

N O V V M
IESV CHRISTI
TESTAMENTVM.

*Quid in hac editione, à Theologis Loua-
niensibus, sit præstitum, sequenti
Præfatione indicatur.*

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXXXIII.

SVMMA PRIVILEGIORVM.

PHILIPPVS Dei gratia Hispaniarum rex &c. priuata lege sancit, nequis præter Christophorū Plantinum Architypographum suum, Novum Testamentum Louani à Doctoribus Theologis, ad id deputatis, emendatum & approbatum, ante octennium imprimere, aut alibi impressum in ditiones suæ Regiæ Ma. distrahendum importare audeat. qui secus faxit, multabitur grauib. pœnis quas literæ exprimunt datæ Bruxellis. In Consilio priuato penult. Maij M. D. LXXII. Signatæ

De la Torre.

In Consilio verò Brabantiaë vj. Iulij eodem anno.

Signat.

I. de VVitte.

14066

1922 b. 1957

P R A E F A T I O .

SIPSE noui Te-
stamenti Textus,
qui in Biblijs Lo-
nanij, anno M. D.

XLVII. ex com-
missione Facultatis Theologicae, à
D. Ioanne Hentenio castigatis, fuit
editus, hac editione integer prodit:
quæ verò circa eundem, nunc de-
nuo, ex eiusdem Facultatis commis-
sione, sint præstita, attendat Lector.

In primis ad exemplaria vulga-
ta editionis manuscripta, eaque an-
tiquissima & correctissima, infini-
tis locis, iterum est collatus; & nunc
manuscriptorum numerus auctus,
nunc varia lectio, quam D. Hente-
nius non repererat, margini similiter
est adiecta.

Deinde, vniuersæ hæc lectiones
variae, tam ex quas D. Hentenius
inuenerat, quam quæ nunc additæ
sunt,

sunt, primum ad eum vulgata editionis Textum, qui in Regijs Biblijs, ex Complutensi exemplari, in officina Plantiniana, iussu Regis Catholici, nuperrimè expressus est; sunt collatæ: tum ad Veterum Tractatorum Textus & Commentaria, sunt examinatæ: præterea, ad Græcum & Syriacum Textus expense. Cumq; aut hæc omnia, aut horum aliqua, lectioni, quæ marginem occupat, suffragabantur, id, vel notulis, vel verbis paucissimis, semper est indicatum. Si verò lectioni, quæ in contextu sita est, consentiebant, non raro est significatum, in margine quidem, cum fieri potuit; sub libri autem finem, cum fieri, præ marginis angustia, non potuit.

Ad hæc, cum deprehensum est, aut Græca exemplaria, aut Syra; aliter habere, quàm nostra legat versio, id sæpenumero, in marginali spatio annotatum est. non, quòd, versio

versio vulgata, ad eum modū pu-
tetur corrigenda, (hoc enim ne quis
existimaret, quanquam & aliunde
colligi poterat, lectiones huiusmodi
iussæ sunt excudi minori characte-
re, quàm eæ, quæ Latinorū sunt ex-
emplarium) sed quòd huius rei co-
gnitio; non parū utilis esse, visa sit;
cū frequenter etiam eiusmodi sint,
ut verisimiliter videri possit, Inter-
pretem sic vertisse, & in alijs La-
tinis Scriptis, reperiri posse. Huius-
cemodi, & sub libri calcē annotata
sunt, tū, cū pluribus verbis ex-
primenda essent, quàm ut à mar-
gine capi possent.

Præterea, cū animaduersum est,
vocem Latinam, casu, tempore, aut
simili modo ambigua esse; vox Græ-
ca, ex qua illa translata est, nec ad eū
modū ambigua est, ad marginē est
notata, ut illius ambiguitas tollatur.

Postremo accessit index rerum
copiosissimus.

QVID IN HAC

NOVI TESTAMEN-

TI EDITIONE SIT

OBSERVANDVM.

OBSERVANDVM est primò, eas lectio-
nes, penè omnes,
quas in margine D.
Hentenius colloca-
rat, qualescunq; es-
sent, à nobis relictas, & examinatas;
illas autem duntaxat à nobis addi-
tas, quæ alicuius momèti videbàtur.

Deinde sciendum est, non sem-
per fuisse nobis curæ augere manu-
scriptorum numerum, quamquam
id multis locis iam factum sit: ne-
que enim ex eo præcipuè colligen-
da est germana lectio, quòd eam
plura habeant manuscripta, nam
etiam horum maior numerus me-
liorem sæpenumero vincit. Fre-
quenter nullum manuscriptorum
numerum adiecimus; quandoque,
quòd lectiones essent satis obuiæ,
tam in impressis, quàm scriptis li-
bris, quales sunt omnes illæ, quas
in marginem, sine manuscriptorum
numero, D. Hentenius reiecerat;
quandoque, quòd certus eorum nu-
merus

C
N-
merus nobis esset ignotus; quippe
quæ non tam nostro labore co-
gnouerimus, quàm ex Authorum
fide dignorum annotationibus, aut
commentariis acceperimus.

M
io-
nes,
D.
ca-
ef-
tas;
di-
ur.
m-
nu-
am
ne-
en-
am
am
ne-
re-
um
ue,
ia,
li-
uas
um
at;
nu-
us
Ad hæc animaduertendū est, sin-
gulorum librorum lectiones varias,
ad vnius alicuius Latini Tractatoris,
cuius signum in margine perspicitur,
textum & cōmentaria, esse examinatas.
Et quidē lectiones varias Euangelij
secundum Matthæū, examinatas esse
ad Hieronymū; Euāgelij secundum
Marcum, ad Bedam; Euangelij
secundum Lucā, ad Ambrosium; Euāgelij
secundum Ioannem, ad Augustinum;
Actorum ad Bedam; Epistolarū
D. Pauli, ad Galatas, Ephesios,
Titum, & Philemonem, ad Hieronymum;
aliarum, ad Roma. Cor. Philip. Coloss.
Thessal. Timo. ad eorum commentationum
Authorem, quæ Ambrosij titulum
ferunt; Eius, quæ est ad Hebræos
scripta, & Catholicarū, ad Bedam;
Apocalypseos, ad Primasium. Vnius
Matthæi variæ Lectiones, etiam ad
Hilarij canones similiter collatæ
sunt.

Insuper, aduertendum est, lectiones
varias, ad Syriacū Regionū
Bibliorum textum, collatas esse. Ad-

Græci verò textus, non illud tantum exemplar, quod in Regio est opere, sed etiam alia plurima.

Postremò, obseruanda est signorum, quæ in huius editionis, & textu, & margine, occurrunt passim, significatio. Eorum autem, quædã, in solo textu; alia, in solo margine; nonnulla, & in textu occurrunt, & in margine.

In solo textu occurrunt ista l. 9. quorum istud ¶, duæ huiusmodi rectæ lineæ, eò referendum significat locum, qui ex alia scripturæ parte, citatur in margine.

Istud verò ¶, initium versus, cuius numerus in latere collocatur, designat.

Denique semicirculus huiusmodi °, lectionis variæ terminum demonstrat.

Et in textu, & in margine, reperiuntur hæc * - °. Asteriscus siue stellula*, significat, id, cui in margine præponitur, in notatorum exemplarium textu addi, eo loco ubi altera stellula collocata est.

Obelus siue veru, præfigitur in textu illis dictionibus quæ non inveniuntur, in codicibus, eodem veru in margine signatis

¶ Duæ huiusmodi propendentes virgulæ

virgulæ, indicant, id cui in margine preponuntur, habent in signatorum librorum textu, eius loco, quod eisdem, in huius editionis textu, signatum est.

* Huiusmodi tria punctula, illis dictionibus in margine præfiguntur, quæ annotatæ sunt, ad earum ambiguitatem tollendam, quæ iisdem punctis, in textu notatæ sunt.

In margine solo, plura sunt quæ reperiuntur, signa: *Ms.* designat exemplaria Latina manuscripta; quorum numerus ferè adiungitur.

Ms q. Significat, quædam manuscripta sic legere; non quod pauca sint, sed, quod hæc eorum lectio, non magni videatur momenti, (quæ tum quidem à nobis colligi potuit), eiusmodi tamen sit, quæ non planè sit reiicienda.

R. indicat, lectionem illam, cui adiiçitur, ei consonare vulgatæ editionis textui, qui in Biblijs Regijs est.

Hier. significat, Hieronymum sic legere, vel saltem, textum commentariis eius adiectum. Sic Aug. significat ita legere Augustinum, vel saltem textum, qui enarrationibus eius interfitur. Simile est de alijs eiusmodi; quæ ut paucis explicentur, Hil. Hilariu, Amb. Ambrosium, *Hier. & similia*

B. Bedam, Pr. Primasium denotat. Amb. in epistolis Pauli, corū commentariorum significat Authorem, quæ Ambrosij nomen præferunt. Quod si cuius, ex his Patribus nomen paulò expressius positū videas, Hieron. August. Hilar. Ambros. Beda, Primas. hoc tibi insinuatū scias, ex ipsis Patris commentarijs colligi, sic ab eo lectum fuisse; quāvis aliter legat, qui ipsis adiunctus est, scripturæ textus.

- g. c demonstrat, lectionem illam, cui apponitur, vel Græco Regionum Bibliorum textui, conformem esse, vel ad eum propius accedere. Additur (Regionum Bibliorum); nam si g q. (hoc est, Græca quædam) positum fuerit, indicatur, etsi nō Regionum Bibliorum Græco textui, attamen alijs quibusdam exemplaribus Græcis, illam lectionem consentire.
- s. s, denotat lectionem illam, Syriaco textui, qui in Regijs Biblijs extat, esse consonam.
- o. o, quod apud Arithmeticos nota est nihili; significat, lectionem eam, cui adicitur, exigui esse aut nullius momēti; ac, fere talem, quæ meritò reiiciatur, vel omittatur; quantum quidem à nobis iudicatum est, ex iis, quos consulimus, Latinis, Græci s

at.
m-
m,
nt.
o-
as,
Se-
as,
gi,
li-
ri-

m,
m
fe,
li-
fi
fi-
o-
a-
us
re.
y-
x-

ta
n,
us
tò
m
ex
a-
cis

cis ac Syris codicibus, Latinisque
& Græcis Tractatoribus. Si alius,
quippiam, quod huiusmodi lectio-
nem commendet, reperit, indica-
re, & in cōmune conferre dignetur.

Q.n. hoc est, Quære notationes;
illas scilicet, quæ ad libri finem sunt
additæ; ibi enim reperies quæ, ad fa-
cilius dignoscendam S. Scripturæ ger-
manam lectionem, faciant. Quæ-
rendus est autem in Notationibus,
ipsius capitis ille versus, cui Q.n.
adiectum erat. Porro Notationes
easdem, longè copiosiores cū in
Novum, tū in Vetus Testamen-
tum, seorsum Plantinus nuper edi-
dit; eas si voles, tibi comparabis.

Q.n.

H I E-

HIERONYMI
IN EVANGELI-
STAS, AD DAMA-
SVM PRAEFATIO.

NO VVM opus
me facere cogis
ex veteri; vt, post
exemplaria scri-
pturarū toto or-
be dispersa, quasi quidam ar-
biter sēdeam; &, quia inter se
variant, quæ sint ea, quæ cum
Græca consentiant veritate,
decernam. Pius labor, sed pe-
riculosa præsumptio, iudica-
re de cæteris, ipsum ab omni-
bus iudicandum: senis mutare
linguam, & canescentem iam
mundum ad initia retrahere
paruulorum. Quis enim do-
ctus pariter vel indoctus, cum
in manus volumē assumpserit,
&, à salua, quam semel imbi-
bit

I
I-
A-
pus
gis
ost
cri-
or-
ar-
se
am
e,
e-
ca-
ni-
are
am
ere
o-
am
rit,
bi-
i t

bit, viderit discrepare quod
lectitat, non statim erumpat
in vocem, me falsarium, me
clamitans esse sacrilegum, qui
audeam aliquid, in veteribus
libris, addere, mutare, corri-
gere? Aduersus quam inui-
diam, duplex causa me conso-
latur; quòd, & tu, qui sum-
mus sacerdos es, fieri iubes: &
verum non esse, quod variat,
etiam maledicorum testimo-
nio cōprobatur. Si enim La-
tinis exēplaribus fides est ad-
hibenda; respondeāt, quibus?
tot enim sunt exemplaria pe-
nè, quot codices: Sin autē ve-
ritas est quærenda de pluribus,
cur non ad Græcam originem
reuerentes, ea, quæ, vel à vi-
tiosis interpretibus malè red-
dita, vel à præsumptoribus im-
peritis emendata peruersius,
vel à librariis dormitantibus,
aut

aut addita sunt, aut mutata,
corrigimus? Neque verò ego
de veteri disputo instrumen-
to, quod, à Septuaginta se-
nioribus, in Græcam linguam
versum, tertio gradu ad nos
vsque peruenit. Non quæro
quid Aquila, quid Symma-
chus sapiant; quare Theodo-
tion inter novos & veteres
medius incedat. Sit illa vera
interpretatio, quam Apostoli
probauerunt. De nouo nunc
loquor testamēto; quod Græ-
cum esse non dubium est, ex-
cepto Apostolo Matthæo, qui
primus in Iudæa, Euangelium
Christi, Hebraicis literis edi-
dit. Hoc certè, cū in nostro
sermone discordat, & in di-
uersos riuulorū tramites du-
cit, vno de fonte quærendum
est. Prætermitto eos codices,
quos à Luciano & Hesychio
nuncu-

nunc
min
tent
toto
Sept
dare
prof
taru
ptur
falsa
tur,
cula
tum
est ist
Lucas
coru
sed &
tum
suetu
lamo
tum c
muta
nere p

nuncupatos, paucorum ho-
minum asserit peruersa con-
tentio; quibus utique, nec in
toto veteri Instrumento, post
Septuaginta interpretes, emē-
dare quid licuit, nec in nouo
profuit emendasse; cū, mul-
tarum gentium linguis scri-
ptura ante translata, doceat
falsa esse quæ addita sunt. Igi-
tur, hæc præsens præfatiun-
cula pollicetur quatuor tan-
tum Euangelia, quorum ordo
est iste: Matthæus, Marcus,
Lucas, Ioannes, codicū Græ-
corum emendata collatione,
sed & veterum, nec quæ mul-
tum à lectionis Latinæ con-
suetudine discreparent. Ita ca-
lamo tēperauimus, ut iis tan-
tum quæ sensum videbantur
mutare, correctis, reliqua ma-
nere pateremur, ut fuerant.

F I N I S.

S
1
2
A
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

a
g
u
S
l
a
A
B
l
ge
ic
Ac
cia
av
nu
ch
tio

SANCTVM IESV

CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAP. I.

- I**BER generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abrahæ. ¶ Abrahæ genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. ¶ Iacob autem genuit Iudā & fratres eius. ¶ Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. ¶ Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aram. ¶ Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmō. ¶ Salmon autem genuit Booz de Rahab. ¶ Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse. ¶ Iesse autem genuit Dauid regem. ¶ Dauid autem rex genuit Salomonē ex ea quæ fuit Uriæ. ¶ Salomon autem genuit Roboā. Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Asa. ¶ Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. ¶ Ozias autem genuit Ioathā. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. ¶ Ezechias autem genuit Manassē. ¶ Manassēs autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. ¶ Iosias autem genuit Iechoniam & fratres eius in transmigratione Babylonis. ¶ Et post transmigrationem

Luc. 3. f. 34

Gen. 21. a. 3

Ge. 25. d. 26

Ge. 29. d. 25

1. Par. 2. a. 5

Rut. 4. d. 18

1. Pa. 1. b. 10

Num. 7. b. 12

1. Pa. 2. b. 12

Rut. 4. d. 17

1. Pa. 2. b. 12

1. Re. 16. A

1. 17. b. 12

2. Reg. 12.

f. 24.

3. Re. 11. g. 31

1. Pa. 3. b. 10

3. Reg. 14.

g. 31.

2. Par. 26.

d. 23.

2. Par. 27.

d. 9

2. Par. 28.

d. 27

4. Reg. 20.

d. 21.

4. Reg. 21.

c. 18.

2
 4 Re. 21. d. 24 tionem Babylonis, || Iechonias genuit
 4 Re. 23 f. 30 Salathiel. || Salathiel autē genuit Zo-
 1 Par. 3. c. 16 robabel. ¶ Zorobabel autem genuit A- 13
 1 Par. 3. c. 17 biud. Abiud autē genuit || Eliacim. E-
 1 Par. 3. d. 19 liacim autē genuit Azor. ¶ Azor autem 14
 1 Esd. 3. a. genuit Sadoc. Sadoc autem genuit A-
 2. 5. a. 2. chim. Achim autē genuit Eliud. ¶ Eliud 15
 Agg. 1. a. 1 autem genuit Eleazar. Eleazar autem
 genuit Mathan. Mathan autem genuit C
 Iacob. ¶ Iacob autē genuit Ioseph virū 16
 Mariæ: de qua natus est Iesus qui vo-
 catur Christus. ¶ Omnes itaq; genera- 17
 tiones, ab Abraham vsque ad Dauid, ge-
 nerationes quatuordecim. & à Dauid
 vsq; ad transmigrationem Babylonis,
 generationes quatuordecim. & à trās-
 migratione Babylonis vsque ad Chri-
 stum, generationes quatuordecim.
 Luc. 1. c. 27 ¶ Christi autē generatio sic erat. Cū 18
 effect || despōsata mater eius Maria, Io-
 seph, antequā conuenirent, inuēta est
 in vtero habēs de Spiritu sancto. ¶ Io- 19
 seph autē vir eius cū esset iustus, &
 Deu. 24. a. 1 nollet eam || traducere: voluit occultē
 dimittere eā. ¶ Hæc autē eo cogitante, 20
 ecce angelus Dñi apparuit in somnis
 ei, dicēs, Ioseph fili Dauid, noli timere
 accipere Mariā coniugem tuam. quod
 enim in ea natū est, de Spiritu sancto
 Luc. 1. c. 31 est. ¶ pariet autem filium: || & vocabis 21
 Act. 4. b. 12 nomen eius Iesum. ipse enim saluum
 faciet populū suū à peccatis eorum.
 ¶ (Hoc autē totum factum est vt adim- 22
 pleretur quod dictū est à Dño per
 prophetam dicentem, ¶ Ecce virgo in 23
 vtero habebit, & pariet filiū: & vocabi-
 bunt nomen eius Emmanu-el, quod
 est interpretatū, Nobiscum Deus).
 ¶ Exur-

CAP. II. Secundum Matth. 9

- 24 ⁹ Exurgens autē Ioseph à somno, fecit
sicut præcepit ei angelus Dñi, & ac-
25 cepit coniugem suā. ⁹ Et nō cognosce-
bat eam donec peperit filium suum
primogenitū: & vocauit nomen eius
Iesum.

CAP. II.

- ¹ C Vm ergo natus esset Iesus in Beth-
A lehem ⁹ Iudæ in diebus Herodis ^{Luc. 2, 7.}
regis, ecce Magi ab Oriente venerunt ⁹ Iudææ 7
2 Ierosolymā, ⁹ dicētes, Vbi est qui na-
tus est rex Iudæorum? vidimus enim
stellā eius in Oriēte, & venimus ado-
3 rare eum. ⁹ Audiēs autē Herodes rex,
turbatus est, & omnis Ierosolyma cū
4 illo. ⁹ Et congregans omnes principes
sacerdotū & Scribas populi, sciscita-
batur ab eis vbi Christus nasceretur.
5 ⁹ At illi dixerunt ei, In Beth-lehē Iu-
dæ. Sic enim scriptū est per prophetā:
6 ⁹ ¶ Et tu Beth-lehem terra Iuda, ne-
quaquā minima es in principibus Iu-
da; ex te enim exiet dux qui ⁹ regat po-
7 pulum meum Israel. ⁹ Tunc Herodes
B clām vocatis Magis, diligenter didicit
ab eis tempus stellę quę apparuit eis:
8 ⁹ & mittens illos in Beth-lehē, dixit,
Ite, & interrogate diligēter de puero.
& cū inueneritis, renunciate mihi,
6 vt & ego veniens adorem eū. ⁹ Qui cū
audissent regē, abierunt, & ecce stella
quā viderant in Oriente, antecedebat
eos, vsque dū veniēs staret suprà, vbi
10 erat puer. ⁹ Videntes autē stellā, gauisi
11 sunt gaudio magno valde. ⁹ Et intran-
tes domum, inuenerūt puerum cum
Maria matre eius, & procidētes ado-
rauerunt eum: ¶ & apertis thesauris ^{Ps. 71, 10.}
suis ob tulerūt ei munera, aurū, thus,

4 Euangelium CAP. 11.
 & myrrham. Et responso accepto in
 somnis ne redirēt ad Herodē, per aliā
 viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.
 ¶ Qui cūm reſceſſiſſent, ecce angelus
 Dñi apparuit in ſomnis Ioseph, dicēs,
 Surge, & accipe puerū & matrē eius,
 & fuge in Aegyptū: & eſto ibi vſq; dū
 dicam tibi. Futurū eſt enim vt Hero-
 des quærat puerū ad perdēdum eum.
 ¶ Qui "conſurgens" accepit puerum &
 matrem eius nocte: & ſeceſſit in Ae-
 gyptū: & erat ibi vſq; ad obitū Hero-
 dis: vt adimpleretur quod dictū eſt à
 Dño per prophetam dicētē, ¶ Ex Ae-
 gypto vocaui filiū meum. ¶ Tunc He-
 rodes vidēs quoniā illuſus eſſet à Ma-
 gis, iratus eſt valde: & mittēs occidit
 omnes pueros qui erāt in Beth-lehē,
 & in omnibus finibus eius, à bimatu
 & in frā ſecundū tempus quod exqui-
 ſierat à Magis. ¶ Tunc adimpletum eſt
 quod dictū eſt per Ieremiā prophetā,
 dicentem, ¶ Vox in Rama audita eſt,
 ploratus & ululatus multus, Rachel
 plorans filios ſuos, & noluit cōſolari,
 quia non ſunt. ¶ Deſuncto autē Hero-
 de, ecce angel⁹ Dñi apparuit in ſom-
 nis Ioseph in Aegypto, dicēs, Surge,
 & accipe puerū & matrē eius, & vade
 in terram Iſrael. Deſuncti ſunt enim
 qui quærebāt animā pueri. ¶ Qui cō-
 ſurgens, accepit puerum & matrem
 eius, & venit in terram Iſrael. ¶ Au-
 diens autem quod Archelaus regnaret
 in Iudæa pro Herode patre ſuo, timuit
 illō ire: & admonit⁹ in ſomnis, ſeceſ-
 ſit in partes Galilæe. ¶ Et veniēs habi-
 tavit in ciuitate quæ vocatur Naza-
 reth:

⁹ ſurgens

3 MS. G. 3.

Oſee 11. 4; 2

267. 31. c. 15.

CAP. III. Secundum Matth. 5
reth: ut adimpleretur quod dictum est
per prophetas, Quoniam Nazareus
vocabitur. CAP. III.

- 1 IN diebus autem illis venit Iohannes
A Baptista prædicans in deserto Iu-
dææ, & dicens, ¶ Pœnitentiam agite:
2 "appropinquabit enim regnū celorū.
3 "Hic est enim "qui dictus est per Isaia
prophetā, dicentem, Vox clamantis in
deserto, Parate viā Dñi, rectas facite
4 semitas eius. "Ipse autē Iohannes ha-
bebat vestimentū de pilis camelorū,
& zonā pelliceam circa lūbos suos: es-
5 sca autē eius erat locustæ & mel sylue-
stre. "Tunc exibat ad eum Ierosolyma
& omnis Iudæa, & omnis regio circa
6 Iordanem: " & baptizabātur ab eo in
7 Iordane, cōfiteſtes peccata sua. "Vidēs
B autē multos Phariseorū & Sadduceo-
rum venientes ad baptismū suū, dixit
eis, ¶ Progenies viperarū, quis demo-
8 stravit vobis fugere à vêtura ira? "Fa-
9 cite ergo fructū dignū pœnitentiæ. "Et
ne velitis dicere intra vos, ¶ Patrē ha-
bemus Abrahamā, dico enim vobis quo-
niā "potens est Deus de lapidibus istis
10 suscitare filios Abraham. "Iā enim secu-
ris ad radicē arborū posita est. ¶ Om-
C nis ergo arbor quæ non facit fructū
"excide-
bonū, "excidetur, & in ignē mittetur.
11 "¶ Ego quidem baptizo vos in aqua in
pœnitentiā, qui autē post me venturus
est (fortior me est, cuius non sum di-
gnus calceamenta portare,) ipse vos
baptizabit in Spiritu sancto & igni.
12 "Cuius ventilabrum in manu sua, &
permundabit areā suā: & congregabit
triticiū suū in horreum, paleas autem
com-

Mat. 1. 1. 4

Luc. 3. 1. 3

"appro-

pinqua-

uit 4 Ms.

R. Hil. G. 6.

"de quo

dictum 0

Isa. 40. 1. 3

Marc. 1. 1. 3

Luc. 3. 1. 4

Ioh. 1. 1. 24

Inf. 23. 1. 38

Ioh. 8. 1. 39

Act. 13. 1. 26

"potest

Ms.

Inf. 7. 1. 19

"excidi-

tur & in

ignē mit-

tur 4

Ms. G. S.

Marc. 1. 1. 8

Luc. 3. 1. 16

Ioh. 1. 1. 26

Act. 12. 1. 16

& 19. 1. 4

6 Euangelium CAP. III. I.

Mar. 1. b. 9
Luc. 3. d. 21
cōburet igni inextinguibili. ¶ Tunc
venit Iesus à Galilæa in Iordanem, ad
Iohānem, vt baptizaretur ab eo. ¶ Io-
hannes autē prohibebat eum, dicens, D
Ego à te debeo baptizari, & tu venis
ad me? ¶ Respondens autē Iesus, dixit
ei, Sine modō. sic enim decet nos im-
plere omnem iustitiam. Tūc dimisit
eū. ¶ Baptizatus autē Iesus, confestim
ascendit de aqua. & ecce aperti sunt ei
cēli: & vidit spiritū Dei descendente,
sicut columbā, & veniente super se.
¶ Et ecce vox de cēlis dicens, ¶ Hic est
filius meus dilectus in quo mihi com-
placui.

CAP. IIII.

ipsum
MS. Q. N.
Luc. 9. c. 35
2Pe. 1. c. 17
Mar. 1. b. 12
Luc. 4. a. 1

T Vnc Iesus ductus est in desertū à
Spiritu, vt tentaretur à diabolo.
¶ Et cū ieiunasset quadraginta diebus &
quadraginta noctibus, postea esuriit.
¶ Et accedēst ērator dixit ei, Si fili⁹ Dei
es, dic vt lapides isti panes fiant. ¶ Qui
respōdēs dixit, Scriptū est, ¶ Nō in solo
pane viuit homo, sed in omni verbo
quod pcedit de ore Dei. ¶ Tūc assump-
psit eū diabolus in sanctā ciuitatē, &
statuit eū super pinnaculū tēpli, ¶ &
dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deor-
sum. Scriptū est enim, ¶ Quia angelis
suis mādabit⁹ dere, & in manibus tol-
lēt te, ne fortē offendas ad lapidē pedē
tuū. ¶ At illi Iesus rursus, Scriptū est,
¶ Nō tentabis Dñm Deū tuū. ¶ Iterum B
assumpsit eū diabolus in montē excel-
sum valde: & ostendit ei omnia regna
mundi, & gloriā eorū, ¶ & dixit ei, Hec
omnia tibi dabo, si cadens adoraueris
me. ¶ Tūc dicit ei Iesus, Vade Satana: 10
scriptum est enim, ¶ Dñm Deū tuum
adora-

Dent. 3. A. 3
¶ viuet
MS. R. G.
Psal. 90. e. 1
¶ manda-
vit MS. q.
Hier.
Deu. 6. c. 16
¶ post me
4MS. G.
Q. N.
Deu. 6. c. 13

19
20
21
D
22
23
24

C A P. I I I I. Secundum Matth. 7

- 11 adorabis & illi soli seruies. ¶ Tunc reliquit eū diabol⁹: & ecce angeli accesserūt, & ministrabāt ei. ¶ Cū autē audisset Iesus quōd Ioānes tradit⁹ esset,
- 12 ¶ secessit in Galileā: & relicta ciuitate Nazareth, venit ¶ & habitauit in Caparnaū maritima, in finibus Zabulō & Nephthali, ¶ vt adimpleretur quod dictū est per Isaiā prophetam, ¶ Terra Zabulon & terra Nephthali, ¶ via maris trans Iordanē Galilææ gentium:
- 13 ¶ populus qui sedebat in tenebris, vidit lucē magnam: & sedentibus in regione vmbre mortis, lux orta est eis.
- 14 ¶ Exinde cœpit Iesus prædicare, & dicere, ¶ Poenitentiam agite: appropinquet enim regnū cælorū. ¶ Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonē qui vocatur Petrus, & Andreā fratrem eius, mittētes rete in mare (erāt enim piscatores) ¶ & ait illis, Venite post me: & faciā vos fieri piscatores hominū.
- 15 ¶ At illi cōtinuō relictis retibus secuti sunt eum. ¶ Et procedēs inde, vidit alios duos fratres, Iacobū Zebedæi & Iohannē fratrē eius in naui cū Zebedæo patre eorum, reficiētes retia sua: & vocauit eos. ¶ Illi autē statim relictis retibus & patre, secuti sunt eū. ¶ Et circuibat Iesus totā Galilæā, docens in synagogis eorū, & prædicans euangelii regni: & sanans omnē languorem
- 16 & omnem infirmitatē in populo. ¶ Et abiit opinio eius in totā Syriā. & obtulerunt ei omnes malè habētes, variis languoribus & tormētis comprehesos, & qui dæmonia habebāt, & lunati-

Mat. I, 14.

Luc. 4, 14.

Ioh. 4, 43.

Isa. 9, 1.

via 2

MS. G.

Galilæa

2 MS. R.

G. S.

ambula-

bat MS. H.

& vmb-

bra 3 MS.

R. G. S.

Mat. I, 15.

appro-

pinqua-

uit 11 MS.

R. G. S.

Mat. I, 16.

Luc. 5, 1.

fama 2

MS. G. S.

B Euangelium C A P. V.

May 3. a. 7
Luc. 6. c. 17
naticos, & paralyticos, & curauit eos:
¶ & secute sunt eum turbe multe de
Galilæa, & Decapoli, & de Ierosoly-
mis, & de Iudæa, & de trans Iordanē.

C A P. V.

¶ Iesus Ms.
Hier. 5.
Luc. 6. c. 20
Ps 36. a. 11
Isa. 61. a. 3
Eccl. 65. c. 13
Eccl. 66. c. 10
Psa. 23. a. 4
¶ ipsi 2 Ms.
R G. S.
1 Pe. 2. d. 20
Eccl. 3. c. 14.
Eccl. 4. d. 14
¶ homi-
nes Ms q.
Hier.
May. 9. g. 50
Luc. 14. g. 34
May. 4. c. 21
Luc. 8. b. 16
Eccl. 11. c. 33
1 Pe. 2. c. 12
Videns autem turbas, ascendit in
mōtem. & cū sedisset, accesserunt
ad eū discipuli eius, & aperies os suū
docebat eos dicens, ¶ Beati pauperes
(spiritu, quoniā ipsorū est regnū cæ-
lorum. ¶ Beati mites: quoniam ipsi
possidebunt terrā. ¶ Beati qui lugent:
quoniam ipsi consolabuntur. ¶ Beati
qui esurunt & sitiunt iustitiam: quo-
niam ipsi saturabūtur. ¶ Beati miseri-
cordes: quoniā ipsi misericordiā con-
sequentur. ¶ Beati mūdo corde: quo-
niā ipsi Deū videbunt. ¶ Beati paci-
fici: quoniā filij Dei vocabuntur. ¶ Beati
qui persecutionē patiūtur propter iu-
stitiam: quoniā ipsorū est regnū celo-
rum. ¶ Beati estis cū maledixerint vo-
bis, & persecuti vos fuerint, & dixe-
rint omne malū aduersum vos dixe-
rītes, propter me: gaudete & exulta-
te, quoniā merces vestra copiosa est in
cælis. sic enim persecuti sunt prophetae,
qui fuerunt ante vos. ¶ Vos estis
sal terræ. ¶ Quod si sal euauerit, in
quo salietur: ad nihilū valet vltra, nisi
ut mittatur foras, & cōculcetur ab ho-
minibus. ¶ Vos estis lux mundi. Non
potest ciuitas abscondi supra mōtem
posita. ¶ neq. accendūt lucernam, &
ponūt eam sub modio, sed super can-
delabrum, ut luceat omnibus qui in
domo sunt. ¶ Sic luceat lux vestra co-
rā hominibus: ut videant opera vestra
bona,

CAP. V. Secundum Matth. 9

- bona, & glorificet patrem vestrum qui
 18 in caelis est. ¶ Nolite putare quoniam
 veni solvere legem aut prophetas: non ve-
 19 ni solvere, sed adimplere. ¶ Amen quip- *Luc. 16. d. 17*
 pe dico vobis, donec transcat caelum &
 C terra, iota unum aut unus apex non pra-
 20 teribit a lege, donec omnia fiant. ¶ Qui *Iac. 2. b. 10*
 ergo soluerit unum de mandatis istis mi-
 nimis, & docuerit sic homines: mi-
 nimus vocabitur in regno celorum. qui
 autem fecerit & docuerit, hic magnus
 21 vocabitur in regno celorum. ¶ Dico
 enim vobis, quia nisi abundauerit ius-
 titia vestra plusquam scribarum, &
 Phariseorum, non intrabitis in regnum
 22 celorum. ¶ Audistis quia dictum est
 antiquis, ¶ Non occides. qui autem oc- *Exo. 20. c. 13*
 23 ciderit, reuserit iudicio. ¶ Ego autem *Deut. 5. b. 17*
 dico vobis, quia omnis qui irascitur
 fratri suo*, reuserit iudicio. Qui autem
 D dixerit fratri suo, raca: reuserit con- ** Q. n.*
 filio. Qui autem dixerit, fatue: reuserit *MS. R.*
 24 gehennae ignis. ¶ Si ergo offers munus *Fier. Hi.*
 tuum ad altare, & ibi recordatus fue- *lat. G. S.*
 ris quia frater tuus habet aliquid ad-
 25 uersum te: relinque ibi munus tuum
 ante altare, & vade prius "reconciliari"
 fratri tuo: & tunc venies offeres mu- *"reconci-*
 26 nustuum. ¶ Esto consentiens aduer- *liare 6*
 sario tuo cito dum es in via cum eo: *MS. R. G. S.*
 ne forte tradat te aduersarius iudici, *Lu. 12. g. 58*
 & iudex tradat te ministro, & in car-
 27 cere mittaris. ¶ Amen dico tibi, non ex-
 ies inde donec credas nouissimum qua-
 28 dratem. ¶ Audistis quia dictum est anti-
 29 quis, ¶ Non moechaberis. ¶ Ego autem dico *Exo. 10. c. 14*
 vobis, quia omnis qui viderit mulie- *Ecc. 41 d. 25*
 rem ad concupiscendum eam, iam moechatus

Inf. 18. A. 3. est eā in corde suo ? ¶ Quod si oculus 29
Mar. 9. g. 47 tuus dexter scandalizatte, erue eū, & E
 proice abs te: expedit enim tibi vt pe-
 reat vnū membrorū tuorum, quā to-
 tum corpus tuū mittatur in gehēnā.
 ? Et si dextra manus tua scādalizat te, 30
 abscinde eā, & proice abste: expedit
 enim tibi vt pereat vnū membrorum
 tuorum, quā totū corpus tuū eat in
 gehennā. ? Dīctū est autē, ¶ Quicunq; 31
Deu. 24. A. 1 dimiserit vxorem suā, det ei libellum
Inf. 19. b. 7. repudij. ? Ego autem dico vobis, quia 32
Mar. 10. A. 4 omnis qui dimiserit vxorē suā, exce-
Luc 16. d. 18 pta fornicationis causa, facit eā mœ-
1 Corinth. 7. b. 10. chari: & qui dimissam duxerit, adul-
 terat. ? Iterū audistis quia dictū est an- 33
Leu. 19. c. 11 tiquis, ¶ Nō periurabis: reddes autem F
Exo. 20. b. 7 Dño iuramenta tua. ? Ego autem dico 34
Deu. 5. b. 11 vobis non iurare omnino; neq; ¶ per
Inf. 23. c. 22 cælū, quia thronus Dei est; ? neque per 35
 terrā, quia scabellum est pedum eius;
 neq; per Ierosolymā, quia ciuitas est 36
 magni regis; ? neq; per caput tuū iura-
 ueris, quia non potes vnū capillū al- 37
 bum facere aut nigrū. ¶ Sit sermo au-
 tem vester, est, est; nō, nō: quod autem 38
Iac. 5. c. 12. his abūdantiusest, à malo est. ¶ Audi 38
Ex. 22. c. 24 stis, quia dictū est, ¶ Oculū pro oculo, 39
Deu. 19. d. 21 & dentē pro dente. ? Ego autem dico 39
Le. 24. d. 10 vobis non resistere malo: sed si quis te
Luc. 6. e. 29. percusserit in-
 - Q. n. dexterā, maxillā tuam,
1 Cor. 6. b. 7 præbe illi & alterā: ¶ & ei qui vult tecū 40
 - MS. G. S. in iudicio contendere, & tunicam
 - 6MS. G. S. tuā tollere, dimitte ei & palliū. ? & 41
Deu. 15. b. 7 quicunq; te angariauerit mille passus,
 - auersa- vade cū illo - alia duo. ? ¶ Qui petit à 42
 tus fueris te, da ei: & volēti mutuare à te, ne^a
August. uertaris. ? Audistis quia dictū est, ¶ Di- 43
Le. 19. d. 18. liges

CAP. VI. Secundum Matth.

44 **G**liges proximū tuum, & odio habebis
inimicū tuū. ¶ Ego autem dico vobis,
Diligite inimicos vestros, benefacite
his qui oderūt vos: ¶ & orate pro per-
45 sequentibus & calūniantibus vos: ¶ vt
sitis filij patris vestri qui in cælis est,
qui solem suū oriri facit super bonos
& malos, & pluit super iustos & iniu-
46 stos. ¶ Si enim diligitis eos qui vos di-
ligunt, quā mercedē habebitis? nōne
47 & publicani hoc faciunt? ¶ Et si saluta-
ueritis fratres vestros tantū, quid ami-
plius facitis? nōne & ethnici hoc fa-
48 ciunt? ¶ Estote ergo vos perfecti, sicut
& pater vester cælestis perfectus est.

CAP. VI.

1 **A**ttēdite ne iustitiā vestrā faciatis
2 corā hominibus, vt videamini ab
eis: alioquin mercedē nō habebitis a-
3 pud patrē vestrū qui in cælis est. ¶ Cū
ergo facis eleemosynā, noli tuba ca-
nere ante te, sicut hypocritę faciūt in
synagogis & in vicis, vt honorificetur
4 ab hominibus: Amē dico vobis, rece-
perūt mercedem suā. ¶ Te autem fa-
ciēte eleemosynā, nesciat sinistra tua
5 quid faciat dextera tua: ¶ vt sit eleemo-
syna tua in abscondito, ¶ & pater tuus
qui videt in abscondito, reddet tibi.
6 ¶ Et cū oratis, ¶ non eritis sicut hypo-
critę, qui amāt in synagógis & in an-
gulis platearum stantes orare, vt vi-
deantur ab hominibus: amē dico vo-
7 bis, receperūt mercedem suam. ¶ Tu
autem cū oraueris, intra in cubiculū
tuū, & clauso ostio, ora patrē tuum
in abscondito: & pater tuus qui videt
in abscondito, reddet tibi. ¶ Orantes
autem,

Luc. 6. d. 27

Ro. 12. d. 17

Luc. 23. e. 34

Act. 7. g. 60

1 Cor. 4. c. 13

habetis 2

MS. Hier.

G.

qui in
cælis est 2

MS. G. S.

Rom. 12. b. 8

Luc. 14. c. 14

* palam

Q. n.

1/a. 29. d. 15

4 Re. 4. e. 33

Act. 10. a. 9

* tuo M. S.

Hier. G. S.

* Q. n.

12 Euangelium CAP. VI.

*faciunt
MSq. Hier. suo exaudiantur. ¶ Nolite ergo assimila-
ri eis. scire enim pater vester quid opus sit vobis, antequam petatis eum. ¶ Sic
ergo vos orabitis, ¶ Pater noster qui es
in caelis, sanctificetur nomen tuum.
¶ Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas
tua, sicut in caelo, & in terra. ¶ Panem
nostrum super substantiam hanc da nobis ho-
die. ¶ Et dimitte nobis debita nostra,
sicut & nos dimittimus debitoribus
nostris. ¶ Et ne nos inducas in tentatio-
nem. Sed libera nos a malo. Amen. ¶ Si
enim dimiseritis hominibus peccata
eorum: dimittet & vobis pater vester
caelestis delicta vestra. ¶ Si autem non
dimiseritis hominibus: nec pater ve-
ster dimittet vobis peccata vestra. ¶ Cum
autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypo-
critae tristes. exterminant enim facies
suas ut pareant hominibus ieiunantes.
Amen dico vobis: quia receperunt mer-
cedem suam. ¶ Tu autem cum ieiunas, unge
caput tuum, & faciem tuam lava: ne videaris
hominibus ieiunans, sed patri tuo
qui est in abscondito: & pater tuus qui
videt in abscondito, reddet tibi. ¶ No-
lite thesaurizare vobis thesauros in
terra: ubi aerugo & tinea demolitur,
& ubi fures effodiunt & furantur.
¶ Thesaurizate autem vobis thesauros in
caelo: ubi neque aerugo neque tinea de-
molitur, & ubi fures non effodiunt nec
furantur. ¶ Vbi enim est thesaurus
tuus, ibi est & cor tuum. ¶ Lucerna
corporis tui, est oculus tuus. Si o-
culus tuus fuerit simplex: totum corpus
tuum

* Veniat

2. MS. G. S.

* quoti-

dianum

Q. n.

* inferas

MS Q. n.

Inf. 12. d. 33

Mar. 11. c. 25

Eccl. 1. 8. a. 7

- MS. S.

* Q. n.

Lu. 12. d. 33

1. Ti. 6. d. 19

Luc. 12. e. 34

Luc. 11. e. 34

- 6 MS. G. S.

- 5 MS.

G. S.

* igitur I

MS. R. G. S.

CAP. VI. Secundum Matth. 13

- 2 3 tuum lucidū erit. ¶ Si autē oculus tuus Luc. 11. c. 34
 fuerit nequā: totum corpustuū tene-
 brosum erit. Si ergo lumē quod in te
 est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quātæ
 24 erunt? ¶ Neino potest duobus domi- Luc. 16. c. 13
 nisseruire, aut enim vnū odio habebit,
 & alterum diliget: aut vnū susti-
 nebit, & alterū contemnet. Nō pote-
 25 stis Deo seruire & mammonæ. ¶ Ideo Luc. 12. c. 22
 dico vobis, ¶ ne solliciti sitis animę ve- 1. Pet. 5. b. 7
 stre quid māducetis, neq; corpori ve- Psa. 54. d. 25
 stre quid induamini. Nōne anima Phil. 4. a. 6
 plus est quā esca: & corpus plus quā 1 Tim. 6. b. 8
 26 vestimentū? ¶ Respicite volatilia cæli,
 D quoniā non serūt, neq; metunt, neq;
 congregant in horrea: & pater vester
 cælestis pascit illa. Nōne vos magis
 27 pluris estis illis? ¶ Quis autē vestrū co-
 gitās, potest adiicere ad staturā suā cu-
 28 birū vnū? ¶ Et de vestimēto quid so-
 liciti estis? Cōsiderate lilia agri quo-
 modo crescūt: nō laborāt neq; nent.
 29 ¶ Dico autē vobis, quoniam nec salo-
 mon in omni gloria sua coopertus est
 30 sicut vnum ex istis. ¶ Si autē scœnum a-
 gri, quod hodie est, & cras in clibanū
 mittitur, Deus sic vestit: quātō magis
 31 vos "minimæ" fidei? ¶ Nolite ergo soli-
 citi esse, dicentes, Quid manducabi-
 mus, aut quid bibemus, aut quo ope-
 32 riemur? hæc enim omnia gentes in-
 quirūt: scit enim pater vester quia his
 33 omnibus indigetis. ¶ Quærite "ergo"
 primū regnū Dei, & iustitiā eius: &
 34 hæc omnia adiiciētur vobis. ¶ Nolite
 ergo solliciti esse in crastinum. Crasti-
 nus enim dies sollicitus erit sibi ipsi.
 sufficit diei malitia sua.

"modicæ

MS. R.

Hil. Hier.

G. S.

3. Reg. 3. a. 9

"autem

MS. G. S.

CAP.

*Nolite
cōdēna-
re, vt non
condem-
nemi
MS. q.
Luc. 6, 37.
Rōm. 2, 1.
Mat. 4, 24.
*Frater
MSq. Hie.

Inf. 21, 22.
Mat. 11, 24
Luc. 11, 9.
Ioā. 14, 13.
& 16, 13.
Iac. 1, 6.

*MSq.
Hier.

Luc. 6, 31.
Tob. 4, 16.

*Q. n.
*ita 5 MS.

G. S.
Luc. 13, 24.

*Quoniam
5MS. Gq.

Nolite iudicare, vt nō iudicemi-
ni. In quo enim iudicio iudi-
caueritis, iudicabimini: & in qua
mensura mensi fueritis, remetietur
vobis. Quid autē vides festucā in oculo
fratris tui: & trabē in oculo tuo nō
vides? Aut quomodo dicis fratri tuo,
*Sine eiiciā festucam de oculo tuo: &
ecce trabs est in oculo tuo? Hypocri-
ta, eiice primū trabē de oculo tuo, &
tūc videbis eiicere festucam de oculo
fratris tui. Nolite dare sanctū canib⁹:
neq; mittatis margaritas vestras ante
porcos, ne fortē cōculcēt eas pedibus
suis, & cōuersi dirumpant vos. ¶ Pe-
tite, & dabitur vobis: quærite, & in-
uenietis: pulsate, & aperietur vobis.
¶ Omnis enim q̄ petit, accipit: & qui
quærit, inuenit: & pulsanti, aperietur.
¶ Aut quis est ex vobis homo, quem si
petierit filius suus panē, nūquid lapi-
dem porriget ei? Aut si piscē petierit,
nūquid serpentē porriget ei? Si ergo
vos, cū sitis mali, nostis bona-
data dare filiis vestris: quanto magis pater
vester qui in celis est, dabit bona petē-
tibus se? ¶ Omnia ergo quæcūq; vul-
tis vt faciāt vobis homines: & vos fa-
cite illis. Hęc est enim lex & Prophetē.
¶ Intrate per angustā portā: quia lata
porta, & spatioſa via est quæ ducit ad
perditionē, & multi sunt qui intrant
per eā. ¶ Quā angusta porta, & arcta
via est quæ ducit ad vitā: & pauci sunt
qui inueniunt eā. ¶ Attendite à falsis
prophetis, qui veniūt ad vos in vesti-
mētis ouīū, intrinsecus autē sunt lupi
rapaces.

- 16 rapaces. ¶ à fructibus eorū cognosce- Luc. 6, 44.
 tiseos. Nūquid colligūt de spinis uvas,
 17 aut de tribulis ficus? ¶ Sic omnis arbor
 bona, fructus bonos facit: mala autem
 18 arbor, malos fructus facit. ¶ Nō potest
 arbor bona, malos fructus facere: ne-
 que arbor mala bonos fructus facere:
 19 ¶ Omnis arbor quæ nō facit fructum Sup. 3, 10.
 bonū, "excidetur", & in ignē "mitte- "excidi-
 20 tur". ¶ Igitur ex fructibus eorū cogno- tur. G.S.
 21 scetis eos. ¶ Nō omnis qui dicit mihi, "mittitur.
 ¶ Dñe, Dñe, intrabit in regnū cælorū: G.S.
 sed qui facit voluntatē patris mei qui Inf. 25, 11.
 in cælis est, ipse intrabit in regnū cæ-
 22 lorum. ¶ Multi dicent mihi in illa die,
 Dñe, Dñe, nōne in nomine tuo pro-
 phetauimus, ¶ & in nomine tuo dæ- Act. 19, 13.
 monia eiecimus, & in nomine tuo vir-
 23 tutes multas fecimus? ¶ Et tūc confite-
 bor illis, Quia nunquā noui vos. ¶ dis- *omnes
 cedite à me *q̄ operamini iniquitatē. Ms. Gq.
 24 ¶ Omnis ergo qui audit uerba mea Psal. 6, 9.
 hæc, & facit ea, assimilabitur viro sa- Inf. 25, 41.
 piētī qui ædificauit domum suā super Luc. 13, 27.
 25 petrá, & descēdit pluuia, & uenerunt Luc. 6, 47.
 flumina, & flauerūt vēti, & irruerunt Rom. 2, 13.
 in domū illam, & nō cecidit, fundata Iac. 1, 22.
 26 enim erat super petrá. ¶ Et omnis qui Iac. 1, 23.
 audit uerba mea hæc, & non facit ea,
 similis erit viro stulto qui ædificauit
 27 domū suā super arenā: ¶ & descendit Ezech. 13,
 pluuia, & uenerunt flumina, & flauē- 11.
 runt venti, & irruerunt in domū illā,
 & cecidit, & fuit ruina illius magna.
 28 ¶ Et factū est: cū cōsummasset Iesus
 uerba hæc, ¶ admirabantur turbæ super
 29 doctrinā eius. ¶ Erat enim docens eos
 sicut potestatem habens, & non sicut
 Scri-

Scribæ & corum & Pharisei.

-4 MS.
Hier. G.

CAP. VIII.

Mar. 1. d. 40
Luc. 5. c. 12.

Leu. 14. a. 2.

Luc. 7. a. 1.
Ioh. 4. g. 46.

Luc. 7. a. 6.

-14 MS.
Hier. G. S.

Isa. 41. f. 25

Mal. 1. c. 11

Luc. 13. c. 29

Inf. 22. b. 13

Luc. 13. f. 18

Ps. 106. b. 20

Sap. 16. b. 12

Mar. 1. c. 29

Luc. 4. f. 38

C Vm autē descendisset de monte,
 sequutæ sunt eum turbæ multæ:
 ¶ & ecce leprosus veniens, adorabat
 eū, dicens, Dñe, si vis, potes me mū-
 dare. ¶ Et extēdens Iesus manū, tetigit
 eū, dicens, Volo. Mūdare. Et cōfestim
 mūdatus est lepra eius. ¶ Et ait illi Ie-
 sus, Vide nemini dixeris: sed vade, ¶ o-
 stēde te sacerdoti, & offer mun⁹ quod
 præcepit Moyses, in testimoniū illis.
 ¶ Cū autē introisset Capharnaū, ac-
 cessit ad eū Cēturio, rogans eū, ¶ & di-
 cens, Dñe, puer meus iacet in domo
 paralyticus, & malè torquetur. ¶ Et ait
 illi Iesus, Ego veniā, & curabo eū. ¶ Et
 respondēs Cēturio ait, ¶ Dñe, nō sum
 dignus vt intres sub tectum meū: sed
 tantum dic verbo, & sanabitur puer
 meus. ¶ Nā & ego homo sum sub po-
 testate cōstitutus, habēs sub me mi-
 lites: & dico huic, vade, & vadit: & a-
 lii, veni, & venit: & seruo meo, fac
 hoc, & facit. ¶ Audiens autē Iesus, mi-
 ratus est: & sequētibus sedixit, Amen
 dico vobis, nō inueni tantā fidem in
 Israel. ¶ Dico autē vobis, quodd multi
 ¶ ab Oriēte & Occidēte veniēt, & re-
 cūbēt cū Abrahā & Isaac & Iacob in
 regno celorū: ¶ filij autē regni eiicien-
 tur in tenebras exteriores: ¶ ibi erit
 fletus & stridor dentiū. ¶ Et dixit Iesus
 Centurioni, ¶ Vade: & sicut credidisti
 fiat tibi. Et sanatus est puer in illa ho-
 ra. ¶ Et cū venisset Iesus in domū Pe-
 tri, ¶ vidit socrū eius iacētē & febrici-
 tātē, ¶ & tetigit manū eius, & dimisit
 eam

CAP. VIII. Secundum Math. 17

- eam febris, & surrexit, & ministrabat
 16 "ei". ¶ Vespere aut factō, obtulerunt
 ei multos dæmonia habētes: & eiicie-
 bat spiritus verbo: & omnes malè ha-
 17 bētes curauit: ¶ vt adimpleretur quod
 dictū est per Isaiam prophetā dicentē,
 ¶ Ipse infirmitates nostras accepit; &
 18 ægrotationes* portauit. ¶ Videns autē
 Iesus turbas multas circū se, iussit* ire
 19 trans fretum. ¶ Et accedēs vnus scri-
 ba, ait illi, Magister, sequar te, quocū-
 20 que ieris. ¶ Et dicit ei Iesus, Vulpes fo-
 ueashabēt, & volucres cæli nidos: si-
 C lius autē hominis nō habet vbi caput
 21 "reclinat". ¶ Alius autē de discipulis eius
 ait illi, Dñe, permitteme primū ire, &
 22 sepelire patrē meum. ¶ Iesus autem ait
 illi, Sequere me, & dimitte mortuos
 23 sepelire mortuos suos. ¶ Et ascēdente
 eo in nauiculā, secuti sūt eū discipuli
 24 eius: & ecce motus magnus fact⁹ est
 in mari, ita vt nauicula operiretur flu-
 25 etibus, ipse verō dormiebat. ¶ & accel-
 serunt ad eū", & suscitauerūt eum,
 26 dicētes, Dñe, salua nos, perimus. ¶ Et
 dicite eis*, Quid timidi estis modicæ
 fidei? Tunc surgēs imperauit vētis &
 mari, & facta est trāquillitas magna.
 27 ¶ Porro homines mirati sunt dicētes,
 Qualis est hic, quia venti & mare obe-
 28 diunt ei? ¶ Et cum venisset trans fretū
 D in regiōnē Gerasenorum, occurrerūt
 ei duo habentes dæmonia, de monu-
 mētis exeuntes, saui nimis, ita vt ne-
 29 mo posset transire per viam illam. ¶ Et
 ecce clamauerunt dicentes, Quid no-
 bis & tibi Iesu fili Dei? Venisti huc
 30 antetēpus torquere nos? ¶ Erat autē
 B non

*eis ms.

Hier. 6q^r
s.

Mar. 1. 4. 32

Luc. 4. 4. 40

Isa. 53. 4. 4

1. Pet. 1. 1. 24

*nostras

MS. Hier.

s.

*discipu-

los ms. q.

Hil. Hier.

Luc. 9. 8. 59

*sui ms.

Hier. 5

Mar. 4. 4. 36

Luc. 8. 1. 22

-MS. G. s.

*discipuli

eius ms.

R. G. s.

*Iesus

MS. s.

Mar. 5. 1. 1

Luc. 8. 1. 26

Mar. 5. 1. 1

Luc. 8. 1. 26

non longè ab illis grex multorū por-
corū pascens. ¶ Dæmones autē rogabāt
eū dicentes, Si eiicis nos, mitte nos in
gregē porcorū. ¶ Et ait illis, Ite. At illi
exeuntes, abierunt in porcos, & ecce
impetu abiit totus grex per præceptum in
mare: & mortui sunt in aquis. ¶ Pasto-
res autem fugerunt: & veniētes in ci-
uitatē, nuntiauerunt omnia, & de eis
qui dæmonia habuerāt. ¶ Et ecce tota
ciuitas exiit obuiam Iesu, & viso eo,
rogabant vt transiret à finibus eorū.

CAP. IX.

Et ascendens in nauiculā, trans-
fretauit, & venit in ciuitatē suā. A
¶ Et ecce offerebāt ei paralyticū iacē-
tem in lecto. Et vidēs Iesus fidē illo-
rum, dixit paralytico, Confide fili, re-
mittunt tibi peccata tua. ¶ Et ecce
quidā de scribis dixerunt intra se, Hic
blasphemāt. ¶ Et cū vidisset Iesus cogi-
tationes eorū, dixit, Vt quid cogitatis
mala in cordibus vestris? ¶ Quid est fa-
cilius, dicere, ¶ Dimittuntur tibi pec-
cata: an dicere, Surge & ambula? ¶ Vt
autē sciatis quia filius hominis habet
potestatem in terra dimittendi peccata:
(tunc ait paralytico) Surge, tolle lectū
tuū, & vade in domū tuā. ¶ Et surre-
xit, & abiit in domum suā. ¶ Videntes
autē turbæ timuerunt, & glorificau-
erunt Deū, qui dedit potestatem talem
hominibus. ¶ Et cū transiret inde Ie-
sus, vidit hominē sedentē in telonio,
Matthæū nomine. Et ait illi, Sequere
me. Et surgens, secutus est eū. ¶ Et fa-
ctum est: discubente eo in domo, ecce
multi publicani & peccatores venien-
tes,

Mar. 5, 17.

Luc. 8, 37.

Act. 16, 39

* Iesus.

MS. Hier.

G. 9.

Mar. 2, 3.

Luc. 5, 18.

Iohā. 5, 5.

Isa. 43, 25.

* tua MS.

Hier. S.

Act. 9, 34.

Mar. 2, 14.

Luc. 5, 27.

CAP. IX. Secundum Matth.

- tes, discumbabant cū Iesu & discipulis eius. Et videntes Pharisei, dicebāt
B discipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester? At Iesus audiēs, ait, ¶ Non est opus valētibus medicus, sed malè habentibus. ¶ Eūtes autem discite quid est, ¶ Misericordiā volo, & non sacrificium. Nō enim veni vocare iustos, sed peccatores. ¶ Tunc accesserunt ad eū discipuli Iohānis, dicētes, ¶ Quare nos & Pharisei ieiunam⁹ frequēter: discipuli autē tui nō ieiunant? Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filij spōsi lugere, quandiu cum illis est spōsus? Venient autē dies cū auferetur ab eis spōsus: & tunc ieiunabūt. ¶ Nemo autē immittit cōmissuram pāni rudis in vestimentū vetus, tollit enim plenitudinē eius à vestimēto: & peior scissura fit. ¶ Neque mittūt vinū nouum in vtres veteres, alioquin rūpūtur vtres, & vinum effunditur, & vtres pereūt. Sed vinū nouum in vtres novos mittunt: & ambo cōseruantur. ¶ Hęc illo loquēte ad eos, ecce princeps vnus accessit, & "adorabat" eum, dicēs, - Dñe, filia mea modò defuncta est: sed veni, impone manū tuā super eā, & viuet. ¶ Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius. ¶ Et ecce mulier quæ sanguinis fluxū patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit fimbriā vestimentī eius. ¶ Dicebat enim intra se, Si tetigero tātū vestimentū eius: salua ero. At Iesus cōuersus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te salua fecit. Et salua facta est mulier ex illa

Marc. 2. 17

Osee 6. 6.

Inf. 12. 7.

1 Ti. 1. 15.

*ad pœnitētiā

MS. Hil.

G.

Mar. 2. 18.

Luc. 5. 32.

Marc. 5. 22

Luc. 8. 41.

"adora-

uit MS. S.

- 13 MS.

Hier. G. S.

Leu. 15. 24

Mar. 5. 25.

Luc. 8. 43.

^adixit ad
eos i Ms.
G. s.

^a& dixit,
Puella
surge o.

Inf. 12. b. 22
Lm. 11. b. 14

Inf. 12. b. 14

Mar. 3. c. 22

Luc. 11. b. 15

Mar. 6. a. 6

Luc. 13. a. 10

Mar. 6. e. 34

Luc. 10. a. 2

Ioā. 4. e. 36

^aeiiciat 6
Ms. Hil.

illa hora. ^aEt cū venisset Iesus in do- 23
mū principis, & vidisset tibicines &
turbā tumultuantem, ^adicebat, Re- 24
cedite: nō est enī in mortua puella, sed
dormit. Et deridebāt eum. ^aEt cū eie- 25
cta esset turba, intrauit: & tenuit ma-
nū eius*. Et surrexit puella. ^aEt exiit 26
fama hāc in vniuersam terrā illā. ^aEt 27
transeunte inde Iesu, secuti sunt eum
duo cæci clamantes & dicētes, Mife- 28
rere nostri, fili David. ^aCū autē ve-
nisset domum, accesserūt ad eum cæ-
ci. Et dicit eis Iesus, Creditis quia hoc
possum facere vobis? Dicunt ei, Vtiq;
Domine. ^aTūc tetigit oculos eorum, 29
dicens, Secundū fidem vestram fiat
vobis. ^aEt aperti sunt oculi eorum, & 30
comminatus est illis Iesus, dicens, Vi-
dete ne quis sciat. ^aIlli autē excun- 31
tes, diffamauerunt eum in tota terra
illa. ^aEgressis autē illis, ecce obtu- 32
lerunt ei hominem mutum, dæmo-
nium habentem. ^aEt eiecto dæmo- 33
nio, locutus est mutus, & miratæ sunt
turbae, dicentes, Nunquam apparuit
sic in Israel. ^a¶ Pharisei autē dicebant, 34
In principe demoniorū eiicit dæmo-
nes. ^a¶ Et circuibat Iesus omnes ciui- 35
tates, & castella, docens in synagogis
eorū, & prædicās Euangelii regni, &
curās omnē languorē, & omnē infir-
mitatē. ^a¶ Vidēs autē turbas, misertus 36
est eis: quia erāt vexati, & iacētes sicut
oues nō habentes pastore. ^a¶ Tūc di- 37
cit discipulis suis, Messis quidē multa,
operarij autē pauci. ^aRogate ergo 38
dominum messis, vt ^aemittat opera-
rios in messem suam.

- A** ET conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eiicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. ¶ Duodecim autem apostolorum nomina sunt hec: Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, ¶ Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius, Philippus & Bartholomæus, Thomas & Mattheus publicanus, - & Iacobus Alphæi, & Thaddæus, ¶ Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum. ¶ Hos duodecim misit Iesus: precipiens eis, dicens, In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraveritis: ¶ sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israel. ¶ Euntes autem predicare, dicens, Quia appropinquauit regnum cælorum. ¶ Infirmos curate, - mortuos suscite, leprosos mundate, demones eiicite: gratis accepistis, gratis date. ¶ Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: ¶ non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgā. dignus enim est operarius cibo suo. ¶ In quamcunque autem ciuitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit: & ibi manete donec exeatis. ¶ Intrantes autem in domum, salutate eam, - dicentes, Pax huic domui. ¶ Et si quidem fuerit domus illa digna, ¶ veniet pax vestra super eam. ¶ si autem non fuerit digna: pax vestra reuertetur ad vos. ¶ Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo vel ciuitate

MAT. 3. b. 33
 & 6. a. 7.
 LUC. 6. c. 13
 & 9. a. 1. &
 10. a. 1

- G.
 * Lebbeus
 qui cognomina-
 tus est i
 MS. R. G. S.

AA. 13. g. 46

- Q. n.
 MAT. 6. b. 3
 LUC. 9. a. 3
 & 10. a. 4
 ITIM. 5. c. 12
 MAT. 6. b. 10
 LUC. 9. a. 4
 & 10. a. 5

- I. MS.
 Hier. Gq.
 s. Q. n.
 ¶ veniat
 MS. Hil. G.
 ¶ reuertatur MS.
 Hil. G.
 MAT. 6. b. 14
 LUC. 9. a. 5

illa i. ¹⁵uitate. ¶ Excutite puluerem de pedibus
 M S. G. S. vestris. ¶ Amē dico vobis, tolerabilius ¹⁶erit terræ Sodomorū & Gomorrhæo-
 Act. 15, 51 rum in die iudicii, quā illi ciuitati.
 & 18, 6. ¶ Ecce ego mitto vos sicut oues in ¹⁷medio luporū. Estote ergo prudentes
 Luc. 10, 3. sicut serpentes, & simplices sicut co-
 lumbæ. ¶ Cauete autē ab hominibus. ¹⁸Tradent enim vos in conciliis, & in C
 synagogis suis flagellabūt vos. ¶ & ad ¹⁹præfides & ad reges ducemini propter
 me, in testimoniū illis & gentib⁹. ¶ Cū ²⁰autē tradent vos, nolite cogitare quo
 modo aut quid loquamini: dabitur e-
 nim vobis in illa hora quid loquami-
 ni. ¶ nō enim vos estis qui loquimini, ²¹sed spirit⁹ patris vestri qui loquitur in
 vobis. ¶ Tradet autē frater fratrem in ²²mortē, & pater filiū: & insurgent filij
 in parentes, & morte eos afficiēt, ¶ & ²³eritis odio omnibus* propter nomen
 meū. qui autem perseuerauerit vsque
 in finē, hic saluus erit. ¶ Cum autem ²⁴persequentur vos in ciuitate ista: fu-
 gite in aliam. amen dico vobis, nō cō-
 summabitis ciuitates Israel, donec ve-
 niat filius hominis. ¶ Nō est discipu-
 lus super magistrum, nec seruus super ²⁵dñm suum. ¶ Sufficit discipulo vt sit si-
 cut magister eius: & seruo, sicut dñs
 eius. Si patrē familiās Beelzebub vo-
 cauerunt: quantō magis domesticos
 eius? ¶ Ne ergo timueritis eos. ¶ Nihil ²⁶enim est opertū, quod nō reuelabitur:
 Luc. 8, 17. & occultū, quod non sciatur. ¶ Quod ²⁷dico vobis in tenebris, dicite in lumi-
 & 12, 1. nei & quod in aure auditis, prædicate
 aurem G. super tecta. ¶ Et nolite timere eos qui ²⁸occi-

C A P. x Secu ndu m Matth. 23
 occidunt corpus; animâ autē nō pos-
 sunt occidere: sed potius timete eum
 qui potest & animâ & corpus perdere
 29 in gehennâ. ¶ Nōne duo passerēs asse-
 D vaneunt: & vnus ex illis nō cadet su-
 30 per terrâ sine patre vestro? ¶ Vestri au-
 tem & capilli capitis omnes numerati
 31 sunt. ¶ Nolite ergo timere: multis pas-
 32 serib⁹ meliores estis vos. ¶ Omnis er-
 go qui confitebitur me corā homini-
 bus, confitebor & ego eum corā patre
 33 meo qui in cælis est: ¶ qui autē nega-
 uerit me corā hominibus: negabo &
 ego eum coram patre meo qui in cæ-
 34 lis est. ¶ Nolite arbitrari quia pacem
 venerim mittere in terrâ, nō veni pa-
 35 cem mittere, sed gladium. ¶ Veni enim
 separare hominē aduersus patrē suū,
 & filiā aduersus matrē suā, & nūrum
 36 aduersus socrū suam: ¶ & inimici ho-
 37 minis, domestici eius. ¶ Qui amat pa-
 trē aut matrē plus quā me, non est
 me dignus: & qui amat filiū aut filiā
 38 super me, nō est me dignus. ¶ Et qui
 non accipit crucē suā, & sequitur me:
 39 nō est me dignus. ¶ Qui inuenit ani-
 mam suā: perdet illā. & qui perdiderit
 animā suā propter me: inueniet eā.
 40 ¶ Qui recipit vos, me recipit: & qui
 me recipit, recipit eum qui me misit.
 41 ¶ Qui recipit prophetam in nomine
 prophete: mercedē prophete accipiet.
 & qui recipit iustū in nomine iusti:
 42 mercedē iusti accipiet. ¶ Et quicunq;
 potū dederit vni ex minimis istis ca-
 licem aquæ frigidæ, tantū in nomi-
 ne discipuli amen dico vobis, nō per-
 det mercedem suam.

Mat. 8, 38.

Luc. 9, 26.

Eccl. 12, 3.

2 Ti. 2, 12.

Luc. 12, 51.

Mich. 7, 6.

Luc. 14, 26.

Mat. 8, 34.

Inf. 16, 24.

Luc. 9, 24.

14, 26.

17, 33.

Ioā. 12, 25.

Luc. 10, 16.

Ioā. 13, 20.

Mat. 9, 41.

ET factum est: cum consummasset
 Iesus præcipiens duodecim disci-
 pulis suis, transiit inde, vt doceret &
 prædicaret in ciuitatibus eorū. ¶ Ioh-
 hannes autē cum audisset in vinculis
 opera Christi: mittens duos de disci-
 pulis suis, ait illi, Tu es qui venturus
 es, an alium expectamus? ¶ Et respon-
 dens Iesus ait illis, Euntes renuntiate
 Iohāni quæ audistis & vidistis: ¶ Cæ-
 ci vidēt, claudi ambulāt, leprosi mū-
 dantur, surdi audiunt, mortui resur-
 gunt, pauperes euāgelizātur: ¶ & bea-
 tus est qui non fuerit scandalizatus in
 me. ¶ Illis autē abeuntibus, cœpit le-
 sus dicere ad turbas de Iohanne, Quid
 existis in desertum videre? arūdinem
 vento agitatum? ¶ Sed quid existis vi-
 dere? hominē mollibus vestitū? Ecce
 qui mollibus vestiuntur, in domibus
 regum sunt. ¶ Sed quid existis videre?
 prophetā? Et iā dico vobis, & plus quā
 prophetā. ¶ Hic est enim de quo scriptū
 est, ¶ Ecce ego mitto angelū meū ante
 faciē tuam, qui præparabit viam tuam
 ante te. ¶ A medico vobis, nō surrexit
 inter natos mulierū maior Iohanne
 Baptista: qui autē minor est in regno
 cœlorum, maior est illo. ¶ A diebus
 autē Iohānis Baptiste vsq. nūc, regnū
 cœlorū vim patitur, & violētī rapiūt
 illud. ¶ Omnes enim prophete & lex,
 vsq. ad Iohannē prophetauerunt: ¶ &
 si vultis recipere, ¶ ipse est Elias qui vē-
 turus est. ¶ Qui habet aures audiendi,
 audiat. ¶ Cui autem similē æstimabo
 generationē istam? Similis est pueris
 seden-

Mat. 7. 28.

Mat. 11. 2. 3
 Luc. 7. 24.

Mat. 7. 24.

Mat. 7. 24.

Mat. 7. 24.

Mat. 7. 24.

Mat. 7. 24.

Mat. 7. 24.

Mat. 7. 24.

CAP. XI. Secundum Matth. 25

- sedētibus in foro: qui clamātes coa-
 17 qualibus? dicūt, Cecinimus vobis*, & non saltastis: lamentauimus, & non
 18 planxistis. ¶ Venit enim Iohānes neq. *tibia G.
 C manducans neq. bibēs: & dicūt, Dæ-
 19 monium habet. ¶ Venit filius hominis
 manducans & bibens: & dicunt, Ecce
 homo vorax & potator vini, publica-
 20 norum & peccatorum amicus. Et iu-
 stificata est sapientia à filiis suis. ¶ Tūc
 cœpit exprobrare ciuitatibus, in qui-
 bus factæ sunt plurimę virtutes eius,
 21 quia non egissent pœnitentiā. ¶ Væ ti-
 bi Corozain, væ tibi Beth-saida: quia
 si in Tyro & Sidōne factæ essent vir-
 tutes quę factę sunt in vobis, olim in
 cilicio & cinere pœnitentiā egissent.
 22 ¶ Veruntamen dico vobis, Tyro & Si-
 doni remissius erit in die iudicij, quā
 23 vobis. ¶ Et tu Capharnaum, nunquid
 vsq. in cælum exaltaberis? vsq. in in-
 fernum descendes. quia si in Sodomis
 factæ fuissent virtutes quę factæ sunt
 in te, fortē mansissent vsq. in hęc diē.
 24 ¶ Veruntamen dico vobis, quia terrę
 D Sodomorū remissius erit in die iudi-
 25 cij, quā tibi. ¶ In illo tempore respō-
 dens Iesus dixit, Consteor tibi pater
 Dñe cæli & terrę, quia abscondisti hęc
 à sapiētibus & prudentibus, & reue-
 26 lasti ea paruulis. ¶ Ita pater: quoniā sic
 27 fuit placitū ante te. ¶ Omnia mihi tra-
 dita sunt à patre meo. ¶ Et nemo no-
 uit filiū, nisi pater: neq. patrē quis no-
 28 uit, nisi filius, & cui voluerit filius re-
 uelare. ¶ Venite ad me omnes qui la-
 boratis, & onerati estis: & ego reficiā
 29 vos. ¶ Tollite iugū meum super vos, Ier. 6. d. 16
 & disci-

LUC. 10. 9. 13

Q. n.

LUC. 10. d. 23

IOH. 7. d. 28

ET. 8. b. 19

ET. 10. c. 15.

& discite à me quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiē animabus vestris. ¶ Iugum enim meum 30
suaue est, & onus meum leue.

CAP. XII.

MAR. 2, 23.

LUC. 6, 1.

4 MS.

R. G. S.

1 Re. 21, 4.

LUC. 24, 8.

NUM. 23, 9

Osee 6, 6.

erat 1

MS. R. G. S.

MAR. 3, 1.

LUC. 6, 6.

DEU. 22, 4.

IN illo tempore abiit Iesus per sata 1
sabbatho: discipuli autem eius esu- A
rientes cœperūt vellere spicas, & mā-
ducare. ¶ Pharisei autē videntes, dixe- 2
runt ei, Ecce, discipuli tui faciūt quod
nō licet eis facere sabbathis. ¶ At ille 3
dixit eis, Nō legistis quid ¶ fecerit Da-
uid quando esuriit, & qui cū eo erant?
¶ quomodo intrauit in domū Dei, & 4
panis propositionis comēdit, quos nō
licebat ei edere, neque his qui cum eo
erant, nisi ¶ solis sacerdotibus? ¶ Aut 5
non legistis in lege, ¶ quia sabbathis
sacerdotes in tēplo sabbathū violant,
& sine crimine sunt? ¶ Dico autē vo- 6
bis, quia tēplo maior est hīc. ¶ Si autē 7
sciretis quid est, ¶ Misericordiā volo,
& nō sacrificiū: nunquā condemnas-
setis innocentes. ¶ Dñs enim est filius 8
hominis etiā sabbathi. ¶ Et cū inde 9
trāisset, venit in synagogam eorum,
¶ Et ecce homo* manū habēs aridā, & 10
interrogabant eū dicētes, Si licet sab-
bathis curare? vt accusarent eū. ¶ Ipse 11
autē dixit illis, ¶ Quis erit ex vobis ho-
mo qui habeat ouem vnā: & si cecide-
rit hæc sabbathis in foueā, nō nne te- 12
nebit & leuabit eā? ¶ Quāto magis me-
lior est homo oue? Itaque licet sabbathis 13
benefacere. ¶ Tūc ait homini, Ex-
tende manum tuā. Et extendit: & re- 14
stituta est sanitati sicut altera. ¶ Exeu-
tes autē Pharisei, consilium faciebāt
aduer-

CAP. XII. Secundum Matth. 27

- aduersus eū, quomodo perderent eū.
 15 ¶ Iesus autem sciēs, recessit in de: & se-
 B cuti sunt eū multi, & curauit eos oēs:
 61 ¶ & pręcepit eis ne manifestū eū face-
 17 rent. ¶ Vt adimpleretur quod dictū est
 18 per Isaiam prophetā, dicentē, ¶ Ecce *Isa. 42, 1.*
 puer meus quē elegi, dilectus meus in
 quo bene cōplacuit animę meę. Po-
 nā spiritum meū super eum, & iudi-
 19 cium gentibus nuntiabit: ¶ Non con-
 tēdet neq; clamabit, neq; audiet ali-
 20 quis in plateis vocē eius. ¶ arundinem
 quassatā nō cōfringet, & linum fu-
 migans nō extinguet: donec eiiciat ad
 21 victoriā iudiciū*: ¶ & in nomine eius **Q. n.*
 22 Gentes sperabunt. ¶ Tunc oblatus est *Sup. 9. 32.*
 ei dæmoniū habens, cæcus & mutus: *Luc. 11, 14*
 & curauit eū: ita vt loqueretur, & vi-
 23 deret. ¶ Et stupebant omnes turbę, &
 dicebant, Nunquid hic est filius Da-
 24 uid? ¶ Pharisei autem audiētes dixe-
 runt, Hic non eiicit dæmones nisi in
 Beel-zebub principe dæmoniorum.
 25 ¶ Iesus autem sciēs cogitationes eorū,
 dixit eis, ¶ Omne regnū diuisum con-
 tra se, desolabitur: & omnis ciuitas vel
 26 domus diuisa contra se, nō stabit. ¶ Et
 si satanas satanā eiicit, aduersus se di-
 uisus est: quomodo ergo stabit regnū
 27 eius? Et si ego in Beel zebub eiicio
 dæmones: filij vestri in quo eiiciunt?
 28 Idēd ipsi iudices vestrierunt. ¶ Si autē
 ego in spiritu Dei eiicio dæmones: igitur
 29 peruenit in vos regnum Dei. ¶ aut
 C quomodo potest quisquam intrare in
 domū fortis, & vasa eius diripere: nisi
 prius alligauerit fortē? & tunc, domū
 30 illius diripiet. ¶ Qui nō est mecū, con-
 tra

Mat. 3. d. 28

Luc. 12. b. 10

11. d. 16

"blasphemia o.

mia o.

Mat. 6. g. 45

Inf. 16. a. 4

Luc. 11. d. 29

1. Co. c. 22

Iona 2. a. 2

Iona 3. b. 5

tra me est: & qui non cōgregat mecū,
 spargit. ¶ Ideo dico vobis, omne pec- 32
 catum & blasphemia remittetur ho-
 minibus, spiritus autē "blasphemia" 43
 non remittetur. ¶ Et quicumq; dixerit 32
 verbū contra filiū hominis, remitte-
 tur ei: qui autē dixerit cōtra Spiritum
 sanctum, non remittetur ei neque in 44
 hoc seculo neq; in futuro. ¶ Aut facite 33
 arborē bonā, & fructū eius bonum:
 aut facite arborē malā, & fructum e- 45
 ius malum: siquidem ex fructu arbor
 agnoscitur. ¶ Progenies viperarū, quo- 34
 modo potestis bona loqui, cū sitis
 mali? ¶ Ex abundantia enim cordis os 46
 loquitur. ¶ Bonus homo de bono the- 35
 sauro profert bona: & mal⁹ homo de 47
 malo thesauro profert mala. ¶ Dico 36
 autē vobis, quoniam omne verbum
 otiosum quod locuti fuerint homi- 48
 nes, reddent rationē de eo in die iudi-
 cij. ¶ Ex verbis enim tuis iustificaberis, 49
 & ex verbis tuis condemnaberis. 50
 ¶ Tunc responderunt ei quidā de Scri- 38
 bis & Phariseis, dicētes, Magister, vo-
 lumus à te signū videre. ¶ Qui respon- 39
 dens ait illis, ¶ Generatio mala & ad-
 ultera signum quærit: & signum non 51
 dabitur ei, nisi signū Ionæ prophetæ:
 ¶ Sicut enim fuit Ionas in vētre ceti 40
 tribus diebus & tribus noctibus: sic
 erit filius hominis in corde terræ tri-
 bus diebus & tribus noctibus. ¶ Viri 41
 Niniuitæ surgent in iudicio cū gene-
 ratione ista, & condemnabunt eam:
 quia poenitentiam egerunt in prædi-
 catione Ionæ, & ecce plus quā Ionas
 hic. ¶ Regina Austri surget in iudicio 42
 cum

CAP. XIII. Secundum Matth. 29

cum generatione ista, & cōdemnabit

eā: ¶ quia venit à finibus terræ audire

fapientiā Salomonis, & ecce plus quā

43 Salomō hic. ¶ Cum autē immundus

spiritus exierit ab homine, ambulat

per loca arida quærens requiē, & non

44 inuenit. ¶ Tunc dicit, Reuertar in do-

mū meā unde exiui. Et veniens, inue-

45 ornatam. ¶ Tūc vadit, & assumit septē

alios spiritus secū nequiores se, & in-

trantes habitant ibi: ¶ & fiunt nouis-

sima hominis illius peiora prioribus.

Sicerit & generationi huic pessimæ.

46 ¶ Adhuc eo loquente ad turbas, ecce

mater eius & fratres stabāt foris, quæ-

47 rētes loqui ei. ¶ Dixit autē ei quidā, Ec-

ce mater tua & fratres tui foris stant,

48 quærentes te. ¶ At ipse respondēs di-

centi sibi ait, Quæ est mater mea, &

49 qui sunt fratres mei? ¶ Et extēdēs ma-

nū in discipulos suos, dixit, Ecce ma-

50 ter mea & fratres mei. ¶ Quicumque

enim fecerit voluntatē patris mei qui

in cælis est: ipse meus frater & soror,

& mater est.

CAP. XIII.

1 I N illo die exiens Iesus de domo, se-

2 debat secus mare. ¶ Et congregatæ

3 sunt ad eū turbæ multæ, ita vt in na-

uiculā ascendēs federet: & omnis tur-

ba stabat in littore. ¶ & locutus est eis

multa in parabolis, dicens, Ecce exiit

4 qui seminat, seminare. ¶ Et dū semi-

nat, quædā ceciderunt secus viā, & ve-

nerunt volucres cæli, & comederunt

5 ea. ¶ Alia autem ceciderūt in petrosa,

vbi non habebāt terrā multā: & con-

tinuō exorta sunt, quia nō habebant

altitū-

3. Re. 10. A. 1

2. Par. 9. A. 1

Luc. 11. 6. 24

2. Pe. 2. d. 20

Mar. 3. d. 31

Luc. 8. c. 20

¶ loqui te-

cū 2 ms.

¶ te allo-

qui R. G.

s.

* & 9 ms.

Gq.

Mar. 4. A. 1

Luc. 8. A. 4

* semen

suum o

altitudinē terræ. ¶ Sole autem orto æ- 6
 stauerunt: & quia non habebant ra- 21
 dicē, aruerunt. ¶ Alia autē ceciderunt 7
 in spinas: & creuerunt spinæ, & suf- 22
 focauerunt ea. ¶ Alia autē ceciderunt 8
 in terrā bonā: & dabant fructū, aliud
 "cētum, "centesimū, aliud sexagesimū, aliud
 aliud se- tricesimū. ¶ Qui habet aures audien- 9
 xaginta, di, audiat. ¶ Et accedentes discipuli di- 23
 aliud tri- xerunt ei, Quare in parabolis loqueris 10
 ginta. ¶ Qui respōdens, ait illis, Quia vo- 11
 MS G. bis datū est nosse "mysteria" regni cæ- B
 "myste- lorum: illis autē non est datum. ¶ Qui 12 24
 rium o. enim habet, dabitur ei, & abundabit:
 Inf. 25, 29. qui autē non habet, & quod habet au-
 feretur ab eo. ¶ Ideo in parabolis lo- 13 25
 quor eis: quia vidētes nō vidēt, & au- D
 dientes nō audiunt, neq; intelligunt. 26
 ¶ & adimpletur in eis prophetia Isaia 14
 "dicens", ¶ Auditū audietis, & non in-
 "vt adim- telligetis: & videntes videbitis, & non 27
 pleatur o. videbītis. ¶ In crassatum est enim cor 15
 "dicētis, MS. Hier. populi huius, & auribus grauitè au-
 s. dierunt, & oculos suos clauferūt, ne-
 Isa. 6, 9. quando videant oculis, & auribus au- 28
 Mat. 4, 12. diāt, & corde intelligāt, & cōuertātur, 29
 Luc. 8, 10. & sanē eos. ¶ Vestri autem beati oculi 16
 Ioh. 12, 40. quia vidēt, & aures vestræ quia audiūt. 17 30
 Act. 28, 26. ¶ Amen quippe dico vobis quia multi
 Rom 11, 8. prophetæ & iusti cupierūt videre quæ
 Luc. 10, 23. videtis, & nō viderunt: & audire quæ
 auditis, & nō audierūt. ¶ Vos ergo au- 18
 May. 4, 14. dite parabolā seminātis. ¶ Omnis qui 19
 Luc. 8, 11. audit verbū regni & nō intelligit, ve-
 nit malus, & rapit quod seminatū est
 in corde eius: hic est qui secus viā se-
 minatus est. ¶ Qui autem super petrosa
 seminatus est, hic est, qui verbū audit,
 & con-

"cētum,
 aliud se-
 xaginta,
 aliud tri-
 ginta.
 MS G.
 "myste-
 rium o.
 Inf. 25, 29.

"vt adim-
 pleatur o.
 "dicētis,
 MS. Hier.
 s.
 Isa. 6, 9.
 Mat. 4, 12.
 Luc. 8, 10.
 Ioh. 12, 40.
 Act. 28, 26.
 Rom 11, 8.
 Luc. 10, 23.

May. 4, 14.
 Luc. 8, 11.

C A P. XIII. Secundum Matth. 31

- & cōtinuò cum gaudio accipit illud;
 21 ¶ nō habet autē in se radicē, sed est tē-
 poralis. facta autē tribulatione & per-
 secutione propter verbū, cōtinuò scā-
 22 dalizatur. ¶ Qui autē seminatus est in
 spinis, hic est, qui verbū audit, & soli-
 citudo seculi istius & fallacia diuitia-
 rū suffocat verbū & sine fructu effici-
 23 tur. ¶ Qui verò in terrā bonā semina-
 tus est: hic est qui audit verbū, & in-
 telligit, & fructū affert, & facit aliud
 quidē centesimū, aliud autē sexagesi-
 24 mum, aliud verò tricesimū. ¶ Aliā pa-
 rabolā proposuit illis, dicens, Simile
 factū est regnū cælorum hominiqui
 seminavit bonum semen in agro suo.
 25 ¶ Cū autē dormirent homines, ve-
 nit inimicus eius, & superseminavit
 26 zizania in mediotriticū, & abiit. ¶ Cū
 autē creuisset herba, & fructū fecisset:
 27 tunc apparuerunt & zizania. ¶ Accedē-
 tes autē serui patris familiās, dixerunt
 ei, Dñe, nōne bonum semē seminasti
 in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?
 28 ¶ Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit.
 Serui autem dixerunt ei, Vis*imus, & *igitur
 29 colligimus ea? ¶ Et ait, Nō. ne fortē col-
 ligentes zizania, eradicetis simul cum
 30 eis & triticū. ¶ Sinite vtraque crescere
 vsq; ad messē, & in tēpore messis di-
 cā messoribus, Colligite primū ziza-
 31 nia, & alligate ea in fasciculos ad cō-
 burendū, triticū autem congregate in
 horreum meū. ¶ Aliā parabolam pro-
 32 posuit eis, dicēs, Simile est regnū cæ-
 lorum grano sināpis, quod accipiens
 homo seminavit in agro suo: ¶ quod
 minimū quidē est omnibus semini-
 bus:

¶ Vt supra

¶ vers. 8.

Mar. 4, 26.

Sap. 2, 14.

R. G.

Mar. 4, 30.

Luc. 1, 12.

32 Euangelium CAP. XIII.

bus: cū autē creuerit, maius est omni-
bus oleribus, & sit arbor, ita vt volu-
cres celi veniant, & habitent in ramis
eius. ¶ Aliā parabolā locut⁹ esteis: Si- 33
mile est regnū cælorū fermēto, quod E
acceptum mulier abscondit in farinae
satis tribus, donec fermentatū est to-
tum. ¶ Hæc omnia locutus est Iesus 34
in parabolis ad turbas: & sine parabo-
lis nō loquebatur eis: ¶ vt impleretur 35
quod dictū erat per prophetā dicen-
tē, ¶ Aperīā in parabolis os meū, eru-
ctabo abscondita cōstitutione mūdi.
¶ Tūc dimissis turbis venit in domū: 36
& accesserunt ad eū discipuli eius, di-
centes, ¶ Ediffere nobis parabolā zi-
zaniorū agri. ¶ Qui respondens ait il- 37
lis, Qui seminat bonū semē, est filius
hominis. ¶ Ager autē est mundus. Bo- 38
nū verò semen: hi sunt filij regni. Zi-
zania autē: filij sunt vnequā. ¶ Inimi- 39
cus autē qui seminauit ea: est diabol⁹.
¶ Messis verò, cōsummatio seculi est.
Messores autē: angeli sunt. ¶ Sicut er- 40
go colligūtur zizania, & igni combu-
rūtur: sic erit in cōsummatione secu-
li. ¶ mittet filius hominis angelos suos, 41
& colligēt de regno eius omnia scan-
dala, & eos qui faciunt iniquitatē: ¶ & 42
mittēt eos in caminum ignis. Ibi erit
fletus & stridor dentium. ¶ Tūc iusti 43
fulgebunt sicut sol in regno patris eo-
rum. Qui habet aures audiēdi, audiat. 44
¶ Simile est regnū cælorum thesauro
abscondito in agro: quem qui inuenit
homo, abscondit, & præ gaudio illius
vadit, & vēdit vniuersa quæ habet, & 45
emit agrum illū. ¶ Iterū simile est re-
gnum

Luc. 13. 4. 21

Mat. 4. d. 33

Psal. 77. a. 2

Differe

4 ms.

Hieron.

Enarra

ms.

77. 70.

77. 70.

Apoc. 14. c. 15

Sap. 3. b. 7

Dan. 12. a. 3

CAP. XIII. Secundum Matth. 33

- gnū cælōrū homini negotiatori, quē
 46 renti bonas margaritas. ¶ Inuēta autē
 vna pretiosa margarita, abiit, & vēdi-
 dit omnia quæ habuit, & emit eam.
 47 ¶ Iterū simile est regnū cælōrū sagenæ
 missæ in mare, & ex omni genere pi- 3 MS.
 48 scium cōgreganti. ¶ quā, cū impleta R.G.9.
 esset, educentes, & secus litus sedētes,
 elegerunt bonos in vasa, malos autem
 49 foras miserunt. ¶ Sicerit in consum-
 matione seculi, exhibunt angeli, & se-
 50 parabunt malos de medio iustorū, ¶ &
 G mittēt eos in caminum ignis. ibi erit
 51 fletus & stridor dentiū. ¶ Intellexistis
 52 hæc omnia? Dicūtei, Et iā. ¶ Ait illis, * Domi-
 Ideo, omnis scribe doctus in regno cē ne MS. R.
 53 lorū, similis est homini patrifamiliās, G.S.
 qui profert de thesauro suo noua &
 54 vetera. ¶ Et factū est: cū consummasset
 55 Iesus parabolās istas, trāsīit inde. ¶ ¶ Et MAR. 6, 1.
 veniens in patriā suā, docebat eos in LUC. 4, 16.
 synagogis eorum, ita vt mirarētur, &
 56 dicerent, Vnde huic sapientia hæc, &
 virtutes? ¶ ¶ Nōne hic est fabri filius? IOAN. 6, 42.
 Nōne mater eius dicitur Maria: &
 57 fratres eius, Iacōbus & Ioseph, & Si-
 mon & Iudas: ¶ & sorores eius, nōne
 omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic
 58 omnia ista? ¶ Et scandalizabātur in eo.
 Iesus autē dixit eis, ¶ Non est propheta MARC. 6, 4.
 sine honore, nisi in patriā sua, & in do- LUC. 4, 24.
 mo sua. ¶ Et nō fecit ibi virtutes mul- IOAN. 4, 44
 tas, propter incredulitatem illorū.

CAP. XIII.

- 1 I N illo tēpore ¶ audiuit Herodes te- MARC. 6, 14
 2 trarcha famam Iesu: ¶ & ait pueris LUC. 9, 7.
 A suis: Hic est Iohānes Baptista: ipse sur-
 rexit à mortuis, & ideo virtutes ope-
 rantur

34 rantur in eo. ¶ Herodes enim tenuit
 Iohannem, & alligavit eum: & posuit in
 carcerē propter Herodiadē vxorē * fra-
 tris sui. ¶ Dicebatem illi Iohānes, Nō
 licet tibi habere eā. ¶ Et volens illū oc-
 cidere, timuit populū: ¶ quia sicut pro-
 phetā eum habebant. ¶ Die autē nata-
 lis Herodis saltavit filia Herodiadis in
 medio: & placuit Herodi. ¶ Vnde cum
 iuramento pollicitus est ei dare quod-
 cunque postulasset ab eo. ¶ At illa præ-
 monita à matre sua, Da mihi, inquit,
 hic in disco caput Iohannis Baptistæ.
 ¶ Et contristatus est rex: propter iura-
 mentū autē & eos qui pariter recum-
 bebant, iussit dari. ¶ Misitque, & decol-
 lauit Iohannē in carcere, ¶ Et allatū est
 caput eius in disco: & datū est puellæ,
 & attulit matri suæ. ¶ Et accedētes di-
 scipuli eius, tulerunt corpus*, & sepe-
 lierunt illud: & venientes nuntiaue-
 runt Iesu. ¶ Quod eum audisset Iesus,
 secessit inde in naucula, in locū deser-
 tū seorsum: & cū audissent turbæ, ¶ se-
 cutæ sunt eū pedestres de ciuitatibus.
 ¶ Et exiens vidit turbā multā, & miser-
 tus est eis, & curauit languidos eorū.
 ¶ Vespere autē facto accesserunt ad eū
 discipuli eius, dicentes, Desertus est lo-
 cus, & hora iam præterit: dimittetur-
 bas, vt euntes in castella, emant sibi es-
 cas. ¶ Iesus autem dixit eis, Non habent
 necesse ire. ¶ date illis vos manducare.
 ¶ Responderunt ei, ¶ Non habemus hic
 nisi quinq; panes & duos pisces. ¶ Qui
 ait eis, Afferte mihi illos huc. ¶ Et cū
 iussisset turbam discumbere super fœ-
 num, acceptis quinq; panibus & duo-

* eius ms.

Hier, G.

q. s.

Luc. 9, 10.

Mar. 6, 31.

Dan. 6, 2.

Mar. 6, 37

Luc. 9, 13.

Ioan. 6, 9.

CAP. XIII. Secundum Matth. 35

- bus piscibus, aspiciens in cælum benedixit & fregit, & dedit discipulis panes, 20
discipuli autē turbis. Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos 21
fragmentorū plenos. Manducantium autē fuit numerus, quinque millia virorū, exceptis mulieribus & paruulis. 22
Et statim iussit Iesus discipulos ascendere in nauiculā, & præcedere eū trans fretum, donec dimitteret turbas. Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. Vespere autem factō soluserat ibi. nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus. erat enim cōtrarius ventus. 23
Quarta autem vigilia noctis, vēnit ad eos ambulans super mare. Et videntes eū super mare ambulantē, turbati sunt, dicentes, Quia phātaσμα est. Et præ timore clamauerunt. 24
Statimq; Iesus locutus est eis, dicens, Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. Respondens autem Petrus dixit, Dñe si tu es, iube me ad te venire super aquas. 25
At ipse ait, Veni. Et descendēs Petrus de nauicula, ambulabat super aquam vt veniret ad Iesum. 26
Vidēs verò ventum validum, timuit: & cū cōpisset mergi, clamauit dicens, Dñe, saluum me fac. 27
Et continuo Iesus extendens manū, apprehendit eum: & ait illi, Modicæ fidei, quare dubitasti? 28
Et cū ascendissent in nauiculā, cessauit ventus. 29
Qui autem in nauicula erant, venerunt, & adorauerunt eum, dicentes, Verē filius Dei es. 30
Et cū transfretassent, venerunt in Terrā Genesār. 31
Et cū cognouissent

Mat 6, 45.

*compu-

lit 2 ms.

R. Hier.

G 5.

10. 6, 17.

Luc. 6, 12.

*ascen-

disset o.

Mat. 6, 13.

36 Euangelium CAP. XV.
eum viri loci illius, miserunt in vniuer-
sam regionē illā, & obtulerunt ei om-
nes malē habētes: ⁊ rogabant eū, vt 36
vel fimbriā vestimēti eius tangerēt. Et
quicunq; tetigerunt, salui facti sunt.

CAP. XV.

MAR. 7, 1.

traditio-
nes MS. q.
Hier.

Exo. 20, 12.
Deu. 5, 16.
Eph. 6, 2.
Leu. 20, 9.
Pro. 20, 20.
Exo. 21, 16.

Isa. 29, 13.
MAR. 7, 6.

- 5 MS.
G. S.

1ohā. 15, 2.

Luc. 6, 49.
⁊ o.

Tunc accesserunt ad eum ab Hiero-
solymis Scribæ & Pharisei, dicen-
tes, ⁊ Quare discipuli tui transgrediun-
tur traditionem seniorum? nō enim
lauant manus suas cum panem man-
ducant. ⁊ Ipse autē respondēs ait illis,
Quare & vos transgredimini mandatū
Dei propter traditionem vestrā? Nam
Deus dixit, ⁊ ¶ Honora patrē & matrē.
& ¶ Qui maledixerit patri, vel matri,
morte moriatur. ⁊ Vos autem dicitis,
Quicunq; dixerit patri vel matri, Mu-
nus quodcunq; est ex me, tibi prode-
rit: ⁊ nō honorificabit patrē suū aut
matrem suā: & irritum fecistis man-
datum Dei propter traditionē vestrā.
⁊ Hypocritæ, bene prophetauit de vo-
bis Isaias, dicēs, ⁊ ¶ Populus hic, labiis
me honorat: cor autē eorum longē est
à me. ⁊ Sine causa autē colunt me, do-
centes doctrinas, - & mandata homi-
num. ⁊ Et cōuocatis ad se turbis, dixit
eis, Audite & intelligite. ⁊ Non quod
intrat in os, coinquinat hominem: sed
quod procedit ex ore, hoc coinquinat
hominē. ⁊ Tunc accedentes discipuli
eius dixerūt ei, Scis quia Pharisei, au-
dito verbo hoc, scandalizati sunt? ⁊ At
ille respondens ait, ¶ Omnis plantatio
quā non plātauit pater meus cælestis,
eradicabitur. ⁊ Sinite illos: cæci sunt,
⁊ duces cæcorum. cæcus autē si cæco du-
catum

15
16
17
18
19
20
21
22
C
23
24
25
26
27
28
29
30

P.XV.
nuer-
i om-
eū, vt 36
ēt. Et
sunt.

Hiero- 1
icen- A
liun- 2
enim
nan-
illis, 3
datū
Nam
atrē. 4
atri,
citis, 5
Mu-
ode-
aut 6
nan-
strā.
vo- 7
abiis 8
ē est
do- 9
mī. B
dixit 10
uod 11
sed
inat
puli 12
au-
At 13
atio
tis, 14
nt,
du-
uni

- CAP. XV. Secundum Matth. 37
catū præslet, ambo in foueam cadūt.
15 ¶ Respondens autem Petrus dixit ei, Mat. 7, 17.
16 Ediflere nobis parabolā istam. ¶ At ille
dixit, Adhuc & vos sine intellectu es-
17 tis? Nō intelligitis quia omne quod
in os intrat, in vētrem vadit, & in se-
18 cessum emittitur? Quæ autē procedūt
de ore, de corde exeunt, & ea coinqui-
19 nant hominē: & de corde enim exeunt
¶ cogitationes malæ, homicidia, adul- Gen. 6, 5.
teria, fornicationes, furta, falsa testi- & 3, 21.
20 menia, blasphemie. hæc sunt quæ co-
inquinant hominē. Non lotis autem
manibus manducare, non coinquinat
21 hominē. ¶ Et egressus inde Iesus secef-
22 sit in partes Tyri & Sidōnis. ¶ Et ecce Mat. 7, 25.
C mulier Chananæa à finibus illis e-
gressa clamauit, dicēs ei, Misere mei
Dñe fili Dauid: filia mea malè à demo-
23 nio vexatur. ¶ Qui non respōdit ei ver-
bū. Et accedentes discipuli eius, roga-
bant eū dicētes, Dimitte eā: quia cla-
24 mat post nos. ¶ Ipse autē respōdens, ait,
Nō sum missus nisi ¶ ad oues quæ pe-
25 rierunt domus Israel. ¶ At illa venit, &
adorauit eū, dicens, Dñe, adiuua me.
26 ¶ Qui respōdens, ait, Non est bonū su-
mere panē filiorū, & mittere eanibus.
27 ¶ At illa dixit, Etiā Dñe: nam & catelli
edunt de micis quæ cadunt de mensa
28 dominorū suorum. ¶ Tunc respondēs
Iesus, ait illi, O mulier, magna est fides
tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia
29 eius ex illa hora. ¶ Et cū transisset in-
de Iesus, venit secus Mare Galilææ: &
30 ascendēs in montem, sedebat ibi. ¶ Et Isa. 35, 5.
accesserunt ad eū turbæ multæ, habē- Luc. 7, 22.
tes secū mutos, cæcos, claudos, debi-

les, & alios multos: & proiecerunt eos
ad pedeseius, & curauit eos. Ita vt tur-
bæ mirarentur vidētes multos loquen-
tes, & laudos ambulātes, cæcos vidētes:
& magnificabant Deū Israel. ¶ Iesus
autem cōuocatis discipulis suis, dixit,
Misereor turbæ: quia triduo iā perse-
uerāt mecum, & non habēt quod man-
ducēt: & dimittere eos ieiunos nolo,
ne deficiant in via. ¶ Et dicunt ei disci-
puli, Vnde ergo nobis in deserto panes
tantos, vt saturemus turbam tātam?
¶ Et ait illis Iesus, Quot habetis panes?
At illi dixerunt, Septē, & paucos pisci-
culos. ¶ Et præcepit turbæ vt discum-
berēt super terrā. ¶ Et accipiens septem
panes, & pisces, — & gratias agens fre-
git, & dedit discipulis suis, & discipuli
dederūt populo. ¶ Et comederant om-
nes, & saturati sunt. Et quod superfuit
de fragmentis tulerūt, septem (portas
plenas. ¶ Erāt autē qui manducauerūt,
quatuor millia hominū, extra paru-
los & mulieres. ¶ Et dimissa turba, ac-
cendit in nauiculam, & venit in fines
Magedan.

CAP. XVI.

ET accesserunt ad eum Pharisei &
Sadducei tētantes: & rogauerunt
eum vt signum de cælo ostenderet eis.
¶ At ille respondēs, ait illis, Facto ve-
sperē dicitis, Serenum erit, rubicundū
est enim cælū. ¶ Et manē, Hodie tem-
pestas, rutilat enim triste cælum. ¶ Fa-
ciem ergo cæli diiudicare nō potestis? ¶ Gene-
ratō mala & adultera signum querit:
& signū nō dabitur ei nisi signū Io-
næ prophetæ. Et relictis illis, abiit.
¶ Et

Mat. 8, 1.

tanti
Ms. G.

- 6 Ms. G.

Mat. 8, 12.

Luc. 12, 54.

Q. n.

Hypo-

critæ Ms.

G. S.

scire Ms.

Hier. G. G.

s.

sup. I. 3, 39

Io. 2, 2.

- Ms. G.

CAP. XVI. Secundum Matth. 39

- 3 [?] Et cū venissent discipuli eiustrās fre-
 6 tum, obliti sunt panes accipere. [?] Qui
 dixit illis, ¶ Intuemini & caute à fer- *Mat. 8, 14.*
 7 mēto Phariseorū & Sadducæorū [?] At *Luc. 12, 1.*
 illicogitabāt inter se, dicētes, Quia pa-
 8 nes nō accepimus. [?] Sciens autē Iesus,
 B dixit, Quid cogitatis inter vos modi-
 9 cæ fidei, quia panes nō habetis? [?] Nō-
 dum intelligitis, neque recordamini
 quinq; panū, ¶ in' quinq; [?] millia' ho- *Sup. 14, 17*
 minū, & quot cophinos sumpstistis? *Ioh. 6, 9.*
 10 [?] ¶ neq; septē panū, in' quatuor [?] mil- *" & 3 Ms.*
 lia' hominū, & quot sportas sumpsi- *R.*
 11 stis? [?] Quare nō intelligitis quia nō de *"millium*
 pane dixi vobis, Cauete à fermento *Ms. R.*
 12 Phariseorū & Sadducæorum? [?] Tunc *Sup. 15, 34*
 intellexerunt quia nō dixerit cauendū *" & 2 Ms.*
 à fermēto panū, sed à doctrina Phari- *R.*
 13 seorū & Sadducæorū. [?] ¶ Venit autem *Mat. 8, 27.*
 Iesus in partes Cæsareæ Philippi: &
 interrogabat discipulos suos, dicens,
 ¶ Quē dicunt homines esse filiū ho- *Luc. 9, 16.*
 14 minis? [?] At illi dixerunt, Alij Iohannē *"me 3 Ms.*
 C Baptistā, alij autē Eliam, alij verō Ie- *R. G. S. at*
 15 remiam, aut vnū ex prophetis. [?] Dicit *Hier. se*
 illis Iesus, Vos autē quem me esse dicit *nō legisse,*
 16 tis? [?] Respondens Simon Petrus dixit, *aperte lo-*
 17 ¶ Tu es Christus filius Dei viui. [?] Re- *quitur.*
 spondens autē Iesus, dixit ei, Beatus es *Ioh. 6, 69.*
 Simō ¶ Bar-Iōna: quia caro & sanguis *Ioh. 1, 42.*
 non reuelauit tibi, sed pater meus qui
 18 in cælis est. [?] Et ego dico tibi quia tu es
 Petrus; & super hāc petram ædificabo
 ecclesiā meā, & portæ inferi non præ- *Inf. 13, 18*
 19 ualebunt aduersus eam. [?] ¶ Et tibi dabo *Ioh. 20, 13.*
 clauēs regni cælorū. Et quodcunq; li- *& 21, 15.*
 gaueris super terrā, erit ligatum. & in *- 9 Ms.*
 cælis; & quodcunq; solueris super ter- *Hier. G. S.*

-9 MS.

Hier. G. S.

-6 MS.

69.8.

rā, erit solutū- & in cælis. ¶ Tūc præ-
 cepit discipulis suis vt nemini dicerēt
 quia ipse esset Iesus Christus. ¶ Ex-
 inde cœpit Iesus ostendere discipulis
 suis quia oporteret eū ire Ierosolymā,
 & multa pati à senioribus & scribis &
 principibus sacerdotum, & occidi, &
 tertia die resurgere. ¶ Et assumens eum
 Petrus, cœpit increpare illum, dicens,
 Absit à te Dñe: nō erit tibi hoc. ¶ Qui
 cōuersus, dixit Petro, ¶ Vade post me
 satana, scādalum es mihi: quia non sa-
 pis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ homi-
 nū. ¶ Tunc Iesus dixit discipulis suis,
 ¶ Siquis vult post me venire, abneget
 semetipsum, & tollat crucē suam, & se-
 quatur me. ¶ Qui enim voluerit ani-
 mam suā saluā facere, perdet eam: qui
 autē perdiderit animā suā ppter me,
 inueniet eā. ¶ Quid enim prodest ho-
 mini, si mūdum vniuersum lucretur,
 animæ verō suæ detrimentū patiatur?
 ¶ Aut quā dabit homo cōmutationem
 pro anima sua? ¶ Filius enim hominis
 venturus est in gloria patris sui cū an-
 gelis suis: & tunc reddet vnicuiq; se-
 cundū opera eius. ¶ Amen dico vobis,
 ¶ sunt quidam de hīc stātibus qui non
 gustabunt mortē, donec videāt filium
 hominis venientem in regno suo.

CAP. XVIII.

¶ assum.

pfit MS. S.

Marc. 9, 2.

Luc. 9, 28.

¶ Iux G. S.

ET post dies sex ¶ assumit Iesus Pe-
 trū & Iacobū & Iohannē fratrem A
 eius, & ducit illos in montē excelsū
 seorsum: & trāsfiguratus est ante eos.
 Et respēdu it facies eius sicut sol: vesti-
 mēta autem eius facta sunt alba sicut
 nix. ¶ Et ecce apparuerunt illis Moy-
 ses &

XVII.
ic præ- 20
diceret
i. Ex- 21
cipulis
lymā,
ibis &
idi, &
seum 22
icens,
Qui 23
st me D
on fa-
omi-
fuis, 24
neget
& se-
ani- 25
a: qui
me, 26
ho-
etur,
tur?
nem
inis 27
an-
; se-
bis, 28
non
um

Pe- 1
em A
um
os. 2
ti-
ur
y- 3
&

CAP. XVII. Secundum Matth. 43
4 ses & Elias cū eo loquētes. ⁊ Respōdēs
autē Petrus, dixit ad Iesum, Dñe, bo-
nū est nos hīc esse: si vis, faciamus hīc
tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi
5 vnū, & Eliæ vnum. ⁊ Adhuc eo loquē-
te, ecce nubes lucida obumbravit eos. 2 Pet. 1, 17.
⁊ Et ecce vox de nube, dicēs, Hic est fi-
lius meus dilectus in quo mihi bene
6 cōplacui: ipsum audite. ⁊ Et audientes
discipuli, ceciderunt in faciē suā, & ti-
7 muerūt valde. ⁊ Et accessit Iesus, & te-
tigit eos: dixitq; eis, Surgite, & nolite
8 timere. ⁊ Leuantes autem oculos suos,
9 neminē viderant, nisi solū Iesum. ⁊ Et
B descēdentibus illis de monte, præcepit
eis Iesus, dicens, Nemini dixeritis vi-
sionē, donec filius hominis à mortuis
10 resurgat. ⁊ Et interrogauerūt eū disci-
puli, dicētes, ⁊ Quid ergo Scribæ dicūt
11 quōd Eliā oporteat primū venire? ⁊ At
ille respōdens, ait eis, Elias quidē ven-
12 turus est, & restituet omnia. ⁊ dico au-
tē vobis, ⁊ quia Elias iā vēnit, & nō co-
gnouerunt eum, ⁊ sed fecerunt in eo
quæcunque voluerūt. Sic & filius ho-
13 minis passurus est ab eis. ⁊ Tunc intel-
lexerunt discipuli, quia de Iohāne Ba-
14 ptista dixisset eis. ⁊ Et cū venisset ad
turbā, accessit ad eum homo genibus
15 prouolutus ante eū, ⁊ dicens, Dñe mi-
serere filio meo, quia lunaticus est, &
malè patitur: nā sæpe cadit in ignē, &
16 crebro in aquā. ⁊ & obtuli eū discipu-
C lis tuis: & non potuerūt curare eum.
17 ⁊ Respōdens Iesus, ait, O generatio in-
credula, & peruersa, quousque ero vo-
biscum? vsquequo patiar vos? Afferte
18 huc illum ad me. ⁊ Et increpauit illum
C 5 Iesus,

Mar. 9, 11.

Mal. 4, 5.

*primū

MS. R. G. 3.

Sup. 11, 14

Sup. 14, 9.

Mar. 9, 14.

Luc. 9, 37.

*autem

MS. R.

Hier. G.

42 Euangelium CAP. XVIII.

Iesus, & exiit ab eo demonium, & cu-
 ratus est puer ex illa hora. ¶ Tunc ac-
 cesserunt discipuli ad Iesum secretò, &
 dixerunt, Quare nos nō potuimus ei-
 cere illum? ¶ Dixit illis Iesus, Propter
 incredulitatem vestrā. ¶ Amen quippe
 dico vobis, si habueritis fidē sicut gra-
 num sinapis, dicetis monti huic, trāsi
 hinc illuc: & transibit, & nihil impos-
 sibile erit vobis. ¶ Hoc autē genus non
 eiicitur nisi per orationē & ieiunium.
 ¶ Cōuersantibus autē eis in Galilæa,
 dixit illis Iesus, Filius hominis tradē-
 dus est in manus hominū: & occidēt
 eū, & tertia die resurget. Et contristati
 sunt vehementer. ¶ Et cū venissent
 Capharnaum, accesserūt qui didrach-
 ma accipiebant, ad Petrū, & dixerunt
 ei, Magister vester non soluit didrach-
 ma? ¶ Ait, Et iā. Et cū intrasset in do-
 mū, præuenit eū Iesus, dicēs, Quid ti-
 bi videtur Simō? Reges terræ à quibus
 accipiunt tributum vel cēsum? à filiis
 suis, an ab alienis? ¶ Et ille dixit, Ab a-
 lienis. Dixit illi Iesus, Ergo liberi sunt
 filij. ¶ Vt autē non scandalizemus eos,
 vade ad mare, & mitte hamū: & eum
 piscē qui primus ascēderit, tolle: & a-
 perto ore eius, inuenies statērē illum
 sumens, da eis pro me & te.

CAP. XVIII.

I N illa hora accesserunt discipuli ad
 Iesum, dicentes, ¶ Quis, putas, ma-
 ior est in regno cælorum? ¶ Et aduocās
 Iesus paruulum, statuit eum in me-
 dio eorum, & dixit, Amē dico vobis,
 nisi cōuersi fueritis, & efficiamini si-
 cut paruuli, nō intrabitis in regnū cæ-
 lorum.

Luc. 17, 6.

Mat. 9, 31.

Luc. 9, 44.

¶ 24, 7.

Inf. 20, 18.

Mat. 9, 34.

Luc. 9, 36.

Inf. 19, 14.

I Cor. 14,

20.

CAP. XVII. I. Secundum Matth. 49

- 4 lorū. ¶ Quicumq; ergo humiliauerit se
 sicut paruulus iste, hic est maior in re.
 5 gno cælorum. ¶ Et qui susceperit vnum
 paruulum talem in nomine meo, me
 6 suscipit. ¶ Qui autem scandalizauerit Mar. 9, 42.
 vnū de pusillis istis qui in me credūt,
 expedit ei vt suspendatur mola asina-
 ria in collo eius, & demergatur in p.
 7 fundum maris. ¶ Væ mundo à scāda- Luc. 17, 1.
 lis. Neceſſe est enim vt veniāt scādala:
 veruntamē vñ homini illi per quē scā-
 8 dalū venit. ¶ Si autem manus tua, vel Sup. 5, 30.
 pes tuus scandalizat te: abscinde "eū", Mar. 9, 43.
 & proſice abs te bonum tibi est ad vi- "ca R. G."
 tam ingredi debile vel claudum, quā
 duas manus vel duos pedes habentem
 9 mitti in ignem æternum. ¶ Et si oculus
 tuus scandalizat te, erue eū, & proſice
 abs te: bonū tibi est vnū oculū habentem
 in vitam intrare, quā duos oculos
 10 habentē mitti in gehennā ignis. ¶ Vi-
 dete ne contemnatis vnū ex his pusil-
 lis: dico enim vobis quia ¶ Angeli eorū Psal. 33, 8.
 in cælis semper vident faciem patris
 11 mei qui in cælis est. ¶ Venit enim fi- Luc. 19, 10.
 lius hominis saluare quod perierat.
 12 ¶ Quid vobis videtur? si fuerint ali- Luc. 15, 4.
 cui centū oves, & errauerit vna ex eis:
 nōne relinquit nonagintanouem in
 montibus, & vadit quærere eā quæ er-
 13 tauit? & si cōtigerit vt inueniat eam:
 amē dico vobis, quia gaudet super eā
 magis, quā super nonagintanouem
 14 quæ nō errauerūt. ¶ Sic nō est volūtas
 ante patrem vestrū, qui in cælis est, vt Leu. 17, 3.
 15 pereat vnus de pusillis istis. ¶ Si autem Leu. 19, 17
 peccauerit in te frater tuus, vade, & Ecc. 19, 13.
 corripe eum inter te & ipsam solū. si Luc. 5, 19.

te audierit: lucratus eris fratrē tuū. ¶ si
autem te nō audierit: adhibe tecū ad-
huc vnum vel duos, vt in ore duorum
vel trium testium stet omne verbum.
¶ Quodd si nō audierite eos: dic ecclesiā.
¶ si autē ecclesiā non audierit: sit tibi si-
cut ¶ ethnicus & publicanus. ¶ Amen
dico vobis, quācūq; alligaueritis su-
per terram, erunt ligata & in cælo: &
quācūq; solueritis super terrā, erunt
soluta & in cælo. ¶ Iterum dico vobis,
quia si duo ex vobis cōsenserint super
terrā, de omnire quācūq; petierint,
fiet illis à patre meo qui in cælis est.
¶ Vbi enim sunt duo vel tres cōgregati
in nomine meo, ibi sum in medio eo-
rū. ¶ Tunc caccedēs Petrus ad eū, dixit,
¶ Dñe, quoties peccabit in me frater
meus, & dimittā ei? vsq; septies? ¶ Di-
xit illi Iesus, Nō dico tibi vsq; septies:
sed vsq; septuagies septies. ¶ Ideo assi-
milatū est regnum cælōrū homini re-
gi, qui voluit rationē ponere cū seruis
suis. ¶ Et cū cepisset rationem pōnere,
oblatus est ei vnus qui debebat ei decē
millia talēta. ¶ Cū autē non haberet
vnde redderet, iussit eum dñs eius vā-
nundari, & vxorē eius & filios, & om-
nia quæ habebat, & reddi. ¶ Procipiens
autē seruus ille, orabat eū, dicens, Pa-
tientia habe in me, & omnia reddam
tibi. ¶ Misertus autem dñs serui illius,
dimisit eum, & debitū dimisit ei. ¶ E-
gressus autē seruus ille, inuēnit vnum
de conseruis suis qui debebat ei centū
denarios: & tenens suffocabat eū, di-
cēs, Redde quod debes. ¶ Et procipiens
conseruus eius, rogabat eū, dicens, Pa-
tientiam

Luc. 17. 4.
Dicit;
MS. Hier.
G.

C
tic
30 til
m
31 de
iu
&
32 su
vo
Se
33 bi
op
34 sic
tus
qu
35 bit
cie
qu

1 E
A
Ga
2 Ior
3 tæ:
ad
tes.
4 suā
dēs
ab i
5 eos
hor
vxo
6 Ita
Qu
7 sepa
ses
2 dim
ad c
dim

CAP. XIX. Secundum Matth. 45
 30 timentiam habere in me, & omnia reddā
 31 tibi. ¶ Ille autem noluit: sed abiit, &
 32 misit eum in carcerē, donec redderet
 33 debitum. ¶ Videntes autem cōserui ei-
 34 usquā fiebant, contristati sunt valde:
 35 & venerunt, & narrauerunt domino
 36 suo omnia quæ facta fuerant. ¶ Tunc
 37 vocauit illū dominus suus: & ait illi,
 38 Serue nequā, omne debitū dimisi ti-
 39 bi, quoniam rogasti me: ¶ nōne ergo
 40 oportuit & te misereri conserui tui,
 41 sicut & ego tui misertus sum? ¶ Et ira-
 42 tus dñs eius, tradidit eum tortoribus,
 43 quoadusque redderet vniuersum de-
 44 bitum. ¶ Sic & pater meus cælestis fa-
 45 ciet vobis, si nō remiseritis vnusquis-
 46 que fratri suo de cordibus vestris.

Luc. 2, 19

Sup. 6, 12.

Mat. 11, 25.

CAP. XIX.

1 ET factum est: cū consummasset
 A Iesus sermones istos, migravit à
 2 Galilæa, ¶ & venit in fines Iudææ trās
 3 Iordanē, ¶ & secutę sunt eū turbe mul-
 4 tæ: & curauit eos ibi. ¶ Et accesserunt
 5 ad eū Pharisei tentantes eū, & dicen-
 6 tes, Si licet homini dimittere vxorem
 7 suā quacunq; ex causa? ¶ Qui respon-
 8 dēs, ait eis, Nō legistis, quia ¶ qui fecit
 9 ab initio, masculū & fœminam fecit
 10 eos: & dixit, ¶ Propter hoc, dimittet
 11 homo patrē & matrem, & adhærebit
 12 vxori suæ: & erunt duo in carne vna?
 13 ¶ Itaque iā non sunt duo, sed vna caro.
 14 Quod ergo Deus cōiunxit, homo nō
 15 separer. ¶ Dicūt illi, Quid ergo ¶ Moy-
 16 ses mandauit dare libellum repudiij, &
 17 dimittere? ¶ Ait illis, Quoniā Moyses
 18 ad duritiā cordis vestri permisit vobis
 19 dimittere vxores vestras: ab initio au-
 20 tem

Mat. 10, 76

Mat. 10, 29

Gen. 1, 27.

*hominē

Ms. q. R.

Gen. 2, 21.

Eph. 5, 31.

1 Cor. 6, 16.

Deu. 24, 16

Sup. 5, 32. tē nō fuit sic. ¶ Dico autē vobis, quia 9
 Mar. 10, 11. quicumq; dimiserit vxorē suā, nisi ob B
 Luc. 16, 12. fornicationem, & aliam duxerit, mœ-
 3 Cor. 7, 11. chatur: & qui dimissam duxerit, mœ-
 chatur. ¶ Dicunt ei discipuli eius, Si ita 10
 est causa hominis cū vxore, non expe-
 dit nubere. ¶ Qui dixit illis, Nō omnes 11
 capiunt verbū istud, sed quibus datum 12
 est. ¶ Sunt enim eunūchi qui de matris 13
 vtero sic nati sunt: & sunt eunūchi 14
 qui facti sunt ab hominib⁹: & sunt eu-
 nūchi qui se ipsos castrauerūt propter 15
 regnum cælōrū. Qui potest capere ca- 16
 piat. ¶ Tunc oblatis sunt ei paruuli, vt 17
 manus eis imponeret & oraret. Disci- 18
 puli autem increpabāteos. ¶ Iesus verō 19
 ait eis, ¶ Sinite paruulos, & nolite eos
 phibere ad me venire: taliū est enim
 regnum cælōrū. ¶ Et cū imposuisset 20
 eis manus, abiit inde. ¶ Et ecce vnus 21
 accedēs, ait illi, Magister bone, quid bo- 22
 ni faciā vt habeā vitā æternam? ¶ Qui 23
 dixit ei, ¶ Quid me interrogas de bo-
 no? Vnus est bonus, Deus. Si autē vis
 ad vitā ingredi, serua mandata. ¶ Dicit 24
 illi, Quæ? Iesus autē dixit, ¶ Nō homi- 25
 cidium facies, Nō adulterabis, Nō fa- 26
 cies furtū, Non falsum testimoniū di- 27
 ces, ¶ Honora patrē tuū & matrē tuā, 28
 Diliges proximum tuū sicut teipsum, 29
 ¶ Dicit illi adolescens, Omnia hæc cu- 30
 stodiui - à iuuentute mea: quid adhuc
 mihi deest? ¶ Ait illi Iesus, Si vis perfe- 31
 ctus esse, vade, vende quæ habes, & da 32
 pauperibus, & habebis thesaurum in 33
 cælo: & veni, sequere me. ¶ Cū audisset
 autē adolescēs verbū, abiit tristis: erat
 enim habens multas possessiones. ¶ Ie- 34
 sus

Mar. 10, 13

Luc. 18, 15

Sup. 13, 3.

Mar. 10, 17

Luc. 18, 18.

*Q.n.

Exo. 20, 13

*Ms.

*omnia

ms. q.

CAP. XX. Secundum Matth. 47

24 sus autē dixit discipulis suis, Amen dico vobis, quia diues difficilē intrabit
 in regnū cælorū. ¶ Et iterū dico vobis,
 25 facilius est camēlum perforamen acus
 transire, quā diuitē intrare in regnum
 26 cælorum. ¶ Audit is autem his, discipuli
 mirabantur valde, dicentes, Quis ergo
 poterit saluus esse? ¶ Aspiciens autē Ie-
 27 sus, dixit illis, Apud homines hoc im-
 possibile est; apud Deum autē omnia
 28 possibilis sunt. ¶ Tunc respondēs Pe-
 trus, dixit ei, Ecce nos reliquimus om-
 nia, & secuti sumus te: quid ergo erit
 nobis? ¶ Iesus autē dixit illis, Amen di-
 co vobis, quod vos qui secuti estis me,
 in regeneratione cū sederit filius ho-
 minis in sede maiestatis suæ, ¶ sedebi-
 29 tis & vos super sedes duodecim, iudi-
 cātes duodecim tribus Israel. ¶ Et om-
 nis qui reliquerit domum, vel fratres,
 aut sorores, aut patrē, aut matrem, aut
 uxorē, aut filios, aut agros propter no-
 men meū: centuplū accipiet, & vitam
 30 æternā possidebit. ¶ Multi autem erūt
 primi, nouissimi: & nouissimi primi.

CAP. XX.

1 S Imile est regnū cælorum homini
 A patrifamiliās qui exiit primo ma-
 ne conducere operarios in vineā suā.
 2 ¶ Conuentione autē facta cū operariis
 ex denario diurno, misit eos in vineā
 3 suā. ¶ Et egressus circa horā tertiā, vidit
 4 alios stātes in foro otiosos, & dixit il-
 lis, Ite & vos in vineā: & quod iustū
 5 fuerit, dabo vobis. ¶ Illi autē abierunt.
 6 Iterū autem exiit circa sextā, & nonā
 horā. & fecit similiter. ¶ Circa vr deci-
 mā verō exiit, & inuenit alios stātes
 & dicit

Mat. 10, 28

Luc. 18, 28

Luc. 22, 30

Inf. 20, 16.

Mat. 10, 31

Luc. 13, 30

*enim &

MS. G. Sa

*meā ms.

Hier. G. q.

mea ms.
G. q. Ad-
dunt hic
quoque
G. & s: Et
quod iu-
stum fue-
rit, acci-
pietis.

Sup. 19, 30
Mat. 10, 18
Luc. 13, 31.
Inf. 22, 14.
Mat. 10, 32
Luk. 18, 31.

Mat. 10, 35

& dicit illis, Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineam. ¶ Cū sero autē factum esset, dicit dñs vineæ pcuratori suo, Voca operarios, & redde illis mercedē, incipiens à nouissimis vsq; ad primos. ¶ Cū venissent ergo quicirca vndecimā horā venerant, acceperunt singulos denarios. ¶ Venientes autem & primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autē & ipsi singulos denarios. ¶ Et accipientes murmurabāt aduersus patrē familiās, dicētes, Hī nouissimi vna hora fecerunt: & pares illos nobis fecisti qui portauimus pondus diei & aestus. ¶ At ille respondēs, vni eorū dixit, Amice, nō facio tibi iniuriā: nōne ex denario cōuenisti mecum? ¶ Tolle quod tuū est, & vade: volo autē & huic nouissimo dare sicut & tibi. ¶ Aut nō licet mihi quod volo, facere? an oculi tui nequā est quia ego bonus sum? ¶ Sicerūt nouissimi, primi: & primi, nouissimi. ¶ Multi enim sunt vocati: pauci verò electi. ¶ Et ascendens Iesus Ierosolymā, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis, Ecce ascendimus Ierosolymā, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & Scribis, & condēnabunt eū morte: & tradent eū Gentibus ad illudendū & flagellandū, & crucifigendū, & tertia die resurget. ¶ Tunc accessit ad eū mater filiorū Zebedæi cum filiis suis, adorās & petens aliquid ab eo. ¶ Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi. Dic vt sedeāt hi duo filij mei, vnus ad dexterā tuā, & vnus ad si-

CAP. XX. Secundum Matth.

49

- 32 ad sinistrā in regno tuo. ¶ Respondens autē Iesus, dixit, Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicē quē ego bibiturus sum? Dicūt ei, Possumus. ¶ Ait illis, Calicē quidē meū bibetis: sedere autē ad dexterā meā & sinistrā, non est meū dare vobis: sed quibus paratū est a patre meo. ¶ Et audiētes decē, indignati sunt de duobus fratribus. ¶ Iesus autē vocauit eos ad se: & ait, Scitis quia principes gentiū dominātur eorū: & qui maiores sunt, potestatē exercēt in eos. ¶ Non ita erit inter vos. sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. ¶ Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animā suā redemptionē pro multis. ¶ Et egrediētibus illis ab Iericho, secuta est eū turba multa: & ecce duo cæci sedentes secus viā, audierunt quia Iesus trāsiret: & clamauerunt dicētes, Dñe, miserere nostri, fili Dauid. ¶ Turba autē increpabat eos vt tacerēt. At illi magis clamabant dicentes, Dñe, miserere nostri, fili Dauid. ¶ Et stetit Iesus, & vocauit eos, & ait, Quid vultis vt faciam vobis? Dicunt illi, Dñe, vt aperiātur oculi nostri. ¶ Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

CAP. XXI.

- 1 **E**T cū appropinquassent Ierosolymis, & venissent Beth-phage ad Montē oliueti, tunc Iesus misit duos discipulos, & dicēseis, Ite in castellum quod cōtra vos est, & statim inuenietis

Q. n.

vel ms q.

Q. n.

May. 10, 44

Luc. 22, 25

Phil. 2. 7.

May. 10, 46

Luc. 18, 35

May. 11, 1

Luc. 19, 29

D

tis

tis asinā alligatā & pullum cū ea: sol-
uite, & adducite mihi: & si quis vobis 3

aliquid dixerit, dicite, quia Dñs his o-
pushaber: & confestim dimittet eos.

¶ Hoc autē factum est vt adimpleretur 4

quod dictū est per prophetā, dicētem,

Isa. 61. 11. ¶ Dicite filiæ Siō, Ecce rex tuus venit 5

Zach. 9. 9. tibi māfuerus, & sedēs super^a asinam^r

Ioā. 12. 15. & pullū filium subiugalis. ¶ Eūtes au- 6

¶ Q. n. tē discipuli, fecerunt sicut prācepit il-
lis Iesus. ¶ Et adduxerunt asinā & pul- 7

lum: & imposuerunt super^e eos vesti-
menta sua, & eū dēsuper sedere fece- 8

runt. ¶ Plurima autē turba strauerunt

vestimēta sua in via: alij autē cādebāt

ramos de arboribus, & sternebant in

via: ¶ turbæ autē quæ prācedebant & 9

quæ sequebātur, clamabant, dicentes,

Hosanna filio David: ¶ benedictus qui

venit in nomine Dñi: hosanna in al-
tissimis. ¶ Et cū intrasset Ierosolymā, 10

commota est vniuersa ciuitas, dicens,

Quis est hic? ¶ Populi autem dicebant, 11

Hic est Iesus propheta, ā Nazareth Ga-
lilææ. ¶ Et ¶ intrauit Iesus in templum 12

Dei, & eiciēbar omnes vendētes & e-
mentes, in tēplo, & mensas numula-
riorū, & cathedras vendētium colūbas

euertit: ¶ & dicit eis, Scriptū est, ¶ Do- 13

mus mea, domus orationis vocabitur:

¶ vos autē fecistis illā speluncā latro-
nū. ¶ Et accesserūt ad eū cæci, & clau- 14

di in tēplo: & sanauit eos. ¶ ¶ Videntes 15

autē principes sacerdotū & Scribæ mi-
rabilia quæ fecit, & pueros clamantes B

in tēplo, & dicētes, Hosanna filio Da-
uid: indignati sunt, ¶ & dixerūt ei, Au- 16

dis quid isti dicūt? Iesus autē dixit eis,

¶ Vtique.

Deu. 14. 25

Lu. 19. 49.

Isa. 56. 7.

Ier. 7. 11.

Mar. 11. 13.

Luc. 19. 47.

CAP. XXI. Secundum Matth. 51

Vtique. nunquā legistis, ¶ Quia ex ore

Psal. 3. 3.

17 ¶ Et relictis illis, abiit foras extra Ciui-

18 tatē in Bethaniā: ibiq; mansit. ¶ Manē

autē reuertens in Ciuitatem, esuriit.

19 ¶ Et vidēs fici arborē vnā secus viam,

MAR. II. 23

venit ad eā: & nihil inuenit in ea nisi

folia tātūm, & ait illi, Nunquam ex te

20 fructus nascatur in sempiternum. Et

MAR. II. 20

arefacta est continuū ficulnea. ¶ Et

vidētes discipuli, mirati sunt dicētes,

21 Quomodo continuū aruit? ¶ Respon-

dens autē Iesus, ait eis, Amen dico vo-

bis, si habueritis fidē, & nō hēsitau-

eritis, non solū de ficulnea facietis, sed

& si mōti huic dixeritis, ¶ Tolle & ia-

22 cta te in mare: fiet. ¶ Et omnia quæ-

¶ Tollere

G. 8.

¶ iacitare.

G.

Sup. 7. 7.

MAR. II. 14

accipieris. ¶ Et cū venisset in templū,

23 acceperunt ad eū docentem principes

sacerdotū & seniores populi, dicētes,

¶ In qua potestate hęc facis? Et quis ti-

24 bi dedit hāc potestātē? ¶ Respondēs Ie-

MAR. II. 22.

25 sus dixit eis, Interrogabo vos & ego

vnū sermonē: quem si dixeritis mihi,

& ego vobis dicā in qua potestate hęc

26 facio. ¶ Baptismus Iohānis, vnde erat?

tabāt inter se, dicētes, ¶ Si dixerimus de

cælo, diceret nobis, Quare ergo nō cre-

didistis illi? Si autē dixerimus ex ho-

27 minibus: timemus turbā. ¶ Oēs enim

Sup. 24. 9.

¶ habent Iohannē sicut prophetā. ¶ Et

¶ habebāt

respondentes Iesu, dixerūt, Nescimus.

MS q. Hie.

Ait illis & ipse, Ne ego dico vobis in

MAR. 6. 20.

28 qua potestate hęc facio. ¶ Quid autem

vobis videtur? Homo quidam habebat

duos filios: & accedēs ad primū, dixit,

D 2

Fili,

Euangelium. CAP. XXI.

Fili, vade hodie operare in vinea mea.
 ¶ Ille autē respondēs, ait, Nolo. Postea 29
 autē pœnitentia motus, abiit. ¶ Acce- 30
 dens autē ad alterū, dixit similiter. At
 iller respondens, ait, ¶ Eo dñe, & non
 iuit. ¶ quis ex duobus fecit volūtatem 31
 patris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis
 Iesus, Amen dico vobis, quia publica-
 ni & meretrices præcedunt vos in re-
 gnū Dei. ¶ Venit enim ad vos Iohānes 32
 in via iustitiæ: & nō credidistis ei, pu-
 blicani autē & meretrices crediderunt
 ei: vos autē videntes nec pœnitētiā
 habuistis postea, vt crederetis ei. ¶ Aliā 33
 parabolā audite: Homo erat paterfa- D
 miliās qui plantauit vineā, & sepē cir-
 cundedit ei, & fodit in ea torcular, &
 ædificauit turrim, & locauit eā agri-
 colis: & peregrē profectus est. ¶ Cū au- 34
 tem tēpus fructuū appropinquasset,
 misit seruos suos ad agricolas, vt acci-
 perent fructus eius. ¶ Et agricolæ ap- 35
 prehensī seruis eius, alium ceciderūt,
 aliū occiderūt, aliū verò lapidauerūt.
 ¶ Iterū misit alios seruos plures prio- 36
 ribus: & fecerunt illis similiter. ¶ No- 37
 uissimē autē misit ad eos filiū suū,
 dicēs, Verebuntur filiū meū. ¶ Agrico- 38
 læ autē videntes filiū, dixerūt intra se,
 ¶ Hic est hæres, venite, occidamus eū,
 & habebimus hereditatē eius. ¶ Et ap- 39
 prehensum eū eiecerunt extra vineā,
 & occiderunt. ¶ Cū ergo venerit dñs 40
 vineæ, quid faciet agricolis illis? ¶ Aiūt 41
 illi, Malos malē perdet: & vineā suā
 locabit aliis agricolis, qui reddēt ei fru-
 ctū tēporib' suis. ¶ Dicit illis Iesus, 42
 Nunquā legistis in scripturis, Lapidē
 quem

¶ Ego. 6.
 Q. n.

MAT. 12, 1.
 LUC. 20, 9.
 ISA. 5, 1 & 5
 IERE. 2, 21.

INF. 26, 3.
 & 27, 2.
 IOH. 11, 53.
 PS. 117, 22.
 AD. 4, 11.
 RO. 9, 33.
 I PET. 2, 7.
 LUC. 20, 17.
 MAT. 12, 10

CAP. XXII. Secundum Matth. 53

quē reprobauerunt ædificātes, hic est factus in caput anguli? A Dño factū est istud: & est mirabile in oculis nostris? Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. ¶ Et qui ceciderit super lapidē istum, confringetur: super quē verò ceciderit, conteret eū. ¶ Et cū audissent principes sacerdotū & Pharisei parabolās eius: cognouerunt quòd de ipsis diceret. ¶ Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniā sicut prophetā eum habebāt.

CAP. XXII.

¶ ET respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens, ¶ Simile factū est regnū cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. ¶ Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: & nolebāt venire. ¶ Iterum misit alios seruos, dicēs, Dicite inuitatis, Ecce prandiū meū parauit: tauri mei & altilia occisa, & omnia parata: venite ad nuptias. ¶ Illi autē neglexerunt: & abierunt, alius in villā suā: alius verò ad negotiationē suā: reliqui verò tenuerūt seruos eius, & contumeliis affectos, occiderunt. ¶ Rex autem cū audisset, iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. ¶ Tunc ait seruis suis, Nuptiæ quidem paratæ sunt: sed qui inuitati erāt, nō fuerunt digni. ¶ Ite ergo ad exitus viarū: & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias. ¶ Et egressi serui eius in vias, cōgregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & imple-

tae sunt nuptiae discumbentium. ¶ In-
trauit autē rex vt videret discumben-
tes: & vidit ibi hominē non vestitum
veste nuptiali. ¶ Et ait illi, Amice, quo-
modo huc intraisti non habēs vestem
nuptialē? At ille obmutuit. ¶ Tūc dixit
rex ministris, ¶ Ligatis manibus & pe-
dibus eius, mittite eū in tenebras ex-
teriores: ibi erit fletus & stridor den-
tium. ¶ Multi enim sunt vocati, pauci
verō electi. ¶ Tunc abeūtes Pharisei,
consiliū inierunt vt caperent eum in
sermone. ¶ Et mittunt ei discipulos
suos cū Herodianis, dicētes, Magister,
scimus quia verax es, & viā Dei in ve-
ritate doces, & non est tibi cura de ali-
quo, nō enim respicis personā homi-
nū: ¶ dic ergo nobis quid tibi videtur,
licet censum dare Cæsari, an nō?
¶ Cognita autē Iesus nequitia eorum,
ait, Quid me tētatis hypocritae? ¶ ostē-
dite mihi numisma cēsus. At illi ob-
tulerunt ei denarium. ¶ Et ait illis Ie-
sus, Cuius est imago hāc, & superscri-
ptio? ¶ Dicunt ei, Cæsaris. Tunc ait
illis, ¶ Reddite ergo quae sunt Cæsaris, C
Cæsari: & quae sunt Dei, Deo. ¶ Et au-
dientes mirati sunt, & relicto eo ab-
ierunt. ¶ In illo die accesserunt ad eum
Sadducæi, qui dicunt non esse resur-
rectionem: & interrogauerunt eum,
¶ dicētes, Magister, ¶ Moyses dixit, Si
quis mortuus fuerit nō habēs filiam,
vt ducat frater eius vxorē illius, & sus-
citet semen fratri suo. ¶ Erant autem
apud nos septē fratres: & primus vxo-
re ducta defunctus est, & non habens
semen, reliquit vxorem suā fratri suo.

Simi-

Sup. 3, 12.

Et 13, 41.

Inf. 25, 30.

Mat. 12, 13

Lc. 20, 20.

Mat. 13, 7.

Mat. 12, 19

Lc. 20, 23.

Act. 23, 6.

Mat. 25, 5.

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

CAP. XXII. Secundum Matth. 55

- 26 ¶ Similiter secundus & tertius vsq; ad
 27 septimū. ¶ Nouissimē autē omnīū &
 28 mulier defuncta est. ¶ In resurrectione
 29 ergo cuius erit de septē, vxor? om-
 nes enim habuerunt eā. ¶ Respondens
 autem Iesus, ait illis, Erratis, nescien-
 30 tes scripturas, neq; virtutem Dei. ¶ In
 resurrectione enim neq; nubēt, neq;
 31 nubentur: sed sunt sicut angeli Dei in
 cælo. ¶ De resurrectione autem mor-
 32 tuorū non legistis quod dictum est à
 Deo dicēte vobis, ¶ Ego sum Deus Ab-
 33 rahā, & Deus Isaac, & Deus Iacob? *Exod. 3,6.*
 Non est Deus mortuorū, sed viuen-
 34 tium. ¶ Et audiētes turbæ, mirabantur
 in doctrina eius. ¶ ¶ Pharisei autē au-
 35 diētes quod silentium imposuisset
 Sadducæis, cōuenerunt in vnum: ¶ &
 36 interrogauit eū vnus ex eis legis do-
 37 ctor, tentans eū, ¶ Magister, quod est
 mandatū magnū in Lege? ¶ Ait illi Ie-
 sus, ¶ Diliges Dominum Deū tuū ex
 toto corde tuo, & in tota anima tua,
 38 & in tota mēte tua. ¶ Hoc est maximū
 39 & primū mandatum. ¶ Secundū autē
 simile est huic, ¶ Diliges proximū tuū
 40 sicut teipsum. ¶ In his duobus mādatis
 41 vniuersa lex pēdet & prophetæ. ¶ Cō-
 gregatis autē Phariseis, interrogauit
 42 eos Iesus, ¶ dicens, ¶ Quid vobis vide-
 tur de Christo? cuius filius est? Dicunt
 43 ei, David. ¶ Ait illis, Quomodo ergo
 David in Spiritu vocat eum Dñm,
 44 dicens, ¶ ¶ Dixit Dominus Domino
 meo, sede à dextris meis, donec ponā
 inimicos tuos scabellū pedū tuorū?
 45 ¶ Si ergo David vocat eū Dominum:
 46 quomodo filius eius est? ¶ & nemo po-
 terat

36 Euangelium CAP. XXII.
terat ei respondere verbum: neq; au-
sus fuit quisquam ex illa die eum am-
plius interrogare.

CAP. XXIII.

Tunc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos suos, & dicēs, Su-
per cathedrā Moysi sederunt Scribæ &
& Pharisei. & Omnia ergo quæcunq;
dixerint vobis*, seruate & facite: se-
cundum opera verò eorū nolite fa-
cere, dicūt enim & nō faciunt. ¶ Al-
ligant enim onera grauiā & importa-
bilia, & imponunt in humeros homi-
nū: digito autē suo nolunt ea moue-
re. & Omnia verò opera sua faciunt, vt
videantur ab hominibus. dilatāt enim
¶ phylacteria sua, & magnificant fim-
brias. & Amant autē primos recubitus
in cœnis, & primas cathedras in sy-
nagogis, ¶ & salutationes in foro, &
vocari ab hominibus, rabbi. & Vos au-
tē nolite vocari rabbi: vnus est enim
magister vester, omnes autē vos, fra-
tres estis. ¶ Et ¶ patrē nolite vocare vo-
bis super terram: vnus est enim pater
vester qui in cœlis est. ¶ Nec vocemini
magistri: quia magister vester, vnus est,
Christus. ¶ Qui maior est vestrū, erit
minister vester. ¶ Qui autem se exal-
tauerit, humiliabitur: & qui se humi-
liauerit, exaltabitur. ¶ Væ autē vobis
Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia
clauditis regnū cœlorum ante homi-
nes. vos enim nō intratis: nec intro-
euntes finitis intrare. ¶ Væ vobis
Scribæ & Pharisei hypocritæ: ¶ quia
comeditis domos viduarū, orationes
longas orantes: propter hoc amplius
accu-

2 Esd. 3, 4.

Luc. 11, 46.

*seruare,

G. S.

Act. 15, 10.

Deut. 6, 3.

Mat. 15, 38.

Mat. 12, 18

Luc. 11, 41.

& 20, 46.

Mat. 3, 17

Mal. 1, 6.

Zu. 14, 11.

& 18, 14.

> 10 Ms.

Q. n.

Mat. 12, 40

Luc. 20, 47.

CAP. XXIII. Secundum Matth. 57
 15 accipietis iudiciū. Væ vobis Scri-
 bæ & Pharisei hypocritæ: quia cir-
 cuitis mare & aridā, vt faciatis vnum
 profelytū: & cū fuerit factus, faci-
 tis eum filiū gehennæ duplo quā vos.
 16 Væ vobis duces cæci, qui dicitis,
 Quicumq; iurauerit per templū, nihil
 est: qui autē iurauerit in auro templi,
 17 debet. Stulti & cæci, quid enim ma-
 ius est, aurū, an templum quod san-
 18 ctificat aurum? Et quicumq; iuraue-
 rit in altari, nihil est: quicumq; autē
 iurauerit in dono quod est super il-
 19 lud, debet. Cæci, quid enim maius Stulti &
 est, donum, an altare quod sanctificat R. G. S.
 20 donū? Qui ergo iurat in altari, iurat
 C in eo & in omnibus quæ super illud
 21 sunt: & quicumq; iurauerit in tēplo,
 iurat in illo & in eo qui habitat in ip-
 22 so: & qui iurat in cælo, iurat in thro- ^{Sup. 5, 34}
 no Dei & in eo qui sedet super eum.
 23 Væ vobis Scribæ & Pharisei hypo- ^{Luc. 11, 42}
 critæ: quia decimatis mentā & ane-
 thū & cymīnū, & reliquistis quæ gra-
 uiora sunt legis, iudiciū, & misericor-
 diam, & fidē. hæc oportuit facere, &
 24 illa nō omittere. Duces cæci, exco-
 25 tes. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypo- ^{Luc. 11, 39}
 critæ: quia mundatis quod dēforis
 est calicis & paropsidis: intus autem
 26 pleni estis rapina & immunditia. plena -
 27 Phariseæ cæce, munda prius quod sunt 7 MS
 intus est, calicis & paropsidis, vt fiat G. S.
 id quod dēforis est, mundū. Væ vo-
 bis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia
 similes estis sepulchris dealbatis, quæ
 a foris parent hominibus speciosa, in-

52 Evangelium. CAP. XXI. II.

tus verò plena sunt ossibus mortuo-
 rû, & omni spurcitia. ¶ Sic & vos afo- 28
 ris quidē paretis hominibus iusti: in-
 tus autem pleni estis hypocrisis & ini-
 quitate. ¶ Væ vobis Scribæ & Pharisei 29
 hypocritæ: quia ædificatis sepulchra D
 prophetarum, & ornatis monumenta
 iustorum, ¶ & dicitis, Si fuissimus in 30
 diebus patrû nostrorû, non essemus
 socij eorû in sanguine prophetarum.
 ¶ itaq; testimonio estis vobismetipsis 31
 quia filij estis eorû qui prophetas oc-
 ciderunt. ¶ Et vos implete mensuram 32
 patrû vestrorû. ¶ Serpentes genimina 33
 viperarû, quomodo fugietis à iudicio
 gehennæ? ¶ Ideo ecce ego mitto ad vos 34
 prophetas & sapientes & scribas, & ex
 illis occidetis & crucifigetis, & ex eis
 flagellabitis in synagogis vestris, &
 persequemini de ciuitate in ciuitate:
 ¶ ut veniat super vos omnis sanguis 35
 iustus qui effusus est super terram, ¶ à
 sanguine Abel iusti vsque ad sanguinē 36
 Zachariæ filij Barachîæ, ¶ quē occi-
 distis inter templû & altare. ¶ Amē di- 37
 co vobis, venient hæc omnia super
 generationē istā. ¶ ¶ Ierusalē Ierusalē,
 quæ occidis prophetas, & lapidas eos
 qui ad te missi sunt, quoties volui cō-
 gregare filios tuos ¶ quemadmodum
 gallina cōgregat pullos suos sub alas,
 & ¶ noluisti? ¶ Ecce relinquetur vobis 38
 domus vestra deserta. ¶ Dico enim vo- 39
 bis, nō me videbitis amodo donec di-
 catis, Benedictus qui venit in nomine
 Domini. CAP. XXIII. I.
 ET egressus Iesus de tēplo, ibat. Et A
 accesserunt discipulicius vs ostē-
 derent

Sup. 3. 7.

Gen. 4. 8.

Heb. 11. 4.

¶ Q. n.

2 Par. 24.

22.

Luc. 13. 34

4 Esd. 1. 30

¶ nolui-

stis 4 MS.

6. 5.

Mat. 13. 1.

Luc. 21. 5.

CAP. XLIIII. Secundum Matth. 39
 2 derent ei ædificationes tēpli. Ipse au-
 tē respondens dixit illis, Videtis hæc
 omnia? Amen dico vobis, non relin-
 quetur hic lapis super lapidē qui non
 3 destruat. ¶ Sedente autem eo super *Lu. 19, 44*
 Montē oliueti, accesserunt ad eum di-
 scipuli secretō, dicentes, Dic nobis,
 quādo hæc erunt? & quod signū ad-
 uentus tui, & cōsummationis seculi?
 4 ¶ Et respondens Iesus, dixit eis, Videte *Eph. 5, 6.*
 5 ne quis vos seducat: ¶ multi enim ve- *Col. 2, 12.*
 nient in nomine meo, dicentes, Ego
 6 sum Christus: & multos seducēt. ¶ Au-
 dituri enim estis prœlia & opiniones *aurē*
 7 prœliorum. Videte ne turbemini. O- *G. 3.*
 portet enim hæc fieri: sed nondum est
 8 finis. ¶ consurget enim gens in gentē,
 & regnū in regnū: & erunt pestilētię,
 9 & fames, & terremotus per loca: ¶ hæc
 10 autē omnia, initia sunt dolorū ¶ Tūc *Ioā. 15, 20.*
 tradent vos in tribulationem, & occi- *16, 2.*
 dent vos: & eritis odio omnibus gen- *Sup. 10, 17.*
 11 tibus propter nomen meū. ¶ Et tunc *Lu. 21, 12.*
 scandalizabuntur multi: & inuicem
 12 tradēt: & odio habebunt inuicē. ¶ Et
 multi pseudoprophetę surgent: &
 13 seducēt multos. ¶ Et quoniam abun-
 dabit iniquitas: refrigescet charitas
 14 multorū. ¶ qui autē perseverauerit vs-
 que in finē, hic saluus erit. ¶ Et prædi-
 cabitur hoc Euangelium regni in vni-
 uerso orbe, in testimonium omnibus
 gentibus, & tunc veniet cōsummatio.
 15 ¶ Cū ergo videritis abominationem *Mat. 13, 14*
 desolationis, quæ dicta est ¶ a Daniele *Lu. 21, 20.*
 propheta, stantem in loco sancto (qui *Dan. 9, 27*
 16 legit intelligat) ¶ tunc qui in Iudæa
 17 sunt, fugiant ad mōtes: ¶ & qui in te-

60 Euangelium CAP. XXI. 11.

sto, nō descēdat tollere aliquid de do-
mo sua: & qui in agro, nō reuertatur 18
tollere tunicā suā. Væ autē prēgnā- 19
tibus & nutrientibus in illis diebus.
Orate autē, vt nō fiat fuga vestra - in' 20
hyeme vel sabbatho. Verit enim tunc 21
tribulatio magna qualis nō fuit ab
initio mundi vsq; modō, neque fiet.
Et nisi breuiati fuissent dies illi, nō 22
fieret salua omnis caro: sed propter e-
lectos breuiabuntur dies illi. ¶ Tunc 23
si quis vobis dixerit, Ecce hic est Chri-
stus, aut illic: nolite credere. Surgent 24
enim pseudochristi, & pseudoprophe-
tæ: & dabunt signa magna & prodi-
gia, ita vt in errorē inducantur (si fie-
ri potest) etiā electi. Ecce prædixi vo- 25
bis. Si ergo dixerint vobis, Ecce in 26
deserto est: nolite exire. ecce in pene-
traliibus: nolite credere. Sicut enim 27
fulgur exit ab Oriente, & paret vsque C
in Occidentē: ita erit & aduentus filij
hominis. ¶ Vbicunque fuerit corpus, 28
illic congregabūtur & aquilæ. ¶ Sta- 29
tim autē post tribulationē dierū illo-
rum sol obscurabitur, & luna nō da-
bit lumen suū, & stellæ cadēt de cæ-
lo, & virtutes cælorum cōmoue-
buntur: & tunc parebit signū filij homi- 30
nis in cælo: & tunc plangent omnes
tribus terræ: & videbunt filiū homi-
nis venientem in nubibus cæli cum
virtute multa & maiestate. ¶ Et mit- 31
tet angelos suos cū tuba, & voce ma-
gna: & congregabunt electos eius à
quatuor ventis, à summis cælōrū vsq;
ad terminos eorum. Ab arbore autē 32
fici discite parabolā: cū iam ramuse-
ius

2 Ms. G.
Mt. 1, 12.

Mar. 13, 21
Luc. 17, 23.

Luc. 17, 37

Mar. 13, 24

Luc. 21, 25

Ezec. 32, 7.

Isa. 13, 10.

Joel. 2, 31.

3, 15.

Apo. 1, 7.

1 Cor. 15, 51

CAP. XXIIII. Secundum Matth. 61

- ius tener fuerit, & folia nata, scitis
 62 quia propè est æstas. ¶ ita & vos, cùm
 63 videritis hæc omnia, scitote quia pro-
 64 pè est in ianuis. ¶ Amen dico vobis,
 65 donec omnia hæc fiant. ¶ Cælum &
 66 terra transibunt, verba autè mea non
 67 præteribunt. ¶ De die autè illa & hora
 68 nemo scit, neq; angeli cælorum*, nisi
 69 solus pater. ¶ Sicut autem in diebus
 70 Noë: ita erit & aduētus filij hominis.
 71 ¶ Sicut enim erant in diebus ante di-
 72 luuiū comedentes & bibētes, nubē-
 73 tes & nuptui tradentes, vsque ad eum
 74 diē quo intrauit Noë in arcā, & non
 75 cognouerunt donec venit diluuiū, &
 76 tulit omnes: ita erit & aduentus filij
 77 hominis. ¶ Tunc duo erunt in agro: *Lu. 17, 36.*
 78 vnus assumetur, & vnus relinquetur.
 79 ¶ duæ molentes in mola: vna assume-
 80 tur, & vna relinquetur*. ¶ Vigilate
 81 ergo, quia nescitis qua hora Domi-
 82 nus vester venturus sit. ¶ Illud autem
 83 scitote, ¶ quoniam si sciret pater fami-
 84 lias qua hora fur venturus est, vigila-
 85 ret vtiq; ; & non sineret perfodi do-
 86 mum suā. ¶ Idèd & vos estote parati:
 87 quia qua nescitis hora filius hominis
 88 venturus est. ¶ Quis, putas, est fidelis
 89 seruus & prudens, quē constituit dñs
 90 suus super familiam suam, vt det illis
 91 cibum in tempore? ¶ Beatus ille ser-
 92 uus, quē cùm venerit dominus eius,
 93 inuenerit sic facientem. ¶ amen dico
 94 vobis, quoniā super omnia bona sua
 95 constituet eum. ¶ Si autè dixerit malus
 96 seruus ille in corde suo, Moram facit
 97 dominus me⁹ venire: & cœperit per-
 98 cutere

Mar. 13, 31

* Q. n.

Luc. 17, 26

Gen. 7, 5.

1 Pe. 3, 20.

Lu. 17, 36.

* duo in
lecto:

vnus as-
sumetur,

& vnus
relinque-

tur. Ms.
Hil. Gq.

Q. n.

1 The. 5, 17.

Mar. 13, 32

Luc. 12, 39.

Lu. 12, 42.

Apoc. 16, 15

Euangelium C A P. XXV.

cutere conseruos suos, manducet autem & bibat cum ebriosis : ¶ venit dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat : ¶ & diuidet eū, partemq; eius ponet cū hypocritis. Illuc erit fletus & stridor dentiū.

C A P. XXV.

Sup. 13, 42
Inf. 25, 30.

- G. C. n.

AG. & S.
inueniunt.

Tunc simile erit regnū cælorum deō virginibus: quæ accipientes lāpades suas exierunt obuiā spōso- & sponſæ. ¶ Quinq; autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. ¶ sed quinq; fatuæ, acceptis lāpadibus, non sumplerunt oleū secum: ¶ prudentes verò acceperunt oleū in vasis suis cū lāpadibus. ¶ Moram autem faciente sponſo, dormitauerunt omnes & dormierunt. ¶ Media autem nocte clamor factus est, Ecce spōsus venit, exite obuiā ei. ¶ Tunc surrexerūt omnes virgines illæ: & ornauerūt lāpades suas. ¶ Fatuæ autem sapientibus dixerunt, Date nobis de oleo vestro: quia lāpades nostrę extinguuntur. ¶ Responderunt prudentes, dicentes, Ne forte nō sufficiat nobis & vobis, ire potius ad vendentes: & emite vobis. ¶ Dū autem irētemere, venit spōsus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. ¶ Nouissimē verò veniunt & reliquæ virgines, dicētes, Domine, Domine, aperi nobis. ¶ At ille respondens ait, Amē dico vobis, nescio vos. ¶ Vigilate itaque, quia nescitis diē neque horā. ¶ Sicut enim homo peregrē proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bonā suā. ¶ Et vni dedit quinque talenta,

Mat. 13, 33

Su 24, 42.

Lh. 19, 12.

alijs

- alij autē duo, alij verò vnum, unicuique secundum propriam virtutem: & profectus est statim. ¶ Abiit autem qui quinq; talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque.
- ¶ Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo. ¶ Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terrā, & abscondit pecuniam domini sui. ¶ Post multū verò temporis venit dominus seruorū illorum, & posuit rationem cum eis. ¶ Et accedēs qui quinq; talenta acceperat, obtulit alia quinq; talenta, dicēs, Domine, quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum. ¶ Ait illi dominus eius, Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te cōstituam: intra in gaudiū domini tui.
- ¶ Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait, Domine duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum. ¶ Ait illi dominus eius, Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te cōstituā: intra in gaudiū domini tui. ¶ Accedēs autē & qui vnum talentū acceperat, ait, Domine, scio quia homo durus es, metis vbi nō seminasti, & congregas vbi nō sparsisti. ¶ & timens abij, & abscondi talentū tuum in terra: ecce habes quod tuū est. ¶ Respondens autē domin⁹ eius, dixit ei, Serue male, & piger, sciebas quia meto vbi non semino, & cōgrego vbi nō sparsi: ¶ oportuit ergo te cōmittere pecuniam meā numulariis, & veniens ego recepissem utiq; quod meū est cum vfu-

ra. ^{Sup. 13, 12.} Tollite itaque ab eo talentum, & ¹⁸
 date ei qui habet decē talenta. ^{May. 4, 25.} ¶ ²⁹ omni enim habenti dabitur, & abūdabit: ei
^{Luc. 8, 18.} autem qui non habet, & quod videtur
^{¶ 19, 26.} habere, auferetur ab eo. ³⁰ ¶ Et inutilem
^{Sup. 8, 12.} seruū eicite in tenebras exteriores.
^{¶ 22, 13.} ¶ Illuc erit fletus & stridor dentium.
 ¶ Cū autem venerit filius hominis in ³¹
 maiestate sua, & omnes angeli. cū eo,
 tunc sedebit super sedem maiestatis
 suæ: & cōgregabuntur ante eū om- ³²
 nes gentes, & separabit eos ab inui-
 cem, sicut pastor segregat oues ab hœ-
 dis: & statuet oues quidem à dextris ³³
 suis, hœdos autē à sinistris. ¶ Tunc di- ³⁴
 cet rex his qui à dextris eius erunt: Veni-
 te benedicti patris mei, possidete
 paratū vobis regnum à constitutione
 mūdi. ¶ ³⁵ Esuriui enim: & dedistis mi-
^{Ezec. 18, 7.} hi manducare. sitiui: & dedistis mihi
 bibere. hospes eram: & collegistis me.
^{Ecl. 7, 39.} ¶ ³⁶ nudus: & operuistis me. ¶ infirmus:
 & visitastis me. in carcere erā: & veni-
 stis ad me. ¶ Tunc respondebunt ei iu- ³⁷
 sti, dicentes, Dñe, quando te vidimus
 esurientem, & pauimus: sitientem, &
 dedimus tibi potum? ¶ quando autem ³⁸
 te vidimus hospitē, & collegimus te?
 aut nudum, & cooperuimus te? ¶ aut ³⁹
 quando te vidimus infirmum, aut in
 carcere: & venimus ad te? ¶ Et respon- ⁴⁰
 dens rex, dicet illis, Amen dico vobis,
 quandiu fecistis vni ex his fratribus
 meis minimis, mihi fecistis. ¶ Tūc di- ⁴¹
^{¶ sal. 6, 9.} cet & his qui à sinistris erunt, ¶ Disce-
^{Sup. 7, 21.} dite à me maledicti in ignē æternum,
^{Luc. 13, 27.} qui paratus est diabolo & angelis e-
 ius. ¶ ⁴² esuriui enim: & nō dedistis mihi
 mandu-

CAP. XXVI. Secundum Matth. 65

manducare. sitiui: & nō dedistis mihi
 43 potū. hospes eram: & non collegistis
 me. nudus: & nō operuistis me. infir-
 mus, & in carcere: & nō visitastis me.
 44 Tunc respōdebunt ei & ipsi, dicētes,
 Domine, quando te vidimus esurien-
 tē, aut sitientē, aut hospitē, aut nudū,
 aut infirmum, aut in carcere: & non
 45 ministrauimus tibi? Tunc responde-
 bit illis, dicens, Amē dico vobis, quan-
 diu nō fecistis vni de minoribus his,
 46 nec mihi fecistis. Et ibunt hi in sup-
 plicium æternum: iusti autē, in vitam
 æternam.

CAP. XXVII.

1 ET factum est: cū consuminasset
 A Iesus sermones hos omnes, di-
 2 xit discipulis suis, ¶ Scitis quia post
 biduum Pascha fiet, & filius hominis
 3 tradetur vt crucifigatur. Tunc con-
 gregati sunt principes sacerdotum &
 4 seniores populi in atriū principis sa-
 cerdotum, qui dicebatur Caiphas: &
 5 consilium fecerunt vt Iesum dolo te-
 nerent, & occiderent. Dicebant autē,
 6 Non in die festo: ne fortē tumultus
 fieret in populo. ¶ Cū autē Iesus
 7 esset in Bethania in domo Simōnis
 Leprosi, accessit ad eū mulier habens
 8 alabastrū vnguenti pretiosi, & effudit
 super caput ipsius recūbentis. Viden-
 9 tes autē discipuli, indignati sunt di-
 centes, Vt quid perditio hæc? potuit
 10 enim istud vāundari multo, & dari
 pauperibus. Sciens autē Iesus, ait il-
 lis, Quid molesti estis huic mulieri?
 ¶ opus enim bonum operata est in me.
 11 ¶ nā semper pauperes habetis vobis:
 cū: me autem non semper habetis.

Ioā. 5, 25.

Dan. 12, 2.

Mat. 14, 1.

Luc. 22, 1.

¶ fiat G. S.

Ioan. 11, 2.

& 12, 13.

Mat. 14, 5.

Deut. 15, 11

¶ habebi-

tis Ms. q.

E

¶ Mit-

¶ Mittēs enim hęc vnguentum hoc in corpus meū: ad sepeliēdum me, fecit.

¶ Amen dico vobis, vbi cūq; prædicatū fuerit hoc euangeliū in toto mundo, dicetur & quōd hęc fecit, in memoriam reiūs.

¶ ¶ Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariōtes, ad principes sacerdotum: & ait illis, Quid vultis mihi dare, & ego vobis eū tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.

¶ Et exinde quærebat opportunitatem vt eum traderet.

¶ ¶ Prima autē die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Vbi vis parem tibi comedere Pascha?

¶ At Iesus dixit, Ite in ciuitatē ad quēdam: & dicite ei, Magister dicit, Tempus meū prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.

¶ Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus: & parauerunt Pascha.

¶ ¶ Vespere autem facto, discūbebat eum duodecim discipulis suis.

¶ ¶ Et edentibus illis, dixit, ¶ Amen dico vobis quia vnus vestrum me traditurus est.

¶ Et contristati valde, cœperunt singuli dicere, Nunquid ego sum Domine? At ipse respondens, ait, Qui intingit mecū manum in paropside, hic me tradet.

¶ ¶ Filius quidē hominis vadit, sicut scriptum est de illo: vā autē homini illi, per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus nō fuisset homo ille.

¶ Respondēs autem Iudas qui tradidit eum, dixit, Nunquid ego sum rabbi? Ait illi, Tu dixisti.

¶ ¶ Cœnanti tibus autē eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit: deditq; discipulis suis

¶ AUT. 1.

MAR. 14, 10.

LUC. 22, 3.

¶ dicitur

6 MS.

MAR. 14, 12.

LUC. 22, 7.

¶ 5 MS. G.

MAR. 14, 17.

LUC. 22, 14.

IOH. 13, 21.

¶ 40, 10.

¶ traditur

2 MS. G. S.

¶ CO. II, 24

CAP. XXVI. Secundum Matth. 67
 suis, & ait, Accipite, & comedite: hoc
 27 est corpus meum. Et accipiens calicem,
 gratias egit: & dedit illis, dicens, Bibite
 28 ex hoc omnes. Hic est enim san- *Q. n.*
 guis meus novi testamenti, qui pro
 multis effundetur in remissionem *Q. n.*
 29 peccatorum. Dico autem vobis, non bi-
 bā sicut modo de hoc genimine vitis usque
 in diem illū, cum illud bibā vobiscum
 30 novum in regno patris mei. Et hym-
 no dicto, exierunt in montem oliueti.
 31 Tunc dicit illis Iesus, Omnes vos *Mat. 14, 27*
 scandalum patiemini in me, in ista no- *Ioh. 16, 32.*
 cte. Scriptum est enim, Percutiam pa- *Zach. 13, 7*
 storem, & dispergentur oves gregis. *Mat. 24, 24*
 32 Postquam autem resurrexero, precedam *& 16, 7.*
 33 vos in Galilæā. Respondens autem Pe-
 trus, ait illi, Etsi omnes scandalizati
 fuerint in te, ego nunquam scandaliza-
 34 bor. Ait illi Iesus, Amen dico tibi,
 quia in hac nocte antequam gallus can- *10. 13, 38.*
 35 tet, ter me negabis. Ait illi Petrus,
 Etiam si oportuerit me mori tecum, non
 te negabo. Similiter & omnes discipu-
 36 li dixerunt. Tunc venit Iesus cum
 37 illis in villam quæ dicitur Gethsema-
 ni: & dixit discipulis suis, Sedete hic
 donec vadā illuc, & orem. Et assum-
 38 pto Petro & duobus filiis Zebedæi,
 coepit corrumpi & inconstans esse. Tunc
 ait illis, Tristis est anima mea usque ad
 mortem: sustinete hic, & vigilate mecum.
 39 Et progressus pusillum, procidit in fa-
 ciem suam, orans, & dicens, Pater mi,
 si possibile est, transeat à me calix iste.
 veruntamen non sicut ego volo, sed si-
 40 cut tu. Et venit ad discipulos suos, &
 inuenit eos dormientes, & dicit Pe-
 tro,

"Sic, non tro, "Sic? non? potuistis vna hora vi-
 MS.R. gilarē mecum? Vigilate, & orate ut non
 Hier.G.S. intretis in tentationē. Spiritus quidē
 prōptus est, caro autē infirma. Iterū
 secundo abiit, & orauit, dicens, Pater
 mi, si non potest hic calix trāsire nisi
 bibā illum: fiat voluntas tua. Et ve-
 nit iterū, & inuenit eos dormientes.
 erant enim oculi eorū grauati. Et re-
 lictis illis, iterū abiit: & orauit tertio,
 eundē sermonem dicens. Tunc ve-
 nit ad discipulos suos, & dicit illis,
 Dormite iā, & requiescite: ecce appro-
 pinquauit hora, & filius hominis tra-
 detur in manus peccatorum. Surgite
 eamus: ecce appropinquauit qui me
 tradet. Adhuc eo loquente, ecce
 Iudas vnus de duodecim venit, & cum
 eo turba multa cū gladiis & fustibus,
 missi à principibus sacerdotum & se-
 nioribus populi. Qui autem tradidit
 eū, dedit illis signū, dicens, Quēcun-
 que osculatus fuero, ipse est: tenete
 eum. Et cōfestim accedens ad Iesum,
 dixit, Aue rabbi. Et osculatus est eum.
 Dixitque illi Iesus, Amice, ad quid
 venisti? Tunc acceperunt, & manus
 iniecerunt in Iesum: & tenuerunt eū.
 Et ecce vnus ex his qui erant cum Ie-
 su, extendēs manum, exemit gladium
 suum: & percutiens seruum principis
 sacerdotū amputauit auriculam eius.
 Tunc ait illi Iesus, Conuerte gladiū
 tuū in locū suum. Quia omnes qui acce-
 perint gladiū, gladio peribunt. An pu-
 tas quia nō possum rogare patrē meū:
 & exhibebit mihi modo plusquam
 duodecim legiones angelorū? Quo-
 modo

Gen. 9, 6.

Apo. 13, 10.

* modò 2

MS.G.

2 MS. G.

55

56

F

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

- modo ergo implebuntur scripturæ, *Isa. 53. 10.*
- 55 quia sicut oportet fieri? In illa hora dixit Iesus turbis, Tanquā ad latronem existis cū gladiis & fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo & non me re-
- 56 nuistis. Hoc autē totum factum est, *Sup. 31.*
 ¶ ut adimplerentur scripturæ prophetarum. Tūc discipuli omnes, ¶ relicto *Mar. 14. 53*
- 57 eo fugerunt. At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caiphā principē sacerdotū, vbi scribæ & seniores cōue-
- 58 rant. Petrus autē sequebatur eum à longē, vsq; in atrium principis sacerdotū Et ingressus intrō. sedebat cum
- 59 ministris: vt videret finē. ¶ "Prin- *"Prin-*
 ces autē sacerdotum & omne concilium quærebāt falsum testimoniū con- *ceps msq.*
 60 tra Iesum, vt eū morti traderent: & non inuenerunt, cū multi falsi testes accessissent. Nouissimē autē venerunt *Mar. 14. 55*
- 61 duo falsi testes: & dixerunt, Hic dixit, ¶ Possum destruere templū Dei, *Ioan. 2. 19.*
 62 & "post tridū "reædificare illud. Et "ædifica- *per. G. S.*
 surgens princeps sacerdotum, ait illi, *re 1 Ms.*
 Nihil respondes ad ea quæ isti aduer- *G. S.*
- 63 sum te testificantur? Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotū ait illi, *G. S.*
 Adiuro te per Deū viuū, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei*.
- 64 ¶ Dicit "viui ms. *G. q.*
 illi Iesus, Tu dixisti: veruntamen dico vobis, à modo videbitis ¶ filiū homi- *Sup. 16. 27.*
 nis sedentē à dextris virtutis Dei, & *1 Thes. 4.*
- 65 venientē in nubibus cæli. Tūc princeps sacerdotū scidit vestimenta sua, *14.*
 dicens, Blasphemauit: quid adhuc e- *Rom. 14. 10*
 gemus testibus? ecce, nunc audistis
- 66 blasphemiam, quid vobis videtur? At illi

illi respondētes dixerūt, Reus est mortis. ¶ Tunc expuerunt in faciem eius: 67
 & colaphis eum ceciderunt, alij autē 68
 palmas in facie eius dederunt, dicens: 68
 Prophetiza nobis Christe, quis est 69
 qui te percussit? ¶ Petrus verò sede- 69
 bat foris, in atrio: & accessit ad eū vna 69
 ancilla, dicens, Et tu cum Iesu Galilæo 70
 eras. ¶ At ille negavit coram omnibus, 70
 dicens, Nescio quid dicis. ¶ Exeunte au- 71
 tem illo ianuā, vidit eum alia-ancilla: 71
 & ait his qui erāt ibi, Et hic erat cū 72
 Iesu Nazareno. ¶ Et iterū negavit cū 72
 iuramento, Quia nō noui hominem. 73
 ¶ Et post pusillum accesserunt qui sta- 73
 bant: & dixerunt Petro, Verē & tu ex 73
 illis es: nā & loquela tua manifestum 74
 tefacit. ¶ Tunc cœpit detestari & iu- 74
 rare quia non nouisset hominem. Et 75
 continuò gallus cātauit. ¶ Et recorda- 75
 tus est Petrus verbi Iesu quod dixerat, 75
 Prius quā gallus cantet, ter me ne- 75
 gabis. Et egressus foras, fleuit amarē.

CAP. XXVII.

MAne autē factō consiliū inierūt 1
 omnes principes sacerdotum & 2
 seniores populi aduersus Iesum, vt eū 3
 morti traderent. ¶ Et vincitū adduxe- 4
 runt eū, & tradiderunt Pontio Pilato 5
 præsidi. ¶ Tunc vidēs Iudas qui eū tra- 6
 didit quòd damnatus esset: pœnitētia 7
 ductus, retulit triginta argēteos prin- 8
 cipibus sacerdotū & senioribus, ¶ di- 9
 cens, Peccaui, tradens sanguinē iustū. 10
 At illi dixerunt, Quid ad nos? tu vi- 11
 deris. ¶ Et proiectis argenteis in tem- 12
 plo, recessit: & abiens, laqueo se sus- 13
 pendit. ¶ Principes autem sacerdotum 14
 acce-

Isa. 50, 6.

Mar. 14, 65.

Luc. 22, 55.

Ioa. 18, 25.

3 M S.

G. S.

Mar. 15, 16.

Lu. 22, 61.

Luc. 23, 1.

Ioa. 18, 28.

Act. 1, 13.

CAP. XXVII. Secundum Matth. 71

acceptis argenteis, dixerunt, Nō licet
eos mittere in corbanā, quia pretium

7 sanguinis est. ¶ Consilio autem inito

emerunt ex illis agrum figuli, in se-

8 pulturā peregrinorū. ¶ Propter hoc vo-

catus est ager ille, ¶ -Haceldama, hoc

9 est, ager sanguinis, vsq. in hodiernū

10 diem. ¶ Tunc impletū est quod dictū

est per -Ieremiā prophetam, dicentē,

¶ Et acceperunt triginta argēteos pre-

11 tium appretiati quē appretiauerunt à

12 filiis Israel. ¶ & dederunt eos in agrum

figuli, sicut constituit mihi Dñs. ¶ Ie-

13 sus autē stetit ante præsidem, ¶ & in-

terrogauit eū præses, dicēs, Tu es Rex

14 Iudæorū? Dicit illi Iesus, Tu dicis. ¶ Et

cū accusaretur à principibus sacer-

15 dotum & senioribus, nihil respondit.

16 ¶ Tunc dicit illi Pilatus, Non audis

quanta aduersum te dicunt testimo-

17 nia? ¶ Et non respondit ei ad vllū ver-

bum: ita vt miraretur præses vehe-

18 menter. ¶ Per diē autē sollennem con-

sueuerat præses populo dimittere vnū

19 vinctū quem voluissent. ¶ habebat au-

tem tunc vinctū insignē, qui dicebatur

20 Barabbas. ¶ Cōgregatis ergo illis, dixit

Pilatus, Quem vultis dimittā vobis:

Barabbā, an Iesum qui dicitur Chri-

21 stus? ¶ Sciebat enim quodd per inuidiā

tradidissent eum. ¶ Sedēte autem illo

22 pro tribunali, misit ad eum vxoreius,

dicens, Nihil tibi & iusto illi, multa e-

23 nim passa sum hodie per visum pro-

ptere eū. ¶ Principes autē sacerdotum

& seniores persuaserūt populis vt pe-

terent Barabbā, Iesum verò perderēt.

24 ¶ Respondēs autē præses, ait illis, Quē

25 vultis?

Mat. 27. 19.
- Q. n.

- Q. N.
Zac. 11. 12.
Ier. 32.

Mat. 27. 2.
Luc. 23. 3.
Ioh. 18. 38.

Mat. 27. 11.
Luc. 23. 18.
Ioh. 18. 40.
Mat. 27. 14.

72 Euangelium. C A P. XXVII.
 vultis vobis de duobus dimitti? At il-
 li dixerunt, Barabbá. ¶ Dicit illis Pila. 22
 tus, Quid igitur faciá de Iesu qui di-
 citur Christus? Dicunt omnes, Cruci- 23
 figatur. ¶ Ait illis præses, Quid enim 23
 mali fecit? At illi magis clamabát, di-
 centes, Crucifigatur. ¶ Videns autem 24
 Pilatus quia nihil proficeret, sed ma-
 gis tumultus fieret: accepta aqua, la-
 uuit manus corá populo, dicens, Inno-
 tens ego sum à sanguine iusti huius-
 vos videritis. ¶ Et respondens vniuer- 25
 sus populus, dixit, Sanguis eius super 26
 nos, & super filios nostros. ¶ Tunc di-
 misit illis Barabbá: Iesum autem fla-
 gellatū tradidit eis vt crucifigeretur. 27
 ¶ Tunc milites præsidis suscipientes 27
 Iesum in prætorium, ¶ cōgregauerunt 28
 ad eū vniuersam cohortē. ¶ Et exuētes 28
 eū, chlamydē coccineam circumdeder-
 runt ei, ¶ & plectentes coroná de spi- 29
 nis, posuerunt super caput eius, & a-
 rundinem in dextera eius. Et genu fle-
 xo ante eū, illudebant ei, dicētes, Aue 30
 rex Iudæorū. ¶ Et expuentes in eum, 30
 acceperunt arundinē, & percutiebant 31
 caput eius. ¶ Et postquā illuserunt ei, 31
 exuerūt eum chlamydē: & induerunt 32
 eū vestimentis eius, & duxerunt eū vt 32
 crucifigerent. ¶ ¶ Euntēs autē inuene- 33
 runt hominem Cyrenæū, nomine Si- 33
 mōnem: hunc angarianerūt vt tolleret 33
 crucē eius. ¶ ¶ Et venerunt in locū qui 33
 dicitur ^aGolgotha, quod est, Caluariæ 34
 locus ¶ Et dederunt ei ^avinum^b bibere 34
 cū felle mistū. Et cū gustasset, noluit 35
 bibere. ¶ ¶ Postquā autē crucifixerunt 35
 eum, diuiserunt vestimenta eius, sor-
 tem

Mar. 15, 16

Joan. 19, 1.

Mar. 15, 21

Lu. 23, 26.

Mar. 15, 21

Lu. 23, 33.

Joan. 19, 17.

^aQ. n.

^bacetum

c. s.

Mar. 15, 24

Lu. 23, 34.

Joan. 19, 18.

CAP. XXVII. Secundum Matth. 73
 tem mittentes: - vt impleteretur quod
 dictum est per Prophetam dicentem, - 15 MS.
Hieron.
 ¶ Diuiserunt sibi vestimenta mea: & G. S.
 36 super vestē meam miserunt sortē. ¶ Et Ps. 21, 19.
 37 sedentes seruabant eum. ¶ Et impo- Ioā. 19, 24
 fuerant super caput eius causam ip-
 E sius scriptam: HIC EST IESVS
 38 REX IUDAEORVM. ¶ Tunc cruci-
 fixi sunt cum eo duo latrones: vnus à
 39 dextris, & vnus à sinistris. ¶ Prætereū-
 tes autem blasphemabant eum mo-
 40 uentes capita sua, ¶ & dicētes, ¶ - Vah - 2 MS. G. S.
Ioā. 2, 19
 qui "destruis tēplum Dei, & in triduo
 illud "reædificas": salua te metipsum: "destruit
 41 si filius Dei es, descende de cruce. ¶ Si MS.
 militer & principes Sacerdotum illu- "reædifi-
cat MS.
 42 cebant, ¶ Alios saluos fecit: seipsum Q. n.
 non potest saluum facere: ¶ si rex Is- Sap. 2, 15.
 rael est, descendat nunc de cruce, &
 43 "credemus ei. ¶ ¶ cōfidit in Deo: libe- Ps. 21, 9.
 ret nunc eum si vult: dixit enim, "credim⁹
 44 Quia filius Dei sum. ¶ Idipsum autē MS. Hier.
 & latrones qui crucifixi erant cū eo, "eum. G. S.
 45 improperebāt ei. ¶ A sexta autē hora,
 tenebræ factæ sunt super vniuersam
 46 terrā, vsque ad horā nonam. ¶ Et cir-
 ca horam nonam clamauit Iesus voce
 magna, dicens, Eli, Eli, lāmā sabāctha-
 47 ni, hoc est, ¶ Deus meus, Deus meus, Ps. 21, 1.
 vt quid dereliquisti me? ¶ Quidā autem
 illic stantes & audientes, dicebant, E-
 48 liam vocat iste. ¶ Et continuò currens
 F vnus ex eis, acceptā spongiā impleuit
 ¶ aceto: & imposuit arundini, & da- Ps. 63, 21.
 49 bat ei bibere. ¶ Cæteri verò dicebant,
 Sine, videamus an veniat Elias libe-
 50 rans eum. ¶ Iesus autē iterū clamans,

voce magna, emisit spiritum. ¶ Et ecce
 2 Par. 3, 14 ¶ velum tēpli scissum est in duas par-
 tes, à summo vsque deorsum. & terra
 mota est, & petrae scissae sunt, ¶ & mo-
 numenta aperta sunt: & multa cor-
 pora sanctorū qui dormierant, surre-
 xerunt. ¶ Et exeuntes de monumentis
 post resurrectionē ei⁹, venerūt in san-
 ctam ciuitatē: & apparuerūt multis.
 ¶ Centurio autē & qui cum eo erant
 custodiētes Iesum, viso terramotu &
 his quae fiebant, timuerunt valde di-
 cētes, Verē filius Dei erat iste. ¶ Erāt
 Mar. 15, 40 autem ibi mulieres multae à lōgē, quae
 secutae erant Iesum à Galilaea, mini-
 strantes ei: ¶ inter quas erat Maria Ma-
 gdalene, & Maria Iacobi & Ioseph
 Iose G.S. mater, & mater filiorum Zebedaei.
 ¶ Cū autem serō factum esset, venit
 Mar. 15, 42 quidā homo diues ab Arimathaea, no-
 Luc. 23, 50 mine Ioseph, qui & ipse discipulus e-
 10. 19, 38. rat Iesu. ¶ hic accessit ad Pilatum, &
 petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit
 reddi corpus. ¶ Et accepto corpore,
 Ioseph inuoluit illud in sindone mū-
 da: ¶ & posuit illud in monumento
 suo nouo quod exciderat in petra. Et
 aduoluit saxū magnum ad ostiū mo-
 numenti, & abiit. ¶ Erat autē ibi Ma-
 ria Magdalene, & altera Maria, seden-
 tes contra sepulchrum. ¶ Altera autem
 die, quae est post Parasceuen, conuene-
 runt principes sacerdotū, & Pharisei
 ad Pilatū, ¶ dicentes, Domine recor-
 dati sumus, quia seductor ille dixit
 adhuc viuēs, Post tres dies resurgam.
 ¶ Iube ergo custodiri sepulchrū vsque
 in diē tertium: ne forte veniant disci-
 puli

CAP. XXVIII. Secundum Matth. 73
puli eius, & furentur eum, & dicant
plebi, Surrexit à mortuis : & erit no-
uissimus error peior priore. ? Ait illis
Pilatus, Habetis custodiam, ite, custo-
dite sicut scitis. ? Illi autem abeuntes,
munierunt sepulchrum, signantes la-
pidem, cum custodibus.

CAP. XXVIII.

V Espere autē sabbathi quæ lucefcit MAT. 16, 6.
in prima sabbathi, venit Maria 10. 20, 11.
Magdalene, & altera Maria videre se-
pulchrum. ? Et ecce terræ motus fa-
ctus est magnus. Angelus enim Do-
mini descendit de cælo : & accedēs, re-
uoluit lapidem, & sedebat super eum :
? erat autē aspectus eius sicut fulgur :
? & vestimentum eius sicut nix. ? Præ-
timore autē eius, exterriti sunt custo-
des, & facti sunt velut mortui. ? Re-
spondens autem angelus dixit mulie-
ribus, Nolite timere vos : scio enim
quodd Iesum qui crucifixus est, quæ-
ritis. ? non est hic : surrexit enim, sicut
dixit. venite, - & videte locū vbi po-
situserat Dominus. ? Et citò euntes,
dicite discipulis eius quia surrexit : &
ecce præcedit vos in Galilæam. ibi
eū videbitis. ecce prædixi vobis. ? Et
exierunt citò de monumento cū ti-
more & gaudio magno, currētes nun-
tiare discipulis eius. ? Et ecce Iesus oc-
currit illis, dicens, Auete. illæ autē ac-
cesserunt, & tenuerunt pedes eius, &
adorauerunt eū. ? Tunc ait illis Iesus,
Nolite timere. ite, nuntiate fratribus
meis vt eant in Galilæā, ibi me vide-
bunt. ? Quæ cū abiissent, ecce quidam
de custodibus venerunt in ciuitatem,
& nun-

vesti-
menta
MS q.

- 3 MS.
G. S.

præce-
det MS q.

76 Euangelium CAP. XXVIII.
 & nuntiauerunt principibus sacerdo-
 tū omnia quæ facta fuerant. Et con- 12
 gregati cū senioribus, cōsilio accepto,
 pecuniā copiosam dederūt militibus,
 dicentes, Dicite, Quia discipulieius 13
 nocte venerunt, & furati sunt eū no-
 bis dormientibus. Et si hoc auditum 14
 fuerit à præsīde, nos suadebimus ei,
 & securos vos faciemus. Et illi acce- 15
 pta pecunia, fecerunt sicut erāt edo-
 cti. Et diuulgatū est verbū istud apud 16
 Iudæos, vsq; in hodiernū diem. ¶ Un-
 decim autē discipuli abierunt in Ga-
 lilæam, in montē vbi constituerat il- 17
 lis Iesus. Et vidētes eū adorauerunt,
 quidā autē dubitauerunt. Et accedēs 18
 Iesus locutus est eis, dicens, ¶ Data est
 mihi omnipotestas in cēlo & in ter-
 ra. ¶ ¶ euntes ergo docete omnes gen- 19
 tes: baptizantes eos in nomine patris
 & filij & spiritus sancti, ¶ docentes eos 20
 seruare omnia quæcunque mandauī
 vobis, & ecce ego vobiscum sum om-
 nibus diebus, vsque ad cōsummatio-
 nem seculi.

SANCTVM IESV CHRI-
 STI EVANGELIVM SECVN-
 DVM MARCVM.

CAP. I.

INITIVM euangelij
 Iesu Christi filij Dei. A
 ¶ Sicut scriptū est in
 ¶ Isaja propheta, ¶ Ec-
 ce ego mitto angelū
 meū ante faciē tuā,
 qui præparabit viam
 tuam ante te: ¶ ¶ Vox clamantis in de-
 serto,

¶ prophe-
 tis. Q. n.
 Mal. 3, 1.
 Isa. 40, 3.
 Ioan. 1, 15.
 Luc. 3, 4.
 Mat. 3, 1.

CAP. I. Secundum Marcum.

77

- 4 **A** te semitas eius. ¶ Euit Iohannes in deserto baptizans, & prædicās baptismū pœnitentiæ in remissionē peccatorū.
 5 ¶ Et egrediebatur ad eū omnis Iudææ regio, & Ierosolymitæ vniuersi: & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine cōfidentes peccata sua. ¶ Eterat Iohannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circumlumbos eius: & locustas & mel syluestre edebat. ¶ Et prædicabat dicens, Venit fortior me post me: cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiā calceamentorum eius.
 8 ¶ Ego baptizauī vos aqua: ille verō baptizabit vos Spiritu sancto. ¶ Et factum est: in diebus illis ¶ uenit Iesus à Nazareth Galilææ: & baptizatus est à Iohāne in Iordane. ¶ Et statim ascendens de aqua, vidit cælos apertos, ¶ & Spiritum tanquā columbam descendentē & manentem in ipso. ¶ Et vox facta est de cælis, Tu es filius meus dilectus, in te cōplacui. ¶ Et statim Spiritus expulit eū in desertum. ¶ Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à satana. eratq; cum bestiis, & angeli ministrabant illi. ¶ Postquā autem traditus est Iohānes, venit Iesus in Galileā, prædicans euangelium regni Dei, ¶ & dicens, Quoniā impletum est tempus, & appropinquauit regnum Dei: pœnitēmini, & credite Euangelio.
 16 ¶ Et præteriens secus Mare Galilææ, vidit Simōnem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare (erant enim piscatores): & dixit eis Iesus, Venite

Matt. 3, 5.

Leu. 11, 22.

Mat. 3, 12.

Luc. 3, 16.

Ioh. 1, 27.

Ad. 1, 5.

Eccl. 2, 4.

Eccl. 11, 16.

Eccl. 19, 4.

Mat. 3, 14.

Luc. 3, 21.

Ioh. 1, 32.

MS. q.

Matt. 4, 1.

Luc. 4, 1.

Matt. 4, 12.

Luc. 4, 14.

Ioh. 4, 41.

Matt. 4, 12.

Luc. 5, 2.

nite post me, & faciam vos fieri pesca-
tores hominum. ¶ Et protinus relictis
retibus, secuti sunt eū. ¶ Et progressus
inde pusillū, vidit Iacōbum Zebedæi
& Iohannē fratrem eius, & ipsos com-
ponentes retia in naui: ¶ & statim vo-
cavit illos. Et relictō patre tuo Zebe-
dæo in naui cum mercenariis, secuti
sunt eū. ¶ Et ingrediuntur Caphar-
naum: & statim sabbathis ingressus
in synagogā, docebat eos. ¶ Et stupe-
bant super doctrina eius. erat enim
docens eos quasi potestatē habens, &
nō sicut Scribæ. ¶ Et erat in synagoga
eorum, homo in spiritu immundo: &
exclamauit, ¶ dicens, Quid nobis &
tibi Iesu Nazarene? venisti perdere
nos? scio qui sis, Sanctus Dei. ¶ Et cō-
minatus est ei Iesus, dicens, Obmu-
tesce, & exide homine. ¶ Et discerpēs
eū spiritus immundus, & exclamans
voce magna, exiit ab eo. ¶ Et mirati
sunt omnes: ita vt conquirerent inter
se dicentes, Quid nā est hoc? quānam
doctrina hæc noua? quia in potestate
etiā spiritibus immundis imperat, &
obediunt ei. ¶ Et processit rumore eius
statim in omnem regionem Galilææ.
¶ Et protinus egredientes de synago-
ga, venerūt in domū Simōnis & An-
drææ cū Iacōbo & Iohanne. ¶ Decum-
bebat autē socrus Simōnis febricitās:
& statim dicunt ei de illa. ¶ Et accedēs
& eleuauit eā apprehensa manu eius: &
cōtinuō dimisit eam febris, & mini-
strabat eis. ¶ Vespere autem facto cū
occidisset sol, afferebant ad eum om-
nes malē habentes & dæmonia ha-
ben-

Mat. 4, 13.

Luc. 4, 11.

Mat. 7, 28.

Luc. 4, 32.

ante tē-
pus o.

Mat. 8, 14.

Luc. 4, 42.

33

34

D

d

n

35

ab

36

37

cū

38

te

vi

39

in

40

læ

ad

fle

41

re.

42

Vo

tin

43

est.

44

die

dis

fac

tua

45

niu

dic

iā n

uita

ser,

1

E

A

2

dom

ita v

3

loqu

ad eū

CAP. II. Secundum Marcum. 79

- 33 bentes: ¶ & erat omnis ciuitas congre-
 34 gata ad ianuā. ¶ Et curauit multos qui
 D vexabantur variis languoribus: ¶ & dæmonia multa eiicebat, & non si-
 nebat ea loqui quoniā sciebant eum. Luc. 4, 42.
 35 ¶ Et diluculo valde surgens, egressus
 abiit in desertum locum: ibique ora-
 36 bat. ¶ Et persecutus est eum Simon, &
 37 qui cū illo erant. ¶ Et cū inuenissent
 eū, dixerunt ei, Quia omnes quærent
 38 te ¶ Et ait illis, Eamus in proximos
 vicos & ciuitates, vt & ibi prædicem: Luc. 4, 43.
 39 ad hoc enim veni. ¶ Et erat prædicans
 in synagogis eorum, & in omni Gali-
 40 læa: & dæmonia eiiciens. ¶ Et venit Mat. 9, 1.
 ad eū leprosus, deprecans eum: & genu Luc. 5, 12.
 flexo dicit ei, Si vis, potes me munda-
 41 re. ¶ Iesus autē misertus eius, extendit
 manū suam: & tangens eum, ait illi,
 42 Volo, Mundare. ¶ Et cū dixisset, sta-
 tim discessit ab eo lepra, & mundatus
 43 est. ¶ Et comminatus est ei, statimque
 44 eiecit illum: ¶ & dicit ei, Vide nemini
 dixeris: sed vade, ostende te principi
 sacerdotum, & offer pro emundatione
 tua ¶ quæ præcepit Moyses, in testimo- Leu. 14, 3.
 45 nium illis. ¶ At ille egressus cepit præ-
 dicare & diffamare sermonem: ita vt
 iā nō posset manifestè introire in ci-
 uitatē, ¶ sed foris in desertis locis "es-
 ser", & conueniebant ad eum vndique. Mat. 9, 11.

CAP. II.

- 1 ET iterum intrauit Capharnaum Luc. 5, 12.
 A post dies *, & auditum est quod in * octo ms.
 2 domo esset: ¶ & conueniunt multi, q. B.
 ita vt nō "capere" neque ad ianuā, & cōfestim
 3 loquebatur eis verbum. ¶ Et venerunt 1 ms. G.
 ad eum ferentes paralyticū, qui à qua- 6 ms. B. G.
 tuor

tuor portabatur. Et cum non possent
 offerre eum illi præ turba, nudauerunt
 tectū ubi erat: & patefaciētes submi-
 serunt grabatū in quo paralyticus ia-
 cebat. Cū autem vidisset Iesus fidem
 illorū, ait paralytico, Fili, dimittuntur
 tibi peccata tua. Erant autē illic qui-
 dā de Scribis sedentes & cogitantes in
 cordibus suis, Quid hic sic loquitur?
 blasphemat. ¶ Quis potest dimittere
 peccata, nisi solus Deus? Quo sta-
 tim cognito Iesus spiritu suo quia sic
 cogitarent intra se, dicit illis, Quid
 ista cogitatis in cordib⁹ vestris? Quid
 est facilius, dicere paralytico, Dimit-
 tuntur tibi peccata: an dicere, Surge,
 tolle grabatū tuum & ambula? Vt
 autē sciatis quia filius hominis habet
 potestatem in terra dimittēdi peccata
 (ait paralytico) tibi dico, Surge, tolle
 grabatū tuū, & vade in domum tuā.
 Et statim surrexit ille: & sublato gra-
 bātō abiit corā omnibus, ita vt mira-
 rentur omnes, & honorificaret Deum,
 dicentes, Quia nunquam sic vidimus.
 Et egressus est rursus ad mare: om-
 nisque turba veniebat ad eū, & doce-
 bate eos. ¶ Et cū præteriret, vidit Le-
 ui Alphæi sedentē ad telonium: & ait
 illi, Sequere me. Et surgens secutus est
 eum. Et factum est cū accūberet in
 domo illius, multi publicani & pec-
 catores simul discumbebant cum Iesu
 & discipulis eius. erant enim multi
 qui & sequebantur eum, Et Scribæ &
 Pharisei videntes quia māduicaret cū
 publicanis & peccatoribus, dicebant
 discipulis eius, Quare cū publicanis
 & pec-

Job. 14. 4.

Isa. 43. 25.

Matt. 9. 9.

Luc. 5. 27.

Leui 9

Ms. G.

CAP. II. Secundum Marcum. 81

- & peccatoribus manducat & bibit
 17 - magister vester? [?] Hoc audito Iesus -6 MS. G. 8
 C ait illis, Nō necesse habent sani, ^a medicū
 medico: sed qui malè habent. ¶ non enim MS. B.
 18 veni vocare iustos, sed peccatores. [?] Et 1 Ti. 1, 15.
 erant discipuli Ioannis & Pharisei Mat. 9, 13.
 ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Luc. 5, 32.
 Quare discipuli Ioannis & Phariseo-
 rum ieiunant: tui autē discipuli non
 19 ieiunant? [?] Et ait illis Iesus, Nunquid
 possunt filij nuptiarū quandiu spon-
 sus cū illis est, ieiunare? Quanto tem-
 pore habent secum spōsum, non pos-
 20 sunt ieiunare. [?] ¶ Venient autem dies Mat. 9, 15.
 cū auferetur ab eis spōsus: & tunc ie- Luc. 5, 35.
 21 iunabunt in illis diebus. [?] Nemo as-
 sumentum panni rudis assuit vestimē-
 to veteri: alioquin aufert supplemē-
 tū nouū à veteri, & maior scissura fit.
 22 [?] Et nemo mittit vinū ^a nouū in vtres ^a nouellū
 D veteres: alioquin ^a dirūpit vinū vtres, MS. B.
 & vinū effundetur, & vtres peribunt. ^a dirūpet
 sed vinū nouum in vtres nouos mit- MS. R. B.
 23 ti debet. [?] ¶ Et factū est iterū cū sab Mat. 12, 1.
 bathis ambularet per sata, & discipuli Luc. 6, 1.
 eius coeperunt progredi & vellere spi-
 24 cas. [?] Pharisei autē dicebant ei, Ecce,
 quid faciunt ^a sabbathis quod non li-
 25 cet? [?] Et ait illis, ¶ Nunquā legistis quid ^a discipuli
 fecerit David, quando necessitatē ha- tui MS. B.
 buit & esuriit ipse & qui cū eo erant? G. 9.
 26 [?] quomodo introiit in domū Dei sub 1 Re. 21, 6.
 Abiathar principe sacerdotum, & pa-
 nes propositionis manducauit quos Exo. 29, 12.
 nō licebat manducare, ¶ nisi sacerdo- Len. 3, 31.
 tibus, & dedit eis ^a qui cum eo erant? & 24, 9.
 27 [?] Et dicebat eis, Sabbathū propter ho- * & MS. R.
 minē factum est: & non homo pro * etiā MS.
 F pter

82 Euangelium CAP. I II.
pter sabbathum. ¶ Itaq; Dominus est 18
filius hominis, etiam sabbathi.

CAP. III.

ET introiuit iterū in synagoga: & 1
erat ibi homo habens manū aridam. A
Mat. 12, 9. datm. ¶ Et obseruabāt eum si sabbathis 2
Luc. 6, 16. curaret: vt accusarent illum. ¶ Et ait 3
homini habenti manū aridam, Surge 4
in medium. ¶ Et dicite eis, Licet sabbathis 5
benefacere, an malè? animā saluā 6
facere, an perdere? At illi tacebant. 7
¶ Et circūspiciens eos cum ira, contri- 8
stus super cæcitate cordis eorum, di- 9
xit homini, Extende manū tuam. Et 10
extendit: & restituta est manus illi. 11
Mat. 12, 14 ¶ ¶ Exeuntes autē Pharisei, statim cum 12
Io. 10, 39. Herodianis cōsiliū faciebant aduer- 13
sus eum quomodo eū perderent. ¶ Ie- 14
sus autem cum discipulis suis secessit 15
ad mare: & multa turba à Galilæa & 16
Iudæa secuta est eū, ¶ & ab Ieriosoly- 17
mis & ab Idumæa & trans Iorda- 18
nem, & qui circa Tyrum, & Sidonē, 19
multitudo magna, audientes quæ fa- 20
ciebat, venerunt ad eum. ¶ Et dixit di- 21
scipulis suis vt nauicula sibi deserui- 22
ret propter turbam, ne comprimerent 23
eum. ¶ multos enim sanabat, ita vt ir- 24
ruerent in eū vt illum tangerent quot 25
quot habebant plagas. ¶ Et spiritus 26
immundi, cū illum videbāt, procide- 27
bant ei: & clamabant dicentes, ¶ Tu 28
es filius Dei. Et vehementer cōmina- 29
bature eis ne manifestarent illū. ¶ ¶ Et 30
ascendens in montem vocauit ad se 31
quos voluit ipse: & venerunt ad eū. 32
¶ Et fecit vt essent duodecim cū illo: 33
& vt misteret eos prædicare. ¶ Et dedit 34
illis

C A P. III. Secundum Marcum. 83

C illis potestatem curandi infirmitates, &
 16 eiciendi dæmonia. ¶ Et imposuit Si-
 17 mōni nomen Petrus. ¶ & Iacōbū Ze-
 bedæi & Iohannē fratrem Iacōbi: &
 18 imposuit eis nomina ⁿ Boanerges,
 19 quod est, filij tonitruī. ¶ & Andream
 & Philippum, & Bartholomæum &
 20 Matthæū, & Thomā & Iacōbum Al-
 phæi, & Thaddæū & Simōnē Cana-
 21 næum, ¶ & Iudā Iscariōtē qui & tra-
 22 didit illum. ¶ Et veniunt ad domum.
 & conuenit iterum turba, ita vt non
 23 possent neq; panē manducare. ¶ Et cū
 audissent sui, exierunt tenere eum: di-
 24 cebant enim, Quoniā in furorē ver-
 25 sus est. ¶ Et Scribæ qui ab Ierosolymis
 26 descenderant, ¶ dicebāt, Quoniā Beel-
 zebub habet, & quia in principe dæ-
 27 moniorū eiicit dæmonia. ¶ Et conuo-
 28 cati eis, in parabolis dicebat illis,
 Quomodo potest satanas satanā ei-
 29 cere? ¶ Et si regnū in se diuidatur, non
 30 potest regnū illud stare: ¶ Et si domus
 super semetipsam dispertiatur: non
 31 potest domus illa stare. ¶ Et si satanas
 consurrexerit in semetipsum, disper-
 titus est, & non ⁿ poterit stare, sed finē
 32 habet. ¶ Nemo potest vasa fortis in-
 gressus in domum diripere, nisi prius
 33 fortē alliget, & tunc don ū eius diri-
 34 piet. ¶ Amen dico vobis quoniā om-
 35 nia dimittentur filiis hominū pecca-
 ta, & blasphemix quibus blasphema-
 36 uerint. ¶ qui autem blasphemauerit in
 Spiritū sanctum, nō ⁿ habet remissio-
 37 nē in æternū, sed reus erit æterni de-
 38 licti. ¶ Quoniā dicebant, Spiritū im-
 39 mundum habet. ¶ Et veniunt mater

q. n.

Mat. 9, 34
 & 12, 24
 Luc. 11, 15

potest
 Ms. G. S.
 eius
 Ms. R. G. S
 Mat. 12, 31
 Luc. 12, 10
 1 Ioā. 5, 16

ha bebit
 M S q.
 Mat. 12, 46
 Luc. 8, 19.

24 Euangelium CAP. IIII.
 eius & fratres: & foris stātes miserūt
 ad eū vocantes eum, ⁊ sedebat circa 32
 eum turba: & dicūtei, Ecce mater tua
 & fratres tui foris quærunt te. ⁊ Et re- 33
 spondens eis, ait, Quæ est mater mea
 & fratres mei? ⁊ Et circumspiciens eos 34
 qui in circuitu eius sedebant, ait, Ecce
 mater mea & fratres mei: ⁊ Qui enim 35
 fecerit voluntatē Dei, hic frater meus
 & soror mea & mater est.

CAP. IIII.

Mat. 13, 1.
 Luc. 8, 4.

ET iterū cœpit docere ad mare: & 1
 congregata est ad eū turba mul- A
 ta, ita vt nauim ascendens sederet in
 mari, & omnis turba circa mare super
 terrā erat: ⁊ docebat eos in parabo- 2
 lis multa, & dicebat illis in doctrina
 sua, ⁊ Audite: ecce, exiit seminans ad 3
 seminandū. ⁊ Et dū seminat, aliud ce- 4
 cidit circa viam, & venerunt volucres
 cæli, & comederunt illud. ⁊ Aliud ve- 5
 rō cecidit super petrosa vbi non ha-
 buit terram multam: & statim exortū
 est, quoniā non habebat altitudinem
 terræ: ⁊ & quando exortus est sol, ex- 6
 æstauit, & eo quod non habebat ra-
 dicē, exaruit. ⁊ Et aliud cecidit in spi- 7
 nas: & ascenderunt spinæ, & suffoca-
 uerunt illud, & fructū nō dedit. ⁊ Et 8
 aliud cecidit in terram bonam: & da-
 bat fructū ascendentē & crescente in,
 & afferebat vnum "triginta", vnum "se- 9
 xaginta", & vnū "centū". ⁊ Et dicebat,
 Qui habet aures audiendi audiat. ⁊ Et 10
 cū esset singularis, interrogauerunt eū
 hi qui cum eo erant duodecim, para- 11
 bolam. ⁊ Et dicebat eis, Vobis datū est
 nosse mysteriū regni Dei: illis autem B
 qui

"tricesi-
 mum
 "sexage-
 simum
 "centesi-
 mū ms q.

CAP. IIII. Secundum Marcum. 25

qui foris sunt, in parabolis omnia
 22 fiunt: ¶ ut videntes videant, & nō vi-
 deant: & audientes audiant, & non in-
 telligant: nequando conuertantur &
 23 dimittantur eis peccata. ¶ Et ait illis,
 Nescitis parabolā hanc? & quomodo
 24 omnes parabolās cognoscetis? ¶ Qui
 25 seminat: verbum seminat. ¶ Hi autem
 sunt qui circa viā ubi seminatur ver-
 bū, & cū audierint, cōfestim venit
 satanas, & aufert verbum quod semi-
 26 natū est in cordibz eorū. ¶ Et hi sunt
 similiter qui super petrosā seminan-
 tur: qui cū audierint verbum, statim
 27 cū gaudio accipiunt illud: ¶ & non ha-
 bent radicē in se, sed temporales sunt:
 deinde orta tribulatione & persecu-
 28 tione propter verbū, cōfestim scanda-
 lizantur. ¶ Et alij sunt qui in spinis se-
 29 minantur: hi sunt qui verbū audiunt,
 ¶ & ærumne seculi, & ¶ deceptio diui-
 tiarum, & circa reliqua concupiscētiā
 introeuntes suffocant verbū, & sine
 30 fructu efficitur. ¶ Et hi sunt qui super
 terram bonā seminati sunt qui au-
 diunt verbū & suscipiunt, & fructifi-
 cant, vnū "triginta", vnum "sexagin-
 31 ta", & vnū "centum". ¶ Et dicebat illis,
 C ¶ Nunquid venit lucerna vt sub mo-
 dio ponatur, aut sub lecto? nōne vt
 32 super candelabrū ponatur? ¶ Non est
 enim aliquid absconditum quod nō
 manifestetur: nec factum est occul-
 33 tū, "sed vt in palām veniat". ¶ Si quis
 34 habet aures audiendi audiat. ¶ Et di-
 cebat illis, Videte quid audiatis. ¶ In
 qua mensura mēsi fueritis, remerietur
 35 vobis, & adiicietur vobis. ¶ Qui

Isaia 6, 9.

Mat. 13, 14.

Luc. 8, 10.

Ioā. 12, 40.

Act. 28, 26.

Rom. 11, 8.

1 Tim. 6, 27.

¶ vt supra
v. 8.

Mat. 5, 15.

Luc. 8, 16.

¶ 11, 33.

Mat. 10, 26.

Luc. 8, 17.

¶ quod nō

veniat in

palāms. s.

- 8 Ms. Gq

¶ qui au-

ditis 1 Ms

R G. s.

Mar. 7, 2.

Luc. 6, 38.

Mat. 13, 12

Et 25, 29.

Luc. 8, 18.

Et 19, 26.

*ex ms.

q. R.

Mat. 13, 31

Luc. 13, 19

*natū o.

*in arbo-

rem o.

Mat. 13, 34

Mat. 8, 21.

Luc. 8, 22.

enim habet, dabitur illi : & qui nō ha-
 bet, etiā quod habet, auferetur ab eo:
 ¶ Et dicebat, Sic est regnū Dei, quem-
 admodū si homo iaciat sementem in
 terrā, ¶ & dormiat, & exurgat nocte &
 die, & semen germinet, & increſcat
 dū nescit ille. ¶ Vltro enim terra fru-
 ctificat, primū herbam, deinde spicā,
 deinde plenū frumentū in spica. ¶ Et
 cū *se pduxerit fructus: statim mit-
 tit falcē, quoniam adest messis. ¶ Et di-
 cebat, Cui assimilabimus regnū Dei?
 aut cui parabolæ cōparabimus illud?
 ¶ Sicut granū sinapis : quod cū semi-
 natū fuerit in terra, minus est omni-
 bus seminibus quæ sunt in terra: ¶ &
 cū *seminatum fuerit, ascendit *, &
 fit maius omnibus oleribus, & facit
 ramos magnos, ita vt possint sub um-
 bra eius aues cæli habitare. ¶ Et tali-
 bus multis parabolis loquebatur eis
 verbū, prout poterāt audire: ¶ Sine pa-
 rabola autem nō loquebatur eis, seor-
 sum autem, discipulis suis differebat
 omnia. ¶ Et ait illis in illa die, cū se-
 rō esset factū, Trāseamus contrā. ¶ Et
 dimittentes turbā, assumunt eū ita vt
 erat in naui : & aliæ naues erant cum
 illo. ¶ Et facta est procella magna vēti,
 & fluctus mittebat in nauim, ita vt
 impleretur nauis. ¶ Et erat ipse in pup-
 pi sup cervical dormiēs: & excitāt eū,
 & dicunt illi, Magister, nō ad te perti-
 net quia perimus? ¶ Et exurgēs cōmi-
 natus est vento, & dixit mari, Tace,
 obmutesce. Et cessauit ventus: & fa-
 cta est trāquillitas magna. ¶ Et ait illis,
 Quid timidi estis? necdū habetis fidē?

Et

CAP. V. Secundum Marcum. 87

Et timuerunt timore magno: & dicebant ad alterutrū, Quis, putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei?

CAP. V.

- 1 ET venerunt trans fretū maris in
2 regionem Gerasenorū. Et exeunti
A ei de naui, statim occurrit de monu- Mat. 8, 28.
Luc. 8, 26.
mentis homo in spiritu immundo,
3 qui domiciliū habebat in monumē-
tis, & neq; catenis iam quisquā pote-
4 rateū ligare: quoniam sæpe cōpedibus
& catenis vinctus, dirupisset catenas,
& cōpedes cōminuisset, & nemo po-
5 terat eum domare, & semper die ac
nocte in monumētis & in montibus
erat, clamans & concidens se lapidi-
6 bus. Vidēs autē Iesum à lōge, cucur-
7 rit & adorauit eum. & clamans voce
magna, dixit, Quid mihi & tibi Iesu
fili Dei altissimi? adiuro te per Deū
8 ne me torqueas. Dicebat enim illi,
9 Exi spiritus immūde ab homine. Et
interrogabat eū, Quod tibi nomē est?
Et dicit ei, Legio mihi nomē est: quia
10 multi sumus. Et deprecabatur eum
multū, ne se expelleret extra regionē.
11 ¶ Erat autē ibi circa montē grex por-
12 corum magnus, pascens. Et depreca-
B bantur eū spiritus, dicētes, Mitte nos
13 in porcos, vt in eos introeamus. Et
concessit eis statim Iesus. Et exeuntes
spiritus immundi, introierūt in por-
cos: & magno impetu grex præcipi-
tatus est in mare, ad duo millia, &
14 suffocati sunt in mari. Qui autē pa-
scebant eos, fugerūt, & nuntiauerunt
in ciuitatē & in agros. Et egressi sunt
15 videre quid esset factū. & veniunt ad
Iesum

summi
6 Ms.

Mat. 8, 30
Luc. 8, 32.

Iesum, & vident illū quī à dæmonio
 vexabatur, sedentem, vestitum, & sang
 mētis: & timuerunt. ¶ Et narrauerunt
 illis, qui viderant, qualiter factū esset
 ei qui dæmonium habuerat: & de por-
 cis. ¶ Et rogare cœperunt eum, vt disce-
 deret de finibus eorum. ¶ Cumq; ascē-
 deret nauim, cœpit illū deprecari qui
 à dæmonio vexatus fuerat, vt esset cū
 illo. ¶ & non admisit eū, sed ait illi, Va-
 de in domū tuam ad tuos, & annun-
 tia illis quanta tibi Dominus fecerit,
 & misertus sit tui. ¶ Et abiit, & cœpit
 prædicare in Decapoli quanta sibi fe-
 cisset Iesus: & omnes mirabantur. ¶ Et
 cū trāscendisset Iesus in nauī rursum
 trans fretum, cōuenit turba multa ad
 eū, & erat circa mare. ¶ Et venit qui-
 dā de archisynagogis nomine Iairus:
 & vidēs eum, procidit ad pedes eius,
 & deprecabatur eum multū, dicens,
 Quoniam filia mea in extremis est:
 Veni, impone manus super eam, vt
 salua sit & viuat. ¶ Et abiit cum illo, &
 sequebatur eū turba multa, & com-
 primebant eū. ¶ Et mulier quæ erat
 in profluvio sanguinis annis duode-
 cim, & fuerat multa perpeffa à com-
 pluribus medicis, & erogauerat om-
 nia sua, nec quicquam profecerat, sed
 magis deterius habebat: cū audisset
 de Iesu, venit in turba retrō, & teti-
 git vestimentum eius. ¶ dicebat enim,
 Quia si vel vestimentū eius tetigero,
 salua ero. ¶ Et confestim siccatu est
 fons sanguinis eius: & sensit corpore
 quia sanata esset à plaga. ¶ Et statim
 Iesus in semetipso cognoscens virtu-

Luc. 8, 37.

Act. 16, 39.

Mat. 9, 18.

Luc. 8, 42.

manum
ms. s.

Leu. 15, 24

Mat. 9, 20.

Luc. 8, 43.

3

D

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

CAP. V. Secundum Marcū. 89

- tem quæ exierat de illo, conuersus ad
turbā, aiebat, Quis tetigit vestimenta
31 mea? Et dicebāt ei discipuli sui, Vi-
des turbam comprimentē te, & dicis,
32 Quis me tetigit? Et circumspiciebat
33 videre eā quæ hoc fecerat. Mulier ve-
rò timens & tremēs, sciens quod factū
esset in se: venit & procidit ante eum,
34 & dixit ei omnē veritatem. Ille autē
dixit ei, || Filia, fides tua te saluam fe- *Lut. 7, 50.*
cit: vade in pace, & esto sana à plaga
35 tua. || Adhuc eo loquente veniūt ad *Lut. 8, 44.*
archisynagogum, dicentes, Quia filia
tua mortua est: quid vltà vexas ma-
36 gistrū? Iesus autē audito verbo quod go *11 MS.*
dicebatur, ait archisynagogo, Noli ti- *G. quibus*
37 mere, tātummodo crede. Et non ad- *favet Sy-*
misit quēquā se sequi, nisi Petrum *ri, legunt*
& Iacobū & Iohannē fratrem Iacobi, *enim: E*
38 Et veniunt in domum archisynago- *domo prin-*
gi, & videt tumultum, & flentes, & *cipis syna-*
39 eiulantes multū. Et ingressus, ait il- *gogæ.*
lis, Quid turbamini & ploratis? || pu- *Mat. 9, 24*
40 ella non est mortua, sed dormit. Et
irridebant eū. Ipse verò eiecit omni-
bus, assumit patrē & matrem puellæ,
& qui secum erant, & ingrediuntur
41 ubi puella erat iacens. Et tenens ma-
num puellæ, ait illi, || Talitha cumi. *Mat. 9, 40.*
quod est interpretatū, Puella (tibi di-
42 co) surge. & cōfestim surrexit puel-
la: & ambulabat. erat autē annorum
duodecim, & obstupuerunt stupore
43 magno. Et præcepit illis vehemēter *"inssit*
ut nemo id sciret: & dixit dari illi *MS q. B.*
manducare.
- CAP. VI.
- ET egressus inde, abiit in patriam *Mat. 13, 54.*
A suā: & sequebantur eum discipuli *Lut. 4, 16.*
sui, *Ioā. 4, 44.*

sui. ⁹ & facto sabbatho cœpit in syna-
 goga docere: & multi audiētes admi-
 rabātur in doctrina eius, dicētes, Un-
 de huic hæc omnia? & quæ est sapien-
 tia quæ data est illi, & virtutes tales
 quæ per man⁹ eius efficiuntur? ¹⁰ ¶ Nō-
 ne hic est faber, filius Mariæ frater Ia-
 cobi & ¹¹ Ioseph' & Iudæ & Simōnis?
 nōne & sorores eius hīc nobiscum
 sunt? Et scandalizabantur in illo. ¹² ¶ Et
 dicebat illis Iesus, ¶ Quia non est pro-
 pheta sine honore, nisi in patria sua,
 & in domo sua, & in cognatione sua.
¹³ ¶ & non poterat ibi virtutem vllam
 facere: nisi paucos infirmos imposi-
 tis manibus curauit: ¹⁴ ¶ & mirabatur
 propter incredulitatē eorum, ¶ & cir-
 cuibat castella in circuitu docēs. ¹⁵ ¶ Et
 vocauit duodecim: & cœpit eos mit-
 tere binos, & dabat illis potestātē spi-
 rituum immundorū. ¹⁶ ¶ Et præcepit eis
 ne quid tollerent in via, nisi virgam
 tantū: non peram, non panē, neq; in
 zona æs, ¹⁷ ¶ sed calceatos ¶ sandaliis, &
 ne induerentur duabus tunicis. ¹⁸ ¶ Et
 dicebat eis, Quocunq; introieritis in
 domū: illic manete donec exeatis in-
 de. ¹⁹ ¶ & quicunq; nō receperint vos,
 nec audierint vos: ²⁰ ¶ exeuntes inde
 excutite puluērē de pedibus vestris in
 testimoniū illis. ²¹ ¶ Et exeuntes prædi-
 cabant vt pœnitentiam agerent: ²² ¶ &
 dæmonia multa eiciebant, & ¶ vnge-
 bant oleo multos ægros, & ¶ sanabāt.
²³ ¶ Et audiuit rex Herodes (manifestū
 enim factū est nomen eius) & ¶ dice-
 bat, Quia Iohannes Baptista resurre-
 xit à mortuis: & propterea virtutes
 ope-

Ioā. 6, 42.

Iose G. S.

Mt. 13, 57.

Luc. 4, 24.

Ioā. 4, 44.

Mt. 9, 35.

Luc. 13, 22.

Mat. 10, 1.

Sup. 3, 14.

Luc. 9, 1.

Act. 12, 8.

Mat. 10, 14.

Luc. 9, 5.

MS 9.

Act. 13, 51.

¶ 18, 6.

Iac. 5, 14.

¶ sanabā-

tur MS 9. B.

Mat. 14, 1.

Luc. 9, 7.

¶ dicebāt

Q. n.

CAP. VII. Secundum Marcum. 91

- 15 operantur in illo. [¶] Alij autē dicebant,
 C Quia Elias est. Alij verò dicebant,
 Quia propheta est, quasi vnus ex pro-
 16 phetis. [¶] ¶ Quo audito, Herodes ait, *Mat. 14, 2.*
 Quem ego decollauī Iohannem, hic à
 17 mortuis resurrexit. [¶] ¶ Ipse enim He- *Luc. 3, 19.*
 rodes misit ac tenuit Iohannē, & vinx-
 it eum in carcerem propter Herodia-
 18 dem vxorem Philippi fratris sui, quia
 duxerat eam. [¶] Dicebat enim Iohānes *Leu. 18, 16.*
 Herodi, ¶ Non licet tibi habere vxorē
 19 fratris tui. [¶] Herodias autē insidiaba-
 tur illi: & volebat occidere eum, nec
 20 poterat. [¶] Herodes enim metuebat
 Iohannē, sciens eum virum iustum &
 sanctum: & custodiebat eū, & audito
 eo multa faciebat: & libenter eū au-
 21 diebat. [¶] Et cū dies opportunus acci-
 disse, Herodes [¶] natalis sui cēnā fe-
 cit principibus & tribunis & primis
 22 Galilææ. [¶] Cumque introisset filia ip-
 sius Herodiadis, & saltasset, & pla-
 cuisset Herodi, simulq; recumbenti-
 bus: rex ait puellæ, Pete à me quod
 23 vis: & dabo tibi. [¶] & iurauit illi,
 ¶ Quia quicquid petieris dabo tibi, li- *Esth. 5, 6.*
 24 cet dimidiū regni mei. [¶] Quæ cū in ex-
 D isset; dixit matri suæ, Quid petam? At
 illa dixit, Caput Iohannis Baptistæ.
 25 [¶] Cumq; introisset statim cū festina-
 tione ad regem, petit dicens, Volo vt
 26 protinus des mihi in disco caput Io-
 hannis Baptistæ. [¶] Et contristatus est
 rex. Propter iusiurandum & propter
 simul discumbētes noluit eā contri-
 27 stare; sed misso [¶] spiculatore præcepit [¶] cōfestim
 28 afferri caput eius in disco. [¶] Et decol- *1 Ms. G. S.*
 lauit eum in carcere, & attulit caput
 eius

eius in disco: & dedit illud puellæ,
 & puella dedit matri suæ. ¶ Quo au- 29
 dito, discipuli eius venerūt, & tulerūt
 corpus eius: & posuerūt illud in mo-
 numento. ¶ Et conuenientes Apostoli 30
 ad Iesum, renuntiauerunt ei omnia
 quæ egerāt & docuerant. ¶ Et ait illis, 31
 Venite seorsum in desertū locum, &
 requiescite pusillū. Erāt enim qui ve-
 niebant & redibant multi: & nec spa-
 tium manducandi habebāt. ¶ Et ascen- 32
 dentes in nauim, abierunt in desertū
 locū seorsum. ¶ Et viderunt eos abeu- 33
 tes, & cognouerūt multi: & pedestres
 de omnibus ciuitatibus concurrerunt
 illuc, & præuenerunt eos. ¶ Et exiēs, 34
 uidit turbā multam Iesus: & misertus
 est super eos, quia erant sicut oues nō
 habentes pastore, & cœpit illos doce- 35
 re multa. ¶ Et cū iam hora multa fie-
 ret, accesserunt discipuli eius, dicētes,
 Desertus est locus hic, & iā hora præ- 36
 teriit: ¶ dimitte illos, vt eūtes in pro-
 ximas villas & vicos, emant sibi cibos,
 quos manducēt. ¶ Et respondens ait il- 37
 lis: ¶ Date illis vos māducare. Et dixe-
 runt ei, Euntes emamus ducentis de-
 nariis panes: & dabimus illis mandu-
 care. ¶ Et dicit eis, Quot panes habe- 38
 tis? ite & videte. Et cū cognouissent,
 dicunt, ¶ Quinque, & duos pisces. ¶ Et 39
 præcepit illis vt accūbere facerēt om-
 nes, secundū cōtubernia super viride
 scœnum. ¶ Et discubuerūt in partes per 40
 centenos & quinquagenos. ¶ Et acce- 41
 ptis quinq; panibus, & duobus pisci-
 bus: intuens in cælū, benedixit, & fre-
 git panes, & de dit discipulis suis vt
 pone-

Mat. 14, 12

Luc. 9, 10.

Mat. 9, 36.

¶ 14, 14.

Mat. 14, 15

Luc. 9, 12.

Mat. 14, 16

Luc. 9, 13.

Ioan. 6, 9.

CAP. VI. Secundum Marcum. 93

- 42 ponerent ante eos: & duos pisces di-
 43 uisit omnibus. ¶ Et manducauerunt
 44 omnes, & saturati sunt. ¶ Et sustule-
 runt reliquias, fragmentorum duode-
 cim cophinos plenos: & de piscibus.
 45 ¶ ¶ Erant autem qui manducauerunt *Mat. 14, 21*
 46 quinq; millia virorū. ¶ Et statim coë- *Ioā. 6, 10.*
 git discipulos suos ascendere nauim,
 vt præcederent eum trans fretum ad
 Bethsaidā, dū ipse dimitteret popu-
 46 lum. ¶ Et cū dimisisset eos, abiit in
 47 montē orare. ¶ Et cū serō esset, erat
 naus in medio mari, & ipse solus in
 48 terra. ¶ Et vidēs eos laborantes in re- *⁹ vidit ⁊*
 migando (erat enim ventus cōtrarius *MS. G. 8.*
 eis) & circa quartā vigiliā noctis ve-
 nit ad eos ambulās super mare: & vo-
 49 lebat præterire eos. ¶ At illi vt viderunt
 eū ambulantē super mare, putauerunt
 50 phātasma esse, & exclamauerūt. ¶ Om-
 nes enim viderunt eum, & conturbati
 sunt. Et statim locutus est cum eis, &
 dixit eis, Cōfide, ego sum; nolite ti-
 51 mere. ¶ Et ascendit ad illos in nauim,
 & cessauit ventus. Et plus magis intra
 52 se stupebant: ¶ nō enim intellexerunt
 de panibus; erat enim cor eorū obce-
 53 catū. ¶ ¶ Et cū transfretassent, vene- *Mat. 14, 30*
 runt in terram Genesareth: & appli-
 54 cauerunt. ¶ Cumq; egressi essent de na-
 55 ui, cōtinuō cognouerunt eū: ¶ & per-
 currētes vniuersam regionem illam,
 coeperunt in grabatis eos qui se malē
 habebant circumferre, vbi audiebant
 56 eū esse. ¶ Et quocunq; introibat in vi-
 cos vel in villas aut ciuitates, in pla-
 tēis ponebāt in firmos, & deprecaban-
 tur eum vt vel fimbriam vestimenti
 eius

94 Euangelium CAP. VII.
eius tangerent, & quotquot tangebāt
eum, salui fiebant.

CAP. VII.

ET conueniunt ad eū Pharisei, & 1
quidam de Scribis, veniētes ab Ie- A
Mat. 15, 2 rosolymis. ¶ Et cū vidissent quosdam 2
ex discipulis eius communibus mani-
bus, id est, non lotis māducare panes,
vituperauerunt. ¶ Pharisei enim & 3
omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint
manus, nō manducāt, tenentes tradi-
tionē seniorum: ¶ & à foro, nisi bapti- 4
zentur, non comedunt, & alia multa
sunt: quæ tradita sunt illis seruare,
baptismata calicū & vrceorū, & æra-
mentorū & lectorū. ¶ Et interrogabāt 5
eū Pharisei & Scribæ, Quare disci-
puli tui non ambulāt iuxta traditionē
seniorum, sed cōmunibus manibus
manducāt panē? ¶ At ille respondens, 6
dixit eis, Bene prophetauit Isaias de
vobis hypocritis, sicut scriptum est,
Isa. 29, 13 ¶ Populus hic labiis me honorat, cor
"abest 2 autē eorum lōgè "est à me. ¶ in vanū 7
MS. G. autem me colunt, docentes doctrinas B
** & MS. q.* "præcepta hominum. ¶ Relinquentes 8
enim mandatum Dei, tenetis tradi-
tiones hominū, baptismata vrceorum
& calicum: & alia similia his facitis
multa. ¶ Et dicebat illis, Bene irritum 9
"fecistis "facitis" præceptū Dei, vt traditionē
o. vestrā seruetis. ¶ Moyses enim dixit, 10
Exo. 20, 12. ¶ Honora patrem tuū & matrē tuam:
Deu. 5, 16 &, ¶ Qui maledixerit patri vel matri,
Eph. 6, 2. morte moriatur. ¶ Vos autē dicitis, Si 11
Exo. 21, 16 dixerit homo patri aut matri, Cor-
Leu. 20, 9. ban, (quod est donū) quodcunque ex
Pro. 20, 20. me, tibi profuerit. ¶ & vltiā non di- 12
mitti.

CAP. VII. Secundum Marcum. 95

- mittitis eum quicquā facere patri suo
 13 aut matri: ¶ rescindētes verbū Dei per
 traditionem vestrā quā tradidistis, &
 14 similia huiusmodi multa facitis. ¶ Et *Mat. 15, 10*
 aduocās iterum turbam, dicebat illis,
 15 Audite me omnes, & intelligite ¶ Ni-
 hil est extra hominē introiēs in eum,
 quod possit eum coinquinare, sed quæ
 de homine procedunt, illa sunt quæ
 16 cōmunicant hominē ¶ Si quis habet
 17 aures audiendi, audiat. ¶ Et cū introi-
 18 set in domum à turba, interrogabant
 eum discipuli eius parabolā. ¶ Et ait
 illis, Sic & vos imprudentes estis? Nō
 intelligitis quia omne extrinsecus
 introiens in hominē, non potest eum
 19 cōmunicare: ¶ quia non intrat in cor
 eius, sed in ventrē vadit, & in seces-
 20 sum exit, purgās omnes escas? ¶ Dice-
 bat autē quoniā quæ de homine ex-
 eunt, illa communicant hominem.
 21 ¶ Abintus enim de corde hominum *Gen. 6, 5.*
 malæ cogitationes procedunt, adulte- *& 8, 21.*
 22 ria, fornicationes, homicidia, ¶ furta,
 auaritiæ, nequitia, dolus, impudici-
 tiæ, oculus malus, blasphemia, super-
 23 bia, stultitia. ¶ Omnia hæc mala abin-
 tus procedunt, & cōmunicant homi-
 24 nē. ¶ Et inde surgēs abiit in fines Ty- *Mat. 15, 21*
 ri & Sidōnis: & ingressus domū, ne-
 minē voluit scire, & non potuit latē-
 25 re. ¶ Mulier enim statim vt audiuit de
 eo, cuius filia habebat spiritum im-
 26 mandū, intrauit, & procidit ad pe-
 des eius. ¶ Erat enim mulier Gentilis, *autem 2*
 Syrophœniissa genere. Et rogabat eum *Ms. B. G. 3*
 vt dæmonium eiiceret de filia eius.
 27 ¶ Qui dixit illi, Sine prius saturari fi-
 lios,

lios, non est enim bonum sumere panem filiorū, & mittere canibus. ²⁸ At illa respōdit, & dixit illi, Vtique Domine, nā & catelli comedūt sub mensa de micis puerorū. ²⁹ Et ait illi, Propter hunc sermonem vade, exiit dæmonium à filia tua. ³⁰ Et cū abiisset domum suā, inuenit puellā iacentem supra lectum, & dæmoniū exiisse. ³¹ Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. ³² Et adducunt ei surdum & mutum: & deprecabantur eum vt imponat illi manū. ³³ Et apprehendens eum de turba secorsum, misit digitos suos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius. ³⁴ & suspiciens in cælū, ingemuit, & ait illi, Ephphethah, quod est, adaperire. ³⁵ Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectē. ³⁶ Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantō autē eis præcipiebat, tantō magis plus prædicabant, ³⁷ & eò amplius admirabantur, dicentes, ¶ Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loquī.

CAP. VIII.

*Gen. 1, 31.
Eccl. 39, 21.
Mt. 15, 32.
cum Iesu o.

IN diebus illis iterū cū turba multa esset, nec haberent quod manducarent: cōuocatis discipulis, ait illis, ¹ Misereor super turbā: quia ecce iā triduo sustinent me, nec habent quod manducant: ² & si dimiserō eos ieiunos in domū suā, deficiēt in via: quidā enim ex eis de Iōgē venerunt. ³ Et responderunt ei discipuli sui, Vnde illos quis poterit hīc saturare panibus in so-

CAP. V. II. Secundum Marcum. 97

- 3 in solitudine? Et interrogauit eos,
 Quot panes habetis? Qui dixerunt,
 6 Septē. Et præcepit turbæ discumbere
 super terrā. Et accipiens septem panes,
 gratias agēs fregit, & dabat discipulis
 7 suis vt apponerent, & apposuerunt
 turbæ. Et habebāt pisciculos paucos:
 & ipsos benedixit, & iussit apponi.
 8 Et māducauerunt & saturati sunt; &
 9 sustulerunt quod ^{superauerat} de fra-
 gmentis, septem sportas. Erāt autem
 qui manducauerant, quasi quatuor
 10 millia: & dimisit eos. Et statim as-
 11 cendens nauim cū discipulis suis, vē-
 nit in partes ^{Mat. 15, 39} Dalmanutha. ^{Mat. 16, 1.} ¶ Et ex-
 ierunt Pharisei, & coeperunt cōqui-
 12 rere cum eo, quærentes ab illo signum
 de cælo, tentantes eū. Et ingemiscēs
 spiritu, ait, Quid generatio ista signū
 13 quærit? Amen dico vobis, si dabitur
 generationi isti signum. Et dimittens
 14 eos, ascendit iterum nauim, & abiit
 trās fretum. ¶ Et obliui sunt panes su-
 15 mere: & nisi vnū panem nō habebant
 secum in nauī. Et præcipiebat eis,
 16 dicēs, Videte & caueatē a fermēto Pha-
 risæorū, & fermēto Herodis. Et co-
 17 gitabāt ad alterutrum, dicentes, Quia
 panes nō habemus. Quo cognito, ait
 illis Iesus, Quid cogitatis, quia panes
 non habetis? nondum cognoscitis nec
 18 intelligitis? adhuc cæcatum habetis
 cor vestrū? oculos habētes non vide-
 19 tis? & aures habentes nō auditis, ¶ Nec
 recordamini? quando quinque panes
 20 fregi in quinque millia: — & quot co-
 phinos fragmentorum plēnos sustuli-
 stis? Dicunt ei, Duodecim. ¶ Quando
 & se-

^{supera-}
rat 1 MS.

^{Mat. 15, 39}
^{Mat. 16, 1.}
Magedā.
MS. Q. n.
Luc. 11, 54.

^{Mat. 16, 8}

^{Sap. 6, 42.}
^{Ioh. 6, 11.}
— 1 MS. G.

& septem panes in quatuor millia,
 quot (portas fragmentorū tulistis? Et
 dicunt ei, Septē. Et dicebat eis, Quo- 21
 modo nōdum intelligitis? Et veniūt 22
 Bethsaidā: & adducunt ei cæcum, &
 rogabant eum vt illū tangeret. Et ap- 23
 prehēsa manu cæci, eduxit eum extra
 vicū: & expuens in oculos eius impo-
 sitis manibus suis, interrogauit eum
 si quid videret. Et aspiciēs, ait, Video 24
 homines velut arbores, ambulantes.
 Deinde iterum imposuit manus su- 25
 per oculos eius: & cœpit videre, &
 restitutus est, ita vt clarè videret om- 26
 nia. Et misit illū in domū suam, di-
 cēs, Vade in domū tuā: & si in vicum 27
 introieris, nemini dixeris. ¶ Et egres-
 sus est Iesus & discipuli eius in castel-
 la Cæsareæ Philippi: & in via inter-
 rogabat discipulos suos, dicens eis, 28
 ¶ Quē medicunt esse homines? Qui
 responderunt illi, dicētes, Iohannem
 Baptistā, alij Eliā, alij verò quasi vnum
 de prophetis. Tunc dicit illis, Vos ve- 29
 rō quem me esse dicitis? Respondens
 Petrus, ait ei, Tu es Christus. Et cō- 30
 minatus est eis ne cui dicerent de illo.
 Et cœpit docere eos, quoniā oportet
 filiū hominis pati multa, & reproba-
 ri à senioribus & à summis sacerdo-
 tibus & Scribis, & occidi: & post tres
 dies resurgere. Et palā verbum loque- 32
 batur. Et apprehendens eum Petrus,
 cœpit increpare eum. Qui conuersus, 33
 & videns discipulos suos, cōminatus
 est Petro, dicens, Vade retro me sata-
 na, quoniā nō sapis quæ Dei sunt, sed
 quæ sunt hominū. Et conuocata tur- 34
 ba cum

Mat. 16, 13

Luc. 9, 18.

* Alij MS.

R.B.

CAP. IX. Secundum Marcum.

99

ba cum discipulis suis, dixit eis, ¶ Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: & tollat crucem suā, & sequatur me. ¶ Qui enim voluerit animā suā saluam facere, perdet eam: qui autem perdidit animā suā propter me &

Mat. 10, 33

& 16, 24.

Luc. 9, 23.

& 14, 27.

Luc. 17, 33

Ioh. 12, 25.

36 Euāgelium, saluā faciet eā. ¶ Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totū: & detrimentū animæ suæ faciat? ¶ Aut, quid dabit homo cōmutationis pro anima sua? ¶ Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & filius hominis cōfundetur eū, cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

Mat. 10, 33.

Luc. 9, 26.

& 12, 9.

"confes-

sus o.

CAP. IX.

"confite-

bitur o.

Mat. 16, 27

Luc. 9, 27.

Mat. 17, 1.

Luc. 9, 28.

"assum-

psit ms.

B.S.

1 ET dicebat illis, Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus qui non gustabūt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.

2 ¶ Et post dies sex "assumit" Iesus Petrum & Iacobū & Iohannē: & ducit illos in montē excelsū: seorsūm solos, & transfiguratus est corā ipsis. ¶ Et vestimēta eius facta sunt splendentia & cādida nimis velut nix, qualia fullo nō potest super terrā candida facere.

4 ¶ Et apparuit illis Elias cū Moyse: & erant loquentes cū Iesu. ¶ Et respōdens Petrus, ait Iesu, Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, tibi vnū, & Moyse vnū, & Eliæ vnū.

6 ¶ Nō enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti: & facta est nubes obambās eos: & vēnit vox de nube, dicēs, Hic est filius meus charis-

8 simus: audite illū. ¶ Et statim circūspicientes, neminē amplius viderant,

Mat. 17, 9.

nisi Iesum tantum secū. ¶ Et descen-
 dentibus illis de monte, præcepit illis
 ne cuiquā quæ vidissent, narrarent :
 nisi cūm filius hominis à mortuis re-
 surrexerit. ¶ Et verbū continuerunt a-
 pud se: conquirentes quid esset, Cūm
 à mortuis surrexerit. ¶ At interro-
 gabāt eum, dicētes, ¶ Quid ergo dicunt
 Pharisei & Scribæ, quia Eliam oportet
 venire primū? ¶ Qui respondens, ait
 illis, Elias cūm venerit primo, resti-
 tuet omnia: & quo modo ¶ scriptum
 est in filium hominis, ut multa patia-
 tur & contemnatur. ¶ Sed dico vobis
 quia & Elias venit (& fecerunt illi
 quæcūq; voluerunt) sicut scriptū est
 de eo. ¶ Et veniens ad discipulos suos,
 vidit turbā magnā circa eos, & Scri-
 bas conquirentes eum illis. ¶ Et confe-
 ssim omnis populus vidēs Iesum, stu-
 pefactus est, & expauerūt: & accurrē-
 tes, salutabant eum. ¶ Et interrogauit
 eos, Quid inter vos conquiritis? ¶ Et
 respondens vnus de turba, dixit, Magi-
 ster, attuli filiū meum ad te habentem
 spiritū mutum: ¶ qui vbiq; eū ap-
 prehenderit, allidit illū, & spumat, &
 stridet dentibus, & arescit: & dixi di-
 scipulis tuis ut eicerent illum, & non
 potuerunt. ¶ Qui respondens "eis", di-
 xit, O generatio incredula, quandiu
 apud vos ero? quandiu vos patiar? af-
 ferte illum ad me. ¶ Et attulerunt eum.
 Et cūm vidisset eū, statim spiritus co-
 turbauit illū: & elisus in terrā, voluta-
 batur spumans. ¶ Et interrogauit patrē
 eius, Quantum temporis est ex quo ei
 hoc accidit? At ille ait, Ab infantia:
 ¶ & fre-

Mat. 17, 14

Luc. 9, 37.

ei MS. G.

a.

CAP. IX. Secundum Marcum. 101

22 ¶ & frequenter eum in lignis & in aquis ^{MS. G.} aquas
 misit, ut eum perderet. sed siquid po-
 23 tes, adiuua nos, misertus nostri. ¶ Ie-
 sus autem ait illi, Si potes credere, om-
 24 nia possibilia sunt credenti. ¶ Et conti-
 nuò exclamans pater pueri, cum lachry-
 mis aiebat, Credo Domine: adiuua
 25 incredulitatem meam. ¶ Et cum videret
 Iesus còcurrentem turbam, còminatus
 est spiritui immundo, dicens illi, Surde
 & mute spiritus, ego præcipio tibi,
 exi ab eo: & amplius ne introeas in
 26 eum. ¶ Et exclamans, & multum discer-
 pès eum, exiit ab eo, & factus est sicut
 mortuus, ita ut multi dicerent, Quia
 27 mortuus est. ¶ Iesus autem tenens ma-
 28 nù eius, eleuauit eum: & surrexit. ¶ Et
 cum introisset in domum, discipuli e-
 29 ius secretò interrogabant eum, Quare
 nos non potuimus eicere eum? ¶ Et
 30 dixit illis, Hoc genus in nullo potest
 exire, nisi in oratione & ieiunio. ¶ Et ^{Mat. 17, 20}
 inde profecti prætergredebantur Ga-
 31 lilæam: nec volebat quenquam scire.
 ¶ Docebatur autem discipulos suos, & di- ^{Luc. 9, 21.}
 cebat illis, Quoniã filius hoministra-
 detur in manus hominù, & occident
 32 eum, & occisus tertiadie resurget. ¶ At
 illi ignorabant verbù: & timebant in-
 33 terrogare eum. ¶ Et venerunt Capharnaù.
 Qui cum domi esset, interrogabat eos, ^{essent,}
 34 Quid in via tractabatis? ¶ At illi tace- ^{MS. B. S.}
 bant, siquidẽ in via inter se disputaue-
 35 rant. Quis eorù maior esset. ¶ Et resi- ^{Mat. 18, 1.}
 dens vocauit duodecim, & ait illis, Si ^{Luc. 9, 46.}
 quis vult primus esse, erit omniù no-
 36 uissimus, & omnium minister. ¶ Et ac-
 cipiens puerum, statuit eum in medio
 G f eorum

eorum. quē cum complexus esset, ait
illis, ¶ Quisquis vnum ex huiusmodi 37
pueris receperit in nomine meo: me
recipit. & quicunq; me suscepit, nō F
me suscipit, sed eū qui misit me. ¶ Re 38
spōdit illi Iohannes, dicens, Magister,
vidimus quēdam in nomine tuo ei-
cientē dāmonia qui nō sequitur nos,
& prohibuimus eum. ¶ Iesus autē ait, 39
Nolite prohibere eum. ¶ Nemo est e-
nim qui faciat virtutem in nomine
meo, & possit cito malē loqui de me.
¶ qui enim non est aduersus me, pro 40
vobis est. ¶ Quisquis enim potū de- 41
derit vobis calicem aquæ in nomine
meo, quia Christi estis: amē dico vo-
bis, nō perdet mercedē suā. ¶ Et quis- 42
quis scandalizauerit vnum ex his pu-
illis credentibus in me: bonum est ei
magis si circumdaretur mola asinaria
collo eius, & in mare mitteretur. ¶ Et 43
si scandalizauerit te manus tua, absin-
de illā. bonū est tibi debilem introire
in vitā, quā duas manus habentem
ire in gehennā, in ignem inextingui-
bilē, ¶ Vbi vermis eorū non moritur, 44
& ignis non exstinguitur. ¶ Et si pes 45
tuus te scandalizat, amputa illū. bonū
est tibi claudū introire in vitā aeternā
quā duos pedes habentē, mitti in ge-
hennā ignis inextinguibilis, ¶ Vbi ver- 46
mis eorum non moritur, & ignis nō
extinguitur. ¶ Quod si oculus tuus scā- 47
dalizat te, eiice eum. bonū est tibi lu-
scum introire in regnū Dei, quā duos
oculos habentē, mitti in gehennā ig-
nis, ¶ Vbi vermis eorum non moritur, 48
& ignis non exstinguitur. ¶ Omnis 49
enim

Luc. 9, 49.

Mat. 9, 38.

1 Cor. 12, 3

¶ nos, pro
nobis

Ms. G. 9.

Mat. 10, 42

¶ Irigidæ

o.

Mat. 18, 6.

Luc. 17, 2.

Mat. 5, 30.

¶ 18, 8.

Isa. 66, 42.

Leu. 2, 13.

Mat. 5, 13.

CAP. X. Secundum Marcum. 103

enim igne salietur: & omnis victima

50 sale salietur. ¶ Bonum est sal. quod si *Luc. 14, 34*

sal insulum fuerit: in quo illud con-
dietetis? Habete in vobis sal, & pacem
habete inter vos.

CAP. X.

1 ET inde exurgens, venit in fines *Mat. 19, 10*

A Iudæa ultra Jordanem: & conue-
niunt iterum turbæ ad eum. & sicut con-

2 sueverat, iterum docebat illos. ¶ Et ac-
cedentes Pharisei, interrogabant eum,

Si licet viro uxorem dimittere? tenta-

3 tes eum. ¶ At iller respondens, dixit eis,

4 Quid vobis præcepit Moyses? ¶ Qui

dixerunt, ¶ Moyses permisit libellum *Deut. 24, 1*

5 repudij scribere, & dimittere. ¶ Qui-

bust respondens Iesus, ait, Ad duritiam

cordis vestri scripsit vobis præceptum

6 istud. ¶ Ab initio autem creaturæ ¶ mat-

culum & foeminam fecit eos Deus. *Gen. 1, 27.*

7 ¶ Propter hoc, relinquet homo pa-

trē suum & matrem: & adhærebit ad *Mat. 19, 4.*

8 uxorem suam, ¶ & erunt duo in carne *Gen. 2, 24.*

vna. Itaq; iam non sunt duo, sed vna *1 Cor. 6, 16.*

9 caro. ¶ Quod ergo Deus coniunxit, *Eph. 5, 31.*

10 homo non separet. ¶ Et in domo iterum *1 Cor. 7, 10*

discipuli eius de eodē interrogauerūt

11 eum. ¶ Et ait illis, Quicunq; dimiserit

B uxorem suam & aliā duxerit: adulteriū

12 committit super eam. ¶ Et si vxor dimi-

13 serit virum suū, & alij nupserit, moe-

chatur. ¶ Et offerebant illi paruulos, vt

14 tangeret illos. Discipuli autem comi-

nabantur offerentibus. ¶ Quos cū vi-

deret Iesus, indignē tulit, & ait illis,

Sinite paruulos venire ad me: & ne

prohibueritis eos: talium enim est re-

gnū Dei. ¶ Amen dico vobis: quisquis *Mat. 19, 14.*

non receperit regnum Dei velut par- *Luc. 18, 15.*

uulus, nō intrabit in illud. ¶ Et cōple- 16
 xās eos, & imponens manus super il-
 los, benedicebat eos. ¶ Et cū egressus 17
 esset in^a via, procurrens quidam genu
 flexo ante eū, rogabat eum, ¶ Magister
 bone, quid faciā vt vitā aternā perci- C
 piā? ¶ Iesus autē dixit ei, Quid me di- 18
 cis bonum? Nemo bonus, nisi vnus,
 Deus. ¶ Præcepta nosti, Ne adulte- 19
 res, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum
 testimoniū dixeris, Ne fraudē feceris,
 Honora patrē tuum & matrē. ¶ At ille 20
 respondens, ait illi, Magister, hæc om-
 nia obseruaui a iuuentute mea. ¶ Iesus 21
 autē intuitus eum, dilexit eum, & di-
 xit ei, Vnū tibi deest: vade, quæcunque
 habes, vende, & da pauperibus, & ha-
 bebis thesaurum in cælo: & veni, se-
 quere me. ¶ Qui contristatus in verbo, 22
 abiit mœrens. erat enim habens mul-
 tas possessiones. ¶ Et circūspiciens Ie- 23
 sus, ait discipulis suis, Quā difficile
 qui pecunias habent, in regnum Dei
 introibunt! ¶ Discipuli autē obstupes- 24
 cebant in verbis eius. At Iesus rursus
 respōdens ait illis, Filioli, quā difficile
 est confidentes in pecuniis, in regnū
 Dei ingroire! ¶ Facilius est camelū per
 foramē acus trāsire, quā diuitē intra- 25
 re in regnū Dei. ¶ Qui magis admira-
 bantur, dicentes ad semetipsos, Et quis
 potest saluus fieri? ¶ Et intus illos Ie- 27
 sus, ait, Apud homines impossibile
 est, sed non apud Deum: omnia enim
 possibilia sunt apud Deum. ¶ Et cœpit 28
 ei Petrus dicere, Ecce, nos dimisimus
 omnia, & secuti sumus te. ¶ Respon- 29
 dens Iesus, ait, Amē dico vobis, nemo
 est qui

¶ Iam 5

MS. B. G.

¶ dicens,

MS. B. S.

Mat. 19, 16

Luc. 18, 18

Exo. 20, 13

Mat. 19, 17

Luc. 18, 28.

CAP. X. Secundum Marcum. 109

- est qui reliquerit domum, aut fratres,
aut sorores, aut patrē, aut matrem, aut
filios, aut agros propter me & pro-
pter Euangeliū; ¶ qui non accipiet cen-
tesimū, nūc, in tēpore hoc; domos,
& fratres, & sorores, & matres, & fi-
lios, & agros, cum persecutionibus: &
in seculo futuro, vitā aeternā. ¶ Mul-
ti autē erunt primi, nouissimi: & no-
uissimi, primi. ¶ Erant autē in via as-
cendentes Ierosolymā: & præcedebat
illos Iesus, & stupebāt: & sequentes ti-
mebant. ¶ Et assumens iterum duode-
cim, cœpit illis dicere quæ essent ei e-
uentura. ¶ Quia ecce ascendimus Ie-
rosolymam, & filius hominis tradetur
principibus sacerdotum, & Scribis &
senioribus, & dānabunt eū morte, &
tradent eum gentibus, ¶ & illudent ei, &
conspuent eū, & flagellabūt eū, & in-
terficient eū, & tertia die resurget. ¶ Et
accedūt ad eū Iacōbus & Iohānes filij
Zebedæi, dicentes, Magister, volumus
vt quodcūq; petierimus facias nobis.
¶ At ille dixit eis, Quid vultis vt faciā
vobis? ¶ Et dixerunt, Da nobis vt vnus
ad dexterā tuā, & alius ad sinistrā tuā
sedeam⁹ in gloria tua. ¶ Iesus autem ait
eis, Nescitis quid petatis. potestis bi-
bere calicem quem ego bibo: aut ⁊ ba-
ptismo⁹ quo ego baptizor, baptizari? mū ms. G.
¶ At illi dixerunt ei, Possumus. Iesus
autē ait eis, Calicē quidem quem ego
bibō bibetis, & ⁊ baptisma⁹ quo ego
baptizor baptizabimini: ¶ sedere autē
ad dexterā meam, vel ad sinistram, nō
est meum dare vobis, sed quibus pa-
ratū est. ¶ Et audientes decem, cœpe-

Mat. 19, 30

Luc. 13, 30

Mat. 20, 17

Luc. 13, 30

Mat. 20, 20

⁊ baptis-

⁊ baptis-

R. B.

-6 ms. G.

s.

Mat. 20, 24

runt indignari de Iacóbo & Iohanne.

Luc. 22, 25. ¶ Iesus autem vocans eos ait illis, ¶ Sci- 43
tis quia hi qui videtur principari gen-
tibus, dominantur eis: & principes
eorum potestatem habent ipsorum.

¶ Nō ita est autē in vobis, sed quicun- 41
que voluerit fieri maior *, erit vester
minister: ¶ & quicunq; voluerit in vo- 44
bis primus esse, erit omnium seruus.

¶ Nam & filius hominis non venit vt 45
ministraretur ei, sed vt ministraret, &
daret animā suam redemptionem pro
multis. ¶ Et veniunt Iericho: & pro- 46
ficiscente eo de Iericho, & discipulis G

Mat. 20, 29.

Luc. 18, 33.

eius & plurima multitudine, fili⁹ Ti-
mæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta
viā mendicans. ¶ Qui cū audisset quia 47
Iesus Nazarenus est: coepit clamare,
& dicere, Iesu fili David, miserere
mei. ¶ Et comminabantur ei multi, vt 48
taceret. At ille multo magis clama-
bat, Fili David, miserere mei. ¶ Et stas 49
Iesus præcepit illum vocari. Et vocat
cæcum dicētes ei, Animæquior esto,
surge, vocat te. ¶ Qui projecto vesti- 50
mēto suo exiliens, venit ad eum. ¶ Et 51
respondens Iesus dixit illi, Quid tibi
vis faciā? Cæcus autem dixit ei, Rab-
bōni vt videā. ¶ Iesus autē ait illi, Va- 52
de, fides tua te saluū fecit. Et cōfessim
vidit, & sequebatur eum in via.

CAP. XI.

Mat. 21, 7.

Luc. 19, 19.

ET cū appropinquarent Ierosoly-
mæ & Bethania ad montē oliua A
rum, mittit duos ex discipulis suis, ¶ & 2
ait illis, Ite in castellum quod contra
vos est, & statim introeuntes illuc,
inuenietis pullū ligatum, super quem
nemo

CAP. XI. Secundum Marcum. 107

- nemo adhuc hominum sedit: soluite
 3 illum, & adducite. ¶ Et si quis vobis di-
 xerit, Quid facitis? dicite quia Domi-
 no necessarius est: & continuo illum
 4 dimittet huc. ¶ Et abeuntes inuenerunt
 pullum ligatum ante ianuam foris in bi-
 5 uio: & soluunt eum. ¶ Et quidam de illic
 stantibus dicebant illis, Quid faci- "dicebat
 6 tis soluentes pullum? ¶ Qui dixerunt eis MS. q.
 sicut præceperat illis Iesus: & dimise-
 7 runt eis. ¶ Et duxerunt pullum ad Ie-
 sum: & imponunt illi vestimenta sua,
 8 & sedit super eum. ¶ Multi autem vesti-
 menta sua strauerunt in via: alij autem
 frondes cædebant de arboribus, & ster-
 9 nebant in via. ¶ Et qui præibant & qui
 B sequebantur clamabant, dicentes, Ho-
 san-na, ¶ Benedictus qui venit in no-
 10 mine Dñi. ¶ benedictum quod venit
 regnum patris nostri David, Hosan-na
 11 in excelsis. ¶ Et introiuit Ierosolymam
 in templum: & circumspexit omnibus,
 cum iam vespere esset hora, exiit in Be-
 12 thaniam cum duodecim. ¶ Et alia die cum
 13 exirent à Bethania, esuriit. ¶ Cumq; Mat. 21, 19
 vidisset à longè ficum habentem folia,
 venit siquid fortè inueniret in ea. Et
 cum venisset ad eam, nihil inuenit præ-
 ter folia. non enim erat tempus ficorum.
 14 ¶ Et respondens dixit ei, Iam non am-
 plius in æternum ex te fructum quis-
 quā manducet. Et audiebant discipuli
 15 eius. ¶ Et veniunt Ierosolymam. Et cum
 C introisset in templum, coepit eiicere
 vendentes & emētes in templo, & mē-
 sas numulariorum, & cathedras ven-
 16 dentium columbase euerit. ¶ & nō si-
 nebat ut quisquam transferret vas per
 tem-

Matt. 21, 9.

Luc. 19, 38.

Ps. 24, 117.

Mar. 11, 10.

Luc. 19, 48.

Isa. 56, 7.

Jer. 7, 11.

Mat. 21, 19

Mat. 7, 7.

Et 21, 22.

Luc. 11, 9.

Mat. 6, 14.

Et 12, 35.

Mat. 21, 15

Luc. 20, 1.

templum: & docebat, dicēs eis, Non-
 ne scriptū est, ¶ Quia domus mea, do-
 mus orationis vocabitur omnibus ge-
 tibus: ¶ Vos autē fecistis eā speluncam
 latronum. ¶ Quo audito, principes sa-
 cerdotum & Scribæ quærebant quo-
 modo eum perderent, timebant enim
 eū: quoniam vniuersa turba admira-
 batur super doctrina eius. ¶ Et cū ve-
 spera facta esset, egrediebatur de ciui-
 tate. ¶ Et cū manē transirent, vide-
 runt ficū aridam factā à radicibus. ¶ Et
 recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ec-
 ce, ficus cui maledixisti, aruit. ¶ Et re-
 spondens Iesus ait illis, Habete fidem
 Dei. ¶ Amen dico vobis, quia quicunq;
 dixerit huic monti, Tollere & mitte-
 re in mare, & non hæsitauerit in cor-
 de suo, sed crediderit, quia quodcun-
 que dixerit, fiat: fiet ei. ¶ Propterea
 dico vobis, omnia quæcunq; orantes
 petitis, credite quia accipietis, & eue-
 nient vobis. ¶ Et cū stabitis ad oran-
 dum, dimittite siquid habetis aduer-
 sus aliquē: vt & pater vester qui in cæ-
 lis est, dimittat vobis peccata vestra.
 ¶ Quod si vos non dimiseritis: nec pa-
 ter vester qui in cælis est, dimittet vo-
 bis peccata vestra. ¶ Et veniunt rursus
 Ierosolymā. Et cū ambularet in tem-
 plo, accedunt ad eū summi sacerdo-
 tes & Scribæ & seniores, ¶ & dicunt ei,
 In qua potestate hæc facis? & quis
 dedit tibi hanc potestatem vt ista fa-
 cias? Iesus autem respondens ait illis,
 Interrogabo vos & ego vnū verbum,
 & respondete mihi: & dicam vobis in
 qua potestate hæc faciam. ¶ Baptismus

Iohan-

CAP. XI I. Secundum Marcum. 109

Iohannis, de cælo erat, an ex homini-
 31 bus? Respondete mihi. ¶ At illi cogita-
 bant secū, dicentes, Si dixerimus, De
 cælo, dicet, Quare ergo nō credidistis
 32 ei? ¶ Si dixerimus, Ex hominibus, "ti-
 mebant" populū: omnes enim habe-
 33 bant Iohannē quia verē propheta es-
 set. ¶ Et respondentes dicunt Iesu, Ne-
 scimus. Et respōdēs Iesus ait illis, Ne-
 que ego dico vobis in qua potestate
 hæc faciam.

CAP. XI I.

1 T cœpit illis in parabolis loqui,
 A Vineā pastinavit homo, & circū-
 dedit sepē, & fodit lacum, & ædifica-
 vit turrim, & locavit eam agricolis: &
 2 peregrē profectus est. ¶ Et misit ad a-
 gricolas in tēpore seruū, vt ab agrico-
 3 lis acciperet de fructu vineæ. ¶ Qui
 apprehensum eū ceciderūt: & dimite-
 4 runt vacuū. ¶ Et iterum misit ad illos
 alium seruū: & illū in capite vulnera-
 5 uerunt, & contumeliis affecerunt. ¶ Et
 rursum aliū misit, & illū occiderunt:
 & plures alios quosdā cædentes, alias
 6 verō occidentes. ¶ Adhuc ergo vnū ha-
 bens filium charissimū: & illum misit
 ad eos nouissimū, dicens, Quia reue-
 7 rebuntur filiū meum. ¶ Coloni autem
 dixerunt ad inuicē, Hic est hæres: ve-
 nite, occidamus eū: & nostra erit hæ-
 8 reditas. ¶ Et apprehendentes eū, occi-
 9 derunt: & eiecerūt extra vineā. ¶ Quid
 ergo faciet dominus vineæ? Veniet,
 & perdet colonos: & dabit vineam a-
 10 liis. ¶ Nec scripturā hanc legistis, ¶ La-
 pidē quem reprobauerunt ædificātes,
 11 hic factus est in caput anguli, ¶ A Do-
 mino factū est istud, & est mirabile in

Mat. 21, 33

Luc. 20, 9.

Isa. 5, 1.

Ier. 2, 21.

Ps. 117, 21.

Isa. 28, 16.

Act. 4, 11.

Rom. 9, 33.

1 Pet. 2, 3.

Mat. 21, 42.

110 Euangelium CAP. XII.

oculis nostris? Et quærebant eum tene-
re: & timuerunt turbam cognouerunt
enim quoniã ad eos parabolam hanc

Mat. 22, 15

Luc. 20, 20.

dixerit. Et relicto eo abierunt. ¶ Et 13

mittunt ad eum quosdã ex Phariseis

& Herodianis: ut eum caperent in ver-
bo. ¶ Qui venientes dicunt ei, Magi-

ster, scimus quia verax es, & nõ curas

quenquã: nec enim vides in facie ho-

minũ, sed in veritate viã Dei doces.

licet dare tributũ Cæsari: an non da-

bimus? ¶ Qui sciens versutiã illorum, 15

ait illis, Quid me tentatis? afferte mi-

hi denarium ut videam. ¶ At illi attu-

lerunt ei. Et ait illis, Cuius est imago

hęc, & inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris.

¶ Respondens autem Iesus dixit illis, 17

¶ Reddite igitur quę sunt Cæsaris, Cę-

lari: & quę sunt Dei, Deo. Et mira-

batur super eo. ¶ Et venerunt ad eum 18

Sadducei qui dicunt resurrectionem

non esse: & interrogabant eum dicē-

tes, Magister, ¶ Moyses nobis scripsit, 19

¶ ut si cuius frater mortuus fuerit, &

dimiserit vxorẽ, & filios non relique-

rit, accipiat frater eius vxorem ipsius,

& resuscitet semen fratri suo. ¶ Septẽ 20

ergo fratres erant: & primus accepit

vxorẽ, & mortuus est non relicto se-

mine. ¶ Et secundus accepit eam, & 21

mortuus est: & nec iste reliquit semẽ.

Et tertius similiter. ¶ Et acceperunt 22

eã similiter septem: & nõ reliquerunt

semẽ. Nouissima omnium defuncta est

& mulier. ¶ In resurrectione: gđ cum 23

resurrexerint, cuius de his erit vxor?

septẽ enim habuerunt eam vxorẽ. ¶ Et 24

respondẽs Iesus, ait illis, Nõne ideo C

erratis,

Rom. 13, 7.

Mat. 22, 23

Luc. 20, 27

Deut. 25, 5.

CAP. XII. Secundum Marcum. III

- erratis, non scientes scripturas, neque
 25 virtutē Dei? Cum enim à mortuis re-
 surrexerint, neq; nubent, neq; nuben-
 26 tur, sed sunt sicut angeli in cælis. De
 mortuis autē quod resurgant, non le-
 gistis in libro Moyſi, super rubū quo-
 modo dixerit illi Deus, inquires, Ego
 sum Deus Abraham, & Deus Isaac, &
 27 Deus Iacob? Non est Deus mortuo-
 rum, sed viuorū. Vos ergo multum er-
 28 ratis. Et accessit vnus de Scribis qui
 audierat illos conquirentes, & videns
 quoniā bene illis responderit, interro-
 gauit eū quod esset primum omnium
 29 mandatum. Iesus autē respondit ei,
 Quia primū omnium mandatum est,
 Audi Israel, Dominus Deus tuus,
 30 Deus vnus est. Et diliges Dominum
 Deum tuum ex toto corde tuo, & ex
 tota anima tua, & ex tota mente tua,
 & ex tota virtute tua. Hoc est primū
 31 mandatū. Secundū autem simile est
 illi, Diliges proximū tuum, tāquam
 teipsum. Maius horū aliud mandatum
 32 non est. Et ait illi Scriba, Bene Ma-
 gister, in veritate dixisti, quia vnus est
 33 Deus, & non est alius præter eum. Et
 vt diligatur ex toto corde, & ex toto
 intellectu, & ex tota anima, & ex tota
 fortitudine: & diligere proximū tan-
 quā seipsum: maius est omnibus ho-
 34 loc automatibus & sacrificiis. Iesus
 autē videns quod sapienter respondiſ-
 set, dixit illi, Nō es longē à regno Dei.
 Et nemo iam audebat eū interrogare.
 35 Et respondens Iesus, dicebat, docens
 D in templo, Quo modo dicunt Scribæ
 36 Christū filium esse Dauid? Ipse enim
 Dauid

*Deio.

Exo. 3, 6.

Mat. 22, 32.

Luc. 20, 27.

Deut. 6, 7.

vester

Ms. G. q.

noster 7

Ms. G. s.

Domin

7 Ms. G. s.

Leu. 19, 18

Mat. 22, 39

Rom. 13, 9.

Gal. 5, 14.

Iac. 2, 8.

Mat. 22, 40

Luc. 20, 41.

Ps. 109, 1.

David dicit in Spiritu sancto, ¶ Dixit Dominus Dño meo, sede à dextris meis, donec ponā inimicos tuos scabellū pedum tuorū. ¶ Ipse ergo David dicit eū Dominū: & vnde est. filiuseius? Et multa turba eum libēter audiuit. ¶ Et dicebat eis in doctrina sua,

Mat. 23, 6.

Luc. 11, 43

Et 20, 46.

¶ Cauete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & saluari in foro, ¶ & in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis:

Luc. 21, 1.

¶ qui deuorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium. ¶ Et sedens Iesus contra gazophylaciū, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant multa. ¶ Cum venisset autē vidua vna pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. ¶ & conuocans discipulos suos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylaciū. ¶ Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc verò, de penuria sua, omnia quæ habuit misit, totum victum suum. CAP. XIII.

Mat. 24, 1.

Luc. 21, 5.

ET cū egrederetur de templo, ait illi vnus ex discipulis suis, Magister, aspice quales lapides, & quales structuræ. ¶ Et respondens Iesus, ait illi, Vides has omnes magnas ædificationes? ¶ Non relinquetur lapis super lapidē qui nō destruat. ¶ Et cū sederet in monte oliuarū contra tēplum, interrogabant eum separatim Petrus & Iacōbus & Iohānes & Andreas, Dic nobis, quādo ista fient? & quod signū

erit

CAP. XIII. Secundum Marcū. 113

erit quādo hæc omnia incipient con-
 3 summarī? Et respondens Iesus cœpit
 dicere illis, ¶ Videte ne quis vos sedu- *Eph. 5, 6.*
 6 cat. ¶ multi enim venient in nomine *2 Th. 2, 10.*
 in eo dicentes quia ego sum: & mul-
 7 ti vos seducent. ¶ Cū audieritis autē bella
 & opiniones bellorū, ne timueritis.
 oportet enim hæc fieri: sed nondum
 8 finis. ¶ Exurget enim gēs contra gentē,
 B & regnū super regnum: & erunt ter-
 ræ motus per loca, & fames. In initium
 9 dolorū, hæc. ¶ Videte autem vos meti-
 ipsos. Tradens enim vos in conciliis,
 & in synagogis vapulabitis, & ante
 præsides & reges stabitis propter me,
 10 in testimoniū illis. ¶ Et in omnes gen-
 tes primū oportet prædicari euange-
 11 lium. ¶ Et cū duxerint vos tradentes,
 nolite præcogitare quid loquamini: *Mat. 10, 19*
 sed quod datū vobis fuerit in illa ho-
 ra, id loquimini, non enim vos estis
 12 loquentes: sed Spiritus sanctus. ¶ Tra-
 det autē frater fratrem in mortem, &
 pater filiū: & cōsurgent filij in paren-
 13 tes, & morte afficient eos. ¶ Et eritis
 odio omnibus, propter nomē meum: *Luc. 12, 11.*
 Qui autē sustinuerit in finē, hic sal- *& 21, 17.*
 14 uus erit. ¶ Cū autem videritis abomi-
 nationem desolationis, stantē, ¶ vbi
 nō debet (qui legit, intelligat) tunc qui
 15 in Iudæa sunt, fugiant in montes: ¶ &
 qui super tectum, ne descendat in do-
 mū, nec introeat vt tollat quid de do-
 16 mo sua: ¶ & qui in agro erit, nō reuer-
 C tatur retro, tollere vestimentū suum.
 17 ¶ Vt autem prægnātibus & nutrienti-
 18 bus in illis diebus. ¶ Orate verō vt hye-
 19 me non fiāt. ¶ Erunt enim dies illi tri-
 bula-

bulationes tales, quales non fuerunt
ab initio creaturæ quā condidit Deus
usque nunc, neque fient. ²⁰ Et nisi bre-
uiaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſal-
ua omnis caro: ſed propter electos

Mat. 24, 26 quos elegit, breuiauit dies. ²¹ ¶ Et tunc

Luc. 21, 8. ſiquis vobis dixerit, Ecce, hic eſt Chri-
ſtus, ecce illic: ne credideritis. ²² Exur-

gent enim pseudo-chriſti & pseudo-
prophetæ: & dabunt ſigna & porten-
ta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam
electos. ²³ Vos ergo videte, ecce prædixi

Exe. 32, 7. vobis omnia. ²⁴ ¶ Sed in illis diebus poſt

Iſa. 13, 10. tribulationē illam ſol contenebrabi-
Iſa. 2, 10. tur, & luna non dabit ſplendorē ſuū,

32, 3, 25. & ſtellæ cæli erunt decedētes, & vir-
tutes quæ in cælis ſunt, mouebuntur.

¶ Et tunc videbūt filium hominis ve-
nientē in nubibus, cū virtute multa

Mat. 24, 31 & gloria. ²⁶ ¶ Et tunc mittet angelos

ſuos, & congregabit electos ſuos à
quatuor ventis, à ſummo terræ usque

ad ſummū cæli. ²⁷ ¶ Et ſic autem diſcite

parabolā. Cū iam ramus eiſ tēder
fuerit, & nata fuerint folia: cogno-
ſcitis quia in proximo ſit æſtas. ²⁸ ¶ Sic &

vos cū videritis hæc fieri, ſcitote quod
in proximo ſit in oſtiis. ²⁹ Amen dico

vobis, quoniā non tranſibit genera-
tio hæc, donec omnia iſta fiant. ³⁰ Cæ-

lum & terra tranſibunt, verba autem
mea nō tranſibunt. ³¹ ¶ De die autē illo

vel hora nemo ſcit, neq; angeli in cæ-
lo, neque filius: niſi pater. ³² ¶ Videte,

Mat. 24, 42 vigilate, & orate, neſcitis enim quan-
do tēpus ſit. ³³ ¶ Sicut homo qui peregrē

profectus reliquit domū ſuā, & dedit
ſeruis ſuis poteſtatē cuiuſque operis,

& 12.

CAP. XVIII. Secundū Marcum. 115

35 & ianitori praecepit vt vigilet. ¶ Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: serò, an media nocte, an gallicantu, an manè) ¶ ne cū venerit repentinè, inueniat vos dormientes. ¶ Quod autē vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

CAP. XIIII.

1 **E**Rat autem Pascha & Azyma post biduū: & quærebant summi sacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent. ¶ Dicebant enim, Nō in die festo, ne fortè tumultus fieret populi. ¶ Et cū esset Bethaniæ in domo Simonis Leprosi, & recumberet, venit mulier habēs alabastrū vnguenti nardi spicati pretiosi: & fracto alabaastro, effudit super caput eius. ¶ Erant autē quidā indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes, Vt quid perditio ista vnguenti facta est? Poterat enim vnguentū istud vendari plus quā trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebāt in eam. ¶ Iesus autem dixit, Sinite eā, quid illi molesti estis? Bonū opus operata est in me. ¶ Semper enim pauperes habetis vobiscū: & cū volueritis, potestis illis benefacere: me autē non semper habetis. ¶ Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus meū in sepulturam. ¶ Amen dico vobis, vbicunq; prædicatū fuerit Euangelium istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoria eius. ¶ Et Iudas Iscariotes vnus de duodecim abiit ad summos sacerdotes, vt proderet eū illis. ¶ Qui audieres

Mat. 26, 2.

Luc. 22, 1.

¶ autem ē

MS. B. G. S.

¶ in popu-

lo MS. R.

B. S.

Mat. 26, 6.

Ioā. 12, 1.

¶ pistici 2

MS. G. Q. R.

Mat. 26, 8.

Ioā. 12, 4.

¶ habebi-

tis MS. Q.

Mat. 26, 24.

Luc. 22, 4.

Mat. 26, 16.
M^c. 22, 5.

gausi sunt: & promiserunt ei pecuniam se duros. Et quærebat quomodo Iesum opportunè traderet. Et primo die Azymorum quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli, Quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces pascha? Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis, Ite in ciuitatem: & occurret vobis homo lagenā aquæ baiulās, sequimini eum: & quocunque introierit, dicite domino domus quia magister dicit, Vbi est refectio mea, vbi pascha cum discipulis meis manducet? Et ipse vobis demonstrabit coenaculū grande, stratum: & illic parate nobis. Et abierūt discipuli eius, & venerunt in ciuitatē: & inuenerunt sicut dixerat illis, & parauerunt pascha. ¶ Vespere autē factō, venit cum duodecim. Et discumbentibus eis & manducantibus, ait Iesus, Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui māducat mecum. At illi ceperunt contristari, & dicere ei singulatim, Nunquid ego? Qui ait illis, ¶ Vnus ex duodecim qui intingit mecum manū in catino: & filius quidē hominis vadit sicut scriptū est de eo, vā autē homini illi per quē filius hominis tradetur: bonum erat ei, si non esset natus homo ille. Et manducantibus illis, accepit Iesus panē: & benedicēs, fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meū. Et accepto calice, gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes. Et ait illis, Hic est sanguis meus noui testamēti, qui pro multis effundetur. Amē di-

Mat. 26, 20.
Luc. 22, 14.
Ioā. 13, 21.

Luc. 22, 21
- 9MS. G. 5
Psal. 40, 10
Ad. 1, 16.
Mat. 26, 24
"traditur
1MS. G. 5.
1Cor. 11, 24

CAP. XIII. Secundum Marcū. 119

- co vobis, quia iam non bibā de ^{ge} quoddam
nimine vitis vsq; in diem illum cum q. b.
26 illud bibā (nouum) in regno Dei. ^{Et} hoc msq
hymno dicto exierunt in montē oli-
27 uarū. ^{Et} ait eis Iesus, ¶ Omnes scāda- *Ioā. 16, 32.*
lizabimini in me in nocte ista: quia *— 10 ms B.*
scriptum est: ¶ Percutiam pastorem, & *zach. 13, 7.*
28 dispergentur oves*. ^{Et} Sed postquā re ^{gregis}
surrexero, ¶ prācedā vos in Galilāam. *ms G. q.*
29 ^{Petrus} autē ait illi, Et si omnes scan- *Inf. 16, 7.*
30 dalizati fuerint*: sed non ego. ^{Et} ait ^{in te R.}
D illi Iesus, Amen dico tibi, quia tu ho- *G.*
die in nocte hac, priusquā gallus vo-
cem bis dederit, ter me es negaturus.
31 ^{Et} At ille amplius loquebatur, Et si o-
portuerit me simul cōmori tibi, non
te negabo. Similiter autem & omnes
32 dicebant. ^{Et} ¶ Et veniunt in prādiū, cui *Mat. 26, 38*
nomen Gethsemani. Et ait discipulis
33 suis, ¶ Sedete hic donec orem. ^{Et} Et as- *Lu. 22, 40.*
sumit Petrū & Iacobum & Iohannē
34 secum: & cōepit pauere & tādere. ^{Et} ait
illis, Tristis est anima mea vsq; ad
35 mortem: sustinete hic, & vigilate. ^{Et} Et
cum processisset paululū, procidit su-
per terram: & orabat vt si fieri posset,
36 transiret ab eo hora: ^{Et} & dixit, Abba,
pater, omnia tibi possibilia sunt, trās-
fer calicē hunc à me, sed nō quod ego
37 volo, sed quod tu. ^{Et} Et venit, & inue-
nit eos dormientes. Et ait Petro, Si-
mon, dormis? nō potuisti vna hora vi-
38 gilare? Vigilate & orate vt non in-
tretis in tentationē. Spiritus quidem
39 promptus est, caro verò infirma. ^{Et} Et
iterum abiens, orauit, eundē sermo-
40 nem dicēs. ^{Et} Et reuersus, denuō inue-
nit eos dormientes: erant enim oculi

eorū grauari) & ignorabant quid re-
sponderent ei. ¶ Et venit tertio, & ait
illis, Dormite iam & requiescite. Suffi-
cit; venit hora: ecce, filius hominis
tradetur in manus peccatorū. ¶ Sur-
gite, eamus, ecce, qui me tradet,
prope est. ¶ Et adhuc eo loquēte, ve-
nit Iudas Iscariotes vnus de duode-
cim, & cū eo turba multa cū gladiis
& lignis, à summis sacerdotibus &
Scribis & senioribus. ¶ Dederat autem
traditor eius signū eis dicens, Quem-
cunq; osculatus fuero, ipse est: tenete
eū, & ducite cautē. ¶ Et cū venisset,
statim accedens ad eum ait, Rabbi: &
osculatus est eum. ¶ At illi manus in-
iecerunt in eum: & tenuerunt eum.
¶ Vnus autem quidā de circumstanti-
bus educens gladiū, percussit seruum
summi sacerdotis: & amputauit illi
auriculā. ¶ Et respondens Iesus, ait il-
lis, Tanquā ad latronē existis cū gla-
diis & lignis cōprehendere me? quo-
tidie eram apud vos in templo docēs,
& nō me tenuistis. Sed vt impleantur
scripturæ. ¶ ¶ Tunc discipuli eius re-
linquentes eū, omnes fugerūt. ¶ Ado-
lescens autē quidam sequebatur eum
amictus sindone super nudo: & te-
nuerunt eum. ¶ At ille reiecta sindo-
ne, nudus profugit ab eis. ¶ Et addu-
xerunt Iesum ad summū sacerdotē:
& conuenerunt omnes sacerdotes &
Scribæ & seniores. ¶ Petrus autē alon-
ge secutus est eum vsque intrō in a-
triū summi sacerdotis: & sedebat cū
ministris ad ignē, & calefaciebat se.

traditur

G. S.

tradit,

G. S.

Mat. 26, 47

Luc. 22, 47

Ioā. 18, 3.

*missi

Ms. 6 q.

Mat. 26, 56

*relicta

Ms. G. S.

Lu. 22, 54.

Ioā. 18, 13

Mat. 26, 59

¶ Summi verō sacerdotes & omnes
con-

CAP. XIII. Secundū Marcum. 119
 conciliū quærebant aduersus Iesum
 testimoniū, ut eum morti traderent,
 36 nec inueniebant. ⁊ Multi enim testi-
 moniū falsum dicebant aduersus eū:
 & cōuenientia testimonia non erant.
 37 ⁊ Et quidā, surgentes, falsum testimo-
 niū ferebant aduersus eum, dicentes,
 38 ⁊ Quoniā nos audiuimus eū dicentē,
 ¶ Ego dissoluam templū hoc manu fa-
 ctū, & ⁊ per triduum aliud nō manu-
 39 factum, ædificabo. ⁊ Et non erat con-
 40 ueniēs testimonium illorū. ⁊ Et exur-
 gēs summus sacerdos in medium, in-
 terrogauit Iesum, dicēs, Non respon-
 des quicquā ad ea quæ tibi obii-
 41 tur ab his? ⁊ Ille autē tacebat, & nihil
 respondit. Rursum summus sacerdos
 interrogabat eum: & dixit ei, Tu es
 42 Christus filius Dei benedicti? Iesus
 43 autē dixit illi, Ego sum, ¶ & videbiris
 filiū hominis sedētem à dextris virtu-
 44 tis, & venientem cum nubibus cæli.
 45 ⁊ Summus autē sacerdos scindens ve-
 stimēta sua, ait, Quid adhuc desidera-
 46 mus testes? ⁊ Audistis blasphemiam.
 quid vobis videtur? Qui omnes con-
 47 demnauerūt eū esse reum mortis. ⁊ Et
 48 cœperunt quidam conspuere eum, &
 velare faciē eius, & colaphis eum cæ-
 49 dere, & dicere ei, Prophetiza. & mini-
 50 stri alapis eū cædebant. ⁊ Et cū esset
 51 Petrus in atrio deorsum, venit vna ex
 52 ancillis summi sacerdotis. ⁊ & cū vi-
 53 disset Petrum calefacientem se, aspi-
 54 ciens illum, ait, Et tu cū Iesu Nazare-
 55 no eras. ⁊ At ille negauit, dicēs, Neque
 scio, neq; noui quid dicas. Et exiit for-
 56 ras ante atrium: & gallus cantauit.

Ioā. 2, 19.

⁊ post ms.

B.

-8ms. G. 2

Mat. 24, 30

⁊ Dei o

Mat. 26, 69

Luc. 22, 55.

Ioā. 13, 27

Mat. 16, 71 ¶ Rursus autē cum vidisset illum ancilla, coepit dicere circūstātibus, Quia hic ex illis est. ¶ At ille iterum negauit. *70*
Luc. 22, 58. ¶ Et post pusillum rursus qui astabant, dicebāt Petro, Verē ex illis es: nam & Galilæus es. ¶ Ille autē coepit anathematizare & iurare, Quia nescio hominē istum quem dicitis. ¶ Et statim *72*
Ioh. 18, 25. gallus iterū cantauit. ¶ Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus, Prius quā gallus cantet bis, ter me negabis. Et coepit flere.

CAP. XV.

Mat. 27, 1. **E**T cōfestim, mane cōsiliū faciē-
Luc. 22, 66. tes summi sacerdotes cū seniori-
Ioh. 18, 28. bus & Scribis & vniuerso cōcilio, vin-
 cientes Iesum, duxerunt & tradide-
 runt Pilato. ¶ Et interrogauit eū Pi-
 latus, Tu es rex Iudæorū? At ille re-
 spondens ait illi, Tu dicis. ¶ Et accu-
Mat. 27, 12 sabant eū summi sacerdotes in mul-
Luc. 23, 6. tis. ¶ Pilatus autē rursus interrogauit eum, dicens, Non respondes quicquā? vide in quantis te accusant. ¶ Iesus autem amplius nihil respondit: ita ut miraretur Pilatus. ¶ Per diē autem festū solebat dimittere illis vnum ex vincis quemcunque petissent. ¶ Erat autē qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidiū. ¶ Et cū ascendisset turba, coepit rogare, sicut semper faciebat illis. ¶ Pilatus autem responditeis, & dixit, Vultis dimittam vobis regē Iudæorum? ¶ Sciebat enim quod per inuidiam tradidissent eum summi sacerdotes. ¶ Pōtiffices autē cō-
Ioh. 18, 33. citauerunt turbā, vt magis Barabbam dimitt-

crucifera-
 us esset, G.
 3. Q. II.

C A P. XV. Secundū Marcum. 121

21 dimitteret eis. ¶ Pilatus autē iterum
 B respondens, ait illis, Quid ergo vultis
 23 faciā regi Iudæorum? ¶ At illi iterum
 24 clamauerunt, Crucifige eum. ¶ Pilatus
 verò dicebat illis, Quid enim mali fe-
 cit? At illi magis clamabāt, Crucifige
 25 eum. ¶ Pilatus autē volens populo sa-
 tisfacere, dimisit illis Barabbā, & tra-
 didit Iesum flagellis cæsum vt cruci-
 26 figeretur. ¶ Milites autē duxerunt eū
 in atrium prætorij, & conuocāt totam
 27 cohortē: ¶ & induunt eum purpura, &
 imponunt ei, plectentes, spineā coro-
 28 nā. ¶ Et coeperunt salutare eum, Ave
 29 rex Iudæorū. ¶ Et percutiebant caput
 eius arundine: & cōspuebant eum, &
 30 ponentes genua, adorabant eum. ¶ Et
 postquā illuserunt ei, exuerunt illum
 purpura, & induerunt eū vestimentis
 suis, & educūt illum vt crucifigerent
 31 eū. ¶ Et angariauerunt prætereuntem
 quēpiam, Simonē Cyrenæum veniē-
 tem de villa, patrē Alexandri & Rufi,
 32 vt tolleret crucē eius. ¶ Et perducunt
 illū in Golgotha locum: quod est in-
 33 terpretatū, Caluariæ locus. ¶ Et dabāt
 ei bibere myrrhatū vinum: & nō ac-
 34 cepit. ¶ Et crucifigentes eum, diuise-
 runt vestimenta eius, mittentes sortē
 35 super eis, quis quid tolleret. ¶ Erat au-
 tem hora tertia: & crucifixerunt eum.
 36 ¶ Et erat titulus causæ eius inscriptus,
 37 REX IUDÆORVM. ¶ Et cum eo
 crucifigunt duos latrones: vnū à de-
 38 xtris, & alium à sinistris eius. ¶ Et im-
 pleta est scriptura quæ dicit, ¶ Et cum
 39 iniquis reputatus est. ¶ Et prætereūtes
 blasphemabant eū, mouentes capita

Mat. 27, 22.
 Luc. 23, 14.
 Ioñ. 18, 19.
 & 19, 6.

Mat. 27, 27.
 Ioñ. 19, 2.

Mat. 27, 32.
 Luc. 23, 26.

Mat. 27, 33.
 Luc. 23, 33.
 Ioñ. 19, 17.

Mat. 27, 35.
 Luc. 23, 34.
 Ioñ. 19, 23.

Isa. 53, 12.

Ioh. 2, 19.

⁊ destruis

MS. R. Q. n

⁊ Dei o

⁊ reedifi-

cas MS. R.

Q. n.

Psal. 21, 1.

Mat. 27, 46

Psal. 68, 12.

Q. n.

Mat. 27, 55

⁊ Ioseph G. S.

⁊ quæ R.

G. S.

Luc. 2, 2.

Mat. 27, 57

Luc. 23, 50

Ioh. 19, 38.

sua, & dicentes, Vah ¶ qui destruit
 templum*, & in tribus diebus reedi-
 cat*: ⁊ saluum fac temetipsum descen- 30
 dens de cruce. ⁊ Similiter & summi sa- 31
 cerdotes illudentes, ad alterutrū cum
 Scribis dicebant, Alios saluos fecit,
 seipsum nō potest saluū facere. ⁊ Chri- 32
 stus rex Israel descendat nunc de cruce:
 vt videamus & credamus. Et qui
 cum eo crucifixi erant, conuitiabātur
 ei. ⁊ Et facta hora sexta, tenebræ factæ 33
 sunt per totam terrā vsque in horam
 nonā. ⁊ Et hora nona exclamauit Ie- 34
 sus voce magna, dicens, ¶ Elloi, elloi,
 lāma labā ethani? quod est interpreta-
 tum, Deus meus, Deus meus, vt quid
 dereliquisti me? ⁊ Et quidā de circun- 35
 stantibus audientes dicebant, Ecce, D
 Eliā vocat. ⁊ Currens autem vnus, & 36
 implens spongiā ¶ aceto, circumponensq;
 calamo, potū dabat ei, dicens, Sinite*:
 videamus si veniat Elias ad deponendum
 eum. ⁊ Iesus autē emissā 37
 voce magna expirauit. ⁊ Et velū tem- 38
 pli scissum est in duo, à summo vsque
 deorsum. ⁊ Videns autē centurio qui 39
 ex aduerso stabat, quia sic clamās ex-
 pirasset: ait, Verē hic homo filius Dei
 erat. ¶ Erant autē & mulieres delōge 40
 aspicientes: inter quas erat Maria Ma-
 gdalene, & Maria Iacobi minoris &
 Ioseph* mater, & Salome: ⁊ * & cū 41
 esset in Galilæa, ¶ sequebantur eum &
 ministrabāt ei, & aliæ multæ quæ si-
 mul cū eo ascenderant Ierosolymam. 42
 ¶ Et cū iam serō esset factum (quia 43
 erat Parasceue, quod est ante sabba-
 thum) ⁊ venit Ioseph ab Arimathea 44
 nobi-

CAP. XVI. Secundum Marcū. 129

nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnū Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.
 44 ¶ Pilatus autē mirabatur si iam obisset. Et accersito cēturione, interrogauit eū si iam mortuus esset. ¶ Et cum cognouisset à cēturione, donauit corpus Ioseph. ¶ Ioseph autem mercatus sindonē, & deponens eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumēto quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidē ad ostium monumenti.
 47 ¶ Maria autē Magdalēne & Maria^a Ioseph^a aspiciabant vbi poneretur.

^aIose G.]
 s. Q. n.

CAP. XVI.

1 **E**T cū transisset sabbathū, Maria ^{Mat. 28, 1.}
 A Magdalēne & Maria Iacobi, & ^{Luc. 24, 1.}
 Salome emerunt aromata, vt veniē- ^{Ioan. 20, 1.}
 2 tes vngerent Iesum. ¶ Et valde manē
 3 vna sabbathorum, veniunt ad monu-
 4 mentū: orto iam sole. ¶ Et dicebant ad
 5 inuicē, Quis reuoluet nobis lapidem
 6 ab ostio monumēti? ¶ Et respicientes
 7 viderunt reuolutū lapidē. Erat quippe
 8 magnus valde. ¶ Et introeuntes in ^{Mat. 28, 5.}
 monumentū, viderunt iuuenē seden- ^{Luc. 24, 4.}
 9 tē in dextris, coopertū stola candida: ^{Ioan. 20, 12.}
 10 & obstupuerunt. ¶ Qui dicit illis, No-
 11 lite expauescere: Iesum quæritis Na-
 12 zarenū, crucifixum: surrexit, non est
 13 hic, ecce locus vbi posuerunt eū. ¶ Sed
 14 ite, dicite discipulis ei⁹ & Petro ¶ quia ^apræce-
 15 ^apræcedit vos in Galilæā: ibi eum vi- ^{det ms}
 16 debitis, ¶ sicut dixit vobis. ¶ At illæ ex- ^{q. B.}
 17 euntes, fugerunt de monumento, in- ^{Mat. 26, 32}
 18 uaserat enim eas tremor & pavor: & ^{Sup. 14, 28.}
 19 nemini quicquā dixerunt, timebant ^aIesus ms
 20 enim. ¶ Surgens autem ^amanē, prima ^{B. R. G.}
 sabb-

224 Euang. Secund. Marc. CAP. XVI.
 sabbathi, ¶ apparuit primò Mariæ Ma-
 gdalenæ, ¶ de qua ieceerat septē demo-
 nia. ¶ Illa vadens nunciauit his qui cū
 eo fuerant, lugentibus & flētibus. ¶ Et
 illi audiētes quia uiueret, & uisus es-
 set ab ea, non crediderunt. ¶ post hæc
 autē ¶ duobus ex his ambulanti-
 bus ostensus est in alia effigie, euntibus in
 villā. ¶ & illi euntes nuntiauerunt cæ-
 teris: nec illis crediderunt. ¶ ¶ Nouissi-
 mē recumbētibus illis vñdecim appa-
 ruit: & exprobrauit incredulitatē eo-
 rum & duritiā cordis, quia iis qui vi-
 derant eum resurrexisse, non crede-
 runt. ¶ Et dixit eis, ¶ Euntes in mundū
 vñuersum prædicate Euangeliū om-
 ni creaturæ. ¶ Qui crediderit & bap-
 tizatus fuerit, saluus erit: qui uerò non
 crediderit: cōdemnabitur. ¶ Signa au-
 tem eos qui crediderint hæc sequētur: ¶
 ¶ In nomine meo ¶ dæmonia eiicient,
 ¶ Linguis loquentur nouis, ¶ Serpen-
 tes tollent: Et si mortiferum quid bi-
 berint, non eis nocebit. ¶ Super ægros
 manus imponent: & bene habebunt.
 ¶ Et Dominus quidē Iesus postquam
 loquutus est eis, ¶ assumptus est in cæ-
 lum, & ¶ sedit à dextris Dei. ¶ Illi autē
 profecti prædicauerunt vbique: Do-
 mino cooperante, & sermonem con-
 firmante sequentibus signis.

S A N -

S A N C T V M I E S V
C H R I S T I E V A N G E L I V M
S E C V N D V M L V C A M.

CAP. I.

- 1 VONIAM quidem
multi, conati sunt
ordinare narrationē,
quæ in nobis cōple-
2 tæ sunt rerū, & sicut
tradiderūt nobis, quī
ab initio ipsi vide-
runt, & ministri fuerunt sermonis;
3 & visum est & mihi, assequuto omnia
à principio diligenter, ex ordine tibi
4 scribere, ¶ optime Theophile, & ut co-
gnoscas, eorum verborum, de quibus
eruditus es, veritatem.
5 & Fuit in diebus Herodis regis Iudææ,
6 A sacerdos quidā nomine Zacharias, de
vice ¶ Abia: & vxor illius de filiabus
7 Aarō, & nomen eius Elisābeth. & Erāt
autē iusti ambo ante Deū, incedentes
in omnibus mandatis & iustificatio-
8 nibus Dñi sine querela, & non erat
illis filius: eò quòd esset Elisābeth ster-
9 ilis, & ambo processissent in diebus
suis. & Factū est autem: cū sacerdotio
10 fungeretur * in ordine vicis suæ ante
Deū, & secundum consuetudinē sacer-
11 dotij, sorte exiit ut ¶ incensum pone-
ret ingressus in templum Dñi: & ¶ &
12 omnis multitudo populi erat orans
foris hora incensi. & Apparuit autē il-
li Angelus Domini, stans à dextris al-
13 taris incensi. & Et Zacharias turbatus
est, videns: & timor irruit super eum.
14 & Ait autem ad illū angelus, Ne timeas
Zacha.

Mat. I, 1.

1 Pa. 24, 16

*Zacha-
rias ms q.
Ambr.
Exo. 30, 7.
Leu. 16, 17.

*Infr. 67.**Mat. 11, 14**Mat. 4, 6.*

Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: & vxor tua Elisabeth pariet tibi filiū, ¶ & vocabis nomen eius Iohannē: ¶ & erit gaudiū tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. ¶ erit enim magnus corā Domino: & vinū & siceram nō bibet: & spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ. ¶ & multos filiorū Israël conuertet ad Dñm Deum ipsorū. ¶ & ipse præcedet ante illū in spiritu & virtute Eliæ: ¶ vt cōuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiā iustorum: parare Dño plebē perfectā ¶ Et dixit Zacharias ad angelum, Vnde hoc sciā? ego enim sum senex: & vxor mea processit in diebus suis. ¶ Et respondens angelus dixit ei, Ego sum Gabriel qui asto ante Deum: & missus sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare. ¶ Et ecce, eris tacens, & non poteris loqui vsque in diem quo hæc fiant: pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. ¶ Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quod tardaret ipse in templo. ¶ Egressus autem non poterat loqui ad illos, & cognouerunt quod visionē vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permāsit mutus. ¶ Et factū est: vt impleti sunt dies officij eius, abiit in domū suam. ¶ post hos autem dies concepit Elisabeth vxor eius: & occultabat se mēsisbus quinq;, dicens, ¶ Quia sic fecit mihi Dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meū inter homines. ¶ In mense autem sexto, missus

C
mi
uit
27 ¶
no
28 &
an
Do
29 lie
ta
30 qu
lus
31 ni
pi
cal
32 gn
dal
33 pat
Iac
34 si n
D Qu
35 nō
dix
in
tib
36 Sa
Eli
pit
fis,
37 ¶ qu
38 om
ce a
ver
39 lus
illi
40 in
41 Za
fac
Ma

CAP. I. Secundum Lucam. 129

- missus est angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomē Nazareth,
 27 ¶ ad virginem desponsatam viro, cui *Mat. 1, 18.*
 nomen erat Ioseph, de domo David:
 28 & nomē virginis Maria. ¶ Et ingressus
 angelus, ad eā dixit, Ave gratia plena:
 Dominus tecū benedicta tu in mu-
 29 lieribus. ¶ Quæ cum "audisset", turba-
 ta est in sermone eius, & cogitabat
 30 qualis esset ista salutio. ¶ Et ait ange-
 lus ei, Ne timeas Maria, inuenisti e-
 31 nim gratiā apud Deum. ¶ Ecce concipies in utero, & paries filium: ¶ & vo-
 32 cabis nomē eius Iesum. ¶ hic erit ma-
 gnus & filius altissimi vocabitur, &
 dabit illi Dominus Deus sedē David
 33 patris eius: ¶ & regnabit in domo
 Iacob in æternū, & regni eius nō erit
 34 finis. ¶ Dixit autē Maria ad angelum,
 D Quomodo fiet istud? quoniam virum
 35 nō cognosco. ¶ Et respondēs angelus,
 dixit ei, Spiritus sanctus superueniet
 in te, & virtus altissimi obumbrabit
 tibi. Ideoque & quod nascetur ex te
 36 sanctū, vocabitur filius Dei. ¶ Et ecce
 Elisābeth cognata tua, & ipsa concepit
 filiū in senectute sua: & hic men-
 sis, sextus est illi quæ vocatur sterilis:
 37 quia non erit impossibile apud Deū
 38 omne verbum. ¶ Dixit autē Maria, Ecce
 ancilla Domini, fiat mihi secundū
 verbum tuū. Et discessit ab illā ange-
 39 lus. ¶ Exurgens autem Maria in diebus
 illis, abiit in montana cū festinatione
 40 in ciuitatē Iudæ. ¶ & intrauit in domū
 41 Zachariæ, & salutauit Elisābeth. ¶ Et
 factum est: vt audiuit salutationem
 Mariæ Elisābeth, exultauit infans in
 utero

¶ vidisset

2MS.

Amb. G. 8.

Isa. 7, 1.

Infr. 4, 21.

Mat. 1, 21

Dan. 7, 14.

et 27.

Mich. 4, 7.

-8MS. Gg.

utero eius, & repleta est Spiritu sancto Elisabeth: & exclamavit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim facta est vox salutationis tue in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. & beata quae didit, quonia perficientur ea quae dicta sunt ei a Domino. Et ait Maria, Magnificat anima mea Dominum: Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.

credidisti,

tibi ms.

Amb. Q. n.

in generationem & generationem

ms. G. q.

in progenies & progenies

ms. G. q. s.

Isa. 51, 9.

Pf. 32, 10.

Isa. 29, 15.

Pf. 33, 11.

1 Reg. 2, 5.

memorari

ms. R. G.

Isa. 10, 18.

Gen. 41, 8.

Gen. 54, 5.

Iere. 31, 3.

Gen. 20.

Pf. 131, 11.

Gen. 17, 19.

Gen. 22, 16.

Sup. b. 14.

Quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.

Et misericordia eius a progenie in progenies, timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.

Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles.

Esurientes implevit bonis: & divites dimisit inanes.

Suscepit Israel puerum suum, & recondatus misericordiae suae,

Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula.

Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reversa est in domum suam. Elisabeth autem impletum est tempus pariendo: & peperit filium. Et audierunt vicini & cognati eius quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur

C A P. I. Secundum Lucam. 129

- 59 bantur ei. Et factum est: in die octauo
venerunt circumcidere puerum, & vo-
cabant eum nomine patris sui, Zacha-
60 riã. Et respondens mater eius, dixit,
Nequaquam, sed vocabitur Iohannes.
61 Et dixerunt ad illã, Quia nemo est
in cognatione tua qui vocetur hoc
62 nomine. Innuebant autem patri eius,
63 quem vellet vocari eum. Et postulans
pugillarẽ, scripsit, dicens, ¶ Iohannes
est nomen eius. Et mirati sunt vni-
64 uersi. Apertum est autem illico os eius,
& lingua eius, & loquebatur benedi-
65 cens Deum. Et factus est timor su-
per omnes vicinos eorum: & super
omnia motana Iudæe diuulgabatur
66 omnia verba hæc: & posuerunt om-
nes qui audierant in corde suo, dicen-
tes, Quis, putas, puer iste erit? Ete-
67 nim manus Dñi erat cum illo. Et Za-
charias pater eius repletus est Spiritu
sancto: & prophetauit, dicens,
68 ¶ Benedictus Dominus Deus Israel:
G quia visitauit & fecit redemptionem
nem plebis suæ:
69 ¶ Et erexit cornu salutis nobis, in do-
mo Dauid pueri sui:
70 ¶ Sicut locutus est per os sanctorum,
qui à seculo sunt prophetarum eius,
71 ¶ Salutem ex inimicis nostris, & de
manu omnium qui oderunt nos:
72 ¶ Ad faciendã misericordiam cum pa-
tribus nostris: & memorari testa-
menti sui sancti,
73 ¶ Iusiurandũ quod iurauit ad Abrahã Gen. 22, 16
74 patrem nostrũ, daturum se nobis, Ier. 3, 13.
Vt sine timore, de manu inimicorum Heb. 6, 13.
nostrorum liberati, seruiamus illi, & 17.
¶ In

Inf. 2, 3 e.

Mat. 1, 21.

"plebi 8

MS. G.

Pf. 131, 17.

Pf. 73, 12.

Ier. 23, 6.

& 30, 10.

130 Euangelium CAP. II.
 3 Pet. 1, 15. ¶ In sanctitate & iustitia, corā ipso, 75
 omnibus diebus nostris.
 Mal. 4, 5. ¶ Et tu puer, propheta Altissimi vo- 76
 Sup. 17. caberis: ¶ praeibis enim ante faciem
 Domini parare vias eius;
 ¶ Ad dandā scientiā salutis plebi eius, 77
 in remissionem peccatorū eorum,
 ¶ Per viscera misericordiæ Dei nostri, 78
 Zach. 3, 9. in quibus visitauit nos, ¶ Oriens, ex
 & 6, 12. alto,
 Mal. 4, 2. ¶ Illuminare his qui in tenebris, & in 79
 vmbra mortis sedent: ad dirigendos
 pedes nostros in viam pacis.
 ¶ Puer autē crescebat, & cōfortabatur 80
 spiritu, & erat in desertis vsque in
 diem ostensionis suæ ad Israhel.

CAP. II.

Factū est autē, in diebus illis exiit 1
 edictum à Cæsare Augusto, vt de- A
 scriberetur vniuersus orbis. ¶ Hæc de 2
 scriptio prima, facta est à præside Sy- 3
 riæ Cyrino. ¶ Et ibant omnes vt pro- 4
 fiterentur, singuli in suam ciuitatem.
 ¶ Ascendit autē & Ioseph à Galilæa de 5
 ciuitate Nazareth, in Iudæā, ciuitatē 6
 R G. S. David quæ vocatur ¶ Beth-lehem: eo
 Mich. 5, 2. quod esset de domo & familia David,
 Matt. 2, 6. ¶ vt profiteretur cum Maria desponsata 7
 Ioh. 7, 42. sibi vxore prægnante. ¶ Factum est au- 8
 tem, cū essent ibi, impleti sunt dies
 vt pareret. ¶ Et peperit filium suū pri-
 mogenitum, & pannis eum inuoluit,
 & reclinauit eū in præsepio: quia non
 erat eis locus in diuersorio. ¶ Et pa-
 Amb. stores erant in regione eadē vigilantes,
 & custodientes vigilias noctis super
 gregē suum. ¶ Et ecce, angelus Domi-
 ni stetit iuxta illos, & claritas Dei cir-
 cun-

- 10 consulit illos, & timuerunt timore
 magno. ⁹Et dixit illis angelus, Nolite
 timere: ecce enim euangelizo vobis
 11 gaudium magnū, quod erit omni po-
 pulo: ⁹quia natus est vobis hodie Sal-
 12 uator qui est Christus Dominus in ci-
 uitate David. ⁹Et hoc vobis signum,
 13 Inuenietis infantē pannis inuolutū:
 & positum in præsepio. ⁹Et subito fa-
 14 cta est cum angelo multitudo militiæ
 cælestis, laudantium Deum, & dicen-
 tium, ⁹Gloria in altissimis Deo: & in
 terra pax hominibus ⁹bonæ volunta-
 15 tis. ⁹Et factum est: vt discesserunt ab
 eis angeli in cælum, pastores loque-
 bantur adinuicem: Transeamus vsq;
 Bethlehem, & videamus hoc verbum
 quod factū est, ⁹quod Dominus ostē-
 16 dit nobis. ⁹Et venerunt festinātes: &
 inuenerunt Mariam & Ioseph, & in-
 17 fantē positum in præsepio. ⁹Videntes
 C autē cognouerunt de verbo quod di-
 18 ctum erat illis de puero hoc. ⁹Et om-
 nes qui audierunt, mirati sunt: & de
 19 his quæ dicta erant à pastoribus ad ip-
 sos. ⁹Maria autem cōseruabat omnia
 20 verba hæc, conferens in corde suo. ⁹Et
 reuersi sunt pastores, glorificantes &
 laudantes Deum in omnibus quæ au-
 dierant, & viderant sicut dictū est ad
 21 illos. ⁹¶ Et postquā consummati sunt
 dies octo vt circūcideretur puer: ¶ vo-
 catum est nomē eius Iesus, quod vo-
 catum est ab angelo prius quā in
 22 vtero cōciperetur. ⁹Et postquam im-
 pleti sunt dies purgationis eius ¶ se-
 cundum legem Moyse, tulerunt illum
 in Ierusalē, vt sifterēt eum Domino,

⁹in 5 MS. G
⁹bona vo-
 lūtas G.S.

⁹quod fe-
 cit Domi-
 nus, & o-
 stendit o.

- 2 MS.
 Amb. G.S.

Gen. 17, 12
 Levit. 12, 3
 Sup. 1, 31.
 Mat. 1, 21.

Lev. 12, 6,

¶ (sicut scriptum est in lege Domini, 23
 ¶ Quia omne masculinum adaperies
 Exod. 13, 2 vuluā, sanctum Domino vocabitur.)
 Num. 8, 16 ¶ & vt darent hostiā ¶ secundum quod 24
 Lev. 12, 8. dictū est in lege Domini, parturitū,
 aut duos pullos columbarū. ¶ Et ecce: 25
 homo erat in Ierusalē, cui nomen Si-
 meon, & homo iste iustus & timora-
 tus, expectans cōsolationem Israel: &
 Spiritus sanctus erat in eo. ¶ Et respō- 26
 sum acceperat à Spiritu sancto, non
 visurū se mortem, nisi prius videret
 Christum Domini. ¶ Et venit in spi- 27
 ritu in templum. Et cū inducerent
 puerū Iesum parentes eius, vt facerēt
 secundum consuetudinem legis pro
 eo: ¶ & ipse accepit eum in vlnas suas, 28
 & benedixit Deum, & dixit,
 ¶ Nunc dimittis seruū tuum Dñe, 29
 secundū verbum tuum in pace:
 ¶ Quia viderunt oculi mei, salutare 30
 tuum,
 ¶ Quod parasti ante faciem omnium 31
 populorum:
 ¶ Lumen ad reuelationem gētium, & 32
 gloriam plebis tuæ Israel.
 ¶ Ioseph ¶ Et erat pater eius & mater * miran 33
 MS. R. G. S. tes super his quæ dicebantur de illo.
 * eius MS. ¶ Et benedixit illis Simeon, & dixit ad 34
 R. G. S. Mariā matrem eius, ¶ Ecce positus est
 Isa. 8, 14. hic in ruinā, & in resurrectionē mul-
 Rom. 9, 32. torum in Israel, & in signū cui * con-
 I Pet. 2, 8. tradicetur. ¶ & tuam ipsius animam 35
 * contra- pertransibit gladius, vt reuelentur ex
 dicitur multiscordibus cogitationes. ¶ Et erat 36
 Aug. G. Anna prophetissa, filia Phanuel, de
 tribu Aser: hæc processerat in diebus
 multis, & vixerat cum viro suo annis
 septem

- 37 septē à virginitate sua. ? Et hæc vidua
 F *vsque ad annos octoginta quatuor: *erat MS.
 quæ non discedebat de tēplo, ieiunius q. R.
 & obsecrationibus seruiens nocte ac
 38 die. ? Et hæc, ipsa hora superueniens
 confitebatur Dño: & loquebatur de
 39 illo omnibus qui expectabant redē-
 ptionem "Israel". ? Et vt perfecerunt
 omnia secundum legem Domini, re-
 uersi sunt in Galilæā, in ciuitatē suam
 40 Nazareth. ? Puer autē crescebat, & cō-
 fortabatur: plenus sapientia, & gra-
 41 tia Dei erat in illo. ? Et ibant parentes
 eius per omnes annos in Ierusalem,
 42 ¶ in die solenni Paschæ. ? Et cū factus
 esset annorū duodecim, ascendētibz
 43 illis in Ierosolymam secundū consue-
 tudinē diei festi, ? cōsummatisq; die-
 bus cū redirent, reman sit puer Iesus
 in Ierusalem: & non cognouerunt pa-
 44 rentes eius. ? Existimantes autē illum
 esse in comitatu, venerūt iter diei, &
 45 requirebant eū inter cognatos & no-
 46 tos. ? Et nō inuenientes, regressi sunt
 G in Ierusalē, requirētes eum. ? Et fa-
 ctum est, post triduū inuenerunt illū
 in templo sedentem in medio docto-
 rū, audientem illos, & interrogantem
 47 eos. ? ¶ Stupebant autē omnes qui eū
 audiebant, super prudentia & respon-
 48 sis eius. ? Et videntes admirati sunt. Et
 dixit mater eius ad illum, Fili, quid
 fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego
 49 dolētes quærebamus te. ? Et ait ad il-
 los, Quid est quōd me quærebatis? ne-
 sciebatis quia in his quæ patris mei
 50 sunt, oportet me esse? ? Et ipsi non in-
 tellexerunt verbū quod locutus est ad
 eos,

¶ Ierusalē
 16 MS. G. S.
 Q. n.

* Spiritu
 MS. R. G. S.

Exo. 23. 15
 & 34. 17.
 Deut. 16. 3

Mat. 7. 28.
 Mar. 1. 22.
 Infr. 4. 32.
 Ion. 7. 15.

234 Evangelium CAP. III.
eos. Et descendit cū eis, & venit Na-
zareth: & erat subditus illis. Et ma-
tereius cōseruabat omnia verba hæc
in corde suo. Et Iesus proficiebat sa-
pientia & ætate & gratia apud Deum
& homines.

CAP. III.

Anno autē quintodecimo impe-
ratorij Tyberij Cæsaris, procurante A-
pōtio Pilato Iudæā, tetrarcha autem
Galilææ Herode, Philippo autē fratre
eius tetrarcha Ituræ & Trachoniti-
dis regionis, & Lysania Abilinq tetrar-
cha, sub principibus sacerdotū Anna
& Caipha: factū est verbum Domini
super Iohannē Zachariæ filiū, in de-
serto. Et vēnit in omnē regionem
Iordanis, prædicans baptismū poen-
itentiae in remissionē peccatorū: sicut
scriptum est in libro sermonum Isaie
prophetæ: Vox clamantis in deser-
to: Parate viam Domini, rectas facite
semitas eius. omnis vallis implebi-
tur: & omnis mons & collis humilia-
bitur, & erunt praua in directa: &
aspera in vias planas: & videbit om-
nis caro salutare Dei. Dicebat ergo
ad turbas quæ exhibant vt baptizaren-
tur ab ipso, Genimina viperarū, quis
ostendit vobis fugere à ventura ira?
Facite ergo fructus dignos poeniten-
tiæ, & ne cœperitis dicere, Patre ha-
bemus Abrahā. Dico enim vobis quia
potens est Deus de lapidibus istis sus-
citare filios Abrahæ. Iā enim secu-
ris ad radicē arborum posita est. Om-
nis ergo arbor nō faciens fructū bo-
num, excidetur, & in ignē mittetur.
Et interrogabant eū turbæ, dicētes,
Quid

Mat. 3, 7.

Mar. 1, 4.

Isa. 40, 3.

Ioa. 1, 23.

Mat. 3, 7.

¶ Ioh. 1, 23.

¶ 26.

¶ arboris

ms. s.

¶ excidi-

tur, & in

ignē mit-

tur

¶ ms. 6. 5.

CAP. III. Secundum Lucam. 135

- 11 Quid ergo faciemus? Respondens au-
 C tē, dicebat illis, ¶ Qui habet duas tu-
 nicas, det nō habenti: & qui habet e-
 12 scas, similiter faciat. ¶ Venerūt autem
 & publicani vt baptizarentur, & dixe-
 runt ad illū, Magister, quid faciemus?
 13 ¶ At ille dixit ad eos, Nihil amplius
 quā quod constitutū est vobis, facia-
 14 tis. ¶ Interrogabant autē eum & mili-
 tes, dicētes, Quid faciemus & nos? Et
 ait illis, Neminē concuriatis, neq; ca-
 lumnia faciat: & cōtēti estote sti-
 15 pendijs vestris. ¶ Existimante autē po-
 16 pulo, & cogitātibus omnibus in cor-
 dibus suis de Iohanne, ne fortē ipse
 esset Christus: ¶ respōdit Iohānes, di-
 cens omnibus, ¶ Ego quidem aqua bap-
 ptizo vos: ¶ veniet autem fortior me,
 cuius non sum dignus solvere corrigiā
 calceamentorū eius: ¶ ipse vos bapti-
 17 zabit in Spiritu sancto, & igni. ¶ ¶ cu-
 ius ventilabrū in manu eius, & pur-
 gabit aream suā: & congregabit triti-
 cū in horreum suū, paleas autē com-
 18 buret igni inextinguibili. ¶ Multa qui-
 dē & alia exhortans euāgelizabat po-
 19 pulo. ¶ Herodes autē tetrarcha cū cor-
 riperetur ab illo de Herodiade vxore
 fratris sui*, & de omnibus malis quæ
 20 fecit Herodes: ¶ adiecit & hoc super
 omnia, & inclusit Iohannē in carce-
 21 rē. ¶ Factum est autē cū baptizaretur
 omnis populus, & Iesu baptizato
 22 & orante, apertum est cælum: ¶ & de-
 scendit Spiritus sanctus corporalis spe-
 cie sicut columba in ipsum: & vox de
 cælo facta est: ¶ Tu es filius meus dile-
 23 ctus, in te cōplacuit mihi. ¶ Et ipse le-
 sus erat

Mat. 2, 15.

I Ioā. 3, 17.

Mat. 3, 11.

Mar. 1, 8.

Ioā. 1, 26.

Act. 1, 5.

Et 11, 16.

Et 19, 4.

¶ venit

MS. Amb.

G. S.

Mat. 3, 12.

Mat. 14, 3.

Mar. 6, 17.

¶ Philippi

R. G. S.

Mat. 3, 13.

Mar. 1, 9.

Ioā. 1, 32.

Isa. 42, 1.

Mat. 3, 17.

Et 17, 5.

Inf. 9, 33.

2 Pet. 1, 19

Mat. 1, 55

Mar. 6, 3.

*Infr. 4, 22.**Ioā. 1, 45.**& 6, 42.**Melea
G.S.**Mat. 1, 6.*

sus erat incipiens quasi annorum tri-
 ginta: ¶ ut putabatur, filius Ioseph, qui
 fuit Heli, ¶ qui fuit Matchat, qui fuit 24
 Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne,
 qui fuit Ioseph, ¶ qui fuit Matthathie, 25
 qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit
 Helli, qui fuit Nagge, ¶ qui fuit Ma- 26
 hath, qui fuit Matthathia, qui fuit Se-
 mei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, F
 ¶ qui fuit Iohāna, qui fuit Refa, q fuit 27
 Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit
 Neri, ¶ qui fuit Melchi, qui fuit Addi, 28
 qui fuit Cosam, qui fuit Elmadā, qui
 fuit Her, ¶ qui fuit Iesu, qui fuit Elié. 29
 zer, qui fuit Iorim, qui fuit Matchat,
 qui fuit Leui, ¶ qui fuit Simeon, qui 30
 fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Io-
 na, qui fuit Eliacim, ¶ qui fuit Mel- 31
 cha, qui fuit Mēna, qui fuit Mattha-
 tha, qui fuit Nathan, qui fuit David,
 ¶ qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit 32
 Booz, qui fuit Salmō, qui fuit Naaf-
 son, ¶ qui fuit Aminadab, qui fuit Arā, 33
 qui fuit Efrō, qui fuit Phares, qui fuit G
 Iudæ, ¶ qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, 34
 qui fuit Abrahā, qui fuit Thare, qui
 fuit Nachor, ¶ qui fuit Sarug, qui fuit 35
 Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit He-
 ber, qui fuit Sale, ¶ qui fuit Cainā, qui 36
 fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit
 Noë, qui fuit Lamech, ¶ qui fuit Ma- 37
 thufale, qui fuit Henoch, qui fuit
 Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cai-
 nam, ¶ qui fuit Henos, qui fuit Seth, 38
 qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAP. IIII.

*Mat. 4, 1.**Mat. 1, 12.*

Iesus autem plenus Spiritu sancto, ¶
 regressus est à Iordane, & ageba- A
 tur

CAP. IIII. Secundū Lucam. 137

- 2 tur in spiritu in "deserto", 7 dieb⁹ qua- "desertū
draginta, - & tentabatur à diabolo. MS. Amb.
Et nihil manducauit in diebus illis: & G.S.
3 cōsummatis illis efuriit. 7 Dixit autē -G.
illi diabolus, Si filius Dei es, diclapi- *postea 1
di huic vt panis fiat. 7 Et respondit ad MS. R. G. S.
4 illū Iesus, Scriptū est, ¶ Quia nō in so- Deut. 3, 3.
lo pane "vivet" homo, sed in omni ver- Mat. 4, 4.
5 bo Dei. 7 Et duxit illum diabolus in "vixit MS.
montē excelsū, & ostendit illi om- Amb. S.
nia regna orbis terræ in momēto tē- Q. n.
6 poris: 7 & ait illi, Tibi dabo potestatem
hanc vniuersam, & gloriā illorū: quia
mihi tradita sunt, & cui volo do illa.
7 Tu ergo si adoraueris corā me, erunt
8 tua omnia. 7 Et respondēs Iesus, dixit
B illi, Scriptum est, ¶ Dominum Deum
9 tuum adorabis, & illi soli seruies. 7 Et
duxit illum in Ierusalē, & statuit eum
super pinnā templi: & dixit illi, Si fi-
lius Dei es, mitte te hinc deorsum.
10 7 Scriptū est enim quōd ¶ Angelis suis
11 mandauit de te, vt conseruent te: 7 &
quia in manibus tollent te, ne fortē
12 offendas ad lapidē pedem tuum. 7 Et
respondens Iesus, ait illi, Dictum est,
¶ Non tentabis Dominū Deum tuum.
13 7 Et cōsummata omni tētatione dia- Deut. 6, 16.
bolus recessit ab illo, vsq; ad tempus.
14 7 ¶ Et regressus est Iesus in virtute Spi- Mat. 4, 12.
ritus in Galilæā, & fama exiit per vni- Mar. 1, 14.
C uersam regionē de illo. 7 Et ipse doce- Ioan. 4, 45.
15 bat in synagogis eorum, & magnifi-
16 cabatur ab omnibus. ¶ 7 Et venit Na- Mat. 13, 14
zareth vbi erat nutritus: & intrauit Mar. 6, 1.
secundum consuetudinē suā die sab-
bathi in synagogā: & surrexit legere.
17 7 Et traditus est illi liber Isaiæ prophe-
tæ. Et

Isa. 61, 1.

tæ. Et vt reuoluit librum, inuenit locum vbi scriptum erat, ¶ Spiritus Domini super me, propter quod, vnxit me euangelizare pauperibus, misit me sanare contritos corde; ¶ prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum; dimittere cōfractos in remissionem; prædicare annum Dñi acceptum, & diem retributionis. ¶ Et cūmplicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et omniū in synagoga oculi erant intendentes in eū. ¶ Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris. ¶ Et omnes testimoniū illi dabant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius, & dicebant, Nōne hic est filius Ioseph? ¶ Et ait illis, Vtiq; dicitis mihi hanc similitudinem, Medice, cura te ipsum: quanta audiui mus facta in Capharnaū, fac & hic in patria tua. ¶ Ait autē, Amen dico vobis, ¶ quia nemo propheta acceptus est in patria sua. ¶ In veritate dico vobis, ¶ multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quādo clausum est cælum annis tribus & mēsis sex, cū facta esset famēs magna in omni terra: ¶ & ad nullam illarū missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierē viduam. ¶ Et multi leprosi erant in Israel sub Eliæo propheta: & nemo eorū mundatus est nisi Naamā Syrus. ¶ Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audiētes. ¶ Et surrexerunt, & eiecerūt illū extra ciuitatē: & duxerunt illū vsque ad superciliū montis, super quem ciuitas illorū erat ædificata, vt præcipitarent

Ioā. 4, 44.

3 Re. 17, 9.

Iaco. 3, 18.

4 Re. 5, 14.

- 30 p̄itarēt eū. ? Ipse autē transiēs per me-
 31 dium illorū, ibat. ? ¶ Et descēdit in Ca- *Mat. 4, 13.*
 pharnaum ciuitatē Galilææ: ibiq. do- *Mat. 1, 21.*
 32 cebat illos sabbathis. ? ¶ Et stupebāt in *Mat. 7, 28.*
 33 doctrina eius: quia in potestate erat *Mat. 2, 23.*
 F homo habens dæmoniū immundum,
 34 & exclamauit voce magna, & dicēs, Si-
 ne, quid nobis & tibi Iesu Nazarene?
 35 venisti perdere nos? scio te ^{quia} qui sis, *ms.*
 36 Sanctus Dei. ? Et increpauit illum Ie- ^{quis} G.
 37 sus, dicēs, Obmutesce, & exi ab eo. Et
 38 cū proiecisset illum dæmoniū in me-
 diū, exiit ab illo, nihilque illū nocuit.
 39 ? Et factus est pavor in omnibus, &
 colloquebantur ad inuicem, dicentes,
 Quod est hoc verbū, quia in potestate
 23 & virtute imperat immundis spiriti-
 37 bus, & exeūt? ? Et diuulgabatur fama
 38 de illo in omnē locū regionis. ? Sur-
 gens autē Iesus de synagoga, introiuit
 24 in domū Simonis. ¶ Socrus autem Si-
 monis tenebatur magnis febribus: &
 25 rogauerunt illū pro ea. ? Et stans super
 illam imperauit febrī: & dimisit illā.
 Et continuō surgēs, ministrabat illis.
 26 ? Cū autē sol occidisset, omnes qui
 E habebant infirmos variis lāguoribus,
 27 ducebāt illos ad eum. At ille singulis
 41 manus imponēs curabat eos. ? ¶ Exi-
 bant autē dæmonia à multis, claman-
 tia & dicentia, Quia tu es ^{Christus} filius Dei. *G.S.*
 28 & increpās nō sinebat eo loqui, quia
 29 sciebāt ipsum esse Christū. ? Facta au-
 tem die, Ilegressus ibat in desertū lo-
 cum: & turbæ requirebāt eū, & vene-
 runt vsque ad ipsum: & detinebāt il-
 43 lum ne discederet ab eis. ? Quibus ille
 ait,

ait, Quia & aliis ciuitatibus oportet
me euāgelizare regnū Dei: quia ideo
missus sum. ¶ Eterat prædicās in syn- 44
agogis Galilææ. CAP. V.

FACTUM est autem, cū turbæ ir- 1
ruerent in eum, vt audirent verbū A
Dei, & ipse stabat secus stagnū Gene-
zareth. ¶ Et vidit duas naues stantes 2
secus stagnū: piscatores autē descen-
derant, & lauabant retia. ¶ Ascendens 3
autem in vnā nauē quæ erat Simō-
nis, rogauit eū à terra reducere pusil-
lum. Et sedens, docebat de nauicula
turbas. ¶ Vt cessauit autem loqui, dixit 4
ad Simonem, Duc in altum, & laxate
retia vestra in capturam. ¶ Et respon- 5
dens Simon, dixit illi, Præceptor, per
totā noctē laborantes, nihil cepimus:
in verbo autē tuo laxabo rete. ¶ Et cū 6
hoc fecissent, concluderunt piscium
multitudinem copiosā, rumpeba-
tur autē rete eorū. ¶ Et annuerunt so- 7
cijs qui erant in alia nauī vt venirēt &
adiuuarent eos. Et venerūt & imple-
uerunt ambas nauiculas, ita vt mer- 8
gerentur. ¶ Quod cū videret Simon
Petrus, prōcidit ad genua Iesu, dicens,
Exi à me, quia homo peccator sum
Dñe. ¶ Stupor enim circūdederat eū 9
& omnes qui cū illo erant, in captura
piscīū quā ceperant. ¶ Similiter autē 10
Iacobū & Iohannem filios Zebedæj,
qui erant socij Simonis. Et ait ad Si-
mōnē Iesus, Noli timere: ex hoc iam
homines eris capiēs. ¶ Et subductis ad 11
terrā nauibus, relictis omnibus secu- C
ti sunt eū. ¶ Et factum est, cū esset 12
in vna ciuitatū, & ecce vir plenus le-
pra,

Mat. 4, 18.

Mar. 1, 16.

*penè ms
Amb. G q.
s.

Mat. 2, 2.

Mar. 5, 40.

CAP. V. Secundum Lucam. 147

- pra, & videns Iesum, - & proci dens in - 5 MS. G.
 faciem, rogauit eum, dicens, Domine, si vis,
 13 potes me mudare. Et extendens ma-
 num, tetigit eum, dicens, Volo. Mun-
 dare. Et confestim lepra discessit ab il-
 14 lo. Et ipse precepit illi ut nemini di-
 ceret, sed, Vade, ostende te sacerdoti,
 & offer pro emundatione tua sicut
 precepit Moyses, in testimoniū illis. *Leu. 14. 4.*
 15 Perambulabat autē magis sermo de
 illo. & conueniebant turbæ multæ ut
 audirent, & curarētur ab infirmitati-
 16 bus suis. Ipse autem secedebat in de-
 17 sertum, & orabat. Et factum est in
 D vna dierū, & ipse sedebat docens. Et
 erant Pharisei sedētes & legis docto-
 res qui venerant ex omni castello Ga-
 lilææ & Iudææ & Ierusalē: & virtus
 18 Domini erat ad sanandū eos. Et ecce *Mat. 9. 2.*
 viri portantes in lecto hominem *Mar. 2. 3.*
 qui erat paralyticus: & quærebāt eum
 19 inferre, & ponere ante eum. Et non
 inuenientes qua parte illum inferrent
 præ turba, ascenderunt supra tectum,
 & per tegulas summisserunt eum cum
 20 lecto in medium, ante Iesum. Quo-
 rum fidem ut vidit, dixit, Homo, re-
 21 mittuntur tibi peccata tua. Et cœpe-
 runt cogitare Scribæ & Pharisei, di-
 centes, Quis est hic qui loquitur bla-
 sphemias? quis potest dimittere pec-
 22 cata, nisi solus Deus? Ut cognouit au-
 tem Iesus cogitationes eorum, respō-
 23 dens, dixit ad illos, Quid cogitatis in
 cordibus vestris? Quid est facilius di-
 cere, Dimittuntur tibi peccata: an di-
 24 cere, Surge & ambula? Ut autē scia-
 tis quia filius hominis habet potesta-
 tem

*malams.
 Amb. G. q.

*lectum

MS q.

lectum

G. q.

Mat. 9, 9.

Mar. 2, 14.

Mat. 9, 11.

Mar. 2, 10.

1 Tim. 1, 15

Mat. 9, 14.

Mar. 2, 18.

Mat. 9, 17.

Mar. 2, 22.

tem in terra dimittendi peccata (ait
 paralytico) Tibi dico, surge, tolle le-
 ctum tuum, & vade in domum tuam. ¶ Et 25
 confestim confurgens coram illis, tu-
 lit* in quo iacebat: & abiit in domum
 suam, magnificans Deum. ¶ Et stupor ap- 26
 prehendit omnes: & magnificabant
 Deum. Et repleti sunt timore, dicentes;
 Quia vidimus mirabilia hodie. ¶ Et 27
 post hæc exiit, & vidit publicanum no-
 mine Leui, sedentem ad Teloniū, & ait
 illi, Sequere me. ¶ Et relictis omnib⁹, 28
 surgens secutus est eum, & fecit ei con- 29
 uuium magnum Leui in domo sua: &
 erat turba multa publicanorum, & alio-
 rum qui cum illis erant discubentes. ¶ Et 30
 murmurabant Pharisei & Scribæ eorum,
 dicentes ad discipulos eius, Quare cum
 publicanis & peccatoribus manduca-
 tis & bibitis? ¶ Et respondens Iesus, dixit 31
 ad illos, Non egēt qui sani sunt, medi-
 co: sed qui malè habent. ¶ Non veni 32
 vocare iustos, sed peccatores ad pœni-
 tentiam. ¶ At illi dixerunt ad eum, ¶ Quare 33
 discipuli Iohannis ieiunant frequen-
 ter, & obsecrationes faciunt, similiter
 & Phariseorum: tui autem edunt &
 bibunt? ¶ Quibus ipse ait, Nunquid 34
 potestis filios sponsi, dum cum illis G
 est sponsus, facere ieiunare? Venient 35
 autem dies: & cum ablatus fuerit ab
 illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis
 diebus. ¶ Dicebat autem & similitu- 36
 dinem ad illos, Quia nemo commis-
 suram à nouo vestimento immitte
 in vestimentum vetus: alioquin & no-
 uum rumpit, & veteri non conuenit
 commissura à nouo. ¶ Et nemo mittit 37
 vinum

CAP. VI. Secundum Lucam. 143

vinū nouū in vtres veteres: alioquin
rumpet vinū nouum vtres, & ipsum
38 effundetur, & vtres peribunt: sed vi-
num nouum in vtres novos mitten-
39 dum est: & vtraque conseruantur. Et
nemo bibens vetus, statim vult no-
uum. dicit enim, Vetus melius est.

CAP. VI.

1 **F**Actum est autē in || Sabbatho se- Mat. 12, 1.
A cundo primo, cū transiret per Mat. 2, 23.
sata, vellebant discipuli eius spicas, &
manducabant confricantes manibus.
2 Quidam autem Phariseorum, dice-
bant illis, Quid facitis quod non li-
3 cet in Sabbathis? Et respondens Iesus
ad eos, dixit, Nec hoc legistis quod
fecit Dauid, cū esurisset ipse & qui
4 cum illo erant? || quomodo intrauit 1 Reg. 21, 6.
in domum Dei, & panes propositioni-
nis sumpsit, & manducauit, & dedit
his qui cum ipso erant, quos non li-
cet manducare || nisi tantum sacer- * & G.
5 dotibus? Et dicebat illis, Quia Do- Exo. 29, 12.
minus est filius hominis, etiam sab- Leu. 3, 31.
6 bathi. Factum est autē & in alio sab- & 24, 9.
batho, vt intraret in synagogā, & do-
ceret. || Et erat ibi homo, & manus e- Mat. 12, 10
7 ius dextera erat arida. Observabant Mat. 3, 1.
autem Scribæ & Pharisei si in sab-
batho curaret: vt inuenirent vnde ac-
8 cusarent eum. Ipse vero sciebat co-
gitationes eorum: & ait homini qui
habebat manum aridam, Surge: & sta
9 in medium. Et surgēs stetit. Ait autē
B ad illos Iesus, Interrogo vos, si licet Interro-
sabbathis benefacere an malē: animā gabo;
10 saluam facere an perdere? Et circun- Ms. G. 5.
spectis omnibus dixit homini, Ex-
tende

*sanitati

MS. G.

*vt altera

G. S.

*de o.

Mat. 10, 1.

Mar. 3, 13.

Et 6, 7.

Inf. 9, 1.

MS. R.

G. S.

Mat. 5, 2.

Isa. 65, 12.

Isa. 61, 3.

Et 66, 10.

Mat. 5, 11.

tende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius. ¶ Ipsi autem repleti sunt insipientia: & colloquebantur ad inuicem, quidnam facerent Iesu. ¶ Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. ¶ Et cum dies factus esset, vocauit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis (quos & Apostolos nominauit.) ¶ Simonem quem cognominauit Petrus, & Andream fratrem eius, Iacobum & Iohannem, Philippum & Bartholomæum, ¶ Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi & Simônem qui vocatur Zelotes, ¶ & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit proditor. ¶ Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa & Ierusalem: & maritima- & Tyri & Sidonis, ¶ qui venerant vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabatur à spiritibus immundis, curabatur. ¶ Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. ¶ Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebat, Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei. ¶ Beati qui nunc esuritis: quia saturabimini. ¶ Beati qui nunc fletis: quia ridebitis. ¶ Beati eritis cum vos odierint homines, & cum separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter filium hominis. ¶ Gaudete in illa die & exultate: ecce enim merces vestra multa

multa est in cælo, secundum hæc enim faciebāt Prophetis patres eorū.

- 24 ¶ Veruntamen vā vobis diuitibus,
D "quia" habetis consolationem vestrā.
25 ¶ Vā vobis qui saturati estis, quia esurietis. Vā vobis qui ridetis nunc:
26 quia lugebitis & flebitis. ¶ Vā* cū benedixerint vobis - omnes* homines, secundum hæc enim faciebant
27 "pseudoprophetis" patres eorū. ¶ Sed vobis dico qui auditis, ¶ Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. ¶ Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos. ¶ Et qui si te percutit in maxillam, præbe* & alteram. ¶ Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiā tunicam noli prohibere. ¶ Omnia autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas. ¶ Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter. ¶ Et si diligitis eos qui vos diligūt, quæ vobis est gratia? nam & peccatores, diligentes se diligūt. ¶ Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt: quæ vobis est gratia?
34 siquidē & peccatores hoc faciūt. ¶ Et si mutuū dederitis his à quibus speratis recipere: quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus scenerantur, ut recipiant æqualia. ¶ Veruntamen diligite inimicos vestros: benefacite & mutuū date, nihil inde sperantes: & erit merces vestra multa, & eritis filij Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.
36 ¶ Estote ergo misericordes sicut & pater vester misericors est. ¶ Nolite iu-

Amos 6, 1.

"qui msq.

Amb.

Ecl. 31, 2.

Isa. 65, 12.

*vobis 3

Ms. G. 9. S.

- I Ms. G.

S.

"prophe-

tis o.

Mat. 5, 44.

Mat. 5, 39.

I Cor. 6, 7.

*ei Ms. S.

Mat. 7, 12.

Tob. 4, 16.

Mt. 5, 46.

Mat. 5, 42.

Deut. 15, 2.

Mt. 5, 44.

Mat. 7, 2.

dicare, & non iudicabimini: nolite
condemnare, & non condemnabimi-
ni. Dimittite, & dimittentini? Date, 38
& dabitur vobis mensuram bonam
& confertam & coagitatam & super-
effluentem dabunt in sinum vestrum.

Mat. 7, 2.

Mat. 4, 24.

Mat. 15, 14

Acadent 5

Ms. R. G.

Mt. 10, 24.

Ioā. 13, 16.

& 15, 20.

Mat. 7, 3.

¶ Eadem quippe mensura qua mensi
fueritis, remetietur vobis. ¶ Dicebat 39
autem illis & similitudinem: ¶ Non-
cadent 5 quid potest cæcus cæcū ducere? non-
neambo in foueam? cadunt? ¶ Non 40
est discipulus super magistrum: per- F
fectus autem omnis erit, si sit sicut
magister eius. ¶ Quid autem vides 41
festucam in oculo fratris tui: trabem
autem quæ in oculo tuo est, non con-
sideras? ¶ Aut quomodo potes dicere 42
fratri tuo, Frater, sine, eiiciam festu-
cam de oculo tuo: ipse in oculo tuo
trabem non videns? Hypocrita eiice
primum trabem de oculo tuo: & tūc
perspicias vt educaas festucam de oculo
fratris tui. ¶ Non est enim arbor 43
bona quæ facit fructus malos: neque
arbor mala, faciens fructum bonum.

Mat. 7, 17

Mat. 7, 16.

& 12, 33.

¶ Vnaquæque enim arbor de fructu 44
suo cognoscitur. Neque enim de spi-
nis colligūt ficus: neque de rubo vin-
demiant vnam. ¶ Bonus homo de bo- 45
no thesauro cordis sui profert bonū: G
& malus homo de malo thesauro
profert malum. Ex abundantia enim
cordis, os loquitur. ¶ Quid autem vo- 46
caris mell Domine, Domine, & non
facitis quæ dico? ¶ Omnis qui venit 47
ad me, & audit sermones meos, &
facit eos: ostendam vobis cui similis
sit. ¶ Similis est homini ædificanti do- 48
mum

Mat. 7, 21.

Rom. 2, 13.

Iac. 1, 21.

CAP. VII. Secundum Lucam. 147
mum, qui fodit in altum, & posuit
fundamentum super petram: inun-
datione autem facta, illisum est flu-
men domui illi, & non potuit eam
mouere, fundata enim erat super pe-
49 tram. ¶ Qui autem audit, & non fa-
cit: similis est homini ædificanti do-
mum suam super terram sine funda-
mento: in quam illisus est fluuius: &
continuò cecidit, & facta est ruina
domus illius magna.

CAP. VII.

- 1 C Vm autem impleisset omnia ver-
ba sua in aures plebis, ¶ Intrauit *Mat. 8, 5.*
2 Capharnaum. ¶ Centurionis autem *Io. 4, 46.*
cuiusdam seruus malè habens, erat
3 moriturus: qui illi erat pretiosus. ¶ Et
cùm audisset de Iesu, misit ad eum se-
niores Iudæorum, rogans eum vt ve-
4 niret, & saluaret seruum eius. ¶ At illi ¶ sanaret
cùm venissent ad Iesum, rogabāt eum: *1 Ms.*
solicite, dicentes ei, Quia dignus est
5 vt hoc illi præstes. ¶ diligit enim gen-
tem nostram: & synagogam ipse ædi-
6 ficauit nobis. ¶ Iesus autem ibat cum
illis. Et cùm iam non longè esset à
domo, misit ad eum Centurio ami-
cos, dicens, ¶ Domine, noli vexari.
Non enim sum dignus vt sub tectum
7 meum intres. ¶ propter quod & meip-
sum non sum dignum arbitratus vt
venirem ad te: sed dic verbo, & sana-
8 bitur puer meus. ¶ nam & ego homo
B sum sub potestate constitutus, habens
sub me milites: & dico huic, vade, &
vadit: & alij, veni, & venit: & seruo
9 meo, fac hoc, & facit. ¶ Quo audito,
Iesus miratus est: & cōuersus, sequen-
tibus

tribus se turbis, dixit, Amen dico vo-
bis, nec in Israel tantā fidem inueni.

¶ Et reuersi qui missi fuerant, domū: 10

¶ Inuenerunt seruum qui languerat,
sanum. ¶ Et factum est, deinceps ibat 11

¶ in ciuitatem quæ vocatur^a Naim;

& ibant cum eo discipuli eius & tur- 12

ba copiosa. ¶ Cum autem appropin- 12

quaret portæ ciuitatis, ecce defunctus

efferebatur, filius vnicus matris suæ:

& hæc, vidua erat; & turba ciuitatis

multa cum illa. ¶ Quam cum vidisset 13

Dominus, misericordia motus super

eam, dixit illis, Noli flere. ¶ Et accēs- 14

sit, & tetigit loculum. (Hi autem qui 14

portabant, steterunt.) Et ait, Adoles- 15

scens, tibi dico, surge. ¶ Et resedit qui 15

erat mortuus, & cœpit loqui. Et de- 16

dit illum matri suæ. ¶ Accepit autem 16

omnes timor: & magnificabant Deū,

dicētes, ¶ Quia propheta magnus sur- 17

rexit in nobis: & quia Deus visitauit

plebem suam. ¶ Et exiit hic sermo in 17

vniversam Iudæam de eo, & in om- 18

nem circa regionem. ¶ Et nuntiaue- 18

runt Iohanni discipuli eius de omni- 19

bushis. ¶ ¶ Et conuocauit duos de di- 19

scipulis suis Iohannes, & misit ad Ie- 20

sum, dicens, Tu es qui venturus es: an

aliū expectamus? ¶ Cum autem ve- 20

nissent ad eum viri, dixerunt, Iohan- 21

nes Baptista misit nos ad te dicēs, Tu

es qui venturus es, an aliū expecta- 21

mus? (¶ In ipsa autē hora, multos cu 21

rauit à languoribus & plagis, & spiri- 22

tibus malis: & cæcis multis donauit

visum.) ¶ Et respōdens, dixit illis, Eun 22

tes renuntiate Iohanni quæ audistis D

& vi.

Psal. 106,
20.

Sap. 16, 22.

** Iesus MS*

q. Amb.

** Naim G.*

S.

Zac. 24, 19

Isa. 4, 19.

Eccl. 14.

Eccl. 14.

Mat. 11, 2.

- & vidistis: ¶ Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, ¶ pauperes euangelizantur: & beatus est qui-
 23 cunque non fuerit scādalizatus in me.
 24 ¶ Et cū discessissent nuntij Iohan-
 nis, cœpit de Iohanne dicere ad tur-
 bas, Quid existis in desertum videre?
 25 arūdinem vento *moueri? ¶ Sed quid
 existis videre? hominē mollibus ve-
 stimentis indutum? Ecce, qui in veste
 26 pretiosa sunt & delitiis, in domibus
 regum sunt. ¶ Sed quid existis videre?
 27 prophetā? Vtique dico vobis, & plus-
 quam prophetā. ¶ hic est de quo scri-
 ptum est: ¶ Ecce mitto angelū meum
 ante faciem tuam qui præparabit viā
 28 tuam ante te. ¶ Dico enim vobis, ma-
 ior inter natos mulierum propheta
 Iohanne Baptista nemo est: qui au-
 tem minor est in regno Dei, maior
 29 est illo. ¶ Et omnis populus audiens
 E & publicani, iustificauerunt Deum,
 30 baptizati baptismo Iohannis. ¶ Pha-
 risæi autem & legis periti consilium
 Dei spreuerunt in semetipsos, nō ba-
 31 ptizati ab eo. ¶ Ait autē Dominus,
 Cui ergo similes dicam homines ge-
 32 nerationis huius? & cui similes sunt?
 ¶ Similes sunt pueris sedētibus in fo-
 ro, & loquentibus adinuicem, & di-
 centibus, Cantauimus vobis tibiis, &
 non saltastis: lamentauimus, & non
 33 plorastis. ¶ Venit autem Iohannes
 Baptista ¶ neque manducans panem,
 neque bibens vinum: & dicitis, Dæ-
 monium habet. ¶ Venit Filius homi-
 nis manducans & bibens: & dicitis,

Isa. 29, 8.

E 35, 5.

Mat. 15, 30

Isa. 65, 1.

Mat. 11, 7.

*agitatā

MS. R. G. 5.

Mal. 3, 1.

Mat. 11, 10

Mat. 1, 2.

- 12 MS.

G. q. 5.

Mat. 11, 16.

*enim 6

MS. G. 5.

Mat. 3, 4.

Mat. 1, 6.

Ecce homo deuorator & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum. ¶ Et iustificata est sapiētia ab omnibus filiis suis. ¶ Rogabat autem illum quidam de Phariseis vt manducaret cum illo. Et ingressus domū Pharisei discubuit. ¶ Et ecce mulier quæ erat in ciuitate, peccatrix, vt cognouit quod accubisset in domo Pharisei, attulit alabastrū vnguenti: & stās retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. ¶ Videns autem Phariseus qui vocauerat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. ¶ Et respondens Iesus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister, dic. ¶ Duo debitores erant cuidam sceneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. ¶ Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit? ¶ Respondens Simon dixit, Aestimō quia is cui plus donauit. At ille dixit ei, Rectē iudicasti. ¶ Et conuersus ad mulierem, dixit Simōni, Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terxit. ¶ Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. ¶ Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vnguento vnxit

Mat. 26, 7.

Mar. 14, 3

Ioa. 12, 3.

Iesus

Ms. q.

ecorum

C. 5.

diliget

Ms. G. 3.

intraui

Ms. G. q. 5.

CAP. VIII. Secundū Lucam. 151

47 vñxit pedes meos. ¶ Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. ¶ Dixit autem ad illam, ¶ Remittuntur tibi peccata. ¶ Et cœperunt, qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit? ¶ Dixit autem ad mulierem, Fides tua te saluam fecit, vade in pace.

Mat. 9, 20

Mar. 5, 34

CAP. VIII.

A ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ciuitates & castella prædicans & euangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo, ¶ & mulieres aliquæ quæ erant curatæ à spiritibus malignis & infirmitatibus, ¶ Maria quæ vocatur Magdalène, de qua septem dæmonia exierant, ¶ & Iohāna vxor Chusæ procuratoris Herôdis, & Susanna, & aliæ multæ quæ ministrabant ei de facultatibus suis. ¶ Cū autem turba plurima conueneret, & de ciuitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinē: ¶ Exiit qui seminat, seminare semen suum, & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud. ¶ Et aliud cecidit supra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem. ¶ Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. ¶ Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat. ¶ Interrogabant

Mar. 16, 90

Mat. 13, 30

Mar. 4, 20

Mat. 13, 10

Mar. 4, 10

autem cum discipuli eius, quæ esset hæc parabola. ¶ Quibus ipse dixit, Vo-

bis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis: ¶ ut

videntes non videant, & audientes non intelligant. ¶ Est autem hæc pa-

rabola: Semen, est verbum Dei. ¶ Qui

autem secus viam: hi sunt qui au-

diunt, deinde venit diabolus, & tol-

lit verbum de corde eorum, ne cre-

dentes salui fiant. ¶ Nam qui supra pe-

tram: qui cum audierint, cum gau-

dio suscipiunt verbum; & hi radices

non habent: "quia" ad tempus credunt,

& in tempore tentationis recedunt.

¶ Quod autem in spinas cecidit: hi

sunt qui audierunt, & à sollicitudini-

bus & diuitiis, & voluptatibus vitæ,

euntes, suffocantur, & non referunt

fructum. ¶ Quod autem in bonam

terram: hi sunt qui in corde bono &

optimo audientes verbum retinent,

& fructum afferunt in patientia. ¶ Ne-

mo autem lucernam accendens, ope-

rit eam vase, aut subeus lectum po-

nit: sed supra candelabrum ponit,

ut intrantes videant lumen: ¶ Non

est enim occultum quod non mani-

festetur: nec absconditum quod non

cognoscatur, & in palam veniat.

¶ Videte, ergo quomodo "audiatis?"

Qui enim habet, dabitur illi: & qui-

cunque non habet, etiam quod putat

se habere, auferetur ab illo. ¶ Vene-

runt autem ad illum mater & fratres

eius: & non poterant adire eum præ-

turba. ¶ Et nuntiatum est illi, Mater

sua & fratres tui stant foris, volentes

te vi-

Isa 6, 9.

Mat. 13, 14.

Mar. 4, 12.

Ion. 12, 40.

Ad. 23, 26.

Ro. 11, 8.

¶ qui 2 ms
G.

Mat. 5, 15.

Mar. 4, 21.

Mat. 10, 26.

Mar. 4, 22.

Mat. 13, 12.

¶ 25, 29.

¶ auditis 7

ms. G.

Mar. 4, 25.

Mat. 12, 46.

Mar. 3, 31.

CAP. VIII. Secundū Lucam. 153

- 21 te videre. ? Qui respondens, dixit ad eos, Mater mea & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei audiunt & faciunt.
- 22 ¶ Factum est autem in vna dierum: & ipse ascendit in nauiculam, & discipuli eius, & ait ad illos, Transfremus trans stagnum. Et ascenderunt.
- 23 ? Et nauigantibus illis obdormiuit: & descendit procella venti in stagnum, & "complebantur", & peribant.
- 24 tur. ? Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes, ? Præceptor, perimus. At ille surgens, increpauit ventum & tempestatem aquæ: & cessauit, & facta est tranquillitas. ? Dixit autem illis, Vbi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt adinuicē, dicentes, Quis, putas, hic est, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei? ¶ Et nauigauerunt ad regionem Gerasenorum,
- 26 quæ est contra Galilæam. ? Et cū egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis. ? Is vt vidit Iesum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi est Iesu fili Dei Altissimi?
- 29 mi obsecro tene me torqueas. ? Præcipiebat enim spiritui immundo vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in desertum. ? Interrogauit autem illum Iesus, dicens, Quod tibi nomen est? At ille dixit, Legio; quia

Mat. 8, 23

Mar. 4, 36.

"compel-
lebatur O.

*Præcep-
tor G. S.

Mat. 8, 28.

Mar. 5, 1.

"Enauigauerunt
autem

MS. G. S.

intrauerant dæmonia multa in eum. **E**

¶ Et rogabant illum ne imperaret il- **31**

Mat. 8, 30. lis ut in abyssum irent. ¶ Erat autem **32**

Mat. 5, 11. ibi grex porcorum multorum pascen- **33**

tium in monte: & rogabant eum, ut

permitteret eis in illos ingredi. Et

permisit illis. ¶ Exierunt ergo dæmo- **33**

nia ab homine, & intrauerunt in por-

cos: & impetu abiit grex per præceptum

in stagnum, & suffocatus est. ¶ Quod **34**

ut viderunt factum qui pascebant, fu-

gerunt: & nuntiauerunt in ciuitatem

& in villas. ¶ Exierunt autem videre **35**

quod factum est: & venerunt ad Ie-

sus, & inuenerunt hominem seden-

tem à quo dæmonia exierant, vesti-

tum, ac sana mente ad pedes eius, &

timuerunt. ¶ Nuntiauerunt autem illis **36**

& qui viderant, quomodo sanus fa-

ctus esset à legione. ¶ & rogauerunt **37**

illum omnis multitudo regionis Ge-

rasenorum ut discederet ab ipsis: quia

magno timore tenebantur. Ipse au-

tem ascendens nauim, reuersus est.

¶ Et rogabat illum vir à quo dæmonia **38**

exierant, ut cum eo esset. Dimisit au-

tem eum Iesus, dicens, ¶ Redi in do- **39**

rum tuam, & narra quanta tibi fecit

Deus. Et abiit per vniuersam ciuita-

tem, prædicans quanta illi fecisset Ie-

sus. ¶ Factum est autem, cum rediis- **40**

set Iesus, excepit illum turba, erat au-

tem omnes expectantes eum. ¶ ¶ Et **41**

Mat. 9, 18. ecce venit vir cui nomen lairus, &

Mat. 5, 21. ipse princeps synagogæ erat: & cecidi-

dit ad pedes Iesu, rogans eum ut in-

traret in domum eius, ¶ quia vnica fi- **42**

lia erat ei ferè annorum duodecim,

& hæc

- & hæc moriebatur. Et contigit, dum
 93 iret, à turbis comprimebatur. ⁹ Et mul-
 lier quædam erat in fluxu sanguinis
 ab annis duodecim, quæ in medicos
 erogauerat omnem substantiam suā,
 94 nec ab ullo potuit curari: ⁹ accessit re-
 tro, & tetigit fimbriam vestimenti e-
 ius: & confestim stetit fluxus sangui-
 95 nis eius. ⁹ Et ait Iesus, Quis est qui me
 tetigit? Negantibus autem omnibus
 dixit Petrus, & qui cum illo erant,
 Præceptor, turbæ te comprimunt &
 96 affligunt, & dicis, Quis me tetigit? ⁹ Et
 dixit Iesus, Tetigit me aliquis. nā ego
 97 noui virtutem de me exiisse. ⁹ Videns
 autem mulier, quia non latuit, tre-
 mens vênit, & procidit ante pedes
 eius: & ob quam causam tetigerit eū,
 indicauit coram omni populo: &
 quemadmodum confestim sanata sit.
 98 ⁹ At ipse dixit ei, Filia, fides tua saluā
 99 te fecit: vade in pace. ⁹ Adhuc illo lo-
 100 quente, venit quidam ^a ad principem ^a à princi-
 synagogæ, dicens ei, Quia mortua est ^{pe} G.S.
 101 filia tua, noli vexare illum. ⁹ Iesus au-
 tem audito hoc verbo, respondit pa-
 tri puellæ, Noli timere: crede tātū,
 102 & salua erit. ⁹ Et cū venisset domū,
 non permisit intrare secum quen-
 quam, nisi Petrum, & Iacobum, & Io-
 hannem & patrem & matrem puel-
 103 læ. ⁹ Flebant autem omnes, & plan-
 gebant illam. At ille dixit, Nolite fle-
 104 re, non est mortua puella, sed dor-
 105 mit. ⁹ Et deridebāt eum, scientes quoddā
 mortua esset. ⁹ Ipse autem tenēs ma-
 num eius clamauit, dicens, Puel-
 106 la surge. ⁹ Et reuersus est spiritus
 eius,

⁊ dari 6

MS. G.

eius, & surrexit cōtinuò. Et iussit illi
⁊ dare manducare. ⁊ Et stupuerunt pa- 56
rentes eius, quibus præcepit ne alicui
dicerent quod factum erat.

CAP. IX.

Mat. 10, 1.

Mar. 3, 13.

Conuocatis autē duodecim Apo- 1
stolis, dedit illis virtutem & po- A
testatem super omnia dæmonia, & vt
languores curarent. ⁊ Et misit illos 2
prædicare regnū Dei: & sanare infir-
mos. ⁊ Et ait ad illos, Nihil tuleritis 3

Mat. 10, 9.

Mar. 6, 8.

⁊ in viam

MS. G. S.

neque panem, neque pecuniam, ne-
que duas tunicas habeatis. ⁊ Et in 4
quacumque domum intraueritis,
ibi manete, & inde ne exeatis. ⁊ Et 5
quicumque non receperint vos: ⁊ ex-

Mat. 13, 51.

euntes de ciuitate illa, etiā puluerem
pedum vestrorum excutite in testi-
monium supra illos. ⁊ Egressi autem 6
circuibant per castella euangelizantes

Mat. 14, 1

Mar. 6, 14.

& curantes vbique. ⁊ Audiuit autem 7
Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant
ab eo: & hæsitabat eò quòd diceretur
à quibusdam, Quia Iohannes surrexit

à mortuis: ⁊ à quibusdam verò, Quia 8
Elias apparuit: ab aliis autem, Quia
Propheta vnus de antiquis surrexit.

⁊ Et ait Herodes, Iohannem ego de- 9
collaui: Quis est autem iste de quo ego
taliam audio? Et quærebat videre eum.

Mat. 14, 11

Mar. 6, 31.

⁊ Et reuersi Apostoli, narrauerūt illi 10
quæcunque fecerunt: & assumptis il-
lis secessit seorsum in locum desertū,
qui est Bethsaidæ. ⁊ Quod cū cognou- 11
issent turbæ, secutæ sunt illum: & B

excepit eos, & loquebatur illis de re-
gno Dei, & eos qui cura indigebant
sana-

CAP. IX. Secundum Lucam. 157

- 12 sanabat. [?] Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi, **¶** Dimitte turbas, ut euntes in castella, villasque quæ circa sunt, diuertant, & inueniât escas: quia hic in loco deserto sumus. [?] Ait autem ad illos, Vos date illis manducare. At illi dixerunt, **¶** Non sunt nobis plus quam quinque panes, & duo pisces: nisi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. [?] Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos, Facite illos discumbere per conuiuia quinquagena nos. [?] Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes. [?] Acceptis autè quinque panibus & duobus piscibus, respexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas. [?] Et manducauerunt omnes: & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim. [?] **¶** Et factum est: cum solus esset orans, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos dicens, Quem me dicunt esse turbæ? At illi responderunt, & dixerunt, C ^{*}Iohannem Baptistam, alij autem Etiam, alij verò quia vnus Propheta de prioribus surrexit. [?] Dixit autè illis, Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simo Petrus dixit, Christum Dei. [?] At ille increpàs illos, præcepit ne cui dicerent hoc, [?] dicens, **¶** Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus & principibus sacerdotum & Scribis, & occidi, & tertia die resurgere. [?] **¶** Dicebat

Mat. 14, 13

Mar. 6, 36.

Ioan. 6, 9.

*enim G. S

Mat. 16, 13

Mar. 2, 27.

*Alij &

MS.

Mat. 17, 23

Mar. 8, 31.

Mat. 10, 38

& 16, 24.

Mar. 8, 34. bat autem ad omnes, Siquis vult post
In f. 14, 27. me venire, abneget semetipsum, &
& 17, 33. tollat crucem suam quotidie, & se-
Ioh. 12, 25. quatur me. ¶ Qui enim voluerit ani- 24
 mam suam saluam facere, perdet il-
 lam: nam qui perdiderit animam suam
 propter me, saluam faciet illam. ¶ quid 25
 enim proficit homo, si lucretur vni-
 uersum mundum, se autem ipsum per-
 dat, & detrimentum sui faciat? ¶ Nā 26
Mat. 10, 33 qui me erubuerit & meos sermones,
Mar. 8, 38. hunc filius hominis erubescet cum
2 Timoth. 2, 12. venerit in maiestate sua & patris, &
Mat. 16, 28 sanctorum angelorum. ¶ Dico autem 27
Marc. 9, 1. vobis verè, sunt aliqui hic stantes, qui
 non gustabunt mortem donec videant
 regnum Dei. ¶ Factum est autem post 28
Mat. 17, 1. hæc verba ferè dies octo, & assump-
Mar. 9, 2. sit Petrum & Iacobum & Iohannem,
 & ascendit in montem vt oraret. ¶ Et 27
 facta est, dum oraret, species vultus
 eius, altera: & vestitus eius albus &
 refulgens. ¶ Et ecce duo viri loqueba- 30
 tur cum illo. Erant autem Moyses &
 Elias, ¶ visi in maiestate: & dicebant 31
 excessum eius, quem completurus erat
 in Ierusalem. ¶ Petrus verò & qui cum 32
 illo erant, grauati erant somno. Et cui-
 gilantes, viderunt maiestatem eius, &
 duos viros qui stabant cum illo. ¶ Et 33
 factum est: cum discederent ab illo,
 ait Petrus ad Iesum, Præceptor, Bo-
 num est nos hic esse: & faciamus tria
 tabernacula, vnū tibi, & vnū Moyfi,
 & vnum Eliæ: nesciens quid diceret.
 ¶ Hæc autem illo loquente, facta est 34
 nubes, & obumbravit eos: & timue-
 runt, intrantibus illis in nubem. ¶ Et 35

CAP. IX. Secundum Lucam. 159

- E vox facta est de nube, dicens, ¶ Hic est Mat. 3, 17.
 filius meus dilectus: ipsum audite. 2 Pe. 1, 17.
 36 ¶ Et dum fieret vox, inuentus est Ie-
 sus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini
 dixerunt in illis diebus quicquam ex
 37 his quæ viderant. ¶ Factum est autem: Mat. 17, 14
 in sequenti die, descendentibus illis Mar. 9, 17.
 de monte, occurrit illi turba multa. ¶ illis Ms.
 38 ¶ Et ecce vir de turba exclamauit, di-
 cens, Magister, obsecro te, respice in
 39 filiū meum quia vnicus est mihi. ¶ &
 ecce spiritus apprehendit eū, & subi-
 to clamat, & elidit, & dissipat eum
 cum spuma, & vix discedit dilanians
 40 eum. ¶ & rogauit discipulos tuos vt eii-
 41 cerent illum, & non potuerunt. ¶ Re-
 spondens autē Iesus, dixit, O genera-
 tio infidelis & perversa, vsquequo ero
 apud vos, & patiar vos? Adduc huc fi-
 42 lium tuum. ¶ Et cū accederet, elisit il-
 lū dæmoniū, & dissipauit. Et incre-
 pauit Iesus spiritum immundum, &
 sanauit puerū: & reddidit illum patri
 43 eius. ¶ Stupebant autē omnes in ma-
 gnitudine Dei: omnibusq; miranti-
 bus in omnibus quæ faciebat, dixit
 44 ad discipulos suos, ¶ Ponite vos in cor-
 dibus vestris sermones istos, filius e-
 nim hominis futurū est vt tradatur
 45 in manus hominū. ¶ At illi ignorabāt
 F verbum istud, & erat velatum ante
 eos, vt non sentirent illud: & timebāt
 46 eū interrogare de hoc verbo. ¶ Intra- Inf. 22, 24
 uit autē cogitatio in eos, quis eorum Mat. 18, 1.
 47 maior esset. ¶ At Iesus videns cogita-
 tiones cordis illorū, apprehēdit pue-
 48 rum, & statuit illū secus se, ¶ & ait il-
 lis, Quicumq; susceperit puerū istum
 in

in nomine meo, me recipit, & quicū-
 que me receperit, recipit eum qui me
 misit. Nā qui minor est inter vos om-
 nes, hic maior est. ⁴⁹ Respondens autē
 Iohannes dixit, Præceptor vidimus
 quendā in nomine tuo efficientē dæ-
 monia, & prohibuimus eū: quia non
 sequitur nobiscū. ⁵⁰ Et ait ad illū Iesus,
 Nolite prohibere: qui enim nō est ad-
 uersum ⁵¹ vos, pro vobis est. Factū est
 autem dū complerentur dies assump-
 tionis eius, & ipse faciem suā firma-
 uit vt iret in Ierusalē. ⁵² Et misit nun-
 tios ante conspectum suū: & euntes
 intrauerunt in ciuitatē Samaritano-
 rum vt pararent illi. ⁵³ Et non recepe-
 runt eū, quia facies eius erat euntis in
 Ierusalem. ⁵⁴ Cū vidissent autē disci-
 puli eius Iacobus, & Iohannes, dixe-
 runt, Domine vis ⁵⁵ dicimus vt ignis
 descēdat de cælo, & consumat illos?
⁵⁶ Et conuersus increpauit illos, dicens,
 Nescitis cuius spiritus estis. ⁵⁷ ¶ Filius
 hominis non venit animas perdere,
 sed saluare. Et abierunt in aliud ca-
 stellum. ⁵⁸ Factū est autem: ambulan-
 tibus illis in via, dixit quidā ad illum,
 ¶ Sequar te quocunque ieris. ⁵⁹ ¶ Dixit
 illi Iesus, Vulpes foueas habēt, & vo-
 lucres cæci nidos: filius autē hominis
 non habet vbi caput ⁶⁰ reclinet. Ait
 autem ad alterū, Sequere me. Ille au-
 tem dixit, Dñe, permittite mihi primū
 ire, & sepelire patrē meum. ⁶¹ Dixitque
 ei Iesus, Sine vt mortui sepeliāt mor-
 tuos suos: tu autē vade, ⁶² annuntia re-
 gnum Dei. Et ait alter, Sequar te
 Domine, sed permittite mihi primū
 renun-

nos, pro
 nobis
 MS. R. G.

ificamus
 G.
 * sicut &
 Elias fe-
 cit & MS.

G. S.
 Ioā. 3, 17.
 & 12, 47.
 Mat. 8, 9.
 * Domi-
 ne MS. G. S.
 * Et MS. G.
 * suū MS.
 Amb. S.

* & o.

C A P. X. Secundum Lucam. 161

62 renuntiare his "qui domini sunt. ¶ Ait "quæ ms.
ad illum Iesus, Nemo mittens manum
suam ad aratrum, & respiciens retrò,
aptus est regno Dei.

C A P. X.

- 1 **P**ost hæc autem designauit Dominus
A & alios septuaginta-duos: & mi- - G. S.
sit illos binos ante faciem suam in om- Q. n.
nem ciuitatē & locum quò erat ipse
2 uenturus. ¶ Et dicebat illis, ¶ Messis qui- Mat. 9, 37.
dem multa: operarij autem pauci. Ro-
gate ergo Dominum messis, ut mit-
3 tat operarios in messem suam. ¶ Ite: Mat. 10, 16.
ecce ego mitto vos sicut agnos inter Mar. 6, 8.
4 lupos. ¶ Nolite portare sacculū, neq; 4 Reg. 4, 29
peram, neque calceamenta: & nemi-
5 nem per uia salutaueritis. ¶ In quam-
cunq; domū intraueritis, primū di-
6 cite, Pax huic domui. ¶ & si ibi fuerit
filius pacis, requiescet super illum pax
7 uestra: sin autē, ad vos reuertetur. ¶ In
eadē autem domo manete edentes &
bibentes quæ apud illos sunt. ¶ dignus
B est enim operarius mercede sua. No-
8 lite transire de domo in domum. ¶ Et
in quamcunq; ciuitatem intraueritis,
& susceperint uos, māducate quæ ap-
9 ponuntur uobis: ¶ & curate infirmos
qui in illa sunt, & dicite illis, Appro-
10 pinquauit in uos regnum Dei. ¶ In
quamcunq; autem ciuitatē intraue-
ritis, & non susceperint uos, exeuntes
11 in platēas eius, dicite, ¶ Etiam pulue-
rem qui adhæsit nobis de ciuitate ue-
stra, extergimus in uos. tamē hoc sci-
tote quia appropinquauit regnū Dei.
12 ¶ Dico uobis quia Sodomis in die illa
13 remissius erit, quā illi ciuitati, ¶ u. 26

tibi Corozáim, vñ tibi Bethsáida: C
quia si in Tyro & Sidóne factæ fuisset virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes pœniterent. ¶ Veruntamē Tyro & Sidóni remissius erit in iudicio, quàm vobis. 14
¶ Et tu Capharnaû vsque ad cælum exaltata: vsq; ad infernum demergēris. 15
¶ Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autē me spernit, spernit eum qui misit me. ¶ Reuerſi sunt autē septuaginta-duo cum gaudio, dicētes, Domine, etiā dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. 16
¶ Et ait illis, Videbam satanā sicut fulgur de cælo cadentem. ¶ Ecce, dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnē virtutē inimici, & nihil vobis nocebit. ¶ Veruntamē in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete autē quòd nomina vestra scripta sunt in cælis. ¶ In ipsa hora exultauit spiritus, & dixit, Cōfiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quòd absconditi hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Etiā pater, quoniam sic placuit ante te. ¶ Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo scit quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. ¶ Et conuersus ad discipulos suos, dixit, ¶ Beati oculi qui vident quæ vos videtis. ¶ Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. ¶ Et ecce quidā Legisperi- 17
tus

Mat. 10, 40

Zoh. 13, 20.

- ut supra

v. l.

Mat. 13, 25.

¶ Iesus

ms. G. s.

¶ in spiritu sancto

ms. s.

¶ spiritu sancto

ms. G. q. 3.

Mat. 13, 16

Mat. 23, 35

Mat. 11, 28.

CAP. X. Secundum Lucam. 163

- Et tu surrexit, tentans illum, & dicens,
 Magister, quid faciendo vitam æternam
 26 possidebo? At ille dixit ad eum, In
 lege quid scriptum est? quomodo legis?
 27 Ille respondens dixit, ¶ Diliges Do-
 minum Deum tuum ex toto corde tuo,
 & ex tota anima tua, & ex omnibus
 28 viribus tuis, & ex omni mentetua: &
 proximum tuum sicut teipsum. Dixit-
 que illi, Rectè respondisti, hoc fac &
 29 viues. Ille autè volens iustificare se-
 ipsum, dixit ad Iesum, Et quis est
 30 meus proximus? ¶ Suscipiens autem
 Iesus, dixit, Homo quidam descendebat
 ab Ierusalē in Iericho, & incidit in la-
 31 trones, qui etiā despoliauerunt eum: &
 plagis impositis abierunt semivivo re-
 32 licto. ¶ Accidit autem ut sacerdos qui-
 dam descenderet eadē via: & viso il-
 33 lo præteriiit. ¶ Similiter & Levita,
 cum esset secus locum, & videret eum,
 34 pertransiit. ¶ Samaritanus autè quidā
 iter faciens, venit secus eum: & videns
 35 eum, misericordia motus est. ¶ Et ap-
 proprias alligavit vulnera eius, infun-
 dens oleum & vinum: & imponēs il-
 lum in iumentum suum, duxit in sta-
 36 bulum, & curā eius egit. ¶ Et altera die
 protulit duos denarios, & dedit sta-
 bulario, & ait, Curam illius habe: &
 quodcunq; supererogaueris, ego cum
 37 rediero reddā tibi. ¶ Quis horū trium
 viderur tibi proximus fuisse illi qui
 38 incidit in latrones? At ille dixit, Qui
 fecit misericordiā in illum. Et ait illi
 Iesus, Vade, & tu fac similiter. ¶ Factū
 est autè dum irent, & ipse intrauit in
 39 quoddā castellum: & mulier quædam

Dent. 6, 5.

Suspi-
cioso.

Martha nomine, excepit illum in domum suā, & huic erat soror nomine 39
 Maria: quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbū illius. & Mar- 40
 tha autē satagebat circa frequens ministerium, quæ stetit & ait, Domine, non est tibi curæ quodd soror mea reliquit me solā ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet. & Et respondens dixit 41
 illi Dominus, Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. & Por- 42
 rō vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

ET factū est: cū esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos. & Et ait illis, ¶ Cū oratis, dicite, Pater, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum, & panem nostrū quotidianum da nobis hodie, & dimitte nobis peccata nostra, siquidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. & Et ait ad illos, Quis vestrū habebit amicum, & ibit ad illū media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes, & quoniam nūc amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponā ante illum: & ille deintus respōdens dicat, Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: nō possum surgere & dare tibi. & Et si ille perseverauerit pulsans: dico vobis, et si nō dabit illi surgēs eo quodd

*plura
 MS.

Mat. 6, 9.

*Fiat voluntas tua, sicut in celo & in terra

MS. G. S.

Q. n.

*quotidie

21 MS.

G. S.

2 MS.

G. S.

quod amicus eius sit, propter impro-
 B bitatem tamē eius surget, & dabit illi
 9 quotquot habet necessarios. ¶ Et ego
 dico vobis, Petite, & dabitur vobis:
 quærite, & inuenietis: pulsate, & ape-
 10 rietur vobis. ¶ Omnis enim qui petit,
 accipit: & qui quærit, inuenit, & pul-
 11 santi aperietur. ¶ Quis autē ex vobis
 patrē petit panem, nunquid lapidem
 dabit illi? Aut piscē: nunquid pro pi-
 12 sce serpentē dabit illi? Aut si petierit
 ouū: nunquid porriget illi scorpionē?
 13 ¶ Si ergo vos cū sitis mali, nostis bo-
 na data dare filiis vestris: quanto ma-
 14 gis pater vester de cælo dabit spiritum
 bonum petētibusc? ¶ Et erat eiiciens
 dæmonium, & illud erat mutum. Et
 cū eiecisset dæmonium, locutus est
 mutus: & admiratæ sunt turbæ.
 15 ¶ Quidā autē ex eis dixerūt, In Beel-
 zebub principe dæmoniorum eiicit
 16 dæmonia. ¶ Et alij tentantes, signū de
 17 cælo quærebant ab eo. ¶ Ipse autem vt
 C vidit cogitationes eorum, dixit eis,
 Omne regnum in seipsum diuisum,
 "desolabitur", & domus supra domū,
 18 "cadet". ¶ Si autem & Satanās in seip-
 sum diuisus est: quomodo stabit re-
 gnum eius? quia dicitis in Beelzebub
 19 me eiicere dæmonia. ¶ Si autem ego
 in Beelzebub eiicio dæmonia: filij
 vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi, iu-
 20 dices vestrierunt. ¶ Porro si in digito
 Dei eiicio dæmonia: profectō peruē-
 21 nit in vos regnum Dei. ¶ Cū fortis
 armatus custodit atrium suum: in
 22 pace sunt ea quæ possidet. ¶ Si autem
 fortior eo superueniens vicerit eum:

Mat. 7, 7.

Et 21, 22.

Mar. 11, 24.

Ioh. 14, 13

Et 15, 7.

Et 16, 23.

Iac. 1, 5.

Mat. 7, 9.

¶ Q. n.

* cælestis

Ms. q.

Mat. 9, 32.

Et 12, 22.

MAR. 3, 22.

"desola-

tur 5 Ms.

G.

"cadit 5

Ms. G.

"aufert 9 vniversa arma eius "auferet' in qui-
 MS. S. G. bus confidebat, & spolia eius "distri-
 "distri- buet". ¶ Qui non est mecum, contra me 23
 buit 7 MS. est: & qui non colligit mecum, disper-
 G. S. git. ¶ Cum immundus spiritus exierit 24
 de homine, perambulat per loca in-
 aquosa, quarens requiem. Et non in-
 ueniens dicit, Reuertar in domum
 meā vnde exiui. ¶ Et cum venerit, in- 25
 "eam MS. uenit "scopis mundatam & ornatam. 26
 X. S. ¶ Tunc vadit, & assumit septem alios
 spiritus nequiores se, & ingressi habi-
 tant ibi. Et sunt nouissima hominis
 illius peiora prioribus. ¶ Factū est au- 27
 tem: cū hæc diceret, extollens vocem
 quædā mulier de turba dixit illi, Bea-
 tus venter qui te portauit, & ubera 28
 quæ suxisti. ¶ At ille dixit, Quinimō
 beati qui audiunt verbum Dei, & cu- 29
 stodiunt illud. ¶ Turbis autem concur-
 rentibus cœpit dicere, ¶ Generatio
 hæc, generatio nequā est: signū quæ-
 rit, & signū non dabitur ei nisi signū
 Mat. 12, 39 Ionæ Prophetæ. ¶ Nam sicut fuit Io- 30
 Ton. 2, 2. nās signum Niniuitis: ita erit & filius
 hominis generationi isti. ¶ Regina 31
 2 Reg. 10, 1
 2 Par. 9, 1. Austri surget in iudicio cum viris ge-
 nerationis huius, & condemnabit il-
 los: quia venit à finibus terræ audire
 sapientiā Salomonis: & ecce plus quā 32
 Salomon hīc. ¶ Viri Niniuite surgent
 Ion. 3, 5. in iudicio cum generatione hac, &
 condemnabunt illā, ¶ quia pœnitentiam
 Mat. 5, 15. egerunt ad prædicationē Ionæ,
 34 Mat. 4, 21. & ecce plus quā Ionas hīc. ¶ Ne- 33
 mo lucernam accendit, & in abscon-
 dito ponit, neq; sub modio, sed supra
 candelabrum, vt qui ingrediuntur,
 lumen

CAP. XI. Secundum Lucarn. 167

- 34 lumen videant. ¶ Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totū corpus tuū lucidum erit: si autē nequam fuerit, etiā
 35 corpus tuum tenebrosū erit. ¶ Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ
 36 sint. ¶ Si ergo corpus tuū totum lucidum fuerit, nō habens aliquā partem tenebrarum: erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.
 37 ¶ Et cū loqueretur, rogauit illū quidam Phariseus vt pranderet apud se.
 38 Et ingressus recubuit. ¶ Phariseus autem cœpit intra se reputans dicere quare nō baptizatus esset ante prandium. ¶ Et ait Dominus ad illū, ¶ Nūc vos Pharisei quod dēforis est calicis & catini mūdatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate. ¶ Stulti, nōne qui fecit quod dēforis est, etiā id quod dēintus est, fecit? ¶ Veruntamen quod superest, date eleemosynā: & ecce omnia munda sunt vobis. ¶ Sed vā vobis Phariseis, quia decimatis mētā & rutā & omneolus: & præteritis iudiciū & charitatē Dei. hæc autem oportuit facere, & illa non omittere. ¶ Vā vobis Phariseis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, & salutatio-
 44 nes in foro. ¶ Vā vobis quia estis vt monumenta quæ nō apparent, & homines ambulantes supra, nesciunt.
 45 ¶ Respondens autē quidam ex Legisperitis, ait illi, Magister, hæc dicens etiā contumeliā nobis facis. ¶ At ille ait, Et vobis legisperitis vā: ¶ quia
 46 oneratis homines oneribus quæ por-

Mat. 5, 12.

¶ vt si cū.
 Ex G. 3. &
 syllabarū
 vicinitate
 videri po-
 test, Inter-
 pretem sic
 vertisse.

Mat. 23, 25

Inf. 20, 46.

Mat. 23, 6.

Mat. 12, 38

Mat. 23, 40

tare non possunt, & ipsi vno digito
vestro non tangitis sarcinas. ¶ Væ vo- 47
bis, qui ædificatis monumenta Pro-
phetarum: patres autem vestri occide-
runt illos. ¶ Profectò testificamini 48
quod cōsentitis operibus patrum ve-
strorū: quoniam ipsi quidem eos oc-
ciderunt, vos autem ædificatis eorum
sepulchra. ¶ Propterea & sapientia 49
Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas
& Apostolos, & ex illis occident &
persequentur: ¶ vt inquiratur sanguis 50
omnium Prophetarum, qui effusus
est à constitutione mundi à genera-
tione ista, ¶ à sanguine Abel, vs- 51
que ad sanguinem Zachariæ ¶ qui
perijt inter altare & ædem. Ita dico
vobis, requiratur ab hac generatio-
ne. ¶ Væ vobis Legisperitis, quia tu- 52
listis clauem scientiæ, ipsi non in-
troistis, & eos qui introibant prohi-
buitis. ¶ Cū autem hæc ad illos di- 53
ceret, cœperunt Pharisei & Legispe-
riti grauitèr insistere, & os eius op-
primere de multis, ¶ insidiantes ei, & 54
quærentes aliquid capere de ore eius,
vt accusarent eum.

CAP. XII.

Multis autē turbis circumstantibus
ita vt se inuicem conculcarent, A
cœpit dicere ad discipulos suos, ¶ At-
tendite à fermento Phariseorū, quod
est hypocrisis. ¶ Nihil autem oper- 2
tum est, quod non reueletur: neque
absconditū, quod non sciatur. ¶ Quo- 3
niam quæ in tenebris dixistis, in lu-
mine dicentur: & quod in aurē locu-
ti estis in cubiculis, prædicabitur in
tectis.

Mat. 23, 20

Gen. 4, 8.

2 Ps. 24, 22

Mat. 16, 6.

Mat. 8, 15.

Mat. 10, 26

Mat. 4, 22.

enim

MS.R.

Ambros.

CAP. XII. Secundum Lucam. 169

- 4 tectis. ¶ Dico autē vobis amicis meis,
Ne terreamini ab his qui occidūt cor-
pus, & post hæc non habent amplius
5 quid faciant. ¶ Ostendam autem vobis
quem timeatis: timete eum qui post-
quā occiderit, habet potestatem mit-
tere in gehennā. ita dico vobis, hunc
6 timete. ¶ Nōne quinque passerēs ve-
neunt dipondio: & vnus ex illis non
7 est in obliuione coram Deo? ¶ Sed &
capilli capitis vestri omnes numerati
sunt. Nolite ergo timere: multis pas-
8 seribus pluris estis. ¶ Dico autem vo-
9 bis, Omnis quicunq; confessus fuerit
me corā hominibus, & filius homi-
nis confitebitur illum coram ange-
10 lis Dei. ¶ qui autē negauerit me corā
hominibus, negabitur corā angelis
11 Dei. ¶ Et omnis qui dicit verbum in
filiū hominis, remittetur illi: ei autem
qui in Spiritum sanctum blasphema-
uerit, nō remittetur. ¶ Cū autē in-
12 ducent vos in synagogas, & ad magi-
stratus & potestates, nolite solliciti es-
se qualiter, aut quid respondeatis, aut
quid dicatis. ¶ Spiritus enim sanctus
13 docebit vos in ipsa hora quid oporteat
vos dicere. ¶ Ait autē ei quidam
de turba, Magister, dic fratri meo vt
14 diuidat mecum hæreditatem. ¶ At ille
dixit ei, Homo, quis me constituit iu-
15 dicem aut diuisorē super vos? ¶ Dixit
quē ad illos, Videte & caute ab omni
auaritia: quia, nō in abundantia, cu-
iusquā vita eius est, ex his quæ possi-
16 det. ¶ Dixit autē similitudinem ad il-
los, dicens, ¶ Hominis cuiusdā diuitis
17 haberes fructus ager attulit. ¶ & cogi-
tabat

Mat. 10, 32

Mar. 8, 38.

2 Ti. 2, 12.

* in 1 Ms.

G. S.

* in illo 3

Ms. G. S.

Q. n.

Mat. 12, 33

Mar. 3, 28.

* denega-

bitur 6

Ms. G.

Mat. 20, 19

Mar. 13, 11.

* quæ 3

Ms. Amb.

G.

- 3 Ms.

Amb. G.

* cuiquā G.

Ecc. 11, 19

tabat intra se dicens, Quid faciā, quia C
 non habeo quod congregem fructus
 meos? Et dixit, Hoc faciā, Destruam
 horrea mea, & maiora faciā: & illuc
 cōgregabo omnia quæ nata sunt mi-
 hi, & bona mea, & dicā animæ meæ, 19
 Anima, habes multa bona posita in
 annos plurimos: requiesce, comede,
 bibe, epulare. Dixit autem illi Deus, 20
 Stulte, hac nocte animā tuam repetūt
 à te: quæ autē parasti, cuius erūt? Sic
 est qui sibi thesaurizat, & non est in-
 Deum diues. Dixit quæ ad discipulos 22
 suos, Ideo dico vobis: ¶ Nolite solliciti
 esse animæ vestræ quid manducetis:
 neque corpori quid induamini. ¶ Ani- 23
 ma plus est quàm esca, & corpus plus
 quàm vestimentū. Cōsiderate coruos, 24
 quia non semināt neque metunt, qui-
 bus non est cellariū neque horreū, &
 Deus pascit illos. Quanto magis vos
 pulvis estis illis? ¶ Quis autem vestrum 25
 cogitando potest adiciere ad staturam
 suam cubitum vnum? ¶ Si ergo neque 26
 quod minimum est potestis, quid de
 cæteris solliciti estis? ¶ Cōsiderate li- 27
 lia quomodo crescunt: non laborant,
 neque nent: dico autē vobis, nec Sa-
 lomō in omni gloria sua vestieba-
 tur sicut vnū ex istis. ¶ Si autē scœnum 28
 quod hodie est in agro, & cras in cli-
 banum mittitur, Deus sic vestit: quā-
 to magis vos, pusillæ fidei! ¶ Et vos no- 29
 lite quærere, quid manducetis, aut
 quid bibatis: & nolite in sublime tol-
 li: hæc enim omnia gentes mundi 30
 quærunt. Pater autem vester scit quo-
 niam his indigetis. Veruntamē quæ- 31
 rite

Pf. 54, 25.

Mat. 6, 25.

1 Pet. 5, 7.

CAP. XI 1. Secundum Lucam. 171

- rite—primum regnum Dei: & hæc
 32 omnia adiicientur vobis. ¶ Nolite ti- -21 MS.
Amb. G. S.
 33 mere pusillus grex, quia cōplacuit pa- ¶ & iusti-
tia eius O.
Mat. 19, 21
Mat. 6, 20.
 34 tri vestro dare vobis regnū. ¶ Vendi-
 te quæ possidetis, & date eleemosy-
 nam. Facite vobis sacculos qui non
 veterascunt, thesaurum non deficien-
 tem in cælis: quod fur non appropriat,
 34 neque tinea corrūpit. ¶ Vbi enim the-
 saurus vester est, ibi & cor vestrum e-
 35 rit. ¶ Sint lumbi vestri præcincti, & lu-
 cernæ ardentes—in manibus vestris,
 36 ¶ & vos similes hominibus expectan- -16 MS.
Amb. G. S.
Q. n.
 tibus dominum suum quando reuer-
 tatur à nuptiis: ut cūm venerit & pul-
 37 sauerit, confestim aperiant ei. ¶ Beati
 serui illi, quos cūm venerit dominus,
 inuenerit vigilantes. amen dico vo-
 bis, quod præcinget se, & faciet illos
 discumbere, & transiens ministrabit
 38 illis. ¶ Et si venerit in secunda vigilia,
 & si in tertia vigilia venerit, & ita in-
 39 uenerit: beati sunt serui illi. ¶ Hoc Mat. 24, 43
 autem scitote, quoniam si sciret pa-
 ter familiās qua hora fur veniret, ¶ vi- Ap. 16, 15.
 40 gilaret utique, & non sineret perfodi
 domum suam. ¶ Et vos estote parati:
 41 quia qua hora non putatis, filius ho-
 minis veniet. ¶ Ait autē ei Petrus, Do-
 42 mine, ad nos dicis hanc parabolam:
 an & ad omnes? ¶ Dixit autem Do-
 minus, Quis, putas, est fidelis dispen-
 43 sator & prudens, quē ¶ consti-
tuet 2 MS.
G. S.
 constituit domum suam, ut det il-
 lis in tempore tritici mensurā? ¶ Bea-
 44 tus ille seruus, quem cūm venerit do-
 minus, inuenerit ita facientem. ¶ Ve-
 rē dico vobis, quoniam supra omnia
 quæ

quæ possidet, constituet illum. ¶ Quod 45
 si dixerit seruus ille in corde suo, Mo-
 ram facit dominus meus venire: &
 coeperit percutere seruos & ancillas,
 & edere & bibere, & inebriari: ¶ ve- 46
 niet dominus serui illius in die qua
 non sperat, & hora qua nescit, & di-
 uidet eum, partemque eius cum infi-
 delibus ponet. ¶ Ille autem seruus qui 47
 cognouit voluntatem domini sui, &
 non se præparauit, & non fecit se-
 cundum voluntatem eius: vapulabit 48
 multis. ¶ qui autem non cognouit, & fe-
 cit digna plagis: vapulabit paucis.
 Omni autem cui multum datum est,
 multum quæretur ab eo: & cui com-
 mendauerunt multum, plus petet ab eo. 49
 ¶ Ignē veni mittere in terram: & quid 50
 volo, nisi vt accendatur? ¶ Baptismo
 autem habeo baptizari: & quomodo 51
 coarctor, vsque dū perficiatur? ¶ Pu-
 tatis quia pacē veni dare in "terram"? 52
 Nō, dico vobis: sed separationē. ¶ erūt 53
 enim ex hoc, quinque in domo vna
 diuisi, tres in duos, & duo in tres: ¶ di- 54
 uidentur pater in filium, & filius in
 patrem suū, mater in filiam, & filia in
 matrē, socrus in nurum suam, & nu- 55
 rus in socrum suam. ¶ Dicebat autem 56
 & ad turbas, Cūm videritis nubem
 orientem ab occasu, statim dicitis,
 Nimbū venit: & ita fit. ¶ & cūm au- 57
 strum flantē, dicitis, Quia aestuserit:
 & fit. ¶ Hypocritæ, faciē cæli & terræ 58
 nostis probare. hoc autem tempus
 quomodo nō probatis? ¶ Quid autem 59
 & à vobis ipsis non iudicatis quod iu-
 stum est? ¶ Cūm autē vadis cū aduer- 60
 sario

-6 MS.
 Amb. G.

Mat. 10, 34
 "terra MS.
 G.

Mat. 16, 2.

Mat. 5, 25.

CAP. XIII. Secundum Lucam. 175
sario tuo ad principem, in via da ope-
ram liberari ab illo : ne fortè trahat te
ad iudicē, & iudex tradat te exactori,
& exactor mittat te in carcerē. ¶ Di-
co tibi, non exies inde, donec etiam
nouissimum minutum reddas.

CAP. XIII.

A Derant autem quidā ipso in tem-
pore, nuntiantes illi de Galilæis,
quorum sanguinē Pilatus miscuit cū
sacrificiis eorū. ¶ Et respondens dixit
illis, Putatis quod hi Galilæi præ om-
nibus Galilæis peccatores fuerint,
quia talia passi sunt? ¶ Non, dico vobis:
sed nisi pœnitentiam habueritis, om-
nes similiter peribitis. ¶ Sicut illi de-
cem & octo supra quos cecidit turris
in Silœe, & occidit eos: putatis quia
& ipsi debitores fuerint præter om-
nes homines habitantes in Ierusalē?
¶ Non, dico vobis: sed si pœnitentiam
non habueritis, omnes similiter per-
ibitis. ¶ Dicebat autē hanc similitudi-
nem, Arborē fici habebat quidā plan-
tatam in vinea sua: & venit quærens
fructum in illa, & non inuenit. ¶ Dixit
autem ad cultorem vineæ, Ecce anni
tres sunt ex quo venio quærens fru-
ctum in ficulnea hac: & nō inuenio.
Succide ergo illā: vt quid etiā terram
occupat? ¶ At ille respondens dicit il-
li, Domine, dimitte illā & hoc anno,
vsq; dum fodiā circa illam, & mittam
stercora. ¶ & si quidē fecerit fructum:
sin autē, in futurū succides eā. ¶ Erat
autē docens in synagoga eorū sabba-
this. ¶ Et ecce mulier quæ habebat spi-
ritū infirmitatis annis decem & octo:
& erat

& erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. ¶ Quam cum videret Iesus, vocavit eam ad se, & ait illi, Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. ¶ Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deū. ¶ Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbatho curasset Iesus, dicebat turbæ, Sex dies sunt in quibus oportet operari. in his ergo venite, & curamini: & non in die sabbathi. ¶ Respondens autem ad illū Dō-

¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴
 "hypocri-
 tæ MS. R.
 Amb. G.

Mat. 13, 31

Mar. 4, 30.

*esse 2MS.

*existi-

mabo 4

MS.

Mat. 13, 33

*existi-

mabo 3

MS.

Mat. 7, 13.

minus dixit, "Hypocrita", vnusquisq; vestrū sabbatho nō soluit bouē suū aut asinum à præsepio, & ducit ad aquare? ¶ Hanc autem filiam Abrahæ quā alligauit satanas, ecce, decem & octo annis non oportuit solui à vinculo isto die sabbathi? ¶ Et cum hæc diceret, erubescerāt omnes aduersarij eius: & omnis populus gaudebat in vniuersis quæ gloriosè fiebant ab eo. ¶ Dicebat ergo, Cui simile est regnū Dei, & cui simile "æstimabo" illud? ¶ Simile est grano sināpis, quod acceptum homo misit in hortū suū, & creuit: & factū est in arborem magnam, & volucres cæli requieuerūt in ramis eius. ¶ ¶ Er iterum dixit, Cui simile "æstimabo" regnū Dei? ¶ Simile est fermento, quod acceptū mulier abscondit in farinæ satratia: donec fermentaretur totū. ¶ Et ibat per ciuitates & castella docēs, & iter faciens in Ierusalē. ¶ Ait autē illi quidā, Domine, si pauci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos, ¶ ¶ Contendite intrare per angustā portam: quia multi, dico vobis

CAP. XIII. Secundum Lucam 175

- vobis, quærent intrare, & nō poterūt.
- 25 ¶ Cū autem intrauerit pater familiās, *Mat. 25, 10*
& clauerit ostium, & incipietis foris
stare, & pulsare ostium, dicentes, Dñe
aperi nobis: & respōdens dicet vobis,
26 Nescio vos vnde sitis: ¶ Tūc incipietis
dicere, Manducauimus corā te & bi-
bimus, & in platéis nostris docuisti,
27 ¶ Et dicet vobis, ¶ Nescio vos, vnde si- *Mat. 7, 23.*
tis: ¶ discedite à me omnes operarij
28 iniquitatis. ¶ Ibi erit fletus & stridor *Eccl. 5, 4.*
dentiū: cūm videritis Abrahā & Isaac
& Iacob, & omnes Prophetas in re- *Psal. 6, 9.*
29 gno Dei, vos autem expelli foras. ¶ E r
venient ab Oriente & Occidente &
Aquilone & Austro: & accumbent in
30 regno Dei. ¶ Et ecce sunt nouissimi *Mat. 19, 10*
qui erunt primi, & sunt primi, qui *Eccl. 20, 16.*
31 erunt nouissimi. ¶ In ipsa die accef- *Mar. 10, 31*
serunt quidā Pharisæorū, dicentes illi, *erant o.*
Exi & vade hinc: quia Herodes vult
32 te occidere. ¶ Et ait illis, Ite, & dicite
G vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & sa-
nitates perficio hodie & cras, & ter-
33 tia die cōsummor. ¶ Veruntamē oport-
et me hodie & cras & sequenti die
ambulare: quia non capit prophetam
34 perire extra Ierusalē. ¶ Ierusalem, Ie- *Mat. 23, 37*
rusalem quæ occidis Prophetas, & la- *missi*
pidas eos qui mittuntur ad te, quo- *sunt ms.*
ties volui congregare filios tuos quē- *G. s.*
admodum avis nidum suū sub pēnis: *relinqui-*
& noluisti? ¶ Ecce relinquetur vobis *tur G. s.*
domus vestra deserta. Dico autē vo- *-2 ms.*
bis, quia non videbitis me donec ve- *G. q.*
niat cūm dicetis, ¶ Benedictus qui ve- *Inf. 19, 3 &*
nit in nomine Domini.

ET factum est: cū intraret Iesus in
 domum cuiusdā principis Phari-
 sœorū sabbatho māducare panem, &
 ipsi obseruabant eum. Et ecce homo
 quidā hydropicus erat ante illum. Et
 respondens Iesus dixit ad Legisperi-
 tos & Phariseos, dicens, Si licet sab-
 batho curare? At illi tacuerūt. ipse ve-
 rō apprehēsus sanauit eum: ac dimi-
 sit. Et respondens ad illos dixit, Cu-
 ius vestrum asinus aut bos in puteum
 cadet: & non cōtinuō extrahet illum
 dies sabbathi? Et nō poterant ad hęc
 respondere illi. Dicebat autem & ad
 inuitatos parabolā, intendēs quomo-
 do primos accubitus eligerent, dicens
 ad illos, Cū inuitatus fueris ad nu-
 ptias, non discumbas in primo loco,
 ne fortē honoratior te sit inuitatus ab
 illo: & veniens is qui te & illum vo-
 cavit, dicat tibi, Da huic locum: &
 tunc incipias cū rubore nouissimum
 locū tenere. sed cū vocatus fueris,
 vade, recūbe in nouissimo loco: vt cū
 venerit qui te inuitauit, dicat tibi,
 Amice, ascende superiūs. Tunc erit
 tibi gloria coram simul discumbenti-
 bus: ¶ quia omnis qui se exaltat hu-
 miliabitur: & qui se humiliat, exal-
 tabitur. Dicebat autē & ei qui se in-
 uitauerat, Cū facis prandium aut
 cœnā, noli vocare amicos tuos, neq;
 fratres tuos, neque cognatos, neque
 vicinos diuites: ne fortē te & ipsi re-
 inuitent, & fiat tibi retributio. sed
 cū facis conuiuiū, voca pauperes,
 debiles, claudos, & cæcos: & beatus
 eris,

ab aliquo
 G.S.

Pro. 25, 7.

Mat. 23, 12.

Inf. 18, 14.

Tob. 4, 7.

Pro. 3, 9.

CAP. XIII. Secundum Lucam. 177

- e ris, quia non habent retribuere tibi:
 retribuetur enim tibi in resurrectione.
 15 ne iustorum. [¶] Hæc cum audisset quidā
 de simul discumbentibus, dixit illi,
 D Beatus qui māducabit panem in re- [¶] mandu-
 16 gno Dei. [¶] At ipse dixit ei, ¶ Homo qui-
 dam fecit cœnam magnā, & vocauit ^{cat R.}
 17 multos. [¶] Et misit seruum suum hora ^{Mat. 22, 2.}
 cœnæ dicere inuitatis vt venirēt, quia ^{Apo. 19, 9.}
 18 iam parata sunt omnia. [¶] Et cœperunt
 simul omnes excusare. Primus dixit
 ei, Villā emi, & necesse habeo exire &
 19 videre illam; rogo te habe me excusa-
 tum. [¶] Et alter dixit, Iuga bouum emi
 20 quinq;, & eo probare illa; rogo te ha-
 be me excusatū. [¶] Et alius dixit, Vxo-
 rem duxi, & ideo nō possum venire.
 21 [¶] Et reuersus seruus, nuntiavit hæc
 E domino suo. Tunc iratus pater fami-
 lias, dixit seruo suo, Exi citō in pla-
 teas & vicos ciuitatis: & pauperes ac
 debiles & cæcos & claudos introduce
 22 huc. [¶] Et ait seruus, Domine, factum
 est vt imperasti: & adhuc locus est.
 23 [¶] Et ait dominus seruo, Exi in vias &
 sepes: & cōpelle intrare, vt impleatur
 24 domus mea. [¶] Dico autē vobis, quòd
 nemo virorū illorum qui vocati sunt,
 25 gustabit cœnā meam. [¶] Ibant autem
 turbæ multæ cum eo: & conuersus
 26 dixit ad illos, ¶ Si quis venit ad me, ^{Mat. 10, 37}
 & non odit patrem suum & matrē, &
 uxorem & filios, & fratres & soro-
 res, adhuc autē & animā suam: non
 27 potest meus esse discipulus. [¶] ¶ Et qui ^{Mat. 10, 38}
 F non baiulat crucem suā, & venit post ^{& 16, 24.}
 me: non potest meus esse discipulus. ^{Mar. 8, 34.}
 28 [¶] Quis enim ex vobis volens turrin

nónne
MS. q. R.

172 Euangelium CAP. XV.
ædificare, "non" prius sedens, computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendū: ? ne postea quam 29
posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vidēt, incipiant illudere ei, ? dicentes, Quia 30
hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare? ? Aut quis rex iturus cōmittere bellum aduersus alium G
regē, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? ? alioquin adhuc illo longē agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt. ? Sic ergo omnis ex vobis qui nō 33
renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. ? ¶ Bonū 34
est sal. Si autem sal euanuerit: in quod condietur? ? Neque in terram, neq. in sterquiliniū vtile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

Mat. 5, 13.
Mar. 9, 50.
*quoque
MS. s.

CAP. XV.

Mat. 18, 12.

*Q. n.

ERant autem appropinquantēs ei publicani & peccatores vt audirent illum. ? Et murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis ? Et ait ad illos parabolam istam, 3
dicens, ¶ Quis ex vobis homo qui habet centū oves: & si perdidit vnā 4
ex illis, "nónne" dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illā quæ perierat donec inueniat eam? ? Et cū inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens: ? & veniens domum conuocat amicos & vicinos, dicens illis, Cōgratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat? ? Dico vobis,

- vobis, quòd ita gaudiũ erit in cælo super vno peccatore pœnitentiã agente, quàm super nonagintanovem iustis qui non indigent pœnitentia. ¶ Aut quæ mulier habens drachmas decem: si perdidit drachmam vnã, "nõn ne accendit lucernam, & euerit domum, & quærit diligenter, donec inueniat"? ¶ Et cùm inuenerit, cõuocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram? ¶ Ita, dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.
- ¶ Ait autẽ, Homo quidã habuit duos filios: ¶ & dixit adolescentior ex illis patri, Pater, da mihi portionẽ substantiæ quæ me contingit. Et diuisit illis substantiã. ¶ Et non post multos dies, congregatis omnibus adolescentior filius peregrẽ profectus est in regionẽ longinquam: & ibi dissipauit substantiam suã viuendo luxuriosẽ. ¶ Et postquam omnia "consummasset", facta est fames valida in regione illa, & ipse coepit egere. ¶ Et abiit, & adhæsit vnicuium regionis illius. Et misit illum in villam suam vt pasceret porcos. ¶ Et cupiebat implere ventrem suum de filiis quas porci manducabant: & nemo illi dabat. ¶ In se autem reuersus dixit, Quanti mercenarij patris mei abundant panibus: ego autem hinc fame pereor! ¶ Surgã, & ibo ad patrem meũ, & dicam ei, Pater peccaui in cælum & corã te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenariis tuis. ¶ Et surgens v-

"Q n.
"euerit &
MS. R. G. S.
"cã MS. S.

"cõsum-
pisset &
MS. G. S.
"dissipa-
set 1 MS.

"in domo
MS. S.

nit ad patrē suum. Cū autē adhuc E
longē esset, vidit illum pater ip̄s,
& misericordia motus est, & accurrēs
cecidit super collum eius, & oscula-
tus est eum. ¶ Dixitque ei filius, Pater, 27
peccaui in cælum & corāte, iam nō
sum dignus vocari filius tuus. ¶ Dixit 28
autē pater ad seruos suos, Citō pro-
ferre stolā primā, & induite illum,
& date annulum in manum eius, &
calceamenta in pedes eius: ¶ & addu- 29
cite vitulū saginatum, & occidite, &
manducemus, & epulemur: ¶ quia hic 30
filius meus mortuus erat & reuixit, F
perierat & inuentus est. Et cœperunt
epulari. ¶ Erat autē filius eius senior 31
in agro. & cū veniret & appropin-
quaret domui, audiuit symphoniam
& chorū: ¶ & vocauit vnum de ser- 32
uis, & interrogauit quid hæc essent.
¶ Isque dixit illi, Frater tuus venit, & 33
occidit pater tuus vitulum sagina-
tum, quia saluum illum recepit. ¶ In 34
dignatus est autē, & nolebat introire.
Pater ergo illius egressus cœpit roga-
re illum. ¶ At ille respondens, dixit pa- 35
tri suo, Ecce tot annis seruo tibi, & G
nunquam mandatum tuum præter-
iui, & nunquam dedisti mihi hæc dum
vt cū amicis meis epularer: ¶ sed post 36
quam filius tuus hic, qui deuorauit
substantiam ^a suam cū meretricibus
venit, occidisti illi vitulum sagina-
tum. ¶ At ipse dixit illi, Fili, tu sem- 37
per mecum es, & omnia mea tua
sunt. ¶ epulari autē & gaudere oport- 38
tebat, quia frater tuus hic, mortuus
erat, & reuixit, perierat, & inuētus est.

C A P.

^a suam
G. S.

- 1 DICEBAT autem & ad discipulos
 A suos, Homo quidam erat diues
 qui habebat villicum: & hic diffama-
 tus est apud illum, quasi dissipasset
 2 bona ipsius. ? Et vocauit illum, & ait
 illi, Quid hoc audio de te? redde ra-
 tionem villicationis tuæ: iam enim
 3 non poteris villicare. ? Ait autem vil-
 licus intra se, Quid faciã quia domi-
 nus meus aufert à me villicationem?
 fodere non valeo, mendicare erube-
 4 sco. ? Scio quid faciam, vt cum amo-
 tus fuero à villicatione, recipiant me
 5 in domos suas. ? Conuocatis itaque
 singulis debitoribus domini sui, di-
 cebat primo, Quantum debes domi-
 6 no meo? ? At ille dicit, Centum ^{ca-}
 B dos olei. Dixitque illi, Accipe cau-
 tionem tuã: & sede, citò scribe quin-
 7 quaginta. ? Deinde alij dixit, Tu ve-
 rò quantum debes? Qui ait, Centum
 8 coros tritici. Ait illi, Accipe literas
 tuas, & scribe octoginta. ? Et lauda-
 uit dominus villicum iniquitatis, quia
 prudenter fecisset: quia filij huius se-
 culi, prudentiores filiis lucis in ge-
 9 natione sua sunt. ? Et ego vobis di-
 co, facite vobis amicos de mammo-
 10 na iniquitatis: vt cum defeceritis, re-
 cipiant vos in æterna tabernacula.
 ? Qui fidelis est in minimo, & in ma-
 iori fidelis est: & qui in modico ini-
 quus est, & in maiori iniquus est.
 11 ? Si ergo in iniquo mammona fide-
 les non fuistis: quod verum est quis
 12 ^{ca-}credat vobis? ? Et si in alieno fide-
 les non fuistis: quod vestrum est, quis

Abatos G.
 Hier. q. 6.
 ad Alga-
 siam.

ca- credet
 MS. R. G. S

M 3 dabit

Mat. 6, 24. dabit vobis? ¶ Nemo seruus potest
duobus dominis seruire, aut enim
vnum odiet, & alterum diligit: aut
vni adhærebit, & alterum cõtemnet.
non potestis Deo seruire & māmō-
næ. ¶ Audiebant autem omnia hæc

* & G. * Pharisei qui erant avari: & deride-
bāt illum. ¶ Et ait illis, Vosestis qui iu-
stificatis vos coram hominibus, Deus D
autem nouit corda vestra, quia quod
hominibus altum est, abominatio est
ante Deum. ¶ Lex & Prophetæ, vs-

Ms. 11, 12 que ad Iohannem. ex eo regnum Dei
euangelizatur, & omnis in illud vim
facit. ¶ Facilius est autem cælum &
terram præterire, quàm de lege vnum
apicem cadere. ¶ Omnis qui dimit-

Mat. 5, 32. tit vxorem suā, & alteram ducit, mœ-
Mar. 10, 11 chatur: & qui dimissam à viro ducit,
1 Cor. 7, 10 mœchatur. ¶ Homo quidam erat di-
ues, & induebatur purpura & bys-
so: & epulabatur quotidie splendide.

* qui *Ms.* ¶ Et erat quidā mendicus nomine La-
zarus, qui iacebat ad ianuam eius, vl-
ceribus plenus: ¶ cupiens saturari de
micis, quæ cadebant de mensa diui-

* & nemo
illi dabat
Ms. q.

* est. Et in
inferno
eieians
Aug. serm.
25. de di-
uersis, &
alibi, G. S. ¶ Eleuans autem oculos suos cū esset
in tormentis, vidit Abraham à longē,
& Lazarum in sinu eius. ¶ & ipse cla-
mans dixit, Pater Abraham, miserere
mei, & mitte Lazarum vt intingat ex-
tremū digiti sui in aquā, vt refrigeret
linguam meā, quia crucior in hac flā-
ma.

CAP. XVII. Secundum Lucam. 183

- 25 ma. Et dixit illi Abraham, Fili, recorde-
dare quia recepisti bona in vita tua,
& Lazarus similiter mala: nunc autem
26 hic cōsolatur, tu verò cruciaris. Et in
his omnibus, inter nos & vos¹ chaos²
magnum firmatum est: ut hi qui vo-
lunt hinc transire ad vos, nō possint,
27 neq. inde huc transire. Et ait, Ro-
go ergo te pater ut mittas eum in do-
mum patris mei: habeo enim quinq.
28 fratres: ut testetur illis, ne & ipsi ve-
niant in hunc locum tormentorum.
29 Et ait illi Abraham, Habent Moy-
30 sen & Prophetas: audiant illos. At
G ille dixit, Non, pater Abraham: sed si
quis ex mortuis ierit ad eos, pœniten-
31 tiam agent. Ait autem illi, Si Moysen
& Prophetas non audiunt, neque si
quis ex mortuis resurrexerit, credent.

CAP. XVII.

- 1 ET ait ad discipulos suos, Impossi-
A bile est ut non veniant scandala:
2 ¶ Ve autē illi per quem veniunt. ¶ Vti-
lius est illi si lapis molaris imponatur
circa collū eius, & proiciatur in ma-
re, quā ut scandalizet vnum de pu-
3 sillis istis. Attendite vobis, ¶ si pec-
caverit in te frater tuus, increpa il-
lum: & si pœnitentiā egerit, dimitte
4 illi. Et si septies in die peccaverit in
te, & septies in die conuersus fuerit
ad te, dicens, Pœnitet me, dimitte il-
5 li. Et dixerūt Apostoli Domino, Ad-
6 augenobis fidem. ¶ Dixit autē Do-
B minus, Si haberetis fidem sicut gra-
num sināpis, diceretis huic arbori
moro, Eradicare & transplantare in
7 mare: & obediret vobis. Quis au-

¹ chaos
est Græcè,
quod ha-
tum signi-
ficat: cuius
significa-
tionis est &
Syriaca
vox.

Mat. 18, 7.
Mar. 9, 42

Mat. 18, 21
Luc. 19, 17.
Ecl. 19, 13
- 19 Ms. S.

Mat. 17, 20

tem vestrum habens seruum aratrem
 aut pascentem*, qui regresso de agro
 dicat illi, Statim, Trāsi, recumbe: ? & 8
 *oues,
 Amb. G. 5. non dicit ei, Para quod cenem, &
 dicat ? praecege te & ministra mihi donec
 MS. R. manducem & bibam, & post hæc tu
 manducabis & bibes? Nunquid gra- 9
 tiam habet seruo illi, quia fecit quæ C
 ei imperauerat? Nō puto. Sic & vos 10
 cū feceritis omnia quæ præcepta
 sunt vobis, dicite, Serui inutiles su-
 mus: quod debuimus facere, fecimus.
 ? Et factū est, dum iret in Ierusalem, 11
 transibat per mediā Samariā & Ga-
 lilæā. ? Et cū ingrederetur quoddam 12
 castellum, occurrerunt ei decem viri D
 leprosi, qui steterunt à lōge: ? & leua- 13
 uerunt vocem, dicentes, Iesu præcep-
 tor, miserere nostri. ? Quos vt vidit, 14
 Ieu. 24, 2. dixit, Ite, ostendite vos sacerdotibus.
 Et factū est dum irent, mundati sunt.
 ? Vnus autē ex illis, vt vidit quia mū. 15
 datus est: regressus est, cū magna vo-
 ce magnificans Deū, ? & cecidit in fa- 16
 ciem ante pedes eius, gratias agēs: &
 hic erat Samaritanus. ? Respondens 17
 autem Iesus, dixit, Nōne decē mun-
 dati sunt? & nouem vbi sunt? Nō est 18
 inuentus qui rediret, & daret gloriam
 Deo, nisi hic alienigena. ? Et ait illi, 19
 Surge, vade: quia fides tua te saluū fe-
 cit. ? Interrogatus autem à Phariseis, 20
 Quando venit regnū Dei? respondit
 eis, & dixit, Non venit regnū Dei cum
 obseruatione: ? neq. dicent, Ecce hīc, 21
 aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei
 intra vos est. ? Et ait ad discipulos 22
 suos, Venient dies quando desideretis E
 videre

CAP. XVII. Secundum Lucam. 189
 20 videre vnū diem filij hominis: & non
 21 videbitis. ¶ Et dicent vobis, Ecce hic *Mat. 24, 27*
 & ecce illic. Nolite ire, neque secte- *Mar. 13, 21*
 22 mini. ¶ nam sicut fulgur coruscans de
 sub celo, in ea quæ sub celo sunt, ful-
 get: ita erit filius hominis in die sua.
 23 ¶ Primū autem oportet illum multa
 pati, & reprobari à generatione hac.
 24 ¶ Et sicut factū est in diebus Noë, ita *Mat. 24, 73*
 25 erit & in diebus filij hominis. ¶ Ede- *Gen. 7, 5.*
 bant, & bibebāt; vxores ducebant, &
 dabantur ad nuptias, vsque in diē qua
 intrauit Noë in arcam: & venit di-
 26 luuium, & perdidit omnes. ¶ Simili-
 27 ter ¶ sicut factū est in diebus Lot: Ede- *Gen. 19, 24*
 bāt & bibebant; emebant, & vende-
 28 bant; plantabant, & ædificabāt: ¶ qua *-4 MS. G.*
 die autem exiit Lot à Sôdomis, pluit
 ignem & sulphur de celo, & omnes
 29 perdidit: ¶ secundum hæc erit qua die
 30 filius hominis reuelabitur. ¶ In illa ho- *die 3 MS.*
 31 ra qui fuerit in tecto, & vasa eius in *R. G. S.*
 domo, ne descendat tollere illa: & qui
 32 in agro, similiter nō redeat retro. ¶ Me-
 33 mores estote vxoris Lot. ¶ Quicunq. *Supr. 9, 24.*
 quæ fuerit animā suā saluā facere, *Mat. 10, 39*
 perdet illam: & quicunq. perdiderit *Mar. 8, 35.*
 34 illam, viuificabit eā. ¶ Dico vobis, ¶ in *Ioh. 12, 25.*
 illa nocte erūt duo in lecto vno: vnus *Mat. 24, 40*
 35 assumetur, & alter relinquetur: ¶ duæ *1 Th. 4, 17*
 erunt molentes in vnum: vna assu-
 metur, & altera relinquetur. - duo in *-2 MS. G.*
 agro: vnus assumetur, & alter relin- *q.*
 36 quetur. ¶ Respondentes dicunt illi,
 37 Vbi Domine? ¶ Qui dixit illis, Vbi cū-
 que fuerit corpus, illuc congregabun-
 tur & aquilæ.

Ecl. 18, 22

1 Th. 5, 17.

Dicebat autem & parabolam ad il-
 los, quoniam oportet ¶ semper o-
 rare & non deficere, ¶ dicens, Iudex
 quidam erat in quadam ciuitate, qui
 Deum non timebat, & hominem nō
 reuerbatur. ¶ Vidua autem quædam
 erat in ciuitate illa: & veniebat ad eū,
 dicēs, Vindica me de aduersario meo.
 ¶ Et nolebat per multum tempus. Post
 hæc autem dixit intra se, Etsi Deum
 non timeo, nec hominem reuereor:
 ¶ tamen quia molesta est mihi hæc vi-
 dua, vindicabo illā, ne in nouissimo
 veniens suggillet me. ¶ Ait autem Do-
 minus, Audite quid iudex iniquitatis
 dicit. ¶ Deus autem non faciet vindi-
 ctam electorum suorum clamantium
 ad se die ac nocte: & patientiam ha-
 bebit in illis? ¶ Dico vobis quia citō
 faciet vindictam illorum. Verunta-
 men filius hominis veniens, putas,
 inueniet fidem in terra? ¶ Dixit autē
 & ad quosdam qui in se confidebant
 tanquam iusti, & aspernabantur cæ-
 teros, parabolam istam: ¶ Duo homi-
 nes ascendebant in templum vt ora-
 rent: vnus Phariseus, & alter Publi-
 canus. ¶ Phariseus stans, hæc apud se
 orabat: Deus gratias ago tibi, quia nō
 sum sicut cæteri hominum: raptores,
 iniusti, adulteri: velut etiā hic publi-
 canus. ¶ Ieiuno bis in sabbatho: deci-
 mas do omniū quæ possideo. ¶ Et pu-
 blicanus à longē stans, nolebat nec
 oculos ad cælum leuare: sed percutie-
 bat pectus suum, dicens, Deus propi-
 tius esto mihi peccatori. ¶ Dico vo-
 bis,

*dicens
 ms q.

CAP. XVIII. Secundum Lucam. 187

- bis, descendit hic iustificatus in do-
 mum suam ab illo. ¶ quia omnis qui
 se exaltat, humiliabitur: & qui se hu-
 miliat, exaltabitur. ¶ Afferebant au-
 tem ad illum & infantes, vt eostan-
 geret. Quod cum viderent discipuli,
 increpabant illos. ¶ Iesus autem con-
 uocans illos, dixit, Sinite pueros ve-
 nire ad me, & nolite vetare eos. taliū
 est enim regnum Dei. ¶ Amen dico
 vobis, quicumq. non acceperit regnū
 Dei sicut puer, non intrabit in illud.
 ¶ Et interrogauit eum quidam prin-
 cepts, dicens, Magister bone, quid fa-
 ciens vitam æternam possidebo? ¶ Di-
 xit autem ei Iesus, Quid me dicis bo-
 num? nemo bonus nisi solus Deus.
 ¶ Mandata nosti: ¶ Non occides, Non
 moechaberis, Nō furtum facies, Non
 falsum testimonium dices, Honora
 patrem tuum & matrē. ¶ Qui ait, Hæc
 omnia custodiui à iuuentute mea.
 ¶ Quo audito, Iesus aitei, Adhuc vnū
 tibi deest: omnia quæcunque habes
 vende, & da pauperibus, & habebis
 thesaurum in celo: & veni, sequere
 me. ¶ His ille auditis, contristatus est:
 quia diues erat valde. ¶ Videns autem
 Iesus illum tristē factū, dixit, Quam
 difficilē, qui pecunias habent, in regnū
 Dei intrabunt! ¶ Facilius est enim ca-
 melum per foramen acus transire,
 quàm diuitem intrare in regnum Dei.
 ¶ Et dixerunt qui audiebant, Et quis
 potest saluus fieri? ¶ Ait illis, Quæ im-
 possibilia sunt apud homines, possi-
 bilia sunt apud Deum. ¶ Ait autē Pe-
 trus, Ecce, nos dimisimus omnia, &
 secuti

Supr. 14, 11

Mat. 23, 12

Mat. 19, 13

Mat. 19, 13

Mat. 19, 16

Mat. 19, 17

Exo. 20, 13

secuti sumus te. ¶ Quid dixit eis, Amen 29
 dico vobis, nemo est qui reliquit do-
 mum aut parentes, aut fratres, aut
 uxorem, aut filios propter regnū Dei,
 ¶ & non recipiat multo plura in hoc 30
 tempore & in seculo venturo vitam
 æternam. ¶ ¶ Assumpsit autem Iesus 31
 Mat. 20, 17
 Mar. 10, 32
 duodecim, & ait illis, Ecce ascendi-
 mus Ierosolymam, & consumma-
 buntur omnia quæ scripta sunt per
 prophetas de filio hominis. ¶ tradetur 32
 enim Gentibus, & illudetur, & flagel-
 labitur, & conspuetur: ¶ & postquā fla- 33
 gellauerint, occident eum, & tertia
 die resurget. ¶ Et ipsi nihil horum in- 34
 tellexerunt, & erat verbum istud abs-
 conditum ab eis, & non intelligebāt
 quæ dicebantur. ¶ ¶ Factum est autem, 35
 Mat. 20, 29
 Mar. 10, 46
 cū appropinquaret Iericho, cæcus
 quidam sedebat secus viam, mendi-
 cans. ¶ Et cū audiret turbam præ- 36
 tereuntem, interrogabat quid hoc es. G
 set. ¶ Dixerunt autem ei, quod Iesus 37
 Nazarenus transiret. ¶ Et clamauit, di- 38
 cens, Iesu fili Dauid miserere mei.
 ¶ Et qui præibant, increpabant eum 39
 vt taceret. Ipse verò multo magis cla-
 mabat, Fili Dauid miserere mei. ¶ Stās 40
 autem Iesus, iussit illū adduci ad se.
 Et cū appropinquasset, interroga-
 uit illum, ¶ dicens, Quid tibi vis fa- 41
 ciam? At ille dixit: Domine vt videā.
 ¶ Et Iesus dixit illi, Respice, fides tua 42
 te saluum fecit. ¶ Et concessim videri, 43
 & sequebatur illum magnificās Deū.
 Et omnis plebs vt vidit, dedit lau-
 dem Deo.

- E**T ingressus perambulabat Ieri-
cho. ² Et ecce vir nomine Za-
chæus: & hic princeps erat publica-
norū, & ipse diues. ³ & quærebat vi-
dere Iesum, quis esset: & non poterat
præ turba, quia statura pusillus erat.
⁴ Et præcurrens ascendit in arborem
sycomorum vt videret eum: quia in-
de erat transiturus. ⁵ Et cū venisset
ad locum, suspiciens Iesus vidit illū,
& dixit ad eum, Zachæe, festinans
descende: quia hodie in domo tua o-
portet me manere. ⁶ Et festinans de-
scendit, & excepit illum gaudens. ⁷ Et
cū viderent omnes, murmurabant,
dicentes quodd ad hominem peccato-
rem diuertisset. ⁸ Stans autē Zachæus,
dixit ad ⁹ Dominum, Ecce dimidium
bonorum meorum, Domine, do pau-
peribus: & siquid aliquem defrauda-
ui, reddo quadruplum. ¹⁰ Ait Iesus ad
eum, Quia hodie salus domui huic
facta est: eo quodd & ipse filius sit A-
brahæ. ¹¹ ¶ Venit enim filius hominis
quærere & saluū facere quod perie-
rat. ¹² Hæc illis audientibus adiiciens,
dixit parabolam, eo quodd esset prope
Ierusalem; & quia existimarent quodd
confestim regnum Dei manifestare-
tur. ¹³ Dixit ergo, ¶ Homo quidam no-
bilis abiit in regionem longinquam
accipere sibi regnum, & reuerti. ¹⁴ Vo-
catis autem decem seruis suis, dedit
eis decem mnas, & ait ad illos, Nego-
tiamini dum venio. ¹⁵ Ciues autē eius
oderant eum: & miserunt legationē
post illum, dicentes, Nolumus hunc
regnare

⁹ Iesum
ms. s.

Mat. 12, 12

Mat. 25, 12

-6 MS.
G. S.

regnare super nos. ⁊ Et factum est ut 15
rediret accepto regno: - & iussit vo-
cari seruos, quibus dedit pecuniam: ut
sciret quantum quisque negotiatus
esset. ⁊ Venit autem primus, dicens, 16
Domine, mna tua decem mnas ac-
quisiuit. ⁊ Et ait illi, Euge bone serue, 17
quia in modico fuisti fidelis, eris po-
testatem habens super decē ciuitates.
⁊ Et alter venit, dicens, Domine, mna 18
tua fecit quinque mnas. ⁊ Et huic ait, 19
Et tu esto super quinq. ciuitates. ⁊ Et 20
alter vñit, dicens, Domine, ecce mna
tua quā habui repositam in sudario.
⁊ timui enim te, quia homo austērus 21
es: tollis quod non posuisti, & metis
quod non seminasti. ⁊ Dicit ei, De ore 22
tuo te iudico serue nequam. sciebas D
quodd ego homo austērus sum, tollens
quod non posui, & metens quod non
seminavi: ⁊ & quare non dedisti pe- 23
cuniam meam ad mensam, & ego ve-
niens cum vsuris vtrique exegissem
illam? ⁊ Et astantibus dixit, Aufer te ab 24
illo mnam, & date illi qui decem
mnas habet. ⁊ Et dixerunt ei, Domi- 25
ne, habet decem mnas. ⁊ Dico autem 26
vobis, quia omni habenti dabitur:
ab eo autem qui non habet, & quod
habet auferetur ab eo. ⁊ Veruntamen 27
inimicos meos illos qui noluerunt
me regnare super se, adducite huc: &
interficite ante me. ⁊ Et his dictis, 28
præcedebat ascendens Ierosolymam. E
⁊ Et factū est, ⁊ cū appropinquasset 29
ad Beth phage & Bethaniā ad mon-
tem qui vocatur oliueti, misit duos
discipulos suos, ⁊ dicens, Ite in castel- 30
lum

Supr. 3, 13.

Mt. 13, 12

25, 29.

Mar. 4, 25.

⁊ & abun-

dabit MS.

G q.

Mat. 21, 1

Mar. 11, 1.

- lum quod contra* est: in quod intro-
euntes, inuenietis pullum asinæ alli-
gatū, cui nemo vnquam hominū se-
dit: soluite illū, & adducite. ¶ Et si quis
vos interrogauerit, Quare soluitis? sic
dicetis ei, Quia Dominus operā eius
desiderat. ¶ Abierunt autem qui missi
erant: & inuenerunt sicut dixit illis,
stantē pullū. ¶ Soluentibus autem illis
pullū, dixerunt domini eius ad illos,
Quid soluitis pullū? ¶ At illi dixerunt,
Quia Dominus eum necessariū ha-
bet. ¶ ¶ Et duxerunt illū ad Iesum. Et
F iactantes vestimenta sua supra pullū,
imposuerūt Iesum. ¶ Eunte autē illo
subisternebāt vestimēta sua in via. ¶ Et
cū appropinquaret iā ad descensum
mōtis oliueti, coeperunt omnes turbæ
⁹ descendantium⁹ gaudentes laudare
Deum voce magna, super omnibus
quas viderant virtutibus, ¶ dicentes,
Benedictus qui venit rex in nomine
Domini, pax in cælo: & gloria in ex-
celsis. ¶ Et quidam Phariseorum de
turbis, dixerunt ad illum, Magister
increpa discipulos tuos. ¶ Quibus ipse
ait, Dico vobis, quia si hi tacuerint,
lapides clamabunt. ¶ Et vt appropin-
quauit, videns ciuitatem, fleuit super
illam, dicens, ¶ Quia si cognouisses &
tu, & quidem in hac die tua, quæ ad
pacē tibi, nunc autem abscondita sunt
ab oculis tuis: ¶ Quia venient dies in
te: & circumdabunt te inimici tui val-
lo, & circumdabunt te; & coangusta-
bunt te vndique, ¶ & ad terram pro-
sternent te, & filios tuos qui in te
sunt. ¶ & nō relinquent in te lapidem
super

Ioan. 12, 14.

⁹ discipu-
lorum 5
MS. G. S.⁹ scires
Hier. in c.
2. Michæ,
& alibi.

Mat. 24, 2.

Mat. 13, 2. super lapidem: eo quodd nō cognoueris
Infr. 21, 6. tēpus visitationis tuæ. ¶ Et ingressus 45
Mat. 21, 12 in templū, cœpit elicere vēdentes in
Mat. 11, 17 illo & ementes, ¶ dicens illis, Scriptum 46
Isa. 56, 7. est, ¶ Quia domus mea, domus ora-
Iere. 7, 11. tionis est. ¶ Vos autem fecistis illam
 spelūcā latronum. ¶ Et erat docēs quo- 47
 tidie in templo. Principes autē sacer-
 dotum & Scribæ & Principes plebis
 quærebāt illū perdere: ¶ & non inue- 48
 niebāt quid facerēt illi. Omnis enim
 populus suspensus erat, audiēs illum.

C'AP. XX.

Mat. 21, 23 ET factū est: in vna dierū docente 1
Mar. 11, 27 illo populum in templo & euan- A
 gelizante, cōuenerunt principes sa-
 cerdotū & Scribæ cū senioribus, ¶ & 2
 aiunt dicētes ad illū, Dic nobis, in qua
 potestate hæc facis? aut, Quis est qui 3
 dedit tibi hanc potestatem? ¶ Respondēs
 autē Iesus, dixit ad illos, Interrogabo 4
 vos & ego vnū verbū, Respondete
 mihi, ¶ Baptismus Iohannis de cælo 5
 erat, an ex hominibus? ¶ At illi cogi- 6
 tabant intra se, dicentes, Quia si dixe-
 rimus, De cælo, dicet, Quare ergo non
 credidistis illi? ¶ Si autem dixerimus, 7
 Ex hominibus, plebs vniuersa lapida-
 bit nos: certi sunt enim Iohannem
 prophetam esse. ¶ Et responderunt se 8
Mat. 21, 33. nescire vnde esset. ¶ Et Iesus ait illis, 9
Mar. 12, 1. ¶ Quidam Neq; ego dico vobis in qua potestate B
Isa. 5, 1. hæc facio. ¶ Cœpit autem dicere ad
Iere. 2, 21. plebē parabolā hanc, ¶ Homo *plāta:
 *quidam uit vineā, & locauit eā colonis: & ipse
 ms. G. q. s. *vinde- peregre fuit multis tēporibus. ¶ Et in 10
 mīæ 6 ms. gisse vide- tū fructuū. fructu vineæ darent illi. Qui cæsum
 Ambr. le- dimi-

CAP. XX. Secundum Lucam. 193

- 21 dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cedentes & afficientes cotumelia, dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forsitan cum huc viderint, verebuntur. Quæcum vidissent coloni, cogitauerunt intra se, dicentes, Hic est hæres, occidamus illum, ut nostra fiat hæreditas. Et eiecit illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi, Absit. Ille autem aspiciens eos ait, Quid est ergo hoc quod scriptum est, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, cominuet illum. Et quærebant principes sacerdotum & scribæ mittere in illum manus illa hora: & timebant populum. cognouerunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc.
- 20 ¶ Et observantes, miserunt insidiatores qui se iustos simularent: ut caperent eum in sermone, & traderent illum principatui & potestati præsidis.
- 21 Et interrogauerunt eum, dicentes, Magister, scimus quia rectè dicis & doces: & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces. licet nobis tributum dare Cæsari, an non? Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos, Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium

*Venite
G.S.

Pf. 117, 21.

Act. 4, 11.

Rom. 9, 33.

1 Petr. 2, 8.

Isa. 8.

Mt. 21, 42.

Mt. 22, 15.

Mt. 12, 13.

ut 6 Ma.

G.

N

sium

rium. Cuius habet imaginem & inscriptionem? Respondentes dixerunt,

Rom. 13, 7. Cæsaris. Et ait illis, ¶ Reddite ergo 25

quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et non potuerunt verbum 26

eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt. ¶ Ac 27

Mat. 22, 23
Mr. 12, 18. cesserunt autem quidam Sadducæorum E

qui negant esse resurrectionem, & interrogauerunt eum, ¶ dicentes, Magi 28

Deut. 25, 5. ster, Moyses scripsit nobis, ¶ Si frater

alicuius mortuus fuerit habens uxorem, & hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxorem, & susci-

tet semine fratri suo. ¶ Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem,

& mortuus est sine filiis. ¶ Et sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine

filiis. ¶ Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen, & mortui sunt. ¶ Nouissime

omnium mortua est & mulier. ¶ In resurrectione ergo, cuius eorum

erit uxor? siquidem septem habuerunt eam uxorem. ¶ Et ait illis Iesus, Filij

huius seculi nuntiabunt, & traduntur ad nuptias: ¶ illi uero qui digni habebuntur

seculo illo & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducunt,

neque ducunt uxores, ¶ neque ultra mori poterunt, æquales enim angelis sunt: & filij

sunt Dei, cum sint filij resurrectionis. ¶ Quia uero resurgant mortui, & Moyses ostendit, secus rubum sicut dicit

Exod. 3, 6. ¶ Dominum, Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Iacob. ¶ Deus autem non est mortuorum, sed uiuorum. omnes enim uiuant ei. ¶ Respondentes

Mat. 22, 32
May. 12, 26

cent MS.
R. G.
enim 4
MS. G 5.

Exod. 3, 6.
Mat. 22, 32
May. 12, 26

cent MS.
R. G.
enim 4
MS. G 5.

Exod. 3, 6.
Mat. 22, 32
May. 12, 26

cent MS.
R. G.
enim 4
MS. G 5.

Exod. 3, 6.
Mat. 22, 32
May. 12, 26

CAP. XXI. Secundum Lucam. 195
 dentes autem quidam Scribarum, di-
 40 xerunt ei, Magister, bene dixisti. ⁊ Et
 amplius non audebant eum quicquā
 41 interrogare. ⁊ Dixit autem ad illos,
 Quomodo dicunt Christum, filium
 42 esse Dauid? ⁊ & ipse Dauid dicit in li-
 bro Psalmorū, ⁊ Dixit Dominus Do-
 43 mino meo, sede à dextris meis, ⁊ do-
 nec ponam inimicos tuos, scabellum
 44 pedum tuorum? ⁊ Dauid ergo Domi-
 num illum vocat: & quomodo filius
 45 eius est? ⁊ Audiente autem omni po-
 46 pulo, dixit discipulis suis, ⁊ Attēdite
 à Scribis qui volunt ambulare in sto-
 lis, & amant salutationes in foro, &
 primas cathedras in synagogis, & pri-
 47 mos discubitus in conuiujs. ⁊ qui de-
 uorant domos viduarum: simulantes
 longam orationem. Hi accipiēt dam-
 nationem maiorem.

Mat. 22, 44

Mat. 12, 36

Psal. 109, 1

Mat. 23, 6.

Mat. 12, 38.

Supr. 11, 43

CAP. XXI.

1 **R**espiciens autem, vidite eos qui mit-
 2 tebant munera sua in gazophyla-
 cium diuites. ⁊ Vidit autem & quan-
 3 dam viduam pauperulam mitten-
 tem æra minuta duo. ⁊ Et dixit, Verē
 4 dico vobis, quia vidua hæc pauper,
 plus quā omnes misit: ⁊ nam omnes
 hi, ex abundanti sibi miserunt in mu-
 nera Dei: hæc autem ex eo quod deest
 illi, omnem victum suum quem ha-
 5 buit, misit. ⁊ Et quibusdam dicentibus
 6 de templo quod bonis lapidibus &
 donis ornatum esset, dixit, ⁊ Hæc
 quæ videtis, ⁊ venient dies in quibus
 non relinquetur lapis super lapidem
 7 qui non destruatur. ⁊ Interrogauerunt
 autem illum, dicentes, Præceptor,

Mat. 12, 41

Mat. 24, 7.

Mat. 13, 1.

Sup. 19, 44.

N 2 quan-

quando hæcerunt : & quod signū cū
 fieri incipient? Qui dixit, Videte ne
 seducamini: multi enim venient in
 nomine meo, dicentes quia ego sum:
 & tempus appropinquauit, nolite er-
 go ire post eos. Cum autē audieritis
 proelia & seditiones, nolite terreri:
 oportet primū hæc fieri, sed non-
 dum statim finis. Tunc dicebat illis,
 Surget gens contra gentem, & regnū
 aduersus regnum. Et terræ motus
 magni erunt per loca, & pestilentia
 & fames, terroresque de caelo, & signa
 magna erunt. Sed ante hæc omnia
 iniicient vobis manus suas: & perse-
 quentur tradentes in synagogas &
 custodias, trahentes ad reges & præ-
 sides propter nomen meum: cōtin-
 get autem vobis in testimoniū. Po-
 nite ergo in cordibus vestris nō præ-
 meditari quemadmodum respondeat-
 is. Ego enim dabo vobis & sapien-
 tiam: cui nō poterunt resistere & cō-
 tradicere oēs aduersarij vestri. Tra-
 demini autem à parentibus & fratri-
 bus, & cognatis, & amicis: & morte
 afficient ex vobis, & eritis odio om-
 nibus* propter nomen meum. & ca-
 pillus de capite vestro non peribit.
 In patientia vestra possidebitis ani-
 mas vestras. Cum autem videritis
 circumdari ab exercitu Ierusalē: tunc
 scitote quia appropinquauit desola-
 tio eius. tunc qui in Iudæa sunt, fu-
 giant ad mōtes: & qui in medio eius,
 discedant: & qui in regionibus, non
 intrent in eam. quia dies ultionis hi
 sunt, vt impleantur omnia quæ scri-
 pta

*homini-

bus ms. q.

Mt. 24, 15.

Mr. 13, 14

Dan. 9, 27

C A P. XXI. Secundum Lucam. 199

23 pra sunt. ¶ Væ autem prægnantibus &
 E nutrientibus in illis diebus, erit enim
 pressura magna super terram, & ira
 24 populo huic. ¶ Et cadent in ore gladij:
 & captiui ducentur in omnes gentes.
 & Ierusalem calcabitur à Gentibus:
 donec impleantur tempora nationû.
 25 ¶ ¶ Eterût signa in sole, & luna & stel-
 lis: & in terris pressura gentium præ
 confusione sonitus maris & fluctuû,
 26 ¶ arescentibus hominibus præ timore
 & expectatione, quæ superuenient v-
 niuerso orbi. nam virtutes cælorum
 27 mouebuntur: ¶ & tunc videbunt filiû
 hominis venientem in nubecum po-
 28 testate magna & maiestate. ¶ His autē
 F fieri incipientibus, respicite & leuate
 capita vestra: ¶ quoniam appropin-
 29 quat redemptio vestra. ¶ Et dixit illis
 similitudinem, Videre ficulneam &
 30 omnes arbores: ¶ cùm producût iam
 ex se fructum, scitis quoniam propē
 31 est æstas. ¶ Ita & vos cùm videritis hæc
 fieri, scitote quoniā propē est regnum
 32 Dei. ¶ Amen dico vobis quia nō præ-
 teribit generatio hæc, donec omnia
 33 fiant. ¶ Cælû & terra transibunt: ver-
 34 ba autem mea non transibunt. ¶ ¶ At.
 G tendite autem vobis, ne fortē grauen-
 tur corda vestra in crapula & ebrieta-
 te & curis huius vitæ: & superueniat
 35 in vos repentina dies ista. ¶ tanquam
 laqueus enim superueniet in omnes
 qui sedent super faciem omnistræ.
 36 ¶ Vigilate itaque, omni tempore orā-
 tes, vt digni habeamini fugere ista
 omnia quæ futura sunt, & stare ante
 37 filium hominis. ¶ Erat autem diebus

Mt. 24, 29.

My. 13, 24.

Isa. 13, 10.

Exc. 32, 7.

Isa. 3, 15.

Rom. 8, 23.

Ro. 13, 13.

docens in templor noctibus verò exiens, morabatur in monte qui voca-

¹mandè i - tur Oliueti. ² Et omnis populus ³ma-
bat ³ms. nicabat' ad eū in templo audire eum.

⁴manita.

CAP. XXI.

bat ¹ms.

Q. n

¹Mat. 26, 2. ² & quærebant principes sacerdotum ²

³Mat. 14, 1. & Scribæ, quomodo eum interfice-
rent: timebant verò plebem. ⁴¶ Intra-

⁵Mat. 26, 14

⁶Mat. 14, 10

uit autem satanas in Iudam qui co-
gnominabatur Iscariotes, vnum de

duodecim. ⁷ & abiit, & locutus est eū
principibus sacerdotum & magistra-

tibus, quemadmodum illum trade-
ret eis. ⁸ & gauisi sunt, & pæci sunt

pecuniam illi dare. ⁹ & spondit. Et
quærebat opportunitatem vt traderet

¹⁰Mat. 26, 17

¹¹Mat. 14, 12

illum sine turbis. ¹²¶ Venit autē dies
Azymorum, in qua necesse erat occi-

di pascha. ¹³ & misit Petrum & Iohan-
nem, dicens, Euntes parate nobis pa-

scha, vt manducemus. ¹⁴ & At illi dixe-
runt, Vbi vis paremus? ¹⁵ & dixit ad

eos, Ecce, introeuntibus vobis in ci-
uitatem, occurret vobis homo ¹⁶am-

¹⁷quidam

¹⁸msq.

phoram aquæ portans: sequimini eū
in domum in quam intrat, ¹⁹ & dice-

tis patrifamiliās domus, Dicite tibi
Magister, Vbi est diuersorium vbi pa-

scha cum discipulis meis manducem?
²⁰ & Et ipse ostendet vobis cœnaculum

magnum stratum: & ibi parate. ²¹ & Eun-
tes autem inuenerunt sicut dixit il-

²²Mat. 26, 20

²³Mat. 14, 17

lis, & parauerunt pascha. ²⁴ & Et cum
facta esset hora, discubuit, & duode-

cim Apostoli cum eo. ²⁵ & ait illis, De-
siderio desideravi hoc pascha man-

ducare

C A P. XXII. Secundum Lucam. 199

- ducare vobiscum, antequam patiat.
 26 ¶ Dico enim vobis, quia ex hoc non
 manducabo illud, donec impleatur
 27 in regno Dei: ¶ Et accepto calice gra-
 tias egit, & dixit, Accipite & diuidite
 28 inter vos. ¶ Dico enim vobis quod nō
 bibam de generatione vitis, donec
 29 regnum Dei veniat. ¶ Et accepto
 pane, gratias egit, & fregit: & dedit
 eis, dicens, Hoc est corpus meū, quod
 pro vobis datur. hoc facite in meam
 30 commemorationem. ¶ Similiter &
 calicem, postquam cœnauit, dicens,
 Hic est calix nouum testamentum in
 sanguine meo, qui pro vobis funde-
 31 tur. ¶ Et Veruntamen ecce manus tra-
 32 dentis me, mecum est in mensa. ¶ Et
 C quidem filius hominis ¶ secundum
 quod definitum est, vadit: veruntamen
 vā homini illi per quem ¶ traditur.
 33 ¶ Et ipsi cœperūt querere inter se, quis
 34 esset ex eis qui hoc facturus esset. ¶ Fa-
 cta est autem & contentio inter eos,
 35 quis eorū videretur esse maior. ¶ Di-
 xit autem eis, ¶ Reges gentium domi-
 nantur eorum: & qui potestatem ha-
 36 bent super eos, benefici vocātur. ¶ Vos
 autem non sic: sed qui maior est in vo-
 bis, fiat sicut ¶ iunior: & qui præces-
 37 sor est, sicut ministrator. ¶ Nam quis
 maior est, qui recumbit, an qui mini-
 strat? nōne qui recumbit? Ego autem
 38 in medio vestrum sum, sicut qui mi-
 nistrat. ¶ Vos autem estis qui perman-
 sistis mecum in tentationibus meis.
 39 ¶ Et ego dispono vobis sicut disposuit
 40 mihi pater meus, regnum: ¶ vt edatis
 & bibatis super mensam meam in re-

1 Cor. II, 24

Mat. 26, 21

Mar. 14, 20

Ioan. 13, 18

Psa. 40, 10.

¶ traditur

1 Ms. G. S.

Mat. 20, 25

Mr. 10, 42.

¶ minor

Ms. S.

gno meo, & sedeatís super thronos
iudicantes duodecim tribus Israël.

^aSimoni, [†] Ait autem Dominus, ^a Simon, Si-
Simon o mon, ecce satanas expetiuit vos vt
cribraret sicut triticum: [†] ego autem
rogaui pro te vt nō deficiat fides tua:
& tu aliquando conuersus, confirma
fratres tuos. [†] Quid dixit ei, Domine,
tecum paratus sum & in carcerem &
in mortem ire. [†] Et ille dixit, Dico

Mt. 26, 34 tibi Petre, non cantabit hodie gallus,
Mt. 14, 30 donec ter abneges nosse me. [†] Et dixit

Mat. 10, 9. eis, Quando misi vos sine sacculo &
pera, & calceamentis: nunquid ali-
quid defuit vobis? At illi dixerunt,
Nihil. [†] Dixit ergo eis, Sed nunc qui

^a tollet ^a vendet
M. S. G. q. s. ^a vendet
G. S. ^a emet
G. S. ^a emet
Isa. 53, 12. habet sacculum, ^a tollat, similiter &
peram: & qui non habet, ^a vendat tu-
nicam suam, & ^a emat gladium. [†] Di-
co enim vobis, quoniam adhuc hoc
quod scriptum est, oportet impleri
in me, Et cum iniquis deputatus est.

Etenim ea quæ sunt de me, finem ha-
bent. [†] At illi dixerunt, Domine, ecce
duo gladij hñc. At ille dixit eis, Satis
est. [†] Et egressus ibat secundum con-

Mt. 26, 36. ^a vendet
Mt. 14, 32. ^a emet
Ioan. 18, 1. ^a emet
Secuti sunt autem illum & discipuli.

[†] Et cum peruenisset ad locum, dixit
illis, Orate, ne intretis in tentationē.

Mt. 26, 39. [†] Et ipse auulsus est ab eis quantum
Mt. 14, 35. [†] Et ipse auulsus est ab eis quantum
iacutus est lapidis: & positis genibus,
orabat, [†] dicens, Pater, si vis, transfer

calicem istum à me. Veruntamen nō
mea voluntas, sed tua fiat. [†] Apparuit
autem illi angelus de cælo, confortās
eum. Et factus in agonia, prolixius
orabat. [†] Et factus est sudor eius sicut

^a q. n. ^a q. n.
gutta

guttæ sanguinis ^{addecurren-} ^{tes G.} decurrentis in ter-
 45 ram. ? Et cū surrexisset ab oratione,
 & venisset ad discipulos suos, inuenit
 46 eos dormientes præ tristitia. ? Et ait il-
 lis, Quid dormitis? surgite, orate, ne
 47 intretis in tentationem. ? ¶ Adhuc eo
 loquente, ecce turba: & qui vocabatur
 Iudas, vnus de duodecim, ante-
 cedebat eos, & appropinquauit Iesu,
 48 vt oscularetur eum. ? Iesus autem di-
 xit illi, Iuda, osculo filium hominis
 49 tradis? ? Videntes autem hi qui circa
 ipsum erant, quod futurum erat, di-
 xerūt ei, Domine, si ^{percutie-} ^{mus G.S.} percutimus in
 50 gladio? ? Et percussit vnus ex illis ser-
 uum principis sacerdotum: & ampu-
 51 tauit auriculā eius dexteram. ? Respon-
 dens autem Iesus, ait, Sinite vsq. huc.
 Et cū tetigisset auriculam eius, sa-
 52 nauit eum. ? Dixit autem Iesus ad
 eos qui venerant ad se, principes sa-
 cerdotum & magistratus templi, &
 seniores, Quasi ad latronem existis
 53 cū gladiis & fustibus? ? Cū quo-
 tidie vobiscum fuerim in templo, nō
 extendistis manus in me, sed hæc est
 hora vestra, & potestas tenebrarum.
 54 ? ¶ Comprehendentes autē eum, du-
 xerunt ad domum principis sacerdo-
 tum: Petrus verò sequebatur à longē. ^{Mt. 26, 57.}
 55 ? ¶ Accenso autē igne in medio atrij, ^{Mt. 14, 43.}
 & circumsedentibus illis, erat Petrus ^{Ioan. 18,}
 56 in medio eorum. ? Quem cū vidis- ^{12, 24.}
 ser ancilla quædam sedentem ad lu- ^{Mt. 26, 69.}
 57 men, & eum fuisset intuita, dixit, Et ^{Mt. 14, 66}
 58 hic cum illo erat. ? At ille negauit eū, ^{Ioan. 18, 25.}
 dicens, Mulier, non noui illum. ? ¶ Et ^{Mt. 26, 73}
 post pusillum alius videns eum, dixit, ^{Mt. 14, 70}

Et tu de illis es. Petrus verò ait, O homo non sum. ⁵⁹ *¶* Et intervallo factò, *Joh. 18, 26.* quasi horæ vnus, *¶* alius quidam affirmabat, dicens, Verè & hic cū illo erat. nam & Galilæus est. ⁶⁰ *¶* Et ait Petrus, Homo nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantauit gallus. ⁶¹ *¶* Et conuersus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat, *¶* Quia prius quàm gallus canter, ter me negabis. ⁶² *¶* Et egressus foras Petrus fleuit amarè. ⁶³ *¶* Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cedentes. ⁶⁴ *¶* Et velauerunt eum, & percutiebant faciem eius: & interrogabant eum dicentes, Prophetiza, quis est qui te percussit? ⁶⁵ *¶* Et alia multa blasphemantes dicebant in eū. ⁶⁶ *¶* Et vt factus est dies, conuenerunt seniores plebis & principes sacerdotum & Scribæ, & duxerunt illum in concilium suum, dicentes, ⁶⁷ *¶* Si tu es Christus, dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixero, non credetis mihi: ⁶⁸ *¶* si autem & interrogauero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. ⁶⁹ *¶* Ex hoc autem erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. ⁷⁰ *¶* Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego sum. ⁷¹ *¶* At illi dixerunt, Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audiuiamus de ore eius.

CAP. XXIII.

Mat. 27, 2. **ET** surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum. ¹ *A* *¶* Cœperunt autem illum accusare, dicentes, Hunc inuenimus subuertentem

tem
trib
3 C
int
dæ
4 diei
sac
5 cau
les
pul
6 inc
aut
7 si h
uit
rem
8 Ier
B des
de.
por
ta d
9 vid
eun
10 hil
prin
11 stan
tem
& il
12 mis
C ci H
13 ante
tus a
cerd
14 *¶* dix
hom
lum
roga
hom
15 cusa

CAP. XXIII. Secundum Lucam. 203
 tem gentem nostram, & ¶ prohibentē
 tributa dare Cæsari, & dicentem se
 3 Christū regem esse. ¶ Pilatus autem *Mat. 22, 21*
 interrogauit eū, dicens, Tu es rex Iu- *Mar. 12, 17*
 dæorum? At ille respondens ait, Tu *Mat. 27, 12*
 4 dicis. ¶ Ait autem Pilatus ad principes *Mar. 15, 1.*
 sacerdotum & turbas: Nihil inuenio *Ioh. 13, 33.*
 5 causæ in hoc homine. ¶ At illi inua-
 lescebant, dicentes, ¶ Commouet po- ¶ Cōmo-
 pulū docens per vniuersam Iudæam, uit *ms q.*
 6 incipiens à Galilæa vsq. huc. ¶ Pilatus
 autē audiens Galilæam, interrogauit
 7 si homo Galilæus esset. ¶ Et ut cognouit
 quod de Herodis potestate esset,
 remisit eum ad Herodem, qui & ipse
 8 Ierosolymis erat illis diebus. ¶ Hero-
 des autem viso Iesu, gauisus est val-
 de. erat enim cupiens ex multo tem-
 pore videre eū, eod quod audiret multa
 de eo: & sperabat signum aliquod
 9 videre ab eo fieri. ¶ Interrogabat autē
 eum multis sermonibus. At ipse ni-
 10 hil illi respondebat. ¶ Stabant autem
 principes sacerdotum & Scribæ con-
 11 stanter accusantes eum. ¶ Spreuit au-
 tem illum Herodes cū exercitu suo:
 & illudit, indutum veste alba, - & re- - G.
 12 misit ad Pilatum. ¶ Et facti sunt ami-
 ci Herodes & Pilatus in ipsa die. nam
 13 antea inimici erant ad inuicē. ¶ Pila-
 tus autem conuocatis principibus sa-
 cerdotum & magistratibus, & plebe,
 14 ¶ dixit ad illos, Obtulistis mihi hunc
 hominem, quasi auertentem popu-
 lum, & ecce ego coram vobis inter-
 rogans, ¶ nullam causam inueni in *Ioh. 12, 38.*
 homine isto ex his in quibus eum ac- *19, 4.*
 15 cusatis. ¶ Sed neque Herodes. nam re-
 misi

204 Euangelium C A P. XXII.
 misi vos ad illum, & ecce, nihil dignū
 morte actum est ei. ¶ Emendatū ego
 illum dimittam. ¶ Neceſſe autem ha-
 bebat dimittere eis per diem feſtum,
 vnum. ¶ Exclamauit autem ſimul v-
 niuerſa turba, dicens, Tolle hunc, &
 dimitte nobis Barabbam, ¶ qui erat
 propter ſeditionem quandam factam
 in ciuitate & homicidium, miſſus in
 carcerem. ¶ Iterum autem Pilatus
 loquutus eſt ad eos, volens dimittere
 Ieſum. ¶ At illi ſucclamabant, dicen-
 tes, Crucifige, crucifige eū. ¶ Ille au-
 tem tertio dixit ad illos, ¶ Quid enim
 mali fecit iſte? nullam cauſam mor-
 tis inuenio in eo. corripiam ergo il-
 lum, & dimittā. ¶ At illi inſtabant vo-
 cibus magnis poſtulantes vt crucifi-
 geretur: & inualeſcebant voces eorū.
 ¶ Et Pilatus adiudicauit fieri petiti-
 nem eorū. ¶ Dimiſit autem illis eum
 qui propter homicidium & ſeditio-
 nem miſſus fuerat in carcerē, quem
 petebant, Ieſum verò tradidit volun-
 tati eorum. ¶ Et cū ducerent eū, ap-
 prehenderunt Simonem quendam
 Cyrenenſem venientem de villa: &
 impoſuerunt illi crucem portare poſt
 Ieſum. ¶ Sequebatur autem illū mul-
 ta turba populi & mulierum: quæ
 plangebant & lamentabantur eum.
 ¶ Conuerſus autem ad illas Ieſus, di-
 xit, Filix Ieruſalem, nolite flere ſuper
 me: ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper
 filios veſtros. ¶ Quoniam, ecce, veniet
 dies, in quibus dicent, Beata ſteriles,
 & ventres qui non genuerunt, & hu-
 bera quæ non lactauerunt. ¶ Tunc,
 inci-

Mt. 27, 23

Mt. 15, 14.

Mt. 27, 32

Mt. 15, 21

C A
 E inci
 ſupe
 31 ¶ Q
 32 in a
 tem
 33 inte
 run
 tbi c
 64 à de
 aut
 enin
 tes
 35 ſort
 & d
 dice
 faci
 36 ¶ Ill
 37 den
 tes,
 38 fac.
 F pta
 nis,
 39 rum
 latro
 cens
 40 meti
 alter
 time
 41 tione
 dign
 42 mali
 mine
 43 regnu
 Amer
 44 patad
 & ten
 45 terran
 obſcu

C A P. XXIII. Secundum Lucam. 209

- E incipient dicere montibus, ¶ Cadite
super nos: & collibus, Operite nos. *Isa. 2, 19.*
31 ¶ Quia si in viridi ligno hæc faciunt: *Osee 10, 3.*
32 in arido quid fiet? ¶ Ducebantur au- *Apo. 6, 16.*
tem & alij duo nequam cum eo, vt
33 interficeretur. ¶ Et postquam vene- *Mt. 27, 33*
runt in locum qui vocatur Caluariæ,
tibi crucifixerunt eum: & latrones, vnū *Mr. 15, 22*
64 à dextris, & alterum à sinistris. ¶ Iesus
autē dicebat, Pater, dimitte illis, non
enim sciunt quid faciunt. Diuiden-
tes verò vestimenta eius, miserunt
35 sortes. ¶ Et stabat populus expectans, *Ms. R. G. S.*
& deridebant eum principes cū eis,
dicentes, Alios saluos fecit, se saluum
faciat, si hic est Christus, Dei electus.
36 ¶ Illudebant autem ei & milites acce-
37 dentes, & acetū offerētes ei, ¶ dicen- *& 3 Ms.*
tes, Si tu es rex Iudæorum, saluum te *G. S.*
38 fac. ¶ Erat autem & superscriptio scri-
pta super eum literis Græcis, & Latin-
nis, & Hebraicis: Hic est rex Iudæo-
39 rum. ¶ Vnus autē de his qui pendebāt
latronibus, blasphemabat eum, di-
cens, Si tu es Christus, saluum fac te
40 metipsum, & nos. ¶ Respondens autē
alter increpabat eū, dicens, Neque tu
times Deum, quod in eadem dāna- *qui Ms. S.*
41 tionees? ¶ Et nos quidem iustè, nam *quia Ms.*
digna factis recipimus: hic verò nihil *G.*
42 maligessit. ¶ Et dicebat ad Iesum, Do-
mine, memento mei, cū veneris in
43 regnum tuum. ¶ Et dixit illi Iesus,
Amen dico tibi: Hodie mecum eris in
44 paradiso. ¶ Erat autē ferè hora sexta:
& tenebræ factæ sunt in vniuersam
45 terram vsque in horam nonam. ¶ Et
obscuratus est sol: & velū templi scif-
sum

Psal. 30. 6.
¶ comen-
dabo G.
quò modo
in Psalmis
eriam R.
H. G. & C.
habent.

Mt. 27. 57

Mar. 15. 43

Ioh. 19. 38.

¶ illud G. S.

sum est medium. ¶ Et clamans voce magna Iesus ait, ¶ Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens expirauit. ¶ Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, dicens, Verè hic homo iustus erat. ¶ Et omnis turba eorū qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur. ¶ Stabāt autem omnes noti eius à longè: & mulieres quæ secutæ eum erant à Galilæa hæc videntes. ¶ Et ecce vir nomen Ioseph qui erat decurio, vir bonus & iustus, ¶ hic non consenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat & ipse regnum Dei. ¶ hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu: & depositum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquā positus fuerat. ¶ Et dies erat parascæues, & sabbathū illucescebat. ¶ Subsequentæ autem mulieres quæcum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius. ¶ Et reuertentes parauerunt aromata & vnguenta: & sabbatho quidem siluerunt secundum mandatum.

C. AP. XXIII.

Mat. 28. 1.

Mar. 16. 2.

Ioh. 20. 1.

VNa autem sabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quæ parauerant aromata: & inuenerūt lapidem reuolutum à monumento. ¶ Et ingressæ, non inuenerunt corpus Domini Iesu. ¶ Et factum est: dum mente confternatæ essent

CAP. XXXIII. Secund. Lucam. 207

sent de isto, ecce duo viri steterunt se-
 5 cus illas in veste fulgēti. ? Cū time-
 rent autem, & declinarent vultum in
 terram, dixerunt ad illas, Quid quæ-
 6 ritis viuētem cum mortuis? ? nō est
 hic, sed surrexit. recordamini qualiter
 loquutus est vobis, cū adhuc in Ga-
 7 lilæa esset, ? dicens, ¶ Quia oportet fi-
 lium hominis tradi in manus homi-
 num peccatorum & crucifigi: & die
 8 tertia resurgere. ? Et recordatæ sunt
 9 verborum eius. ? Et regressæ à monu-
 B nimento, nuntiauerunt hæc omnia il-
 10 lis vndecim, & cæteris omnib⁹. ? Erat
 autem Maria Magdalēne, & Iohan-
 na, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cū
 eis erant, quæ dicebant ad Apostolos
 11 hæc. ? Et visa sunt ante illos sicut deli-
 ramētum verba ista, & non credi-
 12 derunt illis. ? Petrus autem surgēs cu-
 currit ad monumentum: & procum-
 bens vidit linteamina sola posita, &
 abiit secum mirans quod factum fue-
 13 rat. ? ¶ Et ecce duo ex illis ibant ipsa
 die in castellum quod erat in spatio
 stadiorum sexaginta ab Ierusalem,
 14 nomine Emmaus. ? & ipsi loqueban-
 tur ad inuicem de his omnibus quæ
 15 acciderant. ? Et factum est: dū fabu-
 C larentur & secum quærerent, & ipse
 Iesus appropinquans ibat cum illis.
 16 ? oculi autem illorum tenebantur ne
 17 eum agnoscerent. ? Et ait ad illos,
 Qui sunt hi sermones quos confer-
 tis ad inuicem ambulantes, & estis
 18 tristes? ? Et respondens vnus cui no-
 mē Cleóphas, dixit ei, Tu solus pere-
 grinus es in Ierusalem, & nō cogno-
 uisti

Mat. 16, 22

17, 23.

Mar. 9, 31

Supr. 9, 22.

Mat. 16, 12

208 Euangelium CAP. XXIII.
 uisti quæ facta sunt in illa, his diebus?
 ¶ Quibus ille dixit, Quæ? Et dixerunt: 19
 De Iesu Nazareno, qui fuit vir pro-
 pheta, potens in opere & sermone co-
 ram Deo & omni populo: ¶ Et quo- 20
 modo eum tradiderunt summi sacer-
 dotes & principes nostri in damna-
 tionem mortis, & crucifixerunt eum.
 ¶ nos autem sperabamus quia ipse es-
 set redempturus Israel: & nunc super
 hæc omnia, tertia dies est hodie quod
 hæc facta sunt. ¶ Sed & mulieres quæ- 22
 dam ex nostris, terruerunt nos, quæ
 ante lucem fuerunt ad monumentū,
 ¶ & non inuēto corpore eius, vene- 23
 runt, dicentes se etiam visionem an-
 gelorum uidisse, qui dicunt eum vi-
 uere. ¶ Et abierunt quidā ex nostris ad 24
 monumentū: & ita inuenerunt sicut
 mulieres dixerūt, ipsam verò nō in- 25
 uenerūt. ¶ Et ipse dixit ad eos: O stul-
 ti, & tardi corde ad credendū in om-
 nibus quæ loquuti sunt Prophetæ.
 ¶ Nōne hæc oportuit pati Christum, 26
 & ita intrare in gloriā suam? ¶ Et in- 27
 cipiens à Moyse & omnibus Prophe-
 tis, interpretabatur illis in omnibus
 scripturis quæ de ipso erant. ¶ Et ap- 28
 propinquauerunt castello quod ibant:
 & ipse se finxit longius ire. ¶ Et coēge- 29
 runt illū, dicentes, Mane nobiscum,
 quoniam aduersperascit, & inclinata
 est iam dies, Et intrauit cum illis. ¶ Et 30
 factum est, dum recumberet cum eis,
 accepit panem, & benedixit ac fre-
 git, & porrigebat illis. ¶ Et aperti sunt 31
 oculi eorum, & cognouerunt eum: &
 ipse euauit ex oculis eorum. ¶ Et di- 32
 xerunt

uiderunt
 G.S.

¶ ut mane-
 ret G.S.

xerunt ad inuicem, Nōne cor no-
strum ardens erat in vobis, dum lo-
queretur* in via, & aperiret vobis scri-
pturas? Et surgentes eadem hora re-
gressi sunt in Ierusalem: & inue-
runt congregatos vndecim, & eos qui
cum illis erant, dicentes, Quodd sur-
rexit Dominus verē, & apparuit Si-
moni. Et ipsi narrabant quæ gesta
erant in via: & quomodo cognoue-
runt eum in fractione panis. ¶ Dum
autem hæc loquuntur, stetit Iesus in
medio eorum, & dicit eis, Pax vobis:
ego sum, nolite timere. Conturbati
verō & conterriti, existimabāt se spi-
ritum videre. Et dixit eis, Quid tur-
bati estis, & cogitationes ascendunt
in corda vestra? Videte manus meas,
& pedes*, quia ego ipse sum. palpate,
& videte: quia spiritus carnē & ossa
non habet, sicut me videtis habere.
Et cum hoc dixisset, ostendit eis ma-
nus & pedes. Adhuc autem illis non
credentibus & mirantibus præ gau-
dio, dixit, Habetis hīc aliquid quod
manducetur? At illi obtulerunt ei
partem piscis assi, & fauim mellis.
Et cū manducasset corā eis, sumens
reliquias dedit eis. Et dixit ad eos,
Hæc sunt verba quæ locutus sum ad
vos cū adhuc essem vobiscum, quo-
niam necesse est impleri omnia quæ
scripta sunt in lege Moysi, & Prophe-
tis, & Psalmis de me. Tunc aperuit
illis sensum, vt intelligerent scriptu-
ras. Et dixit eis, Quoniam sic scri-
ptum est, & sic oportebat Christum
pati, & resurgere à mortuis tertia die:

*nobis
G. S.

Mr. 16, 14.
Ioā. 20, 19

*meos;
MS. G. S.

Psal. 12, 7.

270 Euangelium CAP. I.
 ¶ & prædicari in nomine eius peni- 47
 tentiam & remissionem peccatorum
 in omnes gentes, incipientibus ab ie- 48
 rosolyma. ¶ Et ego mitto promissum pa- 49
 tris mei in vos: ¶ Vos autem sedete in
 ciuitate, quoad vsque induamini vir- 50
 tute ex alto. ¶ Eduxit autem eos foras
 in Bethaniam; & eleuatis manibus 51
 suis benedixit eis. ¶ Et factum est:
 dum benediceret illis, recessit ab eis, 52
 & ferebatur in calum. ¶ Et ipsi ado- 53
 rantes regressi sunt in Ierusalem cum
 gaudio magno: & erant semper in
 templo, laudantes & benedicentes
 Deum. Amen.

SANCTVM IESV CHRI-
 STI EVANGELIVM SECVN-
 DVM IOHANNEM.

CAP. I.

IN PRINCIPIO
 erat Verbum, & Ver- A
 bum erat apud Deū,
 & Deus erat Ver-
 bum. ¶ Hoc erat in 2
 principio apud Deū.
 ¶ Omnia per ipsum 3
 facta sunt: & in ipso factum est ni-
 hil quod factū est. ¶ In ipso vita erat, 4
 & vita erat lux hominum: ¶ & lux in 5
 tenebris lucet, & tenebræ eam non
 comprehenderunt. ¶ Fuit homo mis- 6
 sus à Deo, cui nomen erat Iohannes.
 ¶ Hic venit in testimonium: vt testi- 7
 monium perhiberet de lumine, vt
 omnes crederent per illum. ¶ non erat 8
 ille

Aff. 1, 8.
Ioh. 14, 26.
15, 26.
** ecce 1*
Ms. R. G.
Aff. 1, 4.
** mittam*
Ms. S.
Ioh. 15, 35.
Mar. 16, 19
Aff. 1, 9.

¶ nihil.
¶ Quod
factū est,
in Ms
Aug. G. q.
Mat. 3, 1.
Mar. 1, 2.

CAP. I. Secundum Iohannem. 211

- 9 ille lux: sed vt testimonium perhibe-
ret de lumine. ¶ Erat lux vera, quæ
10 illuminat omnem hominem venien-
tem in hunc mundum. ¶ In mundo
B erat, & ¶ mundus per ipsum factus est,
11 & mundus eum non cognouit. ¶ In
propria venit, & sui eum non recepe-
12 runt. ¶ quotquot autem receperunt
eum, dedit eis potestatem filios Dei
fieri, his qui credunt in nomine eius.
13 ¶ qui non ex sanguinibus, neque ex
voluntate carnis, neque ex voluntate
14 viri, sed ex Deo nati sunt. ¶ Et verbum
caro factum est, & habitauit in no-
bis, & vidimus gloriam eius, gloriam
quasi vnigeniti à patre, plenum gra-
15 tiæ & veritatis. ¶ Iohannes testimoniū
perhibet de ipso, & clamat dicens, Hic
erat quem dixi, Qui post me ventu-
rus est, ante me factus est: quia prior
16 me erat. ¶ Et de plenitudine eius nos
omnes accepimus, & gratiam pro gra-
17 tia. ¶ quia lex per Moysen data est, gra-
tia & veritas per Iesum Christū facta
18 est. ¶ Deū nemo vidit vnquā: vnige-
nitus Filius qui est in sinu Patris, ipse
C enarrauit. ¶ Et hoc est ¶ testimoniū Io-
hannis, quādo miserūt Iudæi ab Iero-
solyms sacerdotes & Leuitas ad eū,
20 vt interrogarēt eū, Tu quis es? Et con-
fessus est, & nō negauit: ¶ & confessus
21 est, Quia non sum ego Christus. ¶ Et
interrogauerunt eū, Quid ergo? Elias
es tu? Et dixit, Non sum. Propheta es
22 tu? Et respondit, Non. ¶ Dixerunt er-
go ei, Quis es, vt responsum demus
his qui miserunt nos? quid dicis de
23 teipso? Ait, ¶ Ego vox clamantis in
deserto

Inf. 3, 19.

MS. 5.

Heb. 11, 3.

Mat. 1, 16.

Luc. 2, 7.

1 Ti. 6, 17.

1 Ioh. 4, 12.

1 Ti. 6, 16.

Infr. 3, 26.

Infr. 3, 23.

Isa. 40, 3.

Mat. 3, 3.

Mat. 1, 3.

Luc. 3, 4.

deserto, Dirigite viam Domini, sicut
dixit Isaias Propheta. ⁊ Et qui missi
fuerant, erant ex Phariseis. ⁊ Et in-
terrogauerunt eum, & dixerunt ei,
Quid ergo baptizas, si tu non es Chri-
stus, neque Elias, neque Propheta?
⁊ Respondite eis Iohannes, dicēs, ¶ Ego
baptizo in aqua. medius autē vestrū
stetit quem vos nescitis. ⁊ Ipse est qui
post me venturus est, qui ante me fa-
ctus est: cuius ego non sum dignus, vt
soluam eius corrigiam calceamenti.
⁊ Hæc in Bethania facta sunt trans
Iordanem, vbi erat Iohannes bapti-
zans. ⁊ Altera die vidit Iohānes Ie-
sum venientem ad se, & ait, Ecce ag-
nus Dei, ecce qui tollit peccatū mū-
di. ⁊ Hic est de quo dixi, Post me venit
vir, qui ante me factus est: quia prior
me erat. ⁊ ego nesciebam eū, sed vt
manifestetur in Israël, propterea ve-
ni ego in aqua baptizās. ⁊ Et testimo-
niū perhibuit Iohānes, dicens, ¶ Quia
vidi spiritum descendentem quasi col-
umbā de cælo, & mansit super eum.
⁊ Et ego nesciebam eum: sed qui misit
me baptizare in aqua, ille mihi dixit,
Super quē videris spiritum descēden-
tem & manentē super eū, hic est qui
baptizat in spiritu sancto. ⁊ Et ego vi-
di: & testimoniū perhibui quia hic est
filius Dei. ⁊ Altera die iterum stabat
Iohannes, & ex discipulis eius duo.
⁊ Et respiciēs Iesum ambulantē, dicit,
Ecce agnus Dei. ⁊ Et audierunt eum
duo discipuli loquentem, & secuti sunt
Iesum. ⁊ Conuersus autē Iesus, & vi-
dens eos sequentes se, dicit eis, Quid
quæ-

Mat. 3, 11

Mar. 1, 7.

Luc. 3, 16.

Act. 1, 5

2, 2, 11,

36, 19, 4.

Betha-

bara

Q. n.

⁊ postera

die videt

3 ms. 6.

⁊ peccata

ms q.

⁊ Israeli

MS. Aug.

G. S.

Mat. 3, 16.

Mar. 1, 10.

Luc. 3, 22.

CAP. I. Secundum Iohan. 213

quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi (quod dicitur, interpretatum, Magister) vbi
 39 habitas? ¶ Dicit eis, Venite, & videte.
 F Venerunt, & viderunt vbi maneret,
 & apud eum manserunt die illo: hora
 40 autem erat quasi decima. ¶ Erat autē
 Andreas frater Simōnis Petri vnus
 ex duobus qui audierant à Iohanne,
 41 & sequuti fuerant eum. ¶ Inuenit hic
 primū fratrem suum Simōnē, & dicit
 ei, Inuenimus Messiam, (quod est, in-
 42 terpretatū, Christus.) ¶ Et adduxit eū
 ad Iesum. Intuitus autē eum Iesus, di-
 xit, Tu es Simon filius Iona: tu vo-
 caberis Cephas. (quod interpretatur,
 43 Petrus.) ¶ In crastinū voluit exire in
 Galilæā: & inuenit Philippū. Et dicit
 44 ei Iesus, Sequere me. ¶ Erat autē Phi-
 lippus à Bethsaida, ciuitate Andreæ &
 45 Petri. ¶ Inuenit Philippus Nathanael,
 & dicit ei, Quem ¶ scripsit Moyses in
 lege & ¶ Prophetæ: inuenimus Iesum
 46 filium Ioseph à Nazareth. ¶ Et dixit ei
 Nathanael, A Nazareth potest aliquid
 G boni esse? Dicit ei Philippus, Veni &
 47 vide. ¶ Vidit Iesus Nathanael venientē
 ad e, & dicit de eo, Ecce verē Israëlita,
 48 in quo dolus non est. ¶ Dicit ei Na-
 thanael, Vnde me nosti? Respōdit Ie-
 sus & dixit ei, Prius quā te Philippus
 vocaret, cūm esses sub ficu, vidi te.
 49 ¶ Respōdit ei Nathanael, & ait, Rabbi,
 50 tu es filius Dei, tu es rex Israel. ¶ Re-
 spondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi ti-
 bi, Vidi te sub ficu, credis: maius his
 51 videbis. ¶ Et dicit ei, Amen, amen dico
 vobis, videbitis celū apertū, & ¶ ange-
 los Dei ascendentes & descendentes

O 3 supra

Iohāna
 ms q.
 Iohannis
 G q.

Gen. 3, 15.
 49, 10.
 Dent. 18, 18
 Isa. 40, 10.
 45, 8.
 Iere. 23, 5.
 Ezech. 34.
 23, 37, 24.
 g. 25.
 Dan. 9.
 24, 25.

* amodo
 R. G. 1.
 Mt. 24, 30
 28, 18.

ET die tertia nuptiæ factæ sunt in
Cana Galilææ: & erat mater Iesu
ibi. Vocatus est autē & Iesus, & disci-
puli eius ad nuptias. Et deficiente vino
dicit mater Iesu ad eum, Vinum non
habent. Et dicit ei Iesus, Quid mihi
& tibi est mulier? nondum venit hora
mea. Dicit mater eius ministris,
Quodcumque dixerit vobis, facite.
Erant autē ibi lapideæ hydiæ sex po-
sitæ, secundū purificationē Iudæorū,
capiētes singulæ metretas binas vel
ternas. Dicit eis Iesus, Implete hy-
drias aqua. Et impleuerunt eas vsque
ad summū. Et dicit eis Iesus, Hauri-
te nunc, & ferte architriclino. Et tu-
lerunt. Vt autē gustauit architricli-
nus laquam vinū factam, & nō scie-
bat vnde esset, ministri autem sciebāt
qui hauerant aquā: vocat spōsum ar-
chitriclinus, & dicit ei, Omnis ho-
mo primum bonū vinū ponit: & cū
inebriati fuerint, tunc id quod dere-
rius est. Tu autē seruasti bonū vinum
vsque adhuc. Hoc fecit initiū signorū
Iesus in Cana Galilææ: & manifesta-
uit gloriā suam, & crediderunt in eum
discipuli eius. Post hoc descendit Ca-
pharnaum ipse & mater eius, & fra-
tres eius, & discipuli eius: & ibi man-
serunt non multis diebus. Et propē e-
rat Pascha Iudæorū, & ascendit Iesus
Ierosolymā: & inuenit in templo ven-
dentes boues & oves & columbas, &
numularios sedentes. Et cū fecisset
quasi flagellū de funiculis, omnes eie-
cit de

Infr. 4, 46

CAP. 17. Secundum Iohan. 219

- cit de tēplo, oues quoque & boues, &
numulariorum effudit æs, & mensas
16 subuertit. ⁊ Et his qui columbas ven-
debant, dixit, Auferte ista hinc, & no-
lite facere domū patris mei, domum
17 negotiationis. ⁊ Recordati sunt verò
discipuli eius quia scriptū est: ⁊ Zelus
18 domus tuæ comedit me. ⁊ Responde-
runt ergo Iudæi & dixerunt ei, Quod
signū ostendis nobis quia hæc facis?
19 ⁊ Respondit Iesus, & dixit eis, ⁊ Soluite
templū hoc, & in tribus diebus exci-
20 tabo illud. ⁊ Dixerūt ergo Iudæi, Qua-
draginta & sex annis ædificatum est
templū hoc, & tu in tribus diebus ex-
21 citabis illud? ⁊ Ille autē dicebat de tē-
22 plo corporis sui. ⁊ Cū ergo resurrexis-
set à mortuis, recordati sunt discipuli
eius, quia hoc dicebat. ⁊ & crediderunt
scripturæ, & sermoni quē dixit Iesus.
23 ⁊ Cū autem esset Ierosolymis in pa-
scha in die festo, multi crediderunt in
nomine eius, videntes signa eius quæ
24 faciebat. ⁊ Ipse autē Iesus nō credebat
semetipsum eis, eo quòd ipse nosset
25 omnes. ⁊ & quia opus ei non erat ut
quis testimonium perhiberet de ho-
mine: ipse enim sciebat quid esset in
homine.

CAP. III.

- 1 ERATAUTEM homo ex Phariseis, Ni-
A codemus nomine, princeps Iu-
dæorum. ⁊ Hic vēnit ad Iesum nocte,
& dixit ei, Rabbi, scimus quia à Deo
& dixit ei, Rabbi, scimus quia à Deo
venisti magister, nemo enim potest
hæc signa facere quæ tu facis, nisi fue-
rit Deus cum eo. ⁊ Respondit Iesus, &
dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi
quis "natus" fuerit "denuò" non potest

Psal. 68, 10

Mat. 26, 61

27, 40.

Mar. 14, 58

23, 29.

Psal. 3, 6a

56, 9.

⁊ διδά-

σκαλος.

"renatus"

ms q. r.

"de super

G.

videre regnū Dei. ¶ Dicit ad eū Nicodemus, 4
 Quomodo potest homo nasci, cū sit senex? nunquid potest in vē-
 trem matris suæ iterū introire & nasci? ¶ Respondit Iesus, Amen, amē dico 5
 tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu*, nō potest introire in regnū 6
 Dei. ¶ Quod natū est ex carne, caro 7
 est: & quod natū est ex spiritu, spiri- 8
 tuse est. ¶ Nō mireris, quia dixi tibi, o- 9
 portet vos nasci denuō. ¶ Spiritus ubi 10
 vult spirat: & vocem eius audis, ¶ sed 11
 nescis unde veniat & quō vadat: sic 12
 est omnis qui natus est ex Spiritu. 13
 ¶ Respondit Nicodemus, & dixit ei, 14
 Quomodo possunt hæc fieri? ¶ Respo- 15
 dit Iesus, & dixit ei, Tu es magister in 16
 Israël, & hæc ignoras? ¶ Amē, amē di- 17
 co tibi quia quod scimus loquimur, & 18
 quod vidimus testamur, & testimo-
 nium nostrū non accipitis. ¶ Si terrena
 dixi vobis & nō creditis: quomodo si
 dixero vobis cælestia, crederis? ¶ Et ne-
 mo ascendit in cælū, nisi qui descē-
 dit de cælo, Filius hominis qui est in
 cælo. ¶ ¶ Et sicut Moyses exaltauit ser-
 pentē in deserto: ita exaltari oportet
 filiū hominis: ¶ vt omnis qui credit in
 ipsum, non pereat, sed habeat vitam
 æternā. ¶ ¶ Sic enim Deus dilexit mū-
 dum, vt filiū suū vnigenitū daret: vt
 omnis qui credit in eum, non pereat,
 sed habeat vitā æternā. ¶ Nō enim mi-
 sit Deus filiū suū in mundū, vt iu-
 dicet mundū, sed vt saluetur mundus
 per ipsum. ¶ Qui credit in eū, non iu-
 dicatur, qui autē non credit, iā iudica-
 tus est: quia non credidit in nomine
 vni-

*renasci
 MS. q. R.

*sancto
 MS. Aug.

¶ Ps. 134. 2.
 ¶ AUMS q.

*exaltē-
 SIKK
 Num. 21, 9

¶ Iohā. 4, 9

*credit
 MS. q.

CAP. III. Secundum Iohan. 217

- 19 vnigeniti filij Dei. ? Hoc est autē iudi- *Sup. 1, 9.*
cium: quia lux venit in mundū: & di-
lexerunt homines magis tenebras quā
lucem: erant enim eorū mala opera. *"mala a*
20 ? Omnis enim qui *"malē* agit, odit lu- *Ms. G. S.*
cem, & nō venit ad lucem, vt non ar-
21 guātur opera eius. ? qui autē facit ve-
ritatē, venit ad lucē, vt manifestentur
opera eius, quia in Deo sunt facta.
22 ? post hāc vēnit Iesus & discipuli eius
in Iudæā terram: & illic demoraba-
23 tur cū eis, & baptizabat. ? Erat autem *Infr. 4, 32*
& Iohannes baptizans in Aenō iuxta
Salim: quia aquæ multæ erant illic, &
24 veniebant, & baptizabantur. ? Nondū
enim missus fuerat Iohannes in car-
25 cerem. ? Facta est autē quæstio ex di-
scipulis Iohannis cū Iudæis de purifi-
26 catione. ? Et venerunt ad Iohannē, &
dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecū trans
Jordanē, cui tu testimoniū perhibui- *Supr. 1, 19*
sti, ecce hic baptizat, & omnes veniūt
ad eum. ? Respondit Iohannes, & dixit,
27 D Nō potest homo accipere quicquam,
28 nisi fuerit ei datum de cælo. ? Ipsi vos
mihi testimonium perhibetis, *Supr. 2, 20.*
quodd dixerim, Non sum ego Christus: sed
29 quia missus sum ante illū. ? Qui habet
sponsam, spōsus est: amicus autē spōsi
qui stat & audit eum, gaudio gaudet
propter vocem sponsi. Hoc ergo gau-
30 dium meum impletū est. ? Illū opor-
31 tet crescere: me autem minui. ? Qui
desursum venit, super omnes est. Qui
est de terra, de terra est, & de terra lo-
quitur. Qui de cælo venit, super om-
32 nes est. ? Et quod vidit & audiuit, hoc
testatur: & testimoniū eius nemo ac-
cipit

*autē ms. cipit: † Qui *accepit eius testimonium, 33
 Aug. S. signauit ¶ quia Deus verax est. † Quem 34
 Rom. 3, 4. enim misit Deus, verba Dei loquitur.
 Infr. 8, 26 non enim ad mensurā dat Deus spi-
 ritum. † Pater diligit filium: & omnia 35
 Ioh. 5, 10. dedit in manu eius. † ¶ Qui credit in 36
 Filium, habet vitam æternam: qui au-
 tem incredulus est filio, non videbit
 vitam, sed ira Dei manet super eum.

CAP. III.

Sup. 3, 22

*Sichem:
 legēdū pu-
 tat Hier.
 Gen. 33, 19
 48, 22.
 Ios. 24, 32.
 *autem
 ms q.

VT ergo cognouit Iesus quia au- 2
 dierunt Pharisei quod Iesus plu- A
 res discipulos facit, & ¶ baptizat quā
 Iohannes, † (quanquā Iesus nō bap- 2
 tizaret, sed discipuli eius) † reliquit Iu- 3
 dæam, & abiit iterū in Galilæā. † opor- 4
 tebat autē eum transire per Samariā.
 † Venit ergo in ciuitatē Samariæ quæ 5
 dicitur "Sichar": ¶ iuxta prædiū quod
 dedit Iacob, Ioseph filio suo. † Erat au- 6
 tem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatiga-
 tus ex itinere, sedebat sic supra fontē.
 Hora erat *quasi sexta. † Venit mulier 7
 de Samaria haurire aquā. Dicit ei Ie-
 sus, Da mihi bibere. † Discipuli enim 8
 eius abierant in ciuitatem, vt cibos e-
 merent. † Dicit ergo ei mulier illa sa- 9
 maritana: Quomodo tu, Iudæus cum B
 sis, bibere à me possis, quæ sum mu-
 lier Samaritana? non enim contuntur
 Iudæi Samaritanis. † Respondit Iesus, 10
 & dixit ei: Si scires donū Dei, & quis
 est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu
 forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi
 aquam viuam. † Dicit ei mulier, Dñe, 12
 neque in quo haurias habes, & puteus
 altus est: vnde ergo habes aquā viuā?
 † Nunquid tu maior es patre nostro 12
 Iacob

CAP.
 Iacob
 exeo
 13 † Res
 quib
 autē
 14 non
 C ego
 15 lient
 mul
 vt n
 16 re. †
 17 tuu
 & d
 sus,
 18 † qu
 que
 19 dixi
 20 qui
 mo
 tis,
 21 ado
 lier
 do
 22 sol
 rati
 que
 23 † S
 ve
 spi
 24 qu
 De
 25 rit
 D cit
 (q
 26 rit
 cit
 27 † R
 &

CAP. IIII. Secundum Iohan. 119

Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse
ex eo bibit, & filij eius, & pecoræ eius?

13 ¶ Respondit Iesus, & dixit ei, Omnis
qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui
autem biberit ex aqua quam ego dabo ei,

14 non sitiet in æternum, ¶ sed aqua quam
ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ sa-

15 lientis in vitam æternam. ¶ Dicit ad eum

mulier, Domine, da mihi hanc aquam,
ut non sitiam: neque veniam huc hauri-

16 re. ¶ Dicit ei Iesus, Vade, voca virum
tuum, & veni huc. ¶ Respondit mulier,

17 & dixit, Non habeo virum. Dicit ei Ie-
sus, Benedictus tu, quia non habeo virum.

18 ¶ quinque enim viros habuisti: & nunc
quem habes, non est tuus vir. hoc verè

19 dixisti. ¶ Dicit ei mulier, Dñe, video
quia propheta es tu. ¶ Patres nostri in

20 monte hoc adorauerunt, & vos dici-
tis, ¶ quia Ierosolymis est locus ubi

21 adorare oportet. ¶ Dicit ei Iesus; Mu-
lier crede mihi, quia ¶ veniet hora, quan-

22 do neque in monte hoc, neque in Iero-
solymis adorabitis Patrem. ¶ ¶ Vos ado-

23 ratis quod nescitis: nos adoramus
quod scimus, quia salus ex Iudæis est.

24 ¶ Sed venit hora, & nunc est, quando
veri adoratores adorabunt Patrem in

25 spiritu & veritate. Nam & Pater tales
quærit, qui adorent eum ¶ ¶ Spiritus est

26 Deus: & eos qui adorant eum, in spi-
ritu & veritate oportet adorare. ¶ Di-

27 cit ei mulier, Scio, quia Messias venit,
(qui dicitur Christus): cum ergo vene-

28 rit, ille nobis annuntiabit omnia. ¶ Di-
cit ei Iesus, Ego sum qui loquor tecum.

29 ¶ Et cōtinuò venerunt discipuli eius:
& mirabantur, quia cum muliere lo-

quebatur.

Dent. 12, 6

" venit 2

Ms. G. S.

4 Reg. 17,

23, 36.

2 Cor. 3, 17

quebatur. Nemo tamen dixit, Quid
 quæris, aut quid loqueris cū ea? ²⁸ Re-
 liquit ergo hydriā suā mulier: & abiit
 in ciuitatem, & dicit illis hominibus,
 ¶ Venite, & videte hominē qui dixit ²⁹
 mihi omnia quæcunq. feci. nunquid
 ipse est Christus? ¶ Exierunt ergo de ³⁰
 ciuitate, & veniebant ad eū. ¶ Interea ³¹
 rogabant eum discipuli, dicētes, Rab-
 bi manduca. ¶ Ille autem dixit eis, ³²
 Ego cibū habeo manducare quem vos
 nescitis. ¶ Dicebant ergo discipuli ad ³³
 inuicem, Nunquid aliquis attulit ei
 manducare? ¶ Dicite eis Iesus, Meus ci- ³⁴
 bus est vt faciam voluntatē eius qui
 misit me, vt perficiam opus eius.
 ¶ Nōne vos dicitis, quōd adhuc qua- ³⁵
 tuor menses sunt, & messis veniat? Ec-
 ce dico vobis, leuate oculos vestros, &
 videte regiones, quia albæ sunt iā ad
 messē. ¶ Et qui metit, mercedem ³⁶
 accipit, & cōgregat fructum in vitam
 æternā: vt & qui seminat, simul
 gaudeat & qui metit. ¶ In hoc enim ³⁷
 est verbū verum: quia alius est qui se-
 minat, & alius est qui metit. ¶ Ego mi- ³⁸
 si vos metere quod vos non labora-
 stis: alij laborauerunt, & vos in labo-
 res eorum introistis. ¶ Ex ciuitate au- ³⁹
 tem illa multi crediderunt in eum Sa-
 maritanorū, propter verbum mulie-
 ris testimonium pēhibentis. Quia di-
 xit mihi omnia quæcunq. feci. ¶ Cū ⁴⁰
 venissent ergo ad illum Samaritani,
 rogauerunt eum vt ibi maneret. Et
 mansit ibi duos dies. ¶ Et multo plu- ⁴¹
 in eum res crediderunt propter sermonem
 eius. ¶ Et mulier dicebant, Quia iam ⁴²

Mat. 9. 37.
 Luc. 10. 2.

in eum res crediderunt propter sermonem
 eius. ¶ Et mulier dicebant, Quia iam

ROB

CAP
 non
 ipse
 43 hic
 duos
 44 Galil
 niun
 45 patri
 gove
 eum
 fece
 46 enir
 ergo
 fecit
 reg
 47 pha
 sus
 G ad
 & fa
 48 mo
 sign
 49 diti
 des
 50 me
 viu
 51 dix
 sce
 tia
 52 uer
 in
 ei
 53 feb
 la
 liu
 54 mu
 fig
 dæ
 1 P
 2

CAP. V. Secundum Iohann. 221

- non propter tuam loquelā credimus:
 ipsi enim audiuius, & scimus quia
 43 hic est rex saluator mundi*. ¶ Post *Christus
 duos autem dies exiit inde: & abiit in G. s.
 44 Galilæam. ¶ Ipse enim Iesus ¶ testimo- Mt. 13, 57.
 nium perhibuit quia Propheta in sua Marc. 6. 4.
 45 patria honorē non habet. ¶ Cū er- Luc. 4, 24.
 go venisset in Galilæam, exceperunt Mat. 4, 12.
 eum Galilæi, cū omnia vidissent quæ May. 1, 14.
 fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi Luc. 4, 14.
 46 enim venerant ad diem festū. ¶ Vēnit
 ergo iterum in Cana Galilææ, vbi
 fecit ¶ aquam vinum. Et erat quidam Supr. 2, 9.
 ¶ regulus cuius filius infirmabatur Ca- ¶ Q. n.
 47 pharnaū. ¶ Hic cū audisset quia Ie-
 sus adueniret à Iudæa in Galilæā, abiit
 G ad eum, & rogabat eū vt descenderet
 & sanaret filiū eius. incipiebat enim
 48 mori. ¶ Dixit ergo Iesus ad eum, Nisi
 signa & prodigia videritis, non ¶ credetis
 49 ditis. ¶ Dicit ad eū regulus, Domine, MS. G. s.
 descende prius quā moriatur filius
 50 meus. ¶ Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus
 viuit. Credidit homo sermoni quem
 51 dixit ei Iesus, & ibat. ¶ Iam autē eo de-
 scendente, serui occurrerūt ei, & nū-
 52 tiauerunt dicentes, quia filius eius vi-
 ueret. ¶ Interrogabat ergo horā ab eis,
 in qua melius habuerit. Et dixerunt
 ei, Quia heri hora septima reliquit eū
 53 febris. ¶ Cognouit ergo pater, quia il-
 la hora erat in qua dixit ei Iesus, Fi-
 lius tuus viuit. & credidit ipse & do-
 54 mus eius tota. ¶ Hoc iterum secūdum
 signum fecit Iesus, cū venisset à Iu-
 dæa in Galilæam. CAP. V.
- 1 Post hæc erat ¶ dies festus Iudæorū, Leui. 2, 9.
 2 & ascendit Iesus Ierosolymā. ¶ Est Den. 16, 1.
 autem

^ain ms. autem Ierosolymis ^asuper^a Probatica, A

^{c. n.} piscina quæ cognominatur Hebraicè

^aBethesda ^aBethsaïda, quinque porticus habēs.

^{Hier. G.S.} In his iacebat multitudo magna lan-

guentium, cæcorum, claudorū, arido-

rū expectantium in aquæ motū. ^a Ange-

^{an}im G.S. Ius^a autē Domini descendebat secun-

dum tempus in piscinā: & moueba-

tur aqua. Et qui prior descendisset in

piscinam post motionem aquæ, sanus

fiēbat à quacunque detinebatur infir-

mitate. ^a Erat autem quidā homo ibi 5

triginta & octo annos habens in infir-

mitate sua. ^a Hunc cū vidisset Iesus ia-

centē, & cognouisset, quia iā multum

tēpus haberet, dicit ei, Vis sanus fieri?

^a Respondit ei languidus, Domine, ho-

minem nō habeo, ut cū turbata fue-

rit aqua, mittat me in piscinam: dū ve-

nio enim ego, alius ante me descēdit.

^a Dicit ei Iesus, Surge, tolle grabātum 8

tuum, & ambula. ^a Et statim sanus fa-

ctus est ille: & sustulit grabātū suum,

& ambulabat. Erat autē sabbathum in

die illo. ^a Dicebant ergo Iudæi, illi qui 10

^{Exo. 20, 11} sanatus fuerat, ^a sabbathum est, ^a non

^{Luce. 17, 24} licet tibi tollere grabātum tuum. ^a Re-

spondit eis, Qui me sanum fecit, ille

mihi dixit, Tolle grabātū tuū, & am-

bula. ^a Interrogauerunt ergo eū, Quis 12

est ille homo qui dixit tibi, Tolle gra-

bātum tuū, & ambula? ^a Is autem qui 13

sanus fuerat effectus, nesciebat quis

esset. Iesus enim declinavit à turba

constituta in loco. ^a Postea inuenit eū 14

Iesus in templo, & dixit illi, Ecce sa-

nus factus es: iam noli peccare, ne de-

serius tibi aliquid cōtingat. ^a Abiit ille 15

homo

- homo, & nuntiavit Iudæis quia Ie-
 16 sus esset qui fecit eū sanū. ? Propter-
 ea persequabantur Iudæi Iesum, quia
 17 hæc faciebat in sabbatho. ? Iesus autē
 responditeis, Pater meus vsque modō
 18 operatur: & ego operor. ? Propterea
 ergo magis quærebant eum Iudæi in-
 terficere: quia nō solūm soluebat sab-
 bathum, sed & patrem suum dicebat
 19 Deum, æqualē se faciens Deo. ? Respō-
 dit itaq. Iesus, & dixiteis, Amē amen
 dico vobis, non potest Filius à se face-
 re quicquam, nisi quod viderit Patrem
 facientē, quæcunque enim ille fecerit,
 20 hæc & Filius similiter facit. ? Pater e-
 nim diligit Filium, & omnia demon-
 strat ei quæ ipse facit: &, maiora his
 demonstrabit ei opera, vt vos miremi-
 21 ni. ? Sicut enim Pater suscitāt mor-
 tuos & viuificat: sic & Filius quos
 22 vult viuificat. ? Neq. enim Pater iudi-
 cat quenquam: sed omne iudicium de-
 23 dit Filio, ? vt omnes honorificent Fi-
 lium, sicut honorificāt Patrē. qui non
 honorificat Filiū, nō honorificat Pa-
 24 trem, qui misit illū. ? Amen, amē dico
 vobis, quia qui verbum meū audit, &
 credit ei qui misit me, habet vitā æter-
 nam. & in iudicium non venit: sed
 25 transiet à morte in vitam. ? Amen, ^{transit}
 amen dico vobis, quia venit hora &
 26 Filij Dei, & qui audierint, viuent. ? Si-
 cut enim Pater habet vitam in semet-
 E ipso: sic dedit & Filio habere vitam in
 27 semetipso: ? & potestātē dedit ei ^{etiā}
 iudicium facere, quia Filius homi-
 28 nis est. ? Nolite mirari hoc, quia vē-
 nit

7 MS. Au-
gust. G. S.

3 & 4 MS.
Aug. G.
Q. n.

**filij Deo* mentis sunt, audient vocē eius, *¶* & 29
Mat. 25, 46. procedent *¶* qui bona fecerunt, in re-

surrectionē vitæ: qui verò mala ege-
 runt, in resurrectionem iudicij. *¶* Non
 possum ego à meipso facere quicquā.
 Sicut audio, iudico: & iudiciū meum,
 iustum est, quia non quero voluntatē
 meā, sed voluntatē eius qui misit me.

¶ Si ego testimoniū perhibeo de me- 32
 ipso, testimoniū meum non est verū.

Mat. 3, 17 *¶* Alius est qui testimoniū perhibet 32
 de me: & scio quia verum est testimo-

**eius ms.* niū quod perhibet de me. *¶* Vos mi- 33
G. q. s. sistis ad Ioannem: & testimoniū per-

Supr. 1, 15. hibuit veritati. *¶* Ego autē non ab ho- 34
 mine testimoniū accipio: sed hæc di-

19. co vt vos salui sitis. *¶* Ille erat lucerna 35
 ardens & lucens. Vos autem voluistis

ad horā exultare in luce eius. *¶* Ego au- 36

tem habeo testimoniū maius Iohan-
**mihī ms* ne. Opera enim quæ dedit **Pater vt*

x. G. s. perficiam ea: ipsa opera quæ ego facio,
 testimoniū perhibet de me, quia Pa-

ter misit me. *¶* & qui misit me Pater, 37
Mat. 3, 17. ipse testimoniū perhibuit de me.

17, 5. neq. vocem eius vnquā audistis, neq. 38
Deni. 4, 12. *¶* speciem eius vidistis, *¶* & verbū eius

non habetis in vobis manēs: quia quæ
 misit ille, huic vos nō creditis. *¶* Scrui-

tamini scripturas, quia vos putatis in
 ipsīs vitā æternam habere: & illæ sunt

quæ testimoniū perhibent de me: *¶* & 40
 non vultis venire ad me vt vitam ha-

beat. *¶* Claritatem ab hominibus nō 41
 accipio. *¶* Sed cognoui vos quia dile-

ctionē Dei nō habetis in vobis. *¶* Ego 42
 veni in nomine Patris mei, & non 43

**accipio*

C A P. VY. Secundum Iohan. 225

accipitis me: si alius venerit in no-
 44 mine suo, illū accipietis. Quomodo
 vos potestis credere, qui gloriā ab in-
 uicē accipitis: & gloriā quæ à solo
 45 Deo est, non quæritis? Nolite putare
 quia ego accusaturus sim vos apud
 Patrē, est qui accusat vos, Moyses, in
 46 quo vos speratis. Si enim crederetis
 Moysi crederetis forsitan & mihi, de
 47 me enim ille scripsit. Si autem il-
 lius literis nō creditis: quomodo ver-
 bis meis credetis?

accipi-
 stis ms. q.

Gen. 3, 15.

22, 18. &

49, 10.

Deu. 13, 15

C A P. VI.

Post hæc abiit Iesus trans mare
 2 Galilææ, quod est Tyberiadis: &
 A sequebatur eum multitudo magna,
 quia videbāt signa quæ faciebat super
 3 his qui infirmabantur. Subiit ergo in
 montem Iesus: & ibi sedebat cum di-
 4 scipulis suis. Erat autem proximum
 5 Pascha, dies festus Iudæorū. Cū
 subleuasset ergo oculos Iesus, & vi-
 disset quia multitudo maxima venit
 ad eum, dicit ad Philippū, Vnde eme-
 6 mus panes: vt manducēt hi? Hoc au-
 tem dicebat tentans eum, ipse enim
 7 sciebat quid esset facturus. Respondit
 ei Philippus: Ducentorū denario-
 rum panes nō sufficiunt eis, vt vnus-
 8 quisque modicū quid accipiat. Dicit
 ei vnus ex discipulis eius, Andreas fra-
 9 ter Simōnis Petri: Est puer vnus hic
 qui habet quinque panes ordeaceos, &
 10 duos pisces: sed hæc quid sunt inter
 tantos? Dicit ergo Iesus, Facite ho-
 mines discumbere. Erat autē focum
 B multū in loco. Discubuerunt ergo vi-
 11 ri, numero quasi quinque millia. Ac-
 cepit

Mat. 14, 13

Mar. 6, 32.

Luc. 9, 10.

Exo. 12, 15

Leu. 23, 5.

Deu. 16, 2

eorum

G.S.

Mat. 14, 17

Mar. 6, 38.

Luc. 9, 13.

Dixit

MS. G. 6.

cepit ergo Iesus panes : & cum gratias
egisset, distribuit discumbentibus. si-
militer & ex piscibus quantum vole-
bant. ¶ Ut autē impleti sunt, dixit di-
scipulis suis, Colligite quæ superauere-
runt fragmenta, ne pereant. ¶ Colle-
gunt ergo, & impleuerunt duodecim
cophinos fragmentorū ex quinque panibus
ordeaceis : quæ superfuerunt his
qui manducauerant. ¶ Illi ergo homi-
nes cū vidissent quod Iesus fecerat si-
gnum, dicebāt, Quia hic est verē pro-
pheta qui venturus est in mundū. ¶ Ie-
sus ergo cū cognouisset quia vēturi
essent ut raperent eū, & facerent eum
regem, ¶ fugit iterū in montē ipse so-
lus. ¶ Ut autē serō factum est, descen-
derunt discipuli eius ad mare. ¶ Et cū
ascendissent nauim, venerunt trans
mare in Capharnaum. & tenebræ iam
factæ erant : & non venerat ad eos Ie-
sus. ¶ Mare autē vento magno flante,
exurgebat. ¶ Cū remigassent ergo
quasi stadia viginti quinque, aut trigin-
ta, videt Iesum ambulante super ma-
re : & proximū naui fieri, & timuerūt.
¶ Ille autē dicit eis, Ego sum, nolite ti-
mere. ¶ Voluerunt ergo accipere eū in
nauim. & statim nauis fuit ad terram
quā ibant. ¶ Altera die, turba quæ sta-
bat trans mare, vidit quia nauicula alia
non erat ibi nisi vna, & quia non in-
troisset cū discipulis suis Iesus in na-
uim, sed soli discipuli eius abiissent.
¶ Aliæ verō superuenerūt naues à Ty-
beriade iuxta locū ubi manducauerāt
panē, gratias agēte Domino. ¶ Cū
ergo vidisset turba quia Iesus nō esset
ibi,

¶ & duo-
bus pisci-
bus o.

Mat. 14, 23.
Mar. 6, +6.

¶ In ms.
¶ ad ms.
Aug. G. S.
¶ Q. n.

¶ agentes
Deo ms.

CAP. VI. Secundum Iohan. 227

- ibi, neq; discipuli eius, ascenderunt in
 nauculas, & venerunt Capharnaum
 25 quærentes Iesum. ¶ Et cū inuenissent
 eum trans mare, dixerunt ei, Rabbi,
 26 quando huc venisti? ¶ Respondit eis
 D Iesus, & dixit, Amen, amē dico vobis,
 quæritis me nō quia vidistis signa, sed
 quia manducastis ex panibus, & satu-
 27 rati estis. ¶ Operamini non cibum qui
 perit, sed qui permanet in vitā æter-
 nam, quē Filius hominis dabit vobis.
 28 ¶ Hūc enim Pater signauit Deus. ¶ Di-
 xerunt ergo ad eū, Quid faciemus vt
 29 operemur opera Dei? ¶ Respondit Ie-
 sus, & dixit eis, ¶ Hoc est opus Dei, vt
 30 credatis in eum quem misit ille. ¶ Di-
 xerunt ergo ei, Quod ergo tu facis si-
 gnum, vt videamus, & credamus tibi?
 31 quid operaris? ¶ Patres nostri mandu-
 cauerunt manna in deserto: ¶ sicut
 scriptū est, ¶ Panem de cælo dedit eis
 32 ināducare. ¶ Dixit ergo eis Iesus, Amē,
 amen dico vobis, nō Moyses dedit vo-
 bis panē de cælo, sed Pater meus dat
 33 vobis panē de cælo verū. ¶ Panis enim
 Dei est qui de cælo descendit, & dat
 34 vitā mundo. ¶ Dixerunt ergo ad eum,
 Dñe, semper da nobis panem hunc.
 35 ¶ Dixit autē eis Iesus, ¶ Ego sum panis
 vitæ, qui venit ad me, non esuriet: &
 qui credit in me, non sitiet vnquam.
 36 ¶ Sed dixi vobis quia & vidistis me &
 37 non creditis. ¶ Omne quod dat mihi
 pater, ad me veniet: & eum qui venit
 38 ad me, non eiciā foras. ¶ quia descēdi
 de cælo, nō vt faciā voluntatē meam,
 39 sed voluntatē eius qui misit me. ¶ Hæc
 est enim voluntas eius qui misit me, ¶ autē mē.
 Aug. G. S.

Patris: vt omne quod dedit mihi, non
 perdā ex eo, sed resuscitē illud in no-
 uissimo die. [¶] Hæc est autem voluntas ⁴⁰
 Patris mei, qui misit me: vt omnis
 qui videt filiū, & credit in eū, habeat
 vitā æternam, & ego resuscitabo eum
 in nouissimo die. [¶] Murmurabāt ergo ⁴¹
 Iudæi de illo, quia dixisset, Ego sum
 panis [¶] qui de cælo descendi: [¶] & dice-
 bant: [¶] Nōne hic est Iesus filius Ioseph,
 cuius nos nouimus patrem & matrem?
 Quomodo ergo dicite hic:
 Quia de cælo descendi? [¶] Respondit er-
 go Iesus, & dixit eis, Nolite murmu-
 rare inuicem: [¶] nemo potest venire ad
 eū, nisi Pater qui misit me, traxerit
 eū: & ego resuscitabo eū in nouissimo
 die. [¶] Est scriptū in Prophetis, [¶] Et erūt
 omnes docibiles Dei, Omnis qui au-
 ditiuā Patre, & didicit, venit ad me.
[¶] Nō quia Patre vidit quisquā, [¶] Nisi is
 qui est à Deo: hic vidit Patre. [¶] Amen,
 amē dico vobis, qui credit in me, ha-
 bet vitā æternam. [¶] Ego sum panis vi-
 tæ. [¶] Patres vestri [¶] māducauerūt man-
 na in deserto: & mortui sunt. [¶] Hic
 est panis de cælo descendens: vt si quis
 ex ipso manducauerit, nō moriatur.
[¶] Ego sum panis viuus, qui de cælo de-
 scendi. Si quis manducauerit ex hoc
 pane, viuet in æternū: & panis quem
 ego dabo, caro mea est pro mūdi vita.
[¶] Litigabant ergo Iudæi ad inuicē, di-
 cētes, Quomodo potest hic nobis car-
 nem suā dare ad manducandū? [¶] Di-
 xit ergo eis Iesus, Amen, amē dico vo-
 bis, Nisi manducaueritis carnem Filij
 hominis, & biberitis eius sanguinem,
 non

¶ enim MS
 Aug. G. 4.
 S.

¶ vitus
 MS. R.
 Mat. 13, 55

¶ in 4 MS.
 G. S.

Isa. 54, 13

Mat. 11, 27

Exo. 16, 15

CAP. VI. Secundum Iohan. 229

- 34 non habebitis vitam in vobis. ¶ Qui manducat meā carnē, & bibit meum sanguinē, habet vitam æternā: & ego resuscitabo eum in nouissimo die.
- 35 ¶ Caro enim mea, verē est cibus: & sanguis meus verē est potus. ¶ qui manducat meā carnem, & bibit meū sanguinem, in me manet, & ego in illo.
- 36 ¶ Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrē: & qui manducat me, & ipse viuet propter me. ¶ Hic est panis qui de cælo descendit. Nō sicut manducauerūt patres vestri māna: & mortui sunt. Qui māducat hunc panem, viuet in æternū. ¶ Hæc dixit in synagoga docēs, in Capharnaū. ¶ Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt, Durus est hic sermo. & quis potest eū audire? ¶ Sciens autem Iesus G apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis, Hoc vos scandalizat? ¶ Si ergo videritis ¶ Filium hominis ascendentem vbi erat prius?
- 37 ¶ Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquā. verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.
- 38 ¶ Sed sunt quidā ex vobis, qui nō credunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent nō credentes, & quis traditurus esset eum. ¶ Et dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo. ¶ Ex hoc multi discipulorū eius abierūt retrō: & iam non cum illo ambulabant.
- 39 ¶ Dixit ergo Iesus ad duodecim, Nūquid & vos vultis abire? ¶ Respondit ergo ei Simō Petrus, Dñe, ad quē ibimus? verba vitæ æternæ habes. ¶ &

1 Cor. 11, 27

MS. Aug.
G.S.

Sup. 3, 13.

Mat. 16, 16
Mat. 8, 29.
Luc. 9, 20.

*credidi-
mus. MS.

Aug. G.

*vini 2

MS. Aug.

G. S.

*de Iuda

MS. S.

*Scariotis

MS. S.

*autem

MS. R. G.

*Galilæa

2 MS. G. S.

*Iudæa 2

MS. G. S.

Leu. 13, 34

nos *credimus & cognouimus quia
tu es Christus filius Dei. *Respondit
eis Iesus, Nonne ego vos duodecim
elegi: & ex vobis vnus diabolus est?
*Dicebat autem *Iudam *Simonis *Is-
cariotem: hic enim erat traditurus
eum, cum esset vnus ex duodecim.

CAP. VII.

Post hæc ambulabat Iesus in *Ga-
lilæa, non enim volebat in *Iu-
dæam ambulare: quia quærebant eum
Iudæi interficere. *Eratautem in pro-
ximo dies festus Iudæorum, ¶ Scenope-
gia. *Dixerunt autem ad eum fratres eius,
Transi hinc, & vade in Iudæam, vt &
discipuli tui videant opera tua quæ fa-
cis. *Nemo quippe in occulto quid
facit, & quær it ipse in palâ esse. si hæc
facis, manifesta te ipsum mundo. *Neq;
enim fratres eius credebant in eum.
*Dicit ergo eis Iesus, Têpus meum non-
dum aduenit: tēpus autē vestrum sem-
per est paratū. *Non potest mundus
odisse vos, me autē odit: quia ego tes-
timoniū perhibeo de illo quodd opo-
ra eius mala sunt. *Vos ascendite ad
diem festū hunc, ego *non *ascēdo
ad diem festū istum: quia meū tēpus
nondū impletum est. *Hæc cū dixisset,
ipse mansit in Galilæa. *Vt autem
ascenderunt fratres eius, tunc & ipse
ascendit ad diē festum, nō manifestē,
sed quasi in occulto. *Iudei ergo quæ-
rebant eum in diē festo, & dicebant, Vbi
est ille? *Et murmur multus erat in
turba de eo. Quidam enim dicebant,
Quia bonus est. Alij autem dicebant,
Nō, sed seducit turbas. *Nemo tam
palam

- palā loquebatur de illo, propter metū
 24 Iudæorū. ¶ Iam autē die festo mediā-
 te, ascendit Iesus in templū, & doce-
 25 bat. ¶ Et mirabantur Iudæi, dicentes,
 Quomodo hic literas scit, cū nō didi-
 26 cerit? ¶ Respondit eis Iesus, & dixit,
 Mea doctrina nō est mea, sed eius qui
 27 misit me. ¶ Si quis voluerit volūtatem
 C eius facere: cognoscet de doctrina,
 utrū ex Deo sit, an ego à meipso lo-
 28 quar. ¶ Qui à semetipso loquitur, glo-
 riam propriā quærit: qui autē quærit
 gloriā eius qui misit eū, hic verax est,
 29 & iniustitia in illo nō est. ¶ Nōne Moy-
 ses dedit vobis legē: & nemo ex vobis
 30 facit legē? ¶ Quid me quæritis inter-
 ficere? Respondit turba, & dixit, Dæ-
 31 moniū habes: quis te quærit interfir-
 cere? ¶ Respondit Iesus, & dixit eis, Vnū
 32 opus feci: & omnes miramini. ¶ Pro-
 pterea ¶ Moyses dedit vobis circumci-
 33 sionē. (non quia ex Moyse est, sed ex
 ¶ patribus,) & in sabbatho circumcidi-
 tis hominē. ¶ Si circumcisionē accipit
 homo in sabbatho, vt nō solvatur lex
 34 Moysi: mihi indignamini quia totum
 hominē sanū feci in sabbatho? ¶ No-
 35 lite iudicare secundū faciem: sed iu-
 stum iudiciū iudicate. ¶ Dicebāt ergo
 36 quē quærent interficere? ¶ Et ecce,
 palām loquitur, & nihil ei dicūt. Nū-
 quid verē cognouerūt principes quia
 37 hic est Christus? ¶ Sed hūc scimus vn-
 de sit: Christus autē cū venerit, ne-
 38 mo scit unde sit. ¶ Clamabat ergo Ie-
 sus in tēplo docens, & dicens, Et me
 scitis, & unde sim scitis: & à meipso
 non

Exo. 20, 26
 & 24, 3.
 Sup. 5, 12.

Leui. 12, 3.

Gen. 17, 10

Deu. 1, 16

Atqui
 Ms.

non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis. ¶ Ego scio eum: quia ab ipso sum, & ipse me misit. ¶ Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. ¶ De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Christus cum venerit, nunquid plura signa faciet quam quæ hic facit? ¶ Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc: & miserunt principes * & Pharisei ministros ut apprehenderent eum. ¶ Dixit ergo eis Iesus, Adhuc modicum tempus vobiscum sum: & vado ad eum qui me misit. ¶ Queritis me, & non inuenietis: & vos ego sum, vos non potestis venire. ¶ Dixerunt ergo Iudei ad semetipsos, Quomodo hic iturus est, quia non inueniemus eum? nunquid in dispersionem Gentium iturus est, & docturus Gentes? ¶ Quis est hic sermo quem dixit, Quæretis me, & non inuenietis: & ubi tum ego, vos non potestis venire? ¶ In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat Iesus, & clamabat dicens, Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. ¶ Qui credit in me, sicut dicit scriptura, Flumina de ventre eius fluent aquæ viue. ¶ (Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum, nondum enim erat spiritus: ¶ datus: quia Iesus nondum erat glorificatus.) ¶ Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius, dicebant, Hic est verè propheta: ¶ Alij dicebant, Hic est Christus. Quidam autem dicebant, Nunquid à Galilæa venit Christus? ¶ Nonne scriptum est

* sacerdotum 1 ms.

G. 3.

Infr. 13, 35.

Zen. 23, 27

Deut. 12, 25

Joel 2, 28.

Act. 2, 17.

1 ms.

August.

* sanctus

4 ms. G.

Q. n.

Mich. 5, 2.

ra di-

CAP. VIII. Secundū Iohan. 233

Gradicit, quia ex semine ¶ David, & de *Mat. 2, 6.*
 Beth lehem castello vbi erat Dāuid,
 venit Christus? Dissensio itaq; facta
 est in turba propter eum. ¶ Quidā au-
 tem ex ipsis volebāt apprehēdere eū:
 sed nemo misit super eum manus.
 ¶ Venerunt ergo ministri ad pontifi-
 ces & Phariseos. Et dixerunt eis illi:
 Quare non addux istis illū? Respon-
 derunt ministri, Nunquā sic locutus
 est homo, sicut hic homo? Respon- ¶ loquitur
 derunt ergo eis Pharisei, Nunquid & *ms. s.*
 vos seducti estis? Nunquid ex princi-
 pibus aliquis credidit in eum, aut ex
 Phariseis? sed turba hæc quæ nō no-
 uit legem, maledicti sunt. ¶ Dixit Ni-
 codēmus ad eos, Ille qui venit ad eū *Sup. 3, 2.*
 nocte, qui vnus erat ex ipsis: ¶ Nun-
 quid lex nostra iudicat hominē: nisi
 prius audierit ab ipso, & ¶ cognouerit *Deut. 17, 2.*
 quid faciat? Responderunt, & dixerūt *& 19, 15.*
 ei, Nunquid & tu Galilæuses? Scru-
 tare*, & vide quia a Galilæa propheta
 ¶ scriptu-
 non ¶ surgit? ¶ Et reuersi sunt vnus-
 quisque in domum suam. *ras ms.*
Aug. G q.

CAP. VIII.

¶ surrexit

¶ Iesus autem perrexit in montem *ims. R. G.*
 ¶ Oliueti: ¶ & diluculo iterū venit in *s.*
 templum, & omnis populus venit ad
 eum, & sedēs docebat eos. ¶ Adducunt
 autē Scribæ & Pharisei mulierem in
 adulterio deprehensam: & statuerunt
 eam in medio, ¶ & dixerunt ei, Magi-
 ster, hæc mulier modò deprehensa est
 in adulterio. ¶ In lege autem Moyses *Leu. 20, 10*
 mandauit nobis huiusmodi lapidare.
 ¶ Tu ergo quid dicis? Hoc autē dicebāt
 tentantes eū: vt possent accusare eū,

¶ s

Iesus

*terram 2 Iesus autē inclinās se deorsum, digito
 MS. G. scribebat in "terra". ? Cū ergo perse 7
 *autem 3 uerarent interrogantes eū: erexit se, &
 MS. G. dixit eis, ¶ Qui sine peccato est vēstrū,
 Den. 17, 7. primus in illā lapidē mittat. ? Et ite- 8
 *terram rum se inclinans, scribebat in "terra".
 MS. G. ? Audientes autē*, vnus post vnū ex- 9
 *hæc MS ibant, incipientes à senioribus: & re-
 q. manās solus Iesus, & mulier in me-
 dio stans. ? Erigens autē se Iesus, dixit 10
 ei, Mulier, vbi sunt qui te accusabant?
 nemo te condemnauit? ? Quā dixit, 11
 Nemo Dñe. Dixit autē Iesus, Nec ego
 te cōdemnabo. Vade, & iam amplius 12
 1 Ioh. 1, 5. noli peccare. ? Iterum ergo locutus est
 *ambu- eis Iesus, dicens, ¶ Ego sum lux mūdi.
 labit 5 MS qui sequitur me, non "ambulat" in te-
 Aug. G. S. nebris: sed habebit lūmē vitæ. ? Dixe- 13
 runt ergo ei Pharisei, Tu de teipso tes- 14
 timoniū perhibes: testimoniū tuum
 non est verū. ? Respondit Iesus, & di-
 xit eis, Et si ego testimoniū perhibeo
 de meipso, verū est testimoniū meū,
 quia scio vnde veni, & quō vado: vos
 autem nescitis vnde venio, aut quō
 vado. ? Vos secundū carnem iudicatis: 15
 ego non iudico quenquam. ? & si iu- 16
 dico ego, iudicium meum verum est:
 quia solus nō sum, sed ego & qui mi-
 sit me, Pater: ? Et in lege vestra scriptū 17
 Den. 17, 6. est, ¶ Quia duorum hominū testimo-
 & 19, 15. nium verum est. ? Ego sum qui testi-
 Mat. 18, 16. monium perhibeo de meipso: & te-
 1 Cor. 13, 1. stimonium perhibet de me, qui misit
 He. 10, 20. me, Pater. ? Dicebant ergo ei, Vbi est
 Patertuus? Respondit Iesus, Neq; me
 scitis, neque Patrem meum. si me sci-
 retis: forsitā & Patrem meum scire-
 515.

CAP. VIII. Secundū Iohan. 235

- 20 tis. ¹ Hæc verba locutus est Iesus in
gazophylacio, docens in templo: &
nemo apprehendit eum, quia necdū
21 venerat hora eius. ² Dixit ergo ite-
rum eis Iesus, Ego vado, & quæretis
me, & in peccato vestro moriemini.
Quò ego vado, vos non potestis veni-
22 re. ³ Dicebant ergo Iudæi, Nūquid in-
terficiet semetipsum, quia dicit, Quò
23 ego vado, vos non potestis venire? ⁴ Et
dicebat eis, Vos de deorsum estis, ego
de supernis sum. Vos de mundo hoc
24 estis: ego nō sum de hoc mundo. ⁵ Di-
xi ergo vobis quia moriemini in pec-
catis vestris: si enim non credideritis
25 quia ego sum, moriemini in ⁶ peccato
vestro. ⁷ Dicebant ergo ei, Tu quis es?
Dixit eis Iesus, Principiū ⁸ "qui" & lo-
26 quor vobis. ⁹ Multa habeo de vobis
loqui & iudicare, sed qui me misit,
verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc
27 loquor in mundo. ¹⁰ Et non cognoue-
runt quia patrem ¹¹ "eis" dicebat - Deū.
28 ¹² Dixit ergo eis Iesus, Cū exaltaue-
ritis filium hominis, tunc cognosce-
tis quia ego sum, & à meipso facio
nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc
29 loquor. ¹³ & qui me misit, mecū est, &
D non reliquit me solum, quia ego quæ
30 placita sunt ei, facio semper. ¹⁴ Hæc illo
loquente, multi crediderunt in eum.
31 ¹⁵ Dicebat ergo Iesus ad eos qui credi-
derunt ei, Iudæos, Si vos māseritis in
sermone meo, verē discipuli mei eri-
32 tis: ¹⁶ & cognoscetis veritatē, & veritas
33 liberabit vos. ¹⁷ Respōderunt ei, Semē
Abrahæ sumus, & nemini serviimus
viquā: quomodo tu dicis, Liberi eri-
tis?

⁶ peccatis
vestris 1
MS. Aug.
G. s.
⁸ quia 2
MS. Au-
gust. G.
¹¹ quod 3
MS. Q. N.
Sup. 3. 33.
Rom. 3. 4.
¹³ eius MS.
G. q. Q. n.
- MS. Aug.
G. s.

Rom 6, 14.

2 Pet 2, 19.

* meum 4

MS. Aug.

6. 5.

3 Jo. 3, 3.

* arguit 4

MS. G. 5.

1 Jo. 4, 6.

tis? Respondite eis Iesus, Amē, amen 34
 dico vobis, quia nonnis qui facit pec- 35
 catū, seruus est peccati. ¶ seruus autem
 non manet in domo in æternū: filius 36
 manet in æternū. ¶ si ergo vos filius 37
 liberauerit, verē liberi eritis. ¶ scio quia
 filij Abrahæ estis: sed quæritis me in- 38
 terficere, quia sermo meus nō capit in 39
 vobis. ¶ ego quod vidi apud Patrem* 40
 loquor: & vos quæ vidistis apud pa- 41
 trem vestrū, facitis. ¶ Responderunt & 42
 dixerunt ei, Pater noster, Abrahā est.
 Dicit eis Iesus, Si filij Abrahæ estis,
 opera Abrahæ facite. ¶ Nunc autem, 43
 quæritis me interficere hominē, qui
 veritatē vobis locutus sum, quā audi- 44
 ui à Deo. hoc Abrahā non fecit. ¶ Vos 45
 facitis opera patris vestri. Dixerūt ita-
 que ei, Nos ex fornicatione non su-
 mus nati, vnū patrem habemus Deū.
 ¶ Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater 46
 vester esset: diligeretis vtique me. ego
 enim ex Deo processi, & veni: neque 47
 enim à meipso veni, sed ille me mi-
 sit. ¶ Quare loquelam meā nō cogno- 48
 scitis? Quia nō potestis audire sermo-
 nem meum. ¶ ¶ Vos ex patre diabolo 49
 estis: & desideria patris vestri vultis
 facere. ille homicida erat ad initio, &
 in veritate non stetit: quia nō est ve-
 ritas in eo. cū loquitur mendaciū,
 ex propriis loquitur, quia mēdax est,
 & pater eius. ¶ Ego autem quia verita- 50
 tem dico, non creditis mihi. ¶ Quis 51
 ex vobis arguet me de peccato? Si ve- 52
 ritatem dico, quare vos non creditis 53
 mihi. ¶ ¶ Qui ex Deo est, verba Dei au- 54
 dit. Propterea vos nō auditis, quia ex 55
 Deo

C
 48 De
 da
 m
 49 da
 Eg
 no
 50 no
 glo
 51 cel
 fer
 52 no
 ge
 m
 est
 m
 53 bi
 G m
 54 C
 S
 n
 n
 55 el
 n
 e
 56 f
 h
 57 d
 x
 58 v
 d
 59 c
 c
 f
 1
 2

CAP. VIII. Secundum Iohan. 237

- 48 Deo nō estis. ⁊ Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nōne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? ⁊ Respondit Iesus, Ego dæmonium non habeo: sed honorifico patrem meum, & vos in honorastis me. ⁊ Ego autem non quero gloriā meam. est qui quærat, & iudicet. ⁊ Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternū. ⁊ Dixerunt ergo Iudæi, Nūc cognouimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est & Prophetæ: & tu dicis, si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum. ⁊ Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. 49 Quē te ipsum facis? ⁊ Respondit Iesus, Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est. ⁊ non cognouistis eum, ego autē noui eum. Et si dixerō quia non scio eum: ero similis vobis, mendax. Sed 50 scio eū, & sermonē eius seruo. ⁊ Abraham pater vester exultauit vt videret diē meū: & vidit, & gaudius est. ⁊ Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondū habes, & Abraham vidisti? ⁊ Dixit eis Iesus, Amen, amen dico vobis, antequā Abraham fieret, 51 ego sum. ⁊ Tulerūt ergo lapides vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

CAP. IX.

- 1 ET præteriens - Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate ⁊ interrogauit eum. - 8 MS. G.S.

rogauerunt eū discipuli eius, Rabbi, **A**
 quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt
 cæcus nasceretur? **1** Respondit Iesus, **2**
 Neq; hic peccauit, neque parētes eius:
 sed vt manifestentur opera Dei in il-
 lo. **3** Me oportet operari opera eius qui
 misit me, donec dies est. venit nox,
 quando nemo potest operari. **4** Quam-
 diu sum in mundo, lux tum mundi. **5**
 Hæc cum dixisset, expuit in terram, **6**
 & fecit lutū ex spūto, & liniuit lutū
 super oculos eius, **7** & dixit ei, Vade,
 laua in natatoria Silōe, (quod inter-
 pretatur, Missus.) Abiit ergo, & lauit:
 & venit videns. **8** Itaque vicini* & qui
 viderant eum prius quia mendicus **B**
 erat, dicebant, Nōne hic est qui sede-
 bat, & medicabat? Alij dicebāt, Quia
 hic est. Alij autē, Nequaquam, sed si-
 milis est ei. Ille verò dicebat, Quia ego **9**
 sum. **10** Dicebant ergo ei, Quomodo
 aperti sunt tibi oculi? **11** Respondit, Il-
 le homo qui dicitur Iesus, lutum fe-
 cit: & vnxit oculos meos, & dixit mi-
 hi, Vade ad natatoriam Silōe, & laua.
 Et abiit, & laui, & vidi. **12** Et di-
 erunt ei, Vbi est ille? Ait, Nescio. **13** Adducunt
 eum ad Phariseos qui cæcus fuerat. **14**
 Erat autem sabbathum quando lu-
 tū fecit Iesus, & aperuit oculos eius. **15**
 Iterū ergo interrogabāt eum Phari-
 sæi quomodo vidisset. Ille autem di-
 xit eis, Lutum mihi posuit super ocu- **C**
 los, & laui: & video. **16** Dicebant ergo
 ex Phariseis quidam, Non est hic ho-
 mo à Deo, qui sabbathum non custo-
 dit. Alij autem dicebant, Quomo-
 do potest homo peccator hæc signa
 facere?

* eius i

Ms. s.

* vide-

bāt / ms.

Aug. G.

* Dixerūt

ergo i

Ms. G.

CAP. IX. Secundum Iohan. 239

- 17 facere? Et schisma erat inter eos. ¶ Dicunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos teos? Ille
18 autem dixit, Quia propheta est. ¶ Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset & vidisset; donec vocauerunt parentes eius qui viderat: ¶ & interrogauerunt eos, dicentes, Hic est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parētes eius,
19 D & dixerunt, Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est: ¶ quomodo autem nunc videat, nescimus, aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: ætatē habet, ipse de se loquatur. ¶ Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebāt
20 Iudæos. iam enim conspirauerant Iudæi, ut si quis eū confiteretur esse Christum, extra synagogam feret. Aug. G.
21 ¶ Propterea parentes eius dixerunt, Quia ætatē habet, ipsum interrogate. ¶ Vocauerunt ergo rursus hominē qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo: nos scimus quia hic homo peccator est. ¶ Dixit ergo eis ille,
22 Si peccator est, nescio: vnū scio, quia cæcus cūm essem, modò video. ¶ Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? ¶ Respondit eis, Dixi vobis iam, & * audistis: quid iterum vultis audire? nunquid
23 & vos vultis discipulieius fieri? ¶ Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus. ¶ Nos scimus quia Moysi locus est Deus: hunc autem
24 nesci-

*quia G.

*loquetur G.

- 3 MS.
Aug. G.

- 4 MS.
Aug. G.

*Non G. 3.

nescimus vnde sit. ³⁰ Respondit ille homo, & dixit eis, In hoc enim mirabile est quia vos nescitis vnde sit, & aperuit meos oculos. ³¹ Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. ³² A seculo non est auditum quia quis aperuit oculos cæci nati. ³³ Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquā. ³⁴ Responderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus es tuus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. ³⁵ A uidiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum inuenisset eum, dixit ei, Tu credis in filiū Dei? ³⁶ Respondit ille, & dixit, Quis est Domine, ut credam in eum? ³⁷ Et dixit ei Iesus, Et vidisti eum: & qui loquitur tecū, ipse est. ³⁸ At ille ait, Credo Domine. Et proci dens adorauit eum. ³⁹ Et dixit ei Iesus, In iudicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. ⁴⁰ Et audierunt quidam ex Phariseis qui cū ipso erāt: & dixerunt ei, Nunquid & nos cæci sumus? ⁴¹ Dixit eis Iesus, Si cæci essetis, non haberetis peccatum. nunc vero dicitis, Quia videmus. Peccatū vestrum manet.

C A P. X.

A Men, amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde: ille fur est & latro. ² Qui autem intrat per ostiū, pastor est ouium. ³ Huic ostiarius aperit: & oues vocē eius audiunt: & proprias oues vocat nominatim, & educit eas. ⁴ Et cum proprias oues emisit, itante

¶ I MS.
G. S.

¶ ergo MS.
G. S.

rit, ante ea vadit: & oves illū sequun-
 3 tur, quia sciunt vocem eius. ¶ Alieni
 autem non sequuntur, sed fugiunt ab
 eo: quia non nouerunt vocem alie-
 6 norum. ¶ Hoc prouerbiū dixit eis Ie-
 sus. Illi autem non cognouerūt quid
 7 loqueretur eis. ¶ Dixit ergo eis iterum
 Iesus, Amen, amen dico vobis, quia
 8 ego sum ostiū ouium. ¶ Omnes quot-
 B quot venerunt*, fures sunt & latro-
 9 nes: sed nō audierunt eos oves. ¶ Ego
 sum ostium. Per me si quis introierit,
 saluabitur: & ingredietur & egredie-
 10 tur, & pascua inueniet. ¶ Fur nō venit
 nisi vt fureretur & mactet & perdat.
 Ego veni vt vitam habeant, & abun-
 11 dantiū habeant. ¶ Ego sum pastor bo-
 nus. ¶ Bonus pastor animā suā dat
 12 pro ouibus suis. ¶ Mercenarius autē
 & qui non est pastor, cuius non sunt
 oves propriæ, videt lupum veniētem,
 & dimittit oves, & fugit: & lupus
 13 rapit, & dispergit oves. ¶ Mercenarius
 C autem fugit, quia mercenarius est: &
 14 non pertinet ad eum de ouibus. ¶ Ego
 sum pastor bonus: & cognosco meas,
 15 & cognoscunt me meæ. ¶ Sicut no-
 uit me pater, & ego agnosco patrem:
 & animam meam pono pro ouibus
 16 meis. ¶ Et alias oves habeo quæ nō
 sunt ex hoc ouili: & illas oportet me
 adducere, & vocem meam audier, &
 17 fiet vnum ouile & vnus pastor. ¶ Pro-
 pterea me diligit pater, ¶ quia ego po-
 18 nam. ¶ Nemo tollit eam à me: sed ego
 pono eam à me ipso, & potestātē ha-
 beo ponendi eam: & potestatem ha-
 beo ite-

* ante me
1 Ms. G. q.

Iſa. 40, 11.
Eze. 34, 23.
& 37, 24.
ponit
Ms. R. G. S.
- 6 Ms.
G. S.

Mat. 11, 27
Luc. 10, 22.
- 5 Ms.
G. S.
Mat. 23, 19
Mat. 16, 15
Luc. 24, 47
Act. 10, 35.
13, 47, 15.
7.
Gal. 1, 9.
Eze. 37, 22
Iſa. 53, 7.

beo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo. ¶ Dissensio iterum facta est inter Iudæos propter sermones hos. ¶ Dicebant autem multi ex ipsis, Dæmonium habet & insanit: quid eum auditis? ¶ Alij dicebant, Hæc verba non sunt dæmoniū habentis, nunquid dæmonium potest cæcorū oculos aperire? ¶ Facta sunt autem Encænia in Ierosolymis: & hyemserat. ¶ Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis. ¶ Circumdederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam. ¶ Respondit eis Iesus, Loquor vobis: & non creditis. opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimoniū perhibent de me: ¶ sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis. ¶ Oves meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me. ¶ & ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquā de manu mea. ¶ Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est: & nemo potest rapere de manu patris mei. ¶ Ego & pater vnū sumus. ¶ Sustulerunt lapides Iudæi, vt lapidarent eū. ¶ Respondit eis Iesus, Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorū opus me lapidatis? ¶ Responderunt ei Iudæi, De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, & quia tu homo cū sis, faciste ipsum Deum. ¶ Respondit eis Iesus, Nōne scriptum est in lege vestra, quia ¶ Ego dixi, di estis? ¶ Si il-

2 Mach. 4,
36, 39.

* sicut dixi vobis
R. G. S.

* qui dedit mihi,
maior R.
G. S.

* ergo iterū 4 Ms.
R. G. S.

ps. 81, 6.

- 35 ¶ Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei
factus est, & non potest solui scriptu-
36 ra: ¶ quem pater sanctificauit & misit
in mundū, vos dicitis, Quia blasphem-
37 mas: quia dixi Filius Dei sum? ¶ Si nō
facio opera patris mei: nolite crede-
re mihi. ¶ Si autem facio: & si mihi
38 non vultis credere, operibus credite:
vt cognoscatis & credatis quia pater
in me est, & ego in patre. ¶ Quærebant
39 ergo eum apprehendere: & exiuit de
manibus eorum. ¶ Et abiit iterū trans
40 Iordanem in eum locum vbierat Io-
hannes baptizans primū: & man-
sit illic. ¶ & multi venerunt ad eum,
41 & dicebant, Quia Iohannes quidem
signum fecit nullum. Omnia autem
quæcunque dixit Iohannes de hoc,
vera erant. ¶ Et multi crediderunt in
eum.

CAP. XI.

- ¶ Erat autem quidam "languēs" La-
zarus à Bethania, de castello Ma-
riæ & Marthæ "sororis": eius. (¶ Maria
2 autē erat quæ vnxit Dominum vn-
guento, & extersit pedes eius capillis
suis: cuius frater Lazarus infirmaba-
tur.) ¶ Miserunt ergo sorores eius ad
3 eū dicentes, Domine, ecce quæ amas,
infirmatur. ¶ Audiēs autē Iesus, dixit
4 eis, Infirmitas hæc non est ad mortē,
sed pro gloria Dei: vt glorificetur fi-
lius Dei per eam. ¶ Diligebat autē Ie-
5 sus Martham, & sororē eius Mariā, &
Lazarum. ¶ Vt ergo audiuit quia infir-
6 mabatur, tunc quidē mansit in eodē
7 loco duobus diebus: ¶ deinde post hæc
8 iterū. ¶ Dicūt ei discipuli, Rabbi, nūc

¶ infirmus

¶ MS.

¶ sororū

MS. Aug.

¶ autē.

Mat. 26, 7.

Luc. 7, 37.

Infr. 12, 3.

Q

quære-

hocms.
G.

quærebant te Iudæi lapidare: & iterū
vadis illuc? Respondit Iesus, Nōne
duodecim sunt horæ diei: Si quis am-
bulauerit in die, nō offendit: quia lu-
cem huius mundi videt: Si autē am-
bulauerit in nocte, offendit: quia lux
nō est in eo. Hæc ait: & post hæc di-
cit eis, Lazarus amicus noster dormit:
sed vado vt à somno excitē eū. Di-
xerunt ergo discipuli eius, Domine, si
dormit, saluus erit. Dixit autē Ie-
sus de morte eius: illi autē putauerunt
quia de dormitione somni diceret.
Tunc ergo Iesus dixit eis manifestē,
Lazarus mortuus est: & gaudeo pro-
pter vos: vt credatis, quoniam nō eram
ibi. sed eamus ad eū. Dixit ergo Tho-
mas qui dicitur Didymus, ad condi-
scipulos: Eamus & nos, vt moriamur
eum eo. Venit itaque Iesus: & inue-
nit eum quatuor dies iam in monu-
mento habentem. (Erat autem Be-
thania iuxta Ierosolimam quasi sta-
diis quindecim.) Multi autē ex Ju-
dæis venerant ad Marthā & Mariā, vt
consolarētur eis de fratre suo. Mar-
tha ergo vt audiuit quia Iesus venit,
occurrit illi: Maria autem domi sede-
bat. Dixit ergo Martha ad Iesum,
Domine si fuisses hic, frater meus nō
fuisset mortuus. sed & nūc scio quia
quæcunque poposceris à Deo, dabit
tibi Deus. Dicit illi Iesus, Resurget
frater tuus. Dixit ei Martha, Scio
quia resurget in resurrectione, in no-
uissimo die. Dixit ei Iesus, Ego sum
resurrectio & vita. ¶ qui credit in me:
etiā si mortuus fuerit, viuet. & om-
nis

Sup. 3, 29.
Luc. 14, 14.
Sup. 6, 33.
47.

CAP. XI. Secundum Iohann.

245

- nis qui uiuit, & credit in me: nō mo-
 27 rietur in aeternū. Credis hoc? Ait il-
 D li, Vtique Domine, ego credidi quia
 tu es Christus filius Dei *qui in hūc *uiuim
 28 mundum uenisti. Et cū hāc dixi- q.
 set, abiit, & uocauit Mariam sororem
 suā silentio, dicens, Magister adest, &
 29 uocat te. Illa ut audiuit, *surgit citō, *surrexit
 30 & uenit ad eum. nōdū enim uenerat
 Iesus in castellum, sed erat adhuc
 in illo loco ubi occurerat ei Martha.
 31 Iudaei ergo qui erant cū ea in domo,
 & consolabantur eam, cū uidissent
 Mariam quia citō surrexit & exiit, se-
 32 cūti sunt eam dicentes, Quia uadit ad
 monumentum, ut ploret ibi. Maria
 ergo cū uenisset ubi erat Iesus, uidens
 eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei,
 Domine si fuisses hīc, nō esset mor-
 33 tuus frater meus. Iesus ergo ut uidit
 eam plorantē, & Iudaeos qui uenerant
 cū ea, plorantes, infremuit spiritu, &
 34 turbauit seipsum, & dixit, Vbi po-
 suistis eū? Dicunt ei, Domine, ueni &
 35 uide. Et lachrymatus est Iesus. Di-
 36 xerunt ergo Iudaei, Ecce quo modo a-
 37 mabate eū. Quidā autē ex ipsis dixe-
 rūt, Nō poterat hīc, qui aperuit ocu-
 38 los cæci, facere, ut hic nō moreretur?
 Iesus ergo rursū fremēs in se- q.
 metipso, uenit ad monumentū, erat
 autem spelunca; & lapidis superpositus
 39 erat ei. Ait Iesus, Tollite lapidē. Di-
 cit ei Martha sorore eius qui mortuus
 fuerat, Dñe, iam foetet, quatrīduanus
 40 est enim. Dicite ei Iesus, Nōne dixi
 tibi quoniā si credideris, uidebis glo-
 41 riā Dei? Tulerūt ergo lapidem. Iesus

Q 3

autem

Sup. 9. 8.

*nati me

q.

* & 3 me

Aug. G. 5.

aut eleuatis sursum oculis, dixit, Pa-
 ter, gratias ago tibi quoniam audisti me.
 Ego autem sciebam quia semper me au- 42
 dis, sed propter populum qui circum-
 stat, dixi, ut credat quia tu me misisti.
 Hæc cum dixisset, voce magna clama- 43
 uit, Lazare, veni foras. Et statim pro- 44
 diit qui fuerat mortuus, ligatus pe-
 des & manus institis, & facies illius
 sudario erat ligata. Dixit eis Iesus,
 Soluite eum, & sinite abire. Multi er- 45
 go ex Iudæis qui venerant ad Mariam
 & Martham, & viderant, quæ fecit Ie-
 sus, crediderunt in eum. Quidam au- 46
 tem ex ipsis abierunt ad Phariseos,
 & dixerunt eis quæ fecit Iesus. Col- 47
 legerunt ergo Pontifices & Pharisei

faciem concilium, & dicebant, Quid fac-
 MS. Aug. S mus, quia hic homo multa signa fa-
 cit. Si dimittimus eum sic, omnes 48
 credent in eum: & venient Romani,
 & tollent nostrum locum & gentem.

& 9 MS. Vnus autem ex ipsis // Caiphas - no- 49
 G. mine, cum esset Pontifex anni illius, G
 Aug. G. dixit eis, Vos nescitis quicquam, nec 50
 Inf. 12, 14. cogitatis quia expedit nobis ut vnus
 vobis o moriatur homo pro populo, & non
 tota gens pereat. Hoc autem a semet- 51
 ipso non dixit: sed cum esset pontifex
 anni illius, prophetauit quod Iesus
 moriturus erat pro gente: & non tan- 52
 tum pro gente, sed ut filios Dei qui
 erant dispersi, congregaret in vnum.

& MS. G. Ab illo ergo die cogitauerunt ut in- 53
 G. terficerent eum. Iesus ergo iam non 54
 in palam ambulabat apud Iudæos, sed
 abiit in regionem iuxta desertum in
 ciuitate quæ dicitur Ephraim, & ibi
 mora-

CAP. XII. Secundū Iohan. 247.

55 morabatur cum discipulis suis. ¶ Pro- Hebraicis:
ximum autem erat Pascha Iudæorū: Syra, vtrō
& ascenderunt multi Ierosolymam modo le-
de regione ante Pascha vt sanctifica- gantur, li-
56 rent seipfos. ¶ Quærebant ergo Iesum: cet.
& colloquebātur adinuicem, in tem-
plo stantes, Quid putatis, quia non
vēnit ad diem festum? Dederant au-
tem Pontifices & Pharisei manda-
tum, vt si quis cognouerit vbi sit, in-
dicet, vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 Iesus ergo ante sex dies Paschæ vñ- Mat. 26, 5.
A nit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat Mar. 14, 3.
2 mortuus quem suscitauit Iesus. ¶ Fe-
cerunt autem ei coenam ibi: & Mar-
tha ministrabat: Lazarus verò vnus
3 erat ex discumbentibus cum eo. ¶ Ma-
ria ergo accepit librā vnguenti nardi
"pistici", pretiosi, & vnxit pedes Iesu, ¶ Q. n.
& extersit pedes eius capillis suis: &
domus impleta est ex odore vnguen-
4 ti. ¶ Dixit ergo vnus ex discipulis eius
Iudas Iscariotes, qui erat eum tradi-
5 turus, ¶ Quare hoc vnguentum non
væniit trecentis denariis, & datū est
6 egenis? ¶ Dixit autem hoc, non quia
de egenis pertinebat ad eum: sed quia
fur erat, & loculos habēs, ea quæ mit-
7 tebantur portabat. ¶ Dixit ergo Iesus,
B "Sine" illam, vt in "diem" sepulturæ
8 meæ "seruet" illud. ¶ Pauperes enim
semper habetis vobiscum: me autem
9 non semper "habebitis". ¶ Cognouit
ergo turba multa ex Iudæis quia illic
est: & venerunt, non propter Iesum
tantum, sed vt Lazarū viderent, quē
suscitauit à mortuis. ¶ Cogitauerunt
Q. 4 autem

"Sinite o
die msq.
"Q. n.
"habetis
Ms. G.

autem principes sacerdotum vt & Lazarus interficerent: ¶ quia multi propter illū abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum. ¶ In crastinum autem turba multa quæ venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Iesus Ierosolimam. ¶ acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei, & clamabant, Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israël. ¶ Et inuenit Iesus asellum, & sedit super eū, sicut scriptum est: ¶ Noli timere filia Sion: ¶ ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ. ¶ Hæc nō cognouerunt discipuli eius primū: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo; & hæc fecerunt ei. ¶ Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis. ¶ Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. ¶ Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit. ¶ Erant autem quidā Gētilēs ex his qui ascenderant vt adorarent in die festo. ¶ Hi ergo acceperunt ad Philippum qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes, Domine, volumus Iesum videre. ¶ Venit Philippus, & dicit Andreæ Andreas rursum & Philippus dixerunt Iesu. ¶ Iesus autē respondit eis; dicens, Venit hora, vt clarificetur filius hominis. ¶ Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram

Mat. 21, 7.

Mat. 21, 7.

Luc. 19, 35

Zach. 9, 9.

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

CAP. XII. Secundū Iohan. 249

terram, mortuum fuerit: ipsum solū
manet. si autem mortuū fuerit, mul-
35 tum fructum affert. ¶ Qui amat ani-
mam suam, perdet eam: & qui odit
animam suam in hoc mundo, in vitā
36 æternam custodit eam. ¶ Si quis mihi
ministrat, me sequatur: & ubi sum
ego, illic & minister meus erit. Si quis
mihi ministraverit, honorificabit eū
27 Pater meus. ¶ Nunc anima meatur-
bata est. Et quid dicam? Pater, saluifi-
ca me ex hac hora. Sed, propterea vē-
38 ni, in horā hanc. ¶ Pater, clarifica no-
men tuum. Vēnit ergo vox de celo*,
Et clarificaui, & iterum clarificabo.
39 ¶ Turba ergo quæ stabat & audierat,
dicebat tonitruum esse factum. Alij
40 dicebant, Angelus ei locutus est. ¶ Re-
spondit Iesus, & dixit, Non propter
me hæc vox vēnit, sed propter vos.
41 ¶ Nunc iudiciū est mundi: nunc prin-
42 ceps huius mundi eiicietur foras. ¶ Ego
traham ad me ipsum. ¶ (hoc autem di-
43 cebat, significans quā morte esset mo-
44 riturus. ¶ Respondit ei turba, Nos au-
divimus ¶ ex lege, quia Christus ma-
net in æternum: & quomodo tu di-
cis, Oportet exaltari filium hominis?
45 Quis est iste filius hominis? ¶ Dixit
ergo eis Iesus, Adhuc modicum, lu-
men in vobis est. Ambulate dum lu-
cem habetis, ut non vos tenebræ cō-
prehendant, & qui ambulat in tene-
46 bris, nescit quō vadat. ¶ Dum lucem
habetis, credite in lucem, ut filij lucis
sitis. Hæc locutus est Iesus. & abiit, &
47 abscondit se ab eis. ¶ Cū autē tanta

Mat. 10, 39

& 16, 25.

Mat. 8, 35

Luc. 9, 24.

& 17, 33.

*dicens

ms q.

Pf. 109, 4.

& 116, 2.

Isa. 40, 6.

Eze. 37, 26

Isa. 53, 1.
Ro. 10, 16.

Isa. 6, 9, 10

Mat. 13, 14

Mat. 14, 12

Luc. 2, 10.

Act. 23, 27.

Rom. 11, 8.

Mat. 16, 16

signa fecisset coram eis, non crede-
bant in eum: ¶ vt sermo Isaiaꝝ prophe- 38
ta impleretur, quẽ dixit: ¶ Domine,
quis credidit auditui nostro? & bra-
chiũ Domini cui reuelatũ est? ¶ Pro- 39
pterea non poterant credere, quia te-
rum dixit Isaiaꝝ, ¶ Excauit oculos 40
eorum, & indurauit cor eorum: vt nõ
videant oculis, & non intelligat cor-
de, & conuertantur, & sanem eos.
¶ Hæc dixit Isaiaꝝ, quando vidit glo- 41
riam eius, & locutus est de eo. ¶ Verũ
tamen & ex principibus multi credi- 42
derunt in eum: sed propter Pharisæos
non confitebantur, vt è synagoga nõ
eiicerentur. ¶ dilexerũt enim gloriam 43
hominum magis, quàm gloriam Dei. G
¶ Iesus autem clamauit, & dixit, Qui 44
credit in me, non credit in me, sed in
eum qui misit me. ¶ Et qui videt me, 45
videt eum qui misit me. ¶ Ego lux in 46
mũdum veni: vt omnis qui credit in
me, in tenebris nõ maneat. ¶ Et si quis 47
audierit verba mea, & non custodie-
rit: ego non iudico eũ: non enim ve-
ni vt iudicem mundum, sed vt salui-
ficem mundum. ¶ Qui spernit me, & 48
non accipit verba mea: habet qui iu-
dicet eum. ¶ sermo quẽ locutus sum,
ille iudicabit eum in nouissimo die:
¶ Quia ego ex me ipso non sum locu- 49
tus, sed qui misit me Pater, ipse mihi
mãdatum dedit quid dicam, & quid
loquar. ¶ Et scio quia mandatum eius 50
vita æterna est. Quæ ergo ego loquor,
sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

- Ante diem autem festum Paschæ, Mat. 16, 2.
 Ascians Iesus quia venit hora eius Mat. 14, 1.
 ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: Luc. 22, 1.
 cum dilexisset suos qui erant in mū-
 do, in finem dilexit eos. Et cœna fa-
 cta, cum diabolus iam misisset in cor,
 ut traderet eū Iudas Simōnis Iscario-
 tes: sciens quia omnia dedit ei Pater
 in manus, & quia à Deo exiuit, & ad
 Deum vadit: surgit à cœna, & ponit
 vestimenta sua. & cum accepisset lin-
 teum, præcinxit se. Deinde misit mittit 8
 aquam in peluim, & coepit lauare pe- Ms. G.
 des discipulorum, & extergere lin-
 teo quo erat præcinctus. Venit ergo ad
 Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus,
 Domine, tu mihi lauas pedes? Respon-
 dit Iesus, & dixit ei, Quod ego facio,
 tu nescis modò, scies postea. Dicit ei
 Petrus, Non lauabis mihi pedes in æ-
 ternum. Respondit ei Iesus, Si nō la-
 uero te, non habebis partem mecum. habet 4
 Dicit ei Simon Petrus, Domine, nō Ms. G.
 tantum pedes meos, sed & manus, &
 caput. Dicit ei Iesus, Qui lotus est,
 non indiget nisi ut pedes lauet, sed est
 mundus totus. Et vos mūdi estis, sed
 non omnes. Sciebat enim quisnam
 esset qui traderet eum. propterea di-
 xit, Non estis mundi omnes. Post-
 quam ergo lauit pedes eorum, & ac-
 cepit vestimenta sua, cum recubuis-
 set, iterum dixit eis, Scitis quid fece-
 rim vobis? Vos vocatis me Magister,
 & Domine: & bene dicitis, sum ere-
 nica. Si ergo ego laui pedes vestros,
 domiaus & magister, & vos debetis
 alter .

alter alterius lauare pedes. ⁹ Exemplū 15
enim dedi vobis, vt quemadmodum
ego feci vobis, ita & vos faciatis.

Inf. 15, 20. ¶ Amen, amē dico vobis, non est ser- 16
Mat. 10, 24 uus maior domino suo, neque apo-
Luc. 6, 40. stolus maior est eo qui misit illū. ⁹ Si 17

hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.
⁹ Nō de omnibus vobis dico: ego scio 18
quos elegerim. Sed vt adimpleatur

Pf. 40, 10. scriptura: ¶ Qui manducat mecum pa- C
⁹ leuauit 3 nem, ¶ leuabit contra me calcaneum
Ms. R. G. 5. suum. ⁹ A modo dico vobis, prius quā 19
fiat: vt cū factum fuerit, credatis,

Mat. 10, 40 quia ego sum. ⁹ ¶ Amen, amē dico vo- 20
Luc. 10, 16. bis, qui accipit si quē misero, me ac-

cipit: qui autem me accipit, accipit
eum qui me misit. ⁹ Cū hæc dixisset 21
Iesus, turbatus est spiritu: & protesta-

Mat. 26, 18 tus est, & dixit: ¶ Amen, amē dico vo-
Mar. 14, 1. bis: quia vnus ex vobis tradet me.

Luc. 22, 21 ⁹ Aspiciebant ergo ad inuicem disci- 22
Inf. 21, 20. puli, hæsitantes de quo diceret. ⁹ ¶ Erat 23

ergo recubens vnus ex discipulis eius
in sinu Iesu, quē diligebat Iesus. ⁹ In 24

nuitergo huic Simon Petrus, & dixit
ei, Quis est de quo dicit? Itaque cū 25

recubisset ille supra pectus Iesu, di-
cit ei, Domine, quis est? ⁹ Respon- 26

dit Iesus: Ille est cui ego intinctum
panem porrexero. Et cū intinxisset 27

panem, dedit Iudæ Simōnis, Iscario-
tæ. ⁹ Et post buccellam, tunc introiuit 28

in eū Satanas. Et dicit ei Iesus, Quod
facis, fac citius. ⁹ Hoc autē nemo sci- 29

uit discumbētium ad quid dixerit ei.
⁹ Quidam enim putabant, quia locu- 30

los habebat Iudas, quod dixisset ei Ie-
sus, Ene ea quæ opus sunt nobis ad 31

diem

CAP. XIII. Secundum Iohan. 253

2 Diem festū: aut egenis vt aliquid da-
 30 ret. Cum ergo accepisset ille buccel-
 lam, exiuit continuū. Erat autē nox.
 31 Cum ergo exisset, dixit Iesus, Nunc
 clarificatus est filius hominis: & Deus
 32 clarificatus est in eo. Si Deus clarifi-
 catus est in eo, & Deus clarificabit eū
 in semetipso: & continuū clarificabit
 33 eum. Filioli, adhuc modicū vobiscū
 sum. Quæretis me: & sicut dixi Iu-
 dæis: Quod ego vado, vos non potestis
 34 venire: & vobis dico modō. Māda-
 tum nouū do vobis, Vt diligatis inui-
 cem: sicut dilexi vos, vt & vos diliga-
 35 tis inuicem. In hoc cognoscent om-
 nes quia discipuli mei estis, si dile-
 36 ctionem habueritis ad inuicem. Dicit
 ei Simō Petrus, Domine, quod va-
 dis? Respondit Iesus, Quod ego vado,
 non potes me modō sequi, sequeris
 37 autem postea. Dicit ei Petrus, Quare
 non possum te sequi modō? Animā
 38 meam pro te ponam. Respondit ei
 Iesus, Animam tuam pro me pones?
 Amen, amen dico tibi, non cantabis
 gallus, donec te me neget.

Sup. 9, 34.
 Leu. 19, 18.
 Mat. 22, 39
 Inf. 15, 12.

Mat. 26, 15.
 Mar. 14, 29
 Luc. 22, 33

CAP. XIII.

1 Non turbetur cor vestrum. Cre-
 2 ditis in Deum, & in me credite.
 3 In domo Patris mei mansiones mul-
 4 tæ sunt. si quod minus, dixissem vo-
 5 bis, Quia vado parare vobis locum.
 6 Et si abiero, & præparauero vobis lo-
 7 cum: iterum venio & accipiam vos
 8 ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos
 9 sitis. Et quod ego vado scitis, & viam
 10 scitis. Dicit ei Thomas, Domine,
 nescimus quod vadis: & quomodo
 possu-

*Et ait di-
 scipulis
 suis ms q.
 G q.

possumus viam scire? ¶ Dicit ei Iesus, 6
Ego sum via, & veritas, & vita: nemo
venit ad Patrē, nisi per me. ¶ Si cogno-

^acogno-
scitis 2

Ms. Au-
gust. G.S.

^acogno-
uisti 1 Ms.

August. G.
S.

^avidit me
vidit 5 Ms.

G.

^aEt 2 Ms.

R. G.S.

^acredi-
tis o.

Inf. 16, 23.

Mat. 7, 7.

& 21, 22.

Mar. 11, 24

* Patrem

Ms. q.

-3 Ms.

Aug. G.

^acogno-
scetis Ms.

Aug.

^amanet

Ms. G.S.

cognouissetis: & amodò ^acognosce-
tis eum, & vidistis eū. ¶ Dicit ei Phi- 8
lippus, Domine, ostende nobis patrē,
& sufficit nobis. ¶ Dicit ei Iesus, Tan 9
to tempore vobiscum sum: & nō ^acog-
nouistis me? Philippe, qui ^avidet

me, videt & patrem. * Quomodo tu
dicis, Ostende nobis patrem? ¶ Non 10

^acredis quia ego in patre, & pater in
mee est? Verba quæ ego loquor vobis, 2

me ipso non loquor. Pater autem in
me manens, ipse facit opera. ¶ Nō cre- 11

ditis quia ego in patre, & pater in me 12
est? Alioquin propter opera ipsa cre-
dite. ¶ Amen, amen dico vobis, qui cre-

dit in me, opera quæ ego facio & ipse
faciet, & maiora horum faciet: ¶ quia, 13

ego ad Patrem vado, ¶ & quodcunque
petieritis ^ain nomine meo, hoc faciā: 14

vt glorificetur Pater in filio. ¶ Si quid
petieritis - me ^ain nomine meo, hoc

faciam. ¶ Si diligitis me: mādāta mea
seruate. ¶ Et ego rogabo patrē, & aliū 15

paracletum dabit vobis; vt maneat
vobiscum in æternum, ¶ Spiritum ve- 16

ritatis, quem mundus non potest ac-
cipere, quia non videt eum, nec scit

eum. vos autem ^acognoscitis eū: quia
apud vos ^amanebit, & in vobis erit.

¶ Non relinquam vos orphanos: ve- 18
niā ad vos. ¶ Adhuc modicū: & mun-

dus me iam non videt. Vos autem vi- 19
detis me: quia ego viuo, & vos viue-

tis. ¶ In illo die vos cognoscetis quia 20
ego

CAP. XIII. Secundū Iohan. 255

- ego sum in patre meo, & vos in me,
21 & ego in vobis. ¶ Qui habet mandata
mea & seruat ea: ille est qui diligit me.
Qui autem diligit me, diligitur à pa-
tre meo: & ego diligam eum, & ma-
22 nifestabo ei meipsum. ¶ Dicit ei Iu-
das, nō ille Iscariōtes, Domine, quid
factū est, quia manifestaturus es no-
23 bis teipsum, & non mundo? ¶ Respo-
dit Iesus, & dixit ei, Si quis diligit me,
sermonem meum seruabit, & Pater
meus diliget eum, & ad eum venie-
mus, & mansionem apud eum facie-
24 mus. ¶ qui non diligit me, sermones
meos nō seruat. Et sermonem quem
audistis, non est meus: sed eius qui
25 misit me, Patris. ¶ Hæc locutus sum
26 vobis apud vos manens. ¶ Paraclētus
D autem Spiritus sanctus, quem mittet
Pater in nomine meo, ille vos doce-
bit omnia, & suggeret vobis omnia
27 quæcunque dixerō vobis. ¶ Pacem re-
linquo vobis, pacem meam do vobis.
non quomodo mundus dat, ego do
vobis. Non turbetur cor vestrum, ne-
28 que formidet. ¶ Audistis quia ego di-
xi vobis, Vado & venio ad vos. Si di-
ligeretis me, gauderetis vtique, quia
vado ad Patrem; quia Pater maior
29 me est. ¶ Et nunc dixi vobis prius quā
fiat: vt cum factum fuerit, credatis.
30 ¶ Iam non multa loquar vobiscū. ve-
nit enim princeps mundi huius, - G.
31 & in me non habet quicquam. ¶ Sed,
vt cognoscat mundus, quia diligo
Patrem; ¶ & sicut mandatum dedit Ad. 2, 22.
mihi Pater, sic facio: Surgite, eamus
hinc.

CAP.

^atollit 1
MS. G. S.
^apurgat
G. S.
Sep. 13, 10.

^aarefcit 2
MS. S.
^acolligūt
eos 3 MS.
G.
^amittunt
4 MS. G. S.
^aardent 4
MS. G.

Sep. 13, 14
Eph. 5, 9.
1 The. 4, 9.

^adicam
h. 29. aug.

EGo sum vitis vera: & Pater meus
agricola est. ^aOmne palmitem
in me, non ferentem fructum, ^atol-
let eum: & omne qui fert fructum,
^apurgabit eum, ut fructum plus affe-
rat. ^aIam vos ^amūdi estis propter ser-
monem quē locutus sum vobis. ^aMa-
nete in me: & ego in vobis. Sicut pal-
mes non potest ferre fructum à se-
metipso, nisi manserit in vite: sic nec
vos nisi in me manseritis. ^aEgo sum
vitis: vos palmites, qui manet in me,
& ego in eo, hic fert fructum multū:
quia sine me nihil potestis facere. ^aSi
quis in me non manserit: mittetur
foras sicut palmes, & ^aarefcet, & ^acol-
ligenteum, & in ignem ^amittent, &
^aardet. ^aSi manseritis in me, & ver-
ba mea in vobis manserint: quodcū-
que volueritis petetis, & fiet vobis.
^aIn hoc clarificatus est Pater meus: ut
fructum plurimum afferatis, & effi-
ciamini mei discipuli. ^aSicut dilexit
me Pater, & ego dilexi vos. Manete in
dilectione mea. ^aSi praecepta mea ser-
uaueritis, manebitis in dilectione
mea, sicut & ego Patris mei praecepta
seruavi, & maneo in eius dilectio-
ne. ^aHac locutus sum vobis: ut gau-
dium meum in vobis sit, & gaudium
vestrum impleatur. ^aHoc est prae-
ceptum meum, ut diligatis inuicem, si-
cut dilexi vos. ^aMaiores hac dilectio-
nem nemo habet, ut animam suam
ponat quis pro amicis suis. ^aVos ami-
ci mei estis, si feceritis quae ego prae-
cipio vobis. ^aIam non ^adico vos ser-
uos:

C uos: quia seruus nescit quid faciat do-
 minus eius. Vos autem dixi amicos:
 quia omnia quaecunque audiui à Pa-
 tre meo, nota feci vobis. ¶ Non vos
 me elegistis: sed ego elegi vos, & po-
 fui vos: vt leatis, & fructum afferatis; Mat. 23, 19
 & fructus vester maneat: vt quodcun-
 que petieritis patre in nomine meo,
 det vobis. ¶ Hæc mando vobis, vt di-
 ligatis inuicem. ¶ Si mundus vos odit:
 scitote quia me priorem vobis odio
 habuit. ¶ Si de mundo fuissetis: mun-
 dus quod suum erat diligeret. quia ve-
 rò de mundo non estis, sed ego elegi
 vos de mundo, propterea odit vos
 mundus. ¶ Mementote sermonis mei
 quem ego dixi vobis, ¶ Non est seruus
 maior domino suo. ¶ Si me persecuti
 sunt: & vos persequentur. si sermonem
 meum seruauerunt: & vestrum serua-
 bunt. ¶ Sed hæc omnia facient vobis
 propter nomen meum: quia nesciunt
 eum qui misit me. ¶ Si non venissem,
 & locutus fuisset eis, peccatum non
 haberent: nunc autem excusationem
 non habent de peccato suo. ¶ Qui me
 odit: & Patrem meum odit. ¶ Si opera
 non fecissem in eis quæ nemo alius
 fecit: peccatum non haberent. nunc
 autem & viderunt & oderunt & me
 & Patrem meum. ¶ Sed vt adimplea-
 tur sermo qui in lege eorum scriptus
 est: ¶ Quia odio habuerunt me gratis.
 ¶ Cum autem venerit paraclætus, ¶ quem
 ego mittam vobis à Patre, ¶ spiritum
 veritatis, qui à Patre procedit, ille te-
 stimonium perhibebit de me: ¶ & vos
 testimonium perhibebitis: quia ab

1 Ioh. 3, 10
 & 4, 7.

sup 13, 16
 Mat. 10, 24
 Luc. 6, 40.
 Mat. 24, 9.

Ps. 24, 19.
 Luc. 24, 49
 ¶ spiritus
 Ms. s. G.
 autem du-
 bia sunt.
 ¶ perhibe-
 tis 5 Ms.
 c. 6.

R initio

CAP. XVI.

HAEC locutus sum vobis, vt non scandalizemini. Absque synagogis facient vos: sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se praestare Deo. & haec facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me. Sed haec locutus sum vobis: vt cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. Haec autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram: Et nunc, vado ad eum qui misit me; & nemo ex vobis interrogat me: quid vadis? Sed quia haec locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis. Expedit vobis vt ego vadam, si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio.

^{At r. ms.}
cui fauent
^{Aug. G. S.}
habent enim:
Nunc autem.

^{Ego R. G.}

^{crediderunt ms. q.}
^{Aug.}

^{deducet vos in omni veritate ms.}
^{scilicet Aug. G. S.}

de peccato quidem: quia non credunt in me. de iustitia vero: quia ad Patrem vado: & iam non videbitis me. de iudicio autem: quia princeps huius mundi iam iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modum. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur à semetipso: sed quaecumque audiet loqueretur, & quae ventura sunt annuntiabit vobis. Ille declarificabitur quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Omnia quaecumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

^{Modum}

CAP. XVI.
16 ^{Mo} & i
17 quia
go
est
& n
dicu
ad l
hoc
18 qui
C sus
&
vos
vid
20 vid
bis
mu
cōt
21 tet
rit
eiu
ian
gau
22 du
stit
bo
diu
23 ^E
D qu
qu
24 dal
tist
tite
25 fir
tus
no
26 pal
illo

- 16 [¶]Modicū, & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem. [¶]Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicē, Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem? [¶]Dicebant ergo, Quid est hoc quod dicit, Modicum? nescimus quid loquitur. [¶]Cognouit autem Iesus, quia volebant eum interrogare: & dixit eis, De hoc quæritis inter vos, quia dixi vobis, Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me. [¶]Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem cōtristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. [†]Mulier cūm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cūm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudiū, quia natus est homo in mundum. [¶]Et vos igitur, nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrū: & gaudium vestrum nemo tollit a vobis. [¶]Et in illo die me non rogabitis quicquam. [¶]Amen, amen dico vobis, si quid petieritis patre in nomine meo, dabit vobis. [†]Vsque modō non petistis quicquam in nomine meo. Petite & accipietis: vt gaudium vestrum sit plenum. [¶]Hæc in prouerbis locutus sum vobis: Venit hora cūm iam non in prouerbis loquar vobis, sed palam de Patre annūtiabo vobis. [¶]In illo die in nomine meo petetis: & nō

- G. S. 7

n videtis

Ms. G.

[¶]tollit

Ms. G.

Sup. 14, 13.

Matt. 7, 7.

Et 21, 22.

Mat. 11, 24

Luc. 11, 9.

Iac. 1, 5.

260 Euangelium CAP. XVII.
dico vobis quia ego rogabo Patrem
de vobis. ¶ Ipse enim Pater amat vos, 27
quia vos me amastis, & credidistis,
quia ego à Deo exiui. ¶ Exiui à patre, 28
& veni in mundum: iterum relinquo
mundum, & vado ad Patrem. ¶ Dicunt 29
ei discipuli eius, Ecce nunc palam lo-
queris, & prouerbum nullum dicis.
¶ Nunc scimus quia scis omnia, & non 30
opus est tibi, vt quis te interroget. in
hoc credimus quia à Deo existi. ¶ Re- 31
spōdit eis Iesus, Modò creditis? ¶ Ec- 32
ce, venithora, & iam venit, vt disper-
gami in vnusquisq; in propria, & me
solum relinquantis: & non sum solus,
quia Pater mecum est. ¶ Hæc locutus 33
sum vobis, vt in me pacem habeatis.
In mundo pressuram habebitis: sed
confidite, ego vici mundum.

CAP. XVII.

Hæc locutus est Iesus: & subleua- 1
tis oculis in cælum, dixit, Pater, A
venit hora, clarifica filiū tuum, vt* fi-
lius tuus clarificet te: ¶ Sicut dedisti 2
ei potestatem omnis carnis, vt, om-
ne quod dedisti ei, det eis, vitā æter-
nam. ¶ Hæc est autem vita æterna, Vt 3
cognoscant te, solum Deum verum,
& quem misisti Iesum Christū. ¶ Ego 4
te clarificaui super terram: opus con-
summaui quod dedisti mihi vt faciā:
¶ & nunc clarifica me tu Pater apud 5
te metipsam, claritate quam habui
priusquā mundus esset, apud te. ¶ Ma- 6
nifestaui nomē tuū hominibus quos
dedisti mihi de mundo: Tui erant, &
mihi eos dedisti: & sermonem tuum
seruauerunt. ¶ Nunc cognouerunt 7
quia

Mat. 26, 32

Mat. 14, 27.

* & 6.

Mat. 28, 18

CAP. XVII. Secundum Iohan. 162

quia omnia quæ dedisti mihi, abs te
 sunt: ¶ quia verba quæ dedisti mihi,
 B dedi eis: & ipsi acceperunt, & cogno-
 uerunt verè quia à te exiui, & credi-
 derunt quia tu me misisti. ¶ Ego pro
 eis rogo: Nō pro mundo rogo, sed pro
 10 his quos dedisti mihi: ¶ quia tui sunt:
 & mea omnia, tua sunt, & tua mea
 sunt: & clarificatus sum in eis. Etiam
 non sum in mundo, & hi in mundo
 11 sunt, & ego ad te venio. ¶ Pater san-
 cte, serua eos in nomine tuo, quos
 dedisti mihi: vt sint vnū, sicut & nos.
 12 ¶ Cū essem cū eis, ego seruabam eos
 in nomine tuo. ¶ Quos dedisti mi-
 hi, custodiui: & nemo ex eis perijt,
 nisi filius perditionis, ¶ vt scriptura
 13 impleatur. ¶ Nunc autem ad te venio:
 C & hæc loquor in mundo, vt habeant
 gaudiū meum impletū in semetipsis.
 14 ¶ Ego dedi eis sermonem tuū, & mū-
 dus eos odio habuit, quia non sunt de
 mundo, sicut & ego nō sum de mū-
 15 do. ¶ Non rogo vt tollas eos de mūdo,
 16 sed vt serues eos à malo. ¶ De mundo
 non sunt: sicut & ego nō sum de mū-
 17 do. ¶ Sanctifica eos in veritate. Sermo
 18 tuus veritas est. ¶ Sicut tu me misisti
 in mundum, & ego misi eos in mun-
 19 dum. ¶ Et pro eis ego sanctifico meip-
 sum: vt sint & ipsi sanctificati in veri-
 20 tate. ¶ Non pro eis autem rogo tan-
 tū, sed & pro eis qui credituri sunt
 21 per verbū eorū in me: ¶ vt omnes vnū
 sint, sicut tu pater in me, & ego in te,
 vt & ipsi in nobis vnū sint: vt credat
 22 mundus quia tu me misisti. ¶ Et ego
 D claritatem quā dedisti mihi dedi eis:

R 3

vt sint

Ioh. 18, 9.

Ps. 40, 10.
 & 108, 8.

262 Euangelium CAP. XVII.
 ut sint vnum, sicut & nos vnum sumus. † Ego in eis, & tu in me: ut sint 23
 consummati in vnum; & cognoscat
 mundus quia tu me misisti, & dile-
 xisti eos, sicut & me dilexisti. † Pater, 24
 quos dedisti mihi, volo, ut vbi sum
 ego, & illi sint mecum: ut videant cla-
 ritatem meam quam dedisti mihi, quia
 dilexisti me ante constitutionem mun-
 di. † Pater iuste, mundus te non 25
 cognouit. ego autem te cognoui: &
 hi cognouerunt, quia tu me misisti.
 † Et notum feci eis nomen tuum, & 26
 notum faciam: ut dilectio qua dilexi-
 sti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

CAP. XVIII.

HAEC cum dixisset Iesus, egressus
 est cum discipulis suis trans Tor- A
 rentem Cedron, vbi erat hortus, in
 quem introiuit ipse & discipuli eius.
 † Sciebat autem & Iudas, qui tradebat
 eum, locum: quia frequenter Iesus
 conuenerat illuc cum discipulis suis.
 † Iudas ergo cum accepisset cohori- 3
 tem, & a Pontificibus & Pharisaeis
 ministros: venit illuc cum laternis &
 facibus & armis. † Iesus itaque sciens 4
 omnia quae ventura erant super se,
 processit, & dixit eis, Quem quaeritis?
 † Responderunt ei, Iesum Nazarenum. 5
 Dicit eis Iesus, Ego sum. Stabat autem
 & Iudas qui tradebat eum, cum ipsis.
 † Vtergo dixit eis, Ego sum: abierunt 6
 retrorsum, & ceciderunt in terram. B
 † Iterum ergo interrogauit eos, Quem 7
 quaeritis? Illi autem dixerunt, Iesum
 Nazarenum. † Respondit Iesus, Dixi
 vobis, quia ego sum. si ergo me qua-
 eritis,

Mat. 26, 36

Mat. 14, 32

Luc. 22, 39

2 Re. 15, 23

Mat. 26, 47

Mat. 14, 43

Luc. 22, 47

CAP. XVIII. Secundum Iohan. 163

- 9 ritis, finite hos abire. † Ut impleretur
sermo quem dixit, ¶ Quia quos dedisti
mihi, non perdidisti ex eis quenuquam. sup. 17. 28.
- 10 † Simon ergo Petrus habens gladium,
eduxit eum: & percussit pontificis ser-
uum: & abscidit auriculā eius dexte-
ram. Erat autem nomen serui Mal-
chus. † Dixit ergo Iesus Petro, Mitte
gladium tuum in vaginam. Calicem
quem dedit mihi pater, nō bibam il-
lū? † Cohors ergo & tribunus & mi-
nistri Iudæorum comprehenderunt
Iesum, & ligauerunt eum: † & addu-
xerunt eū ad ¶ Annam primū, erat
enim socer Caiphæ, qui erat pontifex
anni illius. † Erat autem ¶ Caiphas,
qui consilium dederat Iudæis, Quia
expedit vnum hominem mori pro
populo. † Sequebatur autem Iesum
Simon Petrus, & alius discipulus. Di-
scipulus autem ille erat notus ponti-
fici, & introiuit cum Iesu in atriū
pontificis. † Petrus autem stabat ad
ostium foris. ¶ Exiuit ergo discipulus
alius qui erat notus pontifici, & dixit
ostiarie: & introduxit Petrum. † Di-
xit ergo Petro ancilla ostiaria, Nun-
quid & tu ex discipulis es hominis
istius? Dicit ille, Non sum. † Stabant
autē serui & ministri ad prunas, quia
frigus erat, & calefaciebant se: erat
autem cum eis & Petrus stans, & ca-
lefaciens se. † Pontifex ergo interro-
gauit Iesum de discipulis suis, & de
doctrina eius. † Respondit ei Iesus, Ego
palam locutus sum mundo, ego sem-
per docui in synagoga, & in templo
quō omnes Iudæi conueniunt: &

*visse

ms. q.

Aug.

Luc. 1. 2.

*Q. n.

sup. 11. 49

Mat. 26. 78

Mat. 14. 56

Luc. 22. 56

*ille 6 ms.

G. 6.

*calefie-

bāt 7 ms.

G. 5.

in occulto locutus sum nihil. ¶ Quid
me interrogas? interroga eos qui au-
dierunt quid locutus sim ipsis: ecce,
hi sciunt quæ dixerim ego. ¶ Hæc au-
tem cum dixisset, vnus assistens mi-
nistrosum dedit alapam Iesu, dicens,
sic respondes pontifici? ¶ Respondit
ei Iesus, Si malè locutus sum, testimo-
niū perhibe de malo: si autem bene,

Mat. 25, 57 quid me cædis? ¶ Et misit eū An-
Mat. 1, 53 nas ligatum ad Caipham pōtificem.

Luc. 22, 54 ¶ Erat autem Simon Petrus stans, &
- G. calefaciens se. ¶ Dixerūt ergo ei, Nun-

Mat. 26, 69 quid & tu ex discipulis eius es? Nega-
Mat. 24, 67 uitille & dixit: Non sum. ¶ Dicit ei
Luc. 22, 56 vnus ex seruis pontificis, cognatus e-

ius cuius abscidit Petrus auriculam,
Nōne ego te vidi in horto cum illo?
¶ Iterum ergo negauit Petrus: & sta-
tim gallus cantauit. ¶ Adducunt er-

ad Cai-
go Iesum à Caipha in prætoriū. Erat
phamms. autem manè: & ipsi non introierunt
August. in prætorium, vt non cōtaminaren-

Mat. 27, 2. tur, sed vt manducarent pascha. ¶ Exi-
Mat. 25, 1. uit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit,

Luc. 23, 1. Quam accusationem affertis aduer-
Act. 10, 28. sus hominem hunc? ¶ Responderunt,

Mat. 27, 3. & dixerunt ei, Si non esset hic male-

factor, non tibi tradidissemus eum.

¶ Dixit ergo eis Pilatus, Accipite eum
vos, & secundum legem vestram iu-

dicare eum. Dixerunt ergo ei Iudæi, F
Nobis non licet interficere quenquā.

Mat. 20, 19. ¶ Vt sermo Iesu impleretur quē di-
xit; significans quā morte esset mori-

Mat. 27, 11. turus. ¶ Introiuit ergo iterū in præ-
Mat. 25, 2. torium Pilatus, & vocauit Iesum, &

Mat. 23, 4. dixit ei, Tu es rex Iudæorū? ¶ Respon-
dens

CAP. XIX. Secundum Iohan. 269

- dens Iesus, A temetipso hoc dicis, an
 35 alij dixerunt tibi de me? Respondit
 Pilatus, Nunquid ego Iudæus sum?
 Genstua, & pōtīfices tradiderunt te
 36 mihi: quid fecisti? Respondit Iesus,
 Regnum meum non est de hoc mū-
 do. si ex hoc mundo esset regnū meū,
 ministri mei vtiq̃ue decertarēt: vt nō
 traderer Iudæis. nunc autem regnum
 meum non est hinc. Dixit itaque ei
 37 G Pilatus, Ergo rex es tu? Respondit Ie-
 sus, Tu dicis, quia rex sum ego. Ego in
 hoc natus sum, & ad hoc veni in mū-
 dum; vt testimonium perhibeam ve-
 ritati: omnis qui est ex veritate, audit
 38 vocem meam. Dicit ei Pilatus, Quid
 est veritas? Et cū hoc dixisset, iterū
 exiuit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nul-
 39 lam inuenio in eo causam. ¶ Est autē
 cōsuetudo vobis vt vnum dimittam
 vobis in Pascha: vultis ergo dimittam
 40 vobis regem Iudæorum? Clamaue-
 runt ergo rursus omnes, dicentes,
 Non hunc, sed Barabbam. Erat autem
 Barabbas latro.

CAP. XIX.

- 1 Tunc ergo apprehendit Pilatus Ie-
 2 sum, & flagellauit. ¶ Et milites
 A plectentes coronā de spinis, imposue-
 runt capiti eius: & veste purpurea cir-
 3 cundederunt eū. ¶ Et veniebant ad eū,
 & dicebant, Aue rex Iudæorū. & da-
 4 bante ei alapas. ¶ Exiuit iterum Pilatus
 foras, & dicit eis, Ecce adduco vobis
 eum foras, vt cognoscatis quia nullā
 5 inuenio in eo causam. ¶ Exiuit ergo
 Iesus portās coronā spineam, & pur-
 pureum vestimentū. Et dicit eis, Ec-
 ce ho-

Mat. 27, 19

Mat. 15, 6

Luc. 23, 17

Mat. 27, 27

Mat. 15, 16.

ergo R.

G. S.

foras R.

G. S.

R s.

ce ho-

-6 MS. G.

9.

*nostrā i

MS. R. G. S.

*Et MS. S.

*enim MS

Aug. S.

*eum 3

MS. S.

Mat. 27, 31

Mar 15, 21

Luc. 23, 33.

ce homo. ¶ Cum ergo vidissent eum
pontifices & ministri, clamabāt, dicē-
tes, Crucifige, crucifige - eum. Dicit
eis Pilatus: Accipite eum vos, & cru-
cifigite. ¶ Ego enim non inuenio in eo
causam. Responderunt ei Iudæi, Nos
legē habemus: & secundum legē de-
bet mori, quia filiū Deī se fecit. ¶ Cum
ergo audisset Pilatus hūc sermonem,
magis timuit. ¶ Et ingressus est prætō-
rium iterū: & dicit ad Iesum, Vnde es
tu? Iesus autē responsum non dedit ei.
¶ Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non lō-
queris? nescis quia potestātē habeo cru-
cifigere te, & potestatem habeo dimit-
tere te? ¶ Respondit Iesus, Non habeo
res potestatem aduersum me illā, nisi
tibi datū esset desuper. Propterea qui
me tradidit tibi, maius peccatum ha-
bet. ¶ Exinde querebat Pilatus dimit-
tere eum. Iudæi autē clamabant dicē-
tes, Si hunc dimittis, non es amicus
Cæsaris. omnis qui se regem facit, cō-
tradicit Cæsari. ¶ Pilatus autem cū
audisset hos sermones, adduxit foras
Iesum: & sedit pro tribunali, in loco
qui dicitur Lithōstrotos, Hebraicē au-
tem Gabbatha. ¶ Erat autem parascē-
ue Pat̄hæ, hora quasi sexta, & dicit
Iudæis, Ecce rex vester. ¶ Illi autē cla-
mabant, Tolle, tolle, crucifige eum.
Dicit eis Pilatus, Regem vestru cruci-
figam? Responderunt pontifices, Non
habemus Regem, nisi Cæsar ē. ¶ Tunc
ergo tradidit eis illum, vt crucifigere-
tur. Susceperūt autem Iesum: & edu-
xerunt. ¶ Et baiulans sibi crucē exi-
uit in eū qui dicitur Caluarie locum,
Hebrai-

- 18 Hebraicè * Golgotha. * vbi crucifixus. * autè ms.
runt eum, & cum eo alios duos hinc Aug. 5.
- 19 & hinc, medium autem Iesum. * Scrip-
D psit autè & titulum Pilatus: & posuit
super crucem. Erat autè scriptum, Iesus
20 Nazarenus Rex Iudæorū. * Hunc er-
go titulum multi Iudæorum legerūt:
quia prope ciuitatem erat locus, vbi
crucifixus est Iesus: Et erat scriptum
21 Hebraicè, Græcè & Latinè. * Dicebant
ergo Pilato Pontifices Iudæorū, Noli
scribere Rex Iudæorum: sed quia ipse
22 dixit, Rex sum Iudæorū. * Respondit
23 Pilatus, Quod scripsi, scripsi. * Milites
ergò cū crucifixissent eum, accepe-
runt vestimenta eius (& fecerūt qua-
tuor partes: vnicuique militi partem)
& tunicā. Erat autem tunica incon-
futilis, desuper contexta per totum.
- 24 * Lixerunt ergo adinuicem, Nō scin-
E damus eam, sed fortiamur de illa cu-
ius sit. Vt scriptura impleteretur, dicens,
¶ Partiti sunt vestimenta mea sibi: &
in vestem meā miserunt sortē. Et mi-
25 lites quidē hæc fecerunt. * Stabāt autē
iuxta crucem Iesu mater eius, & soror
matris eius, Maria Cleopæ, & Maria
26 Magdalēne. * Cū vidisset ergo Iesus
matrē & discipulum * stantē quem di-
ligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce
27 filius tuus. * Deinde dicit discipulo,
Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit
28 eam discipulus in * sua. * Postea sciens
Iesus quia omnia iam consummata
sunt, ¶ vt cōsummaretur scriptura, di-
29 cit, Sitio. * Vas ergo erat positum aceto
plēnū. Illi autem spongiā plenā ace-
to, hyssopo circumponentes, obtule-
runt

Mat. 27, 35

Mar. 15, 4

Luc. 23, 34.

Ps. 21, 19.

* stantē

R. G. S.

* suam ms

q. Q. n.

Ps. 68, 21.

rūt ori eius. ¶ Cum ergo accepisset Ie-
 sus acetum, dixit, Cōsummatum est. 30
 Et inclinato capite tradidit spiritum. F
 ¶ Iudæi ergo (quoniā Paschæue erat) 31
 vt non remanerent in cruce corpora
 sabbatho (erat enim magnus dies ille
 Sabbathi) rogauerunt Pilatū vt fran-
 gerentur eorum crura, & tollerentur.
 ¶ Venerunt ergo milites: & primi qui 32
 dem fregerunt crura, & alterius qui
 crucifixus est cum eo. ¶ Ad Iesum autē 33
 cū venissent, vt viderunt eum iam
 mortuū, non fregerūt eius crura, ¶ Sed 34
 vnus militū lancea latus eius aperuit,
 & continuū exiuit sanguis & aqua.
 ¶ Et qui vidit, testimoniū perhibuit: 35
 & verum est testimoniū eius. Et ille
 scit quia vera dicit: vt & vos credatis.
 ¶ Facta sunt enim hæc vt scriptura im- 36
 pleretur, ¶ Os nō comminuetis ex eo.
 ¶ Et iterum alia scriptura dicit, ¶ Vide- 37
 bunt in quem transfixerunt. ¶ ¶ Post 38
 hæc autem rogauit Pilatū Ioseph ab
 Arimathæa (eo quod esset discipulus
 Iesu, occultus autē propter metū Iu- G
 dæorum) vt tolleret corpus Iesu. Et
 permisit Pilatus. Venit ergo, & tulit
 corpus Iesu. ¶ Venit autem & ¶ Nico- 39
 dēmus, qui venerat ad Iesum nocte
 primū, ferēs mixturam myrrhæ &
 aloës, quasi libras centum. ¶ Accepe- 40
 runt ergo corpus Iesu, & ligauerūt il-
 lud linteis cū aromatibus, sicut mos
 est Iudæis sepelire. ¶ Erat autem in lo- 41
 co vbi crucifixus est, hortus: & in hor-
 to monumentum nouū, in quo non-
 dum quisquam positus erat. ¶ ibi ergo 42
 propter Paschæuen Iudæorum, quia
 iuxta

Exo. 12, 46

Num. 9, 12

Zac. 12, 10.

Mat. 27, 57

Mar. 15, 42

Luc. 23, 50

sup. 3, 1.

7, 50.

CAP. XX. Secundum Iohan. 269
iuxta erat monumentum, posuerunt
Iesum.

CAP. XX.

- 1 VNa autem sabbathi, Maria Magda- *Mat. 23, 1.*
A léne venit manè, cum adhuc te- *Mar. 16, 1.*
nebræ essent, ad monumentū: & vi- *Luc. 24, 1.*
dit lapidem sublatum à monumēto.
2 ¶ Cucurrit ergo, & venit ad Simonem
Petrum, & ad alium discipulū quem
amabat Iesus, & dicit illis, Tulerunt
Dominum de monumento, & nesci-
3 mus ubi posuerunt eū. ¶ Exiit ergo Pe-
trus & ille alius discipulus, & vene-
4 runt ad monumentū. ¶ Currebāt au-
tem duo simul, & ille alius discipulus
præcucurrit citius Petro, & venit pri-
5 mus ad monumentū. ¶ Et cum se in-
B clinasset, vidit posita linteamina: non
6 tamen introiuit. ¶ Venit ergo Simon
Petrus sequens eum, & introiuit in
monumentū, & vidit linteamina po-
7 sita, ¶ & sudarium quod fuerat super
caput eius, non cum linteaminibus
positum, sed separatim inuolutum in
8 vnum locum. ¶ Tunc ergo introiuit, &
ille discipulus qui venerat primus ad
monumentum: & vidit, & credidit.
9 ¶ nondū enim sciebant scripturā, quia
¶ oportebat eum à mortuis resurgere.
10 ¶ Abierunt ergo iterum discipuli ad se- *¶ oportet*
11 metipso. ¶ Maria autē stabat ad mo- *ret Ms.*
C numentum foris, plorans. Dum ergo *Mat. 23, 16*
fieret, inclinavit se, ¶ & prospexit in *Mar. 16, 5.*
12 monumentū; ¶ & ¶ vidit duos ange- *Luc. 24, 4.*
los in albis, sedentes, vnum ad caput *¶ videt*
& vnum ad pedes, ubi positum fuerat *Ms. G. 6.*
13 corpus Iesu. ¶ Dicunt ei illi, Mulier,
quid ploras? Dicite eis, Quia tulerunt
Dominum meū: & nescio ubi posue-
runt

runt eū. ¶ Hæc cū dixisset, conuersa
 est retrorsum, & vidit Iesum stantē: &
 non sciebat quia Iesus est. ¶ Dicit ei Ie-
 sus, Mulier, quid ploras? quem queris?
 Illa existimans quia hortulanus esset,
 dicit ei, Domine, si tu sustulisti eum,
 dicito mihi vbi posuisti eum: & ego
 eum tollā. ¶ Dicit ei Iesus, Maria. Cō-
 uersa illa dicit ei, Rabboni (quod di-
 citur, Magister.) ¶ Dicit ei Iesus, Noli
 me tangere, nōdum enim ascendi ad
 patrem meum: vade autem ad fratres
 meos, & dic eis, Ascendo ad patrem
 meū & patrem vestrum, Deū meū &
 Deum vestrū. ¶ Venit Maria Magdalē-
 ne annuntians discipulis, Quia vidi
 Dñm, & hæc dixit mihi. ¶ Cū ergo
 serō esset die illo, vna sabbathorū, &
 fores essent clausæ, vbi erant discipuli
 congregati propter metū Iudæorum:
 venit Iesus, & stetit in medio, & di-
 cit eis, Pax vobis. ¶ Et cū hoc dixisset,
 ostēdit eis manus & latus. Gaudī sunt
 ergo discipuli viso Dño. ¶ Dixit ergo
 eis iterum, Pax vobis. Sicut misit me
 pater, & ego mitto vos. ¶ Hoc cū di-
 xisset, insufflauit: & dicit eis, Accipite
 Spiritum sanctū: ¶ Quorū remiseritis
 peccata, remittuntur eis: & quorum
 retinueritis, retenta sunt. ¶ Thomas
 autem vnus ex duodecim, qui dicitur
 Didymus, non erat cū eis quando ve-
 nit Iesus. ¶ Dixerunt ergo ei alij disci-
 puli, Vidimus Dñm. Ille autem dixit
 eis, Nisi videro in manibus eius "fi-
 xurā" clauorum, & mittā digitū meū
 in locū clauorum, & mittam manum
 meā in latus eius: non credā. ¶ Et post
 dies

MAR. 16, 14

LUC. 24, 36

1 COR. 15, 5

Iesus R.

S. S.

MAT. 13, 13

figurā 4

MS. G. Q. n

CA
 dies
 sus:
 nuis
 27 xit
 C Infe
 mea
 latu
 28 fide
 29 Do
 ei I
 cred
 30 did
 feci
 suo
 31 hoc
 dati
 & v
 min
 1 P
 2 uit
 & T
 Nat
 ¶ &
 3 eiu
 do p
 teci
 uim
 4 ¶ M
 lito
 5 li q
 Pue
 6 Ref
 ¶ M
 inu
 val
 7 ne
 que

CAP. XXI. Secundum Iohan. 278

14 dies octo. iterū erant discipuli eius in-
 15 tus: & Thomas cū eis. Venit Iesus ia-
 16 nuis clausis, & stetit in medio, & di-
 17 xit, Pax vobis. ¶ Deinde dicit Thomæ,
 18 Infer digitū tuum huc, & vide manus
 19 meas, & affer manum tuā, & mitte in
 20 latus meū: & noli esse incredulus, sed
 21 fidelis. ¶ Respondit Thomas, & dixit ei,
 22 Dominus meus & Deus meus. ¶ Dicit
 23 ei Iesus, Quia vidisti me — Thoma,
 24 credidisti: beati qui nō viderūt & cre-
 25 diderunt. ¶ Multa quidē & alia signa
 26 fecit Iesus in conspectu discipulorum
 suorum, quæ nō sunt scripta in libro
 hoc. ¶ Hæc autem scripta sunt, vt cre-
 datis quia Iesus est Christus filius Dei:
 & vt credentes, vitam habeatis in no-
 mine eius.

CAP. XXI.

1 **P**ostea manifestavit se iterū Iesus *discipu-
 2 ad mare Tyberiadis. Manifesta-
 3 uit autē sic: ¶ Erant simul Simō Petrus
 4 & Thomas qui dicitur Didymus, &
 5 Nathanaël qui erat à Cana Galilææ,
 6 & filij Zebedæi, & alij ex discipulis
 7 eius duo. ¶ Dicit eis Simō Petrus, Va-
 8 do piscari. Dicunt ei, Venimus & nos
 9 tecū. Et exierunt & ascēderunt in na-
 10 vim: & illa nocte nihil prendiderunt.
 11 ¶ Manē autem iam factō stetit Iesus in
 12 litore: non tamē cognoverūt discipu-
 13 li quia Iesus est. ¶ Dicit ergo eis Iesus,
 14 Pueri, nunquid pulmentariū habetis?
 15 Responderunt ei, Non. ¶ Dicit eis,
 16 ¶ Mittite in dexteram nauigij rete: &
 17 inuenietis. Miserunt ergo: & iam non
 18 valebant illud trahere præ multitudine
 19 ne piscium. ¶ Dicit ergo discipulus ille
 20 quem diligebat Iesus, Petro, Dñs est.
 21 Simon

— MS. Aug.

G. S.

Inf. 21, 25.

*discipu-
 lis 4 Ms.

R. G. S.

Supr. 1, 45.

Mat. 4, 21.

Mar. 1, 19.

Luc. 5, 4.

Simon Petrus cū audisset quia Dominus est: tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare. Alij autē discipuli nauigio venerunt (non enim lōgē erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahētes rete piscium. Vt ergo descenderunt in terrā, viderunt prunas positas, & piscē superpositum, & panē. Dicite eis Iesus, Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit retē in terrā, plenum magnis piscibus, cētum quinquaginta tribus. Et cū tantī essent, non est scissum rete. Dicit eis Iesus, Venite, prandete. Et nemo audebat discumbētium interrogare eū, Tu quis es? scientes quia Dñs est. Et venit Iesus, & accipit panem & dat eis, & piscem similiter. Hoc iā tertio manifestatus est Iesus discipulis suis, cū resurrexisset à mortuis. Cū ergo prandissent, dicit Simōni Petro Iesus, Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasce agnos meos. Dicit ei iterū, Simon Iohannis diligis me? Ait illi, Etiam Dñe, tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasce agnos meos. Dicit ei tertio, Simon Iohannis amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia scis: tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasce oves meas. Amen, amen dico tibi, cū esses iunior cingebas te, & ambula- bas vbi volebas. cū autem senueris, extends manus tuas, & alius te cingeat, & ducet quod nō vis. Hoc autem dixit,

discen-
tū 1 Ms.
discipu-
lorū G.S.
accepit
Ms. Aug. s
dabar
Ms. s.
Iona &
bis infra
2 Ms. G. S.

nostri Ms.
G.
Iesus 1
Ms. G. S.
2 Pet. 1, 14.
tu Ms. q.

C
dix
tu
20 dic
tru
lig
bu
21 xit
erg
22 D
S
23 qu
go
pu
Ie
lo
24 H
pe
m
25 I
Ie
ip
eo
A
1
A
2
tū
3 q
pa
pe
4 loc
lp

C A P. I. Acta Apostolorum. 273

- dixit, significans qua morte clarifica-
 turus esset Deū. Et cum hoc dixisset,
 20 dicit ei, Sequere me. ¶ Conuersus Pe-
 trus, vidit illum discipulū quem di-
 ligebat Iesus, sequentē, ¶ qui & recu-
 buit in cœna super pectus eius, & di-
 21 xit, Dñe quis est qui tradet te? ¶ Hunc
 ergo cum vidisset Petrus, dicit Iesu,
 22 Dñe, hic autem quid? ¶ Dicit ei Iesus,
 "Sic' eum volo manere donec veniā,"
 23 quid ad te? tu me sequere. ¶ Exiuit er-
 go sermo iste inter fratres, quia disci-
 pulus ille nō moritur. Et non dixit ei
 Iesus, Nō moritur, sed, "Sic' eum vo-
 lo manere donec veniam, quid ad te?"
 24 ¶ Hic est discipulus ille qui testimoniū
 perhibet de his, & scripsit hæc: & sci-
 mus quia verum est testimoniū eius.
 25 ¶ Sunt autem & alia multa quæ fecit
 Iesus: quæ si scribatur per singula, nec
 ipsum arbitror mundum capere posse
 eos qui scribendi sunt libros.

Sup. 13, 13

"Si 3 Ms.
G. s.

"Si sic 2
MS. Hier.
l. i. in Io-
uianus
Q. n.

"Si 4 Ms.
G. s.

Si sic 3
Ms.

Sup. 20, 30

ACTA APOSTOLORVM.

C A P. I.

- 1 **P** R I M V M quidē ser-
 2 monē feci de om-
 nibus, & Theophile,
 quæ cœpit Iesus fa-
 cere & docere, ¶ vsq;
 in diē qua præcipiēs
 Apostolis per Spiri-
 tū sanctū, quos elegit, assumptus est:
 3 ¶ quibus & præbuit seipsum viuū post
 passionē suam in multis argumentis,
 per dies quadraginta apparens eis, &
 4 loquēs de regno Dei. ¶ Et "cōuescens,"
 ¶ præcepit eis, ab Ierolymis ne dis-

"Q. n.

LHG. 24, 49

S

cede-

Ioh. 14, 26
Mat. 3, 11.
Mar. 1, 8.
Luc. 3, 16.
Ioh. 1, 26.
Inf. 12, 16.
19, 4.

Inf. 2, 2, 4.
Luc. 24, 48.
Inf. 2, 32.
Mar. 16, 19
Luc. 24, 51.

cederēt, sed expectarent promissionē
Patris, ¶ quam audistis (inquit) per os
meū: ¶ quia Iohannes quidem bapti- 5
zauit aqua, vos autē ¶ baptizabimini
Spiritu sancto non post multos hos
dies. ¶ Igitur qui conuenerant, inter- 6
rogabant eum, dicētes, Domine, si in
tempore hoc restitues regnum Israël?
¶ Dixit autem eis, Non est vestrū nos- 7
se tempora vel momenta, quæ Pater
posuit in sua potestate: ¶ sed accipie- 8
tis virtutem superuenientis Spiritus
sancti in vos, & ¶ eritis mihi testes in
Ierusalem, & in omni Iudæa, & Sa- 9
maria, & vsq; ad vltimum terræ. ¶ Et
cū hæc dixisset, videntibus illis ele- 10
uatus est: & nubes suscepit eū ab ocu-
lis eorum. ¶ Cumq; intuerentur in
cælum euntē illum, ecce duo viri asti- 11
terūt iuxta illos in vestibus albis, ¶ qui
& dixerunt, Viri Galilæi, quid statis
aspicientes in cælum? hic Iesus qui as- 12
sumptus est à vobis in cælum, sic ve-
niet quemadmodum vidistis eū eun-
tem in cælum. ¶ Tunc reuersi sunt Ie-
rosolymam à monte qui vocatur Oli- 13
ueti, qui est iuxta Ierusalem, sabbat-
hi habens iter. ¶ Et cū introissent 14
in cenaculū ascenderunt vbi mane-
bant Petrus & Iohānes, Iacōbus &
Andreas, Philippus & Thomas, Bar- 15
tholomæus & Matthæus, Iacōbus Al-
phæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacōbi.
¶ hi omnes erant perseverantes
vnam in oratione cū mulieribus & Maria matre Iesu, & fratribus
eius. ¶ In diebus illis exurgēs Petrus 15
in medio fratrum, dixit (erat autem
turbæ

¶ autē,

- turba hominū simul, ferè centū viginti) Viri fratres, oportet impleri scripturam ¶quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, ¶(qui fuit dux eorum qui cōprehenderunt
- 27 Iesum: qui cōnumeratus erat in nobis, & sortitus est sortē ministerij huius.
- 28 ¶Et hic quidē possedit agrum de mercede iniquitatis, ¶& suspēsus crepuit medius: & diffusa sunt omnia viscera eius. ¶Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem: ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Hacel-dema, (hoc est, ager sanguinis.)
- 29 ¶Scriptum est enim in libro Psalmorum: ¶Fiat cōmoratio corū deserta, & non sit qui inhabitet in ea. ¶Et episcopatum eius accipiat alter. ¶Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt cōgregati, in omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos Dominus
- 32 Iesus, ¶incipiens à baptismo Iohannis usque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscū fieri vnum ex istis. ¶Et statuerūt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus: & Mathiam. ¶Et orantes dixerūt, Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum,
- 25 ¶accipere locum ministerij huius & apostolat⁹, de quo præuaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. ¶Et dederunt sortes eis, & cecidit fors super Mathiam, & annumeratus est cū vndecim Apostolis.

CAP. II.

2 **E**T cū complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in

S 2

eodem

nominā.

r ms. G.

Q. n.

Psal. 40, 9.

Ioh. 13, 18.

18, 3.

Mat. 27, 7.

Mat. 27, 5.

Psal. 68, 26.

eius 4

MS. B. G. 5.

Psal. 108, 2.

acomple-
retur G.

Mat. 3, 11.

Mat. 1, 8.

Luc. 3, 16.

Sup. 1, 2.

Inf. 11, 15.

29, 6.

v. ap. p. 65.

Ioh. 7, 39.

aliis ms.

G.

eodē loco: ¶ & factus est repēte de cē-
 lo sonus, tanquam aduenientis spiri-
 tus vehementis, & repleuit totam do-
 mum ubi erant sedentes. ¶ Et apparue-
 runt illis dispersitæ linguæ tanquam
 ignis, seditque supra singulos eorū:
 ¶ & repleti sunt omnes Spiritu san-
 cto, & cœperunt loqui variis linguis
 prout Spiritus sanctus dabat eloqui
 illis. ¶ Erant autē in Ierusalē habitan-
 tes Iudæi, viri religiosi ex omni na-
 tione quæ sub cælo est. ¶ Facta autem
 hac voce conuenit multitudo, & mē-
 te confusa est, quoniā audiebat vnus-
 quisque lingua sua illos loquentes.
 ¶ Stupebant autē omnes, & miraban-
 tur, dicentes: Nōne, ecce, omnes isti
 qui loquantur, Galilæi sunt, ¶ & quo-
 modō nos audiuius vnusquisque
 linguam nostram, in qua nati sumus?
 ¶ Parthi, & Medi, & Aclamitæ, & qui
 habitant Mesopotamiam, Iudæam, &
 Cappadociā, Pontum, & Asiā, ¶ Phry-
 giam, & Pamphylia, Aegyptum &
 partes Libyæ quæ est circa Cyrēnē, &
 aduenæ Romani, ¶ Iudæi quoque, &
 Profelyti, Cretes, & Arabes: audiui-
 mus eos loquentes nostris linguis
 magnalia Dei. ¶ Stupebāt autem om-
 nes, & mirabantur, adinuicem dicen-
 tes, Quidnā vult hoc esse? Alij autem
 irridentes dicebant, Quia musto pleni
 sunt isti. ¶ Stans autē Petrus cum vn-
 decim, leuauit vocem suā, & locutus
 est eis, Viri Iudæi, & qui habitatis Ie-
 rusalem vniuersi, hoc vobis notum
 sit, & auribus percipite verba mea.
 ¶ Non enim, sicut vos æstimatis, hi
 ebrij

CAP. III. Apostolorum. 279

- 41 praua. ¶ Qui ergo receperunt sermonē
eius, baptizati sunt: & appositæ sunt
in die illa animæ circiter tria millia.
42 ¶ Erant autē perseuerantes in doctrina
Apostolorū, & communicatione fra-
43 tionis panis, & orationibus. ¶ Fiebat
G autē omni animæ timor: multa quo-
que prodigia & signa per Apostolos in
Ierusalē fiebāt, & metus erat magnus
44 in vniuersis. ¶ Omnes etiā qui crede-
bant, erant pariter, & habebāt omnia
45 cōmunia. ¶ Possessiones & substantias
vendebant, & diuidebant illa omni-
46 bus, prout cuiq; opus erat. ¶ Quotidie
quoq; perdurantes vnanimiter in tē-
plo, & frāgentes circa domos panem,
sumebant cibum cum exultatione &
47 simplicitate cordis: ¶ collaudātes Deū,
& habentes gratiam ad omnem ple-
bem. Dominus autem augebat qui
salui fierent quotidie in idiplum.

CAP. III.

- 1 P Etrus autem & Iohannes ascēde-
A bant in templum, ad horā oratio-
2 nis nonam. ¶ Et quidā vir qui erat clau-
dus ex vtero matris suæ, baiulabatur:
quem ponebant quotidie ad portam
templi, quæ dicitur Speciosa, vt pete-
ret eleemosynā ab introeuntibus in
3 templum. ¶ Is cū vidisset Petrum &
Iohannē incipiētes introire in tem-
plum, rogabat vt eleemosynam acci-
4 peret. ¶ Intuens autē in eum Petrus cū
5 Iohanne dixit, Respice in pos. ¶ At il-
le intendebat in eos, sperans se aliquid
6 accepturū ab eis. ¶ Petrus autem dixit,
Argentum & aurū non est mihi: quod
autem habeo, hoc tibi do: In nomine

Iesu Christi Nazareni surge, & ambu-
la. ⁷ Et apprehensa manu eius dextera
alleuauit eum, & protinus consolidatae
sunt bases eius & plantae. ⁸ Et exiliens
stetit, & ambulabat: & intrauit cum
illis in templum ambulans, & exiliens,
& laudans Deum. ⁹ Et vidit omnis po-
pulus eum ambulante, & laudantem
Deum. ¹⁰ Cognoscebant autem illum, quod
ipse erat qui ad eleemosynam sedebat ad
speciosam portam templi: & impleti
sunt stupore & extasi in eo quod con-
tingerat illi. ¹¹ Cum teneat autem Pe-
trum & Iohannem, cucurrit omnis po-
pulus ad eos ad porticum quae appel-
latur Salomonis, stupentes. ¹² Videns
autem Petrus, respondit ad populum,
Viri Israelitae quid miramini in hoc,
aut nos quid intuemini, quasi nostra
virtute aut pietate fecerimus hunc
ambulare? ¹³ Deus Abraham, & Deus
Isaac, & Deus Iacob, Deus patrum no-
strorum glorificauit filium suum Je-
sum, quem vos quidem tradidistis & ne-
gastis ante faciem Pilati, iudicate illo
dimitti. ¹⁴ Vos autem sanctum & iu-
stum negastis, & petistis virum homi-
cidam donari vobis: ¹⁵ auctorem vero vitae
interfecistis, quem Deus suscitauit a
mortuis, cuius nos testes sumus. ¹⁶ Et
in fide nominis eius, hunc quem vos
videtis & nostis, confirmauit nomen
eius: & fides quae per eum est, dedit in-
tegram sanitatem istam in conspectu om-
nium vestrum. ¹⁷ Et nunc fratres scio quia
per ignorantiam fecistis, sicut & prin-
cipes vestri. ¹⁸ Deus autem qui pra-
nuntiavit per os omnium prophetarum,
pau

teneret

MS.

videret

O.

potesta-
te MS. S.

Mat. 27, 20

Mar. 15, 11

Luc. 23, 18

Ioan. 18, 40

vidistis

O

illi MS.

R. G. S.

quae

MS. G.

quemad-
modum S.

CAP. II. Apostolorum.

277

- 16 ebrii sunt, cū sit hora diei tertia: ¶ sed
 C hoc est quod dictū est per prophetam
 17 Ioël, ¶ Et erit in nouissimis diebus *Ioel 2, 18.*
 (dicit Dominus) effundam de Spiritu *Isa. 44, 3.*
 meo super omnem carnem: & propheta-
 bunt filij vestri & filia vestrae, &
 iuuenes vestri visiones videbūt, & se-
 18 niores vestri somnia somniabunt. ¶ Et
 quidem super seruos meos, & super
 ancillas meas in diebus illis effundam
 19 de Spiritu meo, & prophetabunt: ¶ &
 dabo prodigia in cælo sursum, & si-
 gna in terra deorsum, sanguinem, &
 20 ignem, & vaporem fumi. ¶ Sol cōuer-
 tur in tenebras & luna in sanguinem,
 antequam veniat dies Domini ma-
 gnus & manifestus. ¶ Et erit ¶ omnis *Ioel 2, 32.*
 quicumq; inuocauerit nomen Domini *Rom. 10, 13*
 21 saluus erit. ¶ Viri Israëlita audite
 D verba hæc, Iesum Nazarenū virū ap-
 probatum à Deo in vobis, virtutibus
 & prodigiis, & signis quæ fecit Deus
 per illum in medio vestri, sicut * vos * & 5 MS.
 22 scitis: ¶ hunc definito consilio & præ- G.S.
 scientia Dei traditū, per manus ini-
 23 quorū affigentes, interemistis. ¶ quem
 Deus suscitauit solutis doloribus in-
 24 ferni, iuxta quod impossibile erat te-
 25 neri illum ab eo. ¶ Dauid enim dicit in
 eum, ¶ Prouidebā Dominum in con- *Psal. 15, 8.*
 spectu meo semper: quoniam à dextris
 26 est mihi ne cōmoueat. ¶ Propter hoc
 lætatū est cor meum, & exultauit lin-
 gua mea: insuper & caro mea requie-
 27 scet in spe. ¶ Quoniam nō dereliques
 animam meam in inferno, nec dabis
 Sanctum tuū videre corruptionem.
 28 ¶ Notas mihi fecisti vias vitæ: replebis

me iucunditate cū facie tua. ²⁹ Viri fra-
 tres, liceat audenter dicere ad vos de
 patriarcha Dauid, ¶ quoniā defunctus
 est, & sepultus est: & sepulchrum eius
 est apud nos, vsque in hodiernū diē.
 ¶ Propheta igitur cū esset, & sciret ³⁰
 quia iureiurando ¶ iurasset illi Deus
 de fructu lumbieius sedere super se-
 dem eius: ¶ prouidēs locutus est de re-
 surrectione Christi, quia ¶ neque de-
 relictus est in inferno, ¶ neque caro
 eius vidit corruptionē. ¶ Hunc Iesum ³²
 resuscitauit Deus, ¶ cuius omnes nos
 testes sumus. ¶ Dexterā igitur Dei ex-
 altatus, & promissione Spiritus sancti
 accepta à Patre, effudit hunc quem
 vos videtis & auditis. ¶ Nō enim Da- ³⁴
 uid ascendit in cælū: dicit autem ipse,
 ¶ Dixit Dñs Domino meo, sede à de-
 xtris meis, ¶ donec ponam inimicos ³⁵
 tuos scabellum pedū tuorum. ¶ Cer- ³⁶
 tissimē sciat ergo omnis dom⁹ Israël,
 quia & Dominum eum, & Christū se-
 cit Deus, hunc Iesum, quē vos cruci-
 fixistis. ¶ His autē auditis compuncti ³⁷
 sunt corde, & dixerunt ad Petrū & ad
 reliquos Apostolos, Quid faciem⁹ viri
 fratres? ¶ Petrus verō ad illos, Pœnitē- ³⁸
 tiam (inquit) agite, & baptizetur vnus-
 quisq; vestrum in nomine Iesu Chi-
 sti in remissionē peccatorum vestro-
 rum: & accipietis donū Spiritus san-
 cti. ¶ Vobis enim est repromissio, & fi- ³⁹
 liis vestris, & omnibus qui lōgē sunt,
 quoscuq; aduocauerit Dñs Deus
 noster. ¶ Aliis etiā verbis plurimis te- ⁴⁰
 stificatus est, & exhortabatur eos, di-
 cens, Saluamini à generatione ista
 praua.

3 Reg. 2, 70

¶ & 4 Ms.

G. 5.

Psal. 131, 11

Psal. 15, 70.

Inf. 13, 25.

Sap. 1, 2.

¶ hoc do-

nū quod

Mt. 5.

Psal. 109, 1

CAP. IIII. Apostolorum. 283
 lum, cōminemur eis, ne vltra loquā-
 18 tur in nomine hoc vlli hominū. ¶ Et
 D vocātes eos, denuntiauerūt ne omni-
 no loquerentur, neq; docerēt in no-
 29 mine Iesu. ¶ Petrus verò & Iohannes
 respondētes, dixerunt ad eos, Si iustū
 est in cōspectu Dei, vos potius audire
 20 quā Deum, iudicate. ¶ non enim pos-
 sumus quē vidimus & audiuius nō
 21 loqui. ¶ At illi cōminantes, dimiserūt
 eos: nō inuenientes quomodo puni-
 rent eos, propter populū, quia omnes
 clarificabant id quod factū fuerat, in
 22 eo quod acciderat. ¶ Annorū enim e-
 rat ampli⁹ quadraginta homo in quo
 factum fuerat signum istud sanitatis.
 23 ¶ Dimissi autē venerūt ad suos: & an-
 E nuntiauerunt eis quanta ad eos prin-
 cipes sacerdotū & seniores dixissent.
 24 ¶ Qui cū audissent, vnanimiter leua-
 uerunt vocem ad Deum, & dixerunt,
 Domine, tu* qui fecisti cælū & terrā,
 25 mare, & omnia quæ in eis sunt, ¶ qui
 Spiritu sancto per os patris nostri Da-
 uid pueri tui dixisti, ¶ Quare fremue-
 runt Gentes, & populi meditati sunt
 26 inania? ¶ Astiterunt reges terræ, &
 principes cōuenerunt in vnū aduer-
 sus Dominum, & aduersus Christum
 27 eius? ¶ cōuenerunt enim verē in ciui-
 tate ista aduersus sanctū puerū tuum
 Iesum, quē vnxiisti, Herodes, & Pon-
 tius Pilatus, cum Gentibus & popu-
 28 lis Israel, ¶ facere quæ manus tua &
 29 consilium tuū decreuerunt fieri. ¶ Et
 E nunc Domine respice in minas eo-
 rum, & da seruis tuis cū omni fidu-
 30 cia loqui verbum tuum, ¶ in eo quod
 manum

*Deus 2
 MS. R. G. S.

Psalm. 2, 1.

manum tuam extēdas ad sanitates &
 signa & prodigia fieri per nomen san-
 cti filij tui Iesu. ³¹ Et cū orassent, mo-
 tusest locus in quo erant congregati:
 & repleti sunt omnes Spiritu sancto,
 & loquebantur verbū Dei cum fidu-
 cia. ³² Multitudinis autē credentium
 erat cor-vnū & anima vna: nec quif-
 quam eorum quæ possidebat aliquid
 suū esse dicebat, sed erant illis omnia
 cōmunia. ³³ Et virtute magna reddebāt
 Apostoli testimonium resurrectionis
 Iesu Christi Domini - nostri: & gra-
 tia magna erat in omnibus illis. ³⁴ Ne-
 que enim quisquā egenserat inter il-
 los. Quotquot enim possesores agro-
 rum aut domorū erant, vendentes af-
 ferebāt pretia eorū quæ vendebāt, &
 ponebant ante pedes Apostolorū. Di-
 uidebatur autem singulis prout cuiq;
 opuserat. ³⁵ Ioseph autē qui cognomi-
 nat^{us} est Barnabas ab Apostolis, (quod
 est interpretatum filius cōsolationis)
 Leuites, Cyprius genere, ³⁶ cū haberet
 agrū, vēdidit eum, & attulit pretium,
 & posuit ante pedes Apostolorum. ³⁷

CAP. V.

V Ir autem quidā nomine Ananias,
 cum Saphira vxore sua vendidit
 agrum, ¹ & fraudauit de pretio agri,
 conscia vxore sua: & afferens partem
 quandā, ad pedes Apostolorū posuit.
² Dixit autem Petrus, Anania, cur tē-
 tauit satanas cor tuum, mētiri te Spi-
 ritui sancto, & fraudare de pretio a-
 gri? ³ Nōne manens tibi manebat, &
 venundatum in tua erat potestate?
 Quare posuisti in corde tuo hāc rem?
 Non

-5 MS. G.

-6 MS.
G.S.*Barfa-
bas o.*ad Ana-
niam o.

*ad eum.

MS. G. q. s.

CAP. IIIII. Apostolorum. 281

- 19 pati Christum suū, sic impleuit. ¶ Pe-
 20 nitementi igitur & cōuertimini, vt de-
 21 leantur peccata vestra: ¶ vt cūm vene-
 22 rint tempora refrigerij à conspectu
 Domini, & miserit eū qui prædicatus
 est vobis Iesum Christū, ¶ quem oportet
 quidē cælum suscipere vsq; in tē-
 pora restitutionis omnium, quæ lo-
 cutus est Deus per os sanctorum suo-
 rum à seculo, prophetarum. ¶ Moyses
 quidem dixit, ¶ Quoniā prophetā sus-
 citabit vobis Dominus Deus vester
 de fratribus vestris tanquā me: ipsum
 audietis iuxta omnia quæcunq; locu-
 tus fuerit vobis. ¶ Erit autem, omnis
 anima quæ non audierit prophetam
 illum, exterminabitur de plebe. ¶ Et
 omnes prophetæ à Samuel, & deinceps
 qui locuti sunt, annuntiauerunt
 dies istos. ¶ Vosestis filij prophetarum
 & testamenti quod disposuit Deus ad
 patres nostros, dicens ad Abrahā, ¶ Et
 in semine tuo benedicētur omnes fa-
 milia terre. ¶ Vobis primum Deus
 suscitans Filium suū, misit eū be-
 nedicentem vobis: vt conuertat se-
 nusquisque à nequitia sua.

Deu. 18, 15

* & 5 MS.
G.S.

Gen. 12, 3.
¶ 21, 12.
¶ 22, 18.
¶ 26, 4.

CAP. IIIII.

- 1 **L**oquentibus autē illis ad populū,
 A superuenerunt sacerdotes & ma-
 2 gistratus templi & Sadducæi, ¶ dolētes
 quodd docerent populū, & annuntia-
 rent in Iesum resurrectionē ex mor-
 3 tuis: ¶ & iniecerunt in eos manus, & MS. G.
 posuerunt eos in custodiam, in crasti-
 4 num, erat enim iam vespera. ¶ Multi
 autem eorū qui audierant verbū, cre-
 diderunt: & factus est numerus viro-

rum quinque millia. Factum est autem
 in crastinum, ut congregarentur prin-
 cipes eorum, & seniores & scribæ in
 Ierusalem: & Annas princeps sacer-
 dotum, & Caiphas & Iohannes, &
 Alexander, & quotquot erant de ge-
 nere sacerdotali. Et statuentes eos in
 medio, interrogabant: In qua virtute
 aut in quo nomine fecistis hoc vos?
 Tunc repletus Spiritu sancto Petrus,
 dixit ad eos, Principes populi & se-
 niores: Si nos hodie diiudicamur
 in beneficio hominis infirmi, in quo
 iste saluus factus est, & notum sit om-
 nibus vobis & omni plebi Israel, quia
 in nomine Iesu Christi Nazareni, quæ
 vos crucifixistis, quæ Deus suscitavit à
 mortuis, in hoc iste astat coram vobis
 sanus. ¶ Hic est lapis qui reprobatus
 est à vobis ædificatibus: qui factus est
 in caput anguli. & non est in alio ali-
 quo salus. Nec enim aliud nomen est
 sub cælo datum hominibus, in quo
 oporteat nos saluos fieri. Videtes au-
 tem Petri constantiā & Iohānis, com-
 perto quod homines essent sine lite-
 ris & idiōtæ, admirabātur, & cogno-
 scebāt eos quoniā cum Iesu fuerant:
 hominem quoque videntes stantem
 cum eis qui curatus fuerat, nihil po-
 terant cōtradicere. Iusserunt autem
 eos foras extra cōcilium secedere: &
 conferebant adinuicē, dicētes, Quid
 faciemus hominibus istis? quoniam
 quidē notum signū factū est per eos,
 omnibus habitantibus Ierusalē: ma-
 nifestū est, & non possumus negare.
 Sed ne amplius diuulgetur in popu-
 lum,

*Israel 3
 Ms. G. S.
 *audite
 Ms. S.

Pf. 117, 22.

Mat. 21, 42.

Mar. 12, 10

Luc. 20, 17.

Isa. 28, 16.

1 Pet. 2, 7.

Rom. 9, 33.

CAP. V. Apostolorum. 285

Non es mētītus hominibus, sed Deo.

- 5 ? Audiēs autē Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt.
- 6 ? Surgentes autē iuuenes, amouerunt eum, & efferentes sepelierunt. ? Factum est autē quasi horarum triū spatium, & vxor ipsius, nesciēs quod factum fuerat, introiuit. ? Respondit autem ei Petrus, Dic mihi mulier, si tantigrum vendidisti? At illa dixit,
- 9 Etiam tanti. ? Petrus autē ad eā, Quid vtrique conuenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, & efferent te. ? Confestim cecidit ante pedes eius, & expirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illā mortuam: & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum. ? Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia, & in omnes qui audierūt hæc. ? Per manus autem Apostolorū fiebant signa & prodigia multa in plebe. Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomonis. ? Ceterorum autē nemo audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos populus. ? Magis autē augebatur credētium in Domino multitudo virorū ac mulierum.: ? ita vt in platēas eiicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabātis, vt veniente Petro, saltem vmbra illius obumbraret quenquā illorum, & liberarētur omnes ab infirmitatibus suis. ? Concorrebat autē & multitudo vicinarum ciuitatum in Ierusalem, afferentes agros & vexatos à spiritibus immundis: qui curabātur omnes,

-6 Ms.
G. 5.

-5 Ms.
G. 5.

nes. ¶ Eurgens autē princeps sacerdos 17
 tum & omnes qui cum illo erāt, quæ D
 est hæresis sadducæorum, repleti sunt 18
 zelo: ¶ iniecerunt manus in Aposto- 18
 los, & posuerunt eos in custodia pu- 19
 blica. ¶ Angelus autē Domini per no- 19
 ctē aperīēs ianuas carceris, & edu- 20
 cense eos, dixit, ¶ Ite: & stantes loqui- 20
 mini in templo plebi omnia verba vi- 21
 tæ huius. ¶ Qui cū audissent, intra- 21
 verunt diluculo in templū, & doce- 22
 bant. Adueniens autē princeps sacer- 22
 dotum & qui cum eo erant, cōuoca- 23
 uerunt conciliū & omnes seniores fi- 23
 liorum Israel: & miserūt ad carcerem 23
 ut adducerantur. ¶ Cū autem venis- 23
 sent ministri, & aperto carcere non 23
 inuenissent illos: reuersū nuntiaue- 23
 runt, ¶ dicētes, Carcerem quidē inue- 23
 nimus clausum cum omni diligentia, 23
 & custodes stantes ante ianuas: ape- 23
 rientes autē, neminem intus inueni- 24
 mus. ¶ Ut autē audierunt hos sermo- 24
 nes magistratus tēpli & principes sa- 24
 cerdotū, ambigebant de illis quidnam 25
 fieret. ¶ Adueniens autē quidam nun- 25
 tiauit eis, Quia ecce viri quos posui- 25
 stis in carcerem, sunt in tēplo stantes, 26
 & docentes populū. ¶ Tunc abiit ma- 26
 gistratus cū ministris, & adduxit illos 26
 sine vi: timebant enim populū ne la- 27
 pidarētur. ¶ Et cū adduxissent illos, 27
 statuerunt in concilio. Et interrogauit 27
 eos princeps sacerdotū, ¶ dicēs, Præci- 28
 piendo præcepimus vobis ne docere- 28
 tis in nomine isto: & ecce replestis Je- 28
 rusalem doctrina vestra, & vultis in- 28
 ducere super nos sanguinem hominis.
 istius,

- 29 istius. Respondēs autē Petrus & Apo-
 30 stoli, dixerunt, Obedite oportet Deo
 31 magis, quā hominibus. Deus patrum
 nostrorum suscitauit Iesum, quē vos
 interemistis, suspendentes in ligno.
 32 Hunc principem & saluatorem Deus
 exaltauit dextera sua, ad dandam pœ-
 nitentiam Israeli, & remissionē pec-
 33 catorum. & nos sumus testes horum
 34 verborum, & Spiritus sanctus, quem
 dedit Deus omnibus obedientibus
 sibi. Hæc cū audissent, dissecabātur,
 & cogitabant interficere illos. Surgēs
 autem quidam in cōcilio Phariseus,
 nomine Gamaliel, legis doctor hono-
 35 rabilis vniuersæ plebi, iussit foras ad
 breue homines fieri. dixitque ad il-
 los, Viri Israelitæ, attendite vobis su-
 per hominibus istis quid acturi sitis. secedere
 36 Ante hos enim dies extitit Theodas, s. ms. G. S.
 G. dicens se esse aliquem, cui consensit
 numerus virorū circiter quadringen-
 37 torum, qui occisus est: & omnes qui
 credebant ei, dissipati sunt, & redacti
 ad nihilū. Post hūc extitit Iudas Ga-
 38 lilæus in diebus professionis, & auer-
 tit populū post se, & ipse periit: & om-
 nes quotquot cōsenserunt ei, dispersi
 39 sunt. Etnūc itaque dico vobis, dis-
 cedite ab hominibus istis & finite il-
 los: quoniā si est ex hominibus confi-
 40 liū hoc aut opus, dissoluetur: si verò
 ex Deo est, non poteritis dissoluere
 eos, ne fortē & Deo repugnare in-
 41 ueniamini. Cōsenserunt autē illi. Et
 conuocātes Apostolos, cæsis denūtia-
 uerūt ne loquerētur in nomine Iesu,
 & dimiserunt eos. Et illi quidē ibant
 gauden-

puſillū

foras A-

postolos

secedere

s. ms. G. S.

G.

quicun-

que. 5 ms.

G.

redactus

est 10 ms.

- 1 ms. G. S.

illud 2

ms. G. S.

gaudētes à cōspectu cōcilij, quoniam digni habitisunt pro nomine Iesu cōtuneliā pati. ¶ Omni autem die non cessabant in templo & circa domos docentes & euangelizātes Christum Iesum.

CAP. VI.

IN diebus autem illis crescēte numero discipulorū, factum est murmur Græcorū aduersus Hebræos, eo quod despiceretur in ministerio quotidiano viduæ eorum. ¶ Conuocantes autē duodecim multitudinē discipulorū, dixerunt, Non est æquū, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. ¶ Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonij septē, ple nos Spiritu sancto & sapientia, quos cōstituamus super hoc opus. ¶ Nos vero, orationi & ministerio verbi instātes erimus. ¶ Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanū virū plenū fide & Spiritu sancto, & ¶ Philippū, & Prōchorū, & Nicānorē, & ¶ Timōnem, & ¶ Parmenā, & Nicolaum aduenā Antiochenum. ¶ Hos statuerūt ante conspectū Apostolorum : & orantes imposuerunt eis manus. ¶ Et verbum Dei crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorū in Ierusalem valde : multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei. ¶ Stēphanus autē plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo. ¶ Surrexerunt autē quidā de synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorū, & eorum qui erant à Cilicia & Aſia, disputantes cum Stēphano : &

Inf. 21, 8.

Timotheum o.

Domini
Ms. q.

CAP. VII. Apostolorum. 289

10 no: & nō poterant resistere sapientiæ
 11 & Spiritui qui loquebatur. Tūc sum-
 miserunt viros, qui dicerent se audi-
 uisse eum dicētem verba blasphemiæ
 12 in Moysen & Deum. Commouerūt
 D itaque plebē, & seniores, & Scribas: &
 concurrentes rapuerunt eum, & ad-
 13 duxerunt in conciliū, & statuerunt
 falsos testes qui dicerent, Homo iste
 non cessat loqui verba aduersus locū
 14 sanctum, & legē. Audiuimus enim eū
 dicentem, quoniam Iesus Nazarenus
 hic, destruet locum istum, & mutabit
 traditiones, quas tradidit nobis Moy-
 15 ses. Et intuentes eum omnes qui se-
 debant in concilio, viderunt faciem
 eiustanquam faciem angeli.

CAP. VII.

1 D Ixit autem princeps sacerdotū,
 2 si hæc ita se habent? Qui ait, Vi-
 A ri fratres, & patres audite. Deus glo-
 ria apparuit patri nostro Abraham cum
 esset in Mesopotamia, prius quā mo-
 3 raretur in Charan, & dixit ad illum,
 ¶ Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quā monstraue-
 4 ro tibi. Tūc exiit de terra Chaldæo-
 rum, & habitauit in Charan. Et inde,
 postquā mortuus est pater eius, trans-
 tulit illum in terram istā, in qua nunc
 5 vos habitatis. Et non dedit illi hære-
 ditatem in ea nec passum pedis: & sed o-
 repromisit dare illi eam in possessio-
 nem, & semini eius post ipsum, cum
 6 non haberet filium. Locutus est au-
 tem ei Deus, ¶ Quia erit semen eius - 6 Ms. G.
 accola in terra aliena, & seruituti eos Gen. 15, 13
 subiicient, & malè tractabunt eos an-
 nis

a dicit
 Dñsmq.
 Gen. 17, 10
 Gen. 21,
 2, 4.
 Gen. 25, 24
 26.
 Gen. 29, 32
 30, 35, 23.
 Gen. 37, 28
 Gen. 41, 37
 nis quadringentis: & gentem cui ser- 7
 uierint, iudicabo ego, "dixit Deus": &
 post hæc exhibunt, & seruient mihi in
 loco isto. ¶ Et dedit illi testamentum 8
 circumcisionis, ¶ & sic genuit Isaac, B
 ¶ & circumcidit eum die octauo: &
 ¶ Isaac, Iacob: & ¶ Iacob, duodecim 9
 Patriarchas. ¶ Et Patriarchæ æmulan-
 tes, Ioseph vendiderunt in Aegyptū.
 & erat Deus cum eo: ¶ & eripuit eum 10
 ex omnibus tribulationibus eius. &
 ¶ dedit ei gratiam & sapientiam in
 conspectu Pharaonis regis Aegypti,
 & constituit eum præpositum super
 Aegyptum & super omnem domum 11
 suā. ¶ Venit autē fames in vniuersam
 Aegyptum & Chanāan, & tribulatio
 magna: & non inueniebant cibos pa- 12
 tres nostri. ¶ Cum audisset autē Iacob
 esse frumentū in Aegypto: misit pa- 13
 tres nostros primū: ¶ & ¶ in secundo
 cognitus est Ioseph a fratribus suis, &
 manifestatū est Pharaoni genus eius.
 ¶ Mittens autem Ioseph, accersuit Ia- 14
 cob patrem suum, & omne cognatio-
 nem in animabus septuaginta quin-
 que. ¶ Et descendit Iacob in Aegy- 15
 ptum: & ¶ defunctus est ipse & patres
 nostri. ¶ Et translati sunt in Sichem, 16
 & positi sunt in sepulchro ¶ quod e-
 mit Abrahā pretio argenti a filiis He-
 mor filij Sichem. ¶ Cum autē appro- 17
 pinquaret tēpus promissionis, quam
 confessus erat Deus Abrahæ, ¶ creuit
 populus & multiplicatus est in Ae-
 gypto, ¶ quoadulque surrexit alius rex 18
 in Aegypto, qui non sciebat Ioseph.
 ¶ Hic circumueniens genus nostrū, af- 19
 fluxit

Gen. 42, 2.

Gen. 45,
3, 4.

*suā ms.

R. G. S.

Gen. 46, 1, 5

Gen. 49, 12

Gen. 50, 7.

Gen. 23, 16.

50, 13.

Iesue 24, 32

Exod. 1, 7

C
 fl
 20
 te
 tu
 21
 b
 te
 22
 et
 A
 23
 in
 re
 as
 24
 su
 qu
 ui
 25
 riā
 isti
 niā
 26
 illi
 ti v
 D rec
 fra
 27
 ¶ Q
 rep
 28
 pri
 qui
 29
 mo
 git
 ctus
 30
 gen
 nis
 ferte
 31
 mæ
 ratu
 fide
 32
 *Ege
 Abra
 Tren

CAP. VII. Apostolorum. 191

- flixit patres nostros : vt exponerēt in-
 fantes suos, ne viuificarentur. ¶ Eodē *Exod. 2, 2.*
 tempore natus est Moyses, & fuit gra- *Heb. 11, 13*
 tus Deo, qui nutritus est tribus mēsi-
 bus in domo patris sui. ¶ Exposito au-
 tem illo, sustuliteum filia Pharaonis,
 & nutriuit eum sibi in filium. ¶ Et
 eruditus est Moyses omni sapientia
 Aegyptiorū : & erat potēs in verbis &
 in operibus suis. ¶ Cū autem imple-
 retur ei quadraginta annorū tempus,
 ascēdit in cor eius vt visitaret fratres
 suos filios Israel. ¶ Et cū vidisset *Exo. 2, 11.*
 quendam iniuriam patientē, vindica-
 uit illum : & fecit vlcionē ei qui inu-
 riā sustinebat, percussio Aegyptio. ¶ Ex-
 istimabat autē intelligere fratres quo-
 niā Deus per manū ipsius daret salutē
 illis : at illi nō intellexerunt. ¶ Sequē- *Exo. 2, 12*
 ti verō die apparuit illis litigātibz : &
 reconciliabat eos in pace, dicens, Viri,
 fratres estis, vt quid nocetis alterutrū ?
 ¶ Qui autē iniuriā faciebat proximo,
 repuliteum, dicēs, Quis te constituit
 principē & iudicem super nos ? nū-
 quid interficere me tu vis, quemad-
 modū interfecisti heri Aegyptiū ? Fu-
 git autem Moyses in verbo isto : & fa-
 ctus est aduena in terra Madian, vbi
 generauit filios duos. ¶ Et explevis an-
 nis quadraginta, apparuit illi in de- *Exo. 3, 2.*
 serto mōtis Sina angelus in igne flā-
 mæ rubi. ¶ Moyses autē videns admi-
 ratus est visum. Et accedēte illo vt cō-
 sideraret, facta est ad eū vox Domini*, *dicens
 ¶ Ego sum Deus patrum tuorū, Deus *ms q.*
 Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.
 Tremefactus autem Moyses, non au-
 debat

debat considerare. ⁹ Dixit autem illi 39

Dñs, Solue calceamentum pedū tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est. ⁹ Videns vidi afflictionem 44
populi mei qui est in Aegypto, & gemitum eorum audiui, & descendi liberare eos. Et nunc veni, - & mittam

te in Aegyptum. ⁹ Hunc Moysen, quē 45
negauerunt, dicentes, Quis te constituit principem & ducem? hunc Deus principem & redemptorem misit, cū manu angeli qui apparuit illi in rubo. ⁹ ¶ Hic eduxit illos faciens prodi- 46

gia & signa in terra Aegypti, & in E 47
rubro mari, & ¶ in deserto annis quadraginta. ⁹ Hic est Moyses qui dixit fili- 48
liis Israel, ¶ Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris tanquam

me: ipsum audietis. ⁹ ¶ Hic est qui fuit 49
in ecclesia in solitudine, cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis. ⁹ Cui noluerunt 50
obedire patres nostri: sed repulerunt, 51
& auersi sunt cordibus suis in Aegyptum, ⁹ dicentes ad Aaron: ¶ Fac nobis 52

Deos qui præcedant nos: ⁹ Moyses enim hic qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid factum sit ei. 53
⁹ Et vitulum fecerunt in diebus illis, 54
& obtulerunt hostiam simulachro, 55
& lætabantur in operibus manuum suarum. ⁹ Conuertit autem Deus, & 56
tradidit eos seruire militiæ cæli, sicut scriptum est in Libro Prophetarum: 57
¶ Nunquid victimas & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel? ⁹ Et suscepistis 58
taber-

-5 MS. 6.

3.

Exo. 7, 8, 9.

10, 11, 14.

Exo. 16, 1.

Deut. 18, 15

Exo. 19, 3.

19.

Exo. 32, 1.

Moysi

enim

huic MS.

q.

Amos 5, 24

- tabernaculum Moloch, & sydus Dei
 F vestri Rempham, figuras quas feci-
 stis adorare eas. Et transferam vos
 44 trans Babylonem. ¶ Tabernaculū te-
 stimonij fuit patribus nostris in de-
 serto, sicut disposuit Deus. ¶ loquens -4 Ms. G.
 ad Moysen, vt faceret illud secundū s
 45 formā quā viderat. ¶ Quod & indu- Exo. 25, 40
 xerunt, suscipientes patres nostri cū Heb. 8, 5.
 Iesu in possessionem gentium, quas Iosue 3, 14.
 expulit Deus à facie patrum nostro- 1 Re. 16, 13
 46 rum, vsque in diebus David, ¶ qui Ps. 131, 5.
 inuenit gratiā ante Deum, & ¶ petiit 3 Reg. 6, 1.
 vt inueniret tabernaculum Deo Ia- 1 Paral. 17,
 47 cob. ¶ Salomon autem ædificauit illi 12
 48 domum. ¶ Sed ¶ non Excelsus in ma- Inf. 17, 25.
 nufactis habitat, sicut ¶ propheta di- ¶ per pro-
 49 cit: ¶ Cælum mihi sedes est: terra au- pheta o.
 tem scabellum pedum meorum. Quā Isa. 66, 1.
 domum ædificabitis mihi, dicit Do- 3 Re. 3, 27
 minus? aut quis locus requietionis 2 Paral. 6, 18
 50 meæ est? ¶ Nōne manus mea fecit
 51 hæc omnia? ¶ Dura ceruice & incircū-
 cisiscordibus & auribus, vos semper
 Spiritui sancto ¶ resistitis: sicut patres ¶ restiti-
 52 vestri, & vos. ¶ Quem Prophetarum stis o.
 non sunt persequuti patres vestri? Et
 occiderunt eos qui prænuntiabāt de
 53 aduentu Iusti, cuius vos nunc ¶ pro-
 G ditores & homicidæ fuistis: qui acce-
 54 pistis legem in dispositione angelo-
 rum, & nō custodistis. ¶ Audiētes au-
 55 tem hæc dissecabantur cordibus suis,
 & stridebant dentibus in eum. ¶ Cū
 autem esset plenus Spiritu sancto, in-
 tendens in cælum, vidit gloriam Dei,
 56 & Iesum stantem à dextris Dei. ¶ Et
 ait, Ecce video cēlos apertos, & filium
 homi-

*virtutis
o.

294

Acta C. AP. VII.

hominis stantem à dextris * Dei. ? Ex- 57
clamantes autem voce magna, conti-
nuerunt aures suas, & impetum fe-
cerunt vnanimiter in eum. ? Et eii- 58
cientes eum extra ciuitatem, lapida-
bant: & testes deposuerunt vestimēta
sua secus pedes adolescentis qui vo-
cabatur Saulus. ? Et lapidabāt Stepha- 59
num inuocantem, & dicentem: Do-
mine Iesu, suscipe spiritū meū. ? Po- 60
fitis autē genibus, clamauit voce ma-
gna, -dicens: Domine, ne statuas il-
lis hoc peccatum. Et cum hoc dixis-
set, obdormiuit. Saulus autem erat
consentiens neci eius.

Inf. 22, 20.

-3 MS. G.

*in Do-
mino o.

C. AP. VIII.

Inf. 22,
4, 19.

*Dei MS.
2.

FActa est autem in illa die perse- 1
cutio magna in Ecclesia, quæ erat A
Ierosolymis, & omnes dispersi sunt
per regiones Iudææ & Samariæ, præ- 2
ter Apostolos. ? Curauerunt autē Ste-
phanū viri timorati, & fecerunt plā- 3
ctum magnum super eum. ? Saulus
autem deuastabat ecclesiam: per do-
mos intrans, & trahens viros ac mu-
lieres, tradebat in custodiam. ? Igitur 4
qui dispersi erant pertransibāt, euan-
gelizantes verbum. ? Philippus autē 5
descendens in ciuitatē Samariæ, præ-
dicabat illis Christum. ? Intendebant 6
autem turbæ his quæ à Philippo di-
cebantur, vnanimiter audientes, &
videntes signa quæ faciebat. ? Multi 7
enim eorum qui habebāt spiritus im-
mundos, clamantes voce magna, exi- B
bant. Multi autem paralytici & clau-
dicurati sunt. ? Factum est ergo gau- 8
dium magnum in illa ciuitate. ? Vir 9
autem

CAP. VIII. Apostolorum. 295

- autem quidam nomine Simon, qui
 antè fuerat in ciuitate magus, seducēs
 gentem Samariæ, dicens se esse ali-
 10 quem magnum: cui auscultabāt om-
 nes à minimo vsque ad maximū, di-
 centes, Hic est virtus Dei, quæ voca-
 11 tur magna. ¶ Attendebant autē eum,
 propter quod multo tempore magi-
 12 cis suis dementasseteos. ¶ Cū ve-
 rò credidissent Philippo euangelizati
 de regno Dei, & nomine Iesu Chri-
 sti, baptizabantur viri ac mulieres.
 13 ¶ Tunc Simon & ipse credidit: & cū
 baptizatus esset, adhærebat Philippo.
 Videns etiam signa & virtutes maxi-
 14 mas fieri, stupens admirabatur. ¶ Cū
 autē audissent Apostoli qui erant in
 Ierosolymis, quod recepisset Samaria
 verbum Dei: miserunt ad eos Petrum
 15 & Iohānem. ¶ Qui cū venissent, ora-
 uerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritū
 16 sanctū. ¶ Nondū enim in quenquā il-
 lorum venerat, sed baptizati tantū
 17 erant in nomine Domini Iesu. ¶ Tūc
 imponebant manus super illos, & ac-
 18 cipiebant Spiritum sanctum. ¶ Quum
 D vidisset autem Simon, quia per impo-
 sitionem manus Apostolorum, dare-
 tur Spiritus sanctus, obtulit eis pecu-
 19 niam, dicens, Date & mihi hanc po-
 testatē, vt cuicumque imposuero ma-
 20 nus, accipiat Spiritū sanctum. ¶ Petrus
 autē dixit ad eū: Pecunia tua tecū sit
 in perditionē: quoniā donū Dei exi-
 21 stimasti pecunia possideri. ¶ Non est ti-
 bi pars, neq; sors in sermone isto, cor
 22 enim tuū nō est rectū corā Deo. ¶ Pœ-
 nitentiam itaque age ab hac nequitia

*artibus

9 Ms. G.

magis

G. S.

in Ms. S.

*superue-
nerat i

Ms. R. G.

tua: & roga Deū, si fortè remittatur
 tibi hæc cogitatio cordis tui. ¶ In felle 23
 enim amaritudinis, & obligatione
 iniquitatis video te esse. ¶ Respondens 24
 autem Symō dixit: Precamini vos pro
 me ad Dñm, vt nihil veniat super me
 horū quæ dixistis. ¶ Et illi quidē testi- 25
 ficati & loquuti verbū Domini, redi- 26
 bant Ierofolymam, & multis regio-
 nibus Samaritanorū euangelizabant.
 ¶ Angelus autē Domini loquutus est 26
 ad Philippum, dicens: Surge, & vade
 contra meridianū, ad viā quæ descen-
 dit ab Ierusalem in Gazā: hæc est de-
 ferta. ¶ Et surgens abiit. Et ecce, vir Ae- 27
 thiops eunūchus, potens "Candaces"
 Reginae Aethiopū, qui erat super om-
 nes gazas eius: venerat adorare in Ie-
 rusalē: ¶ & reuertebatur sedens super 28
 currū suū, legensq; Isaiā prophetam,
 ¶ Dixit autē Spiritus Philippo: Acce- 29
 de, & adiunge te ad currū istū. ¶ Accur- 30
 rens autē Philippus, audiuit eū legen-
 tem Isaiā Prophetā, & dixit: Putāsne
 intelligis quæ legis? ¶ Qui ait, Et quo. 31
 modo possum, si nō aliquis ostende-
 rit mihi? Rogauitq; Philippū vt ascē-
 deret, & sederet secum. ¶ Locus autem 32
 scripturæ quā legebat, erat hic: ¶ Tan- 33
 quam ovis ad occisionem ductus est:
 & sicut agnus coram tondente se, si-
 ne voce, sic non aperuit os suum. ¶ In 33
 humilitate iudiciū eius sublatum est.
 Generationē eius quis enarrabit, quo-
 niam "tolletur" de terra vita eius? ¶ Re- 34
 spondēs autē eunūchus Philippo, di-
 xit: Obsecro te, de quo propheta di-
 cit hoc? de se, an de alio aliquo? ¶ Ape- 35
 riens

"Canda-
 cis" ms q.
 x.

Isa. 53, 7.

"tolletur"
 1 ms/G. s.

CAP. IX. Apostolorum.

297

- riens autem Philippus os suū, & inci-
piens à scriptura ista, euangelizauit
36 illi Iesum. ? Et dum irent per viā, ve-
nerunt ad quandā aquā: & ait eunū-
chus, Ecce aqua, quis prohibet me
37 baptizari? ? Dixit autem Philippus, Si
credis ex toto corde, licet. Et respon-
dens ait, Credo filium Dei esse Iesum
38 Christum. ? Et iussit stare currū: & de-
scenderunt vterque in aquam, Philip-
pus & eunuchus, & baptizauit eum.
39 ? Cū autem ascendissent de aqua,
Spiritus Domini rapuit Philippum,
& amplius non vidit eum eunuchus.
Ibat autem per viam suam gaudens.
40 ? Philippus autem inuentus est in A-
zōto, & pertransiens euangelizabat
ciuitatibus cūctis, donec veniret Cæ-
sarēam.

CAP. IX.

- 1 **S**aulus autem adhuc spirans mi-
narum & cædis in discipulos Do-
mini, accessit ad principem Sacerdo-
tum, ¶ & petiit ab eo epistolas in Da-
2 mascum ad synagogas, vt si quos in-
uenisset huius viæ viros ac mulieres,
3 vinctos perduceret in Ierusalē. ? ¶ Et
cū iter faceret: contigit vt appropin-
quaret Damasco: ¶ & subito circun-
4 fulsit eum lux de cælo. ? ¶ Et cædens in
terram, audiuit vocem dicentem sibi,
Saul, Saul, quid me persequeris?
5 ? Qui dixit, Quis es Domine? Et ille,
Ego sum Iesus, quem tu persequeris,
durum est tibi contra stimulum cal-
6 citare. ? Et tremens & stupens dixit,
7 Domine, quid me vis facere? ? Et Do-
minus ad eum, Surge, & ingredere
B ciuitatē, & dicetur tibi quid te oporteat

Gal. 1, 13
Inf. 22, 5.

Inf. 22, 6.

1 Cor. 15, 8

2 Cor. 12, 1.

teat facere. Viri autem illi qui comi-
 tabantur cum eo, stabant stupefacti,
 audientes quidem vocem, neminē au-
 tem videntes. Surrexit autē Saulus de
 terra, apertisque oculis nihil videbat.
 Ad manus autem illū trahentes, in-
 troduxerūt Damascū. Et erat tribus
 diebus non videns, & non mandu-
 cavit, neque bibit. Erat autem quidā
 discipulus Damasci, nomine Ana-
 nias, & dixit ad illum in visu Domi-
 nus, Anania. At ille ait, Ecce ego Do-
 mine. Et Dñs ad eum, Surge, & vade
 in vicū qui vocatur Rectus: & quære
 in domo Iudæ Saulum nomine Tar-
 sensem, ecce enim orat. (Et vidit vi-
 rum Ananiā nomine, introeuntē, &
 imponentem sibi manus ut visum re-
 cipiat.) Respondit autem Ananias,
 Domine, audiui à multis de viro hoc,
 quanta mala fecerit sanctis tuis in Je-
 rusalem: & hic habet potestatem à
 principibus sacerdotū alligandi om-
 nes qui inuocant nomen tuū. Dixit
 autem ad eum Dominus, Vade, quo-
 niam vas electionis est mihi iste, ut
 portet nomē meum coram gentibus
 & regibus, & filiis Israel. Ego enim
 ostendam illi quanta oporteat eum
 pro nomine meo pati. Et abiit Ana-
 nias, & introiuit in domum: & impo-
 nēs ei manus, dixit, Saule frater, Do-
 minus misit me Iesus, qui apparuit
 tibi in via qua veniebas: ut videas &
 implearis Spiritu sancto. Et cōfestim
 ceciderūt ab oculis eius tanquā squa-
 mæ, & visum recepit, & surgēs bap-
 tizatus est. Et cū accepisset cibū, con-
 fortatus

•ibio

fortatus est. Fuit autē cum discipulis qui erant Damasci, per dies aliquot.

- 20 [¶] Et cōtinuū ingressus in synagogas, [¶] in syn-
prædicabat Iesum, quoniam hic est fi-
gogis præ-
21 lius Dei. [¶] Stupebant autē omnes qui dicabat
audiebant, & dicebant, Nōne hic est
22 qui expugnabat in Ierusalem eos qui
MS. G. S.
inuocabant nomē istud: & huc ad hoc
venit vt vinctos illos duceret ad prin-
23 cipes sacerdotū? [¶] Saulus autē multū
magis conualescebat, & confundebat
Iudæos qui habitabant Damasci, af-
24 firmans quoniā hic est Christus. [¶] Cū
autē implerentur dies multi, consiliū
fecerunt Iudæi vt eum interficerent.
25 [¶] Notæ autē factæ sunt Saulo insidiæ
eorū. [¶] Custodiebant autem & portas
26 die ac nocte, vt eū interficerēt. [¶] Acci-
pientes autē eum discipuli nocte, per
27 murum dimiserunt eū, submittentes
28 in sporta. [¶] Cū autem venisset in Ie-
E
rusalē, tentabat se iungere discipulis,
& omnes timebant eū, non creden-
29 tes quodd esset discipulus. [¶] Barnabas
autē apprehensum illū duxit ad Apo-
stolos: & narrauit illis quomodo in
via vidisset Dominū, & quia locutus
est ei, & quomodo in Damasco fida-
30 cialiter egerit in nomine Iesu. [¶] Et e-
rat cum illis intrans & exiens in Ie-
rusalē, & fiducialiter agens in nomi-
31 ne Domini. [¶] Loquebatur quoq; Gē-
tibus, & disputabat cū Græcist illi au-
tem quærebant occidere eum. [¶] Quod
cū cognouissent fratres, deduxerunt
eum Cæsareā, & dimiserunt Tarsum.
31 [¶] Ecclesiā quidē per totā Iudæā & Ga-
lilæā & Samariā habebat pacē, & ædi-
ficaba-

2 Cor. 12, 21

* eius MS
q.

ficabatur ambulans in timore Domi-
 ni, & consolatione sancti Spiritus re-
 plebatur. ¶ Factum est autē, vt Petrus 32
 dum transiret vniuersos, deueniret ad
 sanctos qui habitabant Lyddæ. ¶ In 33
 uenit autem ibi hominē quendā, no-
 mine Aeneā, ab annis octo iacentem
 in grabāto, qui erat paralyticus. ¶ Et 34
 ait illi Petrus, Aenea ¶ sanet' te Domi-
 nus Iesus Christus: surge, & sterne ti-
 bi. Et cōtinuū surrexit. ¶ Et viderunt 35
 eum omnes qui habitabant Lyddæ, &
 Sarōnæ: qui conuersi sunt ad Domi-
 nū. ¶ In Ioppe autē fuit quardā disci- 36
 pula nomine Tabitha, quæ interpre-
 tata dicitur Dorcas. Hæc erat plena
 operibus bonis & eleemosynis quas
 faciebat. ¶ Factū est autē in diebus il- 37
 lis, vt infirmata moreretur. Quam cū
 lauissent, posuerunt eā in cœnaculo.
 ¶ Cū autē propē esset Lydda ab Ioppe, 38
 discipuli audiētes quia Petrus esset in
 ea, miserūt duos viros ad eū, rogātes,
 Ne pigrite ris venire vsq; ad nos. ¶ Ex- 39
 urgens autem Petrus venit cū illis. Et
 cū aduenisset, duxerūt illū in cœna-
 culum: & circumsteterunt illū omnes
 viduæ flentes, & ostendentes ei tu-
 nicas & vestes, quas faciebat illis Dor-
 cas. ¶ Eiectis autē omnibus foras, Pe- 40
 trus ponens genua orauit: & conuer-
 sus ad corpus, dixit, Tabitha surge. At
 illa aperuit oculos suos: & viso Petro,
 resedit. ¶ Dans autem illi manū, erexit 41
 eam. Et cū vocasset sanctos & viduas,
 assignauit eam viuam. ¶ Notum autē 42
 factum est per vniuersam Ioppen: &
 crediderunt multi in Domino. ¶ Fa- 43
 ctum

¶ sanatus
 MS. G. S.

CAP. X. Apostolorum. 308

Etum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonē quendam coriarium.

CAP. X.

- A** **1** Vir autem quidam erat in Cæsareā,
 nomine Cornelius, centurio co-
2 hortis quæ dicitur Italica, religiosus,
 ac timens Deum cū omni domo sua,
 faciens eleemosynas multis plebi. Et
3 deprecans Deum semper, is vidit in
 visu manifestè, quasi hora diei nona,
 angelum Dei introeuntem ad se, &
4 dicentē sibi, Corneli. At ille intuens
 eum timore correptus, dixit, Quises
 Domine? Dixit autem illi, Orationes
 tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderūt in
5 memoriā in conspectu Dei. Et nunc
 mitte viros in Ioppen, & accersi Si-
 monem quendam qui cognominatur
6 Petrus. hic hospitatur apud Simonē
 quendam coriariū, cuius est domus iuxta
 mare. hic dicet tibi quid te oporteat
7 facere. Et cū discessisset angelus
 qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos
 suos, & militē metuentem
8 Dominū ex his qui illi parebāt. Quibus
 cū narrasset omnia, misit illos
9 in Ioppen. Postera autē die iter illis
B facientibus, & appropinquantibus
 ciuitati, ascendit Petrus in superiora,
10 ut oraret circa horam sextam. Et cū
 esuriret, voluit gustare. Paratibus autem
 illis, cecidit super eū mentis excessus:
11 & vidit cælum apertum, & descendens
 vas quoddā, velut linteu magnum,
 quatuor initiis submitti de cælo in terrā,
12 in quo erāt omnia quadrupedia & serpentina terræ,
 & volatilia cæli. Et facta est vox ad eum,
13 Surge

videt
MS. G.

^aQuod
ms.

Inf. 15, 7.

^acum o.

Surge Petre: occide, & manduca. ^aAit 14
autem Petrus, Absit Domine, quia
nunquam manducaui omne cōmu-
ne & immundum. ^aEt vox iterum se- 15
cundò ad eum, ^aQuæ Deus purifica-
uit, tu cōmune ne dixeris. ^aHoc autē 16
factum est per ter, & statim receptū C
est vas in cælum. ^aEt dum intra se hæ- 17
sitaret Petrus quidnam esset visio
quam vidisset, ecce viri, qui missi fue-
rant à Cornelio, inquirentes domum
Simonis, astiterunt ad ianuam. ^aEt 18
cū vocassent, interrogabant, si Si-
mon, qui cognominatur Petrus, illic
haberet hospitium. ^aPetro autem co- 19
gitante de visione, dixit Spiritus ei,
Ecce viri tres quærunt te. ^aSurge ita- 20
que, & descende, & vade cum eis, ni-
hil dubitans, quia ego misi illos. ^aDe- 21
scendens autem Petrus ad viros, di-
xit, Ecce, ego sum quem quæritis: quæ
causa est, propter quam venistis? ^aQui 22
dixerunt, Cornelius Centurio, vir iu-
stus & timens Deum, & testimoniū
habens ab vniuersa gente Iudæorum,
respondum accepit ab Angelo sancto
accesire te in domum suam, & au-
dire verba abs te. ^aIntroducens ergo 23
eos, recepit hospitio. Sequenti autem D
die surgens profectus est cum illis: &
quidam ex fratribus ab Ioppe comi-
tati sunt eum: ^aAltera autem die in- 24
troiuit Cæsaream. Cornelius verò
expectabat illos, conuocatis cognatis
suis, & necessariis amicis. ^aEt factum 25
est cū introisset Petrus, obuius venit
ei Cornelius: & prōcidens ad pedes
eius adorauit. ^aPetrus verò eleuauit 26
eum,

- eum, dicens, Surge, & ego ipse homo
 27 sum. Et loquens cum illo intrauit, &
 28 inuenit multos qui cōuenerant, & di-
 xitque ad illos, Vos scitis quomodo
 abominatum sit viro Iudæo coniu-
 gi, aut accedere ad alienigenā: sed mi-
 hi ostendit Deus, neminem commu-
 nem aut immundum dicere homi-
 29 nē. Propter quod sine dubitatione
 E veni accersitus. Interrogo ergo, quam
 30 ob causam accersistis me? Et Corne-
 lius ait, A nudius quarta die, vsque ad
 hanc horam, orans eram hora nona
 in domo mea, & ecce vir stetit ante
 31 me in veste candida, & ait, Cornéli,
 exaudita est oratio tua, & eleemosy-
 næ tuæ commemoratæ sunt in con-
 32 spectu Dei. Mitte ergo in Ioppen, &
 accersi Simōnem qui cognominatur
 Petrus: hic hospitatur in domo Simō-
 33 nis coriarij iuxta mare. Confestim
 ergo misi ad te: & tu bene fecisti ve-
 niendo. Nūc ergo omnes nos in con-
 spectu tuo adsumus, audire omnia
 quæcunque tibi præcepta sunt à Do-
 34 mino. Aperiens autem Petrus os
 F suum, dixit, In veritate cōperi ¶ quia
 non est personarum acceptor Deus.
 35 ¶ sed in omnigente, qui timet eum, &
 operatur iustitiam, acceptus est illi.
 36 ¶ Verbum misit Deus filiis Israël, an-
 nuntiās pacem per Iesum Christum:
 37 (hic est omnium Dominus.) ¶ Vos sci-
 tis, quod factum est verbum per vni-
 uersam Iudæā, incipiens enim à ¶ Ga-
 lilæa, post baptismum quod prædica-
 38 uit Iohānes; Iesum à Nazareth quo-
 modo vnxit eum Deus Spiritu san-
 cto &

Deu. 10, 17

2 Par. 19, 7

Iob 34, 19.

Sap. 6, 8.

Ecl. 35, 16

Rom. 2, 11.

Gal. 2, 6.

Eph. 6, 9.

Col. 3, 25.

1 Pet. 1, 17.

Mat. 4, 18.

Luc. 4, 14.

cto & virtute, qui pertransiit benefa-
ciendo & sanando omnes oppressos
à diabolo, quoniam Deus erat cū il-
lo. ¶ Et nos testes sumus omnium que
fecit in regione Iudæorum & Ieru-
salem, quem occiderunt suspenden-
tes in ligno. ¶ Hunc Deus suscitauit
tertiadie, & dedit eum manifestum
fieri, non omni populo, sed testibus
præordinatis à Deo: nobis, qui man-
ducauimus & bibimus cū illo * post-
quam resurrexit à mortuis. ¶ Et præ-
cepit nobis prædicare populo, & te-
stificari quia ipse est qui constitutus
est à Deo iudex viuorum & mortuo-
rum. ¶ Huic omnes Prophetæ testi-
monium perhibent, remissionē pec-
catorum accipere per nomē eius om-
nes qui credunt in eum. ¶ Adhuc lo-
quente Petro verba hæc, cecidit Spi-
ritus sanctus super omnes qui audie-
bant verbum. ¶ Et obstupuerunt ex-
circuncisione fideles qui venerant cū
Petro, quia & in nationes gratia Spi-
ritus sancti effusa est. ¶ Audiebant e-
nim illos loquentes linguis, & ma-
gnificantes Deum. Tunc respondit Pe-
trus, ¶ Nunquid aquam quis pro-
hibere potest, vt non baptizentur hi
qui Spiritum sanctum acceperunt si-
cut & nos? ¶ Et iussit eos baptizari in
nomine Domini Iesu Christi. Tunc
rogauerunt eum vt maneret apud eos
aliquot diebus.

CAP. XI.

Avdierunt autem Apostoli & fra-
tres qui erant in Iudæa, quoniam A-
& Gentes receperunt verbū Dei. ¶ Cū
autem ascendisset Petrus Ierosoly-
mam,

*per dies
quadra-
ginta
Q. n.

Iere. 31, 34.
Mic. 7, 18.

Ius. 15, 8.

- mam, disceptabant aduersus illū qui
 3 erāt ex circuncisione, dicentes, ¶ Qua-
 4 re introisti ad viros præputium ha-
 5 bentes, & manducaſticum illis? ¶ In-
 6 cipiens autem Petrus exponebat illis
 7 ordinem, dicens: ¶ Ego eram in ciui-
 8 rate Ioppe orans, & vidi in excessu
 9 mentis visionē, descendens vas quod-
 10 dam velut linteum magnum quatuor
 11 initiis summitti de cælo, & venit vs-
 12 que ad me. ¶ In quod intuens, consi-
 13 derabā, & vidi quadrupedia terræ, &
 14 bestias, & reptilia, & volatilia cæli.
 15 ¶ Audiui autē & vocē dicentem mihi,
 16 Surge Petre, occide & manduca. ¶ Di-
 17 xi autem, Nequaquam Domine: quia
 18 "commune aut immundū nunquam
 19 introiuit in os meum. ¶ Respondit au-
 20 tem" vox secundo de cælo: Quæ Deus
 21 mundauit, tu ne commune dixeris.
 22 ¶ Hoc autem factum est per ter: & re-
 23 cepta sunt omnia rursus in cælum.
 24 ¶ Et ecce, viri tres confestim astiterunt
 25 in domo in qua eram, missi à Cæsarēa
 26 ad me. ¶ Dixit autem spiritus mihi, vt
 27 irem cum illis, nihil hæsitans. Vene-
 28 runt autem mecum & sex fratres isti:
 29 & ingressi sumus in domū viri. ¶ Nar-
 30 rauit autem nobis, quomodo vidisset
 31 angelum in domo sua, stantem & di-
 32 centem sibi, Mitte in Ioppen, & ac-
 33 cersi simonem, qui cognominatur
 34 Petrus, ¶ qui loquetur tibi verba in
 35 quibus saluaueris tu & vniuersa do-
 36 mus tua. ¶ Cū autē cœpissē loqui,
 37 cecidit Spiritus sanctus super eos, si-
 38 cut & in nos in initio. ¶ Recordatus
 39 sum autem verbi Domini, sicut dice-
 40 bat,

*omne

R.G.S.

*mihi R.

G.S.

Sup. 1, 5.

Mat. 3, 11.

Mat. 1, 8.

Luc. 3, 16.

Ioh. 1, 26.

Ius. 19, 4.

bat, ¶ Iohānes quidē baptizauit aqua,
 ¶ vos autem baptizabimini Spiritu
 sancto. ¶ Si ergo eandem gratiam dedit
 illis Deus, sicut & nobis qui credidi-
 mus in Dominum Iesum Christum:
 ego quis eram, qui possem prohibere
 Deum? ¶ His auditis tacuerunt: & glo-
 rificauerunt Deum, dicentes, Ergo &
 Gentibus pœnitētiam dedit Deus ad
 vitam. ¶ Et illi quidē qui dispersi fue-
 rant à tribulatione quæ facta fuerat
 sub Stêphano, perambulauerunt vsq;
 Phœnicen & Cyprum & Antiochiā,
 nemini loquentes verbum, nisi solis
 Iudæis. ¶ Erant autem quidam ex eis
 viri Cyprij & Cyrenæi, qui cū in-
 troissent Antiochiā, loquebantur
 ad Græcos, annuntiantes Dominum
 Iesum. ¶ Et erat manus Domini cum
 eis: multusque numerus credentium
 conuersus est ad Dominum. ¶ Perue-
 nit autem sermo ad aures ecclesiæ
 quæ erat Ierosolymis, super istis: &
 miserunt Barnabam vsque ad Antio-
 chiā. ¶ Qui cū peruenisset, & vidis-
 set gratiam Dei, gaudis est: & horta-
 batur omnes * proposito cordis per-
 manere in Domino: ¶ quia erat vir bo-
 nus, & plenus spiritu sancto & fide.
 Et appositæ est multa turba Domino.
 ¶ Profectus est autē Tarsum, vt qua-
 reret Saulū: ¶ quem cū inuenisset,
 perduxit Antiochiā. Et annun-
 tum conuersati sunt ibi in Ecclesiā:
 & docuerunt turbam multam, ita
 vt cognominarentur primum Antio-
 chiæ discipuli, Christiani. ¶ In his au-
 tem diebus superuenerunt ab Iero-
 soly.

* In ms. q.

CAP. XII. Apostolorum. 107

- 28 solymis prophetæ Antiochiā, & surgens vnus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum famem magnam futuram in vniuerso orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio. *Cæsare I
 29 Discipuli autem prout quis habebat, Ms G.S.
 proposuerunt singuli in ministerium Inf. 12, 24.
 mittere habitantibus in Iudæa fratribus: quod & fecerūt, mittētes ad seniores per manus Barnabæ & Sauli.

CAP. XII.

- 1 Eodem autem tempore misit He-
 A E rodes rex manus, vt affligeret
 2 quosdam de ecclesia. Occidit autem
 Iacóbū fratrem Iohannis gladio.
 3 Videns autem quia placeret Iudæis,
 apposuit apprehendere & Petrū. Erāt
 4 autem dies Azymorum. Quem cū
 apprehendisset, misit in carcerē, tradens-
 quatuor quaternionibus militū que o.
 custodiendum, volens post Pascha adcusto-
 5 producere eum populo. Et Petrus diendum
 quidem seruabatur in carcere. Oratio eū Ms. R.
 autē fiebat sine intermissione ab Ec- G.S.
 6 clesia ad Deum pro eo. Cū autem
 producturus eum esset Herodes, in
 ipsa nocte erat Petrus dormiens in-
 7 ter duos milites, vinctus catenis dua-
 bus: & custodes ante ostium custo-
 diebant carcerē. Et ecce angelus Do-
 mini astitit: & lumen refulsit in ha-
 bitaculo, percussit quē latere Petri, ex-
 citauit eum, dicens, Surge velociter.
 Et ceciderunt catenæ de manibus e-
 8 ius. Dixit autem angelus ad eū, Præ-
 B cingere, & calcea te caligas tuas. Et sandals
 fecit sic. Et dixit illi, Circūda tibi ve- tua G.S.
 9 stimentum tuum, & sequere me. Et
 exiens

exiens sequebatur eum, & nesciebat
quia verum est quod fiebat per ange-
lum: existimabat autem se visum vi-
dere. ¶ Transeuntes autem primam & 10
secundam custodiā, venerunt ad por-
tam ferream quæ ducit ad ciuitatem,
quæ vltro aperta est eis. Et exeuntes
processerunt vicum vnum: & conti-
nuo discessit angelus ab eo. ¶ Et Pe- 11
trus ad se reuersus, dixit: Nunc scio
verè quia misit Dominus angelum
suum, & eripuit me de manu Hero-
dis, & de omni expectatione plebis
Iudæorum. ¶ Consideransque, venit 12
ad domum Mariæ matris Iohannis,
qui cognominat⁹ est Marcus, vbi erāt
multi cōgregati & orantes. ¶ Pulsante 13
autem co^o ostium ianuæ, processit
puella ad videndum, nomine Rhode. C
¶ Et vt cognouit vocē Petri, præ gau- 14
dio non aperuit ianuam, sed intro
currens nuntiavit stare Petrum ante
ianuam. ¶ At illi dixerunt ad eam, In- 15
sanis. Illa autem affirmabat sic se ha-
bere. Illi autē dicebant, Angelus eius
est. ¶ Petrus autem perseverabat pul- 16
fans. Cū autē aperuissent, viderunt
eū, & obstupuerūt. ¶ Annuens autem 17
eis manu, vt tacerent, narrauit quo-
modo Dominus eduxisset eū de car-
cere, dixitque, Nūtiatē Iacobo & fra-
tribus hæc. Et egressus abiit in alium
locū. ¶ Facta autem die, erat non par- 18
ua turbatio inter milites, quidnā fa-
ctum esset de Petro. ¶ Herodes autem 19
cū requisisset eum, & non inuenisset,
inquisitione facta de custodibus, iū- D
sit eos duci: descendēsque à Iudæa in
Cæsa-

¶ Petro 3
ms. G.

¶ ostiū o.

CAP. XIII. Apostolorum. 309

20 Cēsareā, ibi cōmoratus est. ¶ Erat autē
 iratus Tyriis & Sidoniis. At illi vnani-
 mes venerunt ad eū, & persuaso Bla-
 sto, qui erat super cubiculum regis, po-
 stulabant pacē, eò quòd alerentur re-
 giones eorū ab illo. ¶ Statuto autē die
 21 Herodes vestitus veste regia, sedit pro
 22 tribunali, & cōcionabatur ad eos. ¶ Po-
 pulus autem acclamabat, Dei voces, &
 23 nō hominis. ¶ Confestim autē percus-
 sit eū angelus Domini, eo quòd non
 dedisset honorē Deo: & cōsumptus à
 24 vermibus, expirauit. ¶ Verbum autem
 Domini crescebat & multiplicaba-
 25 tur. ¶ Barnabas autē & Saulus reuersi
 sunt ab Ierosolymis expleto ¶ mini-
 sterio, assumpto Iohanne qui cogno-
 minatus est Marcus. Sup. 11, 29

CAP. XIII.

1 **E**Rant autem in Ecclesia quæ erat
 A Antiochiæ, ¶ prophetæ & docto- Inf. 14, 25.
 res, in quibus Barnabas, & Simō qui
 vocabatur Niger, & Lucius Cyrenen-
 sis, & Manahen qui erat Herodis Te-
 2 trarchæ collactaneus, & Saulus. ¶ Mi-
 nistrantibus autem illis Domino, &
 ieiunantibus, dixit Spiritus sanctus:
 ¶ Segregate mihi Saulū & Barnabam Rom. 1, 1.
 3 in opus, ad quod assumpsi eos. ¶ Tunc
 ieiunantes & orantes, imponentesq;
 4 eis manus, dimiserunt illos. ¶ Et ipsi
 quidē missi à Spiritu sancto, abierunt
 Seleuciā: & inde nauigauerūt Cyprū.
 5 ¶ Et cū venissent Salamīnam, prædi-
 cabant verbum Dei in synagoga Iu-
 dæorū. Habebant autē & Iohannem
 6 in ministerio. ¶ Et cū perambulassent
 vniuersam insulam vsque ad Paphū,

¶ Barieu
putat B.
legendum
esse. Q. n.

inuenerunt quendam virum magum
pseudoprophetam, Iudæum, cui no-
men erat Bar-iesu', qui erat cū Pro-
consule Sergio Paulo viro prudente.
Hic accersitis Barnaba & Saulo, desi-
derabataudireverbum Dei. ¶ Resiste-
bat autem illis Elymas, magus (sic e-
nim interpretatur nomen eius) quæ-
rēs auertere Proconsulem à fide. ¶ Sau-
lus autem, qui & Paulus, repletus Spi-
ritu sancto, intuens in eum, dixit, O
plene omni dolo, & omni fallacia, fi-
lii diaboli, inimice omnis iustitiæ, nō
desinis subuertere vias Domini re-
ctas. ¶ Et nunc ecce manus Domini
super te, & eris cæcus, non videns so-
lem vsque ad tempus. Et cōfestim ce-
cidit in eum caligo & tenebræ, & cir-
cuiens querebat qui ei manum daret.
¶ Tunc Proconsul eū vidisset factum,
credidit admirans super doctrina Do-
mini. ¶ Et cū à Papho nauigassent
Paulus, & qui cum eo erant, venerunt
Perge Pamphylia: Iohannes autem
discedens ab eis, reuersus est Ieroso-
lymam. ¶ Illi verò pertranseunt Per-
gen, venerunt Antiochiā Pisidiæ: &
ingressi synagogam die sabbathorum,
federunt. ¶ Post lectionem autem legis
& Prophetarū, miserūt principes syn-
agogæ ad eos, dicentes, Viri fratres, si
quis est in vobis sermo exhortationis
ad plebem, dicite. ¶ Surgens autē Pau-
lus, & manu silentium indicens, ait,
Viri Israelitæ, & qui timetis Deum,
audite: ¶ Deus plebis Israel elegit pa-
tres nostros, & plebē exaltauit cū es-
sent incolæ in terra Aegypti, & in
Ibra-

Exod. I. I.

CAP. XIII. Apostolorum. 311

- 18 ¶ brachio excelso eduxit eos ex ea, & Exo. 15, 16
per ¶ quadraginta annorū tempus mo- 14, 22, 29.
19 res eorū sustinuit in deserto. ¶ Et de- Exo. 16, 2.
struens gentes septem in terra Cha- Iosu. 24, 2.
naan, ¶ sorte distribuit eis terram eo-
20 rū, ¶ quasi post quadringētos & quin- Ind. 3, 9.
quaginta annos: & ¶ post hęc dedit iu- 1 Reg. 8, 5.
21 dices, vsq; ad Samūel Prophetam. ¶ Et 1 Reg. 9, 16
exinde ¶ postulauerunt regem: & de- 17, 10, 1.
dit illis Saul filium Cis, virum de tri- 1 Reg. 16,
bu Beniamin, annis quadraginta. 1, 13.
22 ¶ & amoto illo, ¶ suscitauit illis Da- Ps. 88, 21.
uid Regem: cui testimonium perhi-
bens, dixit, ¶ Inueni Dauid filiū Iessæ,
virum secundū cor meum, qui faciet
23 omnes volūtates meas. ¶ Huius Deus
ex semine ¶ secundum promissionem
24 eduxit Israel saluatōre Iesum, ¶ præ
dicante Iohanne ante faciem aduen-
tus eius baptismū pœnitentiæ omni
25 populo Israel. ¶ Cū impleveret autem
Iohānes cursum suum, dicebat, Quē
me arbitramini esse? ¶ non sum ego,
sed ¶ ecce venit post me, cuius non
sum dignus calceamenta pedum sol-
26 uere. ¶ Viri fratres, filij generis Abra-
ham, & qui in vobis timent Deū, vo-
bis verbum salutis huius missum est.
37 ¶ Qui enim habitabant Ierusalem, &
principes eius hunc ignorātes, & vo-
ces Prophetarum quæ per omne sab-
bathum leguntur, iudicātes imple-
28 uerunt, ¶ & nullam causam mortis in-
uenientes in eo, ¶ petierunt à Pilato,
29 vt interficerent eum. ¶ Cumque con-
summassent omnia quæ de eo scripta
E erant, deponentes eum de ligno, po-
30 suerunt in monumento. ¶ Deus verò

Mat. 27, 20
22.
Mat. 15, 13
Luc. 23, 21
23.
Ioh. 19, 6.
Mat. 28, 6.
Mat. 16, 6.

Lmc. 24, 5.

Ioh. 20, 1.

10, 19.

*vestris o.

*coru vo-

bis i ms.

C. q. q. n.

*primo

Mt. G. q.

Psal. 2, 7.

Heb. 1, 5.

C. 5, 5.

Ist. 53, 7.

Psal. 15, 10.

Sup. 2, 3 L.

3 Re. 2, 10.

*a mor-

tuis o.

* & i ms.

R. G. 3.

Alac. 1, 5.

*Deum

ms. B.

* & etiam

aduocat,

suscitauit eum à mortuis tertia die: ³¹ ¶ qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem, qui vsque nunc sunt testes eius ad plebem. ³² ¶ Et nos vobis annuntiamus eam quæ ad patres nostros repromissio facta est: ³³ ¶ quoniam hanc Deus adimpleuit filiis nostris, resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo ³⁴ secundo scriptum est: ¶ Filius meus es tu, ego hodie genui te. ³⁵ ¶ Quod autem suscitauit eum à mortuis, amplius iam non reuersurum in corruptionem, ita dixit, ¶ Quia dabo vobis sancta Dauid fidelia. ³⁶ ¶ Ideoq; & alias dicit: ¶ Nō dabis Sanctum tuum videre corruptionem. ³⁷ ¶ Dauid enim in sua generatione cū adinistrasset, volūtatī Dei dormiuit: & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem. ³⁸ ¶ Quem verò Deus suscitauit, non vidit corruptionem. ³⁹ ¶ Notum igitur sit vobis viri fratres, quia per hūc vobis remissio peccatorum annuntiatur, ⁴⁰ * ab omnibus quibus non potuistis in lege Moysi iustificari. ⁴¹ ¶ In hoc omnis qui credit, iustificatur. ⁴² ¶ Videte ergo ne superueniat vobis quod dictum est in Prophetis, ¶ Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris, ⁴³ opus quod non credetis, siquis enarrauerit vobis. ⁴⁴ ¶ Exeuntibus autē illis rogabāt vt sequēti sabbatho loquerentur sibi verba hæc. ⁴⁵ ¶ Cumq; dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudæorū, & colentium ⁴⁶ aduenarū Paulum & Barnabam: qui loquentes suadebant eis vt

CAP. XIII. Apostolorum. 323

- 41 eis vt permanerent in gratia Dei. ¶ Se- seu, pro-
 42 quenti verò sabbatho penè vniuersa selyti, qui
 ciuitas conuenit audire verbum Dei. timebant
 43 ¶ Videntes autem turbas Iudæi, repleti Deum S.
 44 sunt zelo, & contradicebant his quæ vñ, τῷ
 à Paulo dicebantur, blasphemantes. σεβοῦν-
 45 ¶ Tunc constanter Paulus & Barna- ναρ πο-
 bas dixerunt: Vobis oportebat primū σιλήτων.
 loqui verbum Dei: sed quoniā repel- hoc est,
 litis illud, & indignos vos iudicatis & colen-
 æternæ vitæ: ecce cōuertimur ad Gē- tium pro-
 46 tes. ¶ sic enim præcepit nobis Domi- selytorum
 47 nus: ¶ Posui te in lucem Gentium: vt G.
 sis in salutem vsque ad extremū ter- Isa. 46, 6.
 48 ræ. ¶ Audientes autem Gentes gauisæ
 sunt, & glorificabant verbum Domi-
 49 ni: & crediderunt quotquot erāt præ-
 50 ordinati ad vitam æternā. ¶ Dissēmi-
 nabatur autem verbum Domini per
 51 vniuersam regionem. ¶ Iudæi autem
 concitauerunt mulieres religiosas &
 honestas, & primos ciuitatis, & exci-
 tauerunt persecutionem in Paulum
 & Barnabam: & eiecerunt eos de fi-
 52 nibus suis. ¶ At illi excusso puluere
 pedum in eos, venerunt Iconium. Mat. 10, 4
 53 ¶ Discipuli quoque replebantur gau- Mar. 6, 11.
 dio & Spiritu sancto. Luc. 9, 5.

CAP. XIII.

- 1 Factum est autem Iconij vt simul
 2 introirēt synagogā Iudæorum, &
 loquerētur ita vt crederet Iudæorū &
 3 Græcorum copiosa multitudo. ¶ Qui
 verò increduli fuerunt Iudæi, suscita-
 4 uerunt, & ad iracundiam concitau-
 runt animas Gentium aduersus fra-
 5 tres. ¶ Multo igitur tēpore demorati & G. q. te-
 sunt, fiducialiter agentes in Domino & Beda-
 testi-

testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa & prodigia fieri per manus eorum. ¶ Diuisa est autem 4 multitudo ciuitatis: & quidam quidē erant cum Iudæis, quidam verò cum Apostolis. ¶ Cū autē factus esset im- 5 petus Gentilium & Iudæorū cū principibus suis, vt contumeliis afficerēt, & lapidarent eos, ¶ intelligētes confu- 6 gerunt ad ciuitates Lycaoniæ Lystrā & Derben, & vniuersam in circuitu B regionem, & ibi euangelizantes erāt. 7 ¶ Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex vtero matris suæ: qui nunquam ambulauerat. 8 ¶ Hic audiuit Paulum loquētem. Qui intuitus eum, & videns quia fidē haberet vt saluus fieret, ¶ dixit magna 9 voce, Surge super pedes tuos rectus. Et exiliuit: & ambulabat. ¶ Turbæ 10 autē cūm vidissent quod fecerat Paulus, leuauerunt vocem suam Lycaonicē dicentes, Dij similes facti homi- 11 nibus, descenderunt ad nos. ¶ Et vocabant Barnabam, Iouē: Paulū verò, Mercuriū, quoniā ipse erat dux verbi. 12 ¶ Sacerdos quoque Iouis qui erat ante ciuitatem, tauros & coronas ante ianuas afferēs, cū populis volebat sacrificare. ¶ Quod ubi audierunt Apostoli 13 Barnabas & Paulus conscissis tunicis suis exilierūt in turbas clamantes, ¶ & 14 dicentes, Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus, similes vobis homines, annūtiātes vobis ab his vanis cō- uerti ad Deū viuū ¶ qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis 15 sunt: ¶ qui in præteritis generationi- bus

¶ Etcōmo
ta estom.
nis mul-
tudo in
doctrina
eorum.
Paul⁹ au-
tē & Bar-
nabas
morabā-
tur Ly-
stris MS. B.
R. G. q.
¶ Tibi di-
co, In no-
mine Do-
mini no-
stri Iesu
Christi
MS. B. G. S.

ps. 145, 6,
Apo. 14, 7.

- bus dimisit omnes gētes ingreditivas suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, bene faciens de cā'o, dans pluuias, & tempora fructifera, implens cibo & lētitia corda nōstra. Et hęc dicentes, vi & sedauerunt turbas, ne sibi immolarent. Superuenerūt autē quidā ab Antiochia & Iconio Iudæi: & persuasis turbis lapidātesque Paulum, traxerūt extra ciuitatem, existimātes eum mortuum esse. Circundantibus autē eum discipulis, surgens intrauit ciuitatem, & postera die profectus est cum Barnaba in Derben. Cumque euangelizassent ciuitati illi, & docuissent multos, reuersi sunt Lystram & Iconium, & Antiochiam: confirmantes animas discipulorum, exhortantesque ut permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et cūm constituisent illis per singulas ecclesias presbyteros, & orassent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino in quem crediderunt. Transcētesque Pisidiam, uenerunt in Paphlām, & loquentes uerbum Domini in Pergē, descenderūt in Attaliā: & inde nauigauerunt Antiochiā, vnde erant traditi gratiæ Dei in opus quod compleuerunt. Cūm autem uenissent, & congregassent ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset Gentibus ostiū fidei. Morati sunt autem tempus non modicum cū discipulis.

Psal. 2, 13.

vestra 17

MS. G. Q.

2 Cor. 11,

24, 25.

& lapi-

dato Pau-

lo MS. G. S.

Perge 1

MS. G. S.

84p. 13. 2o

Gal. 5, 2.

illis R.
6.6.

Sup. 10, 20

Sup. 10, 45.

ET quidam descendentes de Iu-
 daea, docebant fratres: ¶ Quia nisi
 circumcidamini secundū morē Moy-
 si, non potestis saluari. ¶ Facta ergo se-
 ditione non minima Paulo & Bar-
 nabæ aduersus illos, statuerūt vt ascē-
 derent Paulus & Barnabas, & quidā
 alij ex alijs ad Apostolos & presby-
 teros in Hierusalem, super hac qua-
 stione. ¶ Illi ergo deducti ab ecclesia
 pertransibāt Phoenicē & Samariam,
 narrantes conuersionem Gentium;
 & faciebant gaudium magnum om-
 nibus fratribus. ¶ Cū autē venissent
 Ierosolymam, suscepti sunt ab eccle-
 sia & ab Apostolis & senioribus, an-
 nuntiantes quanta Deus fecisset cum
 illis. ¶ Surrexerunt autem quidam de
 hærēsi Phariseorum qui crediderunt,
 dicētes, Quia oportet circumcidi eos,
 præcipere quoque seruare legē Moy-
 si. ¶ Conueneruntque Apostoli & se-
 niores videre de verbo hoc. ¶ Cū autē
 magna conquisitio fieret, surgens Pe-
 trus dixit ad eos, ¶ Viri fratres, vos sci-
 tis quoniam ab antiquis diebus Deus
 in nobis elegit, per os meum audire
 Gentes verbum Euangelij, & credere.
 ¶ Et qui nouit corda Deus, testimoniū
 perhibuit, ¶ dans illis Spiritū sanctum
 sicut & nobis, ¶ & nihil discreuit in-
 ter nos & illos, fide purificans corda
 eorum. ¶ Nūc ergo quid tentatis Deū,
 imponere iugum super ceruices disci-
 pulorum, quod neque patres nostri
 neque nos portare potuimus? ¶ Sed
 per gratiam Domini Iesu Christi cre-
 dimus

- dimus saluari, quemadmodum & illi.
 12 ¶ Tacuit autem omnis multitudo: &
 audiebant Barnabam & Paulum nar-
 rantes quanta Deus fecisset signa &
 13 prodigia in Gētibz per eos. ¶ Et post-
 quam tacuerunt, respondit Iacōbus,
 14 dicens, Viri fratres, audite me. ¶ Simon
 narrauit quemadmodū primū Deus
 15 visitauit sumere ex Gentibus popu-
 lum nomini suo. ¶ Et huic concordāt
 verba Prophetarum, sicut scriptū est:
 16 ¶ Post hæc reuertar, & reædificabo
 tabernaculum Dauid, quod decēdit,
 & diruta eius reædificabo, & erigam
 17 illud: ¶ vt requirant cæteri hominum
 Dominū, & omnes gētes super quas
 D inuocatum est nomen meum, dicit
 18 Dominus faciens hæc. ¶ Notum à se-
 19 culo est Domino opus suum. ¶ Pro-
 pter quod ego iudico, non inquie-
 tari eos qui ex Gentibus conuer-
 20 tuntur ad Deum, ¶ sed ¶ scribere ad
 eos vt abstineant se à contaminatio-
 nibz simulachrorum, & fornicatio-
 21 ne, & suffocatis, & sanguine. ¶ Moy-
 ses enim à temporibus antiquis ha-
 bet in singulis ciuitatibus qui eū præ-
 dicēt in synagogis, vbiper omne sab-
 22 bathum legitur. ¶ Tunc placuit Apo-
 stolis & senioribus cum omni eccle-
 sia, eligere viros ex eis, & mittere An-
 tiochiā cum Paulo & Barnaba, Iu-
 23 dam, qui cognominabatur Barsabas,
 & Silā viros primos in fratribz, ¶ scri-
 bentes per manus eorum*. A P O-
 24 stoli & seniores, fratres, his qui
 sunt Antiochiæ & Syriæ & Ciliciæ
 fratribz ex Gētibz, salutē. ¶ Quoniā
 audiui-

Amos 9, 12

Inf. 15, 29.
21, 25.*epistolā
continen-
tē hæc 4

ms.

*hæc G.

*hoc mo-
do S.

audiuius, quia quidam ex nobis ex- **E**
 euntes, turbauerunt vos verbis, euer-
 tētes animas vestras, quibus nō man-
 dauimus: ¶ placuit nobis collectis in **25**
 vnum, eligere viros & mittere ad vos
 cū charissimis nostris Barnaba & Pau-
 lo, ¶ hominibus qui tradiderunt ani- **26**
 mas suas pro nomine Domini nostri
 Iesu Christi. ¶ Misimus ergo Iudam & **27**
 Silam, qui & ipsi vobis verbis referent
 eadem. ¶ Visum est enim Spiritui san- **28**
 cto & nobis, nihil vltrā imponere vo-
 bis oneris quā hęc necessaria: ¶ vt **29**
 abstineatis vos ab immolatis simu-
 lachrorum, & sanguine, & suffocato,
 & fornicatione, à quibus custodiētes
 vos, bene agitis. Valere. ¶ Illi ergo di- **30**
 missi descenderunt Antiochiā: & **F**
 congregata multitudo tradiderunt
 epistolam. ¶ Quam cū legissent, gauisi **31**
 sunt super consolatione: ¶ Iudas autē **32**
 & Silas, & ipsi cū essent prophetae,
 verbo plurimo consolati sunt fratres
 & confirmauerunt. ¶ Facto autem ibi **33**
 aliquanto tēpore, dimissi sunt cū pace
 à fratribus ad eos qui miserant illos.
 ¶ Visum est autem Silae ibi remanere: **34**
 - Iudas autē solus abiit: ¶ Paulus au- **35**
 tem & Barnabas demorabantur An-
 tiochiā, docentes, & euangelizantes
 cum aliis pluribus verbum Domini.
 ¶ Post aliquot autē dies, dixit ad Bar- **36**
 nabam Paulus, Reuertētes visitemus **G**
 fratres per vniuersas ciuitates, in qui-
 bus prādicauimus verbum Domini,
 quomodo se habeant. ¶ Barnabas au- **37**
 tem volebat secum assumere & Iohā-
 nem, qui cognominabatur Marcus.
 Pau-

sup. 15, 20
 inf. 21, 25.

7 MS.

G.S.

* Ierusa-

lem o.

nam, et si

G. q. prae-

cedentia

habent

verba: hāc

tamen di-

ctiōnem

CAP. XV.
 38 ¶ Pau-
 cessi-
 isse
 39 cipi-
 disci-
 quid-
 40 Cyp-
 prof-
 41 tribu-
 & C-
 cipie-
 rum

1 P
 A erat
 lieris
 2 ¶ Hu-
 qui i
 3 ¶ Hu-
 & a
 Iuda
 enim
 t tilis.
 tes,
 quae
 5 nior
 eccle-
 6 abun-
 eunt
 gion-
 7 qui v
 B autē
 thym
 8 Iesu
 9 siam
 per r
 cedo

CAP. XVI. Apostolorum. 319

- 28 [¶]Paulus autē rogabatur, (ut qui dis-
 cessisset ab eis de Pamphylia, & non
 29 [¶]esset cum eis in opus*) non debere re-
 cipi. [¶]Facta est autem dissensio, ita ut
 discederent ab inuicem, & Barnabas
 quidem assumpto Marco nauigaret
 30 [¶]Cyprum. [¶]Paulus verò electo Sila
 profectus est, traditus gratiæ Dei à fra-
 31 tribus. [¶]Perambulabat autem Syriam
 & Ciliciā, confirmās ecclesias: præ-
 32 [¶]cipiens custodire præcepta Apostolo-
 rum & seniorum.

in nullis
inueni-
mus.

*quo mis-
si fuerant
MS. q.

—4 MS.
G. s.

CAP. XVI.

- 1 **P**eruenit autem in Derben & Ly-
 stram. Et ecce, discipulus quidam
 erat ibi nomine Timotheus, filius mu-
 2 [¶]lieris viduæ fidelis, patre Gentili. [¶]Cuiusdā
 Iudææ;
 3 [¶]Hunc voluit Paulus secū proficisci:
 & assumens circumcidit eum propter
 4 [¶]Iudæos qui erant in illis locis. Sciebāt
 enim omnes quod pater eius erat Gē-
 5 [¶]tilis. [¶]Cū autē pertransirent ciuita-
 tes, tradebant eis custodire dogmata,
 6 [¶]quæ erant decreta ab Apostolis & se-
 nioribus qui erant Ierosolymis. [¶]Et
 7 [¶]ecclesiæ quidē confirmabatur fide, &
 abundabant numero quotidie. [¶]Trāf-
 8 [¶]euntes autem Phrygiā & Galatiæ re-
 gionē, vetati sunt à Spiritu sancto lo-
 9 [¶]qui verbum in Asia. [¶]Cū venissent
 10 [¶]autē in Mysiam, tentabant ire in Bi-
 thyniam: & nō permisit eos Spiritus
 11 [¶]Iesu. [¶]Cū autē pertransissent My-
 12 [¶]siam, descenderūt Troadem: [¶]& visio
 per noctem Paulo ostensa est: Vir Ma-
 cedo quidā erat stans & deprecans eū,
 & dicens,

*cuiusdā
Iudææ;
MS. R. G. S.

*Dei MS.
s.

confe-
rentes o.

& dicens, Transiens in Macedoniam,
adiuua nos. ⁹ Vt autē visum vidit, sta-
tim quæsiuimus proficisci in Mac-
doniam, certi facti quod vocasset nos
Deus euangelizare eis. ⁹ Nauigātes au-
tem à Troade, recto cursu venimus
Samothrasiā, & sequenti die Neapo-
lim: ⁹ & inde Philippo: quæ est prima
partis Macedoniae ciuitas colonia. Era-
mus autē in hac vrbe diebus aliquot,
⁹ consistētes. ⁹ Die autē sabbathorum
egressi sumus foras portā iuxta flumē
vbi videbatur oratio esse: & sedentes
loquebamur mulieribus quæ conue-
nerant. ⁹ Et quædā mulier nomine Ly-
dia, purpuraria ciuitatis Thyatireno-
rum, colens Deū, audiuit: cuius Do-
minus aperuit cor intendere his quæ
dicebantur à Paulo. ⁹ Cū autē bapti-
zata esset, & domus eius, deprecata
est, dicens, Si iudicastis me fidelē Do-
mino esse, introite in domū meam,
& manete. Et coëgit nos. ⁹ Factum est
autem euntibus nobis ad orationem,
puellam quandam habentem spiritum
pythōnē obuiare nobis, quæ quæstum
magnum præstabat dominis suis diui-
nando. ⁹ Hæc subsequēta Paulū & nos,
clamabat dicens, Isti homines, serui
Dei excelsi sunt, qui annuntiāt vobis
viam salutis. ⁹ Hoc autē faciebat mul-
tis diebus. Dolēs autē Paulus, & con-
uersus, spiritui dixit, Præcipio tibi in
nomine Iesu Christi exire ab ea. Et
exiit eadē hora. ⁹ Videntes autē domi-
ni eius quia exiuit spes quæstus eorū,
apprehendentes Paulū & Silā perdū-
xerunt in forum ad principes: ⁹ & of-
feren-

- ferentes eos magistratibus, dixerunt,
 Hi homines cōturbant ciuitatem no-
 21 stram, cū sint Iudæi: & annuntiant
 morem quem nō licet nobis suscipere,
 22 neque facere, cū simus Romani. Et
 cōcūrit plebs aduersus eos: & ma-
 23 gistratus scissitunicis eorū, in se iū-
 eos virgis cædi: Et cū multas plagas
 eis imposuissent, miserūt eos in car-
 24 cerem, præcipientes custodi vt diligen-
 ter custodiret eos. Qui cū tale præcep-
 25 tum accepisset, misit eos in interio-
 rem carcerem, & pedes eorum strinxit
 26 ligno. Media autem nocte, Paulus &
 Silas orantes, laudabant Deum. Et au-
 diebāt eos qui in custodia erāt. Subi-
 27 tō verò terremotus factus est magnus,
 ita vt mouerentur fundamenta carce-
 ris. Et statim aperta sunt omnia ostia:
 & vniuersorum vincula soluta sunt.
 28 Expergefactus autem custos carceris,
 & videns ianuas apertas carceris,
 euaginato gladio volebat se interficere,
 29 aestimans fugisse vinctos. Clamauit
 autem Paulus voce magna, dicens,
 Nihil tibi malefeceris: vniuersi enim
 30 hīc sumus. Petitoque lumine intro-
 gressus est: & tremefactus prōcidit
 31 Paulo & Silæ ad pedes: & producents
 eos foras, ait, Domini, quid me oportet
 32 facere vt saluus fiam? At illi di-
 runt, Crede in Dominū Iesum: & sal-
 33 uus eris tu, & domus tua. Et locuti
 sunt ei verbum Dñi cum omnibus qui
 erant in domo eius. Et tollens eos in
 illa hora noctis, lauit plagas eorum: &
 34 baptizatus est ipse, & omnis domus
 eius cōtinuò. Cumq; perduxisset eos
 202

cōcūrit

MS. G.

202 5 p 2-

m 701.

* & c.

suis MS.

Q. n.

2 Cor. 11, 25

1 The. 2, 2.

Phil. 1, 13.

29.

in domum suā, apposuit eis mensam,
 & lætatus est cū omni domo sua cie-
 dens Deo. Et cū dies factus esset, mi- 35
 serunt magistratus lictores, dicentes,
 Dimitte homines illos. Nūtiavit au- 36
 tem custos carceris verba hæc Paulo:
 Quia miserunt magistratus vt dimit-
 tamihi, nunc igitur exeūtes, ite in pa-
 ce. Paulus autem dixit eis, Cæsos nos 37
 publicè, indemnatos, homines Roma-
 nos miserunt in carcerem, & nūc oc-
 cultè nos eiciunt? Nō ita: sed veniāt, G
 & ipsi nos eiciant. Nuntiauerūt au- 38
 tem magistratibus lictores verba hæc.
 Timueruntque audito quodd Romani
 essent: & veniētes deprecari sunt eos, 39
 & educentes rogabāt vt egrederentur
 de vrbe. Exeuntes autē de carcere, in- 40
 troierūt ad Lydiam: & visis fratribus,
 consolati sunt eos, & profecti sunt.

CAP. XVII.

Cū autem perambulassent Am- 1
 phipolim & Apolloniā, venerūt A
 Thessalonicam, vbi erat synagoga Iu- 2
 dæorū. Secundū consuetudinem au-
 tē Paulus introiuit ad eos, & per sab-
 batha tria disserēbat eis de scripturis,
 & adaperiens & insinuās quia Christū 3
 oportuit pati & resurgere a mortuis:
 & quia hic est Iesus Christus, quē ego 4
 annūntio vobis. Et quidā ex eis cre-
 diderunt, & adiūcti sunt Paulo & Si-
 lā, & de colentibus Gētilibus mul-
 tudo magna, & mulieres nobiles nō 5
 pauca. Zelantes autē Iudæi, assūmē-
 tesque de vulgo viros quosdā malos, B
 & turba facta, concitauerunt ciuitatē:
 & assilentes domui Iasonis, quærebāt
 eos

CAP. XVII. Apostolorum. 333

- 6 eos producere in populum. Et cū nō
 inuenissent eos, trahebāt Iāsonem &
 quosdam fratres ad principes ciuita-
 tis, clamātes, Quoniā hi qui "orbem" ^{vrbem}
 7 concitant, & huc venerūt, quos sus-
 cepit Iāson, & hi omnes cōtra decre-
 ta Cæsaris faciunt, regē alium dicen-
 8 tes esse, Iesum. Cōcitauerunt autem
 plebē, & principes ciuitatis audientes
 9 hāc. Et accepta satisfactione à Iāsonē
 10 & à cæteris, dimiserunt eos. Fratres
 C verò cōfestim per noctem dimiserunt
 Paulū & Silam in Berœam. Qui cū
 venissent, in synagogā Iudæorum in-
 11 troierunt. (Hi autē erant nobiles
 eorum qui sunt Thessalonica, qui sus-
 ceperunt verbū cum omni auiditate,
 12 quotidie scrutantes scripturas, si hāc
 ita se haberent. Et multi quidem cre-
 diderunt ex eis, & mulierū Gētilium
 13 honestarum, & viri nō pauci.) Cū ^{virorum}
 autem cognouissent in Thessalonica ^{MS. B. G.}
 Iudæi, quia & Berœæ prædicatum est
 à Paulo verbum Dei, venerūt & illuc,
 commouentes & turbantes multitu-
 14 dinem. Statimq. tunc Paulū dimise-
 runt fratres, vt iret vsq. ad mare: Silas
 autem & Timótheus remanserunt
 15 ibi. Qui autem deducebant Paulum,
 D perduxerunt eum vsq. ad Athenas, &
 accepto mandato ab eo ad Silā & Ti-
 mótheum, vt quā celeriter venirent
 16 ad illum: profecti sunt. Paulus autem
 cū Athenis eos expectaret, incitaba-
 tur spiritus eius in ipso, videns idolo-
 17 latræ deditam ciuitatem. Disputabat
 igitur in synagoga cū Iudæis, & colē-
 tibz, & in foro, per omnes dies ad

324 Acta CAP. XVII.
 "adierant eos qui "aderant. ? Quidā autem Epi-
 ms. curēi & Stoici philosophi differebant
 "audie- cum eo, & quidam dicebāt, Quid vult
 rant o. "seminator verborū' hic, dicere? Alij
 "semini- verò, Nouorum demoniorum videtur
 verbis annuntiator esse, quia Iesum & resur-
 ms. B. G. rectionē annuntiabat eis. ? Et appre-
 hensum eum, ad Areōpagū duxerunt, E
 dicentes, Possumus scire quæ est hæc
 noua, quæ à te dicitur, doctrina? ? no
 ua enim quædā infers auribus nostris.
 Volumus ergo scire quid nā velint hæc
 esse. ? (Athenienses autem omnes, & 21
 aduenæ hospites, ad nihil aliud vaca-
 bant nisi aut dicere, aut audire aliquid
 noui.) ? Stans autem Paulus in medio 22
 Areōpagi, ait, Viri Athenienses, per om-
 nia quasi "superstitiosos vos video.
 "supersti- ? Præteriens enim & vidēs simulachra 23
 tiores ? Præteriens enim & vidēs simulachra
 2 ms. G. S. vestra, inueni & aram in qua scriptum
 erat, IGNOTO DEO. Quod ergo
 Gen. 1, 1. ignorantes colitis, hoc ego annuntio
 Sap. 7, 48. vobis. ? ¶ Deus qui fecit mundum & 24
 omnia quæ in eo sunt, hic cæli & ter-
 ræ cum sit Dominus, ¶ non in manu-
 factis templis habitat, ? nec manibus
 humanis colitur, indigens aliquo, cū
 ipse de omnibus vitam & inspiratio-
 nem, & omnia: ? fecitq. ex vno omne 26
 genus hominū, in habitare supervni-
 uersam faciem terræ, definiens statuta
 tempora & terminos habitationis eo-
 rum, ? quærere Deū si forte attrahent 27
 eum ? aut inueniant, quamuis nō lon-
 gē sit ab vnoquoque nostrum. ? In ipso
 enim viuimus & mouemur & sumus, 28
 sicut & ¶ quidā vestrorum poetarū di-
 xerunt, Ipsius enim & genus sumus.
 Genus

29

30
G

31

32

33
34

1

2
A

F

3

4

5
B

6

- 29 [?] Genus ergo cū simus Dei, nō debe- *Isa. 40, 12*
mus æstimare auro aut argento, aut
lapidi, sculpturæ artis & cogitationis
30 hominis: Diuinū esse simile. [?] Et tem-
pora quidem huius ignorantia despi-
ciens Deus, nunc annuntiat homini-
bus vt omnes vbique pœnitentiā agāt,
31 [?] eò quòd statuit diem in quo iudica-
turus est orbem in æquitate, in viro in
quo statuit, fidem præbens omnibus,
32 suscitans eam à mortuis. [?] Cū au-
dissent autem resurrectionem mor-
tuum, quidam quidem irridebant,
quidā verò dixerunt, Audiemus te de
33 hoc iterū. [?] Sic Paulus exiit de medio
34 eorum. [?] Quidā verò viri adhærentes
ei, crediderunt: in quibus & Diony-
sius Arcopagita, & mulier nomine
Damaris, & alij cum eis.

CAP. XVIII.

- 1 Post hæc egressus ab Athenis, venit
2 Corinthum. [?] & inueniens quen-
dam Iudæum, nomine Aquilā, Ponti-
cum genere, qui nuper venerat ab Ita-
lia, & Priscillam vxorē eius (eò quòd
præcepisset Claudius discedere omnes
3 Iudæos à Roma,) accessit ad eos. [?] Et
quia eiusdem erat artis, manebat a-
pud eos, & operabatur (erant autem
4 scenofactoriæ artis.) [?] Et disputabar
in synagoga per omne sabbathū in-
terponens nomen Domini Iesu, sua-
5 debatque Iudæis & Græcis. [?] Cū ve-
nissent autem de Macedonia Silas &
B Timotheus, instabat verbo Paulus,
testificans Iudæis esse Christum, Ie-
6 sum. [?] Contradicientibus autem eis &
blasphemantibus, excutiens vestimē-
ta sua,

—MS. B.
G. S. mi-
nus verò
probanda
videntur
illa MS.
que totum
hunc ver-
sum tollūt.

ta sua, dixit ad eos, Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam. Et migrans inde, intrauit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colētis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogæ. Spiritus autem archisynagogus credidit Domino, cum omni domo sua: & multi Corinthiorum audientes credebāt, & baptizabantur. Dixit autem Dominus nocte per visionē Paulo, Noli timere, sed loquere, & ne taceas, propter quod ego sum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac ciuitate. Sedit autem annū & sex menses, docens apud eos verbum Dei. Gallione autem proconsule Achaia, insurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal, dicentes, Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos, Si quidē esset iniquū aliquid, aut facinus pessimum, & viri Iudæi, rectē vos sustinerem. Si verō quæstiones sunt de verbo & nominibus, & legis vestrae, vos ipsi videtis: Iudex ego horum nolo esse. Et minauit eos à tribunali. Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat. Paulus verò cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valesaciens, nauigauit Syriam, (et cum eo Priscilla & Aquila,) qui sibi tototonderat in Cenchris caput. habebat

Nullus
nocere
poterit
tibi :

Ms. s.

ibi Ms.

quibus fa-

uēt G. q. &

S. addunt

eam : in

Corintho.

Nu. 6, 12.

Inf. 21, 24,

CAP. XIX. Apostolorum. 117

- 19 bat enim votum. Deuenitque Ephe-
sum, & illos ibi reliquit. Ipse verd in-
gressus synagogam, disputabat cum
20 Iudæis. Rogantibus autem eis, vt
amplior tempore maneret, non con-
21 sentit, sed valesaciens, & dicens, Ite-
rum reuertar ad vos Deo volente: pro-
22 fectus est ab Epheso. Et descendens
F Cæsaream, ascendit, & salutauit ec-
23 clesiam, & descendit Antiochiam. Et
facto ibi aliquanto tempore profe-
ctus est, perambulans ex ordine Ga-
laticam regionem & Phrygiam, con-
24 firmans omnes discipulos. Iudæus
autem quidam, Apollo nomine, Ale-
xandrinus genere, vir eloquens, de-
uēnit Ephesum, potens in scripturis.
25 Hic erat edoctus viam Domini: &
feruens spiritu loquebatur, & doce-
bat diligenter ea quæ sunt Iesu, sciens
26 tantum baptisma Iohannis. Hic ergo
cepit fiducialiter agere in synagoga.
G Quem cum audissent Priscilla & A-
quila, assumpserunt eum, & diligen-
tius exposuerunt ei viam Domini. Dei
27 Cum autē vellet ire Achaïam, exhor-
tati fratres, scripserunt discipulis vt
susceperent eum. Qui cum venisset,
contulit multum his qui crediderant.
28 Vehementer enim Iudæos reuince-
bat publicè, ostendens per scripturas,
esse Christum, Iesum.

CAP. XIX.

- 1 Factum est autem cum Apollo es-
set Corinthi, vt Paulus peragratis
superioribus partibus veniret Ephe-
sum, & inueniret quosdam discipu-
2 los: dixitque ad eos: Si Spiritum san-
ctum

etiam accepistis credentes? At illi di-
xerunt ad eum, Sed neque si Spiritus
sanctus est, audiuius. ¶ Ille verò ait, 3
In quo ergo baptizati estis? Qui dixe-
runt, In Iohannis baptismo. ¶ Di- 4
xit autem Paulus: ¶ Iohannes bap-
tizauit baptismo poenitentie populum,
dicens: In eum qui venturus esset post
ipsum vt crederent, hoc est, in Iesum. 5
¶ His auditis, baptizati sunt in nomi- 6
ne Domini Iesu. ¶ Et cum imposuif-
set illis manus Paulus, ¶ venit Spiri- 7
tus sanctus super eos, & loquebantur B
linguis, & prophetabant. ¶ Erant au- 8
tem omnes viri fere duodecim. ¶ In-
trogressus autem synagogam, cum fi-
ducia loquebatur per tres menses, dis- 9
putans & suadens de regno Dei. ¶ Cum
autem quidam indurarentur, & non
crederent, maledicentes "viam" Do- 10
mini coram multitudine, discedens
ab eis, segregauit discipulos, quotidie
disputans in schola tyranni cuiusdam. 11
¶ Hoc autem factum est per biennium,
ita vt omnes qui habitabant in Asia,
audirent verbum Domini, Iudei atq. 12
Gentiles. ¶ Virtutesque non qualli-
bet faciebat Deus per manum Pauli:
¶ ita vt etiam super languidos defer- 13
rentur à corpore eius sudaria vellemi-
cinctia, & recedebant ab eis languo-
res, & spiritus nequam egrediebantur. 14
¶ Tentauerunt autem quidam - & de 15
circumeuntibus Iudeis exorcistis, in-
uocare super eos qui habebant spiri-
tus malos, nomen Domini Iesu di-
centes, Adiuro vos per Iesum quem
Paulus prædicat. ¶ Erant autem quidam 16

Sceuz

Mat. 2, 11.

Mar. 1, 8.

Luc. 3, 16.

Ioh. 1, 26.

Sup. 1, 5, 11

10. 19. 4.

Sup. 2, 4.

v. 1. Ms.

- 1. Ms. G.

at Syri

viam Dei

legunt.

- R. B. G.

- Sceux Iudæi principis sacerdotum se-
 15 ptem filij, qui hoc faciebant. ⁹ Respō-
 dens autem spiritus nequam dixit eis,
 Iesum noui, & Paulū scio: vos autem
 16 quiescitis? ⁹ Et infiliens homo in eos in
 quo erat demoniū pessimum, & do-
 minatus amborum, inualeit contra
 eos, ita vt nudi & vulnerati effugerēt
 17 de domo illa. ⁹ Hoc autem notum fa-
 ctum est omnibus Iudæis atque Gen-
 18 tilibus, qui habitabant Ephesi: & ce-
 cidit timor super omnes illos, & ma-
 gnificabatur nomen Dñi Iesu. ⁹ Mul-
 19 tique credentium veniebant cōfiten-
 tes & annuntiantes actus suos. ⁹ Multi
 autem ex eis qui fuerant curiosa se-
 ctari, contulerunt libros, & combus-
 ferunt coram omnibus: & computa-
 20 tis pretiis illorum, inuenerunt pecu-
 niam denariorum quinquaginta mil-
 21 lium. ⁹ Ita fortiter crescebat verbum
 Dei & ⁹ confirmabatur. ⁹ His autē ex-
 pletis proposuit Paulus in Spiritu, trā-
 sita Macedonia & Achaia ire Ieroso-
 22 lymam, dicens, Postquam fuero ibi,
 oportet me & Romam videre. ⁹ Mit-
 tens autem in Macedoniam duos ex
 ministrantibus sibi, Timótheum &
 Erastum, ipse remansit ad tempus in
 23 Asia. ⁹ Facta est autē illo tempore tur-
 E batio non minima de via Domini. ⁹ 5 MS. G.
 24 ⁹ Demetrius enim quidam nomine,
 argentarius, faciens ades argenteas
 Dianæ, præstabat artificibus non mo-
 25 dicum quæstum: ⁹ quos conuocans &
 eos qui huiusmodi erant opifices, di-
 26 xit, Viri, scitis quia de hoc artificio est
 nobis acquisitio: ⁹ & videtis, & audi-

⁹ confor-
 tabatur 1
 MS. inua-
 lescebat.
 G.

his quia non solum Ephesi, sed penè
 totius Asiae, Paulus hic suadens auer-
 tit multam turbam, dicens, Quoniam
 non sunt dii qui manibus fiunt. ¶ Non 27
 solum autem hæc periclitabitur no-
 bis pars in redargutionem venire, sed
 & magnæ Dianæ templum in nihi-
 lum reputabitur, sed & destrui inci-
 piet maiestas eius, quam tota Asia &
 orbis colit. ¶ His auditis repleti sunt 28
 ira, & exclamauerunt dicentes, Magna
 Diana Ephesiorum. ¶ Et impleta est 29
 ciuitas tota confusione, & impetum
 fecerunt vno animo in theatrum, ra-
 pto Gaio & Aristarcho Macedonibus
 comitibus Pauli. ¶ Paulo autem vo- 30
 lente intrare in populum, nō permi-
 serunt discipuli. ¶ Quidam autē & de 31
 Asiae principibus qui erant amici
 eius, miserunt ad eum, rogantes ne se-
 daret in theatrum: alij autem aliud 32
 clamabant. Erat enim ecclesia confu-
 sa: & plures nesciebant quæ ex causa
 conuenissent. ¶ De turba autē detra- 33
 xerunt Alexandrum, propellentibus
 eum Iudæis. Alexander autem manu
 silentio postulato, volebat reddere ra-
 tionem populo. ¶ Quem ut cognoue- 34
 rant Iudæum esse, vox facta vna est
 omnium, quasi per horas duas clamā-
 tium, Magna Diana Ephesiorum. ¶ Et 35
 cum sedasset scriba turbas, dixit, Viri
 Ephesij, quis enim est hominum, qui
 nesciat Ephesiorum ciuitatem culti-
 cem esse magnæ Dianæ, Iouisq. pro-
 lis? ¶ Cum ergo his contradici nō pos- 36
 sit, oportet vos sedatos esse, & nihil
 temerè agere. ¶ Adduxistis enim ho- 37
 mines

CAP. XX. Apostolorum 332

27 mines istos, neque sacrilegos, neque
38 blasphemantes deā vestram. Quod si
Demetrius, & qui cum eo sunt arti-
fices, habent aduersus aliquem cau-
sam, conuentus forenses aguntur, &
proconsules sunt, accusent inuicem.
39 Si quid autē alterius rei quæritis: in
40 legitima ecclesia poterit absolui. Nā
& periclitamur argui seditionis ho-
diernæ: cum nullus obnoxius sit (de
quo possimus reddere rationē) con-
cursus istius. Et cum hæc dixisset, di-
misit ecclesiam.

CAP. XX.

1 Postquam autem cessauit tumul-
A tus, vocatis Paulus discipulis, &
exhortatus eos, valedixit, & profectus
2 est vt iret in Macedoniam. Cum au-
tem perambulasset partes illas, & ex-
hortatus eos fuisset multo sermone,
3 venit ad Græciam: vbi cum fecisset
mensēs tres, factæ sunt illi insidiæ à
Iudæis nauigaturo in Syriam: habuit
que cōsiliū vt reuerteretur per Ma-
cedoniam. Comitatus est autē eum
4 *Sospater* Pyrrhi Beroensis, The-
salonicēsum verò Aristarchus, & Se-
cundus, & Gaius Derbēus & Timō-
theus, Asiani verò Tychicus & Tro-
5 phimus. Hi cum præcessissent, susti-
nuerunt nos Troade: nos verò nau-
6 gauimus post dies Azymorū à Phi-
lippis, & venimus ad eos Troadem in
diebus quinque, vbi demorati sumus
7 diebus septē. Vna autem Sabbathicū
cōuenissemus ad frāgendū panem,
Paulus disputabat cum eis profe-
cturus in crastinum, protraxitq. ser-
monem

*vsque in
Asiam;
MS. G. S.
*Sopater
MS. G. S.

- 4 MS. G.

monem vsque in mediā noctē. ¶ Erant
autem lampades copiosae in coenacu-
lo vbi eramus congregati. ¶ Sedens au-
tem quidam adolescens nomine Eu-
tychus, super fenestrā, cū mergeretur
somnia graui, disputante diu Paulo,
ductus somno, cecidit de tertio coena-
culo deorsum, & sublatu est mortuus.
¶ Ad quem cū descendisset Paulus,
incubuit super eum: & complexus
dixit, Nolite turbari, anima enim ip-
sius in ipso est. ¶ Ascēdens autem, fran-
gensque panem & gustans, satisque
allocutus vsq. in lucem, sic profectus
est. ¶ Adduxerunt autem puerū viuen-
tem, & consolati sunt non minimē.
¶ Nos autem ascēdentes nauem, nauig-
auimus in Asson, inde suscepturi
Paulam, sic enim disposuerat ipse per
terram iter facturus. ¶ Cū autem in-
uenisset nos in Asson, assumpto co-
uenimus Mitylēnen. ¶ Et inde nauigā-
tes, sequenti die venimus cōtra Chiū:
& alia applicuimus Samū, & sequenti
die venimus Milētum. ¶ propoluera-
t enim Paulus transnauigare Ephesum,
nequa mora illi fieret in Asia. Festi-
nabat enim, si possibile sibi esset, vt
diem Pentecosten faceret Ierosoly-
mis. ¶ A Mileto autem mittens Ephe-
sum, vocauit maiores natu ecclesiae. ¶
¶ Qui cū venissent ad eum, & simul
essent, dixit eis, Vos scitis à prima die
qua ingressus sum in Asiam, qualiter
vobiscum per omne tempus fuerim,
¶ seruiens Domino cū omni humili-
tate & lachrymis & tērationibus quae
mihi acciderunt ex insidiis Iudaeorū:
quomodo

conue-
nisset I
MS.

I MS. G.

Pente-
costes R.
G. S.

CAP. XX. Apostolorum. 333

- 20 ? quomodo nihil subtraxerim vtiliū,
 quominus annuntiarem vobis, & do-
 21 cerem vos publicè & per domos, ? te-
 stificans Iudæis atque Gentilibus in
 Deum poenitentiam & fidem in Do-
 22 minum nostrum Iesum Christum. ? Et
 nunc ecce alligatus ego spiritu, vado
 E in Ierusalem: quæ in ea ventura sint
 23 mihi ignorās, ? nisi quod Spiritus san-
 ctus per omnes ciuitates mihi pro-
 testatur, dicens: quoniā vincula & tri-
 bulationes Ierolymis me inueniunt.
 24 ? Sed nihil horū vereor: nec facio ani-
 mam meam pretiosiores quā me,
 dummodo cōsummem cursum meū
 & ministerium * quod accepi à Domi-
 no Iesu, testificari Euangelium gratiæ
 25 Dei. ? Et nunc ecce ego scio, quia am-
 plius non videbitis faciem meam vos
 omnes, per quos transiui prædicans
 26 regnum Dei. ? Quapropter contestor
 vos hodierna die, quia mundus sum à
 sanguine omnium. ? Nō enim subter-
 27 fugi, quominus annuntiare omne
 cōsiliū Dei vobis. ? Attendite vobis
 & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus
 sanctus posuit episcopos, regere eccle-
 28 siam Dei, quam acquisiuit sanguine
 suo. ? Ego scio quoniam intrabunt post
 29 discessionem meam lupi * rapaces in
 30 vos, non parcentes gregi. ? Et ex vo-
 bis ipsi exurgent viri loquentes per-
 ueris, vt abducant discipulos post se.
 31 ? Propter quod vigilate, memoria re-
 tinentes quoniā per triennium nocte
 & die non cessauī, cū lachrymis mo-
 32 nens vnūquemque vestrum. ? Et
 nunc cōmendo vos Deo & verbo gra-
 tiæ

* verbi

* graues
 MS. G.
 S. autē lu-
 pi essent.

riæ ipsius, qui potensest ædificare, &
 dare hereditatem in sanctificatis om-
 nibus. ¶ Argentum & aurum, aut ve-
 stem nullius concupiui. ¶ Ipsi ¶ scitis
 quoniam ad ea quæ mihi opus erant,
 & his qui mecum sunt, ministraue-
 runt manus istæ. ¶ Omnia ostēdi vo-
 bis, quoniā sic laborātes, oportet sus-
 cipere infirmos, ac meminisse verbi
 Domini Iesu, (quoniam ipse dixit,)
 Beatiusest magis dare, quā accipere.
 ¶ Et cū hæc dixisset, positis genibus
 suis orauit cum omnibus illis. ¶ Ma-
 gnus autē fletus factus est omniū &
 procumbentes super collū Pauli, os-
 culabantur eum, dolentes maximē in
 verbo quod dixerat, quoniam amplius
 faciem eius non essent visuri. Et de-
 ducebant eum ad nauem.

CAP. XXI.

Cū autē factum esset vt nauiga-
 remus, abstracti ab eis, recto cursu
 venimus Coum, & sequenti die Rho-
 dum, & inde Pataram. ¶ Et cū inue-
 nissimus nauem transfretantem in
 Phœnicē: ascendentes nauigauimus.
 ¶ Cū apparuissimus autem Cyprio, re-
 linquentes eam ad sinistrā, nauigau-
 mus in Syriam, & venimus Tyrū: ibi
 enim nauis expositura erat onus. ¶ In-
 uentis autem discipulis, mansimus ibi
 diebus septem: qui Paulo dicebant per
 Spiritum, ne ascēderet Ierosolymam.
 ¶ Et expletis diebus profecti ibamus,
 deducētibz nos omnibus cum vxor-
 ribz & filiis vsque foras ciuitatem:
 & positis genibus in litore, orauimus.
 ¶ Et cū valefecissemus inuicem, ascendi-

CAP. XXI. Apostolorum.

335

ascēdimus nauim: illi autem redierūt
 7 in sua. ¶ Nos verò nauigatione ^{expleta}
 B cita à Tyro descendimus Ptolemai- 12 MS. G.
 dam: & salutatis fratribus, n̄ alimus
 8 die vna apud illos. ¶ Alia autē die pro-
 fecti, venimus Cæsariēam. Et intran-
 tes domum ¶ Philippi Euangelistæ, qui ^{Supr. 6, 5.}
 erat vnus de septem, māsimus apud ^{2 MS. G.}
 9 eum. Huic autem erant quatuor filie
 10 virgines, prophetantes. ¶ Et cū mora-
 remur per dies aliquot, superuenit
 quidā à Iudæa propheta, nomine Aga-
 11 bus. ¶ Is cū venisset ad nos, tulit zo-
 nam Pauli: & alligans sibi pedes &
 manus dixit, Hæc dicit Spiritus san-
 ctus: Virū cuius est zona hæc, sic affli-
 gabunt in Ierusalem Iudæi, & tradent
 12 in manus Gentiu. ¶ Quod cū audis-
 C semus, rogabamus nos & quilocī il-
 lius erant, ne ascenderet Ierosolymā.
 13 ¶ Tunc respōdit Paulus, & dixit, Quid
 facitis stantes & affligentes cor meū?
 Ego enim non solum alligari, sed &
 mori in Ierusalem: paratus sum pro-
 14 pter nomen Domini Iesu. ¶ Et cū ei
 suadere nō possemus, quienimus, di-
 15 centes, Domini voluntas fiat. ¶ Post
 dies autē istos preparati, ascende-
 16 mus in Ierusalē. ¶ Venērunt autem &
 ex discipulis à Cæsariē nobiscū, addu-
 cētes secū (apud quem hospitaremur)
 ¶ Mnasē quendā Cypriū, antiquū ^{Mnasē}
 17 discipulū. ¶ Et cū venissemus Ie-
 rosolymam, libenter exceperunt nos ^{12 MS. G. s.}
 18 fratres. ¶ Sequenti autem die introibit
 Paulus nobiscū ad Iacobū, omnesque
 19 collecti sunt seniores. ¶ Quos cū salu-
 D tasset, narrabat per singula, quæ Deus
 fecisset

fecisset in Gentibus per ministerium
 ipsius. ²⁰ At illicum audissent, magni
 ficabant Deum, dixeruntq. ei: Vides
 frater quot millia sunt in Iudæis qui
 crediderunt: & omnes æmulatores
 sunt legis. ²¹ Audierunt autem de te quia
 discessionem doceas à Moyse eorum
 qui per Gentes sunt Iudæorum: dicēs
 nō debere eos circūcidere filios suos,
 neque secundum consuetudinem in-
 gredi. ²² Quid ergo est? utique oportet
 conuenire multitudinem: audient
 enim te superuenisse. ²³ Hoc ergo fac
 quod tibi dicimus, Sunt nobis viri
 quatuor, vorum habentes super se.
²⁴ His assumptis, sanctificate cum illis:
 & impende in illis, ¶ vt radant capita:
 & scient omnes quia quæ de te audie-
 runt, falsa sunt, sed ambulas & ipse
 custodiens legem. ²⁵ De his autem qui
 crediderunt ex Gentibus nos ¶ scripsi
 mus iudicantes vt abstineant se ab
 idōlis immolato, & sanguine, & suf-
 focato, & fornicatione. ²⁶ Tunc Paulus
 assumptis viris, postera die ¶ purifica-
 tus cum illis intrauit in templum, an-
 nuntians expletionem dierum purifi-
 cationis, donec offerretur pro vno-
 quoque eorū oblatio. ²⁷ Dum autem se-
 ptem dies consummarentur, hi qui de
 Asia erant Iudæi, cū vidissent eum in
 templo, concitauerunt omnem popu-
 lum, & iniecerunt ei manus, ¶ clamā-
 tes, Viri Israëlita, adiuuate; hic est ho-
 mo qui aduersus populum & legem &
 locam hunc, omnes vbique docens,
 in super & Gentiles induxit in tem-
 plum, & violauit sanctū locum istum.
 ¶ (Viderant

Num. 6, 18

Supr. 18, 2.

Sup. 15, 20.

29.

Inf. 24, 18.

29 [†] (Viderant enim Trophimum Ephe-
 F sum in ciuitate cum ipso, quem as-
 timauerunt quoniam in templū intro-
 30 duxisset Paulus.) [†] Commotaq. est ci-
 uitas tota: & facta est concursio po-
 puli. Et apprehendentes Paulum, tra-
 hebant eum extra templum: & statim
 31 clausæ sunt ianuæ. [†] Quærentibus au-
 tem eum occidere, nuntiatum est tri-
 buno cohortis, Quia tota confundi-
 32 tur Ierusalem. [†] Qui statim assumptis
 militibus & centurionibus, decurrit
 ad illos. **¶** Qui cū vidissent tribunū
 & milites, cessauerunt percutere Pau-
 33 lum. [†] Tunc accedens tribunus appre-
 hendit eum, & iussit eum alligari ca-
 tenis duabus: & interrogabat quis es-
 34 set, & quid fecisset. [†] Alij autem aliud
 G clamabant in turba. Et cū nō posset
 certum cognoscere præ tumultu, ius-
 35 sit duci eum in castra. [†] Et cū venis-
 set ad gradus, contigit vt portaretur à
 36 militibus propter vim populi. [†] Se-
 quebatur enim multitudo populi, cla-
 37 mans, Tolle eum. [†] Et cū coepisset in-
 duci in castra Paulus, dicit tribuno,
 Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui
 38 dixit, Græcè nosti? [†] Nōne tu es Ae-
 gyptius qui ante hos dies tumultum
 concitasti, & eduxisti in desertū qua-
 39 tuor millia virorum scitariorū? [†] Et di-
 xit ad eum Paulus, **¶** Ego homo sum
 quidem Iudæus à Tarso, Ciliciæ non
 ignotæ ciuitatis ^a municeps. Rogo au-
 tem te, permitte mihi loqui ad popu-
 40 lum. [†] Et cū ille permisisset, Paulus,
 stans in gradibus, annuit manu ad ple-
 bem. & magno silentio facto, allocu-

Inf. 26, 21.

Inf. 22, 3.

^a ciuis
MS. R.

tus est lingua Hebræa, dicens:

CAP. XXII.

Sup. 2, 3.

Sup. 9, 2.

Sup. 9, 3.

¶ timora-

¶ Ananias autem quidā, vir * secundum legem

Viri fratres & patres, audite quam
ad vos nunc reddo rationē. ¶ (Cum
audissent autem quia Hebræa lingua
loqueretur ad illos, magis præstiterūt
silentium. ¶ Et dicit, ¶) Ego sum vir Iu-
dæus, natus Tarso Ciliciæ, nutritus
autem in ista ciuitate, secus pedes Ga-
maliel eruditus iuxta veritatē pater-
næ legis, æmulator legis sicut & vos
omnes estis hodie: ¶ Qui hanc viam
persecutus sum vsq; ad mortem, alli-
gans & tradens in custodias viros ac
mulieres, ¶ sicut princeps sacerdotum
mihi testimonium reddit, & omnes
maiores natu. ¶ A quibus & epistolas
accipiēs ad fratres, Damascum perge-
bam, vt adducerē inde vinctos in Ie-
rusalē, vt punirentur. ¶ Factū est autē
eunte me, & appropinquante Dama-
sco media die, subito de cælo circum-
fulsit me lux copiosa: ¶ & decedens in
terram, audiui vocem dicentem mihi,
Saule, Saule, quid me persequeris?
¶ Ego autem respondi, Quis es Domi-
ne? Dixitq; ad me, Ego sum Iesus Na-
zarenus, quem tu persequeris. ¶ Et qui
mecum erant, lumen quidē viderunt,
vocem autem non audierunt eius qui
loquebatur mecum, ¶ Et dixi, Quid fa-
ciam Domine? Dominus autem dixit
ad me, Surgens vade Damascum & ibi
tibi dicetur de omnibus quæ te opor-
teat facere. ¶ Et cum non viderem præ-
claritate luminis illius, ad manū de-
ductus à comitibus, veni Damascum.
¶ Ananias autem quidā, vir * secundum
legem

CAP. XXXII. Apostolorum. 339

legem testimonium habens ab omni-
 83 bus habitantibus Iudæis, & veniens ad
 D me, & astans dixit mihi, Saule frater,
 respice. Et ego eadem hora respexi in
 84 eum. & At ille dixit, Deus patrum no-
 strorum præordinavit te, ut cognosce-
 res voluntatem eius, & videres iustū,
 85 & audires vocem ex ore eius: & quia
 eris testis illius ad omnes homines,
 86 eorum quæ vidisti & audisti. & Et nunc
 quid moraris? Exurge, & baptizare, &
 87 abluc' peccata tua inuocato nomine
 ipsius. & Factum est autem reuertenti
 mihi in Ierusalem, & oranti in tem-
 88 plo, fieri me in stupore mentis, &
 E videre illum dicentem mihi, Festina,
 & exi velociter ex Ierusalem: quoniā
 non recipient testimonium tuum de
 89 me. & Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt
 quia ego erā concludens in carcerem
 & cadens per synagogas eos qui cre-
 90 debant in te: & Et cūm funderetur san-
 guis Stēphani testis tui, ego astabā &
 cōsentiebam, & custodiebā vestimen-
 91 ta interficientium illum. & Et dixit ad
 me, Vade, quoniā ego in nationes lō-
 92 gē mittam te. & Audiebant autem eum
 vsq. ad hoc verbum, & leuauerunt vo-
 cem suā dicentes, Tolle de terra huius-
 93 modi: non enim fas est eum viuere.
 F & Vociferantibus autē eis, & proicien-
 tibus vestimenta sua, & puluerem ia-
 94 ctantibus in aërem, & iussit tribunus
 induci eum in castra, & flagellis cadi,
 & torqueri eum: ut sciret propter quā
 95 causam sic acclamarēt ei. & Et cū astrin-
 xissent eū lorīs, dicit astanti sibi Cen-
 turioni Paulus: Si hominē Romanū

tus & MS.

R. G.

* iustus &

* ablucere

3 MS. 6. G.

autem du-

bia sunt.

* Q. n.

Sup. 8. 3.

Sup. 7. 3.

& indemnatum licet vobis flagellare?

¶ Quo audito, Centurio accessit ad tri- 26

bunum, & nuntiavit, dicēs, Quid actu-

rus es? hic enim homo cuius Roma-

nus est. ¶ Accedens autē tribunus, di- 27

xit illi, Dic mihi, si tu Romanus es? G

At ille dixit, Etiam. ¶ Et respondit tri- 28

bunus, Ego multa summa^a ciuitatem

hanc consecutus sum. ¶ Et Paulus ait,

Ego autem & natus sum. ¶ Protinus 29

ergo discesserunt ab illo qui eum tor-

turi erant. Tribunus quoque timuit

postquam rescivit, quia cuius Roma-

nus esset, & quia alligasset eū. ¶ Poste- 30

ra autem die volens scire diligentius

qua ex causa accusaretur à Iudæis, sol-

uit eum, & iussit sacerdotes conuenire

& omne concilium : & producens

Paulum, statuit inter illos.

CAP. XXIII.

Intendens autem in conciliū Pau- 1

lus ait, Viri fratres, ego omni con- A

scientia bona conuersatus sum ante

Deum, vsq. in hodiernū diem. ¶ Prin- 2

ceps autē sacerdotum Ananias præce-

pit assistantibus sibi percutere os eius.

¶ Tunc Paulus dixit ad eum, Percutiet 3

te Deus, paries dealbate. Et tu^a sedens

judicas me secundum legē, & contra

legem iubes me percuti? ¶ Et qui asta- 4

bant dixerunt: Summum sacerdotem

Dei maledicis? ¶ Dixit autē Paulus, 5

Nesciebā fratres, quia princeps est sa-

cerdotū. Scriptum est enim : ¶ Princi-

pem populi tui non maledices. ¶ Sciens 6

autem Paulus quia vna pars esset Sad-

ducæorum, & altera Phariseorum, ex-

clamauit in concilio, Viri fratres, ¶ Ego

Phariseus

^a ciuilita-

tē Ms. R. I.

^a πολι-

τία. G.

^a ius mu-

nicipij. S.

^a sedes iu-

dicans R.

G. S.

Exo. 22, 27

Phil. 3, 5

- B** Phariseus sum filius [¶]Phariseorum: [¶]Pharisei
 Ide spe & resurrectione mortuorum ^{R G. 6.}
7 ego iudico. [¶]Et cum hæc dixisset, fa- ^{Inf. 24, 22.}
 cta est dissensio inter Phariseos &
 Sadduceos, & soluta est multitudo.
8 [¶]Sadducei enim dicunt non esse re- ^{Mt. 22, 23}
 surrectionem, neque Angelum, neq.
 Spiritum: Pharisei autem utraq. con-
 fitentur. [¶]Factus est autē clamor ma-
 gnus. Et surgentes quidam Phariseo-
 rum, pugnabant dicentes, Nihil ma-
 li inuenimus in homine isto. quid si
 Spiritus locutus est ei, aut angelus?
10 [¶]Et cum magna dissensio facta esset,
 timēstri unus ne discerneretur Pau-
 lus ab ipsis, iussit milites descendere,
 & rapere eum de medio eorum, ac de-
 ducere eum in castra. [¶]Sequenti au-
 tem nocte assistens ei Dominus, ait,
 Constans esto: sicut enim testificatus
 es de me in Ierusalem, sic te oportet &
 Romæ testificari. [¶]Facta autē die col-
 legerūt se quidā ex Iudæis, & deuoue-
 runt se dicentes, neq. manducatu-
 ros neq. bibitu-
13 ros donec occiderent Pau-
 lum. [¶]Erāt autē plus quā quadraginta
 viri, qui hæc cōiurationem fecerant: ^{- 5 MS. G.}
14 [¶]qui accesserūt ad principes sacerdotū ^{at R. & S.}
 & seniores, & dixerūt, Deuotione deu- ^{legunt.}
 ouimus nos nihil gustatu-
15 ros, donec occidamus Paulum. [¶]Nunc ergo vos
 notum facite tribuno cum cōcilio, vt
 producat illū ad vos, tanquam aliquid
 certius cognituri de eo. Nos verò, prius
 quā appropiet, parati sumus inter-
16 ficere illū. [¶]Quod cum audisset tilius
 sororis Pauli insidias, venit & intra-
17 uit in castra, nuntiauitq. Paulo. [¶]Vo-

cans autem Paulus ad se vnū ex Cen-
 turionibus, ait, Adolescentē hunc per-
 duc ad tribunal, habet enim aliquid
 indicare illi. Et ille quidem assumens
 eum duxit ad tribunū, & ait, Vincētus
 Paulus rogauit me hunc adolescentem
 perducere ad te, habentē aliquid loqui
 tibi. Apprehendēs autē tribunus ma-
 nū illius, secessit cum eo seorsum, &
 interrogauit illum, Quid est quod ha-
 bes indicare mihi? Ille autem dixit,
 Iudæis conuenit rogare te, vt crastina
 die producas Paulum in concilium,
 quasi aliquid certius inquisituri sint
 de illo. Tu verò ne credideris illis, in-
 fidiantur enim ei ex eis viri amplius
 quàm quadraginta, qui se deuouerunt
 non manducare neque bibere, donec
 interficiant eum: & nunc parati sunt,
 expectantes promissum tuum. Tri-
 bunus igitur dimisit adolescentem,
 præcipiens ne cui loqueretur quoniā
 hæc nota sibi fecisset. Et conuocatis
 duobus centurionibus dixit illis, Pa-
 rate milites ducētos, vt eant vsque Ce-
 sariēam, & equites septuaginta, & lan-
 cearios ducentos, à tertia hora noctis
 & iumenta præparate, vt imponen-
 tes Paulum, eum saluum perducerent
 ad Felicem præsidē. (Timuit enim
 ne fortè raperent eum Iudæi, & occi-
 derent, & ipse postea caluniam su-
 stineret, tanquam accepturus pecu-
 niam.) Scribens epistolā continētē
 hæc: CLAVDVS Lyſias optimo
 Præsidi Felici salutem. Virum hunc
 comprehensum à Iudæis, & incipien-
 tem interfici ab eis, superueniēs cum
 EXEC-

*rogans 6
 MS. R. G. S.

-9 MS.
 G. S.

CAP. XXXIII. Apostolorum. 343

exercitu eripui, cognito, quia Roma-
 28 nus est: Volensq; scire causam quam
 obiciebant illi, deduxi eum in conci-
 29 lium eorum. Quē inueni accusari de
 quæstionibus legis ipsorum: nihil ve-
 30 rō dignum morte aut vinculis haben-
 tem crimen. Et cū mihi perlatum
 esset de infidiis quas parauerant illi,
 misi eum ad te, denuntians & accusa-
 31 toribus, vt dicant apud te. Vale. Mil-
 lites verō, secundum præceptum sibi,
 32 assumentes Paulum, duxerūt per no-
 stem in Antipatridem. Et postera die
 dimissis equitibus vt cum eo irent, re-
 33 uersi sunt ad castra. Qui cū venis-
 sent Cæsareā, & tradidissent episto-
 lam præsidī, statuerunt ante illum &
 34 Paulum. Cū legisset autē, & inter-
 rogasset de qua prouincia esset: & co-
 35 gnoscens quia de Cilicia, Audiam te,
 inquit, cū accusatores tui venerint.
 Iussitque in prætorio Herōdis custo-
 diri eum.

* & 4 MS.

G.

CAP. XXXIII.

A Post quinque autem dies descendit
 princeps Sacerdotum Ananias,
 cum senioribus quibusdā & Tertullo
 quodā oratore, qui adierunt præsidem
 2 aduersus Paulum. Et citato Paulo
 cœpit accusare Tertullus, dicēs, Cū
 in multa pace agamus per te. & mul-
 ta corrigantur per tuā prouidentiam:
 3 semper & vbique suscipimus opti-
 me Felix, cū omni gratiarū actione.
 4 Ne diutius autem te protraham, oro
 breuiter vt audias nos pro tua clemē-
 5 tia. Inuenimus hunc hominē pesti-
 ferum, & concitantē seditiones om-
 nibus Iudeis in vniuerso orbe, & au-

Y 4

thorens

thorem seditionis sectæ Nazarenorū,
 quē etiā templū violare conatus est,
 quem & "apprehensum" - voluimus se-
 cundum legem nostram iudicare. ¶ Su-
 perueniens autem tribunus Lysias, cū
 vi magna eripuit eum de manibus no-
 stris, iubens accusatores eius ad te ve-
 nire, à quo poteris ipse iudicans, de
 omnibus istis cognoscere, de quibus
 nos accusamur. ¶ Adiecerunt au-
 tem & Iudæi, dicentes hæc ita se ha-
 bere. ¶ Respondit autē Paulus, (annuen-
 te sibi præside dicere) Ex multis annis
 te esse iudicem genti huic sciens, bono
 animo pro me satisfaciam. ¶ Potes
 enim cognoscere quia non plus sunt
 mihi dies quā duodecim, ex quo
 ascendi adorare in Ierusalem. ¶ & neq.
 in templo inuenerunt me cum aliquo
 disputantem, aut concursum facien-
 tem turbæ, neq. in synagogis, neque
 in ciuitate: ¶ neq. probare possunt tibi
 de quibus nunc me accusant. ¶ Confi-
 teor autem hoc tibi, quod secundum
 sectam, quam dicunt hæresim, sic de-
 serui "patri Deo meo", credens om-
 nibus quæ in lege & Prophetis scripta
 sunt: ¶ spem habens in Deum, quam
 & ipsi expectant resurrectionem fu-
 turam iustorum & iniquorū. ¶ In hoc
 & ipse studeo sine offendiculo con-
 scientiæ habere ad Deū, & ad homines
 semper. ¶ Post annos autē plures, elec-
 tos synas facturus in gentem meam
 veni, & oblationes, & vota. ¶ In quibus
 me, clauenerunt me purificatum in tem-
 plo: non cum turba, neq. cū tumultu-
 dicentes: tu. ¶ Quidam autem ex Asia Iudæi, quos

" appre-
 hēdinius

MS. B. G. S.

- 3 MS. B.

G q. Q. n.

¶ patrio 2

MS. G. S.

- 7 MS. G.

Sup. 21, 26.

* Et appre-

henderūt

me, cla-

uenerunt

me purificatum

in tem-

plo: non

cum turba,

neq. cū tumultu-

dicentes: tu.

¶ Quidam autem ex Asia Iudæi, quos

CAP. XXV. Apostolorum. 345

- quos oportebat apud te præsto esse & accusare, siquid haberent aduersum me: ²⁰ aut hi ipsi dicant, siquid inuenerunt in me iniquitatis, cum stem in cõ-
²¹ cilio, nisi de vna hac solummodo voce, qua clamaui inter eos stas, || Quo-
²² niã de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie à vobis. ²³ Distulit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens, Cum Tribunus Lysias descen-
²⁴ derit, audiam vos. ²⁵ Iussitque Centurioni custodire eum, & habere requiẽ, necquenquam de suis prohibere min-
²⁶ istrare ei. ²⁷ Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla vxora sua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo fidem quæ est in
²⁸ Christum Iesum. ²⁹ Disputante autem illo de iustitia & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respon-
³⁰ dit; Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te: ³¹ simul & sperans, quodd pecunia ei daretur à Paulo, propter quod & frequenter ac-
³² cersens eum, loquebatur cum eo. ³³ Biennio autem expleto accepit successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAP. XXV.

- ¹ Festus ergo cum venisset in pro-
² uinciam, post triduum ascendit Ierosolymam à Cæsaræa. ³ Adieruntque eum principes sacerdotum, & primi Iudæorum aduersus Paulum: & roga-
⁴ bant eum, ⁵ postulantes gratiã aduersus eum, ut iuberet perducì eum in Ierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum

Tolle ini-
 micu no-
 strum.
 msq.

Sup. 23, 6.

eum in via. ¶ Festus autē respondit, ser-
 uari Paulum in Cæsareā: se autē ma-
 iurius profecturum. ¶ Qui ergo in vo-
 bis (ait) potentes sunt, descendentes
 simul, si quod est in viro crimen, ac-
 cusent eum. ¶ Demoratus autem inter
 eos dies non amplius quàm octo aut
 decem, descendit Cæsareā, & altera
 die sedit pro tribunali: & iussit Pau-
 lum adduci. ¶ Qui cū perductus esset,
 circumsteterunt eum qui ab Ierosoly-
 ma descenderāt Iudæi, multas & gra-
 ues causas obiiicientes, quas nō pote-
 rant probare, ¶ Paulo rationē redden-
 te, Quoniam neque in legem Iudæo-
 rum, neque in templum, neq; in Cæ-
 saream quicquam peccāui. ¶ Festus au-
 tem volens gratiam præstare Iudæis,
 respondens Paulo, dixit, Vis Ieroso-
 lymam ascendere, & ibi de his iudica-
 ri apud me? ¶ Dixit autem Paulus, Ad
 tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet
 iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu
 melius nosti. ¶ Si enim nocui, aut di-
 gnum morte aliquid feci, non recuso
 mori. si verò nihil est eorum quæ hi
 accusant me, nemo potest me illis do-
 nare. Cæsarem appello. ¶ Tunc Festus
 cum concilio locutus, respondit, Cæ-
 saream appellasti? ad Cæsarem ibis. ¶ Et
 cū dies aliquot transacti essent, Agrip-
 pa rex & Bernice descenderunt Cæ-
 sareā ad salutandum Festum. ¶ Et
 cū dies plures ibi demorarentur, Fe-
 stus regi indicauit de Paulo, dicēs, Vir
 quidā est derelictus à Felice victus,
 ¶ de quo cū essem Ierosolymis, adie-
 runt me principes sacerdotum & se-
 niores

- 36 niores Iudæorum, postulant aduer-
 sus illum damnationem. ¶ Ad quos
 respondi, Quia non est Romanis con-
 suetudo donare aliquem hominem,
 priusquā is qui accusatur, præsentem
 habeat accusatores, locumque defen-
 dendi accipiat ad abluenda crimina.
 37 ¶ Cum ergo huic cōuenissent, sine vlla
 E dilatione sequenti die sedens pro tri-
 38 bunalī, iussi adduci virum. ¶ De quo
 cū stetissent accusatores, nullam cau-
 sam deferrebant, de quibus ego suspi-
 39 cabar malū: ¶ Quæstiones verò quas-
 dam de sua superstitione habebāt ad-
 uersus eū, & de quodā Iesu defuncto
 20 quē affirmabat Paulus viuere. ¶ Hæsi-
 tans autē ego de huiusmodi quæstio-
 ne, dicebā si vellet ire Ierosolymam, &
 21 ibi iudicari de istis. ¶ Paulo autem ap-
 F pellante vtr̄ seruaretur ad Augusti co-
 gnitionē, iussi seruari eū, donec mit-
 22 tā eum ad Cæsarē. ¶ Agrippa autē dixit
 ad Festum, Volebam & ipse hominē
 23 audire. Cras, inquit, audies eū. ¶ Alte-
 ra autem die cū venisset Agrippa &
 Bernice cum multa ambitione, & in-
 troissent in auditorium cum tribu-
 24 nis & viris principalib⁹ ciuitatis, iu-
 bente Festo adductus est Paulus. ¶ Et
 C dicit Festus, Agrippa rex, & omnes
 qui simul adestis nobiscum viri, vide-
 tis hūc, de quo omnis multitudo Iu-
 dæorum interpellauit me Ierosoly-
 mis, petentes & acclamantes non o-
 25 portare eū viuere amplius. ¶ Ego verò
 comperi, nihil dignum morte eū ad-
 misisse. Ipso autem hoc appellante ad
 26 Augustum, iudicaui mittere. ¶ De quo
 quid

* Augusti
 cognitio-
 ni MS.

* & hic
 MS. G. f.

quid certum scribam domino nō habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximē ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam. ¶ Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & causas eius non significare.

CAP. XXVI.

Agrippa verō ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro temetipso. A Tunc Paulus extensa manu cepit rationem reddere. ¶ De omnibus quibus accusor à Iudeis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cū sim defensusus me hodie, ¶ maximē resciente ¶ omnia quæ apud Iudæos sunt consuetudines & quæstiones: propter quod obsecro, patienter me audias. ¶ Et quidem vitam meam à iuuetute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ierosolymis, nouerunt omnes Iudæi: ¶ præscientes me ab initio (si velint testimonium perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi Phariseus. ¶ Et nunc in spe quæ ad patres nostros repromissionis facta est à Deo, sto iudicio subiectus. ¶ in qua duodecim tribus nostræ nocte & die deseruientes, sperant deuenire. De qua spe accusor à Iudeis, rex. ¶ Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mortuos suscitatur? ¶ Et ego quidem existimaueram me aduersus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere. ¶ quod & feci Ierosolymis, & multos sanctorum ego in carceribus inclusi, à principibus sacerdotum potestate accepta: & cū

omnes
R. G. S.

in quā
MS. G. S.

Exp 8, 3, 9,
2. 22, 4.

CAP. XXVI. Apostolorum. 349

- cum occiderentur, detuli sententiam.
- 11 ¶ Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebā blasphemare: & amplius insaniens in eos, persequebar usque in exterās ciuitates. ¶ In quibus ¶ dum irem Damascum cū potestate & permissu principum sacerdotum, ¶ ¶ die media, in via, vidi, rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, & eos qui mecum simulerant. ¶ Omnesque nos cū decidissemus in terrā, audiui vocē loquentē mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durū est tibi cōtra stimulum calcitrare. ¶ Ego autem dixi, Quises Domine? Dominus autem dixit, Ego sum Iesus, quē tu persequeris. ¶ Sed exurge & sta super pedestuos: ad hoc enim apparui tibi vt constituam te ministrum & testē eorum quæ vidisti; & eorum quibus apparebo tibi, ¶ eripiens te de "populis" ¶ "populo" & gentibus in quas nunc ego mitto te, 2 MS. G. S.
- 18 ¶ aperire oculos eorum, vt conuertantur a tenebris ad lucem, & de potestate satanæ ad Deum, vt accipiant remissionē peccatorum & sortem inter sanctos per fidem quæ est in me. ¶ Unde, rex Agrippa, nō fui incredulus cælesti visioni: ¶ ¶ sed his qui sunt Damasci primū, & Ierosolymis, & in omnē regionem Iudææ, & Gentibus annuntiabam, vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deū, digna pœnitentiæ opera facientes. ¶ Hac ex causa me Iudæi cū essem in templo, ¶ comprehensum tentabant volentes me interficere. ¶ Auxilio autem adiu-

Supr. 9, 2.

Supr. 9, 3.

22, 9.

2 MS. G. S.

Supr. 9, 20.

28, 13, 14.

24, 1.

Supr. 21, 32.

- 4 MS.

G. S.

tus Dei, vsque in hodiernum diē sto, &
 testificans minori atque maiori, nihil
 extradicens quā ea quæ Prophetæ
 locuti sunt futura esse, & Moyses, & si
 passibilis Christus, si primus ex resur-
 rectione mortuorum, lumen annun-
 tiaturus est populo & Gentibus. Hæc
 loquente eo, & rationem reddente,
 Festus magna voce dixit, Insanis Pau-
 le: multæ te literæ ad insaniam conuer-
 tunt. Et Paulus: Non insano (inquit)
 optime Feste: sed veritatis & sobrieta-
 tis verbalor. Scit enim de his rex
 ad quæ & constanter loquor, latere e-
 nim eum nihil horum arbitror. Neque
 enim in angulo quicquā horū gestum
 est. Credis rex Agrippa prophetis?
 Scio quia credis. Agrippa autem ad
 Paulum: In modico suades me Chri-
 stianum fieri. Et Paulus: Opto apud
 Deū, & in modico, & in magno: non
 tantum te, sed etiā omnes qui audiunt
 hodie fieri tales, qualis & ego sum,
 exceptis vinculis his. Et exurrexit
 rex, & præses, & Bernice, & qui assi-
 debant eis. Et cū secessissent, loque-
 bantur ad inuicē, dicentes, Quia nihil
 morte aut vinculis dignum quid asse-
 cit homo iste. Agrippa autem Festo
 dixit, Dimitti poterat homo hic, si
 non appellasset Cæsarem.

facit 2
 Ms. G.

2 Cor. 11, 25

Adrumē
 tinā Ms.

Q. n.

incipiē
 tem Ms.

Gq. s.

CAP. XXVII.

UT autem iudicatum est navigare
 eum in Italiam, & tradi Paulum
 cum reliquis custodiis cēturioni no-
 mine Iulio cohortis Augustæ, Iascē-
 dentes nauem Adrumetinam inci-
 pientes navigare circa Asiæ loca, su-
 stulimus

CAP. XXVII. Apostolorum. 358

stulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macédone Thessalonicensi.

3 † Sequenti autē die devenimus Sidonem. Humanè autem tractans Iulius Paulū, permisit ad amicos ire, & cu-

4 ram sui agere. † Et inde cū sustulisse-

5 mus, subnavigavimus Cyprium: pro-

6 pterea quòd essent venti cōtrarij. † Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navi-

7 gantes, vénimus "Lystram", quæ est

8 Lyciæ: † & ibi inueniens centurio na-

9 vem Alexandrinam navigantem in

10 Italiam, transposuit nos in eam. † Et

11 cū multis diebus tardè navigaremus,

12 & vix devenissemus contra Gnidum

13 prohibente nos vento, adnavigavi-

14 mus Cretæ iuxta Salmōnem: † & vix

15 iuxta navigantes, venimus in locum

16 quendam qui vocatur Boni portus,

17 cui iuxta erat ciuitas Thalassa. † Multo

18 autem tempore peractō, & cū iam

19 non esset tuta navigatio, eò quòd † ie-

20 iunium iam præterisset, † consolaba-

21 tur † Paulus, † dicens eis, Viri, video

22 quoniam cum iniuria & multo dam-

23 no non solū oneris & navis, sed etiā

24 animarum nostrarū incipite esse navi-

25 gatio. † Centurio autem gubernatori

& nacléro magis credebat, quā his

26 quæ à Paulo dicebantur. † Et cū aptus

27 portus non esset ad hyemandū, plu-

28 rimi statuerunt consilium navigare

29 inde, si quomodo possent devenien-

30 tes Phœnicem, hyemare, portū Cre-

31 tæ respicientem ad Africū & ad Co-

32 rum. † Aspirante autem Austro, æsti-

33 mantes propositum se tenere, cū su-

34 stulissent de Asson, legebant Cretā.

35 † Non

† Myra
G.S.

† 26 MS. G
† consule-
bat S.

† παρρησι-
as id est, sua-
debat, ad-
monebat
G.

† eos MS.
S.

¶ Non post multum autē misit se con- 14
 tra ipsam ventus Typhonicus qui vo-
 catur Euroaquilo. ¶ Cumque arrepta 15
 esset nauis, & nō posset conari in ven-
 tum, data naue flatibus, ferebamur.
 ¶ In insulam autem quandam decur- 16
 rentes, quæ vocatur Cauda, potuimus
 vix obtinere scapham. ¶ Qua sublata, 17
 adiutorii vtebantur, accingentes na-
 uem, timentes ne in Syrtim incide-
 rent: summissio vase sic ferebantur.
 ¶ Valide autem nobis tempestate iac- 18
 tatis, sequenti die iactum fecerunt:
 ¶ & tertia die suis manibus armamēta 19
 nauis proiecerunt. ¶ Neq. autem sole,
 neque syderibus apparentibus per plu- 20
 res dies, & tempestate non exigua im-
 minente, iam ablata erat spes omnis
 salutis nostræ. ¶ Et cū multa ieiunatio 21
 fuisset, tunc stans Paulus in medio
 eorum, dixit, Oportebat quidē o viri,
 audito me, non tollere à Creta, lucrī-
 que facere iniuriam hanc & iacturā.
 ¶ Et nunc suadeo vobis bono animo 22
 esse. amissio enim nullius animæ erit
 ex vobis, præterquam nauis. ¶ Astitit 23
 enim mihi hac nocte angel⁹ Deicuius
 sum ego, & cui deseruio, ¶ dicens, Ne 24
 timeas Paule, Cæsari te oportet assi-
 stere: & ecce donauit tibi Deus om- 25
 nes qui nauigant tecū. ¶ Propter quod
 bono animo estote viri: credo enim 26
 Deo, quia sic erit, quemadmodum di-
 ctum est mihi. ¶ In insulā autē quan- 26
 dam oportet nos deuenire. ¶ Sed po- 27
 stea quā quartadecima nox super-
 uenit, nauigantibus nobis in Adria
 circa mediam noctem, suspicabantur
 nautæ

* & 3 Ms.
 G. s.

- nautæ apparere sibi aliquam regionē.
 28 ⁹ Qui & summittētes bolidem, inue-
 nerunt passus viginti: & pusillū inde
 separati, inuenerunt passus quindecim.
 29 ⁹ Timentes autē ne in aspera loca
 incideremus, de puppi mittentes
 ancoras quatuor, optabāt diem fieri.
 30 ⁹ Nautis verò quærentibus fugere de
 naui, cūm misissent scapham in ma-
 re, sub obtentu quasi inciperēt à pro-
 31 ra ancoras extendere, & dixit Paulus
 F Centurioni & militibus, Nisi hi in
 naui manserint, vos salui fieri nō po-
 32 testis. ⁹ Tunc absciderūt milites funes
 scaphæ: & passi sunt eam excidere.
 33 ⁹ Et cūm lux inciperet fieri, rogabat
 Paulus omnes sumere cibum, dicens,
 Quartadecima die hodie expectantes
 ieiuni permanetis, nihil accipientes.
 34 ⁹ Propter quod rogo vos accipere cibū
 pro salute vestra: quia nullius vestrū
 35 capillus de capite peribit. ⁹ Et cū hæc
 dixisset, sumens parem, gratias egit
 Deo in conspectu omnium: & cūm fre-
 36 gisset, cœpit manducare. ⁹ Animæ-
 quiores autē facti omnes, & ipsi sum-
 37 pserunt cibū. ⁹ Eramus verò vniuersæ
 animæ in naui ducentæ septuaginta
 38 sex. ⁹ Et satiati cibo alleuiabant nauē,
 39 iactantes triticum in mare. ⁹ Cū autē
 G dies factus esset, terram non agnosce-
 bant: sinum verò quendam conside-
 rabant habentem litus, in quem co-
 40 gitabant, si possent eiicere nauem. ⁹ Et
 cūm ancoras sustulissent, committe-
 bant se mari, simul laxantes iunctu-
 ras gubernaculorū: & leuato artēmo-
 ne secundum auræ flatum, tendebant
 ad litus.

Mat. 10, 30

Luc. 12, 7

ad litus. ¹ Et cū incidissemus in locū ⁴⁰
 dithalassum, impegerunt nauem: &
 prora quidem fixa manebat immobi-
 lis: puppis verò soluebatur à vi maris.
² Militū autem consiliū fuit vt cu- ⁴²
 stodias occiderent: nequis cū enatal-
 set, effugeret. ³ Centurio autem volens ⁴³
 seruare Paulū, prohibuit fieri: iussit-
 que eos qui possent natate, emittere
 se primos, & euadere, & ad terrā exi-
 re: ⁴ & cæteros alios in tabulis fere- ⁴⁴
 bant: quosdam super ea quæ de naui
 erant. Et sic factum est, vt omnes ani-
 mæ euaderent ad terram.

CAP. XXVIII.

^a Melita
^{a. G. S.}

ET cū euasissemus, tunc cogno- ¹
 uimus quia ^a Mitylene, insula vo- ^A
 cabatur. Barbari verò præstabant non
 modicam humanitatem nobis. ² Ac-
 censa enim pyra reficiebant nos om-
 nes, propter imbrem qui imminabat
 & frigus. ³ Cū cōgregasset autē Pau-
 lus sarmentorum aliquantam multi-
 tudinem, & imposuisset super ignē,
 vipera à calore cū processisset, inua-
 sit manū eius. ⁴ Vt verò viderunt Bar-
 bari pendentē bestiam de manu eius,
 adinuicem dicebant, Vtique homici-
 da est homo hic, qui cū euaserit de
 mari, vltio non finit eum viuere. ⁵ Et
 ille quidem excutiens bestiā in ignē,
 nihil mali passus est. ⁶ At illi existima-
 bant eum in tumorem conuertendū.
⁷ & subito casuram & mori. Diu au-
 tem illis ^a expectantibus & videntibus
 nihil mali in eo fieri, conuertētes se,
 dicebant eū esse Deum. ⁸ In locis au-
 tem illis erant prædia principis insu-
 læ, nō

^a ut R. G.
^a speran-
 tibus Ms
 g.

12. nomine Publii, qui nos suscipiens,
8 triduo benignè exhibuit. ? Contigit
autem patrem Publii febris & dy-
9 senteria vexatum iacere. Ad què Pau-
C lus intrauit: & cùm orasset, & im-
pulsisset ei manus, saluauit eum. ? Quo
facto, & omnes qui in insula habebant
10 infirmitates, accedebant, & curaban-
tur. ? qui etiam multis honoribus nos
11 honorauerunt, & nauigantibus im-
posuerunt quæ necessaria erant. ? Post
12 menses autem tres, nauigauimus in
naui Alexandrina, quæ in insula hye-
mauerat, cui erat insigne Castorum.
13 ? Et cùm venissemus Syracusam, man-
simus ibi triduo. ? Inde circumlegètes
14 deuenimus Rhegiû: & post unum diem
flante Austro, secunda die venimus
15 Puteolos, ? vbi inuentis fratribus, ro-
gati sumus manere apud eos dies se-
16 ptem: & sic venimus Romam. ? Et in-
de cùm audissent fratres, occurrerunt
nobis vsque ad Apij forû, ac Tres Ta-
17 bernas. Quoscùm vidisset Paulus, gra-
tias agens Deo, accepit fiduciam. ? Cùm
autem venissemus Romam, permis-
sum est Paulo manere sibi, met cùm cu-
18 stodiente se milite. ? Post tertium au-
tem diem cōuocauit primos Iudæo-
rum. Cumque conuenissent, dicebat
eis, Ego, viri fratres, nihil aduersus
19 plebem faciens, aut morè paternum,
vinculus ab Ierosolymis traditus sum
20 in manus Romanorum, ? qui cùm in-
terrogationem de me habuissent, vo-
luerunt me dimittere, ed quòd nulla
esset causa mortis in me. ? Contradi-
centibus autem Iudæis, coactus sum
21 appel-

356 Acta Apostol. CAP. XXVIII.
 appellare Cæsarem, non quasi gētem
 meam habens aliquid accusare. ¶ Pro- 20
 pter hanc igitur causam rogavi vos vi-
 dere & alloqui. Propter spem enim
 Israël, catena hac circumdatus sum.
 ¶ At illi dixerunt ad eum, Nos neque 21
 literas accepimus de te à Iudæa, neque
 adueniens aliquis fratrum nuntiauit,
 aut locutus est quid de te malū. ¶ Ro- 22
 gamus autem à te audire quæ sentis:
 nam de secta hac notū est nobis quia
 ubique ei contradicitur. ¶ Cū consti- 23
 tuissent autem illi diem, venerunt ad
 eum in hospitium plures: quibus ex-
 ponebat, testificans regnum Dei, sua- 24
 densque eis de Iesu ex lege Moyſi &
 Prophetis, à mane vsque ad vesperam.
 ¶ Et quidam credebant his quæ dice- 24
 bantur: quidam verò non credebant.
 ¶ Cumque inuicem non essent cōsen- 25
 tientes, discedebant, dicente Paulo
 vnum verbum: Quia bene Spiritus
 sanctus locutus est per Isaiā Prophe-
 tam ad patres nostros, ¶ dicens, Vado 26
 ad populum istū, & dic ad eos, ¶ Aure
 audietis, & non intelligetis: & viden-
 tes videbitis, & non perspicietis. ¶ In- 27
 Luc. 8, 10. crassatum est enim cor populi huius,
 Ioh. 9, 40. & auribus grauiter audierunt, & ocu-
 Rom. 11, 8. los suos compresſerunt: ne fortè vi- 28
 deant oculis, & auribus audiant, &
 corde intelligant, & conuertantur, &
 sanem eos. ¶ Notū ergo sit vobis, quo- 29
 niam Gentibus missum est hoc salu-
 tare Dei, & ipsi audient. ¶ Et cū hac 29
 dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multā
 habentes inter se quæſtionem. ¶ Man- 30
 sit autem biennio toto in suo condu-
 cto: &

Isa. 6, 9.

Mat. 13, 14

Mat. 4, 12.

Luc. 8, 10.

Ioh. 9, 40.

Rom. 11, 8.

CAP. I. Epist. Pauli ad Rom. 357

31 Et: & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, & prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

EPISTOLA PAVLI

APOSTOLI AD ROMANOS.

CAP. I.

PAVLVS, seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, ¶ segregatus in Euangelium Dei, & quod antè promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis, & de filio suo, (qui factus est ei ex semine David secundum carnem, & qui prædestinatus est filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri, & per quem accepimus gratiam & Apostolatam ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius, in quibus estis & vos vocati Iesu Christi: ¶ omnibus, qui sunt Roma, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo. ¶ Primū quidē gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. ¶ Testis enim mihi est Deus, cui seruo in spiritu meo in Euangelio filij eius, quod sine intermissione memoria vestri facio ¶ semper in orationibus

nibus meis, obsecrās si quomodo tan-
dem aliquando prosperū iter habeam **B**
in volūtate Dei, veniendi ad vos. **¶** De- **11**
sidero enim videre vos, ut aliquid im-
pertiar vobis gratiæ spiritualis, ad cō-
firmandos vos: **¶** id est, simul consola- **12**
ti in vobis per eam quæ inuicem est
fidem vestram atque meā. **¶** Nolo au- **13**
tem vos ignorare fratres, quia sæpe
proposui venire ad vos, (& prohibi-
tus sum vsque adhuc) ut aliquem fru-
ctum habeam: **¶** in vobis, sicut & in cæ-
teris gentibus. **¶** Græcis ac Barbaris, **14**
sapientibus & insipientibus debitor
sum: **¶** "ita", quod in me, promptū est, **15**
& vobis qui Romæ estis, euangeliza-
re. **¶** Non enim erubescō Euangelium. **16**
Virtus enim Dei est, in salutem omni
credenti, Iudæo primū & Græco.
¶ Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex **17**
fide in fidem: sicut scriptum est: **¶** Iu-
rus autem ex fide "viuit". **¶** Reuelatur **18**
enim ira Dei de cælo, super omnem
impietatem & iniustitiam hominum **C**
eorum qui veritatem "Dei" in iniu-
stitia detinent: **¶** quia quod notum est **19**
Dei, manifestum est in illis. Deus e-
nim illis manifestauit. **¶** Inuisibilia e- **20**
nim ipsius, à creatura mundi per ea
quæ facta sunt intellecta, conspici-
tur: sempiterna quoque eius virtus &
diuinitas: "ita" ut sint inexcusabiles. **21**
¶ Quia cū cognouissent Deum: nō **22**
sicut Deum glorificauerunt, aut gra-
tias egerunt: sed euauerunt in cogi-
tationibus suis, & obscuratum est in-
spiciens cor eorum. **¶** dicentes enim se **23**
sē sapiētes, stulti facti sunt. **¶** Et mu- **24**
tauerunt

¶ & 4 MS.
Amb. G. q.
s.
itaque **¶**
MS. Amb.
s.

Abac. 2, 4.
Rom. 10, 38
Gal. 3, 11.
"viuet"
MS. R. G. S.
"i MS.
G. S.

¶ 2 MS.
G. S.
Eph. 4, 17.
12.

tauerunt gloriā incorruptibilis Dei,
in similitudinem imaginis corrupti-
bilis hominis, & volucrū & quadru-
pedum, & serpentiū. † (Propter quod
tradidit illos Deus in desideria cor-
dis eorum, in immunditiam: vt con-
tumeliis afficiant corpora sua in se-
metipsis.) † qui commutauerunt ve-
ritatem Dei in "mendacium": & co-
luerunt, & seruierunt creaturæ potius
quàm creatori, qui est benedictus in
secula. Amen. † Propterea tradidit il-
los Deus in passiones ignominie. Nā
fœminæ eorum immutauerunt na-
turalem vsum, in eum vsum qui est
contra naturam. † Similiter autem &
masculi, relicto naturali vsum fœmi-
næ, exarserunt in desideriis suis in-
uicem, masculi in masculos turpitu-
dinem operantes, & mercedem (quā
oportuit) erroris sui in semetipsis re-
cipientes. † Et sicut non probauerunt
Deum habere in notitia: tradidit il-
los Deus in reprobū sensum: vt fa-
ciant ea quæ non cōueniunt: † reple-
tos omni iniquitate, malitia, fornicatione,
auaritia, nequitia, plenos inui-
dia, homicidio, contentione, dolo,
malignitate, susurrones, † detractores,
Deo odibiles, cōtumeliosos, supbos,
elatos, inuentores malorū, parētibus
non obedientes, † inspiētes, incōposi-
tos, sine affectione, absq; fœdere, sine
misericordia. † Quicū iustitiam Dei
cognouissent, - nō intellexerūt quo-
niam qui talia agūt, digni sunt mor-
te: non solum - qui ea faciunt, sed e-
tiam - qui consentiunt facientibus.

"mendacium" 2 M^o.
G. 5.

"conueniunt" 1 M^o.
3.

- G. S. Q. N
- 1 M^o. G. 5
- 1 M^o. G. 8

Mat. 7. 2.

¶ qui i

MS. G.

¶ contem
nis: igno-

tas MS.

Amb. S.

Q. N.

¶ diem 2

MS. S.

Mat. 16. 1

¶ queren-

tibus MS.

Amb. G.

Q. N.

Deu. 10. 17

2 Pav. 19. 7

Iob. 34. 19.

Mat. 10. 34.

¶ & 1 MS.

G. S.

Mat. 7. 21

Luc. 12. 22.

Propter quod inexcusabilis es ^o homo omnis qui iudicas. ¶ In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas. eadem enim agis quæ iudicas. ¶ Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. ¶ Existimas autem hoc ^o homo qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? ¶ An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? ¶ Secundum autem duritiā tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ & revelationis iusti iudicii Dei, ¶ ¶ qui reddet unicuique secundum opera eius, ¶ iis quidē, qui secundum patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem quærunt vitam æternam, ¶ iis autē qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati: ira & indignatio. ¶ Tribulatio & angustia in omnē animam hominis operantis malum, Iudæi primū & Græci, ¶ gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primū & Græco. ¶ ¶ non enim est acceptio personarum apud Deum. ¶ Quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: & quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. ¶ ¶ Non enim auditores legis iusti sunt apud Deū: sed factores legis iustificabuntur. ¶ Cum enim Gentes quæ legem non habent, natura-

- naturaliter ea quæ legis sunt faciunt:
 eiusmodi legē non habentes, ipsi sibi
 15 sunt lex: qui ostēdunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem "cogitationum accusantium, aut etiam defendētium",
 16 in die cūm iudicabit Deus occulta hominum, secundū euangeliū meū,
 17 per Iesum Christum. Si autem tu Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in Deo, & nosti voluntatē eius, & probas utiliora, instructus per legem, confidis te ipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum
 20 qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ & veritatis in lege. Qui ergo alium doces, te ipsum non doces. qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis nō mœchandū, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis: qui in lege gloriaris, per præuarcationem legis Deū inhonoras. ¶ (Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes, sicut scriptum est.) Circuncisio quidem prodest, si legem obserues: si autem præuarcator legis sis, circuncisio tua præputium facta est. Si igitur præputium iustitias legis custodiat: nōne præputium illius in circuncisionem reputabitur? & iudicabit id quod ex natura est præputium, legem consummans, te, qui per literā & circuncisionem præuarcator legis es? Non enim qui in manifesto, Iudæus est, neque quæ in mani-

"cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus. MS: Amb. Q. n. — 1 MS. G.

Isa. 52, 5.
Eze. 36, 26

fecto, in carne, est circumcisio: ¹ sed ²⁹
 qui in abscondito, Iudæus est: & cir-
 cuncisio cordis, in spiritu, non litera:
 cuius laus non ex hominibus, sed ex
 Deo est.

Quid ergo amplius Iudæo est? ¹
 aut quæ utilitas circumcisionis? ² **A**

³ Multum per omnem modum. Pri- ³

mum quidem quia credita sunt illis
 eloquia Dei. ⁴ Quid enim si quidā illo- ³

rum non crediderunt? ⁵ Nunquid in-
 credulitas illorum fidem Dei ⁶ eva-
 cuavit? ⁷ Absit. ⁸ Est autē Deus ve- ⁴

rax: ⁹ Omnis autem homo mēdax, si-
 cut scriptū est: ¹⁰ Ut iustificeris in ser-
 monibus tuis: & vincas cū iudicaris.

¹¹ Si autē iniquitas nostra iustitiā Dei ⁵

commendat, quid dicemus? Nunquid
 iniquus est Deus qui infert iram? (se-
 cundum hominē dico.) ⁶ Absit. alio- ⁶

quin quo modo iudicabit Deus hūc ⁷

mundum? ⁸ Si enim veritas Dei in ⁷

meo mendacio abundavit, in gloriā
 ipsius: quid adhuc & ego tanquā pec-
 cator iudicor? ⁹ & non (sicut blasphe- ⁸

mur, & sicut aiunt quidam nos ⁹

dicere) faciamus mala, ut veniant bo-
 na? quorū damnatio iusta est. ¹⁰ Quid ⁹

ergo? præcellimus eos? Nequaquam.

¹¹ Causati enim sumus Iudæos &

Græcos, omnes sub peccato esse: ¹² si. ¹⁰

cut scriptū est: ¹³ Quia non est iustus
 quisquā, ¹⁴ Non est intelligēs, non est ¹¹

requirēs Deum. ¹⁵ Omnes declinaue- ¹²

runt, simul inutiles facti sunt: non est
 qui faciat bonum, non est vsque ad
 vnum. ¹⁶ Sepulchrum patens est gut- ¹³

tur corū, linguis suis dolose agebant.

2 Ti. 2, 19.

2 euacua-

bit 5 Ms.

R. G.

Ionn. 3, 33

2 E. H. o. G.

Ps. 115, 11.

Psal. 50, 6.

-4 Ms. 5.

2 Præcau-

fati 1 Ms.

R. G. 5.

Gal. 3, 22.

Psal. 13, 1.

52, 3.

Psal. 5, 11.

CAP. II. I. ad Romanos. 363

- 1 Venenum aspidum sub labiis eorū. *Ps. 139, 4.*
 2 Quorum os maledictione & amar- *Ps. 9, 7.*
 3 tudine plenum est: ? Veloces pedes *Isa. 59, 7.*
 4 eorum ad effundendum sanguinem. *Pro. 1, 16.*
 5 Contritio & infelicitas in viis eo-
 6 rum: ? & viam pacis non cognoue-
 7 runt. ? Non est timor Dei ante oculo-
 8 eorum. ? || Scimus autem quoniam
 9 quacunque lex loquitur, iis qui *Ps. 35, 2.*
 10 in lege sunt loquitur: ut omne os ob- *Gal. 2, 16.*
 11 struatur, & subditus fiat omnis mun-
 12 dus Deo: ? || quia ex operibus legis nō
 13 iustificabitur omnis caro coram illo: *Gal. 2, 16.*
 14 Per legē enim cognitio peccati. ? Nūc
 15 autem sine lege iustitia Dei manife-
 16 stata est: testificata à lege & Prophe-
 17 tis ? Iustitia autē Dei per fidem Iesu
 18 Christi, in omnes & super omnes qui
 19 credunt in eū. nō enim est distinctio.
 20 Omnes enim peccaverunt: & egent
 21 gloria Dei. ? Iustificati gratis per gra-
 22 tiam ipsius, per redemptionem quæ
 23 est in Christo Iesu, ? quem proposuit
 24 Deus "propitiationem", per fidem in
 25 sanguine ipsius, ad ostensionem iusti-
 26 tiæ suæ, propter remissionem præce-
 27 dentium delictorum, ? in sustentatio-
 28 ne Dei, ad ostensionem iustitiæ eius
 29 in hoc tēpore: ut sit ipse iustus, & ius-
 30 tificāse eum qui est ex fide Iesu Chri-
 31 sti. ? Vbi est ergo gloriatio tua? Ex-
 32 clusa est. Per quā legem? factorū? Nō,
 33 sed per legē fidei. ? Arbitramur enim
 34 iustificati hominē per fidem sine ope-
 35 ribus legis. ? An Iudæorū Deus tan-
 36 tūm? nōne & Gentium? Imō & Gen-
 37 tium. ? quoniam quid ē vnus est Deus,
 38 qui "iustificat" circumcisionem ex fide, *bit 3 ms.*
 39 & præ-

"propiti-
 tiatorem
 MS. Amb.
 S. & pos-
 sunt hoc
 modo etiā
 veri G.
 - 1 MS.
 G. S.

"iustifica-
 bit 3 ms.

364 Epistola Pauli CAP. IIII.
& præputium per fidem. ? Legem er- 31
go destruiamus per fidem? Absit, sed le-
gem statuimus.

CAP. IIII.

Quid ergo dicemus inuenisse A- 1
brahâ patrē nostrum secūdam A
carnē? ? Si enim Abraham ex operibus 2
iustificatus est: habet gloriā, sed non
apud Deum. ? Quid enim dicit scri- 3
ptura? || Credidit Abraham Deo: & re-
putatum est illi ad iustitiam. ? Ei au- 4
tē qui operatur, merces non impu-
tatur secundum gratiam, sed secun- 5
dum debitum. ? Ei verò qui non ope-
ratur, credenti autem in eum qui iu-
stificat impium, reputatur fides eius
ad iustitiam—secundum propositum
gratiæ Dei. ? Sicut & Dauid dicit bea- 6
titudinem hominis, cui Deus accepto
fert iustitiam sine operibus, || Beati, 7
quorum remissæ sunt iniquitates, &
quorū tecta sunt peccata. ? Beatus vir 8
cui non imputauit Dominus pecca- B
tum. ? Beatitudo ergo hæc in circun- 9
cissione? — manet, an etiam in præpu-
tio? Dicimus enim quia reputata est
Abrahæ fides ad iustitiam. ? Quomo- 10
do ergo reputata est: in circuncisione,
an in præputio? Non in circuncisione,
sed in præputio. ? || Et signum accepit 11
circuncisionis, signaculum iustitiæ
fidei quæ est in præputio: vt sit pater
omnium credentiū per præputium,
vt reputetur & illis ad iustitiam: ? & 12
sit pater circuncisionis non iis tantū
qui sunt ex circuncisione, sed & iis
qui sectantur vestigia fidei quæ est in
præputio patris nostri Abrahæ. ? Non 13
enim

*legis MS.

Amb.

Gen. 15, 6.

Gal. 3, 6.

Iac. 2, 23.

-2 MS.

G.S.

Psal. 31, 2.

*imputa-

bit 6 MS.

R. Amb. G

*tantum

MS. Amb.

-3 MS.

G.S.

Gen. 17, 10

11.

- enim per legem promissio Abrahamæ,
 C aut semini eius ut hæres esset mun-
 14 di: sed per iustitiã fidei. ¶ Si enim qui
 ex lege, hæredes sunt: exinanita est fi-
 15 des, abolita est promissio. ¶ Lex enim
 iram operatur. Vbi enim non est lex:
 16 nec præuaricatio. ¶ Idèd ex fide, - vt - Amb. S.
 secundum gratiam * firma sit promissio
 * vt i MS.
 omni semini, non ei qui ex lege
 est solum, sed & ei qui ex fide est Abra-
 hæ, qui pater est omnium nostrum, Amb. G. S.
 17 ¶ (sicut scriptũ est: ¶ Quia patrem mul- Gen. 17, 4
 tarum gentium posui te) ante Deum,
 "cui credidisti", qui viuificat mor-
 tuos: & vocat ea quæ non sunt, tan-
 18 quam ea quæ sunt. ¶ qui contra spem
 D in spem credidit: ut fieret pater mul-
 tarum gentium secundum quod di-
 ctum est - ei: ¶ Sic erit semen tuũ -
 19 sicut stellæ cæli, & arena maris. ¶ Et nõ
 infirmatus est fide: nec considerauit
 corpus suum * mortuũ, cum ferè cen-
 tum esset annorum, & mortuã vul-
 20 uam Saræ. ¶ In repromissione etiam
 Dei non hæsitauit diffidentia: sed
 cõfortatus est fide, dans gloriam Deo:
 21 ¶ plenissimè sciens quia quæcunque
 22 promisit, potens est & facere. ¶ Idèd
 23 & reputatum est illi ad iustitiã. ¶ Nõ
 est autem scriptum tantũ propter
 ipsum quia reputatum est illi - ad iu-
 24 stitiã: ¶ sed & propter nos, quibus
 reputabitur credentibus in eum, qui
 suscitauit Iesum - Christum Domi-
 25 num nostrũ à mortuis, ¶ qui traditus
 est propter delicta nostra, & resurre-
 xit propter iustificationem nostram.

habemus **I**ustificati ergo ex fide, pacem habemus
 G. n. beamus ad Deum per Dominum
 Eph. 2, 18. nostrum Iesum Christum: per quem
 fide & habemus accessum per fidem in
 MS. G. gratiam istam in qua stamus, & glo-
 G. S. riamur, in spe gloriæ filiorum Dei.
 Inc. 1, 3. Non solum autem: sed & gloriamur
 in tribulationibus: scientes quod tri-
 bulatio patientiam operatur: patientia
 Heb. 9, 14. autem probationem; probatio ve-
 ro spem. spes autem non confundit:
 quia charitas Dei diffusa est in cor-
 Heb. 9, 15. dibus nostris, per Spiritum sanctum
 28. qui datus est nobis. Vt quid enim
 2 Pet. 3, 12. Christus, cum adhuc infirmi esse-
 mus, secundum tempus pro impiis
 mortuus est? Vix enim pro iusto quis
 moritur: nam pro bono forsitan quis
 audeat mori. Commendat autem cha-
 ritatem suam Deus in nobis: quoniam
 si o. n. cum adhuc peccatores essemus, Chri-
 secundum stus pro nobis mortuus est. Multo
 tempus igitur magis nunc iustificati in san-
 MS. guine ipsius, salvi erimus ab ira per
 ipsum. Si enim cum inimici essemus,
 reconciliati sumus Deo per mortem
 Filij eius: multo magis reconciliati,
 salvi erimus in vita ipsius. Non so-
 lum autem: sed & gloriamur in Deo
 per Dominum nostrum Iesum Christum,
 per quem nunc reconciliationem ac-
 cepimus: Propterea sicut per unum
 hominem peccatum in hunc mun-
 dum intrauit, & per peccatum mors:
 & ita in omnes homines mors per-
 transiit, in quo omnes peccaverunt.
 usque ad legem enim peccatum erat
 in mun-

- in mundo: peccatum autē non ^{im} ^{imputa-}
¹⁴ putabatur, cū lex non esset'. [?] Sed ^{tur, cū}
 regnavit mors ab Adam vsq; ad Moy- ^{lex non}
 sen; etiam in eos qui non peccauerunt ^{est; M.S.}
 in similitudinē prauaricationis Adæ, ^{G.}
¹⁵ qui est forma futuri. [?] Sed non sicut
 delictum, ita & donū. si enim vnus
 delicto multi mortui sunt: multo ma-
 gis gratia Dei & donū, in gratia vnus
 hominis Iesu Christi in plures abun-
 dauit. [?] Et non sicut per vnum ^{peccan-}
¹⁶ ^D catum', ita & donum. nam iudiciū in ^{tēs M.S.G.}
 quidem ex vno, in condemnationē:
 gratia autem ex multis delictis, in
 iustificationem. [?] Si enim in vnus
¹⁷ delicto mors regnavit per vnū: mul-
 to magis abundantiam gratiæ & do-
 nationis & iustitiæ accipientes, in
 vita regnabunt per vnum Iesum
¹⁸ Christum. [?] Igitur sicut per vnus de-
 lictum, in omnes homines in con-
 demnationem: sic & per vnus iusti-
 tiam, in omnes homines in iustifica-
¹⁹ tionem vitæ. [?] Sicut enim per inobe-
 dientiam vnus hominis, peccatores
 constituti sunt multi: ita & per vnus
²⁰ obedientiam, iusti cōstituentur mul-
 ti. [?] Lex autem subintravit vt abun-
 daret delictum. Vbi autem abunda-
 uit delictum, superabundauit gratia.
²¹ [?] Vt sicut regauit peccatum ^{in mor-}
 in vitam æternam, per Iesum Chri- ^{te; M.S.G.}
 stum Dominum nostrum. ^{G.}

CAP. VI.

- ¹ ^A Quid ergo dicemus? Permanebi-
 mus in peccato vt gratia aban-
 det? Absit. [?] Qui enim mortui sumus
 peccato,

fratres

Ms. G. 5.

Gal. 3, 27.

Col. 2, 12.

Eph. 4, 23.

Col. 3, 10.

Heb. 9, 14.

12, 2.

1 Pet. 2, 1.

peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? ¹ An ignoratis quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? ² Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vite ambulemus. ³ Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: simul & resurrectionis erimus. ⁴ Hoc sciētes quia verus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati, ut ultra non seruiamus peccato. ⁵ Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato. ⁶ Si autem mortui sumus cum Christo: credimus quia simul etiam viuemus cum Christo, ⁷ scientes quod Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. ⁸ Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel: quod autem uiuit, uiuit Deo. ⁹ Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato: uiuentes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro. ¹⁰ Non ergo regnet peccatum in uestro mortali corpore ut obediatis concupiscentiis eius. ¹¹ Sed neque exhibeatis membra uestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete uos Deo, tanquam ex mortuis uiuentes: & membra uestra arma iustitię Deo. ¹² Peccatum enim uobis non dominabitur, non enim sub lege estis, sed sub gratia. ¹³ Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. ¹⁴ Nescitis quoniam cui exhibetis uos seruos ad obediē-

CAP. VII. ad Romanos.

369

- diendum, serui estis eius cui obeditis,
sive peccati ad mortem, sive obedi-
tionis ad iustitiam? ¶ Gratias autem
Deo quod fuistis serui peccati, obedi-
stis autem ex corde in eam formam
doctrinæ in qua traditi estis. ¶ Libera-
ti autem à peccato, serui facti estis iu-
stitiæ. ¶ Humanum dico, propter in-
firmitatem carnis vestræ. sicut enim
exhibuistis membra vestra seruire im-
munditiæ & iniquitati, ad iniquita-
tem: ita nunc exhibete membra ve-
stra seruire iustitiæ, in sanctificatione.
¶ Cum enim serui essetis peccati, li-
beri fuistis iustitiæ. ¶ Quem ergo fru-
ctum habuistis tunc in illis, in qui-
bus nunc erubescitis? Nā finis illorum
mors est. ¶ Nunc verò liberati à pecca-
to, serui autem facti Deo, habetis fru-
ctum vestrum in sanctificationem, fi-
nem verò vitam æternam. ¶ Stipendia
enim peccati, mors. Gratia autem
Dei, vita æterna in Christo Iesu Do-
mino nostro.

quam
Ambros.
G. 5.

- 5 Ms. G.

CAP. VIII.

- ¶ Nignoratis fratres (scientibus e-
nim legem loquor) quia lex in
homine dominatur quantotempore
viuit? ¶ Nam quæ sub viro est mulier:
viuente viro alligata est legi. si autē
mortuus fuerit vir eius: soluta est lege.
à lege viri. ¶ Igitur viuente viro, voca-
bitur adultera, si fuerit cū alio viro. si
autē mortuus fuerit vir eius, liberata
est à lege viri: vt non sit adultera
fuerit cum alio viro. ¶ Itaque fratres
mei & vos mortificati estis legi per s.
corpus Christi: vt sitis alterius qui ex

1 Cor. 7. 39

viuenti

G. 5.

lege.

Amb. G. 5.

- Ms. G.

liberata

si

1 Ms. G.

- 1 Ms. G.

370 Epistola Pauli CAP. VII.
mortuis surrexit, vt fructificemus
Deo. ¶ Cū enim essemus in carne, 5
passiones peccatorum, quæ per legem
erant, operabantur in membris no-
stris, vt fructificarent morti. ¶ nunc 6
autem soluti sumus à lege "mortis",
in qua detinebamur: ita vt seruiamus
in nouitate spiritus, & non in vetu-
state literæ. ¶ Quid ergo dicemus? lex 7
peccatum est? Absit. Sed peccatū non B
cognoui, nisi per legem. nam concu-
piscenciam nesciebam, nisi lex dice-
ret: ¶ Non concupisces. ¶ Occasione 8
autem accepta, peccatum per manda-
tum operatum est in me omnem cō-
cupiscenciam. Sine lege enim pecca-
tum mortuum erat. ¶ Ego autem vi- 9
uebam sine lege aliquando. Sed cū
venisset mandatum: peccatum reui-
xit. ¶ Ego autem mortuus sum: & 10
inuentum est mihi mandatum, quod
erat ad vitam, hoc esse ad mortē. ¶ Nā 11
peccatum occasione accepta per man-
datum, seduxit me, & per illud occi-
dit. ¶ Itaque lex quidē sancta, & man- 12
datum sanctum, & iustum & bonum.
¶ Quod ergo bonum est, mihi factum 13
est mors? Absit. sed peccatū, vt appa-
reat peccatum, per bonum operatum
est mihi mortē: vt fiat supra modum
peccans peccatum per mandatū. ¶ Sci 14
mus enim, quod lex spiritualis est: C
ego autem carnalis sum, venundatus
sub peccato. ¶ Quod enim operor, nō 15
intelligo: non enim quod volo*, hoc
* bonū o. ago; sed quod oīi*, illud facio. ¶ Si au- 16
* malū o. tem quod nolo, illud facio: consen-
tio legi, quoniam bona est. ¶ Nūc au- 17
tem

amortui
G. S. verū
textus cō-
formis est
MS. R.
Amb. &
G. q.

Exo. 20, 17.
Deut. 5, 21

1 Tim. 1, 3.

* bonū o.
* malū o.

CAP. VIII. ad Romanos.

371

- tem iā nō ego operor illud, sed quod
 18 habitat in me peccatum. ? Scio enim
 quia non habitat in me: hoc est, in
 carne mea, bonū. Nam velle adiacet
 mihi: perficere autē bonum, non in-
 19 uenio. ? Non enim quod volo bonum,
 D hoc facio: sed quod nolo malum, hoc
 20 ago. ? Si autem quod nolo, illud fa-
 cio: iā non ego operor illud, sed quod
 21 habitat in me, peccatum. ? Inuenio
 igitur legem, volenti mihi facere bo-
 num, quoniam mihi malum adiacet.
 22 ? Condelector enim legi Dei secundū
 23 interiorem hominem: ? video autem
 aliam legem in membris meis, repu-
 gnantem legi mentis meæ, & capti-
 uantem me in lege peccati, quæ est in
 24 membris meis. ? Infelix ego homo,
 quis me liberabit de corpore mortis
 25 huius? ? Gratia^a Dei^a per Iesum Chri-^a autem
 stum Dominum nostrum. Igitur ego ^{ms. G. s. q.}
 ipse mente seruo legi Dei: carne au-^a Deo G.
 tem, legi peccati. ^{q. n.}

CAP. VIII.

- 1 Nihil ergo nunc damnationis est
 A iis qui sunt in Christo Iesu: qui
 2 non secundū carnem ambulāt*. ? Lex^a sed secū-
 dum spi-
 ritum G.
 enim spiritus vitæ in Christo Iesu, li-
 beravit me à lege peccati & mortis.
 3 ? Nam quod impossibile erat legi, in
 quo infirmabatur per carnem: Deus
 filium suū mittens in similitudinem
 carnis peccati, & de peccato damna-
 4 uit peccatum in carne, ? ut iustificatio
 legis impleteretur in nobis, qui non se-
 cundum carnē ambulamus, sed secū-
 5 dūm spiritum. ? Qui enim secundum
 B carnē sunt: quæ carnis sunt, sapiunt.
 a 2 qui

qui verò secundū spiritum sunt: quæ
 sunt spiritus, sentiunt. ¶ Nā prudentia
 carnis, mors est: prudentia autē spi-
 ritus, vita & pax ¶ quoniam sapientia car-
 nis, "inimica est Deo": legi enim Dei
 non "est subiecta", nec enim potest.
 ¶ Qui autē in carne sunt, Deo placere
 non possunt. ¶ Vos autē in carne non
 estis, sed in spiritu, si tamen Spiritus
 Dei habitat in vobis. Si quis autē spi-
 ritum Christi non habet: hic non est
 eius. ¶ Si autem Christus in vobis est: 10
 corpus quidē mortuū est propter pec-
 catū, spiritus verò "vivit" propter "iu-
 stificationem". ¶ Quodd si Spiritus eius 11
 qui suscitavit Iesum à mortuis, habi- C
 tat in vobis: qui suscitavit Iesum Chri-
 stum à mortuis, vivificabit & morta-
 lia corpora vestra, propter inhabitantem
 Spiritū eius in vobis. ¶ Ergo fra- 12
 tres, debitores sumus: nō carni, vt se- 27
 cundum carnē vivamus. ¶ Si enim se- 13
 cundū carnem vixeritis: moriemini.
 si autem spiritu, facta carnis mortifi- 28
 caveritis: viueris. ¶ Quicunque enim 14
 spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei.
 ¶ ¶ Nō enim accepistis spiritū servitu- 15
 tis iterū in timore: ¶ sed accepistis spi-
 ritū adoptionis filiorum, in quo cla-
 mamus: Abba, (Pater.) ¶ Ipse enim 16
 Spiritus, testimonium reddit spiritui
 nostro quodd sumus filij Dei. ¶ Si autē 17
 filij: & hæredes, hæredes quidem Dei:
 cohæredes autē Christi: si tamē com-
 patimur, vt & conglorificemur. ¶ Ex- 18
 istimo enim quodd nō sunt condignæ D
 passioneshuius tēporis, ad futurā glo-
 riam quæ reuelabitur in nobis. ¶ Nam 19
 expe-

inimici-
 tia est in
 Deum

MS. S.

subiici-
 tur 3 MS.
 G. S.

vita

MS.

Amb. G. S.

iustitiā

3 MS. G. S.

2 Tim. 1, 7.

Gal. 4, 5.

5 MS.

Amb. G. S.

- expectatio creaturæ, reuelationem fi-
 20 liorum Dei expectat. [¶] Vanitati enim
 creatura subiecta est, non volens, sed
 propter eū qui subiecit eam [¶] in spe: [¶] in spem
 21 [¶] quia & ipsa creatura liberabitur a ser-
 uitudine corruptionis, in libertatē glo-
 22 riæ filiorum Dei. [¶] Scimus enim quod
 omnis creatura ingemunt, & partu-
 23 rit [¶] usq; adhuc. [¶] Nō solum autem illa,
 sed & nos ipsi primitias spiritus ha-
 bentes, & ipsi intra nos gemimus, ad-
 optionē filiorum - Dei expectantes,
 24 redemptionem corporis nostri. [¶] Spe
 E enim salui facti sumus. Spes autem
 quæ videtur, non est spes. nā quod vi-
 25 det quis: quid sperat? [¶] Si autē quod nō
 videmus, speramus: per patientiā ex-
 26 pectamus. [¶] Similiter autē & Spiritus
 adiuuat infirmitatē nostrā. nam quid
 oremus sicut oportet nescimus: sed
 ipse Spiritus postulat pro nobis gemit-
 27 tibus inenarrabilibus. [¶] Qui autē scru-
 tatur corda: scit quid desideret Spiritus:
 quia secundū Deum postulat pro
 28 sanctis. [¶] Scimus autē quoniam diligē-
 tibus Deū, omnia cooperantur in bo-
 num, iis qui secundū propositum vo-
 29 cati sunt - sancti. [¶] Nā quos præscioit:
 F & prædestinavit conformes fieri ima-
 ginis Filij sui: ut ipse sit primogenitus
 30 in multis fratribus. [¶] Quos autē præ-
 destinavit: hos & vocauit, & quos vo-
 cauit: hos & iustificauit, quos autē iu-
 31 stificauit: illos & "glorificauit". [¶] Quā
 ergo dicemus ad hæc? si Deus pro no-
 32 bis, quis cōtra nos? [¶] Qui etiā proprio
 filio nō pepercit, sed pro nobis omni-
 bus tradidit illū: quomodo nō etiā cū
 illo

¶ ms. G.
 ¶ in spem
 ms. S.

¶ ms.
 Amb. G. S.

¶ G. S.

¶ magni-
 ficauit 19
 MS. Amb.
 ¶ suo ms q

*donabit

G.S.

*Q.n.

* & 1 MS.

Amb.G.S.

- 3 MS.

Amb.G.S.

Psal. 43, 23

*per Aug.

G.S. Q.n.

- 1 MS.

Amb.G.S.

Q.n.

*Iesu MS.

Amb.

Act. 9, 2.

1 Cor. 15, 9

*testamē-

ta 3 MS.

Amb.G.S.

illo omnia nobisⁿ donauit? ⁿ Quis³³
 accusabit aduersus electos Dei? Deus
 qui iustificat. ⁿ Quis est qui condēnet? ³⁴
 Christus Iesus qui mortuus est, imò
 qui & resurrexit, quiⁿ est ad dexteram
 Dei, qui etiam interpellat pro nobis.
ⁿ Quis-ergoⁿ nos separabit à charitate ³⁵
 Christi? tribulatio? an angustia? an fa-
 mes? an nuditas, an periculū? an per-
 secutio? an gladius? ⁿ (sicut scriptum ³⁶
 est: ⁿ Quia propter te mortificamur
 tota die: æstimati sumus sicut oues
 occisionis.) ⁿ Sed in his omnibus su- ³⁷
 peramusⁿ propter eū qui dilexit nos.
ⁿ Certus sum enim quia neque mors, ³⁸
 neque vita, neq. angeli, neque princi-
 patus, neq. virtutes, neque instantia,
 neque futura, - neq. fortitudoⁿ, ⁿ neq. ³⁹
 altitudo, neq. profundū, neq. creatu-
 ra alia poterit nos separare à charitate
 Dei, quæ est in Christo Iesu Domino
 nostro. CAP. IX.

Veritatem dico in Christoⁿ, non ¹
 mentior, testimonium mihi perhi- ^A
 bente conscientia mea in Spiritu san-
 cto, ⁿ quoniā tristitia mihi magna est ²
 & cōtinuus dolor cordi meo. ⁿ Opta- ³
 bam enim ego ipse anáthema esse à
 Christo pro fratribus meis, qui sunt
 cognati mei secundum carnem, ⁿ qui ⁴
 sunt Israëlita, quorum adoptio est fi-
 liorum, & gloria, & testamentumⁿ, &
 legislatio, & obsequium, & promissa,
ⁿ quorū patres, & ex quibus est Chri- ⁵
 stus secundum carnem, qui est super ^B
 omnia Deus benedictus in secula. A-
 n en. ⁿ Non autem quodd exciderit ver- ⁶
 bum Dei. Non enim omnes qui ex Is-
 rael

7 raël, ij sunt Israëlitaë: ? neque "qui" se- "quia" 18
 men sunt Abraham, omnes filij: || sed in MS. A.
 8 Isaac vocabitur tibi semē: ? id est, non Amb. G. 5.
 qui filij carnis, hi filij Dei: sed qui || fi- Gen. 21, 12.
 lij sunt promissionis, æstimantur in Gal. 4, 28.
 9 semine. ? Promissionis enim verbum
 C hoc est, || Secundum hoc tempus ve- Gen. 12, 10.
 10 niam: & erit Saræ filius. ? Non solum
 autem - "illa": || sed & Rebecca ex vno - 2 MS. G.
 "concubitu" habens, Isaac "patris no- "illi 4 MS.
 11 stri". ? Cū enim nōdum nati fuissent, "hics.
 aut aliquid boni egissent aut mali (vt Gen. 25, 2.
 secundum electionē propositum Dei "concubi-
 12 maneret,) ? nō ex operibus, sed ex vo- tum G. 5.
 cantedictū est ei: || Quia maior seruiet "patre
 13 minori, ? sicut scriptum est: || Iacob di- nostro 5
 14 lexi, Esau autē odio habui. ? Quid er- MS. G. 5.
 go dicemus? nunquid iniquitas apud Gen. 25, 23
 15 Deū? Absit. ? Moyse enim dicit, || Mi- Mal. 1, 2, 3
 D serebor cuius misereor: & misericor- Exo. 33, 19
 16 diam præstabo "cui "miserebor". ? Igi "cui" 9 MS.
 tur non volentis, neq; currentis, sed "misereor
 17 misereoris est Dei. ? Dicit enim scri- G.
 ptura Pharaoni: || Quia in hoc ipsam Exod. 9, 16
 excitauite, vt ostēdam in te virtutem
 18 meam: & vt annuntietur nomē meū
 in vniuersa terra. ? Ergo cuius vult mi
 19 seretur: & quem vult indurat. ? "Di- "Dices R.
 cis" itaque mihi: Quid adhuc queri- G. 5.
 tur? voluntatienim eius quis resistit?
 20 ? O homo, tu quis es qui respondeas
 E Deo? || Nunquid dicit figmentum ei Isa. 45, 9.
 21 qui se finxit: Quid me fecisti sic? ? An Iere. 18, 6.
 non habet potestatem figulus luti, ex Sap. 15, 7.
 eadem massa facere aliud quidem vas
 in honorem: aliud verò in contume-
 22 liam? ? Quod si Deus volens ostende-
 re iram, & notam facere potentiam
 suam,

aptata
MS. R.
Amb. G. S.

Osee 2, 23.
1 Pet. 2, 10.
- 8 MS.
Q n.
Osee 1, 10.

Isa. 10, 22.
Osee 1, 10.
* 130.

Isa. 1, 9.

* Sectas 6
MS. G. S.

Isa. 3, 14.
28, 16.
1 Pet. 2, 7.

suam, sustinuit in multa patientia, va-
sa iræ apta in interitum, ut ostende-
ret diuitias gloriæ suæ in vasa miseri-
cordiæ quæ præparauit in gloriam.
Quos & vocauit nōs: non solum ex
Iudæis, sed etiam ex Gentibus, sicut
in Osee dicit, ¶ Vocabo non plebem
meam, plebem meā: & non dilectam,
dilectam: - & non misericordiā con-
secutam, misericordiā cōsecutam.
¶ Et erit, in loco ubi dictum est eis,
Non plebs mea vos: ibi vocabūtur fi-
lij Dei viui. ¶ Isaias autem clamat pro
Israel: ¶ Si fuerit numerus filiorum Is-
rael tanquam arena maris, reliquæ
saluæ fient. ¶ Verbum enim cōsum-
mans, & abbrevians in æquitate: quia
verbum breuiatum faciet Dominus
super terram. ¶ & sicut prædixit Isaias,
¶ Nisi Dominus sabaoth reliquisset
nobis semen: sicut Sodoma facti esse-
mus, & sicut Gomorrha similes fuisset-
semus. ¶ Quid ergo dicemus? Quod
Gentes quæ non sectabantur iustitiā, G
apprehenderunt iustitiam, iustitiam
autem quæ ex fide est. ¶ Israel verò se-
cundo legem iustitiæ, in legem iu-
stitiæ non peruenit. ¶ Quare? Quia nō
ex fide, sed quasi ex operibus, offen-
derunt enim in lapidem offensionis,
¶ sicut scriptum est: ¶ Ecce pono in
Sion lapidem offensionis, & petram
scandali: & omnis qui credit in eum,
non confundetur.

CAP. X.

Fratres, voluntas quidem cordis
mei & obsecratio ad Deū, sit pro A
illis in salutem. ¶ Testimonium enim
per-

- perhibeo illis quòd æmulationē Dei
habent, sed non secundum scientiā.
- 3 Ignorantes enim iustitiā Dei, & suā
quærentes statuere, iustitiæ Dei non
sunt subiecti. Finis enim legis, Chri-
stus: ad iustitiā omni credēti. ^{Q. B.} Moy-
ses enim scripsit, quoniam iustitiā quæ
ex lege est ¶ qui fecerit homo, viuet in
ea. Quæ autem ex fide est iustitia, ^{Leui. 18, 5}
sic dicit, ¶ Ne dixeris in corde tuo, ^{Eze. 20, 11}
B quis ascendet in cælū? id, est Christū ^{Deu. 30, 12}
7 deducere. Aut quis descēdet in aby-
sum? hoc, est Christum à mortuis re-
uocare. Sed quid dicit scriptura? - 3 Ms.
¶ Propè est verbum in ore tuo, & in G. S.
corde tuo. hoc est verbum fidei quod ^{Deu. 30, 14}
9 prædicamus. Quia si confitearis in
ore tuo Dñm Iesum, & in corde tuo
credideris quòd Deus illū "suscitauit" "excita-
10 à mortuis: saluus eris. Corde enim uit 4 Ms.
C creditur ad iustitiā: ore autē confessio
11 fit ad salutem. Dicit enim scriptura:
¶ Omnis qui credit in illum, non cō- ^{Isa. 28, 16.}
12 fundetur. Nō enim est distinctio Iu-
dæi & Græci: nam idē Dominus om-
nium, diues in omnes qui inuocant
13 illum. Omnis enim "quicumq;" in. ^{Isa. 2, 21.}
uocauerit nomen Domini, saluus e. ^{Act. 2, 21.}
14 rit. Quomodo ergo inuocabunt in "qui
quem non crediderunt? Aut quomo- ^{Ms. G. S.}
do credent ei quem non audierunt?
Quomodo autē audient sine prædi ^{Isa. 52, 7.}
15 cante? Quomodo verò prædicabunt ^{Nah. 1, 15}
nisi mittātur? sicut scriptū est: ¶ Quā "obedie-
speciosi pedes euangelizantiū pacem, rūt 1 Ms.
16 euangelizantiū bona? Sed nō omnes G. S.
D "obediunt" Evangelio. Isaias enim di- ^{Isa. 53, 1.}
cit, ¶ Dñe, quis credidit auditui no- ^{Isa. 12, 3.}

Psal. 12, 5.

Deu. 32, 21

Isa. 65, 1.

Isa. 65, 2.

-6 Ms. R.

Amb. G.S.

3 Re. 19, 10

3 Re. 19, 18.

- Ms q.

** ante Ms.*

q.

- 1 Ms.

G.S. Q.n.

Isaia 6, 9.

stro? Ergo fides, ex auditu: auditus au-
tem per verbū Christi. Sed dico, Nū-
quid nō audierunt? Et quidē in om-
nem terrā exiuit sonus eorū: & in fi-
nes orbis terræ verba eorū. Sed dico,
Nunquid Israel non cognouit? Pri-
mus Moyses dicit, Ego ad emulatio-
nem vos adducā in non gentē: in gen-
tem insipientem, in iram vos mittā.
† Isaias autē audet, & dicit: Inuentus
sum a non quærentibus me: palā ap-
parui iis qui me non interrogabant.
Ad Israel autem dicit, Tota die ex-
pandi manus meas ad populum non
credentē, & contradicentem mihi.

CAP. XI.

Dico ergo: Nunquid Deus repulit
populū suum? Absit. Nā & ego
Israelitāsum, ex semine Abraham, de
tribu Benjamin. Non repulit Deus
plebē suam quam præsciuit. An nesci-
tis in Elia quid dicit scriptura: quem
admodum interpellat Deū aduersum
Israel? Domine, prophetas tuos oc-
ciderunt, altaria tua suffoderūt: & ego
relictus sum solus, & quærunť animā
meam. Sed quid dicit illi diuinū re-
sponsū? Reliqui mihi septē millia
virorum, qui non curauerunt genua
Baal. Sic ergo & in hoc tempore,
reliquiæ secundū electionē gratiæ
saluæ factæ sunt. Si autem gratia
iam non ex operibus, alioquin gratia
iam non est gratia. Quid ergo? quod
quærebat Israel, hoc non est consecu-
tus: electio autem cōsecuta est: cæteri
verō exhercati sunt. Sicut scriptū est,
Dedit illis Deus spiritū cōpunctio-
nis:

nis: oculos, vt non videant: & aures, vt non audiant vsq; in hodiernū diē.

9 Et Dauid dicit: ¶ Fiat mensaeorum

10 *in laqueū & in captionem & in scādalum & in retributionem illis. ¶ Obsecrentur oculi eorum ne videant: &

11 dorsum eorū semper incurua. ¶ Dico ergo, Nunquid - sic' offenderūt vt caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus est Gentibus, vt illos æmulentur.

12 ¶ Quod si delictum illorū diuitiæ sunt mundi, & diminutio eorum diuitiæ Gentiū: quantò magis plenitudo eorum?

13 ¶ Vobis enim dico Gētibus, "quādiu' quidem ego sum Gentiū Apostolus", ministerium meū "honorificabo",

14 ¶ si quo modo ad æmulandū prouocē carnem meā, & saluos faciā aliquos ex illis. ¶ Si enim amissio eorū, reconciliatio est mundi: quæ assumptio,

15 nisi vita ex mortuis? ¶ Quod si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami. ¶ Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autē cū oleaster

16 Cesses, insertus es in illis, & socius radicis & pinguedinis oliuæ factus es,

17 ¶ noli gloriari aduersus ramos. Quod si gloriaris: non tu radicē portas, sed

18 radix te. ¶ Dicis' ergo: Fracti sunt rami, vt ego inserar. ¶ Bene: propter incredulitatem fracti sunt. tu autē fides:

19 ¶ noli altum sapere, sed time. ¶ Si enim Deus naturalibus ramis nō percutit: ne fortē nec tibi parcat. ¶ Vide ergo bonitatē & seueritatem Dei: in

20 eos quidē qui ceciderūt, seueritatem: in te autem bonitatē Dei, si perman-

21 seris in bonitate, alioquin & tu excideris.

Mat. 13, 14

Ioā. 12, 40.

Act. 28, 26.

Pf. 68, 23.

"corā ip-

sis MS. S.

- G. S.

"ad quan-

tū G. Q. n.

"honorifi-

co 1 MS

G. S.

"Dices

MS. G. S.

dēris. Sed & illi, si non permanserint
 in incredulitate, inferentur. potens est
 enim Deus iterū inferere illos. Nam
 si tu ex naturali excisus es oleastro, &
 contra naturam insertus es in bonam
 oliuā: quāto magis ij qui secundum
 naturam, inserētur suae oliuæ? Nolo
 enim vos ignorare fratres mysterium
 hoc, (vt non sitis vobi: sibi sibi sapiētes)
 quia cecitas ex parte cōtigit in Israël,
 donec plenitudo Gentium intraret: &
 sic omnis Israel saluus fieret, sicut
 scriptū est: Veniet ex Sion, qui eripiat,
 & auertat impietate à Iacob. Et hoc
 illis à me testamētum: cū abstulero
 peccata eorum. Secundum Euange-
 lium quidem, inimici propter vos: se-
 cundum electionem autē, charissimi
 propter patres. Sine poenitētia enim
 sunt dona & vocatio Dei. Sicut enim
 aliquando & vos nō credidistis Deo,
 nunc autem misericordiā consecuti
 estis propter incredulitatem illorum.
 ita & isti nunc non crederunt in
 vestrā misericordiā, vt & ipsi mise-
 ricordiam consequantur. Conclufit
 enim Deus omnia in incredulitate:
 vt omnium misereatur. O altitudo
 diuitiarum, sapientiae, & scientiae
 Dei: quā incompressibilia sunt
 iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!
 Quis enim cognouit sensum Do-
 mini? Aut quis consiliarius eius fuit?
 Aut quis prior dedit illi, & retribu-
 tur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum,
 & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in
 secula, Amen.

Isa. 59, 20.

omnes

Aug. G. S.

Q. n.

* & G. S.

Sap. 9, 13.

I/1. 40, 13.

I Cor. 2, 16.

CAP. XII.

- 1 **O**bscuro itaque vos fratres per mi-
 2 **A**sericordiam Dei, ¶ vt exhibeatis *phil. 4, 18.*
 corpora vestra hostiam viuente, san-
 ctam, Deo placentem, "rationabile" *rationale*
 3 obsequium vestram. ¶ Et nolite con- *Q. n.*
 formari huic seculo: sed reformamini
 in nouitate sensus vestri, ¶ vt probetis *Eph. 5, 17.*
 "quæ sit voluntas Dei bona, & bene- *1 The. 4, 3.*
 4 placens, & perfecta". ¶ Dico enim per *Q. n.*
 gratiâ quæ data est mihi, omnibus qui
 sunt inter vos, Non plus sapere, quam
 oportet sapere, sed sapere ad sobrieta-
 5 tē, ¶ unicuiq; sicut Deus diuisit inen- *1 Cor. 12, 11*
 6 surâ fidei. ¶ Sicut enim in vno corpore *Eph. 4, 7.*
 multa membra habemus, omnia au-
 tem membra non eundem actum ha-
 7 bent: ¶ ita multi vnum corpus sumus
 in Christo, singuli autem alter alte-
 8 rius membra. ¶ Habentes autem dona-
 tiones, secundum gratiâ quæ data est
 nobis, differentes, siue prophetiam
 9 secundum rationem fidei, ¶ siue mini- *Amos 5, 15.*
 steriū in ministrando, siue qui docet *Eph. 4, 3.*
 10 in doctrina, ¶ qui exhortatur in exhor- *1 Pet. 2, 22.*
 11 tando, qui tribuit in simplicitate, qui *2, 17.*
 præest in sollicitudine, qui miseretur *"Charita-*
 12 in hilaritate. ¶ Dilectio sine simulatio- *te 4 ms.*
 13 ne. ¶ Odientes malū, adherentes bo- *G Q. n.*
 14 no. ¶ "Charitatē" fraternitatis inuicē *Heb. 13, 1.*
 diligentes. ¶ Honore inuicem præue- *1 Pet. 5, 5.*
 15 nientes. ¶ Sollicitudine non pigri. Spi- *"Tempo-*
 16 ritu feruentes. "Domino" seruientes. *ri. Amb.*
 17 ¶ Spe gaudentes. In tribulatione pa- *Q. n.*
 18 tientes. Orationi instantes. ¶ Neceffi- *"Memo-*
 19 tatibus sanctorum communicantes. *rius Q. n.*
 20 ¶ Hospitalitatē sectantes. ¶ Benedici- *Heb. 13, 2.*
 21 te persequentibus vos: benedicite, & *1 Pet. 4, 9.*
 nolite *Mat. 5, 44.*

1 Cor. 3, 13. nolite maledicere. ¶ Gaudere cum gau-
 Prou. 3, 7. dentibus, flere cū flentibus. ¶ Idipsum
 Isa. 5, 21. inuicē sentientes. ¶ Non alta sapiētes,
 Pro. 20, 22. sed humilibus consentientes. ¶ Noli-
 1 Pet. 3, 9. te esse prudentes apud vosmetipsos.
 2 Cor. 8, 21. ¶ Nulli malum pro malo reddentes.
 - G. S. ¶ Prouidentes bona - nō tantum corā D
 Heb. 12, 14. Deo, sed etiā coram omnibus homi-
 Eccl. 23, 1. nibus. ¶ Si fieri potest, quod ex vobis
 Mat. 5, 39. est, cum omnibus hominibus pacem
 Deu. 32, 35 habentes. ¶ Non vosmetipsos defen-
 Heb. 10, 30 dentes charissimi, sed date locum iræ,
 "vindicta scriptum est enim: ¶ Mihi "vindictā:
 1 MS. R. G. "ego retribuam, dicit Dominus. ¶ Sed
 * & MS. Q. si sitit, potū da illi: hoc enim faciens,
 Pro. 25, 21. carbonēs ignis cōgeres super caput e-
 ius. ¶ Noli vinci a malo: sed vince in
 bono malum.

CAP. XIII.

Sap. 6, 4. ¶ Omnis anima potestatibus sub-
 Tit. 3, 1. limioribus subdita sit. Non est A
 1 Pet. 2, 13; enim potestas nisi à Deo. quæ autem
 "ordinate sunt, à Deo "ordinatæ sunt. ¶ Itaque 2
 2 MS. G. S. qui resistit potestati, Dei ordinationi
 resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi
 damnationē acquirunt. ¶ nam princi- 3
 pes non sunt timori boni operis, sed
 mali. Vis autem nō timere potestatē?
 Bonum fac: & habebis laudem ex il-
 la. ¶ Dei enim minister est tibi in bo- 4
 nam: Si autē malum feceris: time. nō B
 enim sine causā gladium portat. Dei
 enim minister est: vindex in iram, ei
 qui malū agit. ¶ Idēd "necessitate" sub 5
 titi 3 MS. diti estote: non solūm propter iram,
 Q. n. sed etiam propter consciētiā. ¶ Ideo 6
 enim & tributa præstatis. ministri e-
 nim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes.
 ¶ Red-

CAP. XIII. ad Romanos. 383

- 7 ¶ Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributū: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorē: cui honorē, honorem. ¶ Nemini quicquam debeatis: nisi, ut inuicem diligatis. qui enim diligit proximū, legē impleuit. ¶ Nam, ¶ Non adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non falsum testimoniū dices, Non concupisces, & si quod est aliud mādatum: in hoc verbo instauratur, ¶ Diliges proximum tuum sicut teipsum. ¶ Dilectio ¶ proximi, malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. ¶ Et hoc scientes tēpus, quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quā cū credidimus. ¶ Nox ¶ præcelleat, dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. ¶ Sicut in die honestē ambulemus: ¶ non in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudiciis, nō in contentione & æmulatione: ¶ sed ¶ induimini Dominum Iesum Christū, & carnis curam ne feceritis in desideriis.

CAP. XIII.

- 1 Infirmum autem in fide assumite: A non in disceptationibus cogitationum. ¶ Alius enim credit se manducare omnia: qui autē infirmus est, olus ¶ manducet. ¶ Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantē non iudicet. Deus enim illum assumpsit. 4 ¶ Tu quises, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat aut cadit. stabit autē: potēs est enim Deus statuere illum

Mat. 22, 22

Exa. 20, 14

Deu. 5, 18.

Mat. 19, 18

Leu. 19, 18

Mat. 22, 39

Mar. 12, 31

Gal. 5, 14.

Iac. 2, 8.

¶ proxi-

mo 1 Ms.

G q. s.

¶ Q. n.

Luc. 21, 34.

Gal. 5, 16.

1 Pet. 2, 11.

¶ induite

4 Ms.

Amb. S. G.

verò utro-

uis modo

transferri

possunt.

¶ māducas

1 Ms. G. S.

Iac. 4, 12.

illum. ¶ Nam alius iudicat diem inter
diem: alius autē iudicat omnē diem.
vnusquisque in suo sensu abundet.

*Et, qui
non sapit
diem, Dño
non sapit
G.S.

¶ Qui sapit diem, Domino sapit*. Et
qui manducat, Domino manducat: B
gratias enim agit Deo. Et qui nō mā-
ducatur, Domino nō manducat, & gra-
tias agit Deo. ¶ Nemo enim nostrum
sibi viuit: & nemo sibi moritur. ¶ Siue
enim viuimus, Domino viuimus: si-
ue morimur, Domino morimur. Si-
ue ergo viuimus, siue morimur, Do-
mini sumus. ¶ In hoc enim Christus 7

* & 10 Ms.
Amb. G.S.

* reuixit 6

Ms. Q. n.

1 Cor. 5, 10

Isa. 43, 23.

Phil. 2, 10.

* flectet 5

Ms. G.S.

* mortuus est, & *resurrexit*: vt &
mortuorum & viuorum dominetur. 10

¶ Tu autē quid iudicas fratrem tuum?

aut tu quare spernis fratrem tuum? ¶ Om-
nes enim stabim⁹ ante tribunal Chri-
sti. ¶ scriptum est enim, ¶ Viue ego, di-
cit Dominus, quoniam mihi ¶ flectet-
tur omne genu: & omnis lingua cō-
fitebitur Deo. ¶ Itaque vnusquisq; no-
strum pro se rationē reddet Deo. ¶ Nō
ergo amplius inuicem iudicemus. sed
hoc iudicate magis, ne ponatis offen-
diculum fratri vel scādalum. ¶ Scio & 14

* seipsum
G.S.

2 Cor. 2, 12

* vestrū 1

Ms. R. G.

confido in Domino Iesu, quia nihil
commune per ipsum: nisi ei qui ex-
istimat quid commune esse, illi com-
mune est. ¶ Si enim propter cibū frater
tuus cōtristatur: iam nō secundū cha-
ritatem ambulas. ¶ Noli cibo tuo il-
lū perdere pro quo Christus mortuus
est. ¶ Non ergo blasphemetur bonū
nostrum. ¶ Nō est enim regnum Dei
esca & potus: sed iustitia, & pax, & gau-
dium in Spiritu sancto. ¶ qui enim in
hoc seruit Christo, placet Deo, & pro-
batus

CAP. XV. ad Romanos. 385

19 batus est hominibus. ¶ Itaq; quæ pacis
 D sunt, sectemur: & quæ ædificationis
 20 sunt, inuicem - custodiamus. ¶ Noli - 6 MS.
 propter escā destruere op⁹ Dei. ¶ Om- G.S.
 nia quidem sunt munda: sed malum Tit. I, 15.
 est homini qui per offendiculū man-
 21 ducat. ¶ ¶ Bonum est non manducare I Cor. 3, 13
 carnem, & non bibere vinum, neque
 in quo frater tuus ¶ offenditur, aut ¶ offendit
 22 scandalizatur, aut infirmatur. ¶ Tu si- 4 MS.
 dem habes? penes te metipsum habe Amb. G.
 coram Deo: Beatus qui non iudicat
 23 semetipsum in eo quod probat. ¶ Qui
 autē discernit, si manducauerit, dam-
 natus est: quia non ex fide. Omne autē
 quod non est ex fide, peccatum est.

CAP. XV.

1 **D**Ebemus autē nos firmiores, im-
 becillitates infirmorum sustinere,
 2 & non nobis placere ¶ Vnusquisq; ¶ ve. ¶ nostrū
 strum ¶ proximo suo placeat in bonū. MS. G. q. s.
 3 ad ædificationem. ¶ Etenim Christus
 non sibi placuit, sed sicut scriptū est,
 4 ¶ Improperia improperantiū tibi, ce- Ps. 68, 10.
 ciderunt super me. ¶ Quæcunq; enim
 5 scripta sunt, ad nostram doctrinam ¶ amiseri-
 scripta sunt: vt per patientiā & con- pta. G. S.
 solationem scripturarum, spem ha-
 6 beamus. ¶ Deus autē patientiæ & so-
 7 latij ¶ det vobis id ipsum sapere in al- 2 Cor. I, 10
 terutrum secundum Iesum Christū:
 8 ¶ vt vnanimis, vno ore honorificetis
 Deum & patrem Domini nostri Iesu
 7 Christi. ¶ Propter quod suscipite inui-
 cem: sicut & Christus suscepit vos in
 8 honorem Dei. ¶ Dico enim Christum
 Iesum, ministrum fuisse circumcisionis
 propter veritatem Dei, ad confir-
 mandas

mādas promissiones patrū. ¶ Gētes au- 9
tē super misericordia honorare Deū,
sicut scriptum est : ¶ Propterea cōfite- C
bor tibi in Gentibus Dñe, & nomini
tuo cantabo. ¶ Et iterum dicit, Læta- 10
mini Gentes cum plebe eius. ¶ Et ite- 11
rum, ¶ Laudate omnes gentes Domi-
num: & magnificate eum omnes po-
puli. ¶ Et rursus Isaias ait, ¶ Erit radix 12
Iesse & qui exurget regere Gentes, in
eum Gētes sperabunt. ¶ Deus autem 13
spei repleat vos omni gaudio & pace
in credendo: ut abundetis in spe, &
virtute Spiritus sancti. ¶ Certus sum 14
autem fratres mei & ego ipse de vo-
bis, quoniā & ipsi pleni estis dilectio-
ne, repleti omni scientia, ita ut possi-
tis alterutrum monere. ¶ Audacius au- 15
tem scripsi vobis fratres ex parte, tan-
quam in memoriam vos reducens: D
propter gratiam quæ data est mihi à
Deo, ¶ ut sim minister Christi Iesu in 16
Gentibus: sanctificans Euangelium
Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta
& sanctificata in Spiritu sancto.
¶ Habeo igitur gloriam in Christo Ie- 17
su ad Deum. ¶ Non enim audeo ali- 18
quid loqui eorū quæ per me non ef-
ficatus est Christus in obedientiam Gen-
tium, verbo & factis, ¶ in virtute si- 19
gnorum & prodigiorū, in virtute Spi-
ritus sancti: ita ut ab Ierusalē per cir-
cuitum vsq; ad Illyricum repleverim E
Euangelium Christi. ¶ Sic autem præ- 20
dicaui Euangelium hoc, non ubi no-
minatus est Christus, ne super alienū
fundamentū ædificarem: ¶ sed sicut 21
scriptum est, ¶ Quibus nō est annun-
tium

Psa. 17, 50.

2 Reg. 22, 50.

Psa. 116, 1.

Isa. 11, 10.

2 Cor. 3, 15.

G.

in 1 Ms.

G.S.

2 Cor. 3, 15.

in his quæ

G.

efficit

Ms. G.S.

annitens

predicare

G.S.

Isa. 52, 13.

CAP. XVI. ad Romanos. 387

- 22 tiantur de eo, videbunt, & qui non
audierunt, intelligent. † Propter quod
& impendebam plurimum venire ad
23 vos*. † Nunc verò ulterius locum non
habens in his regionibus, cupiditatem
autē habens veniendi ad vos ex mul-
24 tis iam—præcedentibus annis: † cum
in Hispaniā proficisci cœpero*, spero
quoddam præteriens † videam* vos, & à
vobis deducar illuc, si vobis primum
25 ex parte fructus fuero. † Nunc igitur
F † proficiscar*—in Ierusalem ministrare
sanctis. † Probauerunt enim Macedo-
nia & Achaia collationē aliquam face-
re in pauperes sanctorum qui sunt in
27 Ierusalē. † Placuit enim eis: & debi-
tores sunt eorum. † Nam si spiritua-
lium eorum participes † facti sunt gē-
tiles: debent & in carnalibus mini-
28 strare illis. † Hoc igitur cum consum-
mauero, & assignauiero eis fructum
hunc: per vos proficiscar in Hispaniā.
29 † Scio autem quoniam veniens ad vos,
in abundantia benedictionis † Christi
30 veniam. † Obsecro ergo vos fratres per
Dominum nostrū Iesum Christum,
G & per charitatem—sancti Spiritus, vt
adiuuetis me in orationibus—pro
31 me ad Deū, † vt liberer ab infidelibus
qui sunt in Iudæa, & obsequij mei
oblatio accepta fiat—in Ierusalē san-
32 ctis, † vt veniam ad vos in gaudio per
voluntatem Dei, † vt † refrigeret* vo-
33 biscum. † Deus autem pacis sit cum
omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

- 1 Commendo autem vobis Phœ-
A ben sororem nostram, quæ est in
mini.

* & prohi-
bitus sum
vsque ad-
huc
— G. s.
* sed 2 MS.
* veniā ad
vos, nā G.
* videbo 2
MS. Amb.
G. s.
* profici-
scor 1 MS.
G. s.
— MS.
1 Cor. 9, II.
* factæ
sunt gen-
tes 1 MS.
Amb. G. s.
* euangelij
G. s.
— 1 MS.
G. s.
— MS q.
* in Iero-
solymam
14 MS. G.
— 14 MS.
G. Q. n.
* & 9 MS.
Amb. G. s.
* requie-

ministerio ecclesiæ quæ est in Cen-
 chris: ¶ vt eam suscipiatis in Domino
 dignè sanctis: & assistatis ei in quocū-
 que negotio vestri indiguerit. etenim
 ipsa quoq; assistit multis, & mihi ipsi.
 ¶ Salutate Priscam & Aquilam adiu-
 tores meos in Christo Iesu, ¶ (qui pro
 anima mea suas ceruices supposuerūt:
 quibus non solus ego gratias ago, sed
 & cunctæ ecclesiæ Gentium) ¶ & do-
 mesticam ecclesiam eorum. Salutate
 Epnetum dilectum mihi qui est pri-
 mitiuus Asiæ in Christo. ¶ Salutate
 Mariam, quæ multū laborauit in "no-
 bis". ¶ Salutate Andronicum & Iuliā
 cognatos & concaptiuos meos: qui
 sunt nobiles in Apostolis, qui & ante
 me fuerunt in Christo. ¶ Salutate Am-
 pliatum dilectissimum mihi in Do-
 mino. ¶ Salutate Vrbantum adiutorem
 nostrum in Christo Iesu, & Stachyn
 dilectum meum. ¶ Salutate Apellen
 probum in Christo. Salutate eos qui
 sunt ex Aristoboli. ¶ Salutate Hero-
 dionem cognatū meum. Salutate eos
 qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt
 in Domino. ¶ Salutate Tryphenam &
 Tryphosam: quæ laborant in Domi-
 no. Salutate Persidem charissimam,
 quæ multū laborauit in Domino.
 ¶ Salutate Rufum electū in Domino,
 & matrem eius & meam. ¶ Salutate
 Asyncritum, Phlegontem, Hermam,
 Patrobā, Hermen: & qui cū eis sunt,
 fratres. ¶ Salutate Philologum & Iuliā,
 Nereum, & sororē eius & Olympi-
 dem: & omnes qui cum eis sunt, san-
 ctos. ¶ Salutate inuicē in osculo san-
 cto. Sa-

Mat. 12, 2,
26.

¶ Q. n.
 ¶ Iesu MS
 ¶ vobis
 MS. Amb.
 ¶ Q. S.
 ¶ Iuliā
 MS. R. G. S.

¶ domo
 MS. S. at
 sextus cō-
 sentit G.

¶ Olympā
 G. S.

- 17 **C**ho. Salutat vos omnes Ecclesie Christi.
 18 **R**ogo autem vos fratres, ut obser-
 uetis eos qui dissensiones & offendi-
 cula præter doctrinam, quam vos di-
 dicistis, faciunt, & declinate ab illis.
 19 **H**uiusmodi enim Christo Domi-
 no nostro non seruiunt, sed suo ven-
 tri: & per dulces sermones & benedi-
 ctiones seducunt corda innocentium.
 20 **V**estra enim obedientia in omnem
 locum diuulgata est. Gaudeo igitur in
 vobis. Sed volo vos sapientes esse in
 bono: & simplices in malo. Deus au-
 tem pacis conterat Satanam sub pe-
 dibus vestris velociter. Gratia Domi-
 ni nostri Iesu Christi vobiscum. ¶ Sa-
 lutat vos Timotheus adiutor meus,
 & Lucius, & Iason, & Sosipater co-
 gnati mei. ¶ Saluto vos ego Tertius,
 qui scripsi epistolam, in Domino. ¶ Sa-
 lutat vos Caius hospes meus, & vni-
 uersa ecclesia. Salutat vos Erastus ar-
 carius ciuitatis, & Quartus, frater.
 24 ¶ Gratia Domini nostri Iesu Christi
 cum omnibus vobis, Amen. ¶ Et au-
 tem qui potens est vos confirmare iux-
 ta Euangelium meum & prædicatio-
 nem Iesu Christi, secundum revelatio-
 nem mysterij temporibus æternis ta-
 citi, ¶ quod nunc patefactum est per
 scripturas prophetarum secundum præ-
 ceptum æterni Dei, ad obeditionem
 fidei, in cunctis Gentibus cogniti, ¶ so-
 li sapienti Deo, per Iesum Christum,
 cui honor, & gloria in secula se-
 culorum. Amen.

b s

EPI-

-1 Ms. R.
 G.S. Q. n.
 -1 Ms.
 Amb. G.S.
 -2 Ms.

EPISTOLA PAULI
AD CORINTHIOS

PRIMA.

CAP. I.

PAULVS vocatus
Apostolus Iesu Chri- A
sti, per voluntatem
Dei, & Sothenes fra-
ter, & Ecclesie Dei
quæ est Corinthi,
sanctificatis in Chri-
sto Iesu, vocatis sanctis, cū omnibus
qui inuocant nomen Domini nostri
Iesu Christi in omni loco ipsorum &
nostro. ¶ Gratia vobis & pax à Deo pa- 3
tre nostro & Domino Iesu Christo.
¶ Gratias ago Deo meo semper pro 4
vobis in gratia Dei quæ data est vobis
in Christo Iesu, ¶ quod in omnibus 5
diuites facti estis in illo, in omni ver-
bo, & in omni scientia, ¶ (sicut testi- 6
monium Christi confirmatum est in
vobis,) ¶ ita vt nihil vobis desit in vl- 7
la gratia, expectantibus reuelationem
Domini nostri Iesu Christi, ¶ qui & 8
confirmabit vos vsque in finem sine B
crimine, in die aduentus Domini no-
stri Iesu Christi. ¶ Fidelis Deus: per 9
quem vocati estis in societatem filije-
ius Iesu Christi Domini nostri. ¶ Ob- 10
secro autem vos fratres, per nomen
Domini nostri Iesu Christi, vt idip-
sum dicatis omnes, & nō sint in vo-
bis schismata: sitis autem perfecti ¶ in
eodem sensu, & in eadem sciētia. ¶ Si 11
gnificatum est enim mihi de vobis
fratres

1 Th. 5, 24

eadem
mente, &
eadē sen-
tentia;
Ms. G. S.

- fratres mei, ab iis qui sunt Chloes,
 12 quia cōtentiones sunt inter vos. ¶ Hoc
 autem dico, quod vnusquisque ve-
 strum dicit, Ego quidē sum Pauli, ego
 autem ¶ Apollo, ego verō Cepha, ego
 13 autem Christi. ¶ Diuisus est Christus?
 Nūquid Paulus crucifixus est pro vo-
 bis? aut in nomine Pauli baptizati e-
 14 stis? ¶ Gratias ago Deo *quod nemi-
 nem vestrū baptizauī, nisi ¶ Crispum
 15 & Caium: ¶ ne quis dicat quod in no-
 16 mine meo baptizati estis. ¶ Baptiza-
 Cui autem & Stéphanæ domum. Cæ-
 terū nescio si quem alium * bapti-
 17 zauerim. ¶ Non enim misit me Chri-
 stus baptizare, sed euangelizare: ¶ non
 in sapientia verbi, vt non euacuetur.
 18 crux Christi. ¶ Verbum enim crucis
 pereuntibus quidē stultitia est: iis au-
 tem qui salui fiunt, id est nobis, ¶ Dei
 19 virtus est. ¶ Scriptum est enim, ¶ Per-
 dam sapientiam sapientium: & pru-
 20 dentiam prudentiū reprobabo. ¶ Vbi
 sapiens? vbi scriba? vbi cōquisitor hu-
 ius seculi? nōne stultā fecit Deus sa-
 21 pientiam huius mundi? ¶ Nā quia in
 Dei sapientia non cognouit mundus
 per sapientiā Deum: placuit Deo per
 stultitiā prædicationis saluos facere
 22 credentes. ¶ Quoniā & Iudæi signa pe-
 tunt, & Græci sapientiam quærunt:
 23 ¶ nos autem prædicamus Christū cru-
 cifixum, Iudæis quidem scandalum,
 24 Gentibus autem stultitiā, ¶ ipsis autē
 vocatis Iudæis atque Græcis Christū
 25 Dei virtutem & Dei sapientiā. ¶ quia
 quod stultum est Dei, sapientius est
 hominibus: & quod infirmū est Dei,

Ad. 18, 24.

* meo ms.

s.

Ad. 13, 5.

* vestrū o

2 Pet. I, 16

Inf. 2, 14.

Rom. 15.

Isa. 9, 14.

Isa. 33, 18

fortius est hominibus. ¶ Videte enim
 vocationem vestram fratres, quia nō
 multi sapientes secundum carnem,
 non multi potentes, non multi nobi-
 les: sed quia stulti sunt mundi, elegit
 Deus, vt confundat sapientes. & in-
 firma mundi elegit Deus, vt confun-
 dat fortia: & ignobilia mundi, & cō-
 temptibilia elegit Deus, & ea quæ nō
 sunt, vt ea quæ sunt destrueret: vt nō
 gloriatur omnis caro in conspectu
 eius. ¶ Ex ipso autem vos estis in Chri-
 sto Iesu, qui factus est nobis sapientia
 à Deo & iustitia & sanctificatio & re-
 demptio: vt quemadmodū scriptum
 est, Qui gloriatur, in Dño gloriatur.

CAP. II.

ET ego cū venissem ad vos fratres,
 veni non in sublimitate sermo-
 nis aut sapientiæ, annuntians vobis
 testimoniū Christi. ¶ Non enim iudi-
 cavi me scire aliquid inter vos nisi Ie-
 sum Christū, & hunc crucifixum. ¶ Et
 legi in infirmitate & timore & tre-
 more multo fui apud vos: & sermo
 meus & prædicatio mea non in per-
 suasibilibus humanæ sapientiæ ver-
 bis, sed in ostensione spiritus & virtu-
 tis: vt fides vestra non sit in sapiētia
 hominum, sed in virtute Dei. Sapien-
 tiam autem loquimur inter perfectos.
 ¶ Sapientiam verò non huius seculi,
 neque principum huius seculi, qui de-
 struuntur: sed loquimur Dei sapien-
 tiam in mysterio, quæ abscondita est,
 quam prædestinavit Deus ante secula
 in gloriā nostram, quam nemo prin-
 cipum huius seculi cognouit: si enim
 cognō-

Ierē. 23, 5, 6

Ierē. 9, 22.

23.

2 Cor. 10, 17

Sup. I. 17.

¶ per sub-

limitatē

2 MS. G.

Añ. 13, 1.

Sup. I. 17.

cognouissent, nunquā Dominū glo-
riæ crucifixissent. ¶ Sed sicut scriptum

est, ¶ Quod oculus non vidit, nec au- *Isa. 64, 4.*

ris audiuit, nec in cor hominis ascen-

dit, quæ præparauit Deus iis quidili-

gunt illi. ¶ nobis autem reuelauit

Deus per spiritum suū. Spiritus enim

omnia scrutatur, etiā profunda Dei.

¶ Quis enim hominum scit quæ sunt

hominis, nisi spiritus hominis qui in

ipso est? ita & quæ Dei sunt nemo co-

gnouit, nisi spiritus Dei. ¶ Nos autem

non spiritum huius mundi accepi-

mus, sed spiritum qui ex Deo est: ut

sciamus quæ à Deo donata sunt no-

bis. ¶ quæ & loquimur non in doctis

humanæ sapientiæ verbis: sed in do-

ctrina spiritus, spiritualibus (spiritua-

lia comparantes. ¶ Animalis autē ho-

mo non percipit ea quæ sunt spiritus

Dei: stultitia enim est illi, & nō potest

intelligere: quia spiritualiter exami-

natur. ¶ Spiritualis autem iudicat om-

nia; & ipse à nemine iudicatur

¶ Quis enim cognouit sensum Do-

mini, qui instruit eum? Nos autem

sensum Christi habemus.

CAP. III.

ET ego fratres non potui vobis lo-

qui quasi spiritualibus, sed quasi

carnalibus. Tanquā paruulis in Chri-

sto, ¶ lac vobis potum dedi, nō escam:

nondum enim poteratis, sed nec nūc

quidem potestis: adhuc enim carnales

estis. ¶ Cū enim sit inter vos zelus

& contentio, nōne carnales estis, &

secundū hominem ambulatis? ¶ cū

enim quis dicat, Ego quid ē sum Pau-

b s

li, alius

- 3 MS. 8.

2 Pet. 1, 16

¶ sancti 2

MS G.

¶ ea quæ

4 MS.

¶ quæ 2 MS

¶ exami-

natur

6 MS. R.

Q. II.

Isa. 40, 13.

Sap. 9, 13.

Ro. 11, 34.

¶ Domi-

ni? aut

quis in-

struxit

eū? MS G.

^acarneales
³ MS. G. S.

^aPsal. 61, 13
 Gal. 6, 5.

^aqui 3
 MS.

^a3 MS.
 G. S.

^aInf. 6, 19.
 2 Cor. 6, 16

li, alius autem, Ego Apollo: nõne ho-
 mines estis? Quid igitur est Apollo?
 quid verò Paulus? ⁵ Ministri eius cui
 credidistis, & vnicuique sicut Domi- ^B
 nus dedit: ⁶ Ego plantaui, Apollo ri-
 gavit: sed Deus incrementum dedit.
⁷ Itaque neque qui plantat est aliquid,
 neque qui rigat: sed qui incrementum
 dat, Deus. ⁸ ¶ Qui autem plātat & qui
 rigat, vnum sunt. ¶ Vnusquisque au-
 tem propriam mercedem accipiet se-
 cundum suum laborē. ⁹ Dei enim su-
 mus adiutores: Dei agricultura estis,
 Dei ædificatio estis. ¹⁰ Secundum gra-
 tiam Dei quæ data est mihi, vt sapiens
 architectus fundamentū posui: alius
 autem superædificat. Vnusquisq; au-
 tem videat quomodo superædificet.
¹¹ Fundamentū enim aliud nemo po-
 test ponere, præter id quod positum
 est: ¹² quod est Christus Iesus. ¹³ Si quis
 autem superædificat super fundamē- ^C
 tum hoc, aurum, argentum, lapides
 pretiosos, ligna, fœnum, stipulam,
¹³ vniuscuiusque opus manifestum
 erit: Dies enim Domini declarabit,
 quia in igne reuelabitur: & vni-
 uscuiusque opus quale sit, ignis pro-
 babit. ¹⁴ Si cuius opus manserit quod
 superædificauit: mercedem accipiet.
¹⁵ Si cuius opus arserit, detrimentum
 patietur: ipse autem saluus erit: sic
 tamen quasi per ignem. ¹⁶ Nescitis
 quia templum Dei estis: & Spiritus
 Dei habitat in vobis? ¹⁷ Si quis autem
 templum Dei violauerit, disperdet il-
 lum Deus. ¶ Templum enim Dei san-
 ctum est: quod estis vos. ¹⁸ Nemo se se-
 ducat:

CAP. II. II. ad Corinth. I. 397

ducatur: si quis videtur inter vos sapiens
esse in hoc seculo, stultus fiat ut sit sa-
piens. ¹⁹ Sapiencia enim huius mundi,
stultitia est apud Deum. Scriptum est
enim: ²⁰ Comprehendam sapientes in
astutia eorum. ²¹ Et iterum, Dominus no-
uit cogitationes sapientium quoniam
vanæ sunt. ²² Nemo itaque gloriatur in
hominibus. Omnia enim vestra sunt:
sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas,
sive mundus, sive vita, sive mors, sive
præsentia, sive futura, omnia enim
vestra sunt: ²³ vos autem Christi: Chri-
stus autem Dei.

Iob. 5. 13.
Psalm. 93. 22

CAP. III.

¹ Sicut nos existimet homo ut ² mini-
stros Christi, & dispensatores my-
steriorum Dei. ³ Hic iam quæritur in-
ter dispensatores ut fidelis quis inue-
niatur. ⁴ Mihi autem pro minimo est ut à
vobis iudicer, aut ab humano die. sed
neque me ipsum iudico. ⁵ Nihil enim
mihi cōsciūsum: sed non in hoc iu-
stificatus sum: qui autem iudicat me,
Dominus est. ⁶ Itaque nolite ante tem-
pus iudicare: quoad usque veniat Domi-
nus, qui & illuminabit abscondita te-
nebrarū, & manifestabit consilia cor-
dium: & tunc laus erit unicuique à
Deo. ⁷ Hæc autem fratres transfiguravi
in me & Apollo, propter vos: ut in vo-
bis discatis, ne supra quàm scriptum
est, unus adversus alterum inflatur pro
alio. ⁸ Quis enim te discernit? Quid
autem habes quod non accepisti? Si au-
tem accepisti, quid gloriaris quasi non
acceperis? ⁹ Iam saturati estis, iam di-
uites facti estis: sine nobis regnatis: &
utinam

2 Cor. 6. 4.

regnare-
tis 9 MS.

regnare-
mus 5 MS.

Act. 20, 34

1 The. 2, 9.

2 The. 3, 8.

sicut &
ego Chri
sti ms. Cq.

utinam regnetis, vt & nos vobiscū
regnemus. Puto enim quodd Deus 9
nos Apostolos nouissimos ostendit,
tanquā morti destinatos: quia specta-
culum facti sumus mundo, & ange-
lis & hominibus. Nos stulti propter 10
Christum: vos autem prudentes in
Christo. nos infirmi: vos autem for-
tes. vos nobiles, nos autem ignobi-
les. Vsq; in hanc horam & esurimus, 11
& sitimus, & nudi sumus, & colaphis
cædimur, & instabiles sumus, ¶ & la- 12
boramus operantes manibus nostris.
maledicimur: & benedicimus. perse-
cutionē patimur: & sustinemus. bla- 13
sphemamur: & obsecramus. tanquam
purgamenta huius mūdi facti sumus,
omniū peripsēma vsq; adhuc. Non 14
vt confundā vos, hæc scribo: sed vt fi-
lios meos charissimos moneo. Nam 15
si decē millia pædagogorum habeatis
in Christo: sed non multos patres. Nā
in Christo Iesu, per euangelium ego
vos genui. Rogo ergo vos, imitatores 16
mei estote. Ideo misi ad vos Timo- 17
theū, qui est filius meus charissimus
& fidelis in Domino: qui vos cōmo-
nes faciet vias meas quæ sunt in Chri-
sto Iesu, sicut vbique in omni Eccle-
sia doceo. Tanquā non venturus sim 18
ad vos, sic inflati sunt quidam. Ve- 19
niam autem ad vos citō, si Dominus
voluerit: & cognoscā non sermonem
eorum qui inflati sunt: sed virtutem.
Non enim in sermone est regnum 20
Dei: sed in virtute. Quid vultis? in 21
virga veniam ad vos: an in charitate,
& spiritu mansuetudinis?

- A** **O**mnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ¶ ira ut uxorem patris aliquis habeat. ¶ Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. ¶ Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui ut præsens, eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu ¶ tradere huiusmodi Satanæ in interitum carnis: ut spiritus saluus sit in die Domini - nostri Iesu - Christi.
- B** ¶ Non est bona gloriatio vestra. ¶ Ne scitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? ¶ Expurgate ¶ vetus fermentum, ut sitis nova cōpersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. ¶ Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiae: sed in azymis sinceritatis & veritatis. ¶ Scripsi vobis in epistola, Ne cōmiscemini fornicariis. ¶ nō utique fornicariis huius mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idólis servientibus: alioquin debueratis de hoc mūdo exisse. ¶ Nunc autē scripsi vobis non cōmisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idólis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec cibū sumere. ¶ Quid enim mihi de iis qui foris sunt iudicare? Nōne de iis qui intus sunt vos iudicatis? ¶ nam eos qui foris sunt,

Leu. 18, 8.

20, 11.

Col. 2, 5.

* hoc

Ms. G. S.

* Christi

9 Ms. G. S.

- 3 Ms.

Amb. G.

- 3 Ms.

G. q.

Gal. 5, 9*

* igitur 4

MS. G. ve-

rūm nec

in S. nec in

G. q. inue-

nitur.

* pro no-

bis. G. S.

sunt, Deus iudicabit. Auferte malum
ex vobisipfis.

CAP. VI.

* hoc Ms.
Amb.

Mat. 5, 39.
Luc. 6, 29.
Rom. 12, 19
1 The. 4, 6.

* quidā I
MS R. Am
brof. G. S.

Ecl. 37, 3
Infr. 10, 22

Avdetaliquis vestrum habens nego-
tium aduersus alterum, iudicari
apud iniquos, & nō apud sanctos? * An
nescitis quoniam sancti de * mundo
iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur
mūdus: indigni estis qui de minimis
iudicetis? * Nescitis quoniam angelos
iudicabimus? quanto magis secularia?
* Secularia igitur iudicia si habueri-
tis: contemptibiles qui sunt in eccle-
sia, illos constituite ad iudicandum.
* Ad verecundiam vestrā dico. Sic non
est inter vos sapiens quisquā, qui pos-
sit iudicare inter fratrem suum? * Sed
frater cum fratre iudicio contendit:
& hoc apud infideles? * Iā quidē om-
nino delictum est in vobis, quod iu-
dicia habetis inter vos. ¶ Quare non
magis iniuriam accipitis? quare non
magis fraudem patimini? * ¶ Sed vos
iniuriam facitis & fraudatis: & hoc
fratribus. * An nescitis quia iniqui re-
gnum Dei non possidebunt? Nolite
errare, Neque fornicarij, neque idōlis
seruientes, neque adulteri, neq. mol-
les, neque masculorum concubitores,
* neq. fures, neq. auari, neq. ebriosi,
neque maledici, neq. rapaces regnum
Dei possidebunt. * Et hæc quidē fui-
stis: sed abluti estis, sed sanctificati
estis, sed iustificati estis in nomine
Domini nostri Iesu Christi, & in spi-
ritu Dei nostri. ¶ Omnia mihi licent,
sed nō omnia expediunt. Omnia mi-
hi licent: sed ego sub nullius redigar
potē.

CAP. VII. ad Corinth. I. 399

- 23 potestate. [¶] Esca ventri, & venter escis,
Deus autem & hunc & [¶] has destruet:
corpus autē nō fornicationi, sed Do- [¶] hanc o
24 mino: & Dominus corpori. [¶] Deus [¶] hæc o
25 suscitabit per virtutem suam. [¶] Nesci-
tis quoniam corpora vestra membra
sunt Christi? Tollens ergo membra
Christi, faciam membra meretricis?
26 Absit: [¶] An nescitis, quoniā qui adhæ-
ret meretrici, vnum corpus efficitur?
[¶] Erunt enim (inquit) duo in carne ^{Gen. 2, 24.}
27 vna. [¶] Qui autem adhæret Domino: ^{Mat. 19, 5}
28 vnus spiritus est. [¶] Fugite fornicatio- ^{Mar. 10, 8.}
nem. Omne [¶] peccatum quodcunque ^{Eph. 5, 3 1.}
fecerit homo, extra corpus est: qui [¶] enim
autem fornicatur, in corpus suū pec- ^{Ms. 5.}
29 cat. [¶] An nescitis quoniam [¶] membra ^{Sup. 3, 17.}
vestra, templum [¶] sunt [¶] Spiritus sancti ^{2 Co. 6, 16.}
qui in vobis est, quem habetis à Deo, [¶] est ^{4 Ms.}
29 & nō estis vestri? [¶] [¶] Empti enim estis ^{Amb.}
pretio magno. Glorificate & portate ^{Infr. 7, 23.}
Deum in corpore vestro. ^{1 Pet. 1, 18}

CAP. VII.

- 1 DE quibus autem scripsistis mihi:
A Bonum est homini mulierē non
2 rangere. [¶] propter fornicationem autē
vnusquisque suam vxorem habeat, &
3 vnaqueq; suū virum habeat. [¶] [¶] Vxori ^{1 Pet. 3, 7.}
vir debitum reddat: similiter autem
4 & vxor viro. [¶] Mulier sui corporis po-
testatem nō habeat: sed vir. Similiter
autem & vir, sui corporis potestatem
5 nō habet: sed mulier. [¶] Nolite frau-
dare inuicem, nisi fortē ex consensu
ad tempus, vt vacetis [¶] orationi: & ite-
rum reuertimini in id ipsam, ne ten- [¶] ieiunio
ser vos Satanas propter incōtinentiā & R. 6, 5.
vestram.

*"maneāt
12 MS. G.*

*Mat. 5, 32.
19, 9.*

*Mar. 10, 9
10, 11.*

Luc. 16, 18.

vestram. ¶ Hoc autem dico secundum
indulgentiam, non secundum impe-
rium. ¶ Volo autem omnes homines
esse sicut meipsum: sed unusquisque
proprium donum habet ex Deo: alius
quidem sic, alius verò sic. ¶ Dico autē
non nuptis & viduis: bonum est illis
si sic *"permaneār"* sicut & ego. ¶ Quodd
si non se continent: nubant. Melius
est enim nubere, quàm vri. ¶ Is autem
qui matrimonio iuncti sunt, præci-
pio non ego, sed Dominus, ¶ vxorem
à viro non discedere: ¶ quodd si disces-
serit, manere innuptam, aut viro suo
reconciliari. Et vir vxorem non di-
mittat. ¶ Nam cæteris, ego dico, non
Dominus. Si quis frater vxorem ha-
bet infidelem, & hæc consentit habi-
tare cū illo non dimittat illam. ¶ Et si
qua mulier habet virum infidelem,
& hic consentit habitare cum illa:
nō dimittat virum: ¶ sanctificatus est
enim vir infidelis per mulierem fide-
lem: & sanctificata est mulier infide-
lis per virū fidelem. alioquin filij ve-
stri immundi essent: nunc autē sancti
sunt. ¶ Quodd si infideles discedit, dis-
cedat. non enim seruituti subiectus
est frater aut soror in huiusmodi. in
pace autem vocauit nos Deus. ¶ Vnde
enim scis mulier, si virum saluum fa-
cies? aut vnde scis vir, si mulierem sal-
uam facies? ¶ nisi vnicuiq; sicut diui-
sit Dominus, vnumquemque sicut vo-
cavit Deus, ita ambulet, & sicut in
omnibus ecclesiis doceo. ¶ Circunci-
sus aliquis vocatus est: non adducat
præputium. In præputio aliquis vo-
catus

- 19 catus est? non circūcidatur. ¶ Circū-
 cisio nihil est, & præputium nihil est:
 sed observatio mandatorum Dei.
 20 ¶ Vnusquisque in qua vocatione vo-
 21 catus est: in ea permaneat. ¶ Seruus vo- Eph 4.1.
 catuses? non sit tibi curæ. sed & si po-
 22 tes fieri liber: magis utere. ¶ Qui enim
 in Domino vocatus est seruus, liber-
 tus est Domini: similiter qui liber vo-
 23 catus est, seruus est Christi. ¶ Pretio
 E empti estis, nolite fieri serui homi-
 24 num. ¶ Vnusquisque in quo vocatus
 est, "frater" in hoc "permaneat" apud
 25 Deum. ¶ De virginibus autem præcep-
 tum Domini non habeo: consilium
 autem do, tanquam misericordiā cō-
 26 secutus à Domino ut sim fidelis. ¶ Ex-
 istimo "ergo" hoc bonum esse propter
 instantē necessitatē, quoniam bonum
 27 est homini sic esse. ¶ Alligatuses vxori?
 28 es ab vxore? noli quærere vxorem. ¶ Si
 autem acceperis vxorem: nō peccasti.
 Et si nupserit virgo, non peccauit. tri-
 bulationem tamē carnis habebūt hu-
 29 iusmodi. Ego autē vobis parco. ¶ Hoc
 itaque dico fratres, tempus breue est,
 reliquum est, ut & qui habent vxores,
 30 tanquam non habentes sint: & qui
 flent, tanquam non flentes: & qui
 gaudent, tanquam non gaudentes: &
 qui emunt, tanquam non possidentes:
 31 & qui vtuntur hoc mundo, tāquam
 F non vtantur. præterit enim figura
 32 huius mundi. ¶ Volo autem vos sine
 sollicitudine esse. Qui sine vxore est
 sollicitus est quæ Domini sunt, quo-
 33 modo placeat Deo. ¶ Qui autem cum

Sxp. 6, 20.

1 Pet. x, 15

"fratres 3

MS. R. G. S.

"ma-

neant o.

"mācat

MS. Amb.

G. S.

"enim

MS.

"autem

MS. q.

vxore est, sollicitus est quæ sunt mun-
 di, quomodo placeat vxori: & diui-
 sus est. ¶ Et mulier in nupta & virgo, 34
 cogitat quæ Domini sunt: vt sit san-
 cta & corpore & spiritu. Quæ autem
 nupta est, cogitat quæ sunt mundi:
 quomodo placeat viro. ¶ Porro hoc ad 35
 vtilitatem vestram dico: non vt la-
 queum vobis iniiciam, sed ad id quod
 honestum est, & quod facultatē præ-
 beat sine impedimento Dominum
 "obseruandi". ¶ Si quis autem turpem 36
 se videri existimat super virgine sua,
 quod sit superadulta, & ita oportet
 fieri: quod vult faciat. non peccat, - si
 nubat. ¶ Nam qui statuit in corde suo 37
 firmus, non habens necessitatem, po-
 testatem autem habens suæ volunta-
 tis, & hoc iudicauit in corde suo, ser-
 uare virginem suam: bene facit. ¶ Igi 38
 tur & qui matrimonio iungit virgi-
 nem suam, bene facit: & qui nō iun-
 git, melius facit. ¶ Mulier alligata 39
 est legi quanto tēpore vir eius viuie.
 quod si dormierit vir eius, liberata
 est: cui vult nubat: tantum in Do-
 mino. ¶ Beatior autem erit, si sic per 40
 manserit, secundum meum consi-
 lium. puto autem quod & ego spiri-
 tum Dei habeam.

CAP. VIII.

DE iis autem quæ idōlis sacrifican-
 tur, scimus quia omnes scientiam
 habemus. Scientia inflat: charitas ve-
 rò ædificat. ¶ Si quis autem se existi-
 mat scire aliquid, nondum cognouit,
 quemadmodum oportet eum scire.
 ¶ Si quis autem diligit Deum, hic co-
 gnitus

Q. n.

obsecrā-
di MS. R.

-1 MS.

G. 5.

Rom. 7, 2.

à lege
MS. 9.
 2 N
 A
 2 mi
 vos
 fun

CAP. IX. ad Corinth. I. 403

4 gnitus est ab eo. ¶ De escis autem quæ
 idōlis immolantur, scimus quia nihil
 5 est idōlum in mundo, & quod nullus
 est Deus, nisi vnus. ¶ Nam etsi sunt
 qui dicantur dij, siue in cælo, siue in
 terra (siquidem sunt dij multi, & do-
 6 mini multi) ¶ nobis tamē vnus Deus,
 Pater, ex quo omnia & nos in vñllum. ^{illo ms.}
 & vnus Dominus, Iesus Christus per ^{Amb. 3.}
 7 quem omnia, & nos per ipsum. ¶ Sed
 non in omnibus est scientia. Quidam
 autem ^{conscientia} vsque nunc idōli, ^{cū ms. q.}
 8 quasi idolothytū manducant: & con-
 scientia ipsorū cū sit infirma, pollui-
 9 tur. ¶ Esca autē nos non commendat
 Deo. Neq; enim si māducauerimus,
 abundabimus: neque si nō manduca-
 10 uerimus, deficiemus. ¶ Videte autem
 ne fortē hæc licentia vestra offendi-
 derit eū qui habet scientiā, in idōlio
 11 recumbentē: nōne conscientia eius,
 cū sit infirma, ædificabitur, ad man-
 12 ducandū idolothyta? ¶ Et peribit in- ^{Rom. 14. 15}
 firmus in tua ^{conscientia} frater, propter ^{cōscien-}
 13 quem Christus mortuus est: ¶ Sic autē ^{tia ms. q.}
 peccantes in fratres, & percutientes
 conscientiam eorum infirmam: in
 14 Christum peccatis. ¶ ¶ Quapropter ^{Rom. 14. 21}
 si esca scādalizat fratrem meum: non
 manducabo carnem in æternum, ne
 fratrem meum scandalizem.

CAP. IX.

1 Non sum liber? Non sum Aposto-
 2 lus? Nōne Christum Iesum Do-
 3 minū nostrū vidi? Nōne opus meū
 vos estis in Domino? ¶ Et si aliis nō ^{ims.}
 sum Apostolus: sed tamē vobis sum. ^{Amb. G.}
 c 2 nam

nam signaculum apostolatus mei vos
 estis in Domino. ¶ mea defensio apud
 eos qui me interrogāt, hæc est: ¶ Nun-
 quid non habemus potestatem man-
 ducandi & bibendi? ¶ Nunquid non
 habemus potestatem mulierem soro-
 rem circumducendi, sicut & cæteri A-
 postoli & fratres Domini, & Cephas?
 ¶ Aut ego solus & Barnabas, non ha-
 bemus potestatem hoc operandi? ¶ Quis
 militat suis stipendiis vnquam? Quis
 plantat vineam: & de fructu eius non
 edit? Quis pascit gregem: & de lacte
 gregis non manducat? ¶ Nunquid se-
 cundum hominem hæc dico? An &
 lex hæc non dicit? ¶ Scriptum est e-
 nim in lege Moyſi, ¶ Non alligabis
 os boui trituranti. Nunquid de bobus
 cura est Deo? ¶ An propter nos vtique
 ¶ dicit? Nam propter nos scripta sunt:
 quoniam debet in spe qui arat, arare:
 & qui triturat, in spe fructus percipi-
 di. ¶ ¶ Si nos vobis spiritualia semina-
 uimus: magnum est si nos carnalia ve-
 stra metamus? ¶ Si alij potestatis ve-
 stræ participes sunt: quare non po-
 tius nos? Sed non vsi sumus hac po-
 testate: sed omnia sustinemus, ne
 quod offendiculum demus Euange-
 lio Christi. ¶ ¶ Nescitis quoniam qui in
 sacrario operantur: quæ de sacrario
 sunt edunt: & qui altari deseruiunt,
 cum altari participant? ¶ Ita & Domi-
 nus ordinauit iis qui Euangelium an-
 nuntiant, de Euangelio viuere. ¶ Ego
 autem nullo horum vsus sum. Non
 autem scripsi hæc, vt ita fiant in me:
 bonum est enim mihi magis mori,
 quam

Deu. 25, 4.

1 Tim. 5,

18.

* hoc ms.

G. q. 5.

Ro. 15, 27.

Deu. 18, 1.

- 8 ms. G.

- quàm vt gloriam meam quis euacuet.
- 16 [¶] Nā & si euangelizauero, nō est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: vā enim mihi est si nō euangelizauero. [¶] Si enim volens hoc ago: mercedē habeo. si autem inuitus: dispensatio mihi credita est. [¶] Quā est ergo merces mea? Vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponā Euangelium, vt non abutar potestate mea in Euangelio. [¶] Nam cū liber essem ex omnibus, omnium me seruū feci: vt
- 19 plures lucrifacerem. [¶] Et factus sum Iudæis tanquā Iudæus: vt Iudæos lucrarer. [¶] Iis qui sub lege sunt: quasi sub lege essem (cū ipse non essem sub lege) vt eos qui sub lege erant, lucrifacerem. iis qui sine lege erant, tanquam sine lege essem (cū sine lege Dei nō essem: sed in lege essem Christi) vt lucrifacerem eos qui sine lege
- 22 erant. [¶] Factus sum infirmis infirmus: vt infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum: vt omnes facerem
- 23 saluos. [¶] Omnia autem facio propter Euāgelium: vt particeps eius efficiar.
- 24 [¶] Nescitis quōd ij qui in stadio currūt, omnes quidem currunt: sed vnus accipit brauiū? Sic currite vt cōprehendatis. [¶] Omnis autē qui in agōne contendit ab omnibus se abstinēt, & illi quidē vt corruptibilē coronā accipiāt:
- 26 nos autē incorruptam. [¶] Ego igitur sic curro, nō quasi in incertū: sic pugno, non quasi aërem verberans: [¶] sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortē cū aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar.

NOlo enim vos ignorare fratres
 quoniam patres nostri omnes
 ¶ sub nube fuerunt, & omnes ¶ mare
 transierunt, ¶ & omnes in Moyse ba-
 ptizati sunt in nube & in mari: ¶ &
 ¶ omnes eandem escam spiritalem mā-
 ducauerūt, ¶ & ¶ omnes eundē potum
 spiritalem biberunt: (bibebant autē de
 spiritali, consequente eos, petra: petra
 autem erat Christus,) ¶ sed nō in pluri-
 bus eorum beneplacitum est Deo. nā
 ¶ prostrati sunt in deserto. ¶ Hæc au-
 tem in figura facta sunt nostri, vt non
 simus concupiscentes malorum, ¶ si-
 cut & illic concupierunt. ¶ Neque ¶ ido-
 lolatræ efficiamini, sicut quidam ex
 ipsis: quemadmodum scriptū est: ¶ Se-
 dit populus manducare & bibere, &
 surrexerunt ludere. ¶ Neque fornice-
 mur, ¶ sicut quidam ex ipsis fornicati
 sunt, & ceciderunt vna die viginti tria
 millia. ¶ Neque tentemus Christum:
 sicut quidam eorum tentauerunt, &
 ¶ a serpentibus perierunt. ¶ Neq. mur-
 muraueritis: ¶ sicut quidam eorum
 murmurauerunt, & perierunt ab ex-
 terminatore. ¶ Hæc autē omnia in fi-
 gura contingebant illis: scripta sunt
 autem ad correptionem nostram, in
 quos, si ne seculorū deuenerūt. ¶ Ita
 que qui se existimat stare, videat ne
 cadat. ¶ Tentatio vos non ¶ apprehen-
 dat, nisi humana. fidelis autem Deus
 est, qui non patietur vos tentari supra
 id quod potestis: sed faciet etiam cum
 tentati ne prouentum, vt possitis
 sustinere. ¶ Propter quod charissimi
 mihi,

Exo. 13, 21

Num. 5, 18

Exo. 14, 22

Exo. 16, 15

Exod. 17, 6

Num. 20,

30, 11.

Nu. 26, 65.

Num. 11,

4, 5.

Ps. 10 1, 14.

¶ idolorū

cultores 2

Ms. 5.

Exod. 32, 6.

Num. 25, 1.

Num. 21,

5, 6.

Num. 11.

33, 14, 37.

¶ apprehē-

dit R. G. s.

- 25 mihi, fugite ab idolorum cultura. ¶ Vt
 prudentibus loquor: vos ipsi iudica-
 26 te quod dico. ¶ Calix benedictionis
 cui benedicimus: nōne communicatio
 sanguinis Christi est? & panis
 quem frangimus, nōne participatio
 27 corporis Domini est? ¶ Quoniā vnus
 E panis, vnū corpus multi sumus, nō om-
 nes qui de vno pane *participamus. nes 6 MS
 28 ¶ Videte Israël secundum carnē nōne
 qui edunt hostias, participes sunt * & de v-
 29 altaris? ¶ Quid ergo? dico quōd idōlis
 immolatum, sit aliquid? aut quōd MS.
 20 idōlum sit aliquid? ¶ Sed quæ immo-
 lant Gentes, dæmoniis immolant, &
 non Deo. Nolo autem vos socios fieri
 21 dæmoniorum. ¶ Non potestis calicem
 Domini bibere, & calicem dæmonio-
 rum: non potestis mensæ Domini
 participes esse, & mensæ dæmonio-
 22 rum. ¶ An æmulamur Dominum?
 F Nunquid fortiores illo sumus? ¶ Om-
 nia mihi licent, sed non omnia expe-
 23 diunt. ¶ Omnia mihi licet, sed nō om-
 24 nia ædificant. ¶ Nemo quod suum est
 25 quærat: sed quod alterius. ¶ Omne
 quod in macello vænit, manducate:
 nihil interrogantes propter conscien-
 26 tiam. ¶ Domini * est terra, & plenitu-
 27 do eius. ¶ Si quis vocat vos infidelium,
 & vultis ire: omne quod vobis ap-
 ponitur manducate, nihil interrogan-
 28 tes propter cōscientiam. ¶ Si quis au-
 tem dixerit, Hoc * immolatū est idō-
 29 lis: nolite manducare propter illum
 qui indicauit, & propter cōscientiam:
 30 ¶ cōscientiam autem dico nō tuam,
 sed alterius. Vt quid enim libertas
 mea

Eccl. 37, 38
 Supr. 6, 12.

Psal. 23, 20
 49, 12.
 * enim 2
 MS. Amb.
 G.S.
 * ad coenā
 MS q.
 * immo-
 latitiū 7
 MS. Amb.

alia 3
MS. Amb.
G.S.
Col. 3, 17.
- 2 MS.
Amb. G.S.

Epistola Pauli CAP. XI.
mea iudicatur ab "aliena" conscien-
tia? Si ego cum gratia participo: quid
blasphémor pro eo quod gratias ago?
¶ Siue ergo manducatis, siue bibitis,
siue aliud quid facitis: omnia in glo-
riá Dei facite. ¶ Sine offensione estote
Iudæis & Gentibus, & ecclesiæ Dei:
¶ sicut & ego per omnia omnibus pla-
ceo, non querens quod mihi utile est,
sed quod multis: vt salui fiant.

CAP. XI.

Imitatores mei estote, sicut & ego
Christi. ¶ Laudo autem vos fratres,
quod per omnia mei memores estis:
& sicut tradidi vobis, præcepta mea
tenetis. ¶ Volo autem vos scire, quod
omnis viri caput; Christus est: caput
autem mulieris, vir: caput verò Chri-
sti, Deus. ¶ Omnis vir orans aut pro-
phetans velato capite, deturpat caput
suum. ¶ Omnis autem mulier orans
aut prophetans non velato capite, de-
turpat caput suum: vnum enim est ac
si decaluerit. ¶ Nam si nō velatur mu-
lier, tondeatur. ¶ Si verò turpe est mu-
lieri tonderi aut decaluari: velet caput
suum. ¶ Vir quidem non debet velare
caput suum: quoniam imago & glo-
ria Dei est, mulier autem gloria viri
est. ¶ Non enim vir ex muliere est, sed
mulier ex viro. ¶ Etenim nō est crea-
tus vir propter mulierem, sed mulier
propter virum. ¶ (Ideo debet mulier
potestatem habere supra caput pro-
pter angelos.) ¶ Veruntamen neque
vir sine muliere: neque mulier sine
viro, in Domino. ¶ Nam sicut mulier
de viro, ita & vir per mulierem. om-
nia

Eph. 5, 23.

& 21 MS.
G.S.

5 MS.
Amb. G.

Gen. 2, 21,
22.

velamē
MS.
suum
MS. 6.

- 23 nia autem ex Deo. [¶] Vos ipsi iudicate:
 decet mulierem non velatam orare
 24 Deum? [¶] Nec ipsa natura docet vos,
 quod vir quidem si comam nutriat,
 25 ignominia est illi: [¶] mulier verò si co-
 mam nutriat, gloria est illi, quoniam
 26 capilli pro velamine ei dati sunt? [¶] Si
 27 quis autem videtur cōtentiosus esse:
 nos talem consuetudinem non habe-
 28 mus, neque [¶] ecclesia Dei. [¶] Hoc autē [¶] ecclesiæ
 præcipio: non laudans quod non in ^{2 Ms. G.}
 melius, sed in deterius conuenitis.
 29 [¶] Primum quidē conuenientibus vo-
 bis in ecclesiam, audio scissuras esse
 30 inter vos, & ex parte credo. [¶] Nā oportet
 & hæreses esse: vt & qui probati
 sunt, manifesti fiant in vobis. [¶] Con-
 uenientibus ergo vobis in vnum, iam
 non est dominicam cœnam mandu-
 31 care. [¶] Vnusquisque enim suā cœnam
 præsumit ad manducandum. Et alius
 quidem esurit: alius autem ebrius est.
 22 [¶] Nunquid domos nō habetis ad man-
 E ducandum & bibendū? aut ecclesiam
 Dei contemnitis: & confunditis eos
 qui non habent? Quid dicam vobis?
 23 [¶] Laudo[¶] vos in hoc non laudo. [¶] Ego
 enim accepi à Domino quod & tra-
 didi vobis, quoniam Dominus Iesus
 in qua nocte tradebatur, accepit pa-
 24 nem: [¶] & gratias agens fregit, & dixit:
 Accipite & manducate, hoc est cor-
 pus meū, quod pro vobis [¶] tradetur:
 hoc facite in meam commemorationem.
 25 nem. [¶] Similiter & calicem, postquam
 cœnauit, dicens, Hic calix, nouum te-
 F stamentum est in meo sanguine. hoc
 facite, quotiescunque bibetis, in meā

410 Epistola Pauli CAP. XII.

commemorationem. ¹⁶ Quotiescunq. enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. ¹⁷ Itaque quicumq. manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & sanguinis Domini. ¹⁸ Probet autem seipsum homo: & sic, de pane illo edat, & de calice bibat. ¹⁹ Qui enim manducat & bibit indignè: iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. ²⁰ Idè inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. ²¹ Quòd si nosmetipsos diiudicaremus: non utique iudicaremur. ²² Dum iudicamur autem, à Domino corripimur: ut nò cum hoc mundo damnemur. ²³ Itaq. fratres mei, cùm còuenitis ad manducandum, inuicem expectate. ²⁴ Siquis esurit, domi manducet: ut non in iudicium conueniatis. Cætera autem, cùm venero, disponam.

CAP. XII.

DE spiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres. ¹ Scitis quoniam cùm Gêtes essetis, ad simulachra muta prout ducebamini euntes. ² Idè notum vobis facio, quòd ³ nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anáthema ⁴ Iesu. Et nemo potest dicere, Dominus Iesus: nisi in Spiritu sancto. ⁵ Diuisiones verò gratiarum sunt: idè autem spiritus. ⁶ Et diuisiones ministrarionum sunt: idem autem Dominus. ⁷ Et diuisiones operationum sunt, idè verò Deus, qui operatur omnia in omnibus. ⁸ Vnicuique autem datur mani-

Mar. 9, 39.

Iesum

MS. G. S.

Rom. 12, 6.

Pet. 4, 10.

CAP. XII. ad Corinth. I. 411

- manifestatio Spiritus ad utilitatem.
 8 [?] Alij quidem per Spiritum datur ser-
 B mos sapientiæ: alij autem sermo scien-
 9 tiæ secundum eundem Spiritum: [?] alteri
 fides in eodem Spiritu: alij gratia sa-
 10 nitatum, in vno Spiritu: [?] alij operatio
 virtutum, alij prophetia, alij discretio
 spirituum, alij genera linguarum, alij
 11 interpretatio [?] sermonum. [?] [¶] Hæc au-
 tem omnia operatur vnus atque idem
 Spiritus, diuidens singulis prout vult.
 12 [?] [¶] Sicut enim corpus vnum est, &
 membra habet multa, omnia autem
 membra corporis cum sint multa, v-
 13 num tamen corpus sunt: ita & Chri-
 stus. [?] Etenim in vno Spiritu omnes
 nos in vnum baptizati sumus, siue Iu-
 dæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi
 & omnes [?] in vno Spiritu potati
 14 sumus. [?] Nam & corpus non est vnum
 15 membrum sed multa. [?] Si dixerit pes:
 Quoniam non sum manus, non sum
 de corpore: num ideo non est de cor-
 16 pore? [?] Et si dixerit auris, Quoniam
 C non sum oculus, non sum de corpo-
 re: num ideo non est de corpore? [?] Si
 17 totum corpus oculus: vbi auditus?
 18 Si totum auditus: vbi odoratus? [?] Nunc
 autem posuit Deus membra, vnum-
 quodque eorum in corpore sicut vo-
 19 luit. [?] Quod si essent omnia vnum me-
 20 brum, vbi corpus? [?] Nunc autem mul-
 ta quidem membra: vnum autem cor-
 21 pus. [?] Non potest autem oculus dice-
 re manui: Opera tua non indigeo,
 aut iterum caput pedibus, Non estis
 22 mihi necessarij. [?] Sed multo magis
 quæ videntur membra corporis infir-
 miora

[¶] Linguarum
 G. s.
 Rom. 12, 3.
 Ephes. 4, 7.
 Rom. 12, 4.

[¶] vnu spi-
 ritu po-
 tauimus
 MS. Amb.
 S.

412 Epistola Pauli CAP. XIII.
 miora esse, necessaria sunt: & quæ 23
 putamus ignobiliora mēbra esse cor-
 poris, his honorem abundantiorē
 circūdāmus: & quæ inhonestā sunt
 nostra, abundantiorē honestatē ha-
 bent. ¶ Honestā autem nostra, nullius 24
 egent: sed Deus temperauit corpus, ei
 cui deerat abundantiorē tribuendo
 honorem, ¶ ut non sit schisma in cor- 25
 pore, sed idipsum pro inuicē solici-
 ta sint mēbra. ¶ Et si quid patitur vnū 26
 membrū: compatiuntur omnia mē-
 bra. siue gloriatur vnū membrum:
 congaudent omnia membra. ¶ ¶ Vos 27
 autem estis corpus Christi, & mem-
 bra 'de membro'. ¶ Et ¶ quosdam qui- 28
 dem posuit Deus in ecclesia primū
 Apostolos, secundū prophetas, tertio
 doctores, deinde virtutes, exinde gra-
 tias curationum, opitulationes, gu- 29
 bernationes, genera linguarū. ¶ Nun-
 quid omnes Apostoli? nūquid omnes
 prophetae? nūquid omnes doctores?
 ¶ nūquid omnes virtutes? nūquid 30
 omnes gratiam habent curationum?
 nūquid omnes linguis loquuntur?
 nūquid omnes interpretantur? ¶ Ae- 31
 mulamini autem charismata melio-
 ra Et adhuc excellentiorē viam vo-
 bis demonstrō.

CAP. XIII.

SI linguis hominum loquar & an- 1
 gelorum, charitatem autem non A
 habeam, factus sum - velut æs sonans,
 aut cymbalū tinniens. ¶ Et si habuero 2
 prophetiā, & nouerim mysteria om-
 nia, & omnem scientiam, & si habue-
 ro omnem fidem ita ut montes trans-
 feram,

Rō. 12, 15.

¶ ex parte

G.

¶ in loco

vestro S.

Eph. 4, 11.

¶ interpre-
 tationes
 sermonū
 MS. Amb.

- G.

CAP. XIII. ad Corinth. I. 413

23 feram, charitatem autem non habue-
 3 ro: nihil sum. Et si distribuero in ci-
 B bos pauperum omnes facultates meas,
 & si tradidero corpus meum - ita vt
 24 ardeam, charitatem autem non habue-
 4 ro: nihil mihi prodest. Charitas pa-
 tiens est, benigna est: Charitas non æ-
 5 mulatur, non agit perperam: non in-
 25 flatur, non est ambitiosa, non quæ-
 6 rit quæ sua sunt, non irritatur, non
 26 cogitat malum: non gaudet super ini-
 D quitate: congaudet autem veritati:
 7 omnia suffert, omnia credit, omnia
 8 sperat, omnia sustinet. Charitas nun-
 quam excidit: siue prophetiæ euacua-
 27 buntur, siue linguæ cessabunt, siue
 28 sciētia destruetur. Ex parte enim co-
 9 gnoscimus, & ex parte prophetamus.
 10 Cum autem venerit quod perfectum
 est, euacuabitur quod ex parte est.
 11 Cum essem paruulus, loquebar vt
 29 paruulus, sapiebam vt paruulus, co-
 gitabam vt paruulus. Quando autem
 factus sum vir: euacuavi quæ erant
 30 paruuli. Videmus nunc per specu-
 lum in ænigmate: tunc autem facie
 D ad faciem. Nunc cognosco ex parte:
 31 tunc autē cognoscam sicut & cogni-
 13 tus sum. Nunc autem manet, fides,
 spes, charitas; tria hæc maior autem
 horum est charitas.

CAP. XIII.

1 Ecceamini charitatem, æmulamini
 A spiritualia: magis autem vt prophe-
 2 tetis. Qui enim loquitur lingua, non
 hominibus loquitur, sed Deo: nemo
 enim audit. Spiritus autem loquitur
 3 mysteria. nam qui prophētat: homi-
 nibus

3 MS.
 Amb. G. S.

manet
 MS. G.

Spiritus o.

MS.
G.S.

2 MS.
G.S.

quis sup
plet locū
idiōtā? o.

474 Epistola Pauli C AP. XIII.
nibus loquitur ad' ædificationem, &
exhortationē, & consolationē. ¶ Qui 4
loquitur lingua, semetipsum ædificat:
qui autem prophētat, ecclesiam ædi-
ficat. ¶ Volo autem omnes vos loqui 5
linguis: magis autem prophetare. Nā
maior est qui prophētat, quā qui lo-
quitur linguis: nisi fortē interprete-
tur vt ecclesia ædificationem accipiat.
¶ Nunc autem fratres, si venero ad vos 6
linguis loquens: quid vobis prodero, B
nisi vobis loquar aut in reuelatione,
aut in scientia, aut in prophetia, aut
in doctrina? Tamen quæ sine anima 7
sunt vocem dantia, siue tibia, siue ci-
thara: nisi distinctionem sonituū de-
derint, quomodo scietur id quod ca-
nitur, aut quod citharizatur? ¶ Etenim 8
si incertam vocem det tuba: quis pa-
rabit se ad bellum? ¶ Ita & vos per lin- 9
guam nisi manifestum sermonē de-
deritis: quomodo scietur id quod di-
citur? eritis enim in aëra loquentes.
¶ Tā multa, vtputa, generalium linguarum 10
sunt in hoc mundo: & nihil sine vo-
ce est. ¶ Si ergo nesciero virtutem vo- 11
cis, erō ei cui loquor barbarus: & qui C
loquitur, mihi barbarus. ¶ Sic & vos, 12
quoniam æmulatores estis spirituū:
ad ædificationem ecclesiæ quærite vt
abundetis. ¶ Et ideo qui loquitur lin- 13
gua: oret vt interpretetur. ¶ Nam si 14
orem lingua, spiritus meus orat, mēs
autem mea sine fructu est. ¶ Quid er- 15
go est? Orabo spiritu, orabo & mente:
psallā spiritu, psallam & mente. ¶ Cæ- 16
terū si benedixeris spiritu: "qui sup-
plet locū idiōtā", quomodo dicet: D
Amen,

CAP. XIII. ad Corinth. 1. 415

- Amen, super tuā benedictionē quod-
 17 niam quid dicas, nescit. ¶ Nam tu qui-
 dem benedixisti: sed alter nō æ-
 18 dificatur. ¶ Gratias ago Deo meo, quōd
 19 omnium vestrum lingua loquor. ¶ Sed
 in ecclesia volo quinque verba sensu
 meo loqui ut & alios instruam: quā
 decem millia verborum in lingua.
 20 ¶ Fratres, nolite pueri effici sensibus,
 sed malitia paruuli estote: sensibus
 21 autē perfecti estote. ¶ In lege scriptum ^{enim}
 est, ¶ Quoniam in aliis linguis & la- ^{ms. q.}
 biis aliis loquar populo huic: & nec ^{Amb.}
 22 sic exaudiet me, dicit Dominus. ¶ Ita- ^{Isa. 28, 11.}
 que linguæ in signum sunt non fide-
 libus, sed infidelibus: ¶ prophetiæ au- ^{prophe-}
 23 tem, nō infidelibus, sed fidelibus. ¶ Si ^{tia ms.}
 Ergo conueniat vniuersa ecclesia in ^{Amb. R.}
 vnum, & omnes linguis loquantur, ^{G.}
 intrent autem idiōtæ aut infideles, ^{quid ms.}
 24 nōne dicent, ¶ quōd infanitis? ¶ Si
 autem omnes prophetent, intret autē
 quis infidelis vel idiōta: conuincitur
 ab omnibus, diiudicatur ab omnibus.
 25 ¶ Occulta cordis eius manifesta fiūt: &
 ita cadens in faciē adorabit Deū, pro-
 nuntiās quōd verē Deus in vobis sit.
 26 ¶ Quid ergo est fratres? cū conuenitis,
 vnusquisque vestrum psalmū habet,
 doctrinam habet, apocalypsin habet,
 linguam habet, interpretationem ha-
 bet: omnia ad ædificationem fiant.
 27 ¶ Siue lingua quis loquitur: secundum
 F duos, aut ut multum tres, & per par-
 28 tes, & vnus interpretetur. ¶ Si autem
 non fuerit interpretes, taceat in eccle-
 29 sia, sibi autem loquatur & Deo. ¶ Pro-
 phetæ autē duo aut tres dicāt, & cete-
 ri diu-

ri diiudicent. Quod si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos propheta re: vt omnes discant, & omnes exhortentur, & spiritus prophetarum, prophetis subiecti sunt. Non enim est diffensionis Deus, sed pacis: sicut & in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed G subditas esse, sicut & lex dicit. Siquid autem voluit discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An à vobis verbum Dei processit? aut in vos solos peruēnit? Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur. Ita que fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere: Omnia autem honestè & secundum ordinem fiant in vobis.

CAP. XV.

— I MS.
Amb. G. S.

Gal. 1, 11.

Notum autem vobis facio, fratres, Euangelium quod prædicaui vobis, quod & accepistis, in quo & statim, per quod & saluamini, quæ ratio ne prædicaui vobis si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas: & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die, secundum scripturas: & quia visus est Cephar: & post hoc undecim. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manens

1 Pet. 2, 24.

1 Cor. 5, 5, 8.

1 Cor. 2, 2.

Mat. 12, 40.

Mat. 28, 6.

Mar. 16, 6.

Luc. 24, 6.

34.

1 Cor. 20, 19.

- manent vsque adhuc, quidam autem
 7 dormierunt. ¶ Deinde visus est Iacō-
 8 bo, deinde Apostolis omnibus. ¶ *No-* Ad. 9, 3.
 B uissimē autem omnium tanquam
 9 abortiuo, visus est & mihi. ¶ *Ego e-* Eph. 3, 8.
 nim sum minimus Apostolorum: qui
 non sum dignus vocari Apostolus,
 quoniā persecutus sum ecclesiā Dei.
 10 ¶ Gratia autem Dei sum id quod sum:
 & gratia eius in me vacua nō fuit, sed
 11 abundantius illis omnibus laboraui:
 non ego autē, sed gratia Dei mecum:
 12 ¶ Siue enim ego, siue illi: sic prædica-
 mus, & sic credidistis. ¶ Si autem
 Christus prædicatur quod resurrexit
 à mortuis: quomodo quidam dicunt
 in vobis, quoniam resurrectio mor-
 13 tuorum nō est? ¶ Si autem resurrectio
 mortuorum non est: neque Christus
 14 resurrexit. ¶ Si autem Christus nō re-
 surrexit, inanis est ergo prædicatio
 15 nostra, inanis est & fides vestra. ¶ in-
 uenimur autē & falsi testes Dei: quo-
 niam testimonium diximus aduersus
 C Deū, quod suscitauerit Christum,
 quē non suscitauit, si mortui non re-
 16 surgunt. ¶ Nam si mortui non resur-
 17 gūt, neq; Christus resurrexit. ¶ Quod
 si Christus non resurrexit: vana est fi-
 des vestra, adhuc enim estis in pecca-
 18 tis vestris. ¶ Ergo & qui dormierunt
 19 in Christo, perierunt. ¶ Si in hac vita
 tantū, in Christo sperātes sumus: mi-
 20 niserabiles sumus omnibus homi-
 nibus. ¶ Nunc autē Christus resurrexit
 à mortuis ¶ *primitiæ dormientium,*
 21 ¶ quoniam ¶ *quidem* per hominem
 mors: & ¶ per hominem resurrectio

mortuorū. † Et sicut in Adam omnes 22
 moriuntur: ita & in Christo omnes
 1 Th. 4. 15. uiuificabuntur. † ¶ Vnusquisque autē 23
 in suo ordine, primitiæ Christi: de-
 inde ij qui sunt Christi, - qui in † ad-
 2 Ms. uentum eius - crediderunt. † Deinde 24
 G. S. † aduen-
 tu 1 Ms. finis: cūm tradiderit regnum Deo &
 Amb. G. S. Patri, cūm euacuauerit omnem prin-
 2 Ms. cipatū & potestatē & uirtutē. † Opor-
 Amb. G. S. tet autem illum regnare: † donec po-
 Ps. 109. 2. nat omnes inimicos sub pedib⁹ eius.
 Heb. 1. 13. † Nouissima autem inimica destrue- 26
 10. 13. tur mors. † Omnia enim subiecit sub
 11 Ms. pedibus eius. Cūm autē dicat, † Om- 27
 niē 11 Ms. q. nia subiecta sunt ei: sine dubio, præ-
 Psal. 8. 3. tere eum qui subiecit ei omnia. † Cūm 28
 Heb. 1. 3. autē subiecta fuerint illi omnia: tūc
 & ipse Filius subiectus erit ei qui sub-
 iecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in
 omnibus. † Alioquin quid facient qui 29
 baptizantur pro mortuis, si omnino
 mortui non resurgunt? ut quid & ba-
 ptizantur pro illis? † ut quid & nos 30
 periclitamur omni hora? † Quotidie 31
 † propter morior per uestram gloriam fratres,
 Ms. q. n. quam habeo in Christo Iesu Domino
 nostro. † Si (secundū hominem) ad be- 32
 stias pugnaui Ephesi, quid mihi pro-
 dest, si mortui non resurgunt? † man-
 1 Sa. 23. 13. ducemus & bibamus, cras enim mo- 33
 56. 12. riemur. † Nolite seduci, Corruptum 34
 Sap. 2. 6. mores bonos colloquia mala. † Euigi- 34
 late iusti, & nolite peccare. ignoran-
 11 Ms. G. S. tiam enim Dei quidā habent, ad reue-
 11 Ms. G. S. rentiam uobis loquor. † Sed dicit ali- 35
 quis, Quomodo resurgunt mortui?
 11 Ms. G. S. quali autē corpore ueniēt? † Insuper, 36
 Ms. G. tu quod seminas non uiuificatur, nisi
 prius

- 37 prius moriatur. [¶] Et quod seminas,
non corpus quod futurum est, semi-
nas, sed nudū granum, vtputa, tritici
38 autalicuius cæterorū. [¶] Deus autē dat
illi corpus sicut [¶] vult: & unicuique; se- [¶] voluit &
39 minum propriū corpus. [¶] Non omnis ^{MS. Amb.}
caro, eadē caro: sed alia [¶] hominū, alia G.
[¶] pecorum, alia volucrū, aliapiscium. [¶] quidē &
40 [¶] Et corpora cælestia, & corpora ter- ^{MS. Amb.}
restria: sed alia quidē cælestiū gloria, G.
41 alia autem terrestrium. [¶] Alia claritas [¶] verò &
solis, alia claritas lunæ, & alia claritas ^{MS. Amb.}
stellarū. Stella enim à stella differt in G.
42 claritate: [¶] sic & resurrectio mortuo-
rum. Seminatur in corruptione: [¶] sur-
43 get in incorruptione. [¶] Seminatur in
F ignobilitate: [¶] surget in gloria. Semi- [¶] surgit &
natur in infirmitate: [¶] surget in virtu- ^{MS. G. S.}
44 te. [¶] Seminatur corpus animale: [¶] sur-
get corpus spiritale. Si est corpus ani-
45 male, est & spiritale, [¶] sicut scriptum
est, [¶] Factus est primus homo Adā in ^{Gen. 2, 7.}
animam viuētem: nouissimus Adam
46 in spiritū viuificātem. [¶] Sed non prius
quod spiritale est, sed quod animale:
47 deinde quod spiritale. [¶] Primus ho-
mo de terra, terrenus: secundus homo
48 de cælo, cælestis. [¶] Qualis terrenus: ta-
les & terreni. & qualis cælestis: tales
49 & cælestes. [¶] Igitur sicut portauimus
imaginem terreni: portemus & ima-
50 ginem cælestis. [¶] Hoc autem dico fra-
tres, quia caro & sanguis regnum Dei
possidere non possunt: neque corru-
51 ptio, incorruptelam possidebit. [¶] Ecce
G mysterium vobis dico. [¶] Omnes qui-
dē resurgemus: sed nō omnes immu- [¶] Q. n.
tabimur. [¶] In momento, in ictu ocu-
li, in

MS. 5.
Q. n.

*corru-
ptū hoc
induerit
incorru-
ptionē, &
MS. 6. 5.
Ose. 13, 14.
Heb. 2, 14.
1. Ioh. 5, 5.

li, in nouissima tuba (canet enim - tu-
ba) & mortui resurgēt incorrupti: &
nos immutabimur: ? Oportet enim
corruptibile hoc induere incorrup-
tionem: & mortale hoc induere im-
mortalitatem. ? Cum autem *mortale
hoc induerit immortalitatem: tunc
fiet sermo qui scriptus est: || Absor-
pta est mors in victoria. ? Vbi est mors
victoria tua? vbi est mors stimulus
tuus? ? Stimulus autem mortis, pec-
catum est: virtus verò peccati, lex.
? Deo autem gratias qui dedit nobis
victoriam per Dominum nostrū Ie-
sum Christum. ? Itaque fratres mei
dilecti, stabiles estote & immobiles:
abundantes in opere Domini sem-
per, scientes quòd labor vester non est
inanis Domino.

CAP. XVI.

DE collectis autem quæ sunt in
sanctos, sicut ordinaui ecclesiis
Galatiarum, ita & vos facite. ? Per vnam
sabbathi vnusquisque vestrū apud se
seponat, recondens quodei bene pla-
cuerit: vt non cū venero, tunc colle-
ctæ fiant. ? Cū autē praesens fuero:
quos probaueritis per epistolas, hos
mittā perferre gratiam vestram in Ie-
rusalem. ? Quod si dignum fuerit vt
& ego eam: mecum ibunt. ? Veniam
autem ad vos, cū Macedoniam per-
transiero. nam Macedoniā pertransi-
bo. ? Apud vos autem forsitan mane-
bo, vel etiā hyemabo: vt vos me de-
ducatis, quocūq; iero. ? Nolo enim
vos modò in transitu videre, spero e-
nim me aliquantulum temporis ma-
nere

CAP. XVI. ad Corinth. I. 421

- nere apud vos, si Dominus permise-
 rit. ⁸ ¶ Permanebo autē Ephesi vsq. ad
 9 Pentecosten. ⁹ Ostiū enim mihi aper-
 tum est magnū & euident: & aduer-
 10 sarij multi. ¹⁰ Si autem venerit Timó-
 theus, videte vt sine timore sit apud
 vos. opus enim Domini operatur, si-
 11 cut & ego. ¹¹ Nequis ergo illū spernat,
 deducite autē illū in pace; vt veniat
 ad me: expecto enim illū cum fratri-
 12 bus. ¹² De Apollo autem fratre vobis - 3 MS.
 C notum facio, quoniam multum ro- G. S.
 gaui eum, vt veniret ad vos cū fratri-
 bus: & vtique non fuit voluntas eius,
 vt nunc veniret. veniet autem cū
 13 ei vacuum fuerit. ¹³ Vigilate, state in fi-
 de, viriliter agite, & confortamini.
 14 ¶ omnia vestra in charitate fiant. ¹⁴ Ob-
 15 secro autem vos fratres, nostis domū - G. S. Q. n
 Stéphanæ & Fortunati, quoniam - & Achai
 sunt primitiæ Achaiæ, & in ministe-
 rium sanctorum ordinauerūt se ipsos: ci o
 16 ¶ vt & vōs subditi sitis eiusmodi, &
 17 omni cooperanti & laboranti. ¹⁷ Gau-
 deo autem in præsentia Stéphanæ &
 D Fortunati & Achaici, quoniā id quod
 18 vobis deerat, ipsi suppleuerunt. ¹⁸ refe-
 cerunt enim & meum spiritū & ve-
 strum. Cognoscite ergo qui huiusmo-
 19 di sunt. ¹⁹ Salutant vos ecclesiæ Asiæ. * omnes - MS. S.
 Salutāt vos in Domino multū, Aquila
 & Priscilla cum domestica sua ec-
 20 clesia. ²⁰ Salutant vos omnes fratres. * apud
 Salutate inuicem in osculo sancto. quos &
 21 ¶ Salutatio, mea manu Pauli. ²¹ Siquis hospitor
 22 non amat Dominum nostrum Iesum MS. Amb.
 Christum, sit anáthema. Maranatha. - MS. q.
 23 ¶ Gratia Domini nostri Iesu - Christi - Amb.
 d 3 vobis.

422 Epistola Pauli CAP. I.
vobiscum. Charitas mea cum omni- 24
bus vobis in Christo Iesu, Amen.

EPISTOLA PAULI

AD CORINTHIOS

SECUNDA,

CAP. I.

PAULVS Aposto-¹
lus Iesu Christi per A
voluntatem Dei, &
Timotheus frater:
ecclesie Dei quæ est
Corinthi, cum om-
nibus sanctis qui

tunt in vniuersa Achaia. Gratia vo-²
bis & pax à Deo Patre nostro, & Do-
mino Iesu Christo. ¶ Benedixit³
Deus & Pater Domini nostri Iesu
Christi, pater misericordiarum, & Deus
totius consolationis, qui consolatur⁴
nos in omni tribulatione nostra: vt
possimus & ipsi consolari eos, qui in
omni pressura sunt, per exhortationem

qua exhortamur & ipsi à Deo. ¶ quo-⁵
niam sicut abundant passionibus Chri-
sti in nobis: ita & per Christum abun-
dat consolatio nostra. ¶ Siue autem tri-⁶
bulamur, pro vestra exhortatione &
salute: siue exhortamur, pro vestra
exhortatione & salute, quæ opera-
tur tolerantiam eandem passionum
quas & nos patimur: ¶ & spes nostra⁷
firma est pro vobis: scientes quod si-
cut socij passionum estis, sic eritis &
consolationis. ¶ Non enim volumus⁸
ignorare vos fratres, de tribulatione
nostra, quæ facta est in Asia, quoniã
supra

Ephes. 1, 3.

1 Pet. 1, 3.

* siue cō-
solamur
pro vestra
consola-
tione MS.
Q. n.

15 MS.

Amb. S.

in tole-

rantiam⁴

MS. G. Q. n

ut spes

nostrasir-

ma sit MS.

supra modū grauati sumus supra virtutē, ita vt tæderet nos etiam viuere.

- 9 [¶] Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, vt nō simus fidentes in nobis, sed in Deo qui suscitauit mortuos, [¶] qui de tantis periculis nos eripuit & eruit: in quem speramus, [¶] quoniam & adhuc eripiet, [¶] adiuantibus & vobis in oratione pro nobis: vt ex multarum personis facierū, eius quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis. [¶] Nam gloria nostra hæc est, testimoniū conscientiæ nostræ, quodd in simplicitate & synceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conuersati sumus, in hoc mundo: abundantiū autē ad vos. [¶] Non enim alia scribimus vobis, quā quæ [¶] legistis & cognoscitis. Spero autem quodd vsque in finem cognoscetis: [¶] sicut & cognouistis nos ex parte, quodd gloria vestra sumus, sicut & vos nostra, in die Domini nostri Iesu Christi. [¶] Et hac confidentia volui prius venire ad vos, vt secundam gratiam haberetis: [¶] & per vos transire in Macedoniam, & iterū à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam. [¶] Cū ergo hoc voluissem, nūquid leuitate vsus sum? ^D Aut quæ cogito, secundum carnem cogito, vt sit apud me ^{EST}, & ^{NON}? [¶] Fidelis autem Deus, quia sermo non fieri qui [¶] fuit apud vos, non est in illo [¶] ^{EST}, & ^{NON}. [¶] Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me & Sylluanum & Timotheum, non fuit ^{EST} & ^{NON},
d 4 sed

[¶] vobis
MS. G. Q. n

— 2 MS. S.
[¶] legistis
MS. G.
[¶] cognouistis
Q. n.

[¶] sit
MS.

sed est in illo fuit. Quotquot enim
 promissiones Dei sunt, in illo est:
 ideo & per ipsum, Amen Deo, ad glo-
 riam nostram. Qui autem confir-
 mat nos vobiscum in Christo, &
 qui vnxit nos, Deus: qui & signauit
 nos, & dedit pignus Spiritus in cordi-
 bus nostris. Ego autem testem Deū
 inuoco in animam meam, quod par-
 cens vobis, non veni vltra Corinthū,
 non, quia dominamur fidei vestrae:
 sed adiutores sumus gaudij vestri: nā
 fide statis.

CAP. II.

Statui autem hoc ipsum apud me
 ne iterū in tristitia venirem ad vos
 Si enim ego contristo vos: & quis est
 qui me lætificet, nisi qui contristatur
 ex me? Et hoc ipsum scripsi vobis, vt
 non cum venero, tristitiam super tri-
 stitiam habeam, de quibus oportue-
 rat me gaudere: cōfidens in omnibus
 vobis, quia meum gaudium, omniū
 vestrum est. Nam ex multa tribula-
 tione & angustia cordis scripsi vobis
 per multas lachrymas: non vt contri-
 stemini: sed vt sciatis, quam charita-
 tem habeam abundantiū in vobis. Si
 quis autē contristauit, nō me contri-
 stauit, sed ex parte, vt non onerē om-
 nes vos. Sufficit illi qui eiusmodi est,
 obiurgatio hæc quæ fit à pluribus: ita
 vt e contrario magis donetis, & cōso-
 lemini, ne forte abundantiori tristi-
 tia absorbeat qui eiusmodi est. Pro-
 pter quod obsecro vos vt confirmetis
 in illum charitatē. Ideo enim & scri-
 psi, vt cognoscam experimentum ve-
 strum, an in omnibus obediētes sitis.

Cui

Charita-
 tem quā
 habeo
 Amb. G. S.
 habeo
 MS.

CAP. III. ad Corinth. II. 425

- 10 ¹ Cui autem aliquid ² donastis: & ego. ³ donatis
 C Nam & ego quod donavi, siquid do-
 11 ¹ navi, propter vos in persona Christi,
 enim ignoramus cogitationes eius.
 12 ¹ Cum venissem autem Troadē propter
 Euangelium Christi, & ostium mihi
 13 ¹ apertū esset in Domino, ² non habui
 requiē spiritui meo, eo quod nō inve-
 14 ¹ niri Titum fratrem meū, sed vale-
 faciens eis, profectus sum in Macedo-
 15 ¹ niam. ² Deo autem gratias, qui semper
 D triumphat nos in Christo Iesu, & odo-
 rem notitiæ suæ manifestat per nos
 16 ¹ in omni loco. ² quia Christi bonus o-
 dor sumus Deo in iis qui salvi sunt,
 & in iis qui pereunt. ³ aliis quidē odor
 17 ¹ mortis in mortē: aliis autem odor vi-
 tæ in vitam. Et adhuc quis tam ido-
 18 ¹ neus? ² Non enim sumus sicut pluri-
 mi, adulterantes verbum Dei, sed ex
 synceritate, sed sicut ex Deo, coram
 Deo, in Christo loquimur.

CAP. III.

- 1 ¹ Incipimus iterum nosmetipsos cō-
 A ² mēdare? aut nunquid egemus (si-
 cut quidam) commendatitiis epistolis
 2 ¹ ad vos, aut ex vobis? ² Epistola nostra
 vos estis, scripta in cordibus nostris,
 quæ scitur & legitur ab omnibus ho-
 3 ¹ minibus: ² manifestat quod epistola
 estis Christi, ministrata à nobis, & scri-
 4 ¹ pta non atramento, sed Spiritu Dei
 vivi: non in tabulis lapideis, sed in ta-
 bulis cordis carnalibus. ² Fiduciā au-
 tem talem habemus per Christum ad
 5 ¹ Deū: ² non quod sufficiētes simus co-
 gitare aliquid à nobis, quasi ex nobis:
 d s sed

literæ,
sed Spiritus
MS. G.

2 Ms.
Amb. G. S.

utamur
MS. Amb.
Exo. 34, 33

quod
MS. R. G. S.

Ioh. 4, 24.

sed sufficientia nostra ex Deo est. qui
& idoneos nos fecit ministros novi
testamenti: non litera, sed Spiritus.
litera enim occidit: Spiritus autē vi-
uificat. Quod si ministratio mortis,
literis deformata in lapidibus, fuit in
gloria, ita ut non possent intēdere fi-
lij Israël in faciē Moysi, propter glo-
riā vultus eius, quæ euacuatur: quo-
modo non magis ministratio Spiritus
erit in gloria? Nā si ministratio dam-
nationis, in gloria est: multo magis
abundat ministeriū iustitiæ in gloria.
Nam nec glorificatum est, quod cla-
ruit in hac parte, propter excellentem
gloriā. Si enim quod euacuatur, per
gloriam est: multo magis quod ma-
net, in gloria est. Habentes igitur ta-
lem spem, multa fiducia utimur: &
non sicut Moyses ponebat velamen
super faciem suā, ut non intenderent
filij Israël in faciē eius quod euacua-
tur, sed obtusi sunt sensus eorū. Vsq-
in hodiernum enim diem, id ipsum
velamen in lectione veteris testamēti
manet non reuelatum (quoniam in
Christo euacuatur) sed vsque in ho-
diernum diem, cum legitur Moyses,
velamen positum est super cor eorū.
Cum autem conuersus fuerit ad Do-
minum: auferetur velamen. Ille Dñs
autem Spiritus est. Vbi autē Spiritus
Domini: ibi libertas. Nos verò om-
nes, reuelata facie gloriam Domini
speculantes, in eandem imaginem
transformamur à claritate in clari-
tatem, tanquam à Domini Spiritu.

- 1** Deo habentes hanc ministratiōem:
A Iuxta quod misericordiam consecu-
2 tisumus, non deficiamus, [¶] sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neq. adulterantes verbū Dei, sed in manifestatione veritatis commēdantes nosmetipsos ad omnē conscientiam hominum coram Deo.
3 [¶] Quod si etiam opertū est Euāgelium nostrum: in iis qui pereunt est oper-
4 tum, [¶] in quibus Deus huius seculi excæcavit mentes infidelium, ut nō fulgeat [¶] illuminatio Euāgelij glorię Chri-
5 sti, qui est imago Dei. [¶] Nō enim nos-
B metipsos prædicamus, sed Iesum Chri-
 stum Dominū nostrum: nos autem,
6 seruos vestros per Iesum, [¶] quoniam Deus qui dixit de tenebris lucē splen-
 descere. — [¶] ipse illuxit in cordibus no-
7 stris ad illuminationem sciētię clari-
 tatis Dei, in facie Christi Iesu. [¶] Ha-
 bemus autem thesaurū istum in vasis
 fictilibus: ut sublimitas [¶] sit virtutis
8 Dei, & non ex nobis. [¶] In omnibus
 tribulationem patimur, sed nō angus-
 tiamur: aporiamur, sed non destitui-
9 mur: [¶] persecutionem patimur, sed nō
C derelinquimur: [¶] deicimur, sed non
10 perimus: [¶] semper mortificationē Ie-
 su in corpore nostro circumferentes,
 ut & vita Iesu manifestetur in cor-
11 poribus nostris. [¶] Semper enim nos
 qui viuimus, in mortē tradimur pro-
 pter Iesum: ut & vita Iesu manifeste-
12 tur in carne nostra mortali. [¶] Ergo
 mors in nobis operatur, vita autem
13 in vobis. [¶] Habentes autem eundem
 spiritum

*eis 2 Ms.

R. Amb.

G. S.

- 2 Ms. G.

- 11 Ms.

Amb.

*qui 3 Ms.

G.

*ipse qui S.

*virtutis

sit G. S.

*humi-

liamur,

sed non

cōfundi-

mur Ms.

Ps. 115, 10

428

Epistola Pauli CAP. V.

spiritum fidei, sicut scriptum est: ¶ Cœ-
didi, Propter quod locutus sum, &
nos credimus propter quod & loqui-
mur: ¶ scientes quoniam qui suscitauit
Iesum, & nos cum Iesu suscitabit &
constituet vobiscum. ¶ Omnia enim
propter vos: vt gratia abundans, per
multos in gratiarum actione, abundet
in gloriam Dei ¶ Propter quod nō de-
ficimus: sed licet is qui foris est noster
homo, corrumpitur: tamē is qui in-
tusestrenouatur de die in diem. ¶ Id
enim quod in præsenti est momēta-
neum & leue tribulationis nostræ, su-
pra modum in sublimitate æternum
gloriæ pōdus operatur in nobis, ¶ nō
contemplantibus nobis quæ viden-
tur, sed quæ non videntur. Quæ enim
videntur, temporalia sunt: quæ autem
non videntur, æterna sunt.

2 Ms.
G.S.

CAP. V.

¶ Scimus enim quoniam si terrestris
domus nostra huius habitatio-
nis dissoluatur, quodd ædificationem
ex Deo habemus, domum nō manu-
factam æternam in cælis. ¶ Nam & in
hoc ingemiscimus, habitationem no-
stram quæ de cælo est, superindui cu-
pientes. ¶ ¶ si tamen vestiti, non nudi
inueniamur ¶ Nā & qui sumus in hoc
tabernaculo, ingemiscimus grauati:
eō quodd nolumus expoliari, sed su-
peruestiti, vt absorbeatur quod mor-
tale est, à vita. ¶ Qui autem efficit nos
in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis
pignus spiritus. ¶ Audentes igitur sem-
per, & scientes quoniā dum sumus in
corpore, peregrinamur à Dño. ¶ (per
fidem

Apo. 16, 13

AP. V.
 : Cae-
 im, &
 loqui-
 scitavit 14
 abit &
 a enim 15
 ns, per
 bundet
 nō de- 16
 noster
 ui in-
 n. Id 17
 omēta-
 trā, su-
 ernum
 ois, nō 18
 viden-
 e enim
 autem
 rrestris 1
 itatio-A
 ionem
 manu-
 n & in 2
 m no-
 ui cu-
 n nudi 3
 in hoc 4
 trauati:
 sed su-
 l mor-
 cit nos 5
 t nobis
 arsem- 6
 mus in
 o. (per 7
 fidem

CAP. V. ad Corinth. 17. 429
 fidem enim ambulamus, & non per
 8 speciem) ?audemus autem, & bonam
 voluntatem habemus magis peregrini-
 B nari à corpore, & presentes esse ad Do-
 9 minum. ?Et ideo contendimus, siue
 absentes, siue praesentes placere illi.
 10 ?¶ Omnes enim nos manifestari oportet
 ante tribunal Christi, ut referat
 unusquisque propria corporis, prout
 11 gessit, siue bonum siue malū. ?Scien-
 tes ergo timorē Domini hominibus
 suādem? : Deo autē manifesti sumus.
 12 Spero autem & in conscientiis vestris
 manifestos nos esse. ?Non iterū com-
 mendamus nos vobis, sed occasione
 damus vobis gloriandi pro nobis : ut
 habeatis ad eos qui in facie glorian-
 13 tur, & non in corde. ?Siue enim mēte
 C ?excedimus, Deo : siue sobrijs sumus,
 14 vobis. ?Charitas enim Christi vrget
 nos, aestimantes hoc, quoniam si vnus
 pro omnibus mortuus est, ergo om-
 15 nes mortui sunt. ?& pro omnib? mor-
 tuus est Christus : ut & qui viuūt, iam
 non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis
 16 mortuus est & resurrexit. ?Itaq; nos,
 ex hoc neminem nouimus secundum
 carnem. Et si cognouimus secundum
 carnem Christum : sed nunciam non
 17 nouimus. ?Si qua ergo in Christo no-
 D ua creatura : vetera transierunt, ¶ ecce
 18 facta sunt omnia noua. ?Omnia au-
 tem ex Deo, qui nos reconciliauit si-
 bi per Christum : & dedit nobis mini-
 19 sterium reconciliationis. ?quoniam
 quidem Deuserat in Christo mundū
 reconcilians sibi, non reputans illis
 delicta ipsorū, & posuit in nobis ver-
 bum

Ro. 14, 10.

¶ excedi-
 mus, Sy-
 ra transfe-
 runtur:
 Infanti-
 mus simi-
 liter verū
 possunt
 græca. Te-
 xtus con-
 formis est
 Amb.

Isa 43, 19.

Apoc. 21, 5.

430 Epistola Pauli CAP. VI.
bum reconciliationis. ¶ Pro Christo
ergo legatione fungimur, tanquam
Deo exhortante per nos. Obsecramus
pro Christo, reconciliamini Deo. ¶ Esi
qui non nouerat peccatum, pro nobis
peccatum fecit: vt nos efficeremur iu-
stitia Dei in ipso.

CAP. VI.

* & 7 MS.
Amb. G.
Isa. 49, 8.

1 Co. 10, 32

1 Cor. 4, 2.

A Diuātes autem * exhortamur, ne
in vacuum gratiam Dei recipiatis
¶ (Ait enim, ¶ Tempore accepto exau-
diuite: & in die salutis adiuuite. Ec-
ce, nunc tempus acceptabile: ecce nūc
dies salutis. ¶ ¶ nemini dantes vllam
offensionem, vt non vituperetur mi-
nisterium nostrum: ¶ sed in omnibus
exhibeamus nosmetipfos ¶ sicut Dei
ministros, in multa patientia, in tri-
bulationibus, in necessitatibus, in an-
gustiis, ¶ in plagis, in carceribus, in se-
ditionibus, in laboribus, in vigiliis, in
ieiuniis, ¶ in castitate, in scientia, in
longanimitate, in suauitate, in Spiri-
tu sancto, in charitate non ficta, ¶ in
verbo veritatis, in virtute Dei, per ar-
ma iustitię a dextris, & a sinistris, ¶ per
gloriam & ignobilitatē, per infamiā
& bonam famam: vt seductores & ve-
races: sicut q ignoti & cogniti: ¶ quasi
morientes, & ecce viuimus: vt calli-
gati, & non mortificati: ¶ quasi tristes,
semper autē gaudentes: sicut egentes,
multos autē locupletantes: tanquam
nihil habentes, & omnia possidentes.
¶ Os nostrum patet ad vos & Corin-
thij, cor nostrum dilatatum est. ¶ Non
angustiamini in nobis: angustiamini
autem in visceribus vestris. ¶ eandem
autem

P. VI.
Christo
quam
eramus
o. ? En
nobis
ur iu-

nur, ne
piatis
exau-
te. Ec-
cenſe
vllam
ur mi-
anibus
ut Dei
in tri-
in an-
in ſe-
liis, in
tia, in
n Spiri-
ta, ? in
per ar-
is, ? per
n fami-
es & ve-
? quaſi
et caſti-
tristes,
gentes,
nquam
dentes.
Corin-
? Non
iamini
andem
autem

- CAP. VII. ad Corinth. II. 431
autem habentes remunerationē (tan-
quam filiis dico) dilatamini & vos.
14 ? Nolite iugum ducere cum infideli-
bus. Quæ enim participatio iustitiæ
cum iniquitate? Aut quæ societas lu-
15 ci ad tenebras? ? Quæ autem conuer-
tio Christi ad Belial? Aut quæ pars fi-
16 deli cum infidelis? Qui autem cōsen-
dit templo Dei cū idōlis? ¶ Vos enim
estis templum Dei viui: sicut dicit
Deus, ¶ Quoniam inhabitabo in illis,
& inambulabo, & ero illorum Deus:
17 & ipsi erunt mihi populus. ¶ Propter
quod exite de medio eorum, & sepa-
ramini, dicit Dominus, & immun-
dum ne tetigeritis: & ego recipiā vos.
18 ¶ & ero vobis in patrem: & vos eri-
tis mihi in filios & filias, dicit Dōmi-
nus omnipotens.

1 Cor. 3, 17

6, 19.

Leu. 16, 12.

Isa. 52, 11.

Iere. 31, 1.

9.

CAP. VII.

- 1 **H**AS ergo habentes promissiones
A charissimi, mundemus nos ab
omni inquinamento carnis & spiri-
tus, perficientes sanctificationem in
2 timore Dei. ? Capite nos. Neminem
laſimus, neminē corrupimus, nemi-
3 nem circūuenimus. ? Non ad cōdem-
nationem * dico. prædixi enim quod * ueſtram
in cordibus nostris estis ad commo- MS. S.
4 riendū & ad conuiuendū. ? Multa mi-
hi fiducia est apud vos, multa mihi
gloriatio pro vobis: repletus sum con-
solatione: superabūdo gaudio in om-
5 ni tribulatione nostra. ? Nā & cū ve-
B nissemus in Macedoniā, nullam re-
quiem habuit caro nostra, sed omnem
tribulationē passi sum⁹: foris, pugna:
6 intus, timores. ? Sed qui cōsolatur hu-
miles

432 Epistola Pauli CAP. VII.
 niles, consolatus est nos Deus, in ad-
 uentu Titi. Non solum autem in adue-
 tu eius, sed etiam in consolatione, qua
 consolatus est in vobis, referens nobis
 vestrum desiderium, vestrum fletum, ve-
 stram emulationem pro me, ita magis
 ut gauderem. Quonia & sic contristavi
 vos in epistola, non me poenitet: etsi
 poeniteret, vides quod epistola illa (&
 si ad horam) vos contristauit. Nunc gau-
 deo: non quia contristati estis, sed quia
 contristati estis ad poenitentiam. Con-
 tristati enim estis secundum Deum, ut
 in nullo detrimentum patiamini ex
 nobis. Quae enim secundum Deum
 tristitia est, poenitentiam in salutem sta-
 bilem operatur: seculi autem tristitia
 mortem operatur. Ecce enim hoc ip-
 sum, secundum Deum contristati vos,
 quam in vobis operatur sollicitudi-
 nem: sed defensionem, sed indignatio-
 nem, sed timorem, sed desiderium, sed
 emulationem, sed vindictam. in omni-
 bus exhibuistis vos, incontaminatos
 esse negotio. Igitur etsi scripsi vobis,
 non propter eum qui fecit iniuriam,
 nec propter eum qui passus est: sed ad
 manifestandam sollicitudinem nostram
 quam habemus pro vobis coram Deo,
 ideo consolati sumus. In consolatio-
 ne autem nostra, abundantijs magis ga-
 uisi sumus super gaudio Titi, quia re-
 factus est spiritus eius ab omnibus
 vobis. & siquid apud illum de vobis
 gloriatus sum, non sum confusus: sed
 sicut omnia vobis in veritate locuti
 sumus, ita & gloriatio nostra quae fuit
 ad Titum, veritas facta est, & viscera
 eius

1 Pet. 2, 19

*ad vos 6
 Ms. G.

CAP. VIII. ad Corinth. II. 433
eius abundantius in vobis sunt. remi-
niscens omnium vestrum obedi-
entiam, quomodo cum timore & tremo-
re excepistis illum. ¶ Gaudeo quod in
omnibus confido in vobis.

CAP. VIII.

Notam autem facimus vobis fra-
tres gratiam Dei, quæ data est in
ecclesiis Macedoniae, ¶ quod in multo
experimento tribulationis abundan-
tia gaudij ipsorum fuit, & altissima
paupertas eorum abundavit in diuitias
simplicitatis eorum, ¶ quia secundum
virtutem (testimonium illis reddo) &
supra virtutem voluntarij fuerunt, ¶ cum
multa exhortatione obsecrantes nos
gratiam & communicationem mini-
sterij quod fit in Sanctos. ¶ Et non fi-
cut speravimus, sed semetipsos dede-
runt, primum Domino, deinde nobis
per voluntatem Dei: ¶ ita ut rogare-
mus Titum, ut quemadmodum cepit,
ita & perficiat in vobis etiam gratiam
istam. ¶ Sed sicut in omnibus abundan-
tis fide & sermone, & scientia, & om-
ni solitudine, -in super & charitate
vestra in nos, ut & in hac gratia abun-
detis. ¶ Non quasi imperans dico: sed
per aliorum solitudinem, etiam ve-
stræ charitatis ingenium bonum com-
proban. ¶ Scitis enim gratiam Domini
nostri Iesu Christi, quoniam propter
vos egenus factus est, cum esset dives:
ut illius inopia vos diuites essetis. ¶ Et
consilium in hoc do: hoc enim vobis
utile est, qui non solum facere, sed &
velle cepistis ab anno priore: ¶ nunc
verò & facto perficite: ut quemadmo-
dum

vobis
MS. Amb.
G.
-6 MS.
G. S.

ingenium
I MS. G.
Pro, inge-
nium bo-
nū, Amb.
tantum le-
git: Bonū.
Syri: Cō-
Ramiam,

434 Epistola Pauli CAP. VIII.
 dum prout est animus voluntatis:
 ita sit & perficiendi ex eo quod habe-
 tis. ¶ Si enim volūtas prompta est: se- 12
 cundū id quod habet, accepta est, non
 secundū id quod nō habet. ¶ Nō enim 13
 utalis sit remissio, vobis autē tribu-
 latio: sed ex æqualitate. ¶ In præsenti 14
 tempore vestra abundantia, illorum
 inopiam suppleat: ut & illorū abun-
 dantia vestræ inopiæ sit supplemen-
 tum, ut fiat æqualitas, ¶ sicut scriptū 15
 est: ¶ Qui multū non abundauit: &
 qui modicū, non minorauit. ¶ Gra- 16
 tias autem Deo, qui dedit eadem so-
 licitudinem pro vobis in corde Titi,
 ¶ quoniam exhortationem quidē sul- 17
 cepit: sed cū sollicitior esset, sua vo-
 luntate profectus est ad vos. ¶ Misi- 18
 mus etiā cum illo fratrem, cuius laus
 est in Euangelio per omnes ecclesias:
 ¶ non solum autem, sed & ordinatus 19
 est ab ecclesiis comes peregrinationis
 nostræ, in hanc gratiam quæ mini-
 stratur à nobis ad Domini gloriam,
 & destinatam voluntatem nostram:
 ¶ deuitantes hoc, ne quis nos vituperet 20
 in hac plenitudine quæ ministratur à
 nobis. ¶ ¶ Prouidemus enim bona nō 21
 solū coram Deo, sed etiā eorum ho-
 minibus. ¶ Misimus autē cum illis &
 fratrem nostrum, quē probauimus in
 multis sæpe sollicitum esse: nunc autē
 multo sollicitiorem, confidētia multa 22
 in vos, ¶ siue pro Tito qui est socius
 meus & in "vos" adiutor, siue fratres
 nostri Apostoli ecclesiarum, "gloriæ"
 Christi. ¶ Ostensioneim ergo quæ est 24
 charitatis vestræ & nostræ gloriæ pro
 vobis

Exo. 16, 18.

*habuit

11 MS.

Amb. S.

Ro. 12, 17.

*vobis

MS. Amb.

S.

*gloria 2

MS. G.

CAP. IX. ad Corinth. II. 435
vobis, in illos ostendite in facie eccle-
siarum. CAP. IX.

NAM de ministerio quod sit in
sanctos ex abundanti est mihi scri-
bere vobis. ¶ Scio enim promptum ani-
mum vestrum: pro quo de vobis glo-
rior apud Macedones. Quoniam &
Achaia parata est ab anno preterito, &
vestra emulatio prouocauit plurimos.
¶ Misisti autem fratres: ut ne quod gloria-
mur de vobis, euacuetur in hac par-
te, ut (quem admodum dixi) parati sitis:
¶ ne cum venerint Macedones mecum
& inuenerint vos imparatos, erube-
scamus nos, ut non dicamus vos in
hac substantia. ¶ Necessarium ergo ex-
istimaui rogare fratres ut perueniant
ad vos, & praeparent repromissam be-
nedictionem hanc paratam esse sic, quasi
benedictionem, non tanquam auaritiam.
¶ Hoc autem dico. Qui parcat seminat,
parcat & metet: & qui seminat in be-
nedictionibus, de benedictionibus &
metet. ¶ Vnusquisque prout destinauit
in corde suo: non ex tristitia aut ex ne-
cessitate. ¶ Hilariter enim datorem dili-
git Deus. ¶ Potens est autem Deus om-
nem gratiam abundare facere in vo-
bis: ut in omnibus semper omnes suf-
ficientiam habentes, abundetis in om-
ni opere bonum, ¶ sicut scriptum est:
¶ Dispersit, dedit pauperibus: iustitia
eius manet in aeternum. ¶ Qui autem
administtrat semen seminanti; & pa-
nem ad manducandum praestabit: &
multiplicabit semen vestrum, & auge-
bit incrementa frugum iustitiae ve-
strae: ¶ ut in omnibus locupletati abu-
detis

Gal. 35, 18

Psa. 111, 9

seculum

seculi M6.

G 9.

detis in omni simplicitate, quæ operatur per nos gratiarum actione Deo. ¹ Quoniam ministerium huius officij ¹¹ non solum supplet ea quæ defunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, ¹³ per probationem ministerij huius, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ in Euangelium Christi, & simplicitate communicationis in illos, ¹⁴ & in omnes, ¹ & in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis. ¹⁵ Gratias Deo super inenarrabili dono eius.

CAP. X.

Ipse autem ego Paulus obsecro vos ¹ per mansuetudinem & modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis. ² Rogo autem, ne præsens audeam per eam confidentiam qua existimor audere in quosdam: qui arbitrantur nos tanquam secundum carnem ambulemus. ³ In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. ⁴ Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt: sed potētia Deo ad destructionem mitionum, consilia destruentes, ⁵ & omnem altitudinem extollentē aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, ⁶ & in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia. ⁷ Quæ secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi, Christi se esse: hoc cogiter iterum apud se, quia

CAP. X. ad Corinth. II. 437

se, quia sicut ipse Christi est: ita & nos.
 8 ¶ Nam & si amplius aliquid gloriatus
 fuero de potestate nostra, quam dedit
 nobis Dominus in ædificationem, &
 non in destructionē vestram: nō eru-
 9 bescam. ¶ Ut autē non existimet tan-
 10 quam terrere vos per epistolas, ¶ (quo-
 11 niam quidem epistolæ, inquit, gra-
 ues sunt & fortes: præsentia autē cor-
 poris infirma, & sermo contemptibi-
 12 lis) ¶ hoc cogitet qui eiusmodi est, quia
 quales sumus verbo per epistolas ab-
 13 sentes, tales & præsentēs in factō. ¶ Nō
 enim audemus inserere aut compara-
 re nos quibusdam, qui se ipsos com-
 mendant: sed ipsi in nobis nosmetip-
 sos metientes, & comparantes nos-
 14 metipsos nobis. ¶ Nos autem non in
 immensum gloriabimur, ¶ (sed secun-
 dum mensuram regulæ, qua mensus
 est nobis Deus, mensuram pertingē-
 15 di vsque ad vos. ¶ Non enim quasi nō
 16 pertingentes ad vos, superextendimus
 nos. Vsque ad vos enim peruēnimus
 in Euangelio Christi: ¶ nō in immen-
 sum gloriantes in alienis laboribus:
 spem autem habentes crescentis fi-
 dei vestræ, in vobis magnificari secū-
 dum regulam nostram in abundan-
 17 tiam, ¶ etiam in illa quæ ultra vos sunt,
 euangelizare, non in aliena regula, in
 18 iis quæ præparata sunt gloriari. ¶ Qui
 autem gloriatur: in Domino glorie-
 19 tur. ¶ Non enim qui se ipsum comen-
 dat, ille probatus est: sed quem Deus
 commendat. CAP. XI. G. S.
 ¶ **V**tinam sustineretis modicū quid
 insipientiæ meæ: sed & suppor-
 tate

Ephes. 4, 8.

Ier. 9, 23.

I Cor. 1, 31.

¶ Dñs;

MS. Amb.

G. S.

438 Epistola Pauli CAP. XI.
 tate me: Aemulor enim vos Dei æ-
 mulatione. Despōdi enim vos vni vi-
 ro, virginem castam exhibere Chri-
 sto. ¶ Timeo autē ne sicut serpēs He-
 nam seduxit astutia sua: ita corrup-
 pantur sensus vestri, & excidāt à sim-
 plicitate quæ est in Christo. ¶ Nā si is
 qui venitaliū Christum prædicat quē
 nō prædicauimus, aut alium spiritum
 accipitis quem nō accepistis: aut aliud
 Euangelium quod nō recepistis: rectē
 pateremini. ¶ Existimo enim nihil me
 minus fecisse à magnis Apostolis. ¶ Nā
 etsi imperitus sermone, sed nō scien-
 tia, in omnibus autem manifestati su-
 mus vobis. ¶ Aut nunquid peccatū fe-
 ci, me ipsum humilians, vt vos exalte-
 mini? quoniā gratis Euangelium Dei
 euangelizauī vobis? Alias Ecclesias
 expoliaui, accipiens stipendiū ad mi-
 nisterium vestrū. ¶ Et cū esset apud
 vos, & egērem, nulli onerosus fui: nā
 quod mihi deerat, suppleuerūt fratres
 qui venerunt à Macedonia: & in om-
 nibus sine onere me vobis seruauī, &
 seruabo. ¶ Est veritas Christi in me,
 quoniā hæc gloriatio non infringetur
 in me in regionibus Achaia. ¶ Quare?
 quia nō diligo vos? Deus scit. ¶ Quod
 autē facio: & faciam, vt amputē occa-
 sionem eorū qui volunt occasionem:
 vt in quo gloriantur, inueniātur sicut
 & nos. ¶ Nā eiusmodi pseudoaposto-
 li, sunt operarii subdoli, transfigurātes
 se in apostolos Christi. ¶ Et nō mirum:
 ipse enim Satanas transfigurat se in
 Angelū lucis. ¶ non est ergo magnū si
 ministri eius transfigureretur velut mi-
 nistri

- nistri iustitiæ: quorum finiserit secundum opera ipsorum. Iterum dico, (ne quis me putet insipientem esse: alioquin velut insipientem accipite me, ut
 17 & ego modicum quid glorier) quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia
 18 gloriæ. Quoniam multi gloriantur secundum carnem: & ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes: cum
 19 sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis deuorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vestram cadit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo
 20 quis audeat (in insipientia dico) audeo. & ego. Hebræi sunt: & ego. Israelitæ sunt: & ego. Semen Abraham sunt: & ego. Ministri Christi sunt: & ego. (ut minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudeis quinques, quadragenas, una minus, accipiam. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, iter naufragium feci, nocte & die in profundum maris fui, in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate, præter illa quæ extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum.
- ¶ Quis

Domini-
num 2

MS. G. 5.

- 1 MS.

G. 5.

- 2 MS.

Amb. G. 5.

Deut. 25, 3.

Act. 16, 23.

Act. 14, 18.

Act. 27, 2.

41.

"profundum"

do 1 MS.

R. Amb. G.

¶ Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? ¶ Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. ¶ Deus & pater Dñi nostri Iesu Christi, qui est benedictus in secula, scit quod non mentior. ¶ Damasci præpositus Gētis Aretæ regis, custodiebat ciuitatem Damascenorū, vt me cōprehenderet: ¶ & per fenestram in sporta dimissus sum per murū, & sic effugi manus eius.

CAP. XII.

Act. 9. 24.

4 MS.
Amb. G. S.Act. 9. 3.
22. 17.

¶ Si gloriari oportet (non expedit quidem) veniam autem ad visiones & A reuelationes Domini. ¶ Scio hominē in Christo ante annos quatuordecim (siue in corpore, nescio: siue extra corpus, nescio: Deus scit) raptum huiusmodi vsq. ad tertium cælum. ¶ Et scio huiusmodi hominē (siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit) ¶ quoniam raptus est in Paradisum: & audiuit arcana verba, quæ nō licet homini loqui. ¶ Pro huiusmodi gloriabor: pro me autē nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. ¶ Nā & si voluerō gloriari, non erō inspiens: veritatem enim dicam. parco autem: ne quis me existimet super id quod videt in me, aut aliquid audit ex me. ¶ Et ne magnitudo reuelationū extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, vt me colaphizet. ¶ Propter quod ter Dñm rogavi, vt discederet à me: & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur Libèter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet

¶ in 4 MS.
G. S.5 MS.
Amb. G. S.

- 10 habiter in me virtus Christi. Propter
 quod placeo mihi in infirmitatibus,
 in contumeliis, in necessitatibus, in
 persecutionibus, in angustiis pro
 Christo. Cū enim infirmor: tunc po-
 11 tens sum. Factus sum insipiens: vos
 D mecoëgistis. Ego enim à vobis debui
 commendari: nihil enim minus fui
 ab iis qui sunt supra modū Apostoli:
 12 tamen nihil sum. Signa tamē Apo-
 stolatus mei facta sunt super vos in
 omni patientia, in signis & prodigiis
 13 & virtutibus. Quid est enim quod
 minus habuistis præ cæteris ecclesiis:
 nisi quod ego ipse non grauavi vos.
 14 Donate mihi hanc iniuriā. Ecce, ter-
 E tiō hoc paratus sum venire ad vos: &
 non ero grauis vobis. Nō enim quæro
 quæ vestra sunt: sed vos. Nec enim de-
 bent filij parentibus thesaurizare, sed
 15 parentes filiis. Ego autem libentissi-
 mē impendam & superimpendar ipse
 pro animabus vestris: licet plus vos di-
 16 ligens minū diligar. Sed esto: ego
 vos non grauavi: sed cū essem astu-
 17 tus, dolo vos cepi. Nunquid per ali-
 quem eorum quos misi ad vos, circū-
 18 ueni vos? Rogavi Titum: & misi cū
 F illo fratrem. Nunquid Titus vos cir-
 cumuenit? nōne eodem spiritu am-
 bulauimus? nōne iisdem vestigiis?
 19 Olim putatis quod excusemus nos
 apud vos? Coram Deo, in Christo lo-
 quimur: omnia autem charissimi pro-
 20 pter ædificationem vestrā. Timeo e-
 nim ne fortē cū venero, non quales
 volo, inueniam vos: & ego inueniar à
 G vobis, qualē non vultis: ne fortē con-

"feci MS.
 R. Amb.

Q. n.
 "Aposto-
 li 6 MS.
 Amb, G. S.

442 Epistola Pauli CAP. XIII.
tentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurationes, inflationes, seditiones sint inter vos. ¶ ne iterū cum venero, humiliet me Deus apud vos: & lugeam multo ex iis qui antè peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione & impudicitia quam gesserunt.

CAP. XIII.

ECce tertio hoc venio ad vos: ¶ In ore duorum vel trium testiū stabit omne verbum. ¶ Prædixi & prædixi, & nūc absens, iis qui antè peccauerūt, & cæteris omnibus; quoniā si venero iterum, nō parcā. ¶ An experimentū queritis eius qui in me loquitur Christus: qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis? ¶ Nam et si crucifixus est ex infirmitate: sed viuit ex virtute Dei. Nā & nos infirmi sumus in illo: sed viuemus cum eo ex virtute Dei in vobis. ¶ ¶ Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia Christus Iesus in vobis est, nisi fortè reprobī estis. ¶ Speculo autem quod cognoscitis quia nos non sumus reprobī. ¶ Oramus autem Deum, vt nihil mali faciat, non vt nos probati appareamus, sed vt vos quod bonū est, faciat, nos autem vt reprobī simus. ¶ Non enim possumus aliquid aduersus veritatē: sed pro veritate. ¶ Gaudemus enim, quoniā nos infirmī sumus, vos autē potētes estis. Hoc & oramus, vestrā consummationem. ¶ Ideo hæc absens scribo: vt non loquar præsens

Deu. 19, 15

Mat. 17, 16

Ioh. 8, 17.

Heb. 10, 28

¶ bis 4 MS.

G.S. Q.N.

¶ vos I

MS. G.

¶ viuiamus

9 MS. S.

1 Cor. 11, 28

¶ cognos-

cetis 9 MS.

Amb. G.S.

animosita-
tes, susur-
rones sint
in uero, hu-
t luceam
erunt, &
uper im-
impudi-

vos: ¶ In
stiu sta-
prædi-
is qui
nnibus;
arcam.
s qui in
vobis
in vo-
infr-
Nā &
viue-
vobis.
fide:
scitis
us in
Spe-
a nos
tem
n vt
vos C
n vt
mus &
ve-
nos
stis.
tio-
non ro
ens

- præsens durius agam secundum pote-
statem quam Dñs dedit mihi in ædifi-
catione, & nō in destructionem. ¶ De
cætero fratres, gaudete, perfecti esto-
te: exhortamini: idem sapite: pacē ha-
bete, & Deus pacis & dilectionis erit
vobiscum. ¶ Salutate inuicem in oscu-
lo sancto. Salutant vos omnes sancti.
¶ Gratia Domini nostri Iesu Christi,
& charitas Dei, & cōmunicatio sancti
Spiritus sit cū omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD GALATAS.

CAP. I.

- P**AVLVS Aposto-
lus non ab homi-
nibus, neq. per ho-
minem, sed per Ie-
sum Christum, &
Deū patrē qui sus-
citauit eum a mor-
tuis, ¶ & qui mecum sunt omnes fra-
tres: ecclesiis Galatiæ. ¶ Gratia vobis
& pax à Deo patre & Dño nostro Ie-
su Christo, ¶ qui dedit semetipsum pro
peccatis nostris, vt eriperet nos de præ-
senti seculo nequā, secundū volunta-
tem Dei & patris nostri: ¶ cui est glo-
ria in secula seculorū. Amen. ¶ Miror,
quod sic citō transferimini ab eo
qui vos vocauit in gratiā Christi, in ali-
ud Euangeliū: ¶ quod non est aliud,
nisi sunt aliqui qui vos cōturbant, &
volunt conuertere Euangeliū Christi.
¶ Sed licet nos, aut angelus de cēlo euā-
gelizet vobis præterquam quod euā-
geliza-

gelizauimus vobis, anáthema sit. Si
 cut prædiximus, & nunc iterum dico:
 Si quis vobis euangelizauerit præter id
 quod accepistis, anáthema sit. Modò
 enim hominibus suadeo, an Deo? An
 quæro hominibus placere? Si adhuc
 hominibus placerem, Christi seruus nõ
 essem. ¶ Notum enim vobis facio fra-
 tres Euangelium quod euangelizatum est
 à me, quia nõ est secundum hominem.
 ¶ Neque enim ego ab homine accepi il-
 lud, neque didici: sed per reuelationem
 Iesu Christi. Audistis enim conuersa-
 tionem meam aliquando in Iudaismo,
 quoniam supra modum persequabar
 ecclesiam Dei, & expugnabam illam, &
 proficiebam in Iudaismo supra multos
 coetaneos meos in genere meo, abun-
 dantius æmulator existens paternarum
 mearum traditionum. Cum autem pla-
 cuisset mihi me segregauit ex utero ma-
 tris meæ, & vocauit per gratiam suam,
 ut reuelaret filium suum in me, ut eu-
 gelizarem illum in Gentibus, conti-
 nuò non acquiescui carni & sanguini,
 neque veni Ierosolymam ad antecesso-
 res meos apostolos: sed abij in Arabiam,
 & iterum reuersus sum Damascum. De-
 inde post annos tres veni Ierosolymam
 videre Petrum: & mansi apud eum die-
 bus quindecim. Alium autem aposto-
 lorum vidi neminem: nisi Iacobum
 fratrem Domini. Quæ autem scribo
 vobis: ecce coram Deo, quia nõ men-
 tor. Deinde veni in partes Syriæ &
 Ciliciæ. Eram autem ignotus facie ec-
 clesiis Iudææ, quæ erant in Christo:
 tantum autem auditum habebant, 13

Quo-

CAP. II. ad Galatas. 449

Quoniam qui persequabatur nos aliquando, nunc euangelizat fidē, quam aliquando expugnabat: & in me clā-
 24 iificabant Deum. CAP. II.

1 D E inde post annos quatuordecim, iterum ascendi Ierosolymā cum

2 Barnaba, assumpto & Tito. & Ascendi autem secundū reuelationem: & con-
 tuli cum illis Euangelium quod præ-
 dico in Gentibus, seorsum autem iis

qui videbantur: ^aaliquid esse: ne for-
 3 tē in vacuum currerem aut cucurrissem.

4 Sed neque Titus qui mecū erat, cum esset Gentilis, compulsus est cir-

5 cumcidi: ^ased propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt

explorare libertatem nostrā, quā habemus in Christo Iesu, ut nos in ser-

6 uitate redigerent. ^aQuibus neque ad horā cessimus ^asubiectioni: ut veritas

Euangelij permaneat apud vos. ^aAb iis autem qui videbantur esse aliquid

(quales aliquando fuerint, nihil mea interest. ¶ Deus personā hominis non

accipit) mihi enim qui videbātur esse

7 ^aaliquid: nihil cōtulerunt. ^aSed ecō- tra cū vidissent quōd creditum est mi-

hi Euangelium præputij, sicut Petro

8 circuncisionis (^aqui enim operatus est Petro in Apostolatum circuncisionis:

9 operatus est & mihi inter Gentes) & cū cognouissent gratiam quæ data

est mihi, Iacōbus & Cephas & Iohā-
 10 nes qui videbantur columnæ esse, de-

xtras dederunt mihi & Barnabæ so-

cietatis: ut nos in Gentes, ipsi autem

in circuncisionem: ^atrātū ut paupe-

sum memores essemus, quod etiā so-

lici.

-7 MS.

Hier.G.

^amaiores

esse MS q.

-MS q.

-15 MS.

Amb.

Q. n.

^asubie-

ctione;

MS. Q. n.

Deu. 10, 17

2 Par. 9, 17

Iob 34, 19.

Sup. 6, 8.

Ecl. 35, 16.

Rom. 2, 11.

Ephe. 6, 9.

Col. 3, 25.

Act. 10, 34.

1 Pet. 1, 17

-6 MS.

Hier.G.

apetrus
MS. R.
Hier. G.

Rom. 3, 19.
20.

acredidi-
mus 3 MS
Hier. G.
Rom. 3, 20.

licitus fui hoc ipsum facere. ¶ Cū au-
tem venisset ^a Cephæ Antiochiā:
in faciem ei restiti, quia reprehensibi-
lis erat. ¶ Prius enim quā venirent
quidam à Iacobo, cum Gentibus edē-
bat: cū autē venissent, subtrahebat
& segregabat se, timense eos qui ex cir-
cuncisione erāt. ¶ Et simulationi eius
conenserunt ceteri Iudæi, ita ut &
Barnabas duceretur ab eis in illam si-
mulationem. ¶ Sed cū vidissem quod
non rectē ambulant ad veritatem
Euangelij, dixi Cephæ corā omnibus:
Si tu cū Iudæis sis, gentiliter viuīs,
& non Iudaicē: quomodo Gentes co-
gis Iudaizare? ¶ Nos natura Iudæi, &
non ex Gentibus peccatores, ¶ Sciē-
tes autem quod non iustificatur ho-
mo ex operibus legis, nisi per fidē Ie-
su Christi: & nos in Christo Iesu cre-
dimus, ut iustificemur ex fide Chri-
sti, & non ex operibus legis: propter
quod lex operibus legis non iustifica-
bitur omnis caro. ¶ Quod si quæren-
tes iustificari in Christo, inuenti su-
mus & ipsi peccatores: nūquid Chri-
stus peccati minister est? Absit. ¶ Si e-
nim quæ destruxi, iterum hæc ædifi-
co: præuicatorē me constituo. ¶ Ego
enim per legem, legi mortuus sum, ut
Deo viuam: Christo cōmixtus sum cru-
ci. ¶ Viuo autem, iam non ego: viuit
verdē in me Christus. Quod autē nunc
vivo in carne: in fide viuo filij Dei,
qui dilexit me, & tradidit semetipsum
pro me. ¶ Non abiicio gratiam Dei. Si
enim per legem iustitia, ergo gratis
Christus mortuus est.

CAP.

O Insensati Galatæ, quis vos fasci-
 nauit nō "obedire" veritati, ante
 quorū oculos Iesus Christus proscri-
 ptus est, in vobis crucifixus? [¶] Hoc so-
 lum à vobis volo discere, Ex operibus
 legis Spiritum accepistis, an ex auditu
 fidei? [¶] Sic stulti estis, vt cū spiritu cō-
 peritis, nunc carne consummemini?
[¶] Tanta passi estis sine causa? si tamen
 sine causa. [¶] Qui ergo tribuit vobis
 Spiritum, & operatur virtutes in vo-
 bis ex operibus legis, an ex auditu fi-
 dei? [¶] Sicut, ¶ Abraham credidit Deo,
 & reputatum est illi ad iustitiā. [¶] Co-
 gnoscite ergo quia qui ex fide sunt, ij
 sunt filij Abrahæ. [¶] Prouidēs autē scri-
 ptura quia ex fide iustificat Gentes
 B Deus, prænuntiavit Abrahæ, ¶ Quia
 benedicentur in te omnes gētes: [¶] Igi-
 tur qui ex fide sunt, benedicentur cum
 fideli Abraham. [¶] Quicunq; enim ex
 operibus legis sunt: sub maledicto
 sunt. Scriptum est enim: ¶ Maledictus
 omnis qui nō permanserit in omni-
 bus, quæ scripta sunt in libro legis, vt
 faciat ea. [¶] Quoniā autē in lege nemo
 iustificatur apud Deū, manifestū est:
 ¶ Quia iustus ex fide "viuit". [¶] Lex autē
 non est ex fide: sed ¶ Qui fecerit ea, vi-
 uet in illis. [¶] Christus nos redemit de
 maledicto legis, factus pro nobis
 maledictum (quia scriptū est: ¶ Male-
 dictus omnis qui pendet in ligno) [¶] vt
 in Gentibus benedictio Abrahæ fieret
 in Christo Iesu: vt pollicitationē Spi-
 ritus accipiamus per fidē. [¶] Fratres (se-
 cundum hominē dico) ¶ tamē homi-
 nis

"credere
 6MS. Hier.
 Q. n.

"scriptū
 est MS q.
 Gen. 15, 6.
 Rom. 4, 3.
 18.

Iaco. 2, 23.
 "Cognō-
 scitis 4
 MS. Hier.
 Q. n.

Gen. 12, 3.
 22, 35.
 26, 4.

Ecc. 44, 20.
 Deu. 27, 26

Abac. 2, 4.
 Rom. 1, 17.

"viuet 3
 MS. R.

Hier. G. S.
 Leu. 18, 5.

Deu. 21, 23

Heb. 9, 17.

nis confirmatum testamētum nemo
 spernit, aut superordinat. ¹⁶ Abraham di-
 cte sunt promissiones: & semini eius.
 Nō dicit, Et seminibus, quasi in mul-
 tis: sed quasi in vno, Et semini tuo qui
 est Christus. ¹⁷ Hoc autem dico, testa-
 mentum confirmatū à Deo: quæ post
 quadringentos & triginta annos fa-
 cta est lex, non irritum facit ad eua-
 cuandam promissionē. ¹⁸ Nam si ex le-
 ge hæreditas, iam nō ex promissione.
 Abraham autē per repromissionem do-
 nauit Deus. ¹⁹ Quid igitur lex? Propter
 transgressionem posita est, donec ve-
 niret semen cui promiserati ordinata
 per angelos in manu mediatoris. ²⁰ Me-
 diator autem vnus non est: Deus au-
 tem vnus est. ²¹ Lex ergo aduersus pro-
 missa Dei? Absit. Si enim data esset
 lex quæ posset viuificare: verē ex lege
 esset iustitia. ²² Sed conclusit scriptura
 omnia sub peccato: vt promissio ex fi-
 de Iesu Christi daretur credentibus.
²³ Prius autem, quā veniret fides: sub
 lege custodiebamur conclusi, in eam
 fidem quæ reuelanda erat. ²⁴ Itaq; lex,
 pædagogus noster fuit in Christo: vt
 ex fide iustificemur. ²⁵ At vbi venit fi-
 des: iam non sumus sub pædagogo.
²⁶ Omnes enim filij Dei estis per fidem
 in Christo Iesu. ²⁷ Quicumque enim
 in Christo baptizati estis: Christū in-
 duistis. ²⁸ Nō est Iudæus neq; Græcus,
 non est seruus, neque liber; nō est ma-
 sculus, neque fœmina. Omnes enim
 vos vnū estis in Christo Iesu. ²⁹ Si autē
 vos Christi: ergo semen Abraham estis,
 secundum promissionem hæredes.

transgres-
 sionem
 Ms. 5.

possit
 Ms.
 Rom. 3, 9.

Rom. 6, 3.

¹ **D**ico autem, quanto tēpore hāres
² paruulus est, nihil differt à seruo,
³ cū sit dominus omnium, & sed sub
⁴ tutoribus & actoribus est vsq; ad præ-
⁵ finitum tempus à patre: & ita & nos,
⁶ cū essemus paruuli, sub elementis
⁷ mundi eramus seruiētes. At vbi ve-
⁸ nit plenitudo temporis, misit Deus
⁹ filium suū factum ex muliere, factum
¹⁰ sub lege: & ut eos qui sub lege erant, re-
¹¹ dimeret, ut adoptionem filiorum re-
¹² ciperemus. Quoniam autem estis fi-
¹³ lij: misit Deus Spiritum filij sui in
¹⁴ corda vestra clamantem: Abba, Pater.
¹⁵ Itaque iam non est seruus, sed filius.
¹⁶ Quod si filius: & hāres per Deū? Sed
¹⁷ tunc quidem ignorantes Deum, iis
¹⁸ qui natura non sunt dij, seruiebatis.
¹⁹ Nunc autem cū cognoueritis Deū,
²⁰ imò cogniti sitis à Deo: quomodo cō-
²¹ uertimini iterum ad infirma & ege-
²² na elemēta, quibus denuo seruire vul-
²³ tis? Dies obseruatis, & menses, & tē-
²⁴ pora, & annos. Timeo vos, ne fortē
²⁵ sine causa laborauerim in vobis. E-
²⁶ stote sicut ego, quia & ego sicut vos:
²⁷ fratres, obsecro vos, Nihil melāxistis.
²⁸ Scitis autem quia per infirmitatem
²⁹ carnis euangelizauī vobis iam pridem.
³⁰ & tentationē vestram in carne mea,
³¹ non spreuistis, neque respuistis, sed
³² sicut angelum Dei excepistis me, si-
³³ cut Christum Iesum. Vbi est ergo
³⁴ beatitudo vestra? Testimonium enim
³⁵ perhibeo vobis quia si fieri posset, ocu-
³⁶ los vestros eruissetis, & dedissetis mi-

*Dei MS.
Hier.*meam
R. G. Te-
xtus con-
sonat MS.
& Hier.

verum dicens vobis? Aemulatur vos
non bene: sed excludere vos voluit, ut
illos emulemini. Bonum autem æmu-
lamine in bono semper: & non tantum
cum præsens sum apud vos. Filioli
mei, quos iterum parturio, donec for-
metur Christus in vobis. Velle autem
esse apud vos modò, & mutare vocem
ineam: quoniam confundor in vobis.
Dicite mihi qui sub lege vultis esse,
legem non legistis? Scriptum est enim
quoniam Abraham duos filios habuit:
¶ unum de ancilla, & ¶ unum de libe-
ra. Sed qui de ancilla, secundum carnem
natus est: qui autem de libera, per re-
promissionem. quæ sunt per allego-
riam dicta. Hæc enim sunt duo testa-
menta. Vnum quidem a monte Si-
na, in seruitutem generans: quæ est
Agar, (Sina enim, mons est in Ara-
bia: qui coniunctus est ei, quæ nunc est
Ierusalèm) & servit cum filiis suis. ¶ Il-
la autem quæ sursum est Ierusalem, li-
bera est: quæ est mater nostra. ¶ Scri-
ptum est enim: ¶ Lætare sterilis, quæ
non paris: erumpe & clama, quæ non
parturis: quia multi filij desertæ, ma-
gis quàm eius quæ habet virum. ¶ Nos
autem fratres secundum Isaac promissio-
nis filij sumus. Sed quomodo tunc is
qui secundum carnem natus fuerat, per-
sequebatur eum qui secundum spiritum
ita & nunc. Sed quid dicie scriptura?
¶ Ecce ancillam & filium eius. non
enim hæres erit filius ancillæ cum fi-
lio liberæ. Itaque fratres, non sumus
ancillæ filij, sed liberæ: qua libertate
Christus nos liberauit.

Gen. 26, 15

Gen. 21, 2.

¶ In O.

Isa. 54, 1.

Rom. 9, 8.

Gen. 21, 10

- S**tate: & nolite iterum iugo serui-
Stutis cōtineri. ¶ Ecce ego Paulus Ad. 15, 12.
Adico vobis quoniā si circuncidamini,
Christus vobis nihil proderit. ¶ Testi-
 ficor autem rursus omni homini cir-
 cuncidenti se, quoniam debitor est
Vniuersæ legis faciendæ. ¶ Euacuati
 estis à Christo, qui in lege iustificami-
 ni: à gratia excidistis. ¶ Nos enim spiri-
 tu, ex fide, spem iustitiæ expectamus.
 ¶ Nam in Christo Iesu neque circun-
 cisio aliquid valet, neque præputium:
 sed fides quæ per charitatem opera-
 tur. ¶ Currebatis bene: quis vos impe-
 diuit veritati non obedire? ¶ Per-
 suasio*, non est ex eo qui vocat vos.
 ¶ Modicum fermētum totā massam
 corrumpit. ¶ Ego confido in vobis in
 Domino, quod nihil aliud sapietis:
 qui autem conturbat vos, portabit iu-
 diciū, quicumque est ille. ¶ Ego autē
 fratres, si circuncisionem adhuc præ-
 dico: quid adhuc persecutionem pa-
 tior? Ergo euacuatum est scandalum
 crucis. ¶ Vainam & abscindantur qui
 vos conturbant. ¶ Vos enim in liber-
 tatem vocati estis fratres: tantūm ne
 libertatem in occasione detis carnis,
 sed per charitatem * seruite inuicem. ¶ Spiritus
 ¶ Omnis enim lex in vno sermone im-
 pletur: ¶ Diliges proximum tuum si-
 cut teipsum. ¶ Quod si inuicem mor-
 detis & comeditis: videte ne abinui-
 cem consumamini. ¶ Dico autē: ¶ Spi-
 ritu ambulate, & desideria carnis
 non perficietis. Caro enim concu-
 piscit aduersus spiritum: spiritus autē
 f 2 aduer-

* Nemini
cōsen-
sitis o.

Q. n. 11
* hæc m. 9.

G.
* vestra,

Hier. S.
1 Cor. 5, 6.

* Spiritus
ms.

Len. 19, 13.

Mat. 22, 39

Mat. 12, 31

Rom. 13, 3.

Iac. 2, 8.

Rom. 13, 14

1 Pet. 2, 11

- 9 MS.

Hier. G. S.

- 1 MS.

Hier. G.

aduersus carnem. hæc enim sibi inui-
cem aduersantur : vt non quæcunque
vultis, illa faciatis. ¶ Quod si spiritu
ducimini non estis sub lege. ¶ Manife-
sta sunt autem opera carnis, quæ sunt,
fornicatio, immunditia, - impudici-
tia, luxuria, ¶ idolorum seruitus, ve-
nificia, inimicitia, contentiones, æ-
mulaciones, iræ, rixæ, dissensiones,
sectæ, ¶ inuidiæ, homicidia, ebrieta-
tes, comestationes, & his similia. quæ
prædico vobis, sicut prædixi, quoniã
qui talia agunt, regnum Dei nõ con-
sequentur. ¶ Fructus autem Spiritus
est: charitas, gaudium, pax, patientia,
benignitas, bonitas, longanimitas,
¶ mansuetudo, fides, modestia, conti-
nentia, castitas. Aduersus huiusmodi
non est lex. ¶ Qui autem sunt Christi,
carnem suam crucifixerunt cū vitiis
& concupiscentiis. ¶ Si viuimus spiri-
tu: spiritu & ambulemus. ¶ Non effi-
ciamur inanis gloriæ cupidi, inuicem
prouocantes, inuicem inuidentes.

CAP. VI.

FRatres, & si præoccupatus fuerit
homo in aliquo delicto, vos qui
spirituales estis; huiusmodi instruite
in spiritulenitatis, considerans teip-
sum, ne & tu tenteris. ¶ Alter alterius
onera portate: & sic adimplebitis le-
gem Christi. ¶ Nam si quis existimat
se aliquid esse, cū nihil sit: ipse se se-
ducit. ¶ Opus autẽ suum probet vnus-
quisque, & sic in semetipso tantũ glo-
riã habebit: & non in altero. ¶ Vnus
quisque enim onus suum portabit.
¶ Communicet autem is qui catechi-
zatur

1 Cor. 3, 8.

CAP. VI. ad Galatas.

453

zatur ⁹ verbo, ei qui se catechizat, in ⁹ verbū s
 7 omnibus bonis. ⁹ Nolite errare: Deus MS. Hier.
 8 non irridetur. ⁹ Quæ enim seminaue- G.S.
 rit homo: hæc & metet. Quoniam qui
 seminat in carne sua: de carne & me-
 tet corruptionem. qui autem seminat
 in spiritu: de spiritu metet vitā æter-
 nam. ⁹ Bonum autem facientes, non
 C deficiamus. tempore enim suo mete- 1 The. 3, 12.
 10 mus non deficientes. ⁹ Ergo dum tem-
 pus habemus, operemur bonū ad om-
 nes, maxime autem ad domesticos fi-
 11 dei. ⁹ Videte qualibus literis scripsi vo-
 12 bis mea manu. ⁹ Quicumque ⁹ volunt ⁹ enim o.
 placere in carne: hi cogūt vos circun-
 13 cidi, tantū vt crucis Christi perse-
 cutionem nō patiātur. ⁹ Neque enim
 qui circūciduntur, legē custodiunt:
 sed volunt vos circūcidi: vt in carne
 14 vestra glorientur. ⁹ Mihi autem absit
 D gloriari, nisi in cruce Domini nostri
 Iesu Christi: per quem mihi mundus
 15 crucifixus est, & ego mūdo. ⁹ In Chri-
 sto enim Iesu neque circūcisio ali-
 16 quid valet, neque præputium: sed no-
 ua creatura. ⁹ Et quicumque hanc re-
 gulam secuti fuerint, pax super illos,
 & misericordia, & super Israel Dei:
 17 ⁹ De cætero nemo mihi molestus sit.
 18 ego enim stigmata Domini Iesu in
 corpore meo porto. ⁹ Gratia Domini
 nostri Iesu Christi, cum spiritu vestro
 fratres. Amen.

f 3

EPI-

EPISTOLA PAVLI

AD EPHESIOS.

CAP. I.

AVLVS, Apostolus
 Iesu Christi per vo-
 luntatem Dei: om-
 nibus sanctis qui
 sunt Ephesi: & fide-
 libus in Christo Ie-
 su. ¶ Gratia vobis &
 pax à Deo patre nostro, & Domino
 Iesu Christo. ¶ Benedictus Deus &
 Pater Domini nostri Iesu Christi, qui
 benedixit nos in omni benedictione
 spiritali, in caelestibus, in Christo:
 sicut elegit nos in ipso ante mundi
 constitutionem, vt essemus sancti &
 immaculati in conspectu eius in cha-
 ritate. ¶ Qui praeordinauit nos in
 adoptionem filiorum, per Iesum Chri-
 stum, in ipsum: secundum propositum
 voluntatis suae: in laudem gloriae gra-
 tiae suae, in qua gratificauit nos in di-
 lecto filio suo. ¶ In quo habemus re-
 demptionem per sanguinem eius (remis-
 sionem peccatorum) secundum diuitias gra-
 tiae eius, quae superabundauit in no-
 bis in omni sapientia & prudentia, vt
 notum faceret nobis sacramentum volun-
 tatis suae, secundum beneplacitum e-
 ius, quod proposuit in eo, in dispen-
 satione plenitudinis temporum, instau-
 rare omnia in Christo, quae in caelis &
 quae in terra sunt, in ipso. ¶ In quo etiam
 nos sorte vocati sumus: praedestinati
 secundum propositum eius qui operatur
 omnia,

2 Cor. I, 5.

1 Pet. I, 3.

omnibus

2 Ms.

Hier. G.

Q. n.

in dispen-

satione 2

Ms. G. S.

- omnia, secundū consiliū voluntatis suae: ¶ ut simus in laudem gloriæ eius nos, qui antè sperauimus in Christo: ¶ in quo & vos, cū audissetis verbum veritatis, (Euangelium salutis vestræ.) in quo & credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, ¶ qui est pignus hereditatis nostræ, in redemptione acquisitionis, in laudē gloriæ ipsius. ¶ Propterea & ego audiens fidē vestram quæ est in "Domino" Iesu, & "Christo" dilectionem in omnes sanctos: ¶ non cessō gratias agens pro vobis, memoriā vestrifaciens in orationibus meis, ¶ ut Deus, Domini nostri Iesu Christi pater, gloriæ, det vobis spiritū sapientiæ & reuelationis, in "agnitione" eius, ¶ illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hereditatis eius in sanctis, ¶ & quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus: ¶ secundū operationē potē. *Inf. 3. 7.*
- 20 tiæ virtutis eius, ¶ quam operatus est in Christo, suscitans illum à mortuis, & constituens ad dexteram suā in cælestibus, ¶ supra omnem principatū & potestatem & virtutem, & dominationē, & omne nomē quod nominatur nō solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. ¶ Et omnia subiecit sub pedibus eius: & ipsum dedit caput "super" omnē ecclesiam, ¶ quæ est corpus ipsius, ¶ plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur. *Psal. 8. 2. "super omnia ipsi ecclesiæ 5 Ms. Hier. G. S. & Ms. S. Col. 2. 13. 3. 3. "cōiui-*

CAP. III.

- 1 **E**T vos cū essetis mortui delictis sicauis
2 & peccatis vestris, ¶ in quibus aliquid
f 4 quando

quando ambulastis secundū seculum
mundi huius, secundū principem po-
testatis aeris huius, spiritus, qui nunc
operatur in filios dissidentiae, in qui-
bus & nos omnes aliquādo cōuersati
sumus in desideriis carnis nostrae, fa-
cientes voluntatem carnis & cogita-
tionū, & eramus natura filij irae sicut
& ceteri; Deus autem (qui diues est
in misericordia) propter nimiam cha-
ritatem suā qua dilexit nos, & cū
essemus mortui peccatis, conuiuifica-
uit nos Christo, cuius gratia estis
saluati, & conresuscitauit, & conse-
dere fecit in caelestibus in Christo Ie-
su, ut ostenderet in saeculis superue-
nientibus abundantes diuitias gratiae
suae, in bonitate super nos in Christo
Iesu. Gratia enim estis saluati per fi-
dē (& hoc nō ex vobis, Dei enim do-
num est) non ex operibus, ut nequis
glorietur. Ipsi enim sumus facti
bonis, quae praeparauit Deus ut in illis
ambulemus. Propter quod memo-
res estote, quod aliquādo vos - eratis,
Gētes in carne, qui dicebamini prepu-
tium ab ea quae dicitur circumcisio in
carne manu facta: qui eratis illo in
tēpore sine Christo, alienati a cōuer-
satione Israël, & hospites testamēto-
rum, promissionis ipem nō habentes,
& sine Deo in hoc mundo. Nunc
autē in Christo Iesu vos qui aliquan-
do eratis longē, facti estis propē in
sanguine Christi. Ipse enim est pax
nostra; qui fecit utraque vnū, & me-
dium parietem maceriae soluens, ini-

volun-
tates 2
MS. Hier.
G.

quē msq
- 1 MS.
Hier. G.
quod 8
MS. Hier.
G.
- 2 MS.
Hier. G. S.

inimici-

micitias

- 15 micitias' in carne sua. ¶ legem manda-
torum decretis euacuans: vt duos cō-
dat in semetipso in vnum nouū ho-
16 minem, faciens pacem, ¶ & reconciliet
ambos in vno corpore Deo per
crucē, interficiens 'inimicitias' in
17 metipso'. ¶ Et veniens euangelizauit
pacē vobis qui longē fuistis, & pacem
18 iis qui propē. ¶ Quoniam per ipsum
D habemus accessum ambo in vno Spi-
19 ritu ad Patrē. ¶ Ergo iam non estis ho-
spites & aduenæ: sed estis ciues san-
20 ctorum & domestici Dei, ¶ superædi-
ficati super fundamentum Apostolo-
rum & Prophetarū, ipso summo an-
21 gulari lapide Iesu Christo: ¶ in quo
omnis ædificatio constructa, crescit
22 in templum sanctum in Domino, ¶ in
quo & vos coædificamini in habita-
culum Dei in Spiritu sancto.

CAP. III.

- 1 **H**uius rei gratia, ego Paulus vin-
A ctus Christi Iesu, pro vobis Gen-
2 tibus: ¶ si tamen audistis dispensatio-
nem gratiæ Dei quæ data est mihi in
3 vobis, ¶ quoniam secundū reuelatio-
nē notū mihi factū est sacramentum,
4 sicut suprā scripsi in breui: ¶ prout po-
testis legentes intelligere prudentiam
5 meam in mysterio Christi, ¶ quod
aliis generationibus non est agnitum
filiis hominum, sicuti nunc reuela-
tum est sanctis Apostolis eius & Pro-
6 phetis in Spiritu. ¶ Gētes esse cohære-
des & concorporales & compartici-
pes promissionis eius in Christo Iesu
7 per euangeliū: ¶ Cuius factus sum mi-
B nister secundū donū gratiæ Dei, quæ
data

Sup. 1, 19.

1 Cor. 13, 9

*nunc R.

Hier. G.

*princi-
paribus 3

MS. R.

Hier. G. S.

*cælo 9

MS.

*virtute 3

MS. R.

Hier. G. S.

*interio-

rem ho-

minem 3

MS. Hier.

G.

Rom. 16, 25

Rom. 16, 27

data est mihi ¶ secundū operationem
virtutis eius. ¶ Mihi omniū sancto-
rum minimo, data est gratia hæc, In
Gentibus euangelizare inuestigabiles
diuitias Christi, ¶ & illuminare om-
nes quæ sit dispensatio sacramenti
absconditi à seculis in Deo, qui omnia
creauit: ¶ vt innotescat. ¶ principib⁹ &
potestatibus, in cælestibus, per eccle-
siam, multiformis sapientia Dei, ¶ se-
cundum præfinitionē seculorum, quā
fecit in Christo Iesu Domino no-
stro. ¶ In quo habemus fiduciā & ac-
cessum in cōfidentia, per fidem eius. C
¶ Propter quod peto ne deficiatis in
tribulationibus meis pro vobis, quæ
est gloria vestra. ¶ Huius rei gratia be-
dico genus meum ad Patrē Domini no-
stri Iesu Christi, ¶ ex quo omnis pa-
ternitas in cælis & in terra nomina-
tur, ¶ vt de vobis secundū diuitias glo-
rie suæ, ¶ virtutē corroborati per Spi-
ritū eius in "interiori homine". ¶ Chri-
stum habitare per fidē in cordibus ve-
stris, in charitate radicati & fundati,
¶ vt possitis comprehendere cū omni-
bus sanctis, quæ sit latitudo, & longi-
tudo, & sublimitas, & profundū, ¶ sci-
re etiā supereminentē scientiæ chari-
tatem Christi, vt impleamini in om-
nem plenitudinem Dei. ¶ Et autem
qui potēs est omnia facere superabū-
danter quā petimus aut intelligi-
mus, secundū virtutem quæ operatur
in nobis: ¶ Ipū gloria in ecclesia, &
in Christo Iesu in omnes generatio-
nes seculi sæculorum. Amen.

CAP.

- A** **O** Bsecro itaq; vos ego vinctus in Domino. ¶ vt dignè ambuletis
 2 vocatione qua vocati estis, ¶ cū omni
 humilitate & mansuetudine, cum pa-
 3 tertia, ¶ solliciti seruare vnitatē spiri-
 4 tus in vinculo pacis. ¶ Vnū corpus, &
 vnus spiritus: sicut vocati estis in vna
 5 spe vocationis vestræ. ¶ Vnus Domi-
 6 nus, vna fides, vnū baptisma. ¶ Vnus
 Deus & Pater omnium, qui est super
 omnes, & per omnia, & in omnibus
 7 nobis. ¶ Vnicuique autē nostrū data
 8 est gratia ¶ secundum mensurā donatio-
 nis Christi. ¶ Propter quod dicit, ¶ A-
 scendens in altum, captiuā duxit ca-
 9 ptiuitatem: dedit dona hominibus.
 ¶ (Quod autem ascendit, quid est, nisi
 quia & descendit primū in inferio-
 10 res partes terræ? ¶ Qui descendit, ipse
 est & qui ascendit supra omnes cælos,
 11 vt impleret omnia.) ¶ Et ipse dedit
 quosdam quidem Apostolos, quosdā
 autem Prophetas, alios verò Euange-
 12 listas, alios autem pastores & docto-
 res ¶ ad consummationem sanctorum
 in opus ministerij, in ædificationem
 13 corporis Christi: ¶ donec occurramus
 omnes in vnitatem fidei & agnitio-
 nis filij Dei, in virum perfectum, in
 14 mensuram ætatis plenitudinis Chri-
 sti: ¶ vt iā non simus paruuli fluctuan-
 tes, & circumferamur omni vëto do-
 15 ctrinæ in nequitia hominū, in astu-
 titate ad circumuentionē erroris. ¶ Ve-
 ritatem autem facientes in charitate,
 crescamus in illo per omnia, qui est
 caput,

Phil. 1, 27

Col. 1, 10.

1 The. 2, 12

4, 1.

Rom. 12, 10

1 Cor. 7, 10.

* & Ms.

Hier. G.

Deu. 4, 35.

Mal. 2, 10.

Rom. 12, 3.

1 Co. 12, 11

2 Co. 10, 13

Ps. 67, 19.

1 Co. 12, 28

Zach. 8, 16

caput, Christus: ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate. ¶ Hoc igitur dico & testificor in Domino: ut iam non ambuletis sicut & Gentes ambulant in vanitate sensus sui, ¶ tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum, qui desperantes, semetipsostradiderunt impudicitiae, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. ¶ Vos autem non ita didicistis Christum: si tamen illum audistis, & in ipso edocti estis, (sicut est veritas in Iesu) ¶ Deponite vos, secundum pristinam conversationem, veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. ¶ Renovamini autem spiritui mentis vestræ: & induite novum hominem qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis. ¶ Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra. ¶ Irascimini, & nolite peccare. sol non occidat super iracundiam vestram. ¶ Nolite locum dare diabolo. ¶ Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. ¶ Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed

Rom. 1, 9.

1 Pet. 4, 3.

Rom. 1, 21.

depone-

re ms. R.

Hier. G. S.

Col. 3, 8.

Heb. 4, 1.

1 Pet. 4, 2.

Rom. 6, 4.

2, 2.

Col. 3, 12.

1 Pet. 2, 1.

Zach. 3, 16.

Psal. 4, 5.

Iac. 4, 7.

sed si quis bonus ad ædificationem
 "fidei", ut det gratiam audientibus.
 30 Et nolite contristare Spiritum san-
 ctum Dei: in quo signati estis "in die"
 31 redemptionis. Omnis amaritudo, &
 ira, & indignatio, & clamor, & bla-
 phemia tollatur à vobiscum omni ma-
 32 litia. ¶ Estote autem inuicem benigni,
 misericordes, donantes inuicem sicut
 & Deus in Christo donauit vobis.

CAP. V.

1 Estote ergo imitatores Dei: sicut
 2 filij charissimi: ¶ & ambulate in
 dilectione, sicut & Christus dilexit
 nos, & tradidit semetipsum pro no-
 bis oblationem & hostiâ Deo in odo-
 rem suauitatis. ¶ Fornicatio autem
 & omnis immunditia, aut avaritia,
 nec nominetur in vobis, sicut decet
 4 sanctos: ¶ aut turpitudine, aut stultilo-
 quium, aut scurrilitas, quæ ad rem nõ
 "pertinet": sed magis gratiarum actio.
 5 Hoc enim scitote intelligentes, quod
 omnis fornicator, aut immundus, aut
 6 auarus ("quod est idolorum seruitus")
 non habet hereditatē in regno Chri-
 sti & Dei. ¶ Nemo vos seducat in a-
 nibus verbis, propter hæc enim venit
 7 ira Dei in filios diffidentiae. ¶ Nolite
 8 ergo effici participes eorum. ¶ Eratis e-
 nim aliquando tenebræ: nunc autem
 lux in Domino. Ut filij lucis ambula-
 9 te, ¶ (fructus enim lucis, est in omni
 10 bonitate, & iustitia, & veritate) ¶ pro-
 11 bantes quid sit beneplacitum Deo: &
 nolite communicare operibus infru-
 ctuosis tenebrarum, magis autem re-
 12 darguite. Quæ enim in occulto sunt
 ab ipsis,

"opportunitatis

3 Ms. G.

Q. n.

"in die 8

Ms. G. S.

Col. 3, 12.]

Ioh. 13, 34

et 15, 12.

1 Ioh. 4, 13

Col. 3, 5.

"pertinet"

1 Ms. B.

Hier. G. S.

"qui est

idolorum

seruus Ms.

R. G. Q. n.

Mat. 24, 4.

Mat. 13, 5.

Luc. 21, 3.

Col. 2, 13.

2 The. 2, 3.

* & 4 Ms.

Hier. G.

ab ipsis, turpe est & dicere. ¶ Omnia
autem quæ arguuntur: à lumine ma-
nifestantur. omne enim quod mani-
festatur, lumē est. ¶ Propter quod di-
cit: Surge qui dormis & exurge à mor-
tuis: & illuminabit te Christus. ¶ Vi-
dete itaq. fratres quomodo cauetā-
buletis. ¶ Nō quasi insipientes, sed vti-
pientes: ¶ redimentes tempus, quoniā
dies mali sunt. ¶ Propterea nolite fieri
imprudentes: ¶ sed intelligentes quæ
sit voluntas Dei. ¶ Et nolite inebriari
vino in quo est luxuria, sed implemi-
ni Spiritu, ¶ loquentes vobismetipsis
in psalmis & hymnis, & canticis spi-
ritualibus, cantantes & psallentes in
cordibus vestris Domino: ¶ gratias agē-
tes semper pro omnibus, in nomine
Domini nostri Iesu Christi Deo &
Patri. ¶ Subiecti inuicem, in timore
Christi. ¶ Mulieres viris suis subditæ
sint, sicut Domino: ¶ quoniā vir ca-
put est mulieris: sicut Christus caput
est ecclesiæ. Ipse, saluator corporis
eius. ¶ Sed sicut ecclesiā subiecta est
Christo, ita & mulieres viris suis in
omnibus: ¶ Viri, diligite vxores ve-
stras, sicut & Christus dilexit ecclesiā,
& seipsum tradidit pro ea: ¶ vt illā san-
ctificaret, mundans eā lauacro aquæ
in verbo, ¶ vt exhiberet ipse sibi glo-
riosam ecclesiā, non habentem ma-
culam, aut rugam, aut aliquid huius-
modi, sed vt sit sancta & immacula-
ta. ¶ Ita & viri debent diligere vxores
suas vt corpora sua Qui suam vxo-
rem diligit: seipsum diligit. ¶ Nemo e-
nim vnquam carnem suam odio ha-
bit:

manifestat
1 Ms.
5. Q. n.

Col. 4. 5.

The. 4. 9.

Sanctio.

Gen. 3. 16.

Col. 3. 18

1 Pet. 3. 1.

1 Cor. 11. 3.

7 Ms.

Hier. G. S.

Col. 3. 19.

vite

Ms. q.

ipsam 2

Ms. R. G.

Ar. textus

Hier. & G.

q. consequit.

CAP. VI. ad Ephesios.

463

- buit: sed nutrit & fouet eam, sicut &
 10 Christus ecclesiam: quia membra su-
 mus corporis eius, de carne eius & de
 11 ossibus eius. ¶ Propter hoc relinquet *Gen. 2, 24.*
 homo patrem & matrem suam: & ad- *Mat. 19, 5*
 hærebit uxori suæ. & erunt duo in *Mar. 10, 7.*
 12 carne vna. ¶ Sacramentum hoc ma- *1 Cor. 6, 16.*
 gnum est. ego autem dico in Christo
 13 & in ecclesia ¶ Veruntamen & vos sin-
 guli, vnusquisque uxorem suam sicut
 seipsum diligit: vxor autem ¶ timeat *¶ vt 7 MS.*
 virum. *Hier. G.*
 14 **F**ilij, obedite parentibus vestris in
 15 Dño. hoc enim iustum est. ¶ *¶ 7 MS.*
 16 **A**noram patrem tuum & matrem tuam: *Hier. G.*
 (quod est mandatum primum in pro- *Col. 3, 20.*
 17 missione), ¶ vt bene sit tibi, & sis lon- *Exo. 20, 12*
 18 gæus super terram. ¶ Et vos patres, *Deut. 5, 16.*
 nolite ad iracundiam prouocare filios *Ecl. 3, 9.*
 19 vestros: sed educate illos in disciplina *7, 29.*
 20 & correptione Domini. ¶ Serui obe- *Mat. 15, 4.*
 21 dite dominis carnalibus, cum timore *Mar. 7, 10.*
 & tremore, in simplicitate cordis ve- *Col. 3, 22.*
 22 stri, sicut Christo: ¶ non ad oculum ser- *Tit. 2, 9.*
 uientes, quasi hominibus placentes, *1 Pet. 2, 18*
 sed vt serui Christi, facientes volunta-
 23 tem Dei ex animo, ¶ cum bona volun-
 24 tate seruientes, sicut Domino & non
 25 hominibus. ¶ scientes quoniam vnus-
 26 quisque quodcumque fecerit bonum,
 hoc recipiet à Domino, siue seruus,
 27 siue liber. ¶ Et vos domini eadem fa-
 28 cite illis, remittentes minas: scientes
 quia & illorum & vester Dominus, *Deut. 10, 17*
 est in calis: & ¶ personarum acceptio *2 Par. 19, 7*
 29 non est apud eum. ¶ De cætero fra- *1ob. 34, 19.*
 tres, confortamini in Domino, & in *Sap. 6, 3.*
 30 potentiâ virtutis eius. ¶ Induite vos *Ecl. 35, 16*
 arma

Rom. 12, 11

Gal. 2, 6.

Col. 3, 25.

Act. 19, 14.

3 Pet. 1, 17

omni-
bus per-
fectis

Ms. G.

Q. 1

Isa. 59, 17.

1 The. 5, 8.

Luc. 18, 1.

Col. 4, 2.

2 The. 3, 1.

*nostro
msq.

464 Epist. Pauli ad Ephes. C A P. VI.
armaturam Dei: vt possitis stare ad-
uersus insidias diaboli. ? quoniā nōn
est nobis colluctatio aduersus carnem
& sanguinem: sed aduersus principes
& potestates, aduersus mundi recto-
res tenebrarum harum, contra spiri-
tualia nequitiae, in caelestibus. ? Pro-
pterea accipite armaturā Dei: vt pos-
sit resistere in die malo. & in om-
nibus perfecti stare. ? State ergo suc-
cincti lumbos vestros in veritate, &
induti lorica m iustitiae, ? & calceati
pedes in praeparationē Euangelij pa-
cis: ? in omnibus sumētes scutum fi-
simi ignea extinguerē. ? & galeam sa-
lutis assumite: & gladium spiritus,
(quod est verbum Dei) ? per omnem
orationem & obsecrationem orantes
omni tempore in spiritu: & in ipso
vigilantes in omni instantia, & ob-
secratione pro omnibus sanctis: ? &
pro me, vt detur mihi sermo in aper-
tione oris mei cum fiducia, notū fa-
cere mysterium Euangelij, ? pro quo
legatione fungor in catena, ita vt in
ipso audeā, prout oportet me, loqui.
? Vt autem & vos sciatis quae circa me
sunt, quid agam: omnia vobis nota fa-
ciet Tychicus, charissimus frater &
fidelis minister in Domino: ? quē mi-
si ad vos in hoc ipsum, vt cognoscatis
quae circa nos sunt, & consoletur cor-
da vestra. ? Pax fratribus & charitas cū
fide à Deo Patre*, & Domino Iesu
Christo. ? Gratia cū omnibus qui dili-
gunt Dominum nostrū Iesum Chri-
stum in incorruptione, Amen.

EPI.

EPISTOLA PAULI AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

PAVLVS & Timothe⁹ serui Iesu Christi: omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis cum episcopis & ¹diaconibus. ²Gratiavobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. ³Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri? (semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens) ⁴super communicatione vestra in Euangelio Christi à prima die vsque nunc: ⁵confidens hoc ipsum quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi Iesu. ⁶sicut est mihi iustū, hoc sentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defensione, & confirmatione Euangelij, socios gaudij mei omnes vos esse. ⁷Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi. ⁸Et hoc oro, vt charitas vestra magis ac magis abundet in scientia & in omni sensu: ⁹vt probetis potiora, vt sitis sinceri & sine offensa in diem Christi, ¹⁰repleti fructu iustitiæ per Iesum Christū, in gloriam & laudem Dei. ¹¹Scire autē vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, ¹²magis ad profectum venerunt Euangelij

¹diaconis. 2 MS.
G.

gelij: ¶ ita ut vincula mea manifesta
 fierent in Christo in omniprætorio,
 & in cæteris omnibus, ¶ ut plures
 fratribus in Domino, confidentes in
 vinculis meis, abundantius auderent
 sine timore verbum Dei loqui. ¶ Qui-
 dam quidem & propter inuidiam &
 contentionem: quidā autem & pro-
 pter bonam voluntatem Christū præ-
 dicant. ¶ Quidam ex charitate: sciētes
 quoniam in defensionem Euange-
 lij positus sum. ¶ Quidā autem ex cō-
 tentione Christum annuntiant non
 syncerè: existimātes pressuram se sul-
 citare vinculis meis. ¶ Quid enim?
 Dum omni modo, siue per occasio-
 nem, siue per veritatem, Christus an-
 nuntietur: & in hoc gaudeo, sed &
 gaudebo. ¶ Scio enim quia hoc mihi
 proueniet ad salutem, per vestrā ora-
 tionem & subministrationem Spiritus
 Iesu Christi, ¶ secundū expecta-
 tionem & spem meam, quia in nullo
 confundar, sed in omni fiducia sicut
 semper, & nunc magnificabitur Chri-
 stus in corpore meo, siue per vitam,
 siue per mortem. ¶ Mihi enim viuere
 Christus est: & mori lucrum. ¶ Quod
 si viuere in carne, ¶ hic mihi fructus
 operis est, & quid eligā ignoro. ¶ Co-
 actor autem ē duobus: desiderium ha-
 bens dissolui & esse cū Christo, mul-
 tō magis melius. ¶ permanere autem
 in carne, ¶ necessarium propter vos.
 ¶ Et hoc confidens, scio quia manebo
 & permanebo omnib⁹ vobis, ad pro-
 fectum vestrum & gaudium fidei: ¶ ut
 gratulatio vestra abundet in Christo
 Iesu

*annun-
 ciatur i
 Ms. G.

*hoc R. G.

*magis 4
 Ms. G.
 *valde
 Amb.

CAP. I.
manifesta
i pratorio,
vt plures
fidentes in
is auderent
qui. Qui
uidiam &
em & pro-
ristu prae-
ate: sciētes
Euange-
em ex cō-
tiant non
am secul-
id enim?
ocasio-
ristus an-
eo, sed &
hoc mihi
estrā ora-
m Spiri-
expecta-
in nullo
cia sicut
ur Chri-
er vitam,
m viuere
Quod
fructus
Co.
erū ha-
o, mul-
autem
ter vos.
nanebo
ad pro-
dei: vt
Christo
Iesu

CAP. II. ad Philipenses. 467
Iesu in me, per meū aduentum iterū
27 ad vos. ¶ Tantū dignè Euangelio
Christi conuersamini: vt siue cū ve-
nero, & videro vos, siue absens, audiā
de vobis quia statis in vno spiritu, v-
nanimēs, collaborantes fidei Euan-
28 gelij. ¶ Et in nullo terreamini ab ad-
uersariis, quæ illis est causa perditio-
nis: vobis autē salutis, & hoc à Deo:
29 ¶ quia vobis donatum est pro Christo,
non solū vt in eū credatis, sed vt etiā
30 pro illo patiamini, idem certamē ha-
bentes quale & vidistis in me, & nunc
audistis de me.

Ephē. 4, 2
Col. 1, 10.
1 The. 2, 12

CAP. II.

1 Siqua ergo consolatio in Christo,
A si quod solatium charitatis, si qua
societas spiritus, si qua viscera misera-
tionis: implete gaudium meum, vt
2 idem sapiatis, eandem charitatem ha-
bentes, vnanimēs, id ipsum sentiētes.
3 ¶ nihil per contentionem, neque per
inanem gloriam: sed in humilitate,
superiores sibi inuicem arbitantes:
4 ¶ non quæ sua sunt singuli confide-
5 rantes, sed ea quæ aliorū. ¶ Hoc enim
sentite in vobis, quod & in Christo
6 Iesu, qui cū in forma Dei esset, nō
rapinam arbitratus est esse se æqualē
7 Deo, ¶ sed semetipsum exinaniuit,
formam serui accipiens, in similitu-
dinem hominū factus, & habitu in-
8 uētus vt homo. ¶ Humiliauit semet-
ipsum, factus obediens vsque ad mor-
9 tem: mortē autē crucis. ¶ Propter quod
B & Deus exaltauit illū: & donauit illi
nomen quod est super omne nomen:
10 ¶ vt in nomine Iesu omne genu fle-
atur,

auditis
MS. Amb.
G.S.

ac mise-
rationes
7 MS.
Amb. G.S.

1 Cor. 10, 24
3, 5.

Hebr. 2, 9.

Isa. 45, 23
Ro. 14, 11.

^o& 2 Ms.
G.5.

ctatur, cælestium*, terrestrium, & infernorum. ^o& omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. ^oItaque charissimi mei (sicut semper obedistis:) non ut in præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu & tremore vestram salutem operamini. ^oDeus est enim qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate. ^o¶ Omnia autem facite sine murmurationibus & hæsitacionibus: ^out sitis sine querela, & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio nationis prauæ & peruersæ. inter quos lucetis sicut luminaria in mundo: ^overbū vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi, quia nō in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi. ^oSed & si immolor, supra sacrificium & obsequium fidei vestræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis. ^oIdipsum autem & vos gaude-
te, & cōgratulamini mihi. ^oSpero autem in Domino Iesu, ¶ Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. ^oNeminem enim habeo tā vānimum, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. ^o¶ Omnes enim quæ suæ sunt quærunt: non quæ sunt Iesu Christi. ^oExperimentum autem eius cognoscite, quia sicut patri filius; mecum seruauit in ^oEuangelio. ^oHunc igitur spero me mittere ad vos, mox, ut videro quæ circa me sunt. ^oCōfido autem in Domino quoniam & ipse veniam ad vos citò. ^oNecessarium autem

2 Pet. 4. 9.

Al. 16. 1.

1 Cor. 10.
24. 13. 5.

^oEuangelium
1
Ms. G.

tem

AP. II.
am, & in-
confitea- 11
ristus in
e charissi- 12
tis:) non
sed mul-
tea, cum
utem o-
i opera- 13
ere, pro
utem fa- 14
t hæsit-
a, & sim- 15
sione in
eruerat.
naria in
entes ad 16
quia nō
vacuum
C
t, supra 17
dei ve-
mnibus
gaude- 18
pero au- 19
theum
ego bo-
rcavos
tā vna- 20
e provo
m quæ
nt Iesu
m eius 21
s; me-
Hunc 22
mox,
Cōfido 24
& ipse
am au- 25
tem

CAP. III. ad Philipenses. 459

D¹ tem existimaui, Epaphroditum fra-
trem & cooperatorem & commili-
tonem meum, vestrum autē Aposto-
lum, & ministrum necessitatis meæ,
26 mittere ad vos. ¶ quoniam quidē om-
nes vos desiderabat, & incesus erat,
propterea quōd audieratis illū infir-
27 matum. ¶ Nam & infirmatus est vsq;
ad mortē: sed Deus misertus est eius:
non solū autē eius, verū etiam &
mei, ne tristitiam super tristitiam ha-
28 berem. ¶ Festinantiū ergo misi illum:
vt viso eo, iterum gaudeatis, & ego si-
29 ne tristitia sim. ¶ Excipite itaque il-
lum cum omni gaudio in Domino:
& eiusmodi cum honore habetote.
30 ¶ quoniam propter opus Christi, vsque
ad mortem accessit: tradens animam
suā, vt impleteret id quod ex vobis de-
erat erga meum obsequium.

CAP. III.

¹ D^A E cetero fratres mei, gaudete in
Domino. Eadem vobis scribere,
mihi quidem non pigrū, vobis autē
2 necessariū. ¶ Videte canes, videte ma-
3 los operarios, videte cōcisionē. ¶ Nos
enim sumus circuncisio; qui spiritu
seruimus Deo: & gloriamur in Chri-
sto Iesu, & nō in carne fiduciam ha-
4 bētes, ¶ quāquam- & ego habēā con-
fidentiam * in carne. Si quis alius vi-
detur confidere in carne: ego magis,
5 ¶ circuncisus octauo die, ex genere Is-
rael, de tribu Benjamin, ¶ Hebræus
ex Hebræis, ¶ secundum legem Pha-
6 risæus, ¶ secundum æmulationē per-
sequens ecclesiam Dei, secundum ius-
titiam quæ in lege est conuersatus

-4 MS.

Amb. G.S.

* & 2 MS.

Amb. G.S.

2 Cor. 11, 22

Ad. 23, 6.

sine querela. ⁷ Sed quæ mihi fuerunt
 lucra, hæc arbitratus sum propter
 Christum detrimenda. ⁸ Veruntamen exi-
 stimo omnia detrimendum esse propter
 eminentem scientiam Iesu Christi Do-
 mini mei: propter quæ omnia detri-
 mentum feci, & arbitror ut stercore, ut
 Christum lucrificiam: ⁹ & inueniar in
 illo non habens meam iustitiam quæ ex le-
 ge est, sed illam quæ ex fide est Christi*,
 quæ ex Deo est iustitia in fide: ¹⁰ ad co-
 gnoscendum illum, & virtutem resur-
 rectionis eius, & societatem ¹¹ passio-
 num illius: configuratus morti eius,
¹² si quo modo occurrâ ad resurrectionem
 illam quæ est ex mortuis. ¹³ Non quod iam
 acceperim, aut iam perfectus sim: se-
 quor autem, si comprehendam in quo
 & comprehensus sum à Christo Iesu.
¹⁴ Fratres, ego me non arbitror com-
 prehensisse. Vnum autem quæ quidem
 retrò sunt obliuiscens, ad ea verò quæ
 sunt priora extendens meipsum, ¹⁵ ad
 destinatum persequor, ad brauium su-
 perne vocationis Dei in Christo Ie-
 su. ¹⁶ Quicumque ergo perfecti sumus,
 hoc sentiamus: & siquid aliter sapi-
 tis, & hoc vobis Deus ¹⁷ reuelauit*,
 Veruntamen ad quod peruenimus, ut idē
 sapiamus, in eadē permaneamus re-
 gula. ¹⁸ Imitatores mei estote fratres:
 & obseruate eos qui ita ambulant si-
 cut habetis formam ¹⁹ nostram*. ²⁰ Multi
 enim ambulant, quos sæpe dicebam
 vobis (nunc autem & flens dico) ini-
 micos crucis Christi: ²¹ quorum finis,
 interitus: quorum Deus, venter est: &
 gloria in confusione ipsorum, qui ter-
 rena

* Iesu
 msq.

* passio-
 nis msq.

* reuela-
 bit, 6 MS.
 R.G.S.

* nos
 MS G.
 Ro. 16, 17

P. III.
fuerunt 7
propter B
nen exi- 8
propter
isti Do-
a detri-
cora, vt
eniar in 9
æ ex le-
hrifti*,
ad co- 10
resur-
passio-
i eius,
ectio- 11
od iam 12
m: se- C
n quo
Iesu.
pre- 13
idem
o quæ
ad 14
i fu-
o Ie-
mus, 15
api-
ve- 16
tidē
re-
res: 17
t si- D
ulti 18
am
ni-
is, 19
&
er-
na

CAP. IIII. ad Philippenses. 471

o renasciunt. ¶ Nostra autem conuer-
ratio in cælis est: vnde etiam Saluato-
rem expectamus, Dominum nostrum
2 Iesum Christum, ¶ qui reformabit
corpus humilitatis nostræ, configura-
tum corpori claritatis suæ, secundum
operationem qua etiam possit subi-
cere sibi omnia.

CAP. IIII.

¶ Itaq; fratres mei charissimi & de-
A sideratissimi, gaudium meum & corona mea: sic state in Domino,
2 charissimi. ¶ ¹ Euodia ¶ Synty-
tychen deprecor id ipsum sapere in
3 Domino. ¶ Etiam rogo & te germane
compar, adiua illas quæ mecum labo-
rauerunt in Euangelio cum Clemēte, &
cæteris adiutoribus meis, quorū no-
4 mina sunt in libro vitæ. ¶ Gaudete in
Domino semper. iterum dico gaude-
5 te. ¶ Modestia vestra nota sit omnibus
hominibus Dominus propē est. ¶ Ni-
B hil solliciti sitis: sed in omni oratione
& obsecratione cum gratiarum actio-
ne petitiones vestræ innotescant a-
7 pud Deum. ¶ Et pax Dei quæ exuperat
omnem sensum, custodiat corda ve-
stra & intelligentias vestras in Chri-
8 sto Iesu. ¶ De cætero fratres, quæcun-
que sunt vera, quæcunque pudica,
quæcunque iusta, quæcunque sancta,
quæcunque amabilia, quæcunque bo-
næ famæ, siqua virtus, siqua laus di-
9 sciplinæ, hæc cogitate. ¶ Quæ & di-
10 cistis, & accepistis, & audistis, & vi-
distis in me: hæc agite, & Deus pa-
10 cis erit vobiscum. ¶ Gauisus sum au-
C tem in Domino vehementer, quo-
niam

- 1 MS. G.

- Amb.

¹ Euodiā;

MS. R. G. S.

¹ Euhodiā

Amb.

- 2 MS. G.

12 Epist. Pauli ad Phil. C A P. IIII.
 niam tandem aliquando restoruis-
 si prome sentire; sicut & sentiebatis:
 occupati autē eratis. ¶ Non quasi pro- 12
 pter penuriam dico. ego enim didici,
 in quibus sum, sufficiens esse. ¶ Scio 12
 & humiliari, scio & abundare: (vbi-
 que, & in omnibus constitutus sum)
 & satiari, & esurire, & abundare, &
 penuriam pati. ¶ omnia possum in eo 13
 qui me confortat. ¶ Verumtamen be- 14
 ne fecistis, communicantes tribula-
 tioni meae. ¶ Scitis autem & vos Phi- 15
 lipenses, quod in principio Euange-
 lij quando profectus sum à Macedo-
 nia, nulla mihi ecclesia communica-
 uit in ratione dati & accepti, nisi vos
 soli: ¶ quia & Thessalonicam, semel 16
 & bis in usum mihi misistis. ¶ Non 17
 quia quæro datum: sed requiro fru-
 ctum abundātem ¶ in ratione vestra.
 ¶ Habeo autem omnia, & abundo: re- 18
 pletus sum, acceptis ab Epaphrodito
 quæ misistis, odorem suauitatis, ¶ ho-
 stiam acceptam, placentē Deo. ¶ Deus 19
 autem meus impleat omne deside-
 rium vestrum secundum diuitias suas
 in gloria, in Christo Iesu. ¶ Deo autē 20
 & patri nostro gloria in secula seculo-
 rum. Amen. ¶ Salutate omnem san- 21
 ctum in Christo Iesu. ¶ Salutant vos 22
 qui mecum sunt, fratres. Salutant vos
 omnes sancti: maximē autem quide
 Caesaris domo sunt. ¶ Gratia Domi- 23
 ni nostri Iesu Christi cum spiritu ve-
 stro. Amen.

¶ in ratio-
 nem ve-
 stram
 MS. Amb.
 G.

Rom. 12, 1.

EPISTOLA PAULI
AD COLOSSENSES.

CAP. I.

- P**AVLVS Apostolus
Iesu Christi per vo-
luntatem Dei, & Ti-
motheus frater: ¶ eis
qui sunt Colossis
sanctis & fidelibus
fratribus in Christo
Iesu. ¶ Gratia vobis & pax à Deo Patre
nostro, & Domino Iesu Christo. Gra-
tias agimus Deo & Patri Domini no-
stri Iesu Christi semper pro vobis, o-
rantes: ¶ audientes fidem vestram in
Christo Iesu, & dilectionem quam ha-
betis in sanctos omnes, ¶ propter spem
quæ reposita est vobis in cælis, quam
audistis in verbo veritatis Euangelij,
¶ quod peruenit ad vos, sicut & in
vniuerso mundo est, & fructificat, &
B crescit sicut in vobis, ex ea die qua
audistis & cognouistis gratiam Dei in
7 veritate, ¶ sicut didicistis ab Epaphra-
charissimo conseruo nostro, qui est fi-
delis pro vobis minister Christi Iesu,
8 ¶ qui etiam manifestauit nobis dile-
9 ctionem vestram in spiritu. ¶ ideo &
nos ex qua die audiuius, non cessa-
mus pro vobis orantes & postulantes,
vt impleamini agnitione voluntatis
eius, in omni sapientia & intellectu
10 spiritali: ¶ vt ambuletis dignè, Deo per
omnia placentes: in omni opere bo-
no fructificantes, & crescentes in sci-
11 tia Dei: ¶ in omni virtute confortati
secundum potentiam claritatis eius, in

^aPatri 2
MS. Amb.
Gg.
^aDeo pa-
tri 12 MS.
s. Q. n.
^a& MS. S.

Eph. 1, 3.

2 Cor. 15, 21
Apo. 1, 5.

omni patientia & longanimitate cū
gaudio ꝑ gratias agentes^a Deo & Patri¹²
qui digno⁹ nos fecit in partem sortis
sanctorū, in lumine: ꝑ qui eripuit nos
de potestate tenebrarum, & trans-
lit in regnum filij dilectionis suæ, in
quo habemus redemptionē, * remis-
sionē peccatorū, ꝑ qui est imago Dei
inuisibilis, primogenitus omnis crea-
turæ: ꝑ quoniam in ipso condita sunt
vniuersa in cælis & in terra, visibilia, C
& inuisibilia, siue throni, siue domi-
nationes, siue principat⁹, siue potesta-
tes: omnia per ipsum, & in ipso creata
sunt: ꝑ & ipse est ante omnes, & oīa in
ipso cōstant⁹ ꝑ Et ipse est caput corpo-
ris ecclesiæ, qui est principū, ꝑ primo-
genitus ex mortuis: vt sit in omnibus
ipse primatum tenens: ꝑ quia in ipso
complacuit, omnem plenitudinē in-
habitare: ꝑ & per eum recōciliare om-
nia in ipsum pacificans per sanguinē
crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ
in cælis sunt. ꝑ Et vos cū essetis ali-
quando alienati & inimici sensu, in
operibus malis: ꝑ nunc autem recon-
ciliauit in corpore carnis ei⁹ per mor-
tem, exhibere vos sanctos & immacu-
latos, & irreprehensibiles coram ipso.
ꝑ Si tamen permanetis in fide fundati
& stabiles & immobiles à spe Euan-
gelij quod audistis, quod prædicatum
est in vniuersa creatura quæ sub cælo
est, cuius factus sum ego Paulus mi-
nister. ꝑ Qui nunc gaudeo in passioni-
bus pro vobis, & adimpleo ea quæ de-
sunt passionum Christi, in carne mea
pro corpore eius, quod est ecclesia:
cuius

25
26
27
28
29
I
A
V
pro
qu
2 ne
inf
uit
nit
3 sti
4 sap
aut
5 sub
cor
eun
B vest
6 Chr
acce
7 in ip
dific
cut 8

CAP. II. ad Colossenses.

- 25 [¶] cuius factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in "vobis", ut impleam verbum Dei, [¶] mysterium quod absconditum fuit à seculis & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, [¶] quibus voluit Deus notas facere diuitias gloriæ Sacramenti huius in Gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ, [¶] quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominē, & docētes omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu, 29 [¶] in quo & laboro, certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

vos 2
MS. Amb.
G.

CAP. II.

- ^I **V**olo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis & pro iis qui sunt Laodicæ, & quicunque non viderunt faciē meam in carne: [¶] ut consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, & in omnes diuitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterij Dei [¶] Patris [¶] Christi Iesu, [¶] in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. [¶] Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. [¶] ¶ Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens, & videns ordinem vestrum, & firmitatem eius quæ in Christo est, fidei vestræ. [¶] Sicut ergo accepistis Iesum Christum Dominū, in ipso ambulate, [¶] radicati & superedificati in ipso, & confirmati fide, sicut & didicistis, abundantes - in illo

* & 3 MS.

R. G.

* & 7 MS.

R. G. S.

I Cor. 5, 2a

* nostrū
MS. Amb.

s.

- o.

"in ea 3

MS. Amb.

G. 8.

in

in gratiarum actione. † Videte ne quis vos decipiat per philosophiā, & inanem fallaciam: secundum traditionem hominum, secundū elementa mundi, & non secundum Christum: † quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: † & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis: † in quo & circuncisi estis circuncisione nō manu facta in expoliatione corporis * carnis, * in circuncisione Christi, † confecti ei in baptismo: in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitauit illum à mortuis. † Et vos cum mortui essetis in delictis & praeputio carnis vestrae, conuiuificauit cū illo: donans vobis omnia delicta, † delens quod aduersus nos erat, chirographum "decreti", quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: † & expoliās principatus & potestates, traduxit cōfidenter palām, triumphās illos in semetipso. † Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei – festi, aut neomeniā, aut sabbathorū: quae sunt vmbra futurorum, corpus autē Christi. † Nemo vos seducat, volēs in humilitate & religione angelorū, quae non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae, † & non tenēs caput, ex quo totū corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei. † Si ergo mortui estis cum Christo, ab elementis huius mundi: quid adhuc tanquam viuētes in mundo decernitis

* peccatorum G.
Q. n.
* sed o

Eph. 2, 1.

* decretis
3 MS. Am.
brof. G. S.

o.

Mat. 24, 4

2 MS.
G. S.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

CAP. III. ad Colossenses.

21 nitis? [¶] Ne tetigeritis, neque gustave- [¶] Ne teti-
 22 ritis, neque contrectaveritis: [¶] quæ geris, ne-
 sunt omnia in interitum ipso usu, se que gusta-
 cundum præcepta & doctrinas homi ueris, ne-
 23 num. [¶] quæ sunt rationem quidē ha que con-
 bentia sapientiæ in superstitione & trectave-
 humilitate, & non ad parcendū cor ris Ms. G.
 pori, non in honore aliquo ad fatu- s.
 ritatem carnis.

CAP. III.

1 **I**gitur si confurrexistis-cum Chri- - I Ms.
 A sto: quæ sursum sunt, quærite: ubi G. s.
 2 Christus est in dextera Dei sedēs. [¶] que
 sursum sunt, sapite: nō quæ super ter-
 3 ram. [¶] Mortui enim estis: & vita ve-
 stra est abscondita cū Christo in Deo.
 4 [¶] Cū ^{*} Christus apparuerit, vita ve- [¶] autē Ms.
 5 in gloria. [¶] Mortificate ergo membra G. s.
 vestra quæ sunt super terrā, fornicationem, immunditiam, libidinē, concupiscentiam malam, & avaritiā, quæ [¶] enim 12
 6 est simulachrorum seruitus. [¶] propter Ms.
 quæ venit ira Dei super filios incre- [¶] Ephē. 5, 3.
 7 dultatis. [¶] in quibus & vos ambula-
 stis aliquando, cū viueretis in illis.
 8 [¶] Nunc autem deponite & vos om-
 B nia: iram, indignationem, malitiam, [¶] Rom. 6, 4-
 blasphemiam, turpem sermonem de 12.
 9 ore vestro. [¶] Nolite mentiri inuicem: [¶] Ephē. 4, 25
 expoliantes vos veterem hominem [¶] Hebr. 12, 1.
 10 cum actibus suis, [¶] & induētes nouū [¶] 1 Pet. 1, 1.
 eum qui renouatur in agnitionē, [¶] 4, 2.
 cū [¶] secundum imaginem eius qui creauit
 11 illū. [¶] ubi non est ^{*}, Gentilis & Iudeus, [¶] mascul^{us}
 circumcisio & præputium, Barbarus & Scythia, seruus & liber: sed omnia [¶] & scemi-
 12 & in omnibus Christus. [¶] Induite na Ms.
 vos [¶] Ephē. 6, 11.

67^r vos ergo sicut electi Dei, sancti, & dilecti viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, ¶ supportantes inuicem : & donantes vobismetipsis si quis aduersus aliquem habet querelam. sicut & Dominus donauit vobis : ita & vos. ¶ Super omnia autem haec, charitatem habere, quod est vinculum perfectionis.

➤ I MS.
Amb. GS.

¶ & pax Christi exulet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in vno corpore : & grati estote. ¶ Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia : docentes & commoentes vosmetipsos, ¶ psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. ¶ Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. ¶ Mulieres subditae estote viris, sicut oportet, in Domino. ¶ Viri, diligite uxores : & nolite amari esse ad illas. ¶ Filij, obedite parentibus per omnia. hoc enim placitum est in Domino. ¶ Patres, nolite ad indignationem prouocare filios vestros : vt non pusillo animo fiant. ¶ Serui, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timētes Deum. ¶ Quodcunque facitis, ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus : ¶ scientes quod à Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo seruite. ¶ qui enim iniuriam facit, recipiet id quod iniquè gessit : & non est personarum

*in MS q.

1 Co. 10, 3

*facite

MS. S.

Eph. 5, 22

1 Pet. 3, 1

Eph. 5, 25

vestras

MS. Amb.

S.

➤ MS q.

Amb.

Eph. 6, 1.

Eph. 6, 4.

Eph. 6, 5.

Tit. 2, 9.

1 Pe. 2, 18.

Rom. 2, 6.

Act. 19, 34.

pro

- D**omini, quod iustum est & equum,
A seruis præstate : scientes quodd &
2 vos Dominum habetis in celo. ⁹ ¶ Ora- *Luc. 18. 1.*
tioni instate : vigilantes in ea in gra- *1 The. 5. 17*
3 tiarum actione. ⁹ ¶ orâtes simul & pro *Eph. 6. 18.*
nobis, ut Deus aperiat nobis ostium ser- *2 The. 3. 1.*
monis ad loquendum mysterium Chri-
B sti (propter quod etiam victus sum)
4 ⁹ ut manifeste illud ita ut oportet me
loqui. ⁹ ¶ In sapientia ambulate ad eos
6 qui foris sunt: tempus redimētes. ⁹ Ser- *Eph. 5. 13.*
mo vester semper, in gratia sale sit cō-
ditus : ut sciatis quomodo oporteat
7 vos unicuique respondere. ⁹ Quæ circa
me sunt, omnia vobis nota faciet Ty-
chicus charissimus frater, & fidelis
8 minister, & cōservus in Dño, ⁹ quem
misi ad vos ad hoc ipsum ut cognos-
cat quæ circa vos sunt, & consoletur
9 corda vestra, ⁹ cum Onesimo charissi-
mo & fideli fratre qui ex vobis est.
10 ⁹ Omnia quæ hic aguntur, nota faciet ⁹ qui om-
vobis. ⁹ Salutat vos Aristarchus cōca- *nia ms q.*
ptivus meus, & Marcus consobrinus
Barnabæ (de quo accepistis mandata.
11 Si venerit ad vos, excipite illum, ⁹ &
Iesus qui dicitur Iustus: qui sunt ex
C circuncisione. hi soli sunt adiutores
mei in regno Dei: qui mihi fuerūt so-
12 latio. ⁹ Salutat vos Epaphras qui ex
vobis est, servus Christi Iesu, semper
solicitus pro vobis in orationibus, ut
stetis perfecti & pleni in omni volun-
13 tate Dei. ⁹ Testimoniū enim illi per-
hibeo quodd habet multum laborem
pro vobis, & pro iis qui sunt Laodi-
cia, &

480 Epistola Pauli C. AP. I.
 2 Ti. 4, 11. cia, & qui Hierapoli. ⁹Salutat vos || Lu- 14
 cas medicus charissimus: & Demas.
⁹Salutate fratres qui sunt Laodicia: 15
 & Nymphā & quæ in domo eius est D
 Ecclesiā. ⁹ Et cū lecta fuerit apud vos 16
 epistola, facite vt & in Laodicensium
 ecclesia legatur: & eā quæ Laodicen-
 sium est, vos legatis'. ⁹ Et dicite Ar- 17
 chippo, Vide ministerium quod acce-
 pisti in Domino, vt illud impleas.
⁹Salutatio, mea manu Pauli. Memo- 18
 res estote vinculorum meorum. Gra-
 tia * vobiscum. Amen.

¶ ea quæ
 Laodicē-
 sium est
 vobis le-
 gatur MS
 q.
 * Domini
 nostri Je-
 su Christi
 MS q.

EPISTOLA PAULI AD THESSALONICEN- SES PRIMA.

C. AP. I.

AVLVS & Siluanus ¹
 & Timótheus eccle- ^A
 siæ Thessalonicen-
 sium in Deo patre,
 & Dño Iesu Chri-
 sto. Gratia vobis &
 pax * . ⁹Gratias agi- ²

* à Deo pa-
 trenostro
 & Dño
 Iesu Chri-
 sto 3 MS.
 R. G.
 mus Deo semper pro omnibus vobis:
 memoriam vestri facientes in oratio-
 nibus nostris sine intermissione, ³ me-
 mores operis fidei vestræ & laboris, &
 charitatis, & sustinentiæ spei Domini
 nostri Iesu Christi, ante Deum & pa- ^B
 trem nostrū: ⁹scientes fratres dilecti ⁴
 Deo, electionem vestrā: ⁹quia Euan- ⁵
 gelium nostrū non fuit ad vos in ser-
 mone tantū, sed in virtute & in spi-
 ritu sancto, & in plenitudine multa,
 sicut

CAP. II. ad Theſſal. I. 48

sicut ſcitis quales fuerimus in vobis
 5 propter vos. Et vos imitatores noſtri
 C facti eſtis, & Domini: excipietes ver-
 bum in tribulatione multa, cum gau-
 7 dio ſpiritus ſancti: ita vt facti ſitis
 forma omnibus credentibus in Ma-
 8 cedonia & in Achaia. A vobis enim
 diffamatus eſt ſermo Domini: nō ſo-
 lum in Macedonia & in Achaia, ſed
 D in omni loco, fides veſtra quæ eſt ad
 Deū, profecta eſt, ita vt non ſit nobis
 9 neceſſe quicquam loqui. Ipsi enim de
 nobis annuntiant qualē introitū ha-
 buerimus ad vos: & quomodo cōuerſi
 eſtis ad Deum à ſimulachris, ſeruire
 10 Deo viuo & vero, & expectare Filiū
 eius de cælis (quē ſuſcitauit ex mor-
 tuis) Ieſum, qui eripuit nos ab ira vē-
 tura.

CAP. II.

1 NAm ipſi ſcitis fratres introitum
 A noſtrum ad vos, quia non inanis
 2 fuit: ſed antē paſſi & cōtumeliis af-
 fecti (ſicut ſcitis) in Philippis, fiducia
 3 habuimus in Deo noſtro, loqui ad
 vos Euangelium Dei in multa ſolicitu-
 dine. Exhortatio enim noſtra nō de
 4 errore, neq. de immunditia, neq. in
 dolo: ſed ſicut probati ſumus à Deo
 vt crederetur nobis Euangelium, ita
 loquimur: non quaſi hominibus pla-
 centes, ſed Deo qui probat corda no-
 5 ſtra. Neque enim aliquando fuimus
 in ſermone adulationis, ſicut ſcitis:
 neque in occasione auaritiæ, Deus te-
 6 ſtis eſt: nec quærentes ab hominibus
 gloriam, neq. à vobis, neque ab aliis.
 7 Cū poſſemus à vobis oneri eſſe, vt
 Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus par-
 uuli

* & I MS.
 G. S.

Ad. 16, 19
 22.
 habueri-
 m⁹ I MS.

-4 MS. G. S.
 hono-
 I MS.
 Ienes 2
 M⁹, G. S.
 n.

uuli in medio vestrum, tanquam si nu-
 trix foueat filios suos: Ita desideran-
 tes vos, cupidè volebamus tradere vo-
 bis non solum Euangelium Dei, sed
 etiam animas nostras: quoniā charis-
 simi nobis facti estis. ¶ Memores e-
 nim estis fratres laboris nostri & fa-
 tigationis, nocte & die operātes, ne
 quem vestrum grauaremus, prædicaui-
 mus in vobis Euangelium Dei. ¶ Vos
 testes estis & Deus, quā sancte, & ius-
 te & sine querela, vobis, qui credidi-
 stis, fuimus. ¶ sicut scitis qualiter vnū-
 quemque vestrum (sicut pater filios
 suos) deprecantes vos & cōsolantes,
 testificari sumus vt ambularetis dignè
 Deo, qui vocauit vos in suū regnum
 & gloriā. ¶ Idē & nos gratias agimus
 Deo sine intermissione: quoniā cū
 accepissetis à nobis verbum auditus
 Dei, accepistis illud non vt verbum
 hominū, sed (sicut est verè) verbum
 Dei, qui operatur in vobis qui credi-
 distis. ¶ Vos enim imitatores facti estis
 fratres ecclesiarū Dei quæ sunt in Iu-
 dæa, in Christo Iesu: quia eadē passi
 estis & vos à contribulibus vestris, si-
 cut & ipsi à Iudæis, qui & Dominū
 occiderunt Iesum & prophetas, &
 nos persecuti sunt, & Deo nō placent,
 & omnibus hominibus aduersantur,
 prohibentes nos Gentibus loqui vt
 saluē fiant, vt impleant peccata sua
 semper. ¶ præuenit enim ira Dei su-
 per illos vsq. in finem. ¶ Nos autē fra-
 tres desolati à vobis ad tempus horā,
 aspectu, non corde: abundantius se-
 stinauimus faciem vestram videre cū
 multo

Añ. 20, 34.

1 Cor. 4, 12.

2 Th. 3, 8.

— 5 MS.
 Amb. G.

¶ peruenit
 MS. S. Q. N.
 ¶ autem 2
 MS. Amb.
 G. S.

CAP. III. ad Theſſal. I. 485

- 18 multo deſiderio. ¶ quoniam volumus
venire ad vos, ego quidem Paulus, &
ſemel & iterum : ſed impediuit nos
19 Satanās. ¶ Quæ eſt enim noſtra ſpes,
aut gaudium aut corona gloriæ? Nō-
ne vos ante Dominum noſtrū Ieſum
20 Chriſtum eſtis in aduentu eius? ¶ vos
enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

CAP. III.

- 1 Propter quod nō ſuſtinentes am-
A plius, placuit nobis remanere A-
2 thenis, ſolis. ¶ & miſimus ¶ Timotheū *Ad. 16, 1.*
fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei
in Euangelio Chriſti, ad cōſirmandos
vos & exhortandos pro fide veſtra:
3 ¶ vt nemo moueatur in tribulationi-
bus iſtis, ipſi enim ſcitis, quōd in hoc
4 poſiti ſumus. ¶ Nam & cū apud vos
eſſemus, prædicebamus vobis paſſu-
ros noſ tribulationes, ſicut & factum
5 eſt, & ſcitis. ¶ Propterea & ego amplius
B non ſuſtinens, miſi ad cognoscendam
fidem veſtram: ne fortè tētauerit vos
is qui tentat, & inanis fiat labor no-
ſter. ¶ Nuncautem veniēte Timotheo
6 ad nos à vobis, & annuntiante nobis
fidē & charitatem veſtrā, & quia me-
moriā noſtri habetis bonā ſemper, de-
ſiderantes nos videre, ſicut nos quo-
7 que vos: ¶ ideo cōſolati ſumus fratres,
C in vobis, in omni neceſſitate & tribu-
8 latione noſtra per fidē veſtram, ¶ quo-
niam nunc viuimus, ſi vos ſtatis in
9 Domino. ¶ Quam enim gratiarum a-
ctionē poſſumus Deo retribuere pro
vobis, in omni gaudio quo gaude-
mus propter vos ante Deū noſtrum,
10 ¶ nocte ac die abundantius orantes vt
h 2 videamus

videamus faciem vestram, & cōpleamus ea quæ defunt fidei vestræ? Ipse autem Deus & Pater noster, & Dñs Dominus Iesus Christus dirigat viam nostram ad vos. Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatē in inuicē, & in omnes: quemadmodum & nos in vobis, ad confirmanda corda vestra sine querela, in sanctitate, ante Deum & Patrem nostrum, in aduētū Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

CAP. IIII.

De cætero ergo fratres, rogamus vos & obsecramus in Domino Iesu, ut quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, — sicut & ambulatis, — præcepta dederim vobis per Dominum Iesum. ¶ Hæc enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore: nō in passionē desiderij, sicut & Gentes quæ ignorant Deum, & nequis supergre- diatur, neque circumueniat in negotio fratrem suū: quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, & testificati sumus. ¶ non enim vocauit nos Deus in immunditiam: sed in sanctificationem. ¶ Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiā dedit Spiritum suum sanctum in nobis. ¶ De charitate autem fraternitatis non 9 necesse habemus scribere vobis: ipsi enim

charita-
te Amb. G.
vestram
MS. S.

fic &
ambule-
tis MS. R.
— G. S. Q. n
dederi-
mus 2
MS. R. G. S.
Rom. 12, 2.
Ephē. 5, 17.

& 2 MS.
Amb. G. S.

— 2 MS. G.

Ioh. 13, 34.
15, 17.

CAP. V. ad Theſſal. 1.

485

enim vos à Deo didicistis vt diligatis inuicem. ¶ Etenim illud facitis in om-

1 Ioh. 2, 10.
4, 13.

Cnes fratres in vniuerſa Macedonia,

Rogamus autē vos fratres vt abunde-

tis magis: ¶ & operam detis vt quieti ſi-

tis, & vt veſtrū negotium agatis, & o-

peremini manibus veſtris, ſicut præ-

cepimus vobis: ¶ & vt honeſtē ambu-

letis ad eos qui foris ſunt: & nullius

aliquid deſideretis. ¶ Nolumus autem

vos ignorare fratres de dormiētibus,

vt non contriſtemini, ſicut & cæteri

qui ſpem non habent. ¶ Si enim credi-

mus quòd Jeſus mortuus eſt & reſur-

rexerit: ita & Deus eos qui dormierunt

per Jeſum adducet cū eo. ¶ Hoc enim

vobis dicimus in verbo Dñi, ¶ quia

Dnos qui viuimus, qui reſidui ſumus

in aduentu Domini non præuenie-

mus eos qui dormierunt. ¶ Quoniam

ipſe Dominus in iuſſu & in voce ar-

changelī & in tuba Dei ſcendat de

cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt,

reſurgent primi. ¶ Deinde nos qui vi-

uimus, qui relinquimur: ſimul rapie-

mur cum illis in nubibus obuiā Chri-

ſto in aëra, & ſic ſemper cum Domi-

no erimus. ¶ Itaque conſolamini inui-

cem in verbis iſtis.

1 Cor. 15,

23, 51.

¶ in adue-

tum 6 MS.

Amb. G.

¶ Domi-

no 4 MS.

G. S.

¶ Domi-

no Chri-

ſto Amb.

CAP. V.

DE temporibus autem & momen-

tis fratres, non indigetis vt ſcri-

bamus vobis. ¶ Ipſi enim diligenter

ſcitis quia dies Domini, ſicut fur in

nocte, ita veniet. ¶ cū enim dixerint,

pax & ſecuritas: tunc repentinus eis

ſuperueniet interitus, ſicut dolor in

4 vtero habenti, & non effugiēt. ¶ Vos

2 Pet. 3, 10.

Apo. 3, 3.

16, 15.

¶ partu-

riēti 1 MS.

¶ habentis

MSq.

h 3

autem

autem fratres, non estis in tenebris:
 ut vos dies illa tanquam fur compre-
 hendat. ¶ Omnes enim vos, filij lucis
 estis, & filij diei: non sumus noctis
 neque tenebrarum. ¶ Igitur non dor-
 miamus sicut & cæteri: sed vigilemus
 & sobrij simus. ¶ Qui enim dormiūt,
 nocte dormiūt: & qui ebrij sunt, no-
 Æ ebrij sunt. ¶ Nos autem qui diei su-
 mus, sobrij sumus, ¶ induti lorica
 fidei & charitatis, & galeā spem salu-
 tis: ¶ quoniam non posuit nos Deus
 in iram, sed in acquisitionem salutis
 per Dominum nostrum Iesum Chri-
 stum, ¶ qui mortuus est pro nobis: ut
 siue vigilemus, siue dormiamus, si-
 mul cum illo viuamus. ¶ Propter quod
 consolamini inuicem: & ædificate
 alterutrum, sicut & facitis. ¶ Rogamus
 autē vos fratres, ut noueritis eos qui
 laborant inter vos, & præsent vobis
 in Domino, & monent vos: ¶ ut ha-
 beat is illos abundantius in charitate
 propter opus illorum. pacē habete cū
 eis. ¶ Rogamus autē vos fratres, corri-
 pite inquietos, consolamini pusilla-
 nimes, suscipite infirmos, patientes
 estote ad omnes. ¶ ¶ Videte ne quis ma-
 lum pro malo alicui reddat: sed sem-
 per quod bonū est sectamini inuicē,
 & in omnes. ¶ Semper gaudete. ¶ ¶ Sine
 intermissione orate. ¶ In omnibus
 gratias agite. hæc est enim voluntas
 Dei in Christo Iesu in omnibus vo-
 bis. ¶ Spiritum nolite extinguere. ¶
 ¶ Prophetias nolite spernere. ¶ Omnia
 autem probate: quod bonum est re-
 nete. ¶ Ab omni specie mala abstine-
 te vos.

Isa. 59, 17.
 Eph. 6, 17.

Pro. 17, 33.
 20, 22.
 Rom. 12, 17
 1 Petr. 3, 9.
 Eccl. 18, 22.
 Luc. 18, 1.
 Galo. 4, 2.

- 23 te vos. ¶ Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, & anima & corpus sine querela, in aduentu Domini nostri
 24 Iesu Christi seruetur. ¶ Fidelis est 1. Cor. I, 9.
 25 qui vocauit vos, qui etiā faciet. ¶ Fratres orate pro nobis. ¶ Salutate fratres
 26 omnes in osculo sancto. ¶ Adiuro vos
 27 per Dñm ut legatur epistola hæc - 2 MS.
 28 omnibus sanctis fratribus. ¶ Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.

EPISTOLA PAVLI

AD THESSALONICEN-

SES SECVNDA.

CAP. I.

- P**AVLVS & Silvanus & Timotheus: ecclesie Thessalonicensium in Deo Patre nostro, & Dño Iesu Christo. ¶ Gratia vobis & pax à Deo patre nostro & Domino Iesu Christo. ¶ Gratias agere debemus
 B semper Deo pro vobis fratres, ita ut dignū est, quoniam supercreuit fides vestra, & abundat charitas vniuscuiusq. * omniū
 4 vestrū in inuicē ita ut & nos ipsi in 3 MS. R. vobis gloriemur in ecclesiis Dei, pro Amb. G. S. patientia vestra, & fide in omnibus persecutionibus vestris & tribulationibus, quas sustinetis in exemplum iusti iudicij Dei, ut digni habeamini
 6 regno Dei, pro quo & patimini. ¶ si in o. h 4 tamen

retribu-
tionem

tamen iustum est apud Deū retribuere tribulationem, iis qui vos tribulant: & vobis qui tribulamini requiem nobiscum in reuelatione Domini Iesu de cælo cum angelis virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam iis qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio Domini nostri Iesu Christi. qui poenas dabūt in interitu æternas à facie Domini & à gloria virtutis eius; cū venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderūt, quia creditum est testimoniū nostrum super vos in die illo. In quo etiam oramus semper pro vobis: vt dignetur vos vocatione sua Deus noster, & impleat omnem voluntatē bonitatis & opus fidēi in virtute, vt clarificetur nomē Domini nostri Iesu Christi in vobis, & vos in illo secundum gratiam Dei nostri, & Domini Iesu Christi.

*suēms q.

CAP. II.

Rogamus autem vos fratres per aduentum Domini nostri Iesu Christi, & nostræ cōgregationis in ipsum: vt non citò moueamini à vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neq. per sermonem, neque per epistolam tanquā per nos missam, quasi inisset dies Domini. Ne quis vos seducat vllo modo, quoniam nisi venerit discessio primū, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita vt in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus.

— I MS. G. S.
Ephef. 5. 6.

*quia
MS. G.

* Num

CAP. II. ad Theſſal. II. 489

5 Num retinetis quod cum adhuc ef-
 6 ſem apud vos, hæc dicebā vobis? Et
 B nunc quid detineat ſcitis: vt reuele-
 7 tur in ſuo tempore. (Nā myſterium
 iam operatur iniquitatis: tantum vt
 qui tenet nunc, teneat, donec de me-
 8 dio fiat.) Et tunc revelabitur ille ini-
 quus: ¶ quē Dñs Ieſus interficiet ſpi-
 ritu oris ſui: & deſtruet illuſtratione
 9 aduentus ſui eum, cuius eſt aduentus
 ſecundum operationem Satanæ, in
 omni virtute, & ſignis & prodigiis
 10 mendacibus, & in omni ſeductione
 C iniquitatis iis qui pereunt, eò quod
 charitatem veritatis non receperūt vt
 11 ſalvi fierent. Ideo mittet illis Deus
 operationē erroris, vt credant mēda-
 12 cio: vt iudicentur omnes qui nō cre-
 diderunt veritati, ſed conſenſerunt
 13 iniquitati. Nos autē debemus gratias
 agere Deo ſemper pro vobis fratres di-
 lecti à Deo, quod elegerit vos Deus
 14 primitias in ſalutē, in ſanctificatione ¶ nos MS.
 ſpiritus & fide veritatis: ¶ in quam ¶ Q. n.
 D & vocauit vos per Euangelium no- ¶ ad quod
 ſtrum, in acquisitionē gloriæ Domini 20 MS. G. S.
 15 noſtri Ieſu Chriſti. Itaque fratres ſta-
 re: & tenete traditiones quas didici-
 ſtis, ſue per ſermonē, ſue per epiſto-
 16 lam noſtram. Ipſe autem Dominus
 noſter Ieſus Chriſtus, & Deus & pater
 noſter qui dilexit nos, & dedit cō-
 ſolationem æternam, & ſpem bonā in
 17 gratia. Exhortetur corda veſtra, &
 confirmet in omni opere & ſermone
 bono.

CAP. III.

1 DE cætero fratres, ¶ orate pro no- Ephe. 6. 18
 A bis, vt ſermo Dei currat & clari- Col. 4. 5.
 h s ſicetur,

ficetur, sicut & apud vos: & vt libere-
mur ab importunis & malis homini-
bus. non enim omnium est fides.

Fidelis autem Dominus est, qui cō-
firmabit vos & custodiet à malo. Cō-
fidimus autem de vobis in Domino,

quoniam quæ præcipimus, & facitis,
mus ms. & facietis. Dominus autem dirigat
Amb.S. corda vestra in charitate Dei, & paci-
tia Christi. Denuntiamus autē vobis

fratres in nomine Domini nostri Iesu
Christi, vt subtrahatis vos ab omni

fratre ambulante inordinatē, & non
secundum traditionem quam acce-
perunt à nobis. Ipsi enim scitis quē

admodum oporteat imitari nos: quo-
niam non inquieti fuimus inter vos:

AA. 20, 34. ¶ Neque gratis panem māducauimus
1 Cor. 4, 12. ab aliquo, sed in labore & in fatiga-
2 Th. 2, 9. tione nocte & die operātes, ne quem

vestrum grauaremus. Nō quasi non
habuerimus potestatem: sed vt nos-
met ipsos formam daremus vobis ad

imitandū nos. Nam & cū essemus
apud vos, hoc denuntiabamus vobis:

quoniam si quis non vult operari, nec
manducet. ¶ Audiuimus enim inter

Audim' 11
2 MS. G. vos quosdam ambulantes, inquietē,
nihil operantes, sed curiosē agentes.

¶ Iis autem qui eiusmodi sunt, denun-
tiamus, & obsecramus in Domino

Iesu Christo, vt cum silentio operan-
tes, suum panē manducēt. ¶ Vos au-

tem fratres nolite deficere benefaciē-
tes. Quod si quis non obedit verbo
nostro, per epistolam hunc notate: &

ne commisceamini cū illo, vt cōfun-
datur: & nolite quasi inimicū existi-

mare,

Galat. 6, 9.

CAP. I. ad Timoth. I.

492

16 mare, sed corripite vt fratrem. ¶ Ipse
autem Dominus pacis det vobis pa-
cem sempiternam in omni loco. Do-
minus sit cum omnibus vobis. ¶ Salu-
tatio, mea manu Pauli: quod est signū
17 in omni epistola. ita scribo. ¶ Gratia
18 Domini nostri Iesu Christi cum om-
nibus vobis. Amen.

EPISTOLA PAVLI

AD TIMOTHEVM
PRIMA.

CAP. I.

PAVLVS Apostolus
Iesu Christi secundū
imperium Dei salua-
toris nostri, & Chri-
sti Iesu spei nostræ:
¶ Timotheo dilecto
filio in fide. Gratia,

Ad. 16, 1.

misericordia, - & pax, à Deo patre,
& Christo Iesu Domino nostro. ¶ Si-
cut rogavi te vt remaneres Ephesi cū
irem in Macedoniam, vt denuntiares
quibusdam ne aliter docerent, neque
intenderent fabulis & genealogiis in-
terminatis: quæ quæstiones præstant
magis quā ædificationem Dei quæ est
in fide. ¶ Finis autem præcepti est cha-
ritas de corde puro, & conscientia bo-
na, & fide nō ficta. ¶ A quibus quidam
aberrantes, conuersi sunt in vanilo-
quium, volētes esse legis doctores, nō
intelligentes neque quæ loquuntur,
neq. de quibus affirmāt. ¶ Scimus au-
tem quia bona est lex, si quis ea legiti-
mè vtatur: ¶ sciens hoc quia lex iusto
non

4 MS.
Amb. G.

Rom. 7, 12.

non est posita, sed iniustis, & nō sub-
 ditis, impiis & peccatoribus, sceleratis
 & contaminatis, patricidis & matri-
 cidis, homicidis, & fornicariis, mascu- 10
 lorum concubitoribus, plagariis, mē-
 dacibus, periuris, & si quid aliud sanæ
 doctrinæ aduersatur, quæ est secun- 12
 dum Euangelium gloriæ beati Dei, C
 quod creditū est mihi. & Gratias ago ei 12
 qui me cōfortauit Christo Iesu Do-
 mino nostro quia fidelē me existima-
 uit, ponens in ministerio. & qui prius 13
 blasphemus fui & persecutor & con-
 tumeliosus: sed misericordiā Dei cō-
 secutus sum, quia ignorans feci in in-
 credulitate. & Superabundauit autem 14
 gratia Domini nostri cum fide & di-
 lectione, quæ est in Christo Iesu. & Fi- 15
 delis sermo, & omni acceptione di-
 gnus: quòd Christus Iesus venit in
 hunc mundū peccatores saluos fa-
 cere; quorum primus ego sum. & Sed 16
 ideo misericordiā consecutus sum: ut D
 in me primò ostenderet Christus Ie-
 sus omnem patientiam, ad infor-
 mationem eorum qui credituri sunt illi
 in vitam æternam. & Regi autem secu- 17
 lorum immortalī, inuisibili, soli Deo
 honor & gloria in secula seculorum,
 Amen. & Hoc præceptū commēdo tibi 18
 Timóthee: secundum præcedētes in
 te prophetias ut milites in illis bonā
 militiam, & habens fidem & bonam 19
 conscientiam, quam quidā repellen-
 tes, circa fidem naufragauerunt. & ex 20
 quibus est Hymenæus & Alexander:
 quos tradidi Satanæ, ut discant non
 blasphemare.

*in o.

Mat. 9, 13.

Mar. 2, 17.

- I MS. S.

*defor-
mationē

- ¹ **O**bsacro igitur primum omnium
² fieri obsecrationes, orationes,
³ postulationes, gratiarum actiones pro
⁴ omnibus hominibus, pro regibus &
⁵ omnibus qui in sublimitate sunt: ut
⁶ quietam & tranquillam vitam agamus in
⁷ omni pietate & castitate. hoc enim
⁸ bonum est & acceptum coram saluato-
⁹ re nostro Deo, qui omnes homines
¹⁰ vult saluos fieri, & ad agnitionem veri-
¹¹ tatis venire. Unus enim Deus, vnus &
¹² mediator Dei & hominum homo
¹³ Christus Iesus: qui dedit redemptio-
¹⁴ nem semetipsum pro omnibus - *cu-* *14 MS. G.*
¹⁵ ius testimonium temporibus suis - *cō-* *s.*
¹⁶ firmatum est. in quo positus sum *14 MS. G.*
¹⁷ ego predicator & Apostolus (veritatem *Q. n.*
¹⁸ dico, non mentior) doctor Gentium *2 Tim. I, II*
¹⁹ in fide & veritate. Volo ergo viros
²⁰ orare in omni loco: leuantes puras
²¹ manus, sine ira & disceptatione. St- *1 Petr. 3, 3.*
²² militer & mulieres in habitu ornato:
²³ cum verecundia & sobrietate ornates
²⁴ se, non in tortis crinibus, aut auro, aut
²⁵ margaritis, vel veste pretiosa, sed
²⁶ quod decet mulieres promittentes pie-
²⁷ tatem per opera bona. Mulier in si-
²⁸ lentio discat, cum omni subiectione.
²⁹ Docere autem mulieri non permitto, *1 Cor. 14, 34*
³⁰ neque dominari in virum: sed esse in si-
³¹ lentio. Adam enim primus forma- *Gen. 1, 26.*
³² tus est: deinde Heua. & Adam non est
³³ seductus: mulier autem seducta, in *Gen. 3, 6.*
³⁴ prauaricationem fuit. Saluabitur au-
³⁵ tem per filiorum generationem: si
³⁶ permanserint in fide & dilectione
³⁷ & sanctificatione cum sobrietate. *permā-*
³⁸ *serit MSq.*

Tit. 1, 7.

enim o

Tit. 1, 6.

- 5 MS.

Q. n.

sed msq.

*fili Ti-

mothee

msq.

Fidelis sermo. Si quis episcopatum
 desiderat, bonum opus desiderat. A
 ¶ Oportet ergo episcopum irrepre- 2
 hensibilem esse, unius uxoris virum,
 sobrium, prudentem, ornatum, pud-
 cum, hospitalem, doctorem, non vi- 3
 nolentum, non percussorem: sed mo-
 destum, non litigiosum, non cupidum,
 ¶ suæ domui bene præpositum, filios 4
 habentem subditos cum omni casti- B
 tate. ¶ Si quis autem domui suæ præ- 5
 esse nescit: quomodo ecclesiæ Dei di-
 ligentiam habebit? ¶ Non neophytum: 6
 ne in superbiam elatus, in iudicium
 incidat diaboli. ¶ Oportet autem illum 7
 & testimonium habere bonum ab iis
 qui foris sunt: ut non in opprobrium
 incidat & laqueum diaboli. ¶ Diaco- 8
 nos similiter pudicos, non bilingues,
 non multo vino deditos, non turpe C.
 lucrum sectantes: ¶ habentes myste- 9
 rium fidei in conscientia pura. ¶ Et hi 10
 autem probentur primum: & sic mi-
 nistrent, nullum crimine habentes. ¶ Mu- 11
 lieres similiter pudicas, non detrahen-
 tes, sobrias, fideles in omnibus. ¶ Dia- 12
 coni sint unius uxoris viri: qui filiis
 suis bene præsent, & suis domibus.
 ¶ Qui enim bene ministraverint, gra- 13
 dum bonum sibi acquirent, & mul- D
 tam fiduciam in fide quæ est in Chri-
 sto Iesu. ¶ Hec tibi scribo: sperans me 14
 ad te venire cito. ¶ si autem tardauero: 15
 ut scias quomodo oporteat te in do-
 mo Dei conuersari, quæ est ecclesia
 Dei viui, columna & firmamentum
 veritatis. ¶ Et manifestè magnum est 16
 pietatis

CAP. IIII. ad Timoth. I. 495
pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

CAP. IIII.

- I** Spiritus autem manifestè dicit quia 2 Tim. 3, 1.
A ¶ In nouissimis temporibus discendent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam cōscientiam, prohibentiū nubere, abstinere à cibis quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognouerunt veritatem. ¶ Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum quod cum gratiarū actione percipitur. ¶ sanctificatur enim per verbum Dei & orationem. ¶ Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Iesu, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ quam affecutus es. 2 Ti. 2, 25.
7 ¶ Ineptas autem & aniles fabulas deuota: exerce autem te ipsum ad pietatem. ¶ Nā corporalis exercitatio, admodicū utilis est: pietas autē ad omnia utilis est: promissionē habens vitæ quæ nunc est, & futuræ. ¶ Fidelis sermo, & omni acceptione dignus. Tit. 3, 9.
C ¶ In hoc enim laboramus & maledicimur, quia speramus in Deum uiuum qui est saluator omnium hominum, maxime fideiū. ¶ Præcipe hæc & doce. ¶ Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate. - 13 MS. Amb.
- ¶ quod sperauimus
MS. G.

° & MS.
Amb. S.

charitate, in fide, in castitate. ¶ Dum
venio, attende lectioni, exhortatio-
ni, doctrinæ. ¶ Noli negligere gratiam
quæ in te est: quæ data est tibi per pro-
phetiâ, cū impositione manuum pres-
byterij. ¶ Hec meditare, in his esto: vt
profectus tuus manifestus sit omni-
bus. ¶ Attende tibi & doctrinæ: insta
in illis. Hoc enim faciens, & te ipsum
saluum facies, & eos qui te audiunt.

CAP. V.

° discant
MS. G. S.

° sperat
MS. Amb.
S.

° sperauit
MS. R. G.

° n.
° instat
MS. Amb.

R. G. S.

° istud ad
viduam
pertinere

° ponent
græcanica
schol.

Itaque
Si quis

Si qua,

possum
elles.

Seniorem ne increpaueris: sed obse-
cra vt patrem: iuuenes, vt fratres:
¶ ianus, vt matres: iuuenulas, vt soror-
es in omni castitate. ¶ Viduas hono-
ra: quæ verè viduæ sunt. ¶ Siqua autè
vidua filios aut nepotes habet: ¶ dis-
cat primum domū suā regere, & mu-
tuam vicem reddere parentibus. hoc
enim acceptū est coram Deo. ¶ Quæ au-
tem verè vidua est & desolata: ¶ speret
in Deum, & instet obsecrationibus
& orationibus nocte & die. ¶ Nā quæ
in delitiis est: viuens mortua est. ¶ Et
hoc præcipe vt irreprehensibiles sint.
¶ Siquis autem suorum, & maximè
domesticorū curam non habet, fidem
negauit, & est infideli deterior. ¶ Vi-
duæ eligatur nō minus sexaginta an-
norū, quæ fuerit vnus viri vxor, ¶ in
operibus bonis testimoniū habens, si
filios educauit, si hospitio recepit, si
sanctorū pedes lauit, si tribulationem
patientibus subministravit, si omne
opus bonū subsecuta est. ¶ Adolescen-
tiores autè viduas deuota. Cū enim
luxuriatæ fuerint in Christo, nubere
volunt: ¶ habentes damnationē, quia
primam

12

primam

- 13 primam fidem irritā fecerunt. ¶ Simul
 14 autem & otiosæ discunt circuire do-
 15 mos: non solū otiosæ, sed & verbosæ
 16 & curiosæ, loquentes quæ non opor-
 17 tet. ¶ Volo ergo iuniores nubere: filios
 18 procreare, matres familiās esse: nullā
 19 occasionem dare aduersario maledi-
 20 ci gratia. ¶ Iam enim quædā cōuersæ
 21 sunt retro *satanam. ¶ Si quis fidelis ha-
 22 bet viduas, subministret illis, * & non
 23 grauetur ecclesia: vt iis quæ verè vi-
 24 duæ sunt, sufficiat. ¶ Qui bene præsunt
 25 presbyteri, duplici honore digni ha-
 26 beantur: maximè qui laborant in ver-
 27 bo & doctrina. ¶ Dicit enim scriptu-
 28 ra: ¶ Non *infrānabis os boui triturā-
 29 ti. &, ¶ Dignus est operarius mercede
 30 sua. ¶ Aduersus presbyterum accusa-
 31 tionem noli recipere: nisi sub duo-
 32 bus aut tribus testibus. ¶ Peccātes, co-
 33 ram omnibus argue: vt & cæteri ti-
 34 morem habeant. ¶ Testor coram Deo
 35 & Christo Iesu & electis angelis, vt
 36 hæc custodias sine præiudicio, nihil
 37 faciens in aliam partem declinando.
 38 ¶ Manuscitō nemini imposueris, ne-
 39 que communicaueris peccatis alie-
 40 nis. Te ipsum castum custodi. ¶ Noli
 41 adhuc aquam bibere: sed modico vi-
 42 no vtire propter stomachum tuū, &
 43 frequentes tuas infirmitates. ¶ Quo-
 44 rundam hominum peccata manife-
 45 sta sunt, præcedētia ad iudiciū: quos-
 46 dam autem *subsequuntur. ¶ Similiter
 47 & facta bona, manifesta sunt: & quæ
 48 aliter se habent, abscondi nō possunt.

*post o.
 *vt ms. q.

Deu. 25, 4.
 1 Cor. 9, 9.
 *alligabis
 ms. G. s.
 Mat. 10, 10
 Luc. 10, 7.

* & 4 ms.
 R. Amb. G.

Quicumque sunt sub iugo serui, dominos suos omni honore dignos, arbitrentur: ne nomen Domini & doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant quia fratres sunt, sed magis seruiant, quia fideles sunt & dilecti, qui beneficij participes sunt. Hæc doce, & exhortare. Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & eique secundum pietatem est, doctrina: superbus est, nihil sciens, sed languens circa quaestiones & pugnas verborum: ex quibus oriuntur inuidia, contentiones, blasphemiae, suspiciones malae, & confutationes hominum mente corruptorum, & qui veritate priuati sunt, existimantium quaestum esse pietatem. Est autem quaestus magnus, pietas cum sufficiencia. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium, quod nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in temptationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quae mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes errauerunt a fide, & inferuerunt se doloribus multis. Tu autem o homo Dei, hæc fuge: sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. Certabonum certamen fidei: apprehende.

Iob 1, 21.

Ecd. 5, 14.

- 1 MS. S.

Pro. 27, 26.

Mat. 6, 25.

- 1 MS.

Amb. G. S.

- & MS. q.

Petr.
1, 12

CA
app
cat
sion
pio
nia,
red
fess
ma
uer
15 ?qu
tus
16 mi
ber
bir
mi
eui
17 An
D cip
rar
viu
18 de
fieri
19 re,
fun
20 app
mō
pro
21 siti
qui
der

CAP. VI. ad Timoth. 1. 499

- apprehende vitā æternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem corā multis testibus. ¶ Præcipio tibi coram Deo qui viuificat omnia, & Christo Iesu ¶ qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonā confessionem: ¶ vt serues mandatum sine macula, irreprehensibile vsque in aduentum Domini nostri Iesu Christi.
- ¶ quem suistemporibus ostendet beatus & solus potens, ¶ Rex regū & Dominus dominantium, ¶ qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilē, ¶ quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest, cui honor & imperium* sempiternū.
- ¶ Amen. ¶ Diuitibus huius seculi præcipe non sublime sapere, ¶ neq; sperare in incerto diuitiarū, sed in Deo viuo (qui præstat nobis omnia abundē ad fruendum) ¶ beneagere, diuites fieri in bonis operibus, facillē tribuere, communicare, ¶ thesaurizare sibi fundamentū bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. ¶ O Timothee, depositum custodi: deuitans prophanas vocū nouitates, & oppositiones falsi nominis scētiæ, ¶ quam quidam promittentes, circa fidē exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Mat. 27, 10

Ioh. 18, 37.

Apo. 17, 14

¶ 19, 16.

Ioh. 1, 18.

¶ Ioh. 4, 12

*in MS. S.

Luc. 12, 15.

EPISTOLA PAVLI

AD TIMOTHEVM

SECUNDA.

CAP. I.

AVLVS Apostolus 1
Iesu Christi per vo- A
luntatem Dei, secū-
dū promissionē vi-
tæ quæ est in Chri-
sto Iesu: Timotheo 2
charissimo filio, gra-

* & MS. S.

* meo MS.

* meis MS.

8

tia, in misericordia, * pax à Deo patre, &
Christo Iesu Domino nostro.

* Gratias ago Deo*, cui seruiò à pro- 3
genitoribus* in cōscientia pura, quòd
sine intermissione habeam tui memo-
riam in orationibus meis, nocte ac
die * desiderans te videre, memor la- 4
chrymarum tuarum, vt gaudio im-
plear, * recordationē accipiens eius fi- 5
dei quæ est in te non ficta, quæ & ha-
bitavit primū in auia tua Loide, &
matre tua Eunice, certus sum autem
quòd & in te. * Propter quam causam
admoneo te vt resuscites gratiā Dei, 6
quæ est in te per impositionem ma-
nuum mearū. ¶ Non enim dedit no- 7
bis Deus spiritum timoris: sed virtu-
tis, & dilectionis, & sobrietatis. ¶ Noli 8
itaque erubescere testimoniū Domi-
ni nostri, neque me vinctum eius: sed
collabora Euangelio secundum vir-
tutem Dei, qui nos liberavit & vo- 9
cavit vocatione sua sancta, ¶ non se-
cundum opera nostra, sed secundum
propositum suum & gratiam, quæ
data

Rom. 8, 15.

* 4 MS.

Amb. G. S.

Tit. 3, 5.

stolus 1
er vo- A
secu-
e vi-
Chri-
theo 2
o, gra-
re, &
pro- 3
quodd
emo-
te ac
or la- 4
o im-
us fi- 5
& ha-
de, &
item
asam 6
Dei, B
ma-
t no- 7
irtu-
Noli 8
omi-
s: sed
vir-
vo- 9
on se-
dum
quæ
data

CAP. II. Epist. Pauli ad Tim. c. 501
C data est nobis in Christo Iesu ¶ ante Tit. 1. 3.
10 tempora secularia. ¶ Manifestata est
autem nunc per illuminationem sal-
uatoris nostri Iesu Christi, qui de-
struxit quidem mortem, illuminauit
autem vitam & incorruptionem per
11 Euangelium: ¶ in quo ¶ positus sum I Tim. 2. 7.
ego prædicator & Apostolus & ma-
12 gister Gentium. ¶ Ob quam causam
etiam hæc patior: sed non confundor.
Scio enim cui credidi, & certus sum
quia potens est depositum meum ser-
13 uare in illum diem. ¶ Formam habe
sanorum verborum, quæ à me audisti
D in fide & in dilectione in Christo Ie-
14 su. ¶ Bonum depositum custodi per spi-
ritum sanctum, qui habitat in nobis.
15 ¶ Scis hoc, quoddaueri sunt à me om-
nes qui in Asia sunt: ex quib⁹ est ¶ Phi-
16 gelus & Hermogenes. ¶ De misericor-
diam Dominus ¶ Onesiphori do-
mui: quia sæpe me refrigerauit, & ca-
17 tenam meam non erubuit. ¶ sed cum
Romam venisset: sollicitè me quæsi-
18 uit, & inuenit. ¶ De illi Dominus in-
uenire misericordiam à Domino in
illa die. Et quanta Ephesi ministra-
uit, tu melius nosti.

CAP. III.

1 T V ergo fili mi, confortare in gra-
2 tia quæ est in Christo Iesu: ¶ &
A quæ audisti à me per multos testes,
hæc commenda fidelibus hominibus,
3 qui idonei erunt & alios docere. ¶ La-
bora sicut bonus miles Christi Iesu.
4 ¶ Nemo militans - Deo implicat se
negotiis secularibus: ut ei placeat cui
5 se probauit. ¶ Nā & qui certat in ago-
ne: non

enim o.
Phygel-
lus 4 Ms.
R. G. Q. n.
Phile.
tus o.
Inf. 4. 19.

- T Ms.
G. 5.

corona-
bitur o.

6 MS.
Amb. G. S.

Mar. 10, 33

Mar. 3, 38.

Rom. 1, 3.

Deo MS.

q.

in 5 MS.

quod S.

5 MS.

MS. G. S.

6 MS.

G. S.

2 MS. G.

S. Q. n.

MS. G. S.

proficiet

MS. R.

Amb. G. S.

serpet

MS. R.

G. S.

ne: non cor natur nisi legitime cer-
tauerit. Laborantē agricolam oportet
primū de fructibus percipere. Intelligē
quā dico: dabit enim tibi Dominus
in omnibus intellectu. Memor esto, Domini
Iesum Christum resurrexisse a mortuis, ex
semine David, secundum Euangelium
meū, in quo laboro vsque ad vincula,
quasi male operans: sed verbū Dei
non est alligatum. Ideo omnia susti-
neo propter electos: ut & ipsi salutem
consequantur, quā est in Christo Iesu
cum gloria cælesti. Fidelis sermo.
Nam si commortui sumus: & conui-
uemus. Si sustinebimus: & conregna-
bimus. Si negauerimus: & ille nega-
bit nos. Si non credimus: ille fidelis
permanet, negare se ipsum nō potest.
Hæc commune: testificā corā Domino.
Noli cōtēdere verbis, nisi ad
nihil enim vtile est, nisi ad subuer-
sionem audientiū. Sollicitē cura te
ipsum probabilem exhibere Deo, ope-
rarium inconfusibilem, rectē tractan-
tem verbum veritatis. Prophana au-
tem & inaniloquia deuota, multum
enim proficiunt ad impietatem: &
sermo eorum ut cācer serpit: ex qui-
bus est Hymenæus & Philētus: qui
a veritate exciderunt, dicentes resur-
rectionem esse iam factā, & subuer-
terunt quorundam fidem. Sed firmum
fundamentum Dei stat, habens
signaculum hoc. Cognouit Dominus
qui sunt eius, & discedat ab iniquita-
te omnis qui nominat nomē Domi-
ni. In magna autē domo, non solum
sunt

CAP. I. II. ad Timoth. II.

303

sunt vasa aurea & argentea, sed & li-
gnea & fictilia: & quædam quidem in
honorem, quædã autem in cõrume-
liam. ¶ Siquis ergo emundauerit se ab
istis: erit vas in honorẽ sanctificatum
& vtile Domino, ad omne opus bo-
num paratũ. ¶ Iuuenilia autem desi-
deria fuge: sectare verò iustitiã, fidem,
charitatem, & pacem cũ iis qui inuo-
cant Dominũ de corde puro. ¶ Stul-
tas autem & sine disciplina quæstio-
nes deuita: sciens quia generant lites.
¶ Seruum autẽ Domini nõ oportet li-
tigare: sed mansuetum esse ad omnes,
docibilem, patientem, ¶ cum modestia
corripientẽ eos qui resistũt - veritati: -
nequando Deus det illis pœnitẽtiam
ad cognoscendam veritatem: ¶ & re-
sispiscant à diaboli laqueis, à quo ¶ ca-
peiui tenentur ad ipsius voluntatem.

1 Tim. 1, 7
Tit. 3-9-

10 MS.
Amb. G. S.
Q. n.
capti 3
MS. Amb.

CAP. III.

¶ Hoc autem scito, quodd in nouis-
simis diebus instabunt tempora
periculosa. ¶ & erunt homines seipsos
amãtes, cupidi, elati, superbi, blasphẽ-
mi, parentibus non obediẽtes, ingra-
ti, scelesti, ¶ sine affectione, sine pace,
criminales, incontĩnẽtes, immites,
¶ sine benignitate, ¶ proditores, pro-
terui, tumidi, & voluptatũ amatores
magis quàm Dei: ¶ habentes speciem
quidẽ pietatis, virtutem autẽ eius ab-
negantes. Et hos deuita. ¶ ex his enim
sunt qui penetrant domos: & capti-
uas ducunt mulierculas oneratas pec-
catis, quæ ducuntur variis desideriis:
¶ semper discentes, & nunquã ad sciẽ-
tiam veritatis perueniẽtes. ¶ Quem-

1 Tim. 4, 1-

2 Reg. 3, 3.
Iude 18.

Exo. 7. 11.
22.

436

Epistola Pauli CAP. I. III.

admodum autem Iannes & Mambres
resisterunt Moysi: ita & hi resistunt ve-
ritati, homines corrupti mente, repro-
bi circa fidem. ¶ sed ultra non profi-
cient: insipientia enim eorum mani-
festa erit omnibus, sicut & illorum
fuit. ¶ Tu autem affecutus es meā do-
ctrinam, institutionem, propositum, C
fidem, largiminitatem, dilectionem,
patientiam, ¶ persecutiones, passiones: 11
qualia mihi facta sunt Antiochiā,
Iconij, Lystris: quales persecutiones
sustinui: & ex omnibus eripuit me
Dñs. ¶ Et omnes qui pie volūt vivere 12
in Christo Iesu, persecutionē patien-
tur. ¶ Mali autē homines & seducto- 13
res proficiēt in peius: errātes, & in er-
rorem mittētes. ¶ Tu verò permane in 14
iis quæ didicisti, & credita sunt tibi: D
sciēs à quo didiceris. ¶ & quia ab infan- 15
tia sacras literas nosti, quæ te possunt
instruere ad salutem, per fidem quæ
est in Christo Iesu. ¶ Omnis scriptu- 16
ra diuinitus inspirata, utilis est ad do-
cendum, ad arguendum, ad ¶ corrigē-
dum, ad erudiendum in iustitia: ¶ ut 17
perfectus sit homo Dei, ad omne o-
pus bonum instructus.

CAP. I. III.

Testificor corā Deo & Iesu Chri- 1
sto qui iudicaturus est viuos & A
mortuos, & per aduentum ipsius, &
regnum eius: ¶ prædica verbum. in sta 2
oportune, importune: argue, obsecra,
inrepa in omni patientia & doctri- 3
na. ¶ Erit enim tempus cū sanā do-
ctrinam non sustinebunt: sed ad sua
desideria coaceruabūt sibi magistros,
prurien-

2 Pet. 1. 20.
¶ corripiē-
dū ms. q.

- 4 prurientes auribus, & à veritate qui-
 dem auditum auertēt, ad fabulas au-
 5 tem conuertentur. Tu verò vigila, in
 omnibus labora, opus fac Euāgelistæ,
 ministerium tuum imple. - Sobrius - 2 MS.
 6 esto. Ego enim iam delibor: & tem- Amb. G. S.
 7 pus resolutionis meæ instat. Bonum Q. n.
 B certam ē certavi, cursum consumma-
 8 ui, fidem seruavi. In reliquo, reposita
 est mihi corona iustitiæ, quam red-
 der mihi Dominus in illa die, iustus
 iudex: non solum autem mihi, sed &
 9 iis qui diligunt aduentum eius. Festi-
 10 na ad me venire citò. Demas enim
 me reliquit, diligēs hoc seculū, & abiit
 Thessaloniceam: Crescens in Galatiā,
 11 Titus in Dalmatiam. Lucas est me- Col. 4. 14.
 cum solus. Marcum assume, & adduc
 tecum: est enim mihi utilis in mini-
 12 sterium. Tychicum autē misi Ephe-
 13 rum. Penulam quam reliqui Troade
 apud Carpum, veniens affer tecum,
 & libros, maximè autem membra-
 14 nas. Alexander ærarius multa mala
 C mihi ostendit. reddet illi Dominus
 15 secundum opera eius: & quē & tu de-
 16 uita, valde enim restitit verbis no-
 17 stris. In prima mea defensione ne-
 mo mihi affuit, sed omnes me dereli-
 18 querunt: non illis imputetur. Do-
 19 minus autem mihi assistit, & confort-
 auit me, vt per me prædicatio im-
 pleatur, & audiant omnes Gentes; &
 liberatus sum de ore leonis. Liber-
 D auit me Dominus ab omni opere ma-
 lo: & saluum faciet in regnum suum
 cæleste, cui gloria in secula seculorū.
 Amen. Saluta Priscam & Aquilam,
 & Ones-

506
Sup. 1, 16. & Onesiphori domum. † Erastus re. 20
 mansit Corinthi. Trophimum autē
 reliquit infirmum Mileti. † Festina ante 21
 hyemem venire. † Salutant te Eubu-
 lus, & Pudens, & Linus, & Claudia,
 & fratres omnes. † Dominus Iesus 22
 Christus cum spiritu tuo. Gratia vo-
 biscum. Amen.
G. 9.
Accum S.

EPISTOLA PAVLI

AD TITVM.

CAP. I.

PAVLVS seruus Dei, †
 Apostolus autē Iesu A
 Christi secūdum fi-
 dem electorū Dei
 & agnitionem veri-
 tatis: quæ secūdum
 pietatem est † in spē 2
 vitæ æternæ, quam promisit qui
 non mentitur, Deus, † ante tempora
2 Tim. 1, 9. secularia: † manifestauit autē tempo- 3
 ribus suis verbum suum in prædica-
 tione, quæ credita est mihi secūdum
 præceptū saluatoris nostri Dei: † Tito 4
 dilecto filio secūdū communem fi- B
 dē, gratia & pax à Deo patre, & Chri-
 sto Iesu saluatore nostro. † Huius rei 5
 gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ de-
 sunt corrigas, & constituas per ciuita-
 tes presbyteros, sicut & ego disposui
1 Tim. 3, 2. tibi. † ¶ Siquis sine crimine est, vnius 6
 vxoris vir, filios habens fideles, non
2 Tim. 3, 2. in accusatione luxuriæ, aut non sub-
 ditos. † ¶ Oportet enim episcopum si- 7
 ne crimine esse, sicut Dei dispensato-
 rem: non superbum, nō iracundum,
 non

CAP. 7.
flus re. 20
n autē
naante 21
Eubu-
audia,
Iesus 22
2 vo-

LI

Dei, 1
Iesu A
n fi-
Dei
eri-
um
spē 2
qui
ora
o- 3
ca-
m
to 4
fi- B
i-
ei 5
e-
-
ni
s 6
n
-
7

CAP. 17. ad Titum.

307

- C non vinolentum, non pereusorem,
2 non turpis lucricupidum: sed hospita-
3 lem, benignum, * sobrium, iustum, *pruden-
4 sanctum, continentem: amplecten- tē 17 MS. R
5 tem eum qui secundum doctrinā est, Q. n.
6 fidelem sermonem, ut potens sit * & 4 MS.
7 exhortari in doctrina sana, & eos qui G. s.
8 contradicunt, arguere. ¶ Sunt enim
9 multi inobedientes, vaniloqui & se-
10 ductores, maximē quidē de circumcisio-
11 nesunt. ¶ quos oportet redargui. qui
12 vniuersas domos subuertunt, docen-
13 tes quæ non oportet, turpis lucrigra-
14 tia. ¶ ¶ Dixit quidam ex illis, proprius Epimeni-
15 ipforum propheta, Cretenses sem- des.
16 per mendaces, malæ bestię, ventres
17 pigri. ¶ Testimonium hoc verum est.
18 D Quā ob causam increpa illos durē, ut
19 sani sint in fide, ¶ non intendētes Iu-
20 daicis fabulis, & mandatis hominum
21 auersantium se à veritate. ¶ ¶ Omnia Rom. 14, 20
22 munda mundis: coinquinatis autem
23 & infidelibus nihil est mundum, sed
24 inquinatæ sunt eorum & mens &
25 conscientia. ¶ Confitentur se nosse
26 Deum: factis autem negant, cū sint
abominati & incredibiles, & ad om-
ne opus bonum reprobi.

CAP. 11.

- 1 T V autem loquere quæ decent sa-
2 nam doctrinam. ¶ Senes, ut sobrij
3 sint, pudici, prudentes, sani in fide, in
4 dilectione, in patientia. ¶ Anus simi-
5 liter, in habitu sancto, non crimina-
6 trices, nō multo vino seruientes: be- - 2 MS.
7 ne docētes, ¶ ut prudentiā doceāt ado- Hier. G. s.
8 lescentulas, ut viros suos ament, filios Q. n.
9 suos diligant, ¶ prudentes, castas, - so-
brias,

508 Epistola Pauli CAP. III.

brias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, vt non blasphemetur verbū Dei. ¶ Inuenes similiter hortare vt sobrii sint. ¶ In omnibus te ipsum præbe exemplū bonorū operum, in doctrina, ¶ in integritate, in grauitate, ¶ verbū sanū, irreprehensibile: vt is qui ex aduerso est, vereatur, nihil habēs malū dicere de nobis. ¶ Seruos dominis suis subditos esse, ¶ in omnibus placētes, nō contradicentes: ¶ nō fraudātes, sed in omnibus fidei dem bonā ostendentes: vt doctrinam Saluatoris nostri Dei ornēt in omnibus. ¶ Apparuit enim gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominib⁹: ¶ seruādiens nos vt abnegantes impietate & secularia desideria, sobriē, & iustē, & piē viuamus in hoc seculo, ¶ expectantes beatā sp̄s & aduentū gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, ¶ qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redim̄ eret ab omni iniquitate, & mūdaret sibi populū acceptabile, sectatorē bonorum operū. ¶ Hæc loquere, & exhortare & argue cū omni imperio. Nemo te contemnat.

CAP. III.

Admonē illos principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedite, ad omne opus bonū paratos esse, ¶ neminem blasphemare, nō litigiosos esse, sed modestos: omnē ostendentes malūetudinem ad omnes homines. ¶ Eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errantes, seruiētes desideriis & voluptatibus variis, in malitia & inuidia agentes, odibi-

¶ integritate, grauitatem

¶ MS. G.S. Textus cō-

formis est

Hier.

Eph. 6, 5.

Col. 3, 22.

¶ Pet. 2, 18

¶ salutaris

¶ MS. G.S.

forte in-

terpres no-

stet legi-

συντὴς

pro, σω-

τὴς.

CAP. III. ad Titum.

509

- 4 odibiles, odientes inuicem. ¶ Cū au-
 B tem benignitas & humanitas appa-
 5 ruit saluatoris nostri Dei: ¶ Non ex 2 Ti. 1, 9
 operibus iustitię quę fecimus nos, sed
 secundū suā misericordiā saluos nos
 fecit, per lauacrum regenerationis &
 6 renouationis Spiritus sancti quę effu-
 dit in nos abundē per Iesum Christū
 7 saluatore nostrum: ¶ vt iustificati gra-
 tia ipsius, hæredes simus secundū spē
 8 vitę æternę. ¶ Fidelis sermo est: & de
 C his volo te cōfirmare vt curent bonis
 operibus præesse qui credunt Deo.
 Hæc sunt bona & vtilia hominibus.
 9 ¶ Stultas autē quæstiones, & genea- 1 Tim. 4, 7.
 10 lōgias, & contentiones, & pugnas le- 2 Ti. 2, 25.
 gis deuita. sunt enim inutiles & vanę.
 11 ¶ Hæreticum hominem post vnam &
 12 secundam correptionē deuita: ¶ sciens
 quia subuersus est qui eiusmodi est,
 & delinquit, cū sit proprio iudicio
 13 condemnatus. ¶ Cū misero ad te Ar-
 D teman aut Tychicum, festina ad me
 venite Nicopolim ibi enim statui hye-
 14 mare. ¶ Zenam legisperitū & Apollo
 sollicitē præmitte, vt nihil illis desit.
 15 ¶ Discant autem & nostri bonis ope-
 ribus præesse ad vsus necessarios: vt
 non sint infructuosi. ¶ Salutant te qui
 mecū sunt omnes: saluta eos qui nos
 amant in fide. Gratia Dei cum om-
 nibus vobis. Amen.

EPI.

EPISTOLA PAVLI

AD PHILEMONEM.

A V L V S vinc^{us} &
Christi Iesu, & Ti. A
mōtheus frater: Phi-
lémoni dilecto &
adiutori nostro, ? & 2
Appiæ sorori cha-
rissimæ, & Archip-
po cōmilitoni nostro & ecclesiæ quæ
in domo tua est. ? Gratia vobis & pax 3
à Deo patre nostro, & Domino Iesu
Christo. ? Gratias ago Deo meo, sem- 4
per memoriam tui faciens in ora-
tionibus meis, ? audiens charitatem 5
tuam & fidem quam habes in Domi-
no Iesu, & in omnes sanctos: ? vt com- 6
municatio fidei tuæ euidens fiat in
agnitione ois boni - quod est - ? in 7
vobis in Christo Iesu. ? Gaudiū enim
magnum habui & consolationem in
charitate tua, quia viscera sanctorum
requieverunt per te frater. ? Propter 8
quod multā fiduciam habēs in Chri-
sto Iesu imperandi tibi quod ad rem 9
pertinet: ? propter charitatem magis
obsecro, cum sis talis, vt Paulus se-
nex, nunc autem & vinc^{us} Iesu Chri-
sti. ? Obsecrote pro meo filio quem 10
genui in vinculis, Onesimo, ? qui tibi
aliquando inutilis fuit, nunc autem
& mihi & tibi utilis, ? quem remis-
si 11
- tibi. Tu autem illum vt mea visce-
ra, suscipe. ? quem ego volueram me-
cum detinere, vt pro te mihi mini-
straret in vinculis Euāgelij: ? sine con-
silio autem tuo nihil volui facere, vt i
neve-

*operis

MS R. G.

Q. n.

*quæ est 5

MS.

-4 MS.

R. G.

*in nobis

7 MS.

Amb. G.

-MS Q. n.

-3 MS. G.

*id est 6

MS. Hier.

G.

C A
ne
15 esse
nisi
16 are
vt f
frat
ten
17 mi
18 cip
qui
19 im
nu
20 qu
D ter
21 vil
in
qu
22 cie
spi
23 str
ph
24 Ies
25 &
mi
ve
E
A
2
CO

CAP. I. Epist. Pauli ad Hebr. 51
 ne velut ex necessitate bonum tuum
 15 esset, sed voluntarium. ¶ Forſitan e-
 nim ideo diſceſſit ad horam à te, vt
 16 æternum illum reciperes. ¶ iam non
 vt ſeruum, ſed pro ſeruo chariſſimum
 fratrem, maximè mihi; quantò au-
 tem magis tibi & in carne & in Do-
 17 mino? ¶ Si ergo habes me ſocium: ſuſ-
 18 cipe illum ſicut me. ¶ Si autem ali-
 quid nocuit tibi aut debet: hoc mihi
 19 imputa. ¶ Ego Paulus ſcripſi mea ma-
 nu: ego reddam: vt non dicam tibi,
 20 quidd & teiſum mihi debes. ¶ ita fra-
 21 ter. Ego te fruor in Domino. Refice
 viſcera mea in^a Domino. ¶ Conſidens^a Chriſto
 in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens MS. Hier.
 quoniam & ſuper id quod dico, fa- G. q. s.
 22 cies. ¶ Simul autem & para mihi ho-
 ſpitiū. nam ſpero per orationes ve-
 23 ſtras donari me vobis. ¶ Salutate Epa-
 phras concaptiuus meus in Chriſto
 24 Ieſu, ¶ Marcus, Ariſtarchus, Demas
 25 & Lucas adiutores mei. ¶ Gratia Do-
 mini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu
 veſtro. Amen.

EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD HE-

BRÆOS.

CAP. I.

VLTIMARIAM

multisq̃ue modis o-

lim Deus loquens

patribus in prophe-

tis: ¶ nouiſſimè dic-

bus iſtis locutus eſt

nobis in Filio, quem

conſtituit hæredem vniuerſorum, per

quem

¶ nouiſſi-
 mis MS.

G. s.

- quem fecit & secula. ¶ Qui cum sit
splendor gloriæ, & figura substantiæ
eius, portansque omnia verbo virtu-
tis suæ, purificationem peccatorum fa-
ciens, sedet ad dexteram maiestatis
in excelsis: Tantò melior angelis ef-
fectus, quanto differentius præ illis
nomen hæreditavit. ¶ Cui enim dixit
aliquando angelorum, ¶ Filius meus
estu, ego hodie genui te? Et rursum:
¶ Ego ero illi in patrē: & ipse erit mihi
in filium? ¶ Et cum iterum introducit
priogenitum in orbem terræ, dicit,
¶ Et adorent eum omnes angeli Dei.
¶ Et ad angelos quidem dicit, Qui fa-
cit angelos suos, spiritus: & ministros
suos, flammam ignis. ¶ Ad filium au-
tem: ¶ Thronus tuus Deus in secu-
lum seculi: virga æquitatis, virga re-
gni tui. ¶ Dilexisti iustitiam, & odisti
iniquitatem: propterea vinxit te Deus,
Deus tuus oleo exultationis præ par-
ticipibus tuis. ¶ Et, ¶ Tu in principio
Domine terram fundasti: & opera
manuum tuarum sunt cæli. ¶ Ipsi per-
ibant, tu autem permanebis: & om-
nes vt vestimentum veterascent. ¶ Et
velut amictum mutabis eos, & mu-
tabuntur: tu autem idem ipse es, &
anni tui non deficient. ¶ Ad quem au-
tem angelorum dixit aliquando: ¶ Se-
de à dextris meis, ¶ quoadusque po-
nam inimicos tuos scabellum pedum
tuorum? ¶ Nōne omnes, sunt ad-
ministratores spiritus: in ministerium
missi propter eos qui hæreditatē ca-
piunt

Ms. q. R. B.
C. n.

- 1** Propterea abundatius oportet ob-
A servare nos ea quæ audiimus: ne
2 fortè pereffluamus. ¶ Si enim qui per
 angelos dictus est sermo, factus est fir-
 mus, & omnis prævaricatio & inobe-
 dientia accepit iustam mercedis retri-
3 butionem: ¶ quomodo nos effugie-
 mus si tantam neglexerimus salutem:
 quæ cum initium accepisset enarrari
 per Dominum ab eis qui audierunt,
4 in nos confirmata est, ¶ cōtestante Deo
 signis, & portētis, & variis virtutibus,
 & Spiritus sancti distributionibus se-
5 cundum suam voluntatem. ¶ Non e-
 nim angelis subiecit - Deus - orbem
6 terræ futurū, de quo loquimur. ¶ Te-
B status est autem in quodam loco quis,
 dicēs, ¶ Quid est homo quod memor
 es eius: aut filius hominis quoniam
7 visitas eum? ¶ Minuisti eum paulomi-
 nus ab angelis: gloria & honore coro-
 nasti eum, & constituisti eum super
8 opera manuum tuarum. ¶ ¶ Omnia
 subiecisti sub pedib⁹ eius: In eo enim
 quod omnia ei subiecit: nihil dimisit
 non subiectum ei. Nunc autem nec-
9 dū videmus omnia subiecta ei. ¶ ¶ Eū
 autem qui modico quàm angeli, mi-
C noratus est, videmus Iesum propter
 passionem mortis, gloria & honore
 coronatum: ut gratia Dei, pro om-
10 nibus gustaret mortē. ¶ Decebat enim
 eum propter quem omnia, & per quē
 omnia, qui multos filios in gloriam
 adduxerat, authorem salutis eorum, ¶ cōsum-
11 per passionem consummare. ¶ Qui
 enim sanctificat, & qui sanctifican-
 tur: ex

- 2 Ms.

G S.

Psal. 8, 5.

Mat. 28, 18

1 Co. 15, 26

Eph. 1, 22.

Phil. 2, 8.

χρῆμα

passio.

nes 6 Ms.

G. S.

cōsum.

mari Ms.

q.

k

turi: ex

tur: ex vno omnes. Propter quam
causam non confunditur fratres eos

psal. 21, 23 vocare, ⁹ dicens, *¶* Nuntiabo nomen
tuum fratribus meis, in medio eccle-
psal. 17, 3 siæ laudabo te. ⁹ Et iterum: *¶* Ego ero *13*
isa. 8, 18. fidens in eum. Et iterum: *¶* Ecce ego
& pueri mei: quos dedit mihi Deus.

⁹ Quia ergo pueri communicauerunt *14*
carni & sanguini, & ipse similiter par-

Ossee 13, 14 ticipauit eisdem. *¶* Ut per mortem de- *D*
1 Co. 15, 54. strueret eum qui habebat mortis im-

perium, id est diabolum: ⁹ & liberaret *15*
eos qui timore mortis per totā vitam

obnoxij erant seruituti. ⁹ Nusquam *16*
enim angelos apprehendit: sed semen

Abrahæ apprehendit. ⁹ Vnde debuit *17*
per omnia tribus similari: ut mise-

ricors fieret & fidelis pontifex ad
Deū, ut repropitiaret delicta popu-

li. ⁹ In eo enim in quo passus est ipse *18*
& tentatus: potens est & eis qui ten-

tantur auxiliari.

CAP. III.

Vnde fratres sancti, vocationis cæ- *1*
lestis participes, cōsiderate Apo- *A*

stolum & pontificē confessionis no-
stræ Iesum: ⁹ qui fidelis est ei qui fecit *2*

⁶ *Ms. G. S.* illum, sicut & *¶* Moyses in omni do-
Nu. 12, 7. mo eius. ⁹ Amplioris enim gloriæ iste *3*

præ Moyse dignus est habitus, quātō
ampliori honorem habet domus,

qui fabricauit illam. ⁹ Omnis namque *4*
domus fabricatur ab aliquo. qui autē

omnia creauit, Deus est. ⁹ Et Moyses *5*
quidē fidelis erat in tota domo eius

tanquam famulus in testimoniū eo-
rum quæ dicēda erant: ⁹ Christus ve- *6*

rō tanquam filius in domo sua: quæ *B*
domus

CAP. III. ad Hebræos. 515

domus sumus nos, si fiduciam & gloriam spei usque ad finem, firmam retineamus. ¶ Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus, ¶ Hodie si vocem eius audieritis, ¶ nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto, ¶ ubi tentauerunt me patres vestri: probauerunt & viderunt opera mea ¶ quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic, & dixi, Semper errant corde. Ipsi autem non cognouerunt vias meas, ¶ quibus iuravi in ira mea, Si introibunt in requiem meam. ¶ Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malū, incredulitatis, descendendi à Deo viuo ¶ sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. ¶ Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ eius usque ad finem firmum retineamus, ¶ Dum dicitur, Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra quemadmodum in illa exacerbatione. ¶ Quidam enim audientes exacerbauerunt: sed non vniuersi qui profecti sunt ex Aegypto per Moysen. ¶ Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccauerunt, ¶ quorū cadauera prostrata sunt in deserto? ¶ Quibus autē iurauit nō introire in requiem ipsius: nisi illis qui increduli fuerunt? ¶ Et videmus quia nō potuerunt introire propter incredulitatem.

Psa. 94, 8

Nu. 14, 37

Nu. 14, 21,

23.

* in requiem ipsius ms q.

Timeamus ergo ne fortè relicta i
policitatione introeundi in re- A
quiem eius, existimeturaliquis ex vo-
bis deesse. ¹ Etenim & nobis nuntia-
tum est, quemadmodum & illis. sed
non profuit illis sermo auditus, non
admissus fidei ex iis quæ audierunt.
² Ingrediemur enim in requiem qui
credidimus: quemadmodum dixit,
Psa. 94, 11. ³ Sicut iuravi in ira mea, si introibunt
in requiem meam: & quidem operi-
bus ab institutione mûdi ⁴ perfectis.
⁵ Dixit enim quodam loco de die se-
ptima sic: ⁶ Et requieuit Deus die se-
ptima ab omnibus operibus suis. ⁷ Et
in isto rursum, Si introibûnt in requi-
em meam. ⁸ Quoniam ergo superest in-
troire quosdam in illam, & ij quibus
prioribus annuntiatum est, non in-
troierunt propter incredulitatē. ⁹ ite-
rum terminat diem quēdam: Hodie,
sup. 3, 7. in David dicendo, post tantum tem-
poris, sicut supra dictum est, ¹⁰ Hodie
si vocem eius audieritis: nolite obdu-
rare corda vestra. ¹¹ Nam si eis Iesus re-
quiem præstitisset: nunquam de alia
loqueretur posthac die. ¹² Itaque relin-
quitur sabbatismus ¹³ populo Dei. ¹⁴ Qui
enim ingressus est in requiem eius:
etiam ipse requieuit ab operibus suis,
¹⁵ sicut à suis Deus. ¹⁶ Festinemus ergo
ingredi in illam requiem: ut ne in
idipsum quis incidat incredulitatis
exemplū. ¹⁷ Viuus est enim sermo Dei
& efficax, & penetrabilior omni gla-
dio ancipiti: & pertingens vsque ad
diuisionem animæ ac spiritus, com-
pagam

Psa. 94, 11.

factis 4

ms. G. 5.

Gen. 2, 2.

sup. 3, 7.

• & ms q.

C.
pa.
tor.
13 dis
D bil
nu
14 qu
po
cæ
15 fess
tifi
mi
om
16 to
thr
con
in a

1 C
A nib
De
2 pec
ign
3 circ
pte
pul
4 pro
B sibi
5 tan
sem
fieri
lius
6 Qu
cit:
7 dum
C dieb
nesq
facer

CAP. V. ad Hebræos.

51-3

pagū quoque ac medullarū, & discretor-
 cogitationum & intentionū cor-
 dis. ¶ Et non est vlla creatura inuisi-
 bilis in conspectu eius. omnia autem
 nuda & aperta sunt oculis eius, ad
 quem nobis sermo. ¶ Habentes ergo
 pontificem magnum qui penetrauit
 cælos Iesum filiū Dei: teneamus* cō-
 fessionem. ¶ Non enim habemus pō-
 tificem, qui non possit compati infir-
 mitatibus nostris: tentatum autē per
 omnia pro similitudine absq. pecca-
 to. ¶ Adeamus ergō cum fiducia ad
 thronum gratiæ: vt misericordiam
 consequamur, & gratiā inueniamus
 in auxilio opportuno.

Psa. 33, 16.

Eccl. 15, 20

*spei no-
stræ o.

*eius ms.

B.5

CAP. V.

OMnis nanque Pontifex ex ho-
 minibus assumptus, pro homi-
 nibus constituitur in iis quæ sunt ad
 Deū: vt offerat dona & sacrificia pro
 peccatis. ¶ qui condolare possit iis qui
 ignorant & errant: quoniam & ipse
 circumdatus est infirmitate: ¶ & pro-
 pterea debet, quæadmodum pro po-
 pulo, ita etiam pro semetipso offerre
 pro peccatis. ¶ Nec quisquam sumit
 sibi honorem; sed qui vocatur à Deo,
 tanquam Aaron. ¶ Sic & Christus nō
 semetipsum clarificauit vt pontifex
 fieret: sed qui locutus est ad eum, ¶ Fi-
 lius meus est tu: ego hodie genui te.
 ¶ Quemadmodum & in alio loco di-
 cit: ¶ Tu es sacerdos in æternū, secun-
 dum ordinem Melchisedec. ¶ Qui in
 diebus carnis suæ, preces supplicatio-
 nesque ad eum qui possit illum saluū
 facere à morte cum clamore valido.

2 Par. 26,

18.

Psal. 2, 7.

Psa. 105, 4.

k 3

& la-

& 10 MS. & lachrymis offerens, exauditus est
 G.S. pro sua reuerentia. & quidem cū es-
 Dei MS. set filius, didicit ex iis quæ passus est,
 obedientiam: & consummatus, fa-
 ctus est omnibus obtemperantibus si-
 bi, causa salutis æternæ, & appellatus à
 Deo pontifex secundum ordinē Mel-
 chi-sedec. † De quo nobis grandis ser-
 † in inter- mo & interpretabilis ad dicendum:
 pretabi- quoniam imbecilles facti estis ad au-
 lis 10 MS. diendū. † Etenim cū deberetis ma-
 R.G.S. gistri esse propter tempus: rursus in-
 Q.N. digetis ut vos doceamini quæ sint ele-
 menta exordij sermonum Dei: & fa-
 cti estis quibus lacte opus sit, non so-
 lido cibo. † Omnis enim qui lactis est
 particeps, expers est sermonis iustitiæ:
 paruulus enim est. † Perfectorum au-
 tem est solidus cibus: eorum qui pro
 consuetudine exercitatos habent sen-
 sus ad discretionem boni ac mali.

CAP. VI.

Q Vapropter intermittentes in-
 choationis Christi sermonem, A
 ad perfectionem feramur, non rur-
 sum iacentes fundamentum poeni-
 tentiæ ab operibus mortuis, & fidei
 ad Deum, & baptisimatū doctrinæ, im-
 positionis quoque manuum, ac resur-
 rectionis mortuorū, & iudicii æterni.
 † Et hoc faciemus, si quidem permise-
 rit Deus. † ¶ Impossibile enim est eos
 qui semel sunt illuminati, gustauerūt
 etiam donum cæleste, & participes
 facti sunt spiritus sancti, gustauerūt
 nihilominus bonum Dei verbū, vir-
 tutesque seculi venturi, & prolapsi
 sunt: rursus renouari ad poenitentiam,
 rursum

Mat. 12, 43
 Inf. 19, 26.
 2 Pe. 2, 20.

B rursum crucifigentes sibi/et ipsis fi-
 7 lium Dei, & ostentui habentes. ¶ Ter-
 ra enim sæpe venientem super se bi-
 bens imbrem, & generas herbã opor-
 tunam illis à quibus colitur: accipit
 8 benedictionem à Deo. ¶ proferens au-
 tem spinas ac tribulos: reproba est, &
 maledicto proxima, cuius cõsumma-
 9 tio in combustionem. ¶ Confidimus
 autem de vobis dilectissimi meliora
 & viciniora saluti: tamen si ita loqui-
 10 mur. ¶ Non enim iniustus Deus, vt
 obliuiscatur operis vestri & dilectio-
 nis quã ostendistis in nomine ipsius,
 qui ministrastis sanctis & ministra-
 11 tis. ¶ Cupimus autem vnumquemque
 C vestrum eandem ostentare sollicitu-
 dinem ad expletionem spei vsque in
 12 finem: ¶ vt non segnes efficiamini, ve-
 rùm imitatores eorum qui fide & pa-
 tientia hæreditabunt promissiones.
 13 ¶ Abrahæ namque promittens Deus,
 quoniam neminem habuit per quem
 iuraret maiorem, ¶ iurauit per semet-
 14 ipsum, ¶ dicens, ¶ Nisi benedicens be-
 nedicam te, & multiplicans multipli-
 15 cabo te. ¶ Et sic longanimitè ferens,
 16 adeptus est repromissionẽ. ¶ Homines
 enim per maiorem sui iurant: & om-
 nis controuersia eorum finis ad con-
 17 firmationem, est iuramentum. ¶ In
 quo abundantius volens Deus osten-
 D dere pollicitationis hæredibus im-
 mobilitatem consilij sui, interposuit
 18 iurandum: ¶ vt per duas res immo-
 biles, quibus impossibile est mentiri
 Deum, fortissimum solatium habea-
 mus. qui confugimus ad tenendam

Ge. 22, 16.

Ge. 12, 3. 18.

18, 22, 17.

520 Epistola Pauli CAP. VII.
propositam spem, & quam sicut anteo-
ram habemus animæ tutam ac firmā,
& incedentem vsque ad interiora ve-
laminis, & ubi præcursor pro nobis in-
troiit Iesus, secundū ordinē Melchi-
sedec pontifex factus in æternum.

CAP. VII.

Ge. 14. 18. **H**ic enim Melchi sedec, rex Sa-
lem, sacerdos Dei summi, qui
obuiavit Abraham regresso à cædere-
gum, & benedixit ei: & decimas
omnium diuisit Abraham: primū
quidem qui interpretatur rex iustitiæ:
deinde autē & rex Salē, quod est, rex
pacis, sine patre, sine matre, sine ge-
nealogia, neque initium dierum ne-
que finem vitæ habens, assimilatus
autē filio Dei, manet sacerdos in per-
petuum. Intuemini autem quantus
sit hic, cui & decimas dedit de præci-
pui Abraham patriarcha. Et quidē
de filiis Leui sacerdotium accipien-
tes, mandatum habent decimas su-
mere a populo secundum legē, id est,
à fratribus suis: quanquā & ipsi exie-
rint de lumbis Abraham. Cuius autem
generatio non annumeratur in eis,
decimas sumpsit ab Abraham, & hūc
qui habebat repromissiones, benedi-
xit. Sine vlla autem contradictione,
quod minus est, à meliore benedi-
tur. Et hūc quidem, decimas morien-
tes homines accipiūt: ibi autem con-
testatur, quia viuit. Et (ut ita dictum
sit) per Abraham, & Leui, qui decimas
accipit, decimatus est. adhuc enim
in lumbis patris erat, quando obui-
auit ei Melchi sedec. Si ergo consum-
matio

Nu. 18. 21.

Deu. 18. 1, 3

10f 14. 4

accipit 9

Ms G.

Q n.

C
n
p
C
f
12
f
13
l
d
14
p
q
f
15
b
a
f
16
a
n
17
d
t
i
18
f
d
19
e
p
r
20
ad
i
21
r
D
c
l
n
22
i
23
f
f
24
m
a
25
p
falu

CAP. VII. ad Hebræos 323

- matio per sacerdotium Leuiticū erat
(populus enim sub ipso legem accep-
pit) quid adhuc necessarium fuit se-
cundum ordinem Melchi-sédéc, aliū
surgere sacerdotem, & non secundum
ordinem Aaron dici? Trāsato enim
sacerdotio, necesse est vt & legis trans-
latio fiat. In quo enim hæc dicuntur:
de alia tribu est, de qua nullus altario
præsto fuit. Manifestum est enim
quod ex Iuda ortus sit Dominus no-
ster: in qua tribu nihil de sacerdoti-
bus Moyses locutus est. Et amplius
adhuc manifestum est: si secundum
similitudinem Melchi-sédéc exurgat
alius sacerdos, qui non secundū legē
mandati carnalis factus est, sed secun-
dum virtutem vitæ insolubilis. Con-
testatur enim, Quoniā tu es sacerdos
in æternū, secundū ordinem Melchi-
sédéc. Reprobatio quidem fit præce-
dentis mādatis: propter infirmitatem
eius & inutilitatem. Nihil enim ad
perfectū adduxit lex: introductio ve-
rō melioris spei, per quā proximamus
ad Deū. Et quantū est non sine iure-
iurando (alij quidem, sine iurei-
urando facti sunt: hic autem
cū iureiurando per eū qui dixit ad il-
lum: Jurauit Dominus, & non pœ-
nitebit eū: tu es sacerdos in æternum)
in tantū melioris testamenti spōsor
factus est Iesus. Et alij quidem plures
facti sunt sacerdotes, idcirco quod
morte prohiberentur permanere: hic
autē eō quod maneat in æternū, sem-
piternū habet sacerdotium. Vnde &
saluare in perpetuum potest accē-
dens

^{sacerdo-}
tio 1 MS.
R.G.S.

psa. 109, 4

ps. 109, 4

^{accedē-}
tes 8 MS.
R.G.S.

Qn.

k s

⁂eis 7ms.
G.S.

Leu. 9, 7,
16, 6.

dens' per se metipsum ad Deū: semper
viuens ad interpellandū pro nobis'.
⁂ Talis enim decebat vt nobis esset pō
tifex, sanctus, innocens, impollutus,
segregatus à peccatoribus, & excel-
sior cælis factus. ⁂ qui non habet ne-
cessitatem quotidie (quemadmodum
sacerdotes) ⁂ prius pro suis delictis ho-
stias offerre, deinde pro populi. hoc
enim fecit semel, se offerendo. ⁂ Lex
enim homines constituit sacerdotes
infirmiorem habētes: sermo autē iu-
risiurandi qui post legem est, Filium
in æternum perfectum.

CAP. VIII.

⁂Deus
ms. B. S.

Exo. 25, 9,
40.
Act. 7, 44.

Capitulum autem super ea quæ di-
cuntur, Talem habemus Ponti-
ficē, qui consedit in dextera sedis ma-
gnitudinis in cælis: ⁂ sanctorū mini-
ster, & tabernaculi veri, quod fixit
⁂ Dominus & non homo. ⁂ Omnis e-
nim pontifex ad offerendum mune-
ra & hostias cōstituitur, vnde necesse
est & hunc habere aliquid quod offer-
rat: si ergo esset super terram, nec es-
set sacerdos: cū essent qui offerrent
secundū legē munera, ⁂ qui exem-
plari & vmbra deseruiunt cælestium.
Sicut responsum est Moyfi, cū con-
summaret tabernaculum, ⁂ Vide (in-
quit) omnia facito secundum exem-
plar quod tibi ostensum est in mon-
te. ⁂ Nunc autem melius sortitus est
ministerium quantō & melioris te-
stamenti mediator est, quod in me-
lioribus repromissionibus sancitum
est. ⁂ Nā si illud prius culpa vacasset:
non utique secundi locus inquirere-
tur.

2 tur. ¶ Vituperans enim eos dicit: ¶ Ecce dies venient, dicit Dominus: & cōsummabo super domū Iſraēl, & super domū Iuda testamentū nouum,
 9 ¶ non secundū testamentum quod
 C feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorū vt educerem illos de terra Aegypti: quoniā ipsi non permanserunt in testamento meo: &
 10 ego neglexi eos, dicit Dominus. ¶ Quia hoc est testamentum quod disponam domui Iſraēl post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mētem eorum, & in corde eorum superscribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi
 11 erunt mihi in populum: ¶ & non docebit vnusquisque proximum suū, & vnusquisque fratrem suum, dicens, Cognosce Dominum: quoniā omnes
 D nescient me a minore vsque ad maiorem eorum: ¶ quia propitius ero iniquitatibus eorum: & peccatorum eorum iam non memorabor. ¶ Dicendo autem nouum: veterauit prius. Quod autem antiquatur & senescit: prope interitum est.

CAP. IX.

1 H Abuit quidem & prius, iustificationes culturæ, & sanctum seculare. ¶ ¶ Tabernaculum enim factum
 2 est primum, in quo erant candelabra, & mensa, & propositio panum, quæ
 3 dicitur Sancta. ¶ Post velamētum autem secundum, tabernaculum, quod
 4 dicitur Sancta Sanctorum: ¶ aureum habens thuribulum, & arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua vna aurea habens manna, &c

Exo. 25, 3.

26, 1. 36, 8.

424 Epistola Pauli C. AP. IX.

3 Reg. 8. 9.
2 Par. 5. 10.
Eg. 25. 22.

Exo. 30. 10.
Leu. 16. 2
30.
offerret
MS. B.

& 6 MS.
G. S.
Act. 20. 28
1 Pet. 1. 19
1 Ioh. 1. 7.
Apoc. 1. 5.
Leuit. 9. 3
16. 5. 14.
Nu. 19. 4.
Luc. 1. 77.
Rom. 5. 1. 6
emūda
bit 7 MS.
R. G. S
vestra 7
MS. Gq

na, & virga Aaron quæ fronduerat, &
tabulæ testamenti, & superque eam
erant Cherubim gloriæ obumbran-
tia propitiatoriū, de quib. nō est mo-
dō dicendū per singula. His verō ita
cōpositis, in priori quidē tabernacu-
lo semper introibant Sacerdotes, sa-
crificiorum officia consummātes. in
secundo autem, semel in anno solus
pontifex, non sine sanguine quē of-
fert pro sua & populi ignorātia. hoc
significante Spiritu sancto, nondum
propalatā, esse sanctorum viā, adhuc
priorē tabernaculo habere statū. quæ
parabola est temporis instantis: iuxta
quā munera & hostiæ offeruntur, quę
non possunt iuxta conscientiā perfe-
ctum facere seruientē, solummodo
in cibis & in potibus, & variis baptis-
matibus, & iustitiis carnis vsque ad
tēpus correctionis impositis. Christus
autem assistens pontifex futuro-
rū bonorū per amplius & perfectius
tabernaculū non manufactum, id est,
non huius creationis: neque per san-
guinē hircorū aut vitulorū, sed per
propriū sanguinē introiuit semel in
Sancta, æterna redemptione inuēta.
Si enim sanguis hircorum & tau-
rorum & cinis vitulę aspersus, inqui-
natos sanctificat ad emūdatiōē car-
nis: quanto magis sanguis Christi
qui per Spiritū sanctum semetipsum
obtulit immaculatū Deo, emūda-
uit conscientiam nostram ab operi-
bus mortuis, ad seruendum Deo vi-
uenti? Et ideo noui testamenti me-
diator est: vt morte intercedente, in
redem-

C.
D red
qua
pro
16 ate
stan
17 dat
mon
18 dū v
de n
19 dica
legis
E piem
cū a
ipsu
20 pul
stan
21 Etia
mini
22 Et c
legen
23 effu
F est er
his n
24 liorib
in ma
exem
lum,
25 nobis
ipsum
in Sa
26 guine
G frequ
nunc
seculo
27 per ho
admo
mel m
28 Sic &

- D redemptionem earū præuaricationū
 quæ erant sub priori testamento, re-
 promissionē accipiāt qui vocati sunt,
 16 æternæ hæreditatis. ¶ Vbi enim te-
 stamētū est: mors necesse est interce-
 17 dat testatoris. ¶ Testamentū enim, in
 mortuis cōfirmatū est: alioquin non-
 18 dū valet, dū viuit qui testat⁹ est. ¶ Vn-
 de nec primū quidē sine sanguine de-
 19 dicatū est. ¶ Electo enim omni mādato
 legis à Moyse vniuerso populo: acci-
 20 piens sanguinē vitulorū & hircorum
 cū aqua & lana coccinea & hyssōpo:
 ipsum quoque librum & omnem po-
 21 pulū asperxit, ¶ dicēs, ¶ Hic sanguis te-
 stamēti, quod mandauit ad vos Deus.
 22 ¶ Etiam tabernaculum & omnia vasa
 ministerij sanguine similiter asperxit.
 23 ¶ Et omnia penē in sanguine secundū
 legem mundantur: & sine sanguinis
 24 effusione non fit remissio. ¶ Necessē
 est ergo exemplaria quidē cælestium,
 his mundari: ipsa autem cælestia, me-
 25 lioribus hostiis quàm istis. ¶ Nō enim
 in manufacta Sancta Iesus introiuit
 exemplaria verorū: sed in ipsum cæ-
 26 lum, vt appareat nunc vultui Dei pro
 nobis. ¶ Neque vt sæpe offerat semet-
 ipsum, quemadmodū Pōtifex intrat
 in Sancta, per singulos annos in san-
 27 guine alieno: ¶ alioquin oportebat eū summa-
 28 frequenter pati ab origine mundi: tionem
 nunc autē semel ¶ in consummatione Ms. q.
 seculorum, ad ¶ destitutionē peccati, ¶ destru-
 29 per hostiam suā apparuit. ¶ Et quem- ¶ tionē 25
 admodum statutū est hominibus se- Ms. Q. n.
 mel mori, post hoc autem iudicium: Rom. 5, 6, 8
 30 ¶ Sic & Christus semel oblatus est ad
 mul-

Gal. 3, 15.

Exo. 24, 8.

Mat. 26, 28.

in con-

Ms. q.

destru-

Ms. Q. n.

Rom. 5, 6, 8

1 Pet. 3, 28

multorum exhaurienda peccata. secundò sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

CAP. X.

Leu. 16, 14

V Mbram enim habens lex, futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerù: per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indefinèter, nunquam potest accedètes perfectos facere: ¹ alioquin cessassent offerri, ² idèò quòd nullà haberet vltra còscientiam peccati, cultores semel mudati. ³ sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. ⁴ impossibile enim est sanguine taurorum & hircorù auferri peccata. ⁵ Idèò ingrediens mundù dicit: ⁶ Hostià & oblationem noluiisti: corpus autem aptasti mihi: ⁷ holocaustomata, & pro peccato, non tibi placuerunt. ⁸ Tunc dixi, Ecce venio: ⁹ in capite libri scriptum est de me: ¹⁰ ut faciam Deus voluntatè tuà. ¹¹ Superiùs dicès, Quia hostias & oblationes, & holocaustomata, & pro peccato noluiisti, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur, ¹² tunc dixi, Ecce venio, ut facia Deus voluntatè tuà: ¹³ aufert primù, ut sequens statuat. ¹⁴ In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. ¹⁵ Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministràs, & eandem sæpe offerens hostias quæ nunquam possunt auferre peccata: ¹⁶ hic autè vnà pro peccatis offerens hostià, in sempiternum sedet in dextera Dei, ¹⁷ de cætero expectans, donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. ¹⁸ Vna

Psa. 19, 7.

Ibidem

Ps. 109, 5.

1 Co. 15, 25

14 9 Vn
15 in se
star
16 Post
mer
illos
mea
17 bus
rù &
18 bor
19 ià n
D tes i
20 san
initi
21 per
cerd
22 9 acc
tudi
mala
23 9 ten
decli
24 prom
prou
25 oper
nostr
dam,
quan
26 diè.
E nobi
ià nò
27 9 terri
dici
28 ptura
facien
rator
29 morit
riora
concu

A. P. X.
a. se-
expe-

turo- 1
magi- A
dem
eter,
ctos
erri, 2
ien-
lati.
to 3
of- 4
&
re- 5
pla-
asti
ca 6
xi, 7
est B
uā.
la 8
ec-
bi,
di 9
ca-
a-
u- 10
ri-
os 11
c-
c 12
ā, C
i,
13
s.
a

14 ¶ Vna enim oblatione, consummauit
15 in sempiternum sanctificatos. ¶ Cre-
statum autem nos & Spiritus sanctus.
16 Postquā enim dixit: ¶ Hoc autē testa-
mentū quod testabor ad illos post dies
illos, dicit Dominus, " Dando' leges
meas in cordibus eorū, & in menti-
17 buseorū superscribā eas: ¶ & peccato-
rū & iniquitatū eorū iā non recorda-
18 bor amplius. ¶ Vbi autē horū remissio:
19 iā nō est oblatio pro peccato. ¶ Haben-
20 tes itaque fratres fiduciam in introitu
sanctorū in sanguine Christi: ¶ quam
initiauit nobis viā nouam & viventē
21 per velamentum, id est carnē suā, ¶ & sa-
cerdotē magnum super domum Dei,
22 ¶ accedamus cū vero corde in pleni-
tudine fidei, aspersi corda à consciētia
mala, & abluti corpus aqua munda,
23 ¶ teneamus spei nostræ cōfessionē in-
declinabilem (fidelis enim est qui re-
24 promisit) ¶ & confideamus inuicē in
prouocationē charitatis & bonorum
25 operum: ¶ non deferentes collectionē
nostrā, sicut cōsuetudinis est quibus-
dam, sed consolantes, & tantō magis
quantō videritis appropinquantem
26 diē. ¶ ¶ Voluntariē enim peccantibus
E nobis post acceptam notitiā veritatis,
iā nō relinquitur pro peccatis hostia,
27 ¶ terribilis autē quædā expectatio iu-
diciij & ignis æmulatio, quæ consum-
28 ptura est aduersarios. ¶ Irritam quis
faciens legem Moyfi: sine villa mise-
ratione, ¶ duobus vel tribus testibus
29 moritur. ¶ quantō magis putatis, deto-
riora mereri supplicia qui filium Dei
conculcauerit, & sanguinē testamēti
pollu-

Iere. 31, 31
33.
Sup. 8, 8.
" Dabo
MS. Hay-
mo, S.
Sup. 6, 4.
Deut. 17, 8.
19, 15.
Mat. 18, 16
Iohā. 3, 17.
1 Cor. 13, 1

pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritu gratiæ contumeliā fecerit? Scimus enim qui dixit, ¶ Mi-

Deu. 32, 35 hi "vindiētā", ego "retribuā". Et ite- F

Ro. 12, 19. rum: - Quia ¶ Iudicabit Dominus po-

1 MS. G. S. pulum suum. ¶ Horrēdum est incide- 31

reddā 4 rein manus Dei viuētis. ¶ Rememo- 32

MS. ramini autem pristinos dies: in qui-

5 MS. bus illuminati, magnum certamē su-

G. S. stinuistis passionū. ¶ & in altero qui- 33

Pf. 124, 14 dem opprobriis & tribulationibus

spectaculum facti: in altero autē socij

taliter conuersantium effecti. ¶ Nam 34

& vinētis compassi estis: & rapinam G

bonorum vestrorum cū gaudio susce-

pistis, cognoscentes vos habere me-

liorem & manētem substantiā. ¶ No- 35

lite itaque amittere confidentiam ve-

stram, quæ magnam habet remunera-

tionem. ¶ Patientia enim vobis ne- 36

cessaria est: vt voluntatem Dei facien-

tes, reportetis promissionem. ¶ Ad 37

huc enim modicum aliquantulum-

que, qui venturus est, veniet, & non

tardabit: ¶ Iustus autem meus ex fide 38

"viuit". quod si subtraxerit se: nō pla-

cebit animæ meæ. ¶ Nos autē non su-

mus subtractionis - filij in perditio-

nem: sed fidei in acquisitionē animæ.

CAP. XI.

Est autem fides, sperandarum sub-

stantiā rerum, argumentum non A

apparentium. ¶ In hac enim testimo-

nium consecuti sunt senes. ¶ Fide, 3

intelligimus aptata esse secula verbo

Dei: vt ex inuisibilibus visibilia fie-

rent. ¶ Fide, plurimam hostiā Abel, 4

quā Cain, obtulit Deo: ¶ per quam

testi-

Deu. 32, 35

Ro. 12, 19.

vindiēta

1 MS. G. S.

reddā 4

MS.

5 MS.

G. S.

Pf. 124, 14

Abac. 2, 3.

1 Pet. 1, 6.

Rom. 1, 17.

Gal. 3, 12.

viuet R.

G. S.

6 MS.

G. S.

Gen. 1, 1, 3.

Gen. 4, 4.

Mar. 2, 3, 34

AP. XI.
nētifica-
tumeliā
it, || Mi- 30
Et ite F
nus po-
incide 31
nemo 32
in qui-
nē su-
o qui- 33
onibus
ē socij
Nam 34
binam
susce- G
e me-
No- 35
m ve-
une-
is ne- 36
cien-
Ad- 37
lum-
non
fide 38
pla-
n su- 39
tio-
mā.
sub- 1
non 2
no- 2
ide, 3
rbo
fie-
oel, 4
am
sti-

CAP. XI. ad Hebræos.

519

testimonium consecutus est esse iu-
stus, testimonium perhibente mune-
ribus eius Deo, & per illā defunctus
adhuc loquitur. ¶ Fide, || Henoch tras-
latus est, ne videret mortem, & non
inueniebatur: quia transtulit illum
Deus: ante translationem enim, te-
stimonium habuit placuisse Deo. ¶ Si-
ne fide autem impossibile est placere
Deo. Credere enim oportet acce-
dentem ad Deum quia est, & inqui-
rentibus se remunerator sit. ¶ Fide,
|| Noë responso accepto de iis quæ ad-
huc non videbantur, metuens, apta-
uit arcam in salutem domus suæ, per
quam damnauit mundum: & iustitiæ
quæ per fidem est hæres institutus.
¶ Fide, || qui vocatur Abraham obedi-
uit in locum exire quem accepturus
erat in hæreditatem: & exiit, nesciēs
quod iret. ¶ Fide, demoratus est in Ter-
ra repromissionis, tanquam in alie-
na, in casulis habitando cum Isaac &
Jacob cohæredibus repromissionis
eiusdē. ¶ Expectabat enim fundamēta
habentem ciuitatē: cuius artifex &
conditor Deus. ¶ Fide, || & ipsa Sara
sterilis virtutem in cōceptione semi-
nis accepit, etiam præter tempus æ-
tatis: quoniam fidelem credidit esse
eū qui repromiserat. ¶ Propter quod
& ab vno orti sunt (& hoc emortuo)
|| tanquam sydera cæli in multitudine,
& sicut arena quæ est ad orā ma-
ris, innumerabilis. ¶ Iuxta fidem de-
functi sunt omnes isti, non acceptis
repromissionibus, sed à longè eas aspi-
cientes, & salutantes, & confitentes,
quia

Gen. 5. 24.
Ecl. 44. 16.
49. 16.

5 Ms. 6.
Q. n.

Gen. 6. 13.
18.
Ecl. 44. 17

Gen. 24.
13. 1.

Gen. 17. 19.
18. 10. 21. 2

Ecl. 44.
22. 23.

quia peregrini & hospites sunt super
 terram. ¶ Qui enim hæc dicunt: signi-
 ficant se patriam inquirere. ¶ Et si qui-
 dem ipsius meminissent de qua exie-
 runt: habebant utique tempus reuer-
 tendi. ¶ nunc autem meliorem appe-
 tunt, id est, cælestem. Ideo non con-
 funditur Deus vocari Deus eorum.

Gen. 22, 9. parauit enim illis ciuitatē. ¶ Fide, ¶ ob-

Ecc. 44, 21. tulit Abraham Isaac, cum tentaretur:

¶ in quo & vnigenitum offerebat, ¶ qui susce-
 perat repromissiones, ¶ (ad quē dictū

Gen. 21, 12. est, ¶ Quia in Isaac vocabitur tibi se-
 men,) ¶ arbitrans quia & à mortuis

Rom. 9, 7. suscitare potens est Deus. vnde eum

Gen. 27, 27 & in parabolam accepit. ¶ Fide, ¶ & de

36. futuris, benedixit Isaac, Iacob & E-

Gen. 48, 15. sau. ¶ Fide, ¶ Iacob moriens, singulos

Gen. 47, 31 filiorum Ioseph benedixit: ¶ & ado-

Gen. 50, 24 rauit fastigium virgæ eius. ¶ Fide, ¶ Ioseph

25. moriens, de profectioe filiorū

Exod. 2, 2. Israël memoratus est: & de ossibus

Act. 7, 20. suis mandauit. ¶ Fide, ¶ Moyses natus,

Exod. 1, 16. occultatus est mensibus tribus à pa-

Exod. 2, 11. rentibus suis: eò quòd vidissent ele-

24. gantem infantem, & non timuerunt

25. ¶ regis edictum. ¶ Fide, ¶ Moyses gran-

26. dis factus, negauit se esse filium filia-

27. Pharaonis: ¶ magis eligens attingi cum

28. populo Dei, quàm temporalis peccati

habere iucunditatem, ¶ maiores diui-

tias æstimans thesauro Aegyptio-

rum, improprium Christi. aspiciebat

enim in remunerationem. ¶ Fide, re-

liquit Aegyptū: non veritus animosi-

tatē regis. inuisibilem enim tanquam

videns sustinuit. ¶ Fide, ¶ celebrauit

pasccha, & sanguinis effusionem: ne

qui

538

Exo. 14, 20.

...

Исх.б, 20.

10 Jn. 6, 23.

25.
Lafayette

10/ME 2,3.

"effuge-

Unit 4MS
G.S.

1870

1078.6, 4.

1. 3, 8.
Eph. 4, 23.

Per. 2.1.

- 9 MS.

G. S.

sedit 2

MS. G. S.

- 1 MS.

G. S.

Pro. 3, 11.

Iob. 5, 17.

Apo. 3, 19.

reddit 6

MS. G.

peccatū, per patiēciam curramus - ad²
 propositū nobis certamen, aspicien-
 tes in authorē fidei, & consummato-
 rem Iesum, qui proposito sibi gaudio
 sustinuit crucem, cōfusione contem-
 pta, atque in dextera sedis Dei³ sedet.
 Recogitate enim eum qui talē susti-
 nuit à peccatoribus aduersum semet-
 ipsum contradictionem: ut ne fatige-
 mini, animis vestris deficientes. Nō
 enim⁴ vsque ad sanguinē resti-
 tistis, aduersus peccatū repugnantes:
 & obliti estis consolationis, quæ vo-
 bis, tanquam filiis loquitur, dicens,
 Filii mi, noli negligere disciplinam
 Domini: neq. fatigeris dum ab eo ar-
 gueris. Quem enim diligit Domi-
 nus, castigat: flagellat autē omnem fi-
 lium quē recipit. In disciplina perse-
 uerate. Tanquam filiis vobis offert se
 Deus, quis enim filius, quē non cor-
 ripit pater? Quodd si extra disciplinā
 estis, cuius participes facti sunt om-
 nes: ergo adulteri, & nō filij estis. De
 inde patres quidē carnis nostræ, eru-
 ditores habuimus, & reaerebamur
 eos, num multò magis obtemperabi-
 mus Patri spirituū, & viuemus? Et
 illiquidē in tempore paucorum die-
 rum, secundū voluntatem suam eru-
 diebant nos: hic autē ad id quod vtile
 est in recipiendo sanctificationē eius.
 Omnis autem disciplina in præsenti
 quidē videtur nō esse gaudij, sed mœ-
 roris: postea autem fructū pacatissi-
 mum exercitatis per eā, reddet iusti-
 tiz. Propter quod remissas manus &
 soluta genua erigite: & gressus rectos
 facite

facite pedibus vestris: vt nō claudicās
 24 quis erret, magis autē sanetur. ¶ Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam: sine qua nemo videbit
 25 Deum: ¶ contemplantēs nequis desit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediāt, & per illam inquinentur multi. ¶ Nequis fornicator aut prophanus ¶ vt Esau: qui propter vnā escam vendidit primitiua
 26 sua: ¶ scitote enim quoniam & ¶ postea cupiens hæreditare benedictionē, reprobatus est: nō enim inuenit penitentiæ locum, quanquam cū lachrymis inquisisset eam. ¶ Non enim accessistis ad tractabilem montē, & accessibilem ignē, & turbinem, & caliginem, & procellā, & tubæ sonū, & vocem verborū, quam qui audierūt, excusauerunt se, ne eis fieret verbum.
 27 ¶ (Non enim portabant quod dicebatur, ¶ Et si bestia tetigerit montē, lapidabitur. ¶ Et ita terribile erat quod videbatur, Moyses dixit: Extremus sum
 28 & tremebundus.) ¶ Sed accessistis ad Sion montem, & ciuitatē Dei viuētis, Ierusalē cælestem, & multorum millium angelorū frequentiam, ¶ & ecclesiam primitiuorū, qui conscripti sunt in cælis, & iudicem omnium Deum, & spiritus iustorum perfectorū, ¶ & testamenti noui mediatorē Iesum, & sanguinis asperionē melius loquentem quā Abel. ¶ Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerūt, recusantes eū qui super terram loquebatur: multo magis nos, qui de cælis
 29 loquentem nobis, auertimus. ¶ cuius

Rom. 12, 18

Gen. 25, 33

Gen. 27, 38.

Exo. 19, 12.
20, 21.

accensibilem 4

MS. R. G. S.
audierāt1 MS.
Exo. 19, 13

Agg. 2, 7.

vox mouit terrā tunc: nunc autem re-
promittis, dicens, ¶ Adhuc semel: &
ego mouebo nō solum terram, sed &
cælum. ¶ Quod autē Adhuc semel di-
cis: declarat mobiliū translationē tan-
quam factorum, vt maneant ea quæ
sunt immobilia. ¶ Itaq. regnum im-
mobile suscipientes, habemus gratiā:
per quam seruiamus placentes Deo,
cum metu & reuerentia. ¶ Etenim
¶ Deus noster ignis consumens est.

Deut. 4, 24.

Rom. 12, 10

CAP. XIII.

5 Ms. G.

C. n.

Rom. 12, 13

1 Petr. 4, 9.

Gen. 18, 3.

19, 2.

¶ placuerūt

5 Ms. G.

C. n.

Deut. 31, 8.

Iosue 1, 5.

Psal. 55, 12.

187, 6.

¶ stabilire

245.

Leu. 4, 12.

6, 30. 16, 27

¶ Charitas fraternitatis maneat in
vobis. ¶ Et hospitalitatem nolite
obliuisci, ¶ per hanc enim ¶ placuerūt
quidā, angelis hospitio receptis. ¶ Me-
mōtote victorū, tanquam simul vin-
cti, & laborantiū, tanquam & ipsi in
corpore morantes. ¶ Honorabile com-
nubium in omnibus, & thorus im-
maculatus. Fornicatores enim & ad-
ulteros iudicabit Deus. ¶ Sint mores
sine auaritia: cōtenti præsentiibus. ip-
se enim dixit: ¶ Non te deferam, neq.
derelinquā. ¶ ita vt confidenter dica-
mus: ¶ Dominus mihi adiutor: nō ti-
mebo quid faciat mihi homo. ¶ Me-
mentote præpositorū vestrorum, qui
vobis locuti sunt verbum Dei: quorū
intuentes exitum cōuersationis, imi-
tamini fidē. ¶ Iesus Christus heri & ho-
die: ipse & in secula. ¶ Doctrinis variis
& peregrinis nolite abduci. Optimum
est enim gratia ¶ stabiliri cor, nō escis:
quæ non profuerunt ambulanti in
eis. ¶ Habemus altare: de quo edere nō
habent potestatē qui tabernaculo de-
seruiunt. ¶ Quorū enim animalium
infer-

infertur sanguis pro peccato in sancta
per pontificem, horum corpora cremā-
tur extra castra. ¶ Propter quod & Ie-
sus, ut sanctificaret per suum sanguinem
populum, extra portam passus est. ¶ Ex-
eamus igitur ad eum extra castra: im-
properium eius portantes. ¶ Nō enim
habemus hic manentē civitatem: sed
futuram inquirimus. ¶ Per ipsum er-
go offeramus hostiam laudis semper
Deo, id est, fructum labiorum confi-
tentium nomini eius. ¶ Beneficentiae
autem & cōmunionis nolite obliui-
sci. talibus enim hostiis promeretur
Deus. ¶ Obedite praepositis vestris, &
subiacete eis. Ipsi enim perugilant
quasi rationem pro animabus vestris
reddituri: ut cum gaudio hoc faciant,
& non gementes. hoc enim nō expe-
dit vobis. ¶ Orate pro nobis, confidi-
mus enim quia bonam conscientiam
habemus: in omnibus bene volentes
cōuersari. ¶ Amplius autem deprecor
vos hoc facere, quo celerius restituar
vobis. ¶ Deus autē pacis qui eduxit de
mortuis pastorem magnum ouium, in
sanguine testamenti aeterni, Dominū
nostrum Iesum Christum: ¶ apret vos
in omni bono, ut faciatis eius volun-
tatem, faciens in vobis quod placeat
coram se per Iesum Christum: cui est
gloria in secula seculorum. Amen. ¶ Ro-
go autem vos fratres ut sufferatis ver-
bum solatii. Etenim per paucis scripsi
vobis. ¶ Cognoscite fratrem nostrum
Timotheum dimissum: cum quo (si
celerius venerit) videbo vos. ¶ Saluta-
te omnes praepositos vestros, & om-

Mich. 2, 10

8 MS.
G.S.

536 Epistola Iacobi. CAP. I.
nes sanctos. Salutant vos de Italia
fratres. Gratia cum omnibus vo- 29
bis. Amen.

EPISTOLA CA-
THOLICA IACOBI
APOSTOLI.

CAP. I.

IACOBVS Dei & 1
Domini nostri Iesu A
Christi seruus, duo-
decim tribubus quæ
sunt in dispersione, 2
salutē. Omne gau-
dium existimate fra-

Rom. 5, 3.

a simplici-
ter G. S.

Mat. 7, 7.

21, 22.

Mar. 11, 24

Luc. 11, 9.

Ioh. 14, 13.

16, 23, 24.

Pf. 102, 13.

Ecl. 14, 13

Isa. 40, 6.

1 Pet. 1, 24

tristitia, cum in tentationes varias in- 3
cideritis. ¶ Sciētes quod probatio fi- 4
dei vestræ patientiam operatur. ¶ Pa- 5
tientia autem opus perfectum habeat:
vt sitis perfecti & integri, in nullo de-
ficientes. ¶ Si quis autem vestrum in- 6
diget sapientia, postulet à Deo qui dat
omnibus affluenter, & non impro-
perat: & dabitur ei. ¶ Postulet autem 7
in fide nihil hæsitans, qui enim hæ- 8
sitat, similis est fluctui maris, qui à
vento mouetur & circumfertur, ¶ non 9
ergo æstimet homo ille quod accipiat
aliquid à Domino. ¶ Vir duplex an- 10
mo inconstans est in omnibus viis
suis. ¶ Glorietur autē frater humilis, 11
in exaltatione sua. ¶ diues autē, in hu-
militate sua, ¶ quoniam sicut flos fœ-
ni transibit: exortus est enim sol cum
ardore, & arefecit scœnū, & flos eius
decidit, & decor vultus eius deperit:
ita & diues in itineribus suis marce-
scet.

Dei & 1
ri Iesu A
s, duo-
s quæ
sione, 2
e gau-
te fra-
as in-
io fi- 3
Pa 4
beat:
o de-
in in- 5
i dat
pro-
tem 6
hæ. B
qui à
non 7
piat
ani- 8
viis
ilis, 9
hu- 10
fœ-
um 11
eius
riit:
ce-
cet.

CAP. I. Epistola Iacobi.

537

- 12 scet. ¶ Beatus vir qui suffert tentatio-
nem: quoniã cū probatus fuerit, ac-
cipiet coronam vitæ, quã repromisit
13 Deus diligentibus se. ¶ Nemo cū ten-
tatur, dicat quoniã à Deo tentatur,
Deus enim intentator malorum est:
14 ipse autē neminem tentat. ¶ Vnusquis-
que verò tentatur à concupiscentia
15 sua abstractus & illectus. ¶ Deinde cō-
cupiscentia cū cōceperit, parit pec-
catum; peccatū verò cū cōsumma-
16 tum fuerit, generat mortem. ¶ Nolite
itaque errare fratres mei dilectissimi,
17 ¶ Omne datum optimū, & omne do-
num perfectum, desursum est, descē-
dens à Patrē luminū, apud quem non
est trāsmutatio, nec vicissitudinis ob-
18 umbratio. ¶ Volūtariē * genuit nos ver-
bo veritatis, vt simus initiū aliquod
19 creaturæ eius. ¶ Scitis fratres mei di-
lectissimi, ¶ Sit autē omnis homine
loquax ad audiendū: tardus autem ad lo-
20 quendū, & tardus ad iram. ¶ Ira enim
21 viri, iustitiā Dei non operatur. ¶ Pro-
pter quod abiicientes omnē immun-
ditiam & abundantiam malitiæ, in mā-
suetudine suscipite insitum verbum,
quod potest saluare animas vestras.
22 ¶ Estote autem factores verbi, & non
auditores tantū: fallentes vosmet-
23 ipsos. ¶ Quia si quis auditor est verbi,
& non factor: hic comparabitur viro
consideranti vultum natiuitatis suæ
24 in speculo. ¶ Considerauit enim se, &
abiit, & statim oblitus est qualis fue-
25 rit. ¶ Qui autē perspexerit in lege per-
fectæ libertatis, & permanserit in ea,
non auditor obliuiosus factus, sed fa-

Iob. 5, 27.

*enim
MS. B G q.

Pro. 17, 27.

Mat. 7, 12
21.

Rom. 2, 13.

in legē
perfectā
MS. G. 5.

ator operis: hic beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum esse, non refrænans linguâ suam, sed seducens cor suum: huius vana est religio. Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc est, Visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: & immaculatum se custodire ab hoc seculo.

CAP. II.

Fratres mei. Nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ. Etenim si introierit in cõuentum vestrũ vir aureum annulum habens in veste candida, introierit autem pauper in sordido habitu, & intendatis in eum qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei, Tu sede hñc bene: pauperi autẽ dicatis, Tu sta illic: aut sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationũ iniquarum? Audite fratres mei dilectissimi: nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni quod repromisit Deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperẽ. Nonne diuites per potentiam opprimũt vos: & ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonũ nomen quod inuocatum est super vos? Si tamẽ legem perficitis regalem secundũ scripturas, Diliges proximũ tuum sicut teipsum: bene facitis: si autẽ personas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quasi transgressores. Quicunq; autem totam legẽ seruauerit, offendat autem in vno: factus est omnium

Leu. 19, 15

Deu. 1, 16.

17, 16, 19.

Pro. 24, 23.

Eccl. 42, 1.

scriptura
R. G. S.

Leu. 19, 18.

Mat. 22, 39

CAP. II.
acto suo e-
religiosum 26
suam, sed
ana est re-
maculata 27
est, Vifi-
bulatio-
se custo-
P. II.
onarum 1
Domini A
tenim si 2
u vir au-
e candi-
fordino
qui in 3
ixeritis
ut di-
cabello
dicatis 4
iudi-
Audite 5
Deus
diui-
od re-
Vos 6
Ionne
t vos: B
Nōne 7
quod
nele- 8
scri-
ficut
erso 9
mini,
ores.
rua- 10
est
ium

CAP. II. Epistola Iacobi. 339
11 omnium reus. ¶ Qui enim dixit, Non
morchaberis, dixit &, Non occides.
Quod si nō morchaberis, occides au-
12 tem: factus es transgressor legis. ¶ Sic
loquimini, & sic facite sicut per legē
13 libertatis incipientes iudicari. ¶ Iudi-
cium enim sine misericordia illi qui
non fecit misericordiam. Superexal-
14 tat autē misericordia iudiciū. ¶ Quid
proderit fratres mei, si fidem quis di-
cat se habere: opera autem nō habeat?
15 Nunquid poterit fides saluare eū? ¶ Si
autem frater aut soror nudi sint, &
16 indigeant victu quotidiano: ¶ dicat
autem aliquis ex vobis, illis: Ite in pa-
ce, calefacimini & saturamini: nō de-
deritis autem eis quæ necessaria sunt
17 corpori: quid proderit? ¶ Sic & fides, si
non habeat opera, mortua est in se-
18 metipsa. ¶ Sed dicit quis: Tu fidē ha-
bes, & ego opera habeo. ostende mihi
fidem tuam sine operibus: & ego o-
stendam tibi ex operibus fidē meam.
19 ¶ Tu credis quoniam vnus est Deus.
D Bene facis: & dæmones credunt, &
20 contremiscunt. ¶ Vis autē scire o ho-
mo inanis, quoniam fides sine operi-
21 bus otiosa est? ¶ Abraham pater no-
ster nōne ex operibus iustificatus est,
22 offerens Isaac filiū suum super alta-
re? ¶ Vides quoniam fides cooperabatur
operibus illius: & ex operibus fides
23 consummata est? ¶ Et suppleta est scri-
ptura, dicens, ¶ Credidit Abraham Deo,
& reputatum est illi ad iustitiā, & a-
24 micus Dei appellatus est. ¶ Videtis
quoniam ex operibus iustificatur ho-
25 mo: & nō ex fide tantum? ¶ Similiter
autem

Mar. 12, 34

Rom. 13, 9.

Gal. 5, 14.

Leu. 19, 15.

37.

Deu. 1, 18.

Mat. 5, 19.

¶ fecerit 2

MS.

I Ioh. 3, 17.

¶ dicet 3

MS. R. G.

¶ mortua

5 MS. R.

G. S.

Gen. 22, 9.

Gen. 15, 6.

Roma. 4, 3.

Galat. 3, 6.

Ios. 2, 14. 6
25.

Heb. 11, 32.

autem & Rahab meretrix, nonne ex
operibus iustificata est suscipiens nun-
tios, & alia via eiiciens? Sicut enim
corpus sine spiritu mortuum est: ita
& fides sine operibus mortua est.

CAP. III.

Mat. 23, 2.

sumemus

G. S.

potens 1

Ms.

Sicut

Ms.

ne quorū

frenos.

Q. n.

& 3 Ms.

B. G. S.

tamen

Msq.

3 Ms. B.

G. S.

quantulus

G. S.

Nolite plures magistri fieri fra-
tres mei, scientes quoniam maius
iudicium sumitis. In multis enim
offendimus omnes. Si quis in verbo
non offendit: hic perfectus est vir. po-
test etiam freno circūducere totum
corpus. Si autem equis freno in ora
mittimus ad consentiendum nobis,
etiam omne corpus illorū circum-
ferimus. Et ecce, naues, cum magnæ
sint, & à ventis validis minentur: cir-
cumferuntur: autem à modico gu-
bernaculo ubi impetus dirigentis vo-
luerit. Ita & lingua modicū quidem
membrum est, & magna exaltat. Ecce
quantus ignis, quā magnam syl-
uam incendit! Et lingua, ignis est,
vniuersitas iniquitatis. Lingua con-
stituitur in membris nostris, quæ ma-
culat rotum corpus, & inflammat ro-
tam natiuitatis nostræ inflammata à
gehēna. Omnis enim natura bestia-
rum & volucrum & serpentū & cæ-
terorum domantur, & domita sunt à
natura humana. Lingua autē nullus
hominum domare potest, inquietum
malum, plena veneno mortifero. In
ipsa benedicimus Deū & patrē: & in
ipsa maledicimus homines qui ad si-
militudinem Dei facti sunt. Ex ipso
ore procedit benedictio & maledi-
ctio. Non oportet fratres mei hæc ita
fieri.

CAP. IIII. Epistola Iacobi. 348

- 21 fieri. [?] Nunquid fons de eodē foramine emanat dulcē, & amaram aquam?
- 22 [?] Nunquid potest, fratres mei, ficus vuas facere: aut vitis, ficus? Sic neque [?] 'salsa', dulcem potest facere aquam. [¶] 'salsam' & MS. G. Q. n
- 23 [?] Quis sapiens & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. [?] Quod si zelū amarum habetis, & contentiones — sint in cordibus vestris: nolite gloriari & mendaces esse aduersus veritatem. [?] non est enim ista sapientia desursum descendens: sed terrena, animalis, diabolica. — 7 MS. G. s.
- 24 [?] Vbi enim zelus & contentio: ibi inconstantia, & omne opus prauū. [?] Quæ autē desursum est sapientia, primū quidē pudica est: deinde pacifica, modesta, suadibilis, — bonis cōsentiens, — plena misericordia & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. — 4 MS. G. s.
- 25 [?] Fructus autem iustitiæ, in pace seminatur, facientibus pacem.

CAP. IIII.

- 1 **V**Nde bella & lites in vobis? Nōne hinc? ex concupiscentiis vestris quæ militant in membris vestris?
- 2 [?] Concupiscitis: & non habetis. occiditis, & zelatis: & non potestis adipisci. litigatis & belligeratis: & non habetis, propter quod nō postulatis. [?] Petitis, & non accipitis: eo quod malē petatis: ut in concupiscentiis vestris
- 3 infumatis. [?] ¶ Adulteri*, nescitis quia
- 4 ¶ amicitia huius mundi, inimica est Dei? ¶ Quicumq. ergo voluerit amicus esse seculi huius: inimicus Dei constituitur. [?] An putatis quia inaniter
- 5 scriptu-
- Gen. 6, 5.
3, 21.
1 Ioh. 2, 15.
* & adultera 1 MS.
R. G.
Ioh. 15, 19.

"dicat ad inuidiā? cōcupiscit Q. n. "nobis I. MS. G. S. I Pet. 5, 5. Prov. 3, 34. Ephe. 4, 27. I Petr. 5, 9.
 scriptura dicat: Ad inuidiā concupiscit spiritus qui habitat in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit, ¶ Deus superbis resistit, ¶ humilibus autem dat gratiam. ¶ Subditi ergo estote Deo, ¶ resistite autem diabolo, & fugiet à vobis. ¶ Appropinquate Deo: & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores. & purificate corda, duplices animo. ¶ Miseri estote, & lugete, & plorate: risus vester in luctum cōuertatur, & gaudium in mœrorem. ¶ Humiliamini in cōspectu Domini: & exaltabit vos. ¶ Nolite detrahare alterutrū fratres mei. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum: detrahit legi, & iudicat legem. Si autē iudicas legem: non es factor legis, sed iudex. ¶ Unus est enim legislator, & iudex qui potest perdere & liberare. ¶ Tu autē quis es qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut crastino ibimus in illā ciuitatem, & faciemus ibi quidē annum, & mercabimur, & lucrum faciemus, ¶ (qui ignoratis quid erit in crastino. Quæ est enim vita vestra? Vapor est, ad modicum parēs, & deinceps exterminabitur) ¶ pro eo vt dicatis: Si Dominus voluerit: &, Si vixerimus, faciemus hoc aut illud. ¶ Nunc autem exultatis in superbiis vestris: Omnis exultatio talis, maligna est. ¶ Scienti igitur bonum facere, & non facienti: peccatum est illi.

CAP. V.

A Gite nunc diuites, plorate, vlulantes in miseriis vestris quæ adueniunt

C A
 2 nien
 3 & a
 3 co
 stru
 testi
 bit e
 riza
 4 b? p
 fuer
 ta e
 in a
 5 ? Ep
 B xur
 6 occi
 7 iust
 tes
 uen
 Etat
 ter t
 8 & f
 & c
 adu
 9 ? No
 C utri
 10 ante
 te f
 phe
 11 min
 stin
 & fi
 serio
 12 ? An
 lite
 terr
 mer
 est,
 13 cida
 14 Acq

- 2 nient vobis. ⁹ Diuitiæ vestrae putrefa-
 3 ctæ sunt: & vestimenta vestra à tineis
 4 comesta sunt. ⁹ Aurum & argentum ve-
 5 strum æruginauit: & ærugo eorum in
 6 testimonium vobis erit, & manduca-
 7 bit carnes vestras sicut ignis. Thesau-
 8 rizastis vobis iram in nouissimis die-
 9 bus. ⁹ Ecce merces operariorum qui mes-
 10 suerunt regiones vestras; quæ fraudata
 11 est à vobis, clamat: & clamor eorum,
 12 in aures Domini sabbaoth introiuit.
 13 ⁹ Epulati estis super terram: & in lu-
 14 xuriis enutristis corda vestra in die
 15 occisionis. ⁹ Adduxistis: & occidistis
 16 iustum, — & non restitistis vobis. ⁹ Patiē-
 17 tes igitur estote fratres, vsque ad ad-
 18 uentum Domini. Ecce, agricola expe-
 19 ctat pretiosum fructum terræ: patiē-
 20 ter ferens donec accipiat temporaneum
 21 & serotinum: ⁹ Patientes estote & vos,
 22 & confirmate corda vestra: quoniam
 23 aduentus Domini ⁹ appropinquabit.
 24 ⁹ Nolite ingemiscere fratres in alter-
 25 utrum: vt non iudicemini. Ecce, iudex
 26 ante ianuam assistit. ⁹ Exemplum accipi-
 27 te fratres ⁹ laboris & patientiæ, Pro-
 28 phetas: qui locuti sunt in nomine Do-
 29 mini. ⁹ Ecce beatificamus eos qui sus-
 30 tinuerunt. Sufferentiam Iob audistis,
 31 & finem Domini vidistis, quoniam mi-
 32 sericors Dominus est & miserator.
 33 ⁹ Ante omnia autem fratres mei, ⁹ no-
 34 lite iurare, neque per cælum, neque per
 35 terram, neque aliud quodcunque iura-
 36 mentum. Sit autem sermo vester, est,
 37 est, non, non: vt non sub iudicio de-
 38 cidatis. ⁹ Tristatur aliquis vestrum? oret.
 39 Acquo animo est? psallat. ⁹ Infirma
 40 tur

7 MS. C.
Q. n.

9 Addixi-
stis 6 MS.
G. s. Q. n.
— MS. G.
— MS. G.
9 resistit 7
MS. G.

9 appropinqua-
uit 5 MS.
G. s.
9 exitus
mali &
longani-
mitatis,
& MS. B.

Mat. 5, 34.

9 autem
MS. Q.

*Mat. 6, 13.**3 Reg. 17, 1**Luc. 4, 25.**3 Reg. 18,**4^a, 45.**"suā ms.**Q. n.**"operiet;**MS. R.**Beda, G.S.*

tur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ¶ vngentes eum oleo in nomine Domini. ¶ & oratio fidei saluabit infirmum, & 15 alleuabit eū Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei. ¶ Confitemini 16 ergo alterutrū peccata vestra: & orate pro inuicē vt saluemini. multū enim valet deprecatio iusti assidua. ¶ Elias, 17 homo erat similis nobis passibilis: & oratione orauit vt non plueret super terrā, & non pluit annos tres & menses sex. ¶ Et rursum orauit: & cælum 18 dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. ¶ Fratres mei, si quis ex vobis 19 errauerit à veritate, & cōuerterit quis eum: ¶ scire debet, quoniam qui conueriti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & "operiet" multitudinē peccatorum.

EPISTOLA PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAP. I.

PETRVS Apostolus I
Iesu Christi, electis A
aduenis dispersionis
Ponti, Galatię, Cap-
padocię, Asię, &
Bithynię, ¶ secundū
pręscientiā Dei pa-
tris, in sanctificationem Spiritus, in
obedientiam & asperisionem sangui-
nis Iesu Christi: Gratia vobis & pax
multiplicetur. ¶ Benedictus Deus & 3
pater Domini nostri Iesu Christi, qui
secundū misericordiam suā magnam
rege-

*2 Cor. 1, 3.**Ephes. 1, 3.*

CAP. I. Epistola Petri I.

545

- regenerauit nos in spem viuam, per
 resurrectionē Iesu Christi ex mortuis,
 4 in hæreditatem incorruptibilem, &
 incontaminatā, & immarcescibilem,
 5 conseruatā in cælis in vobis, ¶ qui in
 virtute Dei custodimini per fidem in
 salutem, paratā reuelari in tēpore no-
 6 uissimo. ¶ In quo "exultabitis", modi-
 7 cum nūc si oportet contristari in va-
 riis tentationibus: ¶ vt probatio vestræ
 fidei multo pretiosior auro (quod per
 ignem probatur) inueniatur in laudē
 & gloriam & honorem in "reuelatio-
 8 ne" Iesu Christi: ¶ quem cū non vi-
 deritis, diligitis: in quem nunc quoq;
 non videntes creditis. credentes au-
 tem exultatis lætitia inenarrabili: &
 9 glorificata: ¶ reportantes finem fidei
 10 vestræ, salutem animarum. ¶ De qua
 salute exquisierunt atq; scrutati sunt
 Prophetæ, qui de futura in vobis gra-
 tia prophetauerunt; ¶ scrutantes in
 11 quod vel quale tempus significaret in
 eis Spiritus Christi: prænuntians eas
 quæ in Christo sunt: passiones & po-
 12 steriores glorias: ¶ quibus reuelatū est
 quia non sibi metipsis, vobis autem
 ministrabāt ea quæ nūc nuntiata sunt
 vobis per eos qui euangelizauerunt
 vobis, Spiritu sancto misso de cælo, in
 "quem" desiderant angeli prospicere. ¶ quæ
 13 ¶ Propter quod succinēti lumbos mē-
 tis vestræ, sobrii, "perfectē" sperate in
 14 eam quæ offertur vobis gratiam, in
 "reuelatione" Iesu Christi, ¶ quasi filij
 obedientiæ, non configurati priori-
 15 bus ignorantia vestræ desiderijs: ¶ sed
 secundum eum qui vocauit vos, San-
 ctum,

"exulta-
tis" MS. G."reuela-
tionem- I MS.
G. S."vestrā
MS. S."quæ
MS. G. S."perfecti
MS. q."reuela-
tionem

MS. q.

*vt o.

Len. 11, 44

19, 2, 20, 7

Deu. 10, 17

Rom. 2, 11

Gal. 2, 6.

1 Cor. 6, 20

7, 23.

Act. 20, 28.

Heb. 9, 12.

14.

1 Ioh. 1, 7.

Apor. 1, 5.

*Deum 1

MS. G. 5.

Isa. 40, 6.

Ecl. 1, 4, 12

Iac. 1, 10.

*vos 1

MS. R. G.

Rom. 6, 4.

Eph. 4, 22.

Col. 3, 8.

Heb. 12, 1.

*rationa-

bile 4 MS.

A. B. G. S.

* 3 MS.

G. S.

*suauis;

MS.

Etum, * & ipsi in omni conuersatione
 sancti sitis: † quoniam scriptum est: 16
 ¶ Sancti eritis, quoniam ego sanctus 17
 sum. † Et si Patrē inuocatis eum ¶ qui
 sine acceptione personarum iudicat 18
 secundū vniuersū; opus: in timo-
 re, incolatus vestri tempore conuersa-
 mini. ¶ Sciētes quōd non corrupti- 18
 bilibus auro vel argento redempti
 estis de vana vestra conuersatione pa-
 ternæ traditionis: ¶ sed pretioso san- 19
 guine quasi agni immaculati Christi
 & incontaminati, † prægogniti quidē 20
 ante mundi cōstitutionem, manife-
 stati autē nouissimis temporibus pro- 21
 pter vos, † qui per ipsum fideles estis
 in Deo qui suscitauit eū à mortuis, &
 dedit ei gloriā, vt fides vestra, & spes, 22
 esset in Deo. † Animas vestras casti-
 ficantes in obedientiā charitatis, in
 fraternitatis amore simplici ex corde 23
 inuicem diligite attētius: ¶ renati non
 ex semine corruptibili, sed incorru- 24
 ptibili per verbum Dei viui & perma-
 nentis in aeternū. ¶ quia omnis caro
 vt fœnū: & omnis gloria eius tanquā
 flos fœni, exaruit fœnum: & flos eius 25
 decidit. ¶ Verbum autem Domini ma-
 net in aeternū, hoc est autem verbum
 quōd euangelizatum est in vobis.

CAP. 11.

DEponentes igitur omnem mali-
 tiam, & omnem dolum, & simu-
 lationes, & inuidias, & omnes detra-
 ctiones, † sicut modō geniti infantes,
 † rationabiles, sine dolo lac concupi-
 scite: vt in eo crescatis in salutem. † si
 tamen gustastis quoniam dulcis est
 Domi-

CAP. II. Epistola Petri I. 547

- 4 Dominus. ¶ Ad quem accedētes, lapi-
dem viuū, ab hominibus quide[m] re-
probatū; à Deo autem electum & ho-
5 norificatum: ¶ & ipsi tanquā lapides
viui superædificamini, "domos spiri-
tuales", sacerdotiū sanctū, offerre pi-
ritales hostias, acceptabiles Deo per
6 Iesum Christū. ¶ Propter quod contul-
net scriptura, ¶ Ecce pono in Sion la-
pidem summū angularem electum,
pretiosum, & qui crediderit in eum,
7 non confundetur. ¶ Vobis igitur ho-
8 nor credentibus. nō credentibus au-
tem, ¶ lapis quem reprobauerūt ædi-
ficantes, hic factus est in caput angu-
9 li: ¶ & lapis offensionis, & petra scan-
dali, his qui offendunt verbo. nec cre-
dunt in "quo" & positi sunt. ¶ Vos au-
tem genus electum, regale sacerdo-
tium, gens sancta, populus acqui-
sitionis: vt virtutes annūcietis eius qui
de tenebris vos vocauit in admirabile
10 lumen suum. ¶ Quialiquando non
populus: nūc autem populus Dei, qui
non consecuti misericordiam: nunc
11 autem misericordiā cōsecuti. ¶ Cha-
rissimi obsecro-vos' tanquam adue-
12 nas & peregrinos, abstinere vos à car-
nalibus desideriis quæ militant ad-
uersus animā, ¶ conuersationem ve-
stram inter Gentes habentes bonā: vt
in eo quod detestāt de vobis tanquā
de malefactoribus, ex bonis operibus
vos considerantes, glorificent Deum
13 in die visitationis. ¶ Subiecti igitur e-
stote omni humanæ creaturæ propter
14 Deum: siue regi, quasi præcellenti: si-
ue ducibus tanquā nō ab eo missis ad

"domus
spiritualis

3 MS. R. G.
S. Q. n.

Isa. 28, 16.
Rom. 9, 33.

Ps. 117, 23.

Mat. 21, 42.

Act. 4, 11.

Isa. 8, 14.

"quod r

MS. B. G. S.

Q. n.

Exo. 19, 6.

Osee 2, 23.

Rom. 9, 25.

Rom. 13, 14

Gal. 5, 16.

19.

- 2 MS. G.

Inf. 3, 16.

Rom. 13, 1.

348 Epistola Petri I. CAP. III.
vindictā malefactorum, laudem verò
bonorū: quia sic est voluntas Dei, vt 15
bene facientes obmutescere faciatis
imprudentiū hominum ignorantia:
quasi liberi, & non quasi velamē ha- 16
bentes malitiā libertatē, sed sicut ser-
ui Dei. Omnes honorate. || Fraterni- 17
tatem diligite. Deum timere. Regem D
honorificate. || Serui, subditi estote in 18
omni timore dominis, non tantum
bonis & modestis, sed etiam dyabolis.
Hac est enim gratia. si propter Dei 19
conscientiā sustinet quis tristitias, pa-
tiens iniustē. Quæ enim est gloria: 20
si peccantes, & colaphizati suffertis?
Sed si bene facientes patienter su- 21
stinetis: hæc est gratia apud Deum. In
hoc enim vocati estis: quia & Chri- 22
stus passus est pro nobis, vobis relin-
quens exemplum vt sequamini vesti- 23
gia eius. || qui peccatū non fecit, nec
inuentus est dolus in ore eius. qui cū 24
malediceretur, non maledicebat: cū
pateretur, non comminabatur: trade- 25
bat autem iudicanti se iniustē. || qui
peccata nostra ipse pertulit in corpore
suo super lignū: vt peccatis mortui, iu-
stitiæ viuamus: cuius liuores sanati e-
stis. Eratis enim sicut oues errantes: 26
sed conuersi estis nūc ad pastorem &
episcopum animarum vestrarum.

CAP. III

Similiter & mulieres subditæ sint
viris suis: vt & si qui non credunt
verbo, per mulierum conuersationem
sine verbo lucrifiant, & considerantes
sanctiō. in timore castam conuersationem
vestram. || Quarū non sit extrinsecus
capil-

Rom. 12, 10

Eph. 6, 5.

Col. 3, 22.

Tit. 2, 9.

2 Cor. 7, 10

gratia

Ms. q.

& 3 Ms.

n. G. s.

patientes

4 Ms. B.

G. s.

vobis,

vobis Ms.

G. q.

vobis,

nobis 3

Ms. G. q. s.

Q. n.

Isa. 53, 9.

1 Ioh. 3, 5.

uult G.

Q. n.

Isa. 53, 4.

5.

Eph. 5, 25.

Col. 3, 18.

sanctiō.

1 Tim. 2, 9

- capillatura, aut circundatio auri, aut
 4 indumentivestimentorū cultus: ¶ Sed
 qui absconditus est cordis homo, in
 incorruptibilitate quieti & modesti
 spiritus, "qui est in conspectu Dei lo-
 5 cuples. ¶ Sic enim aliquando & sanctæ quod
Ms. q.
 mulieres sperantes in Deo, ornabant
 6 se, subiectæ propriis viris. ¶ Sicut Sa- Gen. 18, 12.
 ra obediebat Abrahæ, dominum eum
 B vocans: cuius estis filiæ, bene facien-
 tes, & non pertimentes ullam pertur-
 7 bationem. ¶ Viri similiter, cohabitā- 1 Cor. 7, 3.
 tes secundum scientiam, quasi infir-
 miori vasculo muliebri impartientes
 honorem, tanquam & cohæredibus
 gratiæ vitæ: vt non impediuntur ora-
 8 tiones vestræ. ¶ In fide autem: omnes In fine
Ms. G. S.
 vnanimes, compatiētes, fraternita-
 tis amatores, misericordes, modesti,
 9 humiles: ¶ Non reddentes malū pro
 malo, nec maledictum pro maledi-
 cto: sed e contrario, benedicētes: quia
 in hoc vocati estis, vt benedictionem
 10 hereditate possideatis. ¶ Qui enim Mat. 5, 39
Rom. 12, 17
1 The. 5, 15
Ps. 33, 13.
 vult vitam diligere, & dies videre bo-
 nos: Coerceat linguā suā à malo, &
 11 labia eius ne loquantur dolum. ¶ De-
 clinet * à malo, & faciat bonum: in-
 12 quirat pacem, & sequatur eam: ¶ Quia Ps. 33, 15.
35, 8.
Isa. 1, 16.
 C oculi Domini super iustos, & aures
 eius in preces eorum: Vultus autem
 13 Domini super faciētes mala. ¶ Et quis
 est qui vobis noceat, si boni æmula-
 14 tores fueritis? ¶ Sed & si quid pati-
 mini propter iustitiam: beati. Timore
 rem autem eorum ne timueritis, " & * autem
Ms. q.
Mat. 5, 10.
vt Ms. q.
 15 non conturbemini. ¶ Dominum au-
 tem Christū sanctificate in cordibus
 m 3 vestris,

550 Epistola Petri. CAP. II. III.
 vestris, parati semper ad satisfactio-
 nem omni poscenti vos rationem de
 ea, quæ in vobis est, sper; ¶ sed cū mo- 16
 delia & timore, cōscientiam habent-
 es bonam: vt in eo quodd detrahunt
 vobis, confundantur qui calumnian-
 tur vestram bonam in Christo con-
 uersationem. ¶ Melius est enim vt be- 17
 ne facientes (si volūtas Dei velit) pa-
 ti, quā malē facientes. ¶ quia & Chri- 18
 stus semel pro peccatis - nostris mor-
 tuus est, iustus pro iniustis: vt nos of-
 ferret Deo, mortificatos quidem car-
 ne, viuificatos autem spiritu. ¶ in quo 19
 & his qui in carcere erant ¶ spiritu ve-
 niens prædicauit: ¶ qui increduli fue- 20
 rant aliquando, ¶ quando expectabant
 Dei patientiā in diebus Noë, cū sa-
 bificaretur arca: in qua pauci, id est
 octo animæ saluæ factæ sūt per aquā.
 ¶ Quod & ¶ vos nūc similis formæ sal- 21
 uos facit baptisma: non carnis depo-
 sitio sordium, sed conscientiæ bonæ
 interrogatio in Deū per resurrectio-
 nem Iesu Christi. ¶ qui est in dextera 22
 Dei, deglutiens mortem, vt vitæ eter-
 næ hæredes efficeremur: profectus in
 cælum, subiectis sibi angelis & pote-
 statibus & virtutibus.

CAP. III.

Christo igitur passo in carne, & 1
 vos eadem cogitatione armamini:
 ni: quia qui passus est in carne, desit
 à peccatis: ¶ vt iam non desideris ho- 2
 minum, sed voluntati Dei quod reli-
 quum est in carne viuat temporis.
 ¶ Sufficit enim præteritū tempus ad 3
 voluntatem Gentium consumman-
 dam, his

* & fide
 MS. Q. n.
 Sup. 1. 12.

Rom. 8. 6.
 Heb. 9. 14.
 28.

5 MS. G.
 mortifi-
 catus qui-
 dem car-
 ne, viuifi-
 catus 5
 MS. G. S.
 spiriti-
 bus MS.

G. S. Q. n.
 Gen. 6. 14.
 Mat. 24. 37
 Luc. 17. 26.
 ¶ nos 3
 MS. R. G.
 Prole-
 atione re-
 xius faciūt
 B. S. & vt
 videtur,
 scholasticus
 græciani-
 aus.

Eph. 4. 23.

- dam, his qui ambulauerunt in luxuriis,
desideriis, violentiis, comestationi-
bus, potationibus, & illicitis idolorum
cultibus. ¶ in quo "admirantur" non
concurrentibus vobis in eandem luxu-
riæ confusionem, blasphemantes. ¶ qui
reddent rationem ei, qui paratus est
iudicare viuos & mortuos. ¶ Propter
hoc enim & mortuis euangelizatum
est: vt iudicentur quidē secundum ho-
mines in carne, viuant autem secun-
dum Deū in Spiritu. ¶ Omnium au-
tem finis "appropinquabit". Estote ita-
que prudentes: & vigilate in orationi-
bus. ¶ Ante omnia autem, mutuam in
"vobismet ipsis" charitatem cōtinuam
habentes: quia "charitas operit multi-
tudinem peccatorum". ¶ Hospitales in-
uicem sine murmuratione. ¶ Vnus-
quisque sicut accepit gratiam, in alter-
utrum illam administrantes: "sicut
boni dispensatores multiformis gra-
tiæ Dei". ¶ Si quis loquitur: quasi ser-
mōnes Dei. si quis ministrat: tāquā
ex virtute, quam administrat Deus: vt
in omnibus honorificetur Deus per
Iesum Christum: cui est gloria & im-
perium in secula seculorum. Amen.
- ¶ Charissimi, nolite "peregrinari" in
feruore qui ad tentationem vobis fit,
quasi noui aliquid vobis contingat:
¶ sed cōmunicantes Christi passioni-
bus, gaudete, vt & in reuelatione glo-
riæ eius gaudeatis exultantes. ¶ Si ex-
probramini in nomine Christi, beati
eritis: quoniā "quod est honoris, glo-
riæ, & virtutis Dei, & qui est eius Spi-
ritus: super vos requiescer". ¶ Nemo au-

"in qui-
bus nunc
obstupe-
scunt 13
ms.

"peregri-
nantur 3;
ms. G.

-1 ms. G. 3
"appro-
pinqua-
uit 8 ms.
G. 3.

"vosmet-
ipso 3
ms. G. 3.

Pro. 10, 12.
Rom. 12, 13

Heb. 1, 2.
Phil. 2, 14.

Rom. 12, 6.
1 Cor. 4, 2.

"mirari
ms. B. 3.

Q. n.
"gloria
Dei Spiritus in vo-
bis requi-
escit 1
ms. 3.

"gloria &
Dei Spiritus in vo-
bis requi-
escit 3 ms.

G. Q. n.

Epistola Petri 1. CAP. V.
tem vestrum patiatur ut homicida, aut
fur, aut maledicus, aut alienorum appe-
titor. Si autem ut Christianus: non
erubescat, glorificet autem Deum in isto
nomine. quoniam tempus est ut inci-
piat iudicium a domo Dei. Si autem
primum a nobis: quis finis eorum qui
non credunt Dei Evangelio? Et si
iustus vix saluabitur: impius & pec-
cator ubi parebunt? Itaque & hi qui
patiuntur secundum voluntatem Dei:
fidei creatori commendent animas
suas in beneficiis.

CAP. V.

Seniores ergo qui in vobis sunt ob-
secro, consenior & testis Christi
passionum, qui & eiusque in futu-
ro reuelanda est, glorie communica-
tor: pascite qui in vobis est gregem
Dei, providentes non coacte, sed sponte
secundum Deum: neque turpis
lucri gratia, sed voluntarie: neque ut
dominantes in cleris, sed formae fa-
cti gregis ex animo. Et cum appa-
ruerit princeps pastorum, percipie-
tis immarcescibilem glorie coronam.
Similiter adolescentes subditi estote
senioribus. Omnes autem inuicem
humilitatem insinuate, quia Deus su-
perbis resistit: humilibus autem dat
gratiam. Humiliamini igitur sub po-
tenti manu Dei, ut vos exaltet in tem-
pore visitationis: omnem sollicitu-
dinem vestram proicientes in eum,
quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrii
estote & vigilate: quia aduersarius
vester diabolus tanquam leo rugiens
circuit, quaerens quem deuoret. Cui
resistite fortes in fide: scientes eandem
passio-

11, 31.

quidē o.

saluatur

Ms. G.S.

Ms. q. s.

forma
facti gre-
gi Ms. E.S.
-G.S.

Rom. 12, 10

1ac. 4, 6.

1ac. 4, 10.

Psal. 54, 23

Mat. 6, 23.

28.

Luz. 12, 22.

2 Chri
pleat
3 sti
omn
ad vi
per c
4 prop
maxi
dona
coson

CAP. I. Epistola Petri 11. 553

passionem ei quæ in mundo est, ve-
 10 stræ fraternitati fieri. ¶ Deus autē om-
 nis gratiæ, qui vocauit nos in æter-
 nam suam gloriā in Christo Iesu, mo-
 dicum passos ipse perficiet, confirma-
 11 bit, solidabitque. ¶ Ipsi gloria & im-
 perium in secula seculorum. Amen.
 12 ¶ Per Sylluanum fidelem fratrem vo-
 bis, vt arbitror, breuiter scripsi: obse-
 crans & contestans hāc esse verā gra-
 13 tiam Dei, in qua statis. ¶ Salutat vos
 ecclesia, quæ est in Babylone, "coële-
 14 cta": & Marcus filius meus. ¶ Saluta-
 te inuicem in osculo sancto: Gratia
 vobis omnibus qui estis in Christo
 Iesu. Amen.

"colle-
cta o.

EPISTOLA PETRI

APOSTOLI SECUNDA.

CAP. I.

"I MON' Petrus, ser-
 uus & Apostolus Ie-
 su Christi, iis qui co-
 æqualem nobiscum
 sortiti sunt fidem in
 iustitia Dei nostri,
 & Saluatoris Iesu
 2 Christi. ¶ Gratia vobis & pax adim-
 pleatur in cognitione Dei & - Chri-
 3 sti Iesu Domini nostri: ¶ quomodo
 omnia nobis diuinæ virtutis sue, quæ
 ad vitam & pietatem, "donata sunt",
 per cognitionē eius, qui vocauit nos
 4 propria gloria & virtute, ¶ per "quem"
 maxima & pretiosa nobis promissa
 donauit: vt per hæc efficiamini diuinæ
 cōsortes naturæ, fugiētes eius quæ in
 m s mundo

"Simeon
1 MS. G. q.

- 10 MS.

G q.

"donata

est 7 MS.

G. Vtram-

que le-

ctionem

agnoscit

Beda.

"quæ 7

MS. G.

"quam 2

MS. B. Ta-

xus con-

sensit G. q.

554. Epistola Petri II. CAP. I.
 mundo est concupiscentiarum corruptio-
 nem. Vos autem curam omnem subin-
 ferentes, ministrare in fide vestra vir-
 tutem, in virtute autem scientiam, in
 scientia autem abstinentiam, in absti-
 nentia autem patientiam, in patientia
 autem pietatem, in pietate autem amo-
 rem fraternitatis, in amore autem fra-
 ternitatis charitatem. Hæc enim si vo-
 biscum assint, & superent: non vacuos,
 nec sine fructu vos constituēt in Do-
 mini nostri Iesu Christi cognitione.
 Cui enim non præsto sunt hæc: cæcus
 est, & manu tentans, obliuionem acci-
 piens purgationis veterum suorum delictorum.
 Quapropter fratres magis
 satagite ut per bona opera certam ve-
 stram vocationem & electionem facia-
 tis. hæc enim facientes, non peccabi-
 tis aliquando. Sic enim abundanter
 ministrabitur vobis introitus in æter-
 num regnum Domini nostri & sal-
 uatoris Iesu Christi. Propter quod
 incipiam vos semper commone-
 re de his: & quidem scientes & confirmatos vos
 in præsentī veritate. Iustum autem
 arbitror quandiu sum in hoc taber-
 naculo, suscitare vos in communitio-
 ne: certus quod velox est depositio
 tabernaculi mei secundum quod & Do-
 minus noster Iesus Christus significauit
 mihi. Dabo autem operam &
 frequenter habere vos post obitum
 meum, ut horum memoriam faciatis.
 Non enim indoctas fabulas tecu-
 ti, notam fecimus vobis Domini no-
 stri Iesu Christi virtutem & præscien-
 tiam: sed speculatores facti iustius
 magni-

vobis cum
 ad sint
 MS. Viro-
 vis modo
 intelligi
 possunt
 Græca.

1oh. 21, 19.
 doctas
 MS. Q. n.
 1 Cor. 1, 17.
 1, 20.
 præsen-
 tiam
 MS. R. G.
 εὐσεβίαν.

CAP. II. Epistola Petri II.

555

17 magnitudinis. ¶ Accipiēs enim à Deo
 patre honorem & gloriam, voce de-
 lapsa ad eum huiusmodi à magni-
 fica gloria, ¶ Hic est filius meus dile-
 ctus in quo mihi complacui, ipsum
 18 audite. ¶ Et hanc vocē nos audiui-
 mus de cælo allatā, cū essemus cum ipso
 19 in mōte sancto. ¶ Et habemus firmio-
 rem propheticum sermonem: cui be-
 nefacitis attendentes quasi lucernæ
 lucenti in caliginoso loco, donec dies
 elucescat, & lucifer oriatur in cordi-
 20 bus vestris: ¶ hoc primū intelligentes
 quod omnis prophetia scripturæ
 21 propria interpretatione non fit. ¶ Non
 enim voluntate humana allata est ali-
 quando prophetia: sed Spiritu sancto
 inspirati, locuti sunt sancti Dei ho-
 mines.

Mat. 17, 5

2 Ti. 3, 16.

CAP. II.

¶ Verunt verò & pseudoprophetæ
 A in populo, sicut & in vobiserunt
 magistri mendaces qui introducēt se-
 & as perditionis, & eum qui emit eos,
 Dominum negant: superducentes si-
 2 bi celerem perditionem. ¶ Et multi se-
 quentur eorum luxurias, per quos via
 3 veritatis blasphemabitur. ¶ & in aua-
 ritia fictis verbis de vobis negotiabun-
 tur. quibus iudicium iam olim non
 cessat: & perditio eorum non dormi-
 4 tat. ¶ Si enim Deus angelis peccanti-
 bus non pepercit: sed rudentibus in-
 ferni detractos in tartarum tradidit
 5 cruciandos, in iudicium reservari: ¶ Et
 originali mundo non pepercit, sed
 ¶ octauum Noë iustitiæ præconē cu-
 6 stodiuit, diluvium mundo impiorum
 inducens. ¶ Et ciuitates Sodomorum
 & Go-

Iob 4, 18.

Iude 6.

Gen. 7, 2.

Gen. 19, 24

& Gomorrhæorum in cinerem redigens. euerfione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi sunt ponens: ⁷ & iustum Lot oppreffum à nefandorum — "iniuria ac" luxuriosa conuerfatione eripuit. ⁸ "Aspectu enim & auditu iustus erat: habitans apud eos qui de die in diem animam iustâ iniquis operibus cruciabant. ⁹ "Nouit Deus minus" pios de tétatione eripere; iniquos verò in diem iudicii referuare cruciandos. ¹⁰ "magis autem eos qui post carnem in concupifcentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes: ¹¹ "sectas" non metuunt — "introducere blasphemantes. ¹² "Vbi angeli, fortitudine & virtute cùm sint maiores, non portant aduersum se" execrabile iudicium. ¹³ "Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter incaptionem & in G perniciem, in his quæ ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt, ¹⁴ "percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem, existimantes delicias, ¹⁵ "coinquinationis", & maculæ: deliciis affluentes, in conuiuiis suis luxuriantes vobiscû. ¹⁶ "oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habètes, maledictionis filij: ¹⁷ "derelinquentes rectam viam errauerunt, ¹⁸ "secuti viâ Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit, ¹⁹ "correctionem verò habuit suæ vesaniæ. subiugale mutum — animal" hominis voceloquês, prohibuit prophetæ insipientiam. ²⁰ "Hi sunt

p. 1 MS.

R. G.

"impudica 1 MS.

Q. n.

"Deus

MS. q.

v. 10 & 11

p. 6 MS. G.

"à Domino 1 MS.

R. G.

"coinquinationes

1 MS. G.

Nu. 22, 23

Iuda II.

— 4 MS.

B. G.

"in MS. R.

B. G.

Iuda 12.

C
D su
bi
18 n
van
fid
lul
19 san
cû i
eni
20 uis
quin
min
his
sun
21 bus
gno
tion
22 illis
tigit
"Ca
& S

1 H
A vest
2 cêran
rum
prop
præc
3 "hoc
in no
illuso
4 tias a
prom
enim
5 perfer
B enim
prius,

CAP. III. Epistola Petri II. 557

D sunt fontes sine aqua, & nebulae tur-
 binibus exagitatae, quibus caligo te-
 nebrarum reſeruatut. ¶ **Superba** enim **Super-**
 18 vanitatis loquentes, pelliciunt in de- **bia** o.
 sideriis carnis luxuriae, eos qui paul-
 lulum effugiunt, qui in errore conuer-
 19 ſantur, ¶ libertatem illis promittentes,
 cum ipsi ſervi ſint corruptionis. ¶ à quo
 enim quis ſuperatus eſt: huius & ſer- **Ioh. 8, 24.**
 20 uus eſt. ¶ ¶ Si enim reſugientes coin- **Rom. 6, 20.**
 quinationes mundi in cognitione Do- **Heb. 6, 4.**
 mini noſtri & ſaluatoris Ieſu Chriſti,
 hi rursus implicati ſuperantur: facta
 ſunt eis poſteriora deteriora priori-
 21 bus. ¶ Melius enim erat illis non co-
 gnoscere viam iuſtitiae, quam poſt agni-
 tionem, retrorſum conuerſi ab eo quod
 22 illis traditum eſt ſancto mandato. ¶ Con-
 tigit enim eis illud veri prouerbij:
 ¶ Canis reuerſus ad ſuum vomitum; **Pro. 26, 11.**
 &, ſus lota in volutabro luti.

CAP. III.

A **H**anc ecce vobis chariſſimi ſecun-
 dam ſcribo epiſtolam, in quibus
 1 veſtram excito in comonitione, ſyn-
 ceram mentem. ¶ vt memores ſitis eo-
 rum quae praedixi verborum à ſanctis
 prophetis, & Apoſtolorum veſtrorum,
 praceptorum Domini & ſaluatoris.
 3 ¶ hoc primum ſcientes, quod veniet **1 Tim. 4, 1.**
 in nouiſſimis diebus in deceptione **2 Tit. 3, 1.**
 4 illuſores, iuxta proprias concupiſcen- **Iuda 13.**
 tias ambulantes, ¶ dicentes, ¶ vbi eſt
 promiſſio aut aduentus eius? ex quo
 enim patres dormierunt, omnia ſic
 5 perfeuerant ab initio creaturae. ¶ Latet
 6 enim eos hoc volentes, quod caeli erant
 prius, & terra, de aqua, & per aquam,
 con-

558. Epistola Petri II. CAP. IIT.
 consistens Dei verbo: ¹per quæ, ille 6
 tunc mundus aqua inundatus petiit.
²Cæli autem qui nunc sunt, & terra 7
 eodem verbo repositi sunt, igni reser-
 uati in diē iudicij & perditionis im-
 piorum hominum. ³Vnum verò hoc 8
 non lateat vos charissimi, quia vnus
 dies apud Dominum sicut mille an-
 ni, & milleanni sicut dies vnus. ⁴Nō 9
 tardat Dominus ⁵promissionē suam,
 sicut quidam existimant: sed patiēter 10
 agit propter vos, nolens aliquos peri-
 re, sed omnes ad poenitentiam reuer-
 ti. ⁶¶ Adueniet, autem dies Domini 10
 vt fur: in quo cæli magno impetu
 transient, elementa verò calore sol-
 uentur, terra autē & quæ in ipsa sunt 11
 opera, exurentur. ⁷Cū igitur hæc 11
 omnia dissoluēda sint: quales oportet
 vos esse in sanctis conuersationi-
 bus & pietatibus, ⁸expectātes & pro- 12
 perantes in aduentum diē ⁹Domini,
 per quem cæli ardentes soluentur, &
 elementa ignis ardore tēbescēt: ¹⁰¶ Nō 13
 uos verò cælos & nouam terram ¹¹se-
 cū dum ¹²promissa ipsius expectamus,
 in quibus iustitia habitat. ¹³¶ Propter 14
 quod charissimi hæc expectantes, sa-
 tagite, immaculati & inuiolati ei in-
 ueniri in pace: ¹⁴¶ & Domini nostri 15
¹⁵longanimitatem, salutem arbitremi-
 ni, sicut & charissimus frater noster
 Paulus secundum datam sibi sapien-
 tiam scripsit vobis: ¹⁶¶ sicut & in omni- 16
 bus epistolis, loquens in eis de his, in
 quibus sunt quædam difficilia intel-
 lectu, quæ indocti & instabiles depra-
 nant, sicut & cæteras scripturas, ad
 suam

¹promissi
 4 Ms. G.
 promissis
 Ms. q.
 1 The. 5, 2.
 Apoc. 3, 3.
 16, 15.

²Dei 1
 Ms. G.
 Apoc. 21, 1.
 Isa. 65, 17.
 66, 22.
³& o.

Rom. 2, 4.
⁴Iesu
 Christi
 Ms. q.

C
 17. su
 tu
 i
 18. tis
 rō
 ni
 Ip
 tar
 I
 I
 A
 2 vice
 dim
 vobi
 3 Patre
 B dim
 vobi
 nobi
 Patre
 4 Et h
 tis, &
 5 Et h
 uimu
 ¶ Que
 6 in eo
 C quoni
 eo, &

17. suam ipsorum perditionem. † Vos igitur fratres, præscientes, custodite, ne insipientium errore traducti excidatis à propria firmitate. † crescite verò in gratiâ & in cognitione Domini nostri & saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA IO- HANNIS APOSTOLI

PRIMA.

CAP. I.

- Q**UOD fuit ab initio, quod audiui-
mus, quod vidimus oculis nostris, quod per-
speximus, & manus nostræ contre-
xerunt de verbo
vite: (& vita manifestata est: & vi-
dimus, & testamur, & annuntiamus
vobis vitam æternam quæ erat apud
Patrem, & apparuit nobis) quod vi-
dimus & audiui-
mus, annuntiamus
vobis, vt & vos societatem habeatis
nobiscum, & societas nostra sit cum
Patre & cum Filio eius Iesu Christo.
† Et hæc scribimus vobis vt gaudea-
tis, & gaudium vestrum sit plenum: Aug. G.S.
† Et hæc est annuntiatio quam audi-
uimus ab eo, & annuntiamus vobis,
Quoniam Deus lux est: & tenebræ
in eo non sunt vllæ. † Si dixerimus
quoniam societatem habemus cum
eo, & in tenebris ambulamus: menti-
mur,

560 Epist. Iohannis r. CAP. II.
mur, & veritatē non facimus. ¶ Si au- 7
tem in luce ambulamus sicut & ipse
est in luce: societatem habemus ad in-
uicem, ¶ & sanguis Iesu Christi filij
eius emundat nos ab omni peccato.
¶ Si dixerimus quoniam peccatū nō 8
habemus: ipsi nos seducimus, & ve- D
ritas in nobis non est. ¶ Si cōfiteamur 9
peccata nostra: fidelis est & iustus, vt
remittat nobis peccata nostra, & e-
mundet nos ab omni iniquitate. ¶ Si 10
dixerimus quoniam nō peccauimus:
mendacem facimus eum, & verbum
eius non est in nobis.

CAP. II.

Filioli mei, hæc scribo vobis, vt nō 1
peccetis. Sed & si quis peccauerit, A
aduocatū habemus apud patrē, Ie-
sum Christum iustū: ¶ & ipse est pro- 2
pitiatio pro peccatis nostris: non pro
nostris autem tantū, sed etiam pro
totius mundi. ¶ Et in hoc scimus quo- 3
niam cognouimus eum, si mandata
eius obseruamus. ¶ Qui dicit se nosse 4
eum, & mandata eius nō custodit:
mendax est & in hoc veritas non est.
¶ Qui autem seruat verbum eius: verē 5
in hoc charitas Dei perfecta est, in
hoc scimus quoniam in ipso sumus.
¶ Qui dicit se in ipso manere: debet
sicut ille ambulauit, & ipse ambula- 7
re. ¶ Charissimi, non mandatum no-
uum scribo vobis, sed mandatum ve-
tus quod habuistis ab initio. Man-
datum vetusest verbū quod audistis.
¶ Iterum mandatum nouum scribo 8
vobis, quod verum est - & in ipso, &
in vobis: quia tenebræ transierunt, &
verum

Heb. 9, 14.

1 Pet. 1, 19

Apoc. 1, 5.

3 Reg. 8, 46

2 Pa. 6, 36

Pro. 20, 9.

Ecc. 7, 11,

Deum
ms. q.

Ioh. 1, 3, 34.

15, 12.

— R. Aug.

G. 5.

CAP. II. Epist Iohannis 1. 361

9 verum lumen iam lucet. ¶ Qui dicit se
in luce esse, & fratrem suum odit: in
10 tenebris est vsq. adhuc. ¶ Qui diligit *Inf. 3, 14.*
fratrem suum, in lumine manet, &
11 scandalum in eo non est. ¶ Qui autem
odit fratrem suum: in tenebris est, &
in tenebris ambulat, & nescit quò
eat, quia tenebrae obcauerunt ocu-
12 los eius. ¶ Scribo vobis filioli, quoniam
remittuntur vobis peccata propter no-
13 men eius. ¶ Scribo vobis patres, quo-
niam cognouistis eum qui ab initio
est. Scribo vobis adolescentes, quoniā
14 vicistis malignum. ¶ Scribo vobis in-
fantes, quoniam cognouistis patrē. ¶ Scripsi
¶ Scribo vobis iuuenes, quoniam for- *MS. G. q. s.*
tes estis, & verbum Dei manet in vo- *q. n.*
15 bis, & vicistis malignum. ¶ Nolite di- *¶ Scripsi*
ligere mundū, neque ea quae in mun- *vobis ad o*
do sunt. Si quis diligit mundum, non *lescētes 3*
16 est eharitas patris in eo. ¶ Quoniā om- *MS. G. s.*
ne quod est in mundo, concupiscentia
carnis est, & concupiscentia oculorū,
& superbia vitæ, quæ non est ex Pa-
17 tre, sed ex mundo est. ¶ Et mundus *¶ trāsibit*
"transit", & concupiscentia eius. Qui *MS q.*
autem facit voluntatem Dei, manet *Aug.*
18 in aeternum. ¶ Filioli, nouissima hora
est, & sicut audistis quia Antichristus
venit: nunc Antichristi multi facti
sunt. vnde scimus, quia nouissima ho-
19 ra est. ¶ Ex nobis prodierunt: sed non
erant ex nobis. nam si fuissent ex no-
bis, permanissent vtique nobiscum:
sed vt manifesti sint quoniam non
20 sunt omnes ex nobis. ¶ Sed vos vn-
ctionē habetis à Sancto, & nostis om-
21 nia. ¶ Non scripsi vobis quasi ignorā-
tibus

562 Epist. Iohannis I. CAP. III.
tibus veritatem, sed quasi scientibus
eam: & quoniam omne mendaciū ex
veritate non est. ¶ Quis est mēdax, nisi
is qui negat quoniam Iesus — non est
Christus: Hic est Antichristus qui ne-
gat Patrem & Filiū. ¶ Omnis qui ne-
gat Filiū: nec Patrem habet. qui con-
fitemur Filium: & Patrem habet. ¶ Vos
quod audistis ab initio, in vobis per-
maneant: Si in vobis permāserit quod
audistis ab initio, & vos in Filio & Pa-
tre manebitis. ¶ Et hæc est repromissio
quā ipse pollicitus est nobis, vitā æter-
nam. ¶ Hæc scripsi vobis de his qui se-
ducunt vos. ¶ Et vos vñctionē quā acce-
pistis ab eo, maneat in vobis, Et non
necesse habetis vt aliquis doceat vos:
sed sicut vñctio eius docet vos de om-
nibus, & verum est, & non est menda-
cium. Et sicut docuit vos: manete in
eo. ¶ Et nunc filiioli manete in eo: vt
cū apparuerit, habeamus fiduciam,
& non confundamur ab eo in aduētū
eius. ¶ Si scitis quoniam iustus est, sci-
tote quoniam & omnis qui facit iu-
stitiam, ex ipso natus est.

CAP. III.

Videte qualem charitatem dedit no-
bis Pater, vt filij Dei nomine-
mur & simus. Propter hoc mundus
nō nouit nos: quia nō nouit eū. ¶ Cha-
rissimi, nunc filij Dei sumus: & non-
dū apparuit quid erimus. Scimus quo-
niam cū apparuerit, similes ei eri-
mus: quoniā videbimus eū sicuti est.
¶ Et omnis qui habet hanc spem in eo,
sanctificat se, sicut & ille sanctus est.
¶ Omnis qui facit peccatum, & ini-
quitatem

CAP. III. Epist. Iohan. I. 563

- quitatem facit: & peccatum est ini-
 quitas. ¶ Et scitis quia ille apparuit ut
 peccata nostra tolleret: & ¶ peccatum
 in eo non est. ¶ Omnis qui in eo ma-
 net, non peccat: & omnis qui peccat,
 non vidit eum, nec cognovit eum.
 ¶ Filioli, nemo vos seducat. Qui facit
 iustitiam, iustus est: sicut & ille iustus
 est. ¶ Qui facit peccatum, ex diabolo
 est: quoniam ab initio diabolus pec-
 cat. In hoc apparuit filius Dei, ut dis-
 soluat opera diaboli. ¶ Omnis qui na-
 tus est ex Deo, peccatum non facit:
 quoniam semen ipsius in eo manet;
 & non potest peccare, quoniam ex Deo
 natus est. ¶ In hoc manifesti sunt filij
 Dei, & filij diaboli. Omnis qui non est
 iustus, non est ex Deo, & qui non di-
 ligit fratrem suum. ¶ quoniam hæc est
 annuntiatio, quam audistis ab initio,
 ¶ Ut diligatis alterutrum. ¶ Non sicut
 Cain qui ex maligno erat: & occidit
 fratrem suum. Et propter quid occi-
 dit eum? Quoniam opera eius mali-
 gna erant: fratris autem eius, iusta.
 ¶ Nolite mirari fratres, si odit vos mū-
 dus. ¶ Nos scimus quoniam ¶ translati
 sumus de morte ad vitam, ¶ quoniam
 diligimus fratres. Qui non diligit: ma-
 net in morte. ¶ Omnis qui odit fra-
 trem suū: homicida est. Et scitis quo-
 niam omnis homicida non habet vi-
 tam æternam in semetipso manentē.
 ¶ In hoc cognouimus charitatem Dei,
 quoniam ille animam suam pro no-
 bis posuit: & nos debemus pro fra-
 tribus animas ponere. ¶ Qui ha-
 buerit substantiam mundi, & viderit huius
 fratrem suū.

Isa 53, 4.

1 Pe. 2, 22.

Isai. 53, 9.

Ioh. 8, 44.

¶ non facit
 iustitiam

R. G. S.

Ioh. 13, 34.

15, 12.

¶ diliga-

mus R.

Aug. G.

Gen. 4, 8.

Ioh. 1, 24.

Sup. 2, 10.

Len. 19, 17

Mat. 5, 2

Ioh. 15, 13.

Iac. 2, 15.

Iac. 2, 16.

564 Epist. Iohan. 7. CAP. IIII.
 fratrem suum necesse habere, & clau-
 serit viscera sua ab eo: quomodo cha-
 ritas Dei manet in eo? Filioli mei, 18
 nō diligamus verbo, neq. lingua, sed D
 opere & veritate. In hoc cognosci- 19
 mus quoniā ex veritate sumus: & in
 conspectu eius suadebimus corda no-
 stra. Quoniam si reprehenderit nos 20
 cor nostrum: maior est Deus corde
 nostro, & nouit omnia. Charissimi, 21
 si cor nostrum non reprehēderit nos:
 fiduciam habemus ad Deū. ¶ & quic- 22
 quid petierimus, accipiemus ab eo:
 quoniam mandata eius custodimus,
 & ea quæ sunt placita coram eo, faci-
 mus. ¶ Et hoc est mandatum eius, 23
 Vt credamus in nomine filij eius Je-
 su Christi: & diligamus alterutrum,
 sicut dedit mandatum nobis. ¶ Et 24
 qui seruat mādata eius, in illo manet,
 & ipse in eo. & in hoc scimus quo-
 niā manet in nobis de Spiritu quem
 dedit nobis.

CAP. IIII.

Charissimi, nolite omni spiritui
 credere, sed probate spiritus si ex
 Deo sint: quoniam multi pseudopro-
 phetæ exierunt in mundum. In hoc
 cognoscitur spiritus Dei. omnis spi-
 ritus qui confitetur Iesum Christum
 in carne venisse, ex Deo est: & om-
 nis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo
 non est, & hic est Antichristus, de
 quo audistis quoniam venit, & nunc
 iam in mundo est. Vos ex Deo estis
 filioli, & vicistis eū. quoniam maior
 est qui in vobis est, quā qui in mū-
 do. Ipsi de mundo sunt: ideo de mū-
 do loquuntur, & mundus eos audit.
 Nos

Mat. 7, 7.

21, 22.

Ioh. 14, 13.

15, 7.

16, 24.

Ius. 5, 14.

Ioh. 6, 29.

17, 3.

Ioh. 1, 34.

13, 12.

Ioh. 14, 23

15, 10.

Q. n.

Antichri

stus. Q. n.

cos 4

Ms. G. s.

6
B
f
7
q
8
9
h
q
D
10
le
xi
11
ne
C
fio
12
alt
vn
no
13
per
qu
bis
14
bis
qu
15
Sal
fess
Dei
16
Et
char
Deu
ritar
17
In
cum
dicij
18
in ho
D
ritate
sittia

- 6 [¶] Nos ex Deo sumus. ¶ Qui nouit Deū: audit nos. qui non est ex Deo: *Ioh. 8. 47.*
 B non audit nos. in hoc cognoscimus spiritū veritatis, & spiritum erroris. *10. 27.*
 7 [¶] Charissimi, diligamus nos inuicem: quia charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. [¶] Qui non diligit, nō nouit Deū, quoniam Deus charitas est. [¶] In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filiū suū vnigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eū. *Ioh. 3. 16.*
 10 [¶] In hoc est charitas: nō quasi nos dilexerimus Deū, sed quoniam ipse dilexit nos, & misit filiū suū propitiationis nē pro peccatis nostris. [¶] Charissimi, si sic Deus dilexit nos; & nos debemus alterutrū diligere. [¶] Deū nemo vidit vnquam. Si diligamus inuicē: Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. [¶] In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis. [¶] Et nos vidimus, & testificamur quoniam pater misit filium suum. *Ioh. 1. 13.*
 14 Saluatorem mundi. [¶] Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est filius Dei: De⁹ in eo manet, & ipse in Deo. *1 Ti. 6. 16.*
 16 [¶] Et nos cognouimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.
 17 [¶] In hoc perfecta est charitas nobis. [¶] cum, vt fiduciā habeamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. [¶] Timor nō est in charitate: sed perfecta charitas, foras mittit timorem, quoniam timor pœnā habet.
 n ; bet.

*prior
 ms q.

- I MS. G.

*Dei ms q
 *eius s.

bet. qui autem timet: nō est perfectus
in charitate. ¶ Nos ergo diligamus
Deū, quoniā Deus prior dilexit nos.
¶ Si quis dixerit, quoniā diligo Deū: &
fratrem suum oderit, mēdax est. Qui
enim non diligit fratrē suum quē^a vi-
det: Deū quē non^a videt, quomodo
potest diligere? ¶ Et hoc mandatum
habemus^a a Deo: vt qui diligit Deū,
diligat & fratrem suum.

CAP. V.

Omnis qui credit quoniam Ie-
sus est Christus, ex Deo natus
est. Et omnis qui diligit eum qui ge-
nuit: diligit & eū qui natus est ex eo.
¶ In hoc cognoscimus quoniā dili-
gimus natos Dei: cū Deū diligamus, &
mādata eius faciamus. ¶ Hæc est enim
charitas Dei, vt mandata eius custo-
diamus: ¶ & mandata eius grauiā non
sunt. ¶ Quoniam omne quod natum
est ex Deo: vincit mundum. & hæc est
victoria quæ vincit mundum: fides
nostra. ¶ Quis est qui vincit mun-
dum, nisi qui credit quoniam Iesus
est filius Dei? ¶ hic est qui venit per
aquam & sanguinem Iesus Christus:
nō in aqua solum, sed in aqua & san-
guine. Et Spiritus est qui testificatur,
quoniā^a Christus est verit. s. ¶ Quo-
niam tres sunt qui testimoniū dant
in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus
sanctus. & hi tres vnum sunt. ¶ Et tres
sunt qui testimonium dant in terra:
Spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres,
vnū sunt. ¶ si testimonium hominū
accipimus: testimoniū Dei maius est.
quoniam hoc est testimonium Dei
quod

^avidit 4

MS. R. G.

Ioh. 13, 34.

15, 12.

Ephe. 5, 2.

^aab eo 5

MS. Aug.

G. S.

Mat. 23, 30

1Co. 15, 57

^aautem

MS. Gg.

^aSpiritus

G. S.

- 5 MS. B.

S. Q. n.

- 15 MS.

R. G. Q. n.

- quod maius est, quoniam testificatus
 10 est de filio suo. ¶ Qui credit in filium
 C Dei: habet testimonium Dei in se.
 ¶ Qui non credit Filio, mendacē facit
 eum: quia non credit in testimonium
 quod testificatus est Deus de filio suo.
 11 ¶ Et hoc est testimoniū, quoniam vitā
 aeternā dedit nobis Deus. Et hæc vita
 12 in filio eius est. ¶ Qui habet filium*:
 habet vitam. qui non habet filium
 13 Dei, vitam non habet. ¶ Hæc scribo
 vobis: vt sciatis quoniam vitam ha-
 betis aeternā qui creditis, in nomi-
 14 ne filij Dei. ¶ Et hæc est fiducia quā
 habemus ad eum: Quia quodcun-
 que petierimus secundum volunta-
 15 tem eius, audit nos. ¶ Et scimus
 D quia audit nos quicquid petierimus:
 scimus quoniam habemus petitiones
 16 quas postulamus ab eo. ¶ Qui scit fra-
 trem suum peccare peccatum non ad
 morrē, ¶ petat, & dabitur ei vita, pec-
 canti non ad mortem. Est peccatū ad
 mortem: non pro illo dico vt roget
 17 quis. ¶ Omnis iniquitas peccatum est:
 & est peccatum*, ad mortem. ¶ Sci-
 18 mus, quia omnis qui nat⁹ est ex Deo,
 non peccat: sed generatio Dei confer-
 uat eum, & malignus non tangit eū.
 19 ¶ Scimus quoniam ex Deo sumus: &
 mundus totus in maligno positus est.
 20 ¶ Et scimus quoniam filius Dei venit:
 ¶ & dedit nobis sensum vt cognosca-
 mus verum Deum, & simus in vero
 filio eius. Hic est verus Deus & vita
 21 aeterna. ¶ Filioli, custodite vos à simu-
 lachris. Amen.

Ioh. 3, 36.

Dei ms.

Gq.

scripsi 7

ms. B. G. S.

Deum

ms. q.

Sup. 3, 22.

postula-

uimus r.

ms. G. S.

petet, &

dabit ei

vitā, pec-

cātibus 6

ms. G. S.

non G. S.

Luc. 24, 48

EPISTOLA IO-

HANNIS APOSTOLI

SECUNDA.

ENIOR, Electæ Do-
 minæ & matris eius, A
 quos ego diligo in
 veritate, & non ego
 solus, sed & omnes
 qui cognouerunt ve-
 ritatem, propter ve-
 ritatē quæ permanet in nobis, & no-
 biscum erit in æternum. Sit vobiscū
 gratia, misericordia, pax à Deo patre,
 & à Christo Iesu filio Patris in verita-
 te & charitate. Gauisus sum valde,
 quoniam inueni de filiis tuis ambu-
 lantes in veritate, sicut mandatum ac-
 cepimus à Patre. Et nunc rogo te do-
 mina, non tanquam mandatum no-
 uum scribens tibi, sed quod habui-
 mus ab initio, ut diligamus alteru-
 trum. Et hæc est charitas, ut ambu-
 lemus secundum mandata eius. Hoc
 est enim mandatum, ut quemadmo-
 dum audistis ab initio, in eo ambule-
 tis: quoniam multi seductores exie-
 runt in mundum, qui non confiten-
 tur Iesum Christum venisse in carnē:
 hic est seductor & antichristus. Vide-
 te vosmetipsos, ne perdatis quæ o-
 perati estis: sed ut mercedem plenam
 accipiat. Omnis qui recedit, & non
 permanet in doctrina Christi: Deum
 non habet. Qui permanet in doctri-
 na: hic & Patrem, & Filiū habet. Si
 quis venit ad vos, & hanc doctrinam
 non affert; nolite recipere eum in do-
 mum,

Ioh. 10, 34.

15, 12.

3 Ioh. 3, 11

10 Dio

11 mum, nec AVE ei dixeritis. ¶ Qui enim dicit illi AVE: communicat o-
 12 peribus eius malignis. * ¶ Plura ha-
 bens vobis scribere; nolui per char-
 tam & atramentū: spero enim me
 futurum apud vos, & os ad os loqui:
 13 ut gaudium vestrum plenū sit. ¶ Salu-
 tant te filij sororis tuæ electæ.

* Ecce,
 prædixi
 vobis, ut
 in die Do-
 mini nō
 cōfunda-
 mini Ma.

EPISTOLA IO-

HANNIS APOSTOLI

TERTIA.

1 SENIOR Caio cha-
 2 rissimo, quem ego
 diligo in veritate:
 ¶ Charissime de om-
 nibus orationē fa-
 cio prosperē te in-
 gredi, & valere, sicut
 3 prosperē agit anima tua. ¶ Gaudis-
 sum valdē venientibus fratribus, &
 testimonium perhibentibus veritati
 tuæ, sicut tu in veritate ambulas.
 4 ¶ Maiorem horum non habeo gratiā. ¶ Maius
 quā ut audiā filios meos in veritate horū nō
 5 ambulare. ¶ Charissime, fideliter facis habeo
 quicquid operaris in fratres, & hoc gaudium
 6 in peregrinos. ¶ Testimonium reddide-
 runt charitati tuæ in conspectu eccle-
 7 siæ: quos, ¶ benefacies, deducēs dignē
 Deo. ¶ Pro nomine enim eius profe-
 8 cti sunt, nihil accipientes à Gentibus. ¶ benefa-
 9 ciens, de-
 ¶ Nos ergo debemus suscipere huius-
 modi: ut cooperatores simus verita-
 10 tis. ¶ Scripsissem forsitan ecclesiæ: sed
 C is qui amat primatum gerere in eis,
 11 Diotrepes, non recipit nos. ¶ propter
 hoc

hoc si venero, cōmoneam eius opera
quæ facit: verbis malignis garriēs in
nos. & quasi nō ei ista sufficiāt: neque
ipse suscipit fratres, & eos qui susci-
piunt, prohibet, & de ecclesia eiicit.
Charissime, noli imitari malum, sed
quod bonum est. Qui bene facit, ex
Deo est: qui malè facit, non vidit
Deū. Demetrio testimoniū reddi-
tur ab omnibus, & ab ipsa veritate,
sed & nos testimonium perhibemus:
& nosti quoniam testimonium no-
strum verū est. Multa habui tibi scri-
bere: sed nolui per atramentū & ca-
lamum scribere tibi. Spero autē pro-
tinus te videre, & os ad os loquemur.
Pax tibi. Salutant te amici. Saluta
amicos nominatim.

IUDAE APOSTOLI

EPISTOLA CATHOLICA.

UDAS Iesu Christi
seruus, frater autem
Iacobi: his qui sunt
in Deo patre dile-
ctis, & Christo Iesu
conseruatis, & vo-
catis. Misericordia

vobis, & pax & charitas adimpleatur.
Charissimi, omnem sollicitudinem
faciens scribendi vobis de communi
vestra salute, necesse habui scribere vo-
bis: deprecans supercertari semel tra-
ditæ sanctis fidei. Subineroierunt
scripti sunt in hoc iudicium) impij,
Dei nostri gratiam transferentes in
luxu-

super-
certare 2
MS. Q. n.

- luxuriam, & solum Dominatorem,
 & Dominum nostrum Iesum Chri-
 stum negantes. ¶ Commonere autem
 vos volo, scientes semel omnia, quo-
 niam Iesus, populū de terra Aegypti
 saluans, ¶ secundò eos qui non credi-
 derunt, perdidit: ¶ Angelos verò qui
 non seruauerunt suum principatum,
 sed dereliquerunt suum domicilium,
 in iudiciū magni diei, vinculis æter-
 nis sub caligine seruauit. ¶ Sicut
 Sodoma & Gomorrha, & finitimæ ci-
 uitates simili modo exfornicatæ, &
 abeuntes post carnem alteram, factæ
 sunt exemplum, ignis æterni pœnam
 sustinentes. ¶ Similiter & hi carnem
 quidem maculant, dominationē au-
 tem spernūt, maiestatem autē blasphemant.
 ¶ Cū Michael Archangelus,
 cum diabolo disputans altercicaretur
 de Moyti corpore: non est ausus iudi-
 cium inferre blasphemix, sed dixit,
 ¶ "Imperet tibi Dominus. ¶ Hi autem
 quæcunque quidem ignorāt, blasphemant:
 quæcunque autem naturaliter, in-
 quam muta animalia, norunt, in
 his corrumpūt. ¶ Væ illis, "qui" - in
 ¶ "quia 3 via ¶ Cain abierunt: & ¶ errore Balaā,
 mercede effusi sunt, & ¶ in contradi-
 ctione Coreperierūt. ¶ Hi sunt in epu-
 lis suis, maculæ, conuiuantes sine ti-
 more, semetipsos pascentes, nubes si-
 ne aqua quæ a ventis circumferūtur,
 arbores autumnales, infructuosæ, bis
 mortuæ, eradicatæ, ¶ fluctus feri maris,
 despumantes suas confusiones, ¶ confydera errantia: quibus procella tene-
 brarum seruata est in æternū. ¶ Pro-
 pheta

Nu. 14. 37.

Gen. 19. 24

Zach. 3. 2

Incre-
pet te Ms.

G.

Ms. R. G.

- 5 Ms. G.

Gen. 4. 8.

Nu. 22. 23.

Nu. 16. 1.

32. 27. 3.

2 Pet. 2. 17.

confe-
runtur

R. Q. n.

Apo. 1, 7.

Deum

ms q.

Psal. 10, 10.

Superba

4 ms. R. G.

1 Tim. 4, 1.

2 Tim. 3, 1.

2 Pe. 3, 3.

in no-

uissimis

tempori-

bus ms.

impieta

tū 4 ms. G.

in im-

pietate

ms q.

vestræ 2

ms. B. G. q.

iplos

vos 3 ms.

-o.

-3 ms.

B. G.

phetauit autē de his septimus ab Adā,
 Enoch, dicens, ¶ Ecce venit Dominus
 in sanctis millibus suis, facere iudi-
 cium contra omnes, & arguere om-
 nes impios, de omnibus operibus im-
 pietatis eorum quibus impiē egerūt,
 & de omnibus duris quæ locuti sunt
 contra eum peccatores impij. Hi
 sunt mormuratores querulosi, secun-
 dum desideria sua ambulātes, ¶ & os
 eorum loquitur superbiam mirātes
 personas quæstus causa. Vos autem
 charissimi memores estote verborum
 quæ prædicta sunt ab Apostolis Do-
 mini nostri Iesu Christi, qui dicebant
 vobis, quoniam ¶ in nouissimo tem-
 pore venient illusores, secundū desi-
 deria sua ambulantes in impietati-
 bus. Hi sunt qui segregant temet-
 ipsos, animales, Spiritum non habentes.
 Vos autem charissimi, superædi-
 ficātes vosmetipsos sanctissimæ no-
 stræ fidei, in Spiritu sancto, orantes,
 vosmetipsos in dilectione Dei ser-
 uate, expectantes misericordiā Do-
 mini nostri Iesu Christi in vitā æter-
 nam. Et hos quidem arguite iudica-
 tos: illos verō saluate, de igne rapiē-
 tes. Aliis autem miseremini in timore;
 odientes & eam quæ carnalis est,
 maculatam tunicam. Ei autem qui
 potens est vos conseruare sine pecca-
 to, & constituere ante conspectū glo-
 riæ suæ immaculatos in exultatio-
 ne in aduentu Domini nostri Iesu
 Christi. Soli Deo Saluatori nostro
 per Iesum Christum Dominum no-
 strum gloria & magnificentia, impe-
 rium

Adā,
ninus
iudi- 17
com-
sim-
erūt,
i sunt
? Hi 16
ecun-
& os
irātes
tem 17
orum
Do-
ebant 18
tem-
defi-
erati-
met- 19
ben-
ædi- 20
no-
tes,
ser- 21
Do-
ter- D
lica- 22
apiē- 23
mo-
sest,
n qui 24
ecca-
glo-
atio-
Iesu
ostro 25
a no-
mpe-
rium

CAP. I. Apocalypsis. 573
rium & potestas ante omne secu-
lum, & nunc & in omnia secula secu-
lorum. Amen.

APOCALYPSIS

IOHANNIS

APOSTOLI.

CAP. I.

I
A

POCALYPSIS Ie-
su Christi quam de-
dit illi Deus, palam
facere seruis suis quę
oportet fieri cito: &
significauit, mittens
per angelum suum

- 2 seruo suo Iohanni, qui testimonium
perhibuit verbo Dei, & testimonium
3 Iesu Christi, quęcunq. vidit. & Beatus
qui legit & audit verba prophetiæ hu-
ius: & seruat ea quę in ea scripta sunt:
4 tempus enim propè est. & Iohānes se-
ptem ecclesiis quę sunt in Asia. Gra-
tia vobis & pax ab eo qui est, & qui
erat, & qui venturus est, & à septem
spiritibus qui in cōspectu throni eius
5 sunt, & à Iesu Christo qui est testis
6 fidelis, & primogenitus mortuorum,
B & princeps regum terrę, qui dilexit
nos, & lauit nos à peccatis nostris in
6 sanguine suo, & fecit nos regnum
& sacerdotes Deo & patri suo, ipsi
gloria & imperium in secula seculo-
rum. Amen. & Ecce venit cum nubi-
7 bus, & videbit eum omnis oculus, &
qui eum pupugerunt. Et plangent se
super eum omnes tribus terrę: etiam,
8 Amen. & Ego sum α & ω, principium
& finis, 22, 13.

Exo. 3, 14.

1 Co. 15, 20

Col. 1, 18.

He. 9, 12, 14

1 Pe. 1, 19

1 Ioh. 1, 7.

Isa. 3, 13.

Mat. 24, 30

Iuda 14.

Isa. 44, 6.

Inf. 21, 6.

& finis, 22, 13.

& finis, dicit Dominus Deus, qui est,
 & qui erat, & qui venturus est omni-
 potens: Ego Iohannes frater vester &
 particeps in tribulatione, & regno, &
 patientia in Christo Iesu, fui in insu-
 la, quæ appellatur Patmos, propter
 verbū Dei & testimonium Iesu. Fui
 in spiritu in dominica die, & audiui
 post me vocem magnā tanquā tubæ
 dicentis, *Quod vides, scribe in libro:*
 & mitte septem ecclesiis quæ sunt in
 Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Perga-
 mo, & Thyatiræ, & Sardis, & Phila-
 delphiæ, & Laodiciæ. Et conuersus
 sum, vt viderem vocem quæ loque-
 batur mecum. Et conuersus vidi sep-
 tem candelabra aurea: & in medio
 septem candelabrorū - aureorum si-
 milem filio hominis, vestitum po-
 dēre, & præcinctū ad mamillas zona
 aurea. Caput autem eius & capilli
 erant candidi, tanquam lana alba, &
 tanquam nix, & oculi eius tanquam
 flamma ignis. & pedes eius similes
 aurichalco, sicut in camino ardenti.
 & vox illius tanquam vox aquarum
 multarum: & habebat in dextera sua
 stellas septem. & de ore eius gladius
 utraque parte acutus exibat: & facies
 eius, sicut sol lucet in virtute sua. Et
 cum vidissem eum, cecidi ad pedes
 eius tanquam mortuus. Et posuit dex-
 teram suam super me, dicens, *Noli*
timere. Ego sum primus & nouissi-
 mus, & viuus, & fui mortuus, & ec-
 ce sum viuens in secula seculorum, &
 habeo clauēs mortis & inferni. Scri-
 be ergo quæ vidisti, & quæ sunt, &
 quæ

1 Ms.
Pr. G.

aurichal-
 co libani.
 Pr. G.
 χαλκο-
 λίβαν.

Isai 41, 4.
 & 44, 6.

20 quæ oportet fieri posthæc. Sacramen-
tum septem stellarum, quas vidisti in
dextera mea, & septem candelabra au-
rea. septem stellæ: angeli sunt septem
ecclesiarum, & candelabra septem:
septem ecclesiæ sunt.

CAP. II.

1 **E**T angelo Ephesi ecclesiæ scri- -7 MS. G.
be, Hæc dicit qui tenet septem
stellas in dextera sua, qui ambulat in
medio septem candelabrorum aureo-
rum, & Scio opera tua & laborem,
& patientiam tuam: & quia non
potes sustinere malos, & tentasti
eos qui se dicunt Apostolos esse &
non sunt, & inuenisti eos mendaces.
3 & patientiam habes, & sustinuisti
propter nomen meum, & non dese-
cisti. 4 Sed habeo aduersum te pau-
ca, quod charitatem tuam primam
5 reliquisti. 6 Memor esto itaque unde
excideris: & age poenitentiam, & pri-
ma opera fac. sin autem: venio tibi,
B & mouebo candelabrum tuum de lo-
co suo, nisi poenitentiam egeris. 7 Sed
hoc habes, quia odisti facta Nicolaita-
rum, quæ & ego odi. 8 Qui habet au-
rem, audiat quid Spiritus dicat ec-
clesiis, Vincenti dabo edere de ligno
vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.
9 Et angelo Smyrne ecclesiæ scribe,
Hæc dicit primus & nouissimus, qui
fuit mortuus, & uiuit, 10 Scio tribu-
lationem tuam & paupertatem tuam,
sed diues es: & blasphemaris ab his
qui se dicunt Iudæos esse & non sunt,
sed sunt synagoga sarranæ. 11 Nihil ho-
rum timeas quæ passurus es. Ecce
C missurus est diabolus aliquos ex vo-

-9 MS.
PI G.vixit R.
G.

bija

bis in carcerem vt tentemini : & habebit tribulationem diebus decem. Esto fidelis vsque ad mortem : & dabo tibi coronam vitæ. ¶ Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis, Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. ¶ Et angelo Pergamie ecclesiæ scribe, Hæc dicit qui habet romphæam vtraque parte acutam. ¶ Scio vbi habitas, vbi sedes est satanæ : & tenes nomen meum, & nō negasti fidē meā. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, vbi satanas habitat. ¶ Sed habeo aduersus te pauca : quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balaam mittere scandalum, coram filiis Israël, edere & fornicari : ita habes & tenentes doctrinam Nicolaitarum. ¶ Similiter pœnitentiam age. si quominus : veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei. ¶ Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis, Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum : & in calculo, nomen nouum scriptum quod nemo scit, nisi qui accipit. ¶ Et angelo Thyatiræ ecclesiæ scribe, Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes eius similes aurichalco. ¶ Noui opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & ministerium & patientiam tuam & opera tua nouissima plura prioribus. ¶ Sed habeo aduersus te pauca : quia permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit propheta, docere, & seducere seruos meos, fornicari,

Nu. 24, 3

25, 2.

31, 16.

-I MS.

Pl. G.

CAP. III. Apocalypsis.

577

- 21 ¹ Et dedi illi tempus ut pœnitentiam
ageret: & non vult pœnitere à forni-
catione sua. ² Ecce "mittam" eam in
22 lectum: & qui mœchantur cum ea,
in tribulatione maxima erunt, nisi
pœnitentiam ab operibus suis egerint:
23 ³ & filios eius interficiam "in mortē",
& scient omnes ecclesiæ quia ⁴ ego
sum scrutans renes & corda, & dabo
unicuique vestrum secundum opera
sua. ⁵ Vobis autem dico "cæteris qui
24 Thyatiræ estis, Quicumque non ha-
bent doctrinam hanc, qui non co-
gnouerunt "altitudinem" satanæ,
quemadmodum dicunt, nō mittam
25 super vos aliud pondus. ⁶ tamen id
quod habetis, tenete donec veniam.
26 ⁷ Et qui vicerit & "custodierit" vsque
in finem opera mea: ⁸ dabo illi pote-
27 statem super Gentes, ⁹ & reget eas in
virga ferrea, - & "tanquam" vas figuli
28 confringentur, ¹⁰ sicut & ego accepi à
patre meo: & dabo illi stellam matu-
29 tinam. ¹¹ Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat Ecclesiis.

CAP. III.

- ¹ **E**T angelo ecclesiæ Sardis, scribe,
Hæc dicit qui habet septem Spi-
ritus Dei, & septem stellas, Scio opera
tua, quia nomen habes quod viuas,
2 & mortuus es. ² Esto vigilans, & con-
firma cætera quæ moritura erant. Nō
enim ³ "inuenio" opera tua plena corā
3 Deo meo. ⁴ In mente ergo habē qua-
liter acceperis & audieris: & serua, &
pœnitentiam age. Si ergo non vigila-
ueris, ⁵ veniam ad te tanquam fur,
&

Iob 24, 23.

"ego mit-
to 1 MS. R.
Pr. G.

"in mor-
te 8 MS.
G.

1 Reg. 16, 7
Psal. 7, 10.

Ier. 11, 20.
17, 10, 20,
12.

" & MS.
G q.

"altitu-
dines 5
MS. G.

"qui 3 MS.
Psal. 2, 2.

- 1 MS.
Pr. G.

"inueni 3
MS. Pr. G.

Inf. 16, 15.

1 Th. 5, 2. & nescies qua hora veniā ad te. ¹ Sed 4
2 Pet. 3, 10. habes pauca nomina in Sardis, qui nō

inquinauerūt vestimenta sua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. ⁵ Qui vicerit, sic vestiatur vestimentis albis, & non delebo nomen

eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram patre meo, & coram angelis eius. ⁶ Qui habet aurē, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. ⁷ Et angelo Philadelphiae ecclesiae scribe,

Isa. 22, 22.
Iob 12, 14.

Hæc dicit Sanctus & Verus, I qui habet clauem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit.

⁸ Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, & seruasti verbum meum, & non negasti nomen meum. ⁹ Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiantur. Ecce faciam illos vt veniant, & adorent ante pedes tuos. & scient quia ego dilexi te. ¹⁰ quoniam seruasti verbum patientiæ meæ, & ego seruabo te ab hora temptationis, quæ ventura est in orbem vniuersum tentare habitantes in terra. ¹¹ Ecce venio cito: tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. ¹² Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen meum nouum. ¹³ Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. ¹⁴ Et angelo Laodiceæ

D
15 P
q
v
16
n
17 or
fu
&
bi
18
ni
sti
cō
19 un
qu
20 erg
ost
me
illu
21
thr
22 cū
bet
eccl
A
P
tan
Asce
12 port
fui i
3 in ca
qui
dis i
circu
4 gdi
B vigin

CAP. IIII. Apocalypſis.

579

Dicia eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit Amē,
D teſtis fidelis & verus, qui eſt. ¶ princi- *Ecd. 24, 9.*
15 pium creaturæ Dei. ¶ Scio opera tua, *14.*
quia neque frigidus es, neq. calidus. *Col. 1, 15.*
utinam frigidus eſſes, aut calidus.

16 ¶ ſed quia tepidus es, & nec frigidus
nec calidus, incipiam te euomere ex
17 ore meo. ¶ quia dicis, Quodd diues
ſum, & locupletatus, & nullius egeo.
& nescis quia tu es miſer, & miſera-
bilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

18 ¶ Suadeo tibi emere à me aurum ig-
nitum probatū, vt locuples ſias: & ve-
ſtimētis albis induaris, vt nō appareat
cōfuſio nuditatis tuæ: & collyrio in-
19 unge oculos tuos vt videas. ¶ Ego *Prom. 3, 11.*
quos amo, arguo & caſtigo. Aemulare *Hebr. 12, 6.*
20 ergo, & pœnitentiam age. ¶ Ecce ſto ad
oſtium & pulſo. ſiquis audierit vocem

meā, & aperuerit ianuā, intrabo ad
illū, & cœnabo cū illo, & ipſe mecū. ** mihi*
21 ¶ Qui vicerit, dabo ei ſedere mecū in *MS q. PL.*
throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi

22 cū patre meo in throno eius. ¶ Qui ha-
bet aurem, audiat quid Spiritus dicat
eccleſiis.

CAP. IIII.

1 Poſt hæc vidi: & ecce oſtiū apertum
in cælo, & vox prima quam audiui
tanquā tubæ loquētis mecum, dicens,

Ascende huc, & oſtendam tibi quæ o-
12 portet fieri. cū poſthæc. ¶ Statim *- 7 MS.*
fui in ſpiritu: & ecce ſedes poſita erat *Pr. R. G.*
3 in cælo, & ſupra ſedem ſedens. ¶ Et ** Poſt hæc*
qui ſedebat, ſimilis erat aſpectu, lapi- *ſtatim*
dis iaspidis, & ſardini: & iris erat in *MS q.*
circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmara- ** Et 5 MS.*
4 gdinæ. ¶ Et in circuitu ſedis ſedilia *R. G.*

B vigintiquatuor: & ſuper thronos, vi-
ginti

⁊ quæ 2
MS. R. G.

Isa. 6, 3.

gintiquatuor seniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & incipitibus eorum coronæ aureæ. ⁊ Et de throno procedebāt fulgura, & voces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardētes ante thronum, "qui" ſunt ſeptem Spiritus Dei. ⁊ Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis & In circuitu ſedis quatuor animalia plena oculis antē & retro. ⁊ Et animal primum, ſimile leoni: & ſecundū animal, ſimile vitulo: & tertiu animal, habens faciē quaſi hominis: & quartū animal, ſimile aquilæ volanti. ⁊ Et quatuor animalia, ſingula eorum, habebāt alas ſenas in circuitu: & intus plena ſunt oculis. & requiem nō habebant die ac nocte, dicētis, ¶ Sanctus, ſanctus, ſanctus Dñs Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui vēturus eſt. ⁊ Et cū darent illa animalia gloriā & honorē & benedictionem ſedēti ſuper thronū, vivēti in ſecula ſeculorū: ⁊ procidebāt vigintiquatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viventē in ſecula ſeculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum dicentes, ⁊ Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriā & honorē & virtutem: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant & creata ſunt.

CAP. V.

ET vidi in dextera ſedentis ſupra thronum, librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. ⁊ Et vidi angelum fortem, prædicantem voce magna, Quis eſt dignus aperire librum,

CAP. V. Apocalypsis.

586

- 3 librum, & soluere signacula eius? Et nemo poterat neque in caelo neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neq. respicere illum. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum, nec videre eum. Et vnus de senioribus dixit mihi, Ne fleueris: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum, & soluere septē signacula eius. Et vidi, & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio seniorum, agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septē & oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram. Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cū aperuisset librum, quatuor animalia & viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, habētes singuli citharas, & phylas aureas plenas odorem totorum, quae sunt orationes sanctorum: & cantabant canticum nouum, dicentes, Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo, & natione; & fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram. Et vidi, & audiui vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & seniorum: & erat numerus eorum milia millium, & dicētium vocē magna: Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem,

ⁱ dicit 6.
Ms. Pr. G.

— 3 MS.
Pr. G.

ⁱ reges G.
ⁱ regna-
bunt 13
Ms. G.
q. n.
Dan. 7. 10.

ⁱ diuitias
Pr. G.

norem, & gloriam, & benedictionem.
 ¶ Et omnem creaturam quæ in cælo
 est, & super terrâ, & sub terra, & quæ
 sunt in mari, & quæ in eo: omnes au-
 diui dicentes, Sedenti in throno, &
 Agno, benedictio & honor & gloria
 & potestas in secula seculorum. ¶ Et
 quatuor animalia dicebât, A mē. Et vi-
 ginti quatuor seniores ceciderunt in
 facies suas: & adorauerunt viuentē in
 secula seculorum. CAP. VII.

Pr. G.
 7 MS. G.
 verum R.
 Pr. & G. q.
 legant.

ET vidi quoddā aperuisset Agnus v-
 num de septem sigillis, & audiui
 vnum de quatuor animalibus, dicens,
 tanquam vocē tonitruī, Veni, & vide.
 ¶ Et vidi: & ecce equus albus, & qui
 sedebat super illum habebat arcum,
 & data est ei corona, & exiuit vincens
 vt vinceret. ¶ Et cū aperuisset sigil-
 lum secundum, audiui secundū ani-
 mal, dicens, Veni, & vide. ¶ Et exiuit
 alius equus rufus: & qui sedebat su-
 per illum, datum est ei vtsumeret pa-
 cem de terra, & vt inuicem se interfi-
 ciant, & datus est ei gladius magnus.
 ¶ Et cū aperuisset sigillum tertium,
 audiui tertium animal, dicens, Veni,
 & vide. Et ecce equus niger: & qui se-
 debat super illum, habebat statērā
 in manu sua. ¶ Et audiui tanquam
 vocem in medio quatuor animalium
 dicentium: "Bilibris" tritici denario,
 & tres "bilibres" hordei denario, &
 vinum & oleum ne læseris. ¶ Et cū
 aperuisset sigillum quartum, audiui
 vocem quarti animalis dicentis, Veni
 & vide. ¶ Et ecce equus, pallidus: & qui
 sedebat super eum, nomen illi Mors,
 &

dicentem
 6 MS. R.
 Pr. G.
 Χωμῶ.
 Χωμῶς

A Po
 te

CAP. VII. Apocalypsis. 383

& infernus sequebatur eum, & data
est illi potestas super quatuor partes
terre, interficere gladio fame. & mor-
te, & bestiis terræ. ⁹ Et cū aperuisset
C sigillum quintum: vidi subitusaltare
animas interfectorum propter verbū
Dei, & propter testimoniū quod ha-
bebant. ¹⁰ & clamabāt voce magna, di-
centes, Vſquequo Domine, (ſanctus,
& verus,) non iudicas & non vindi-
cas ſanguinem noſtrum de iis qui ha-
bitāt in terra? ¹¹ Et datæ ſunt illis ſin-
gulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis vt
requieſcerēt adhuc tempus modicū,
& fratres eorum qui interficiēdi ſunt
ſicut & illi. ¹² Et vidi, cū aperuiſſet
D ſigillum ſextum: & ecce terrā motus
magnus factus eſt, & ſol factus eſt ni-
ger tanquam ſaccus cilicinus: & luna
tota facta eſt ſicut ſanguis: ¹³ & ſtellæ
de cælo ceciderunt ſuper terram, ſi-
cut ſicus emittit groſſos ſuos cū a vē-
to magno mouetur: ¹⁴ & cælum recel-
ſit ſicut liber inuolutus: & omnis
mons, & ¹⁵ inſulæ de locis ſuis motæ
ſunt: ¹⁶ & reges terræ, & principes, &
tribuni, & diuites, & fortes, & omnis
ſeruus, & liber abſconderūt ſe in ſpe-
luncis & in petris montium. ¹⁷ & di-
cunt montibus & petris: ¶ Cadite ſu-
per nos, & abſcondite nos à facie ſe-
dentis ſuper thronum, & ab ira A-
gni: ¹⁸ quoniam vēnit dies magnus iræ
ipſorum. & quis poterit ſtare?

CAP. VII.

A Poſt hæc vidi quatuor angelos ſtā-
tes ſuper quatuor angulos terræ,
tenen-

⁹ cæli 2
Ms. G.

¹⁵ in ſula
R. G.

¹⁷ Iſa. 2, 19.

¹⁸ Oſee 10, 8.

¹⁹ Luc. 23, 50.

²⁰ Inſr. 9, 6.

ne faret
ventus 4
MS. G.

neque 4
MS. Pr. G.

tenentes quatuor ventos terræ ne flarent¹ super terram, neq. super mare, neque in ullam arborem. Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens, Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoad usq. signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Et audiui numerum signatorum, centū quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorū Israël. Ex tribu Iuda, duodecim millia signati. Ex tribu Ruben, duodecim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim millia signati. Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati. Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Ex tribu Issachar, duodecim millia signati. Ex tribu Zabulon, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia signati. Post hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorū, & clamabant voce magna, dicentes, Salus Deo nostro qui sedet super thronum, & Agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni & seniorum & quatuor animalium: & ceciderunt in conspectu throni

CAP. VIII. Apocalypsis. 585

- throni in facies suas, & adorauerunt
 12 Deum, & dicentes, Amen. Benedictio,
 & claritas, & sapientia, & gratiarum
 actio, honor & virtus, & fortitudo
 Deo nostro in secula seculorū. Amē.
 13 Et respondit vnus de senioribus, &
 14 dixit mihi, Hi qui amicti sunt stolis
 albis, qui sunt? & vnde venerunt? Et
 dixit illi, Domine mi, tu scis. Et dixit
 mihi, Hi sunt qui venerunt de tribu-
 latione magna, & lauerūt stolas suas,
 & dealbauerunt eas in sanguine Agni.
 15 Ideo sunt ante thronum Dei, & ser-
 uiant ei die ac nocte in templo eius:
 & qui sedet in throno, habitabit super
 16 illos. & non esurient neque sitient
 amplius, nec cadet super illos sol, neq.
 17 vllus æstus. quoniam Agnus qui in
 medio throni est, reget illos, & dedu-
 cete eos ad vitæ fontes aquarū, & lab-
 sterget Deus omnem lachrymam ab
 oculis eorum.

Isa. 49. 20.

Isa. 25. 2.

Inf. 21. 4.

CAP. VIII.

- 1 ET cū aperuisset sigillum septi-
 2 mum, factum est silentium in cæ-
 3 lo, quasi media hora. Et vidi septem
 4 angelos stantes in cōspectu Dei: & da-
 5 tæ sunt illis septē tubæ. Et alius an-
 gelus venit, & stetit ante altare, habēs
 thuribulum aureum: & data sunt illi
 incensa multa, vt daret de orationi-
 bus sanctorum omnium super altare
 aureum: quod est ante thronū Dei.
 6 Et ascendit fumus incensorū de ora-
 7 tionibus sanctorum de manu angeli
 8 coram Deo. Et accepit angelus thu-
 9 ribulum, & impleuit illud de igne al-
 10 taris, & misit in terram, & facta sunt
 tonitrua & voces & fulgura, & terræ-
 motus

- 2 MS. C.

Q. n.

- 7 MS.

PL. G.

* aureum

MS. 9.

motus magnus. Et septem angeli qui habebant septem tubas, præparauerunt se ut tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit, & facta est grando & ignis, mista in sanguine, & missum est in terram, & tertia pars terræ combusta est, & tertia pars arborum concremata est, & omne fœnum viride combustum est. Et secundus angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus igne ardens, missus est in mare, & facta est tertia pars maris, sanguis: & mortua est tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, & tertia pars nauium interijt. Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit de cælo stella magna, ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum: & nomen stellæ, dicitur Absinthium. & facta est tertia pars aquarum in absinthium: & multi hominū mortui sunt de aquis, quia amara factæ sunt. Et quartus angelus tuba cecinit: & percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarū, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis similiter. Et vidi, & audiui vocem unius aquilæ volantis per medium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra: de cæteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canituri.

CAP. IX.

ET quintus angelus tuba cecinit, & vidi stellam de cælo cecidisse in terram, & data est ei clavis putei abyssi. Et aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus

noxi 3

ms.

nocti 5

ms. q. n.

tubæ 2

ms. G.

CAP. IX. Apocalypsis.

fumus putei, sicut fumus fornacis
 magnæ: & obscuratus est sol & aer de
 fumo putei. Et de fumo putei exie-
 runt locustæ in terram. & data est il-
 lis potestas, sicut habent potestatem
 scorpiones terræ: & præceptum est
 illis ne læderent fœnum terræ neque
 omne viride, neque omnem arborē: nisi
 tantum homines qui non habent si-
 gnum Dei in frontibus suis: & datū
 est illis ne occiderent eos: sed ut cru-
 ciarentur mensibus quinque: & cru-
 ciatus eorum, ut cruciatus scorpionis cū
 percutit hominē. Et in diebus illis
 quærent homines mortē, & non in-
 uenient eam: & desiderabunt mori,
 & fugiet mors ab eis. Et similitudi-
 nes locustarum, similes equis paratis
 in proelium: & super capita earum tan-
 quam coronæ, similes auro: & facies
 earum tanquam facies hominum. Et
 habebant capillos sicut capillos mu-
 lierum: & dentes earum, sicut leonum
 erant. & habebant loricas sicut lori-
 cas ferreas, & vox alarum earum sicut
 vox currum equorum multorum curre-
 ntium in bellum. & habebant caudas
 similes scorpionum, & aculei erant in
 caudis earum: & potestas earum nocere
 hominibus mensibus quinque. & ha-
 bebant super se regem angelum abyssi,
 cui nomen Hebraicè Abaddô, Græcè
 autem Apollyon: Latine habens no-
 men Exterminans. Væ vnū abiit, &
 ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.
 Et sextus angelus tuba cecinit: & au-
 diui vocem vnā ex quatuor cornibus
 altaris aurei, quod est ante oculos Dei,
 dicentem

dictū
 crucia-
 rent R. G.
 Textus
 conformis
 est G. q.
 Isa. 2, 19.
 Osee 10, 2.
 Luc. 23, 30.
 Supr. 6, 16.
 Sup. 16, 9.

dentes
 ms q.

dicentem sexto angelo qui habebat
 tubam, solue quatuor angelos, qui al-
 ligati sunt in flumine magno Euphra-
 te. Et soluti sunt quatuor angeli, qui
 parati erant in horam, & diē & men-
 sem & annū: vt occiderent tertiā par-
 tem hominū. Et numerus equestris
 exercitus vices millies dena millia. Et
 audiui numerum eorum. Et ita vidi
 equos in visione: & qui sedebāt super
 eos, habebant loricas igneas, & hya-
 cinthinas & sulphureas. & capita e-
 quorum erant tanquā capita leonum:
 & de ore eorum procedit ignis, & fu-
 mus, & sulphur. Et ab his tribus pla-
 gis occisa est tertia pars hominum, de
 igne & ex fumo & sulphure, quæ pro-
 cedebant de ore ipsorum. Potestas e-
 nim equorum in ore eorum est, & in
 caudis eorum nam caudæ eorum, si-
 miles serpentibus, habentes capita: &
 in his nocent. Et cæteri homines qui
 non sunt occisi in his plagis, neq. pœ-
 nitentiam egerunt de operibus ma-
 num suarum, vt non adorarent dæ-
 monia & simulachra aurea & argen-
 tea & ærea & lapidea & lignea, quæ
 neque videre possunt, neque audire,
 neque ambulare, & nō egerunt pœ-
 nitentiam ab homicidiis suis, neque
 à veneficiis suis, neque à fornicatione
 sua, neque à furtis suis.

C A P. X.

ET vidi alium angelum fortem de-
 scendentem de cælo, amictum nu-
 be, & iris in capite eius, & facies eius
 erat vt sol, & pedes eius tanquā co-
 lumna ignis. & habebat in manu sua
 libellum

colūne
 ms. R. FI.
 G.

CAP. X. Apocalypsis.

589

libellum apertū: & posuit pedē suum
 dextrum super mare, sinistrū autem
 3 super terrā. & clamauit voce magna,
 quemadmodū cūm leo rugit. Et cūm
 clamasset, locuta sunt septē tonitrua
 4 voces suas. & Et cū locuta fuissent se-
 5 ptē tonitrua voces suas, ego scriptu-
 rus eram: & audiui vocem de cælo di-
 centē mihi: Signa quæ locuta sunt se-
 5 ptē tonitrua: & noli ea scribere. ¶ Et
 angelus quem vidi stantē super mare,
 & super terram, leuauit manū suam
 6 ad cælū. & iurauit per viuētē in se-
 cula seculorū, qui creauit cælum & ea
 quæ in eo sunt: & terram, & ea quæ in
 ea sunt: & mare, & ea quæ in eo sunt.
 7 Quia tempus nō erit amplius: & sed in
 diebus vocis septimi angeli, cūm cœ-
 perit tuba canere, cōsummabitur my-
 sterium Dei, sicut euangelizauit per
 8 seruos suos Prophetas. & Et audiui vo-
 cem de cælo iterum loquentem me-
 cum, & dicentē, Vade, & accipe librū
 apertū de manu angeli stantis super
 9 mare & super terrā. & Et abij ad ange-
 10 lum, dicens ei vt daret mihi librū. Et
 dixit mihi: ¶ Accipe librum, & deuora
 illum: & faciet amaricari ventrē tuū,
 sed in ore tuo erit dulce tanquā mel.
 11 ¶ Et accepi librum de manū angeli, &
 deuorauī illū: & erat in ore meo tan-
 quam mel, dulce. & cūm deuorassē
 12 eum, amaricatus est venter meus, &
 dixit mihi, Oportet te iterū prophe-
 tare Gentibus, & populis, & linguis,
 & regibus multis. CAP. XI.

1 A T datus est mihi calamus similis
 virgæ: & dictū est mihi, Surge, &
 metirē

Dan. 12, 7

Ezech. 3, 1

metire templū Dei, & altare, & adorantes in eo. ¶ attriū autē quod est foras templū, eiice foras, & ne metiaris illud: quoniam datum est Gentibus, & ciuitatem sanctam calcabūt mensibus quadraginta duobus: ¶ & dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti faccis. ¶ Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra in conspectu Domini terræ stantes. ¶ Et si quis voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorū, & deuorabit inimicos eorū. & si quis voluerit eos laedere: sic oportet eū occidi. ¶ Hi habent potestatem claudendi calū, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum: & potestatem habent super aquas conuertendi eas in sanguinē, & percutere terrā omni plaga quotiescunque voluerint. ¶ Et cum finierint testimonium suum: bestia quæ ascendit de abyssō, faciet aduersum eos bellum, & vincet illos, & occidet eos. ¶ Et corpora eorū iacebūt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma & Aegyptus, vbi & Dominus eorū crucifixus est. ¶ Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorū per tres dies & dimidium: & corpora eorū non sinent poni in monumentis. ¶ & inhabitantes terrā gaudebunt super illos, & iocundabuntur: & munera mittent inuicē, quoniam hi duo prophetae cruciauerunt eos qui habitabant super terram. ¶ Et post dies tres & dimidiū, spiritus vitæ à Deo intrauit in eos. Et steterūt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos qui viderunt

C
13 vi
m
di
nu
23 E
m
ci
m
qu
24 gl
25 &
D pti
sur
ctu
no
26 sec
ti c
De
in f
27 ? di
mi
eras
virt
28 ? Et
tua
red
& f
pufi
29 eos
est t
arca
facta
mor

1 ET
A lo
pedi
2 stella

CAP. XII. Apocalypsis. 592

- 12 viderunt eos. Et audierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in cælum in nube: & viderunt illos inimici eorū.
- 13 Et in illa hora factus est terræmotus magnus: & decima pars ciuitatis cecidit: & occisa sunt in terræmotu nomina hominū septem millia: & reliqui in timorem sunt missi, & dederūt gloriam Deo cæli. Væ secundū abiit:
- 14 & ecce væ tertium veniet citò. Et septimus angelus tuba cecinit: & factæ sunt voces magnæ in cælo dicētes, Factum est regnū huius mundi, Domini nostri & Christi eius, & regnabit in secula seculorum. — Amen. Et vigin-
- 15 ti quatuor seniores qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adorauerunt Deum,
- 16 dicentes: Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepisti virtutem tuam magnam, & regnasti.
- 17 Et iratæ sunt Gentes, & aduenit ira tua, & tēpus mortuorum, iudicari, & reddere mercedē seruis tuis Prophetis & sanctis, & timentibus nomē tuum pusillis & magnis, & exterminandi
- 18 eos qui corruerunt terrā. Et apertum est templum Dei in cælo: & visa est arca testamenti eius in templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

CAP. XII.

- 1 ET signum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarū duodecim: & in vtero habens
- 2 — & cla-

— 6 MS.
PI. G.

- 5 MS. R. - & clamabat parituriens, & crucia-
 G. Q. N. tur ut pariat. Et visum est aliud signu
 "clamat in celo, & ecce draco magnus rufus,
 MS. G. Q. habens capita septem, & cornua decem:
 "suis 2 & in capitibus eius diademata septem:
 MS. R. & cauda eius trahebat tertiam partem
 stellarum celi, & misit eas in terram,
 & draco stetit ante mulierem quae erat
 paritura: ut cum peperisset, filium eius
 deuoraret. Et peperit filium masculum,
 qui recturus erat omnes Gentes in vir-
 ga ferrea: & raptus est filius eius ad
 Deum & ad thronum eius, & mulier
 fugit in solitudinem ubi habebat locum
 paratum a Deo, ut ibi pascant eam die-
 bus mille ducentis sexaginta. Et factum
 est proelium magnum in celo.
 Michael & angeli eius proeliabantur
 cum dracone, & draco pugnabat & an-
 geli eius, & non valuerunt, neque loc-
 cus inuentus est eorum amplius in celo.
 Et proiectus est draco ille magnus,
 serpens antiquus, qui vocatur diabo-
 lus & satanas, qui seducit vniuersum
 orbem: & projectus est in terram, &
 angeli eius cum illo missi sunt. Et
 audiui vocem magnam in celo dicen-
 tem: Nunc facta est salus & virtus, &
 regnum Dei nostri, & potestas Chri-
 sti eius: quia proiectus est accusator
 fratrum nostrorum, qui accusabat illos
 ante conspectum Dei nostri die ac no-
 cte. Et ipsi vicerunt eum propter san-
 guinem Agni, & propter verbum testi-
 monij sui, & non dilexerunt animas
 suas usque ad mortem. propterea laeta-
 mini caeli, & qui habitatis in eis. Vae
 terrae & mari: quia descendit diabolus
 ad vos

"pascat o

- 5 MS.
FR. G.

- 2 MS. R.
FR. G.

CAP. XIII. Apocalypsis.

593

- ad vos habens iram magnam, sciens
 13 quodd modicum tempus habet. Et post-
 D quam vidit draco quodd proiectus es-
 set in terram, persecutus est mulierem
 14 quæ peperit masculum: Et data sunt
 mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, vt
 volaret in desertum in locum suum, vbi
 alitur per tempus & tempora, & di-
 15 midium temporis à facie serpētis. Et
 misit serpens ex ore suo post mulierem,
 aquam tanquam flumen: vt eam face-
 16 ret trahi à flumine. Et adiunxit terra
 mulierem, & aperuit terra os suum, &
 absorbuit flumē quod misit draco de
 17 ore suo. Et iratus est draco in mu-
 lierem: & abiit facere præliū cum re-
 liquis de semine eius, qui custodiunt
 mandata Dei, & habent testimonium
 18 Iesu Christi. Et stetit supra arenam
 maris.

CAP. XIII.

- A E T vidi de mari bestiam ascenden-
 tem, habentē capita septē, & cor-
 nua decem, & super cornua eius decē
 diademata, & super capita eius no-
 2 mina blasphemiarum. Et bestia quā vidi,
 similis erat pardo, & pedes eius sicut
 3 ursi, & os eius sicut os leonis. Et de-
 dit illi draco virtutem suā & potesta-
 tem magnā. Et vidi vnum de capitibus
 suis quasi occisum in mortem: &
 4 plaga mortis eius curata est. Et admi-
 rata est vniuersa terra post bestiam. Et
 adorauerunt draconem qui dedit po-
 testatem bestię: & adorauerunt be-
 5 stiam, dicentes, Quis similis bestię? &
 quis poterit pugnare cū ea? Et datum
 est ei os loquens magna & blasphe-
 mias: & data est ei potestas facere mē-

*pedes
 ms q.

p

lea

ses quadraginta duos. ¶ Et aperuit os
suum in blasphemias ad Deum, bla-
sphemare nomen eius, & tabernacu-
lum eius, & eos qui in cælo habitant.
¶ Et est datum illi bellum facere cum
sanctis, & vincere eos. Et data est illi
potestas in omnē tribum & populū,
& linguā, & gentem, ¶ & adorauerunt
eam omnes qui inhabitāt terrā, quo-
rum non sunt scripta nomina in libro
vitæ Agni, qui occisus est ab origine
mundi. ¶ Siquis habet aurem, audiat.
¶ Qui in captiuitatem duxerit, in ca-
ptiuitatē vadit: Iqui in gladio occi-
derit, oportet eum gladio occidi. Hic
est patientia & fides sanctorum. ¶ Et
vidi aliam bestiam ascendentē de terra:
& habebat cornua duo, similia Agni,
& loquebatūr sicut draco. ¶ Et potesta-
tem prioris bestię omnem faciebat in
conspectu eius: & fecit terram & ha-
bitantes in ea, adorare bestiam pri-
mam, cuius curata est plaga mortis.
¶ Et fecit signa magna, vt etiā ignem
faceret de cælo descendere in terram
in conspectu hominū. ¶ Et seducit ha-
bitātes in terra propter signa quæ da-
ta sunt illi facere in conspectu bestię,
dicens habitantibus in terra, vt faciāt
imaginem bestię, quæ habet plagam
gladij, & vixit. ¶ Et datum est illi vt da-
ret spiritum imagini bestię: & vt lo-
quatur imago bestię: & faciat vt qui-
cunque nō adorauerint imaginē be-
stię, occidantur. ¶ Et faciet omnes pu-
llos, & magnos, & diuites, & paupe-
res, & liberos, & seruos habere chara-
cterem in dextera manu sua, aut in
fronti-

¶ vadit
Mt. Pr.
Gen. 9, 6.
Mat. 26, 52

¶ facit
Ms. G.
¶ n.

CAP. XIII. Apocalypsis.

395

17 frontibus suis. ¶ & nequis possit emere aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomē bestię, aut numerum nominis eius. ¶ Hic sapientia est, Qui habet intellectū, compuret numerum bestię. Numerus enim hominis est: & numerus eius sexcenti sexagintis sex.

CAP. XIII.

1 **ET** vidi, & ecce Agnus stabat supra
 A montem Sion, & cum eo centum
 quadraginta quatuor millia habentes
 nomen eius, & nomē Patris eius scriptum in frōtibus suis. ¶ Et audiui vocem de cælo, tanquam vocē aquarum multarum, & tanquā vocem tonitruī magni: & vocem quam audiui, sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. ¶ Et cantabant quasi canticum novū antesedē & ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. ¶ Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocunq; ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno: ¶ & in ore eorum non est inuentū mendacium. sine macula enim sunt ante
 4 thronum Dei. ¶ Et vidi alterum angelum volantē per medium cæli habentem Evangelium æternū, ut euangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populū: ¶ dicens magna voce, ¶ Timete Dominū, & date illi honorem, quia venit hora iudicii eius: &

4 Ms. G.

Q. n.

cælum &

MS. R.

42/2. 16.

63.

p 2

adorate

Ecc. 12, 13. adorete eum ¶ qui fecit cælum & ter-
 psal. 145, 6 ram, ¶ mare & omnia quæ in eis sunt
 Act. 14, 15. & fontes aquarum. ¶ Et alius angelus
 ¶ & mare secutus est dicēs, ¶ Cécidit cécidit Ba-
 ms. r. Pr. bylon illa magna: quæ à vino iræ for-
 G. nicationis suæ potauit omnes gentes.
 Isa. 21, 9. ¶ Et tertius angelus secutus est illos, ¶
 Iere. 51, 8. dicens voce magna, Siquis adoraue-
 Inf. 18, 2. rit bestiã & imaginem eius, & acceperit
 caractèrem in fronte sua, aut in
 manu sua: ¶ & hic bibet de vino iræ
 Dei, quod mistum est mero in calice
 iræ ipsius, & cruciabitur igne & sul-
 phure in conspectu angelorum san-
 ctorum, & antecòspectum Agni. ¶ &
 fumus tormentorũ eorum ascendet
 in secula seculorũ: ne habet requiem
 die ac nocte, qui adorauerunt bestiam
 & imaginem eius, & si quis acceperit
 caractèrem nominis eius. ¶ Hic pa-
 tientia sanctorum est, qui custodiunt
 mandata Dei & fidẽ Iesu. ¶ Et audiui
 vocem de cælo, dicentẽ mihi, Scribe,
 Beati mortui qui in Domino mori-
 tur. A modo iam dicit Spiritus, vt re-
 quiescant à laboribus suis. opera enim
 illorũ sequuntur illos. ¶ Et vidi, & ec-
 ce nubẽ cadidam: & super nubem se-
 dentem similem Filio hominis, ha-
 bentem in capite suo coronã auream,
 & in manu sua falcem acutã. ¶ Et alius
 angelus exiuit de templo, clamãs voce
 magna ad sedentẽ super nubẽ: ¶ Mitte
 falcem tuã & mete, quia venit hora vt
 metatur, quoniam aruit messis terræ.
 ¶ Et misit qui sedebat super nubẽ, fal-
 cem suam in terram: & demessa est
 terra. ¶ Et alius angelus exiuit de tem-
 plo

Joel. 3, 13.
 Mat. 13, 19

18 plo quod est in celo, habēs & ipse fal-
cem acutam. ¶ Et alius angelus exiuit
de altari qui habebat potestatem supra
ignem: & clamauit voce magna ad eū
qui habebat falcē acutam, dicēs, Mit-
te falcem tuā acutā, & vindemia bo-
tros vineæ terræ: quoniā mature sunt
19 vūc eius. ¶ Et misit angelus falcē suam
acutam in terram, & vindemiauit vi-
neam terræ, & misit in lacum iræ Dei
20 magnum: ¶ & calcatus est lacus extra
ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu vs-
que ad frēnos equorū per stadia mil-
le sexcenta.

CAP. XV.

¹ **E**T vidi aliud signum in celo ma-
gnum & mirabile: angelos septē,
habentes plagas septem nouissimas.
Quoniam in illis consummata est ira
2 Dei. ¶ Et vidi tanquam mare vitreum
mistum igne, & eos qui vicerunt be-
stiam & imaginē eius & numerū no-
minis eius stantes super mare vitreū,
3 habentes citharas Dei, ¶ & cantantes
canticum Moyſi serui Dei, & canticū
4 Agni, dicentes, Magna & mirabilia
sunt opera tua Domine Deus omni-
potens: iustæ & veræ sunt viæ tuæ. ¶ Dñe o.
¶ ² **A**ngeli, dicentes, Magna & mirabilia
sunt opera tua Domine Deus omni-
potens: iustæ & veræ sunt viæ tuæ. ¶ ³ **S**anctorū
¶ ⁴ **R**ex seculorum. ¶ Quis non timebit
te Domine, & magnificabit nomen
tuum? quia solus pius es, quoniā om-
nes gentes venient, & adorabunt in
conſpectu tuo, quoniā iudiciū tua ma-
nifesta sunt. ¶ Et post hæc vidi, & ecce
5 apertū est templum tabernaculi testi-
6 monij in celo: ¶ & exierunt septē an-
geli, habentes septem plagas, de tem-
plo: vestiti lapide mundo & candido, lintea
& præcincti circa pectora zonis au-
munda.

reis. * Et vnū de quatuor animalibus, 7
dedit septem angelis septē phialas au-
reas, plenas iracundiæ Dei viuentis in
secula seculorū. * Et impletū est tem- 8
plum fumo à maiestate Dei, & de vir-
tute eius: & nemo poterat introire in
templum, donec consummaretur se-
ptem plagæ septem angelorum.

CAP. XVI.

ET audiui vocem magnam de tem- 1
plo, dicentem septē angelis: Ite, & A
effundite septē phialas iræ Dei in ter-
rā. * Et abiit primus*, & effudit phia- 2
lam suā in terram, & factū est vlnus
fæuū & pessimū in homines qui ha-
bebāt caractêre bestiæ: & in eos qui
adorauerūt imaginem eius. * Et secun- 3
dus angelus effudit phialam suam in
mare, & factus est sanguis tanquam
mortui: & omnis anima viues, mor-
tua est in mari. * Et tertius effudit phia- 4
lam suam super flumina & super fon-
tes aquarum: & factus est sanguis. * Et 5
audiui angelum "aquatū" dicentē: Iu-
stus es Domine, quies, & qui eras, san- 6
ctus, "quia" hæc iudicasti: "quia" sangui-
nem sanctorū & Prophetarū effude-
runt, & sanguinē eis dedisti bibere: di-
gni enim sunt. * Et audiui alterum di-
centem: Etiam Domine Deus omni-
potens vera & iusta iudicia tua. * Et 7
quartus angelus effudit phialā suam
in solem, & datū est illi æstu affligere
homines & igni: * & æstuauerunt ho-
mines æstu magno, & blasphemaue-
runt nomen Dei habentis potestatem
super has plagas, neq; egerunt poeni-
tentiam vt darent illi gloriā. * Et quin- 10
tus

*angelus
ms q.

=5 ms. Pr.

*quartū o

*qui msq.

=msq.

- tus-angelus⁷ effudit phialam suā su-
per sedem bestiae: & factū est regnum
eius tenebrosū, & commanducaue-
runt linguas suas prae dolore: ⁷ & bla-
sphemauerunt Deū cæli prae dolori-
bus & vulneribus suis, & nō egerunt
pœnitentiam ex operibus suis. ⁷ Et se-
xtus-angelus⁸ effudit phialā suam in
flumen illud magnum Euphrātem: &
siccauit aquā eius, vt prępararetur via
regibus ab ortu solis. ⁹ Et vidi de ore
draconis, & de ore bestiae, & de ore
pseudoprophetae⁹ spiritus tres immū-
dos in modū ranarū. ⁹ Sunt enim spi-
ritus dæmoniorū facientes signa, &
procedunt ad reges totius terræ con-
gregare illos in prælium ad diem ma-
gnū omnipotentis Dei. ¹⁰ ¶ Ecce ve-
nio sicut fur: ¹⁰ ¶ Beatus qui vigilat, &
custodit vestimēta sua, ne nudus am-
bulet, & videant turpitudinem eius.
¹¹ ⁷ Et congregabit illos in locū qui vo-
catur Hebraicē Armagedon. ¹¹ Et septi-
mus-angelus¹¹ effudit phialam suā in
aërem, & exiuit vox magna de tēplo
à throno dicens: Factum est. ¹² ⁷ Et facta
sunt fulgura, & voces, & tonitrua, &
terræ motus factus est magnus, qualis
nunquā fuit ex quo homines fuerunt
super terrā, talis terræ motus, sic ma-
gnus. ¹³ ⁷ Et facta est ciuitas magna in
tres partes: & ciuitates Gentīū cecide-
runt. Et Babylon magna venit in me-
moriā ante Deū, dare illi calicē vini
indignationis iræ eius. ¹⁴ ⁷ Et omnis in-
sula fugit, & montes non sunt inuēti.
¹⁵ ⁷ Et grando magna sicut talentum de-
scēdit de cælo in homines: & blasphe-

-msq.

-msq.

exire
ms. Pr.

sup. 3.3.

mat. 24.

42.44.

Luc. 12.39

40.

1 Cor. 5.3.

-msq.

600 Apocalypſis. CAP. XVII.
mauerunt Deum homines propter
plagam grandinis: quoniam magna
facta eſt vehementer.

CAP. XVII.

ET venit vnus de ſeptem angelis qui
habebant ſeptem phialas, & locu-
tus eſt mecum dicens, Veni, oſtendam
tibi damnationē meretricis magnæ,
quæ ſedet ſuper aquas multas, & cum
qua fornicati ſunt reges terræ, & in-
ebriati ſunt qui inhabitant terram de
vino prostitutionis eius. & Et abſtulit
me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mu-
lierem ſedentem ſuper beſtiam cocci-
neam, plenā nominibus blaſphemiæ,
habentē capita ſeptem, & cornua de-
cem. & Et mulier erat circumdata pur-
pura & coecino, & inaurata auro, &
lapide pretioſo, & margaritis, habens
poculū augeum in manu ſua plenum
"abominatione" & immūditia forni-
cationis "eius". & Et in fronte eius no-
men ſcriptum, Myſteriū: Babylō ma-
gna, mater fornicationum & abomi-
nationum terræ. & Et vidi mulierem
ebriā de ſanguine ſanctorū, & de ſan-
guine martyrum Ieſu. Et miratus ſum
cū vidiffem illā admiratione ma-
gna. & Et dixit mihi angel⁹: Quare mi-
raris? Ego dicam tibi ſacramentū mu-
lieris, & beſtiæ quæ portat eam, quæ
habet capita ſeptem & cornua decem.
& Beſtia quā vidifti fuit, & non eſt, &
aſcēſura eſt de abyſſo, & in interitum
ibit: & mirabuntur inhabitantes ter-
ram (quorum nō ſunt ſcripta nomi-
na in libro vitæ à conſtitutione mun-
di) videntes beſtiam quæ erat, & non
eſt. & Et

"abomi-
nationū
II. Ms. Pr.
G.
"Pr. legit:
plenum
abomi-
nationū
& immū
ditæ for-
nicatio-
nis totius
terræ. Cui
conſentit
Arelia
Gizcus.

CAP. XVIII. Apocalypsis. 601

- 9 est. Et hic est sensus, qui habet sapien-
tiam. Septēcapita: septē montes sunt,
super quos mulier sedet, & reges se-
ptem sunt. 10 Quinq; ceciderunt, vnus
est, - & alius nondū venit: & cū ve-
nerit, oportet illum breue tēpus ma-
nere. 11 Et bestia quæ erat & non est: &
ipsa octaua est, & de septem est, & in
interitū vadit. 12 Et decem cornua quæ
vidisti: decem reges sunt, qui regnum
nondū acceperunt, sed potestātē tan-
quam reges vna hora accipient post
bestiam. 13 Hi vnum consilium habent
& virtutem: & potestatem suā bestia
tradent. 14 Hi cum Agno pugnabunt, &
Agnus vincet illos, quoniam Domi-
nus dominorum est, & Rex regum, &
qui cum illo sunt, vocati, & electi, &
fideles. 15 Et dixit mihi: Aquæ quas vi-
disti vbi meretrix sedet: populi sunt,
& Gentes, & linguæ. 16 Et decem cor-
nua quæ vidisti in bestia: hi odiēt for-
nicariam, & desolatā facient illam &
nudam, & carnes eius manducabunt,
& ipsam igni concremabunt. 17 Deus
enim dedit in corda eorum, vt faciant
quod placitum est illi: vt dēt regnum
suum bestia, donec consummentur
verba Dei. 18 Et mulier quam vidisti: est
ciuitas magna, quæ habet regnum su-
per reges terræ.

CAP. XVIII.

- 1 ET post hæc vidi aliū angelum
descendētem de cælo, habentem
potestatem magnā: & terra illumina-
ta est à gloria eius. 2 Et exclamauit in
fortitudine dicens, Cēcidit cēcidit
Babylon magna: & facta est habitatio
dæmo-

-7 MS. G.

accipiūt
5 MS. Pr. G
cum be-
stia Pr.
quomodo
G. rectissi-
mē vertū-
tur.

1 Tim. 6, 13
Inf. 19, 16.

forti vo-
ce 18 MS.
G. Q. n.
1/a. 21, 22

Ier. 51, 8.

Sap. 14, 8.

dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis volucris immunda & odibilis: quia de vino iſtæ fornicationis eius biberunt omnes gentes: & reges terræ cum illa fornicati sunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum eius diuites facti sunt. ¶ Et audiui aliam vocem de cælo, dicentem: Exite de illa populus meus: vt ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiat.

¶ Domi-
nus ms. q.

¶ Quoniam peruenerunt peccata eius vsque ad celum, & recordatus est Deus iniquitatum eius. ¶ Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis: & duplicate duplicia secundum opera eius: In poculo quo miscuit, miscete illi duplum.

Isa. 47, 8.

¶ Quantum glorificauit se, & in delictis fuit: tantum date illi tormentum & luctum: quia in corde suo dicit, Sedeo regina: & vidua non sum, & luctum non videbo. ¶ Ideo in vna die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, & igne combureretur: quia fortis est

* Domi-
nus R. G.
¶ iudica-
uit 4 ms.
R. G.

* Deus qui iudicabit illam. ¶ Et flebunt, & plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, & in delictis vixerunt, cum viderint fumum incendij eius: longè stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Væ, væ, ciuitas illa magna Babylō, ciuitas illa fortis: quoniam vna hora venit iudicium tuum. ¶ Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam:

¶ margariti ms. G.
¶ coccini
¶ ms. R. G.

¶ quoniam merces eorum nemo emet amplius, merces auri & argenti & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & coccij, & omne lignum

CAP. XVII. Apocalypsis. 603

- lignum thyinum, & omnia vasa ebo-
 ris, & omnia vasa de lapide pretioso,
 13 & æraméro, & ferro, & marmore, [¶] &
 "cinnamómum", [¶] & odoramentorú, [¶] cinna-
 E & vnguenti, & thuris, & vini, & olei, [¶] momi Pr.
 & similæ, & tritici, & iumétorum, & [¶] Q. n.
 ouium, & equorum, & rhedarum, & [¶] * & amo-
 mancipiorú, & animatum hominú. [¶] mum •
 14 [¶] Et poma desiderij animæ tuæ dis-
 cesserút à te, & omnia pingua & præ-
 clara perierunt à te, & amplius illa
 15 iam nō inuenient [¶] Mercatores [¶] ho-
 rum [¶] qui diuites facti sunt, ab ea lon- [¶] homi-
 gè stabunt propter timorem tormen- [¶] num •
 16 torum eius, flentes ac lugentes, [¶] &
 dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna,
 quæ amicta erat bysso, & purpura, &
 cocco, & deaurata erat auro, & lapide
 17 pretioso, & margaritis: [¶] quoniã vna
 hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ: &
 omnis gubernator, & omnis qui in
 lacu nauigat, & nautæ, & qui in mari
 18 operantur, longè steterút, [¶] & clama-
 uerunt videntes locum incendij eius,
 dicentes, Quæ similis ciuitati huic
 19 magnæ? [¶] Et miserunt puluerem super
 capita sua, & clamauerunt flentes &
 lugentes, dicentes: Væ, væ, ciuitas il-
 la magna, in qua diuites facti sunt
 omnes qui habebant naues in mari de
 20 pretij eius: quoniam vna hora deso-
 lata est. [¶] Exulta super eam cælum [¶] &
 sancti Apostoli & Prophetæ: quoniã [¶] Exultare
 iudicauit Deus iudicium vestrum de [¶] super eã
 21 illa. [¶] Et sustulit vnus Angelus fortis [¶] cæli 7 Ms.
 lapidem quasi molarem magnum, & [¶] Pr.
 G misit in mare dicens, Hoc impetu
 mittetur Babylon ciuitas illa magna:
 & vltiã

& ultra iam non inuenietur. ²³ Et vox
citharædorum, & musicorum, & ti-
bia canentium & tuba, non audietur
in te amplius, & omnis artifex om-
nis artis nō inuenietur in te amplius,
& vox molæ non audietur in te am-
plius, ²³ & lux lucernæ non lucebit in
te amplius, & vox sponsi & sponsæ
non audietur adhuc in te: quia merca-
tores tui erant principes terræ, quia in
veneficiis tuis errauerunt omnes gē-
tes. ²⁴ Et in ea sanguis prophetarum &
sanctorum inuentus est; & omnium
qui interfecti sunt in terra.

CAP. XIX.

¹ tubarū o

¹ Salus &
virtus, &
gloria Dei
nostri R.
G. Q. n.

³ dixit R.
G.

⁶ tubæ o

¹ Post hæc audiui quasi vocē ¹ turba-
rum ^A multarū in cælo dicentium:
Allelu-Ia. ² Laus, & gloria, & virtus
Deo nostro est: ² quia vera, & iusta iu-
dicia sunt eius qui iudicauit de mere-
trice magna, quæ corrupit terram in
prostitutione sua, & vindicauit san-
guinem seruatorum suorum de mani-
bus eius. ³ Et iterum ³ dixerunt: Alle-
lu-Ia. Et fumus eius ascendit in secu-
la seculorum. ⁴ Et ceciderunt seniores
viginti quatuor, & quatuor animalia,
& adorauerunt Deum sedētem super
thronum, dicentes: Amen, Allelu-Ia.
⁵ Et vox de throno exiuit, dicēs, Lau-
dem dicite Deo nostro omnes serui ei-
us: & qui timetis eum pusilli & ma-
gni. ⁶ Et audiui quasi vocem ⁶ turba-
magnæ, & sicut vocem aquarū mul-
tarum, & sicut vocem tonitruorum
magnorum, dicentium, Allelu-Ia:
quoniam regnauit Dominus Deus
noster omnipotens. ⁷ Gaudeamus &
exulte-

CAP. XIX. Apocalypsis. 605

- exultemus, & demus gloriam ei: quia
 B venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius
 8 præparauit se. ¶ Et datū est illi vt coo-
 periat se byssino splendenti & candi-
 do. Byssinū enim: iustificationes sunt
 9 sanctorum. ¶ Et dixit mihi: Scribe,
 ¶ Beati qui ad cœnam nuptiarū agni
 vocati sunt. Et dixit mihi: Hæc verba
 10 Dei, vera sunt. ¶ Et cecidi ante pedes
 eius, vt adorarem eum. Et dicit mihi,
 Vide ne feceris: conseruus tuus sum,
 & fratrum tuorum habentium testi-
 monium Iesu. Deum adora. Testimo-
 nium enim Iesu, est spiritus prophē-
 tiæ. ¶ Et vidi cælum apertum, & ecce
 11 equus albus: & qui sedebat super eum
 vocabatur Fidelis & Verax, & ^{in 2 Ms.} cum
 12 iustitia iudicat & pugnat. ¶ Oculi au-
 tem eius sicut flamma ignis, & in ca-
 pite eius diademata multa: habēs no-
 men scriptum, quod nemo nouit nisi
 13 ipse. ¶ Et vestitus erat veste aspersa
 sanguine: & ^{vocatur} nomen eius,
 14 Verbum Dei. ¶ Et exercitus qui sunt
 C in cælo, sequebantur eum in equis al-
 bis, vestiti byssino albo & mundo.
 15 ¶ Et de ore eius procedit gladius ^{acu-}
 tus: vt in ipso percutiat Gentes. ¶ Et
 ipse reget eas in virga ferrea: & ipse
 calcatur torcular vini furoris iræ Dei
 16 omnipotentis. ¶ Et habet in vestimē-
 to & in femore suo scriptum: ¶ Rex
 Regum, & Dominus dominantium.
 17 ¶ Et vidi vnum Angelum stantem in
 sole, & clamauit voce magna dicens
 omnibus auibz quæ volabant per
 medium cæli, Venite & congregami-
 18 ni ad cœnam magnam Dei: vt man-
 ducetis

Mat. 22, 2.

Luc. 14.

Inf. 18, 9.

in 2 Ms.

G.

Isa. 63, 1.

voca-
tur Ms.ex vtra-
que parte

Ms. R: Pr.

G. Q. n.

Psal. 2, 9.

Sup. 17, 14.

1 Tim. 6, 15

ducentis carnes segum, & carnes tribu-
 norum, & carnes fortium, & carnes
 equorum, & sedentium in ipsis, &
 carnes omnium liberorum & seruo-
 rum, & pusillorum & magnorum. [¶] Et ¹⁹
 vidi bestiam & reges terræ, & exerci-
 tus eorum congregatos ad faciendum
 prælium cum illo qui sedebat in equo
 & cum exercitu eius. [¶] Et apprehensa ²⁰
 est bestia & cū ea pseudopropheta: qui
 fecit signa coram ipso, quibus seduxit
 eos qui acceperunt charactêre bestie, &
 qui adorauerunt imaginem eius. Viii
 missi sunt hi duo in stagnū ignis [¶] ar-
 dentis & sulphure: [¶] Et cæteri occisi ²¹
 sunt in gladio sedētis super equū, qui
 procedit de ore ipsius: & omnes aues
 saturatę sunt carnib⁹ eorū. C A P. XX.

ET vidi angelum descendantē de
 cælo, habentem clauem abyssi, &
 catenam magnam in manu sua. [¶] Et
 apprehendit draconem serpētem an-
 tiquum, qui est diabolus & satanas, &
 ligauit eum per annos mille. [¶] & misit
 eum in abyssum, & clausit, & signa-
 uit super illum, vt non seducat am-
 plius gentes donec consummentur
 mille anni. & post hæc oportet illum
 solui modico tempore. [¶] Et vidi sedes: ⁴
 & sederunt super eas, & iudicium da-
 tum est illis, & animas decollatorum ^B
 propter testimonium Iesu, & propter
 verbum Dei. & qui non adorauerunt
 bestiam, neque imaginem eius, nec
 acceperunt charactêrem eius in frō-
 tibus aut in manibus suis, & vixerūt,
 & regnauerūt cum Christo mille an-
 nis. [¶] Cæteri mortuorū non vixerunt, ⁵
 do-

ardens
 2 MS. Alia
 nonnulla
 legunt:
 ardentis
 sulphure.
 Pr. habet:
 ardentis
 igne &
 sulphure.
 Græca le-
 gunt: ar-
 dens in
 sulphure.

MS.
 Pa. G.

- donec consummentur mille anni. Hæc
 6 est resurrectio prima. ¶ Beatus & san-
 ctus qui habet partem in resurrectio-
 ne prima. in his secunda mors nō ha-
 bet potestatem: sed erunt sacerdotes
 Dei & Christi: & regnabunt cum illo
 7 mille annis. ¶ Et cū consummati *Exec. 3 9, 20*
 fuerint mille anni, soluetur Satanas
 de carcere suo, & exhibit, & seducet
 C Gentes quæ sunt super quatuor angu-
 los terræ, Gog. & Magog, & congre-
 gabit eos in prælium, quorum nume-
 8 rus est sicut arena maris. ¶ Et ascende-
 runt super latitudinem terræ, & cir-
 cuierunt castra Sanctorum, & ciuita-
 9 tem dilectam. ¶ Et descendit ignis à
 10 Deo de caelo, & deuorauit eos: ¶ &
 Diabolus qui seducebat eos, missus
 est in stagnum ignis & sulphuris, vbi
 & bestia & pseudopropheta crucia-
 buntur die ac nocte in secula seculo-
 11 rum. ¶ Et vidi thronum magnū can-
 didum, & sedentem super eum, à cu-
 ius conspectu fugit terra & cælum, &
 12 locus non est inuentus eis. ¶ Et vidi
 mortuos magnos, & pusillos stantes
 in conspectu throni, & libri aperti
 sunt: & alius liber apertus est, qui est
 vitæ: & iudicati sunt mortui ex his
 quæ scripta erant in libris secundum
 13 opera ipsorum. ¶ & dedit mare mor-
 tuos qui in eo erant, & mors & infer-
 nus dederunt mortuos suos qui in ip-
 sis erant, & iudicatum est de singulis
 14 secundum opera ipsorum. ¶ Et infer-
 nus & mors missi sunt in stagnum
 15 ignis. Hæc est mors secunda. ¶ Et qui
 non inuentus est in libro vitæ scri-
 ptus,

¶ corū Pr.
 ¶ ab eis

pius, missus est in stagnum ignis.

CAP. XXI.

Isa. 65, 17

66, 21.

2 Pet. 3, 13

Isa. 25, 8.

Sup. 7, 17.

quia

Ms. R. Pr.

G.

Isa. 43, 19.

2 Cor. 5, 17

Sup. 1, 8.

Inf. 2, 2, 12.

ET vidi cælum nouum, & terram ¹
nouam. ¶ Primum enim cælum, ^A
& prima terra abiit, & mare iam non
est. ¶ Et ego Iohannes vidi sanctam ²
ciuitatem Ierusalem nouam descen-
dentem de cælo, à Deo paratam, sicut
sponsam ornatam viro suo. ¶ Et audi- ³
ui vocem magnam de throno dicen-
tem: Ecce tabernaculum Dei cum ho-
minibus, & habitabit cum eis. Et ipsi
populus eius erunt: & ipse Deus cum
eiserit eorum Deus. ¶ & absterget ⁴
Deus omnem lachrymam ab oculis ^B
eorum: & mors vltra non erit. neque
luctus, neque clamor, neque dolor e-
rit vltra, quæ prima abierunt. ¶ Et di- ⁵
xit qui sedebat in throno, ¶ Ecce no-
ua facio omnia. Et dixit mihi: Scribe,
quia hæc verba fidelissima sunt & ve-
ra. ¶ Et dixit mihi: Factum est, ego sum ⁶
& initium & finis. Ego sum ieiuna-
bo de fonte aquæ vitæ, gratis. ¶ Qui ⁷
vicerit, possidebit hæc, & ero illi Deus:
& ille erit mihi filius. ¶ Timidis au- ⁸
tem & incredulis, & execratis, & ho-
micidis, & fornicatoribus, & vene-
ficis, & idololatriis, & omnibus men-
dacibus, pars illorum erit in stagno ar-
denti igne & sulphure, quod est mors
secunda. ¶ Et venit vnus de septem an- ⁹
gelis habentibus phialas plenas se-
ptem plagis nouissimis, & locutus est
mecum, dicens, Veni, & ostendam ti-
bi sponsam, vxorem Agni. ¶ Et sustu- ¹⁰
lit me in spiritu in montem magnum
& altum: & ostendit mihi ciuitatem
sanctam

- sanctam Ierusalem descendentem de
 11 cælo à Deo, habentem claritatē Dei.
 D & lumen eius simile lapidi pretioso
 tanquam lapidi ^{iaspidis}, sicut cry- ^{iaspidi}
 12 stallum. Et habebat murū magnum ^{crystalli-}
 & altum, habentem portas duode- ^{zanti G.}
 cim, & in portis angelos duodecim, ^{Q. n.}
 & nomina inscripta, quæ sunt no- ^{angulos}
 mina duodecim tribuum filiorū Is- ^O
 13 rael. Ab oriente portæ tres: & ab A-
 quilone, portæ tres: & ab Austro, por-
 14 tæ tres: & ab occasu, portæ tres. Et
 murus ciuitatis habens fundamenta
 duodecim: & in ipsis duodecim no-
 mina, duodecim Apostolorum Agni.
 15 Et qui loquebatur mecum, habebat
 mensuram arundineam auream, ut ^{arundi-}
 metiretur ciuitatem & portas eius, & ^{nem 6}
 16 murum. Et ciuitas in quadro posita ^{MS. Pr. G.}
 E est, & longitudo eius tanta est, quan- ^{Q. n.}
 ta & latitudo: & mensus est ciuitatem
 de arundine per stadia duodecim mil-
 lia, & longitudo & altitudo & latitu- ^{aurea}
 17 do eius æqualia sunt. Et mensus est ^{MS q.}
 murum eius cētum quadraginta qua-
 tuor cubitorum, mensura hominis
 18 quæ est angeli. Et erat structura mu-
 ri eius ex lapide iaspide: ipsa verò ci-
 uitas aurum mundum, simile vitro
 19 mundo. Et fundamenta muri ciui-
 tatis, omni lapide pretioso ornata.
 Fundamentum primum, iaspis: se-
 cundum, saphirus: tertium, calcedo-
 20 nius: quartum, smaragdus: quintum,
 sardonix: sextum, sardius: septimum,
 chrysolithus: octauum, beryllus: no-
 num, topazius: decimum, chrysopra-
 sus: vndecimum, hyacinthus: duode-
 cimū.

610 Apocalypsis. CAP. XXII.
 cinum, amethystus ? Et duodecim 21
 portæ: duodecim margaritæ sunt, per
 singulas: & singulæ portæ, erant ex
 singulis margaritis: & platea ciuita-
 tis aurum mundum, tâquam vitrum
 perlucidum. ? Et templum non vidi in 22
 ea. Dominus enim Deus omnipotens G
 templum illius est & Agnus. ? Et ci- 23
 uitas non eget sole neque luna, vt lu-
 ceant in ea, nam claritas Dei illumi-
 nauit eam, & lucerna eius est Agnus.
 ? Et ambulabunt Gentes in lumine 24
 eius: & reges terræ afferent gloriam
 suam & honorem in illam. ? Et por- 25
 tæ eius non claudêtur per diem, nox
 enim non erit illic. ? Et afferent glo- 26
 riam & honorem gentium in illam
 ? Non intrabit in eam aliquod coin- 27
 quatum, aut abominatiônê faciens
 & mendacium, nisi qui scripti sunt in
 libro vitæ Agni.

CAP. XXII.

vitæ Ms ET ostendit mihi fluuium aquæ I
 R. PR. G. vitæ, splendidum tanquam cry- A
 stallum, procedentem de sede Dei &
 Agni. ? In medio plateæ eius, & ex 2
 vtraque parte fluminis lignum vitæ,
 afferens fructus duodecim, per men-
 ses singulos reddens fructum suum,
 & folia ligni ad sanitatem Gentium.
 ? Et omne maledictum non erit am- 3
 plius: & sedes Dei & Agni in illa erût,
 & serui eius seruient illi. ? Et videbût 4
 faciem eius: & nomen eius in fronti-
 bus eorum. ? Et nox ultra non erit: 5
 & non egebunt lumine lucernæ, ne-
 que lumine solis, quoniam Domi-
 nus Deus illuminat illos, & regna-
 bunt

- 6 bunt in secula seculorum. ? Et dixit nabit ms.
 mihi, Hæc verba fidelissima sunt & R. PL. G.
 B vera. Et Dominus Deus spirituum Textus cō
 prophetarum misit Angelum suum formis est
 ostendere seruis suis quæ oportet fie. G q.
 7 ricitō. ? Et ecce venio velociter. Bea-
 tus qui custodit verba prophetiæ li-
 8 bri huius. ? Et ego Iohannes qui au-
 diui, & vidi hæc. ¶ Et postquam au-
 didissem & vidissem, cecidi vt adora-
 rem ante pedes angeli, qui mihi hæc
 9 ostendebat. ? & dixit mihi, Vide ne fe-
 ceris, conseruus enim tuus sum, &
 fratrum tuorum prophetarū, & eo-
 rum qui seruant verba libri huius.
 10 Deum adora. ? Et dicit mihi, Ne sig-
 C naueris verba prophetiæ libri huius.
 11 tempus enim prope est. ? Qui nocet
 noceat adhuc: & qui in sordibus est
 fordescat adhuc: & qui iustus est, ius-
 12 tificetur adhuc: & sanctus sanctifi-
 cetur adhuc. ? Ecce venio citō, & mer-
 ces mea mecum est, reddere vnicuiq;
 13 secundum opera sua. ? ¶ Ego sum α &
 ω, primus & nouissimus, principium
 14 & finis. ? Beati qui lauant stolas suas:
 vt sit potestas eorum in ligno vitæ,
 15 & per portas intrent in ciuitatē. ? Fo-
 ris canes & venefici, & impudici, &
 homicidæ, & idōlis seruientes, & om-
 nis qui amat & facit mendacium. ni o.
 16 ? Ego Iesus misi angelum meum, te-
 stificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego
 17 sum radix & genus Dauid, stella splē-
 dida & matutina. ? Et Spiritus &
 sponsa dicunt, Veni. Et qui audit,
 dicat, Veni. Et qui sitit, veniat: ¶ & qui
 18 vult, accipiat aquam vitæ gratis. ? Con-
 testor

Sup. 10, 10.

prophe-
tiæ ms q.
pr.iustitiā
faciat
ms. G. Q. nIsa. 41, 4.
44, 6.
Eup. 1, 2.
21, 6.
Q. n.
in san-
guine ag-

Isa. 55, 1.

612 Apocalypsis. CAP. XXII.
testor enim omni audienti verba pro-
phetiæ libri huius, Siquis apposuerit
ad hæc: apponet Deus super illum
plagas scriptas in libro isto. Et si quis¹⁹
diminuerit de verbis libri prophetiæ
huius: auferet Deus partem eius de
libro vitæ, & de ciuitate sancta, & de
his quæ scripta sunt in libro isto. ²⁰
Cito qui testimonium perhibet isto-
rum. Etiam venio cito: Amen. Veni
Domine Iesu. Gratia Domini nostri
Iesu Christi cum omnibus vobis.

AMEN.

NOTA-

N
N
TH
A
I
C
este
vert
que
nusc
prio
man
& ea
C
dam
cibu
Gra
text
mar
loci
statu
aper
C
addi
Lati

NOTATIO-
NES IN NOVVM
TESTAMENTVM, QVÆ
AD DIIVDICANDAS LE-
CTIONES DIVERSAS
CONDVCANT.

IN EVANGELIVM SE-
CVNDVM MATTHÆVM.

Capitis tertij versu decimosexto, *sum-
per ipsum*. Illa vnius manuscripti le-
ctio, eius quod à Parisiensibus no-
tatum est, S. Germani lati, minimè
est contemnenda: sic enim rectè & Græca
vertuntur, & Syra. Cæterum, altera *super se*,
quæ vulgò recepta est, estq; in omnibus ma-
nuscriptis nostris, numero triginta tribus, ac
prioribus Typographorum editionibus, ger-
mana interpretis translatio esse videtur: nam
& eam Græca, necnon Syra, admittunt.

Cap. 4. v. 10. *Τὸ retro*, quamuis in quibus-
dam tum Latinorum, tum Græcorum codi-
cibus reperiatur; in plerisque Latinorum, &
Græcorum non paucis, denique in Syrico
textu, non inuenitur. Hieronymus, Druth-
marus, Anselmus, & Euthymius, in proprio
loci commentario, postremò Origenes tra-
ctatu in Matthæum primo, id se non legisse
apertissimè docent.

C. 5. v. 23. In Græcis codicibus & Syris
additur *temere seu sine causa*: id quod & in
Latino vno inuenimus. Addunt id & Tra-
ctato-

Notationes in variis

statores, inter Græcos, Euthymius, Theophylactus, auctor operis imperfecti, Chrysostomus; inter Latinos, Augustinus, hunc enarrantes locum. Porro Hieronymus*, et si in quibusdam codicibus reperiri fateatur, radi vult, eo quod, in veris & antiquis plerisque, non inveniatur. Augustinus quoque libri primi retractationum capite decimonono, & D. Anselmus in proprio commentario, Græcis libris non addi testantur: quibus hodie consentit Vaticanus, ad quem castigatus fuit codex, quondam doctissimi & pietate præstantissimi viri, D. Vuerneri Neomagi, S. Theologiæ Licentiati, & Atrebatensis collegij Præsidis; quo vsi, & mirum in modum adiuti fuimus.

C. 5. v. 39. In multis Latinis codicibus olim non fuisse *dexteram*, testis est August. cap. 30. lib. 1. de sermone Domini in monte. Fuisse autem in exemplaribus Græcis, quibus maior fides adhibenda fuerit, ibidem testatur: sicut hodie, & à Latinis, & à Syris, & à Græcis, concorditer legitur.

C. 6. v. 4. Multa Latina exemplaria, teste Augustino in hunc Domini sermonem*, addunt *palam*. Addit & vnum eorum quæ hodie exstant, quod Parisienses S. Germani latum dixerunt, *in palam*. Consentiant Syri; conformia sunt Græca; non ea solum, quæ nunc passim exstant, sed & ea quibus vsi sunt interpretes Græci, Chrysostomus, auctor operis imperfecti, Theophylactus, Euthymius. Veruntamen, in iis exemplaribus Græcis, quæ olim consuluit Augustinus, lectum non fuit: quamobrem, non putasse se ait, de eo aliquid disserendum esse. Nunc etiam, in Græco Vaticanæ Bibliothecæ codice, haud additur; nec in vllis est Latinis libris eorum omnium quos nos vidimus. Neque Zegerus ac Hen-

In cap. 5.
Masi. & l.
2. aduersus
Pelag.

Circa init.
l. 2.
ex tñ & a
repp.

Noui Test. Lectiones.

ad Hentenius castigatores quenquam obseruauere, quin & eum quem Parisienses obseruauerunt, ad Græca suspicio mihi est immutatum.

C. 6. v. 6. Etiam hic addunt, cum Syris, plerique codices Græci, ἐν τῷ φανερό *in manifesto*, consentiuntque interpretes Græci. Attamen, exemplar Vaticanum, iterum consonat Latinis libris, quorum hic nec Parisienses ullam notarunt varietatem.

C. 6. v. 11. Quidam, pro *super substantialem*, *quotidianum* scripserunt, quia sic orationem orantes dominicam dicamus, ita, nimirum, ut à primis ecclesiæ fidelibus accepimus, qui ante Hieron. *quotidianum* etiam in Matthæi euangelio legerunt. Porro B. Hieronymus *super substantialem* transtulit, nobisque dedit.

C. 6. ver. 13. August. lib. 2. de serm. Dom. in monte cap. 14. aliisque locis legit, *Et ne nos inferas in tentationem*, quod ad Græcam vocem εἰσεύχης magis accedit. Meminit autem & nostræ lectionis, his verbis: Nonnulli codices habent *inducas*, quod tantum de valere arbitror: nam ex vno Græco, quod dictum est εἰσεύχης, utrumque translatum est.

C. 6. v. 18. Non pauci Græcè impressorum librorum tertio hic addunt, ἐν τῷ φανερό *in manifesto*: id quod Syrici, & Græci manuscripti præsertim, cum Latinis, hoc loco ignorant.

C. 7. v. 12. Cyprianus, sermone de oratione Dominica, legit: *Quacunque volueritis, ut faciant vobis homines bona: ita & vos facite illis*. Similiter legit Augustinus libro in hunc Domini sermonem posteriore: annotat autem hunc in modum: In Græcis exemplaribus sic inuenimus: Omnia ergo q. vul. ut fac. v. homines, ita & vos fac. illis. Sed ad

Notationes in varias

manifestationem sententiæ, puro à Latinis additum *bona, &c.* Intelligendum est ergo plenam esse sententiā, & omnino perfectam, etiam si hoc verbum non addatur. Hæc & alia in eandem rem Augustinus. Hodie, nec in Latinis, nec in Syriacis, nec in Græcis codicibus, verbum hoc additur.

C. 10. v. 8. Exemplaria Parisiensium Græca decem, & Syriaca Imperatoris editio, tollunt id quod dicitur de suscitandis mortuis: quod neque reperitur apud interpretes Gregos Theophylactum atq; Euthymium. Hieronymus quoque, in commentariis, cum cetera enumeret, huius non meminit. In vno Latino scripto, litera signato, compertimus non legi. In cæteris verò omnibus nostris libris, & in Græcis plerisque eorum quos typographi ediderunt, demque in Syriaca Regis editione, minimè deest. Sed, in Syriaca quidem Regis editione & Græcis libris, post id, *suppositos mundate*, in Latinis autem, ante id ponitur.

C. 10. v. 12. Dicentes: *Pax huic domui.* Verba ista, ex Evangelio Lucae, huc esse translata, suspicari liceat. In vno namque emendatissimo scripto, quod eximius M. N. Hunnius connumeravit, non legitur: in alterius margine, adscriptum erat, ita vt apud Lucam esset: *Primum dicite, Pax huic domui.* A plerisque Græcis codicibus & Syriaco Evangelio tolluntur. Quidam, in Græcis Chrysostomi commentariis non addi, testatur. Nos, in Euthymio, non inuenimus. Hieronymo denique ea non lecta, commentarius textui ad stipulans docet. Reperiuntur tamen in libris Græcis nonnullis, Latinis plurimis, & Hilarij canone decimo.

C. 11. v. 23. Hieronymus, in altero exemplari reperisse se scribit: *Et in Capharnaum.*

que

Noui Test Lectiones.

que usque in calum exaltata es, usque ad inferna descendes. Sicque legunt, cum Syris, Græci & codices, & interpretes. Notum tamen exemplar Græcum ad Vaticana collatum, & Parisiense, Italicum, conformiter nostro textui habent, *ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἔσονται οἱ ἄγγελοι τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου*.

C. 12 v. 20. D. Hieronymus, respondens secundæ quæstioni Algasia, verba ista: *Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium*; siue iuxta septuaginta: *Splendebit & non ceteretur, donec ponat super terram iudicium*; omissa (dicitur) primi scriptoris errore. Enarrans autem 41. Isaia caput, ambiguus loquitur, vel à Matthæo euangelista nō posita, vel inter iudicium & iudicium media, scriptoris errore sublata. Quidam id sentire malint, certo consilio ab Euangelista nō posita.

C. 16. Secundum & tertium versus, testatur Hieronymus, in plerisque codicibus non haberi: quos Origenes, hoc Matthæi caput edisserens, non agnoscit. Ab aliis verò omnibus Latinis & Græcis Tractatoribus, veteribus ac recentioribus, quotquot viderimus, versus hos enarrari; & in Latinis, Græcis, ac Syricis, hodie, libris, constantiter legi; denique ad quintum Euangeliorum canonem, in quo cum Luca Matchæus conuenit, ab Eusebio Casariensi olim ieferri, obseruauimus.

C. 19. v. 17. Græca & Syra, Græciq; interpretes, Euthymius & Theophylactus, habent etiam in Matthæo: *Quid me dicis bonum? nemo bonus, nisi unus Deus*. quo modo & Hieronymus legisse, tum ex proprio loci commentario, tum ex libro de Trinitate nōno, manifestum satis esse videtur. Cæterum, exemplaria quædam Græca, Latinis libris consonantia

Notationes in varias

nantia, legunt *τί με ἐλογίζεσθε ὡς ἀνθρώ-
δου; εἰς τοῦτο ὡς ἀνθρώπος*. sed non addunt
ὁ δὲ θεός. Origenes, tractatu octauo in Mat-
thæum, vtramque lectionem ponit atque ex-
ponit. Augustinus, secundo de consensu,
Matthæi Euāgelio hoc, Marci & Lucæ illud
tribuit, id quod vero simillimum est.

C. 20. v. 22. & 23. Græci & Syri codices,
Græcis interpretibus suffragantibus, de ba-
ptismo non nihil addunt. Libris nostris, qui
istud in solo habent Marco, astipulantur D.
Hilarius, Ambrosius, Hieronymus, & ex-
emplaria Græca Parisiensium duo, C. 11.

L. c. de fide
cap. 3.

Cap. 20. v. 23. *Vobis*, nec in Græcis repe-
ritur, nec in Syris, ut neque apud Græcos in-
terpretes, Chrysostomum, Theophylactum,
& Euthymium. Augustinus etiam, lib. 1. de
Trinit. cap. 12. omnino, non legisse videtur,
quamuis semel aut iterum addatur.

Cap. 21. v. 5. Propheta cap. 9. *asinum* habet;
illa est enim eius loci longe verisimilior le-
ctio. Dicitio etiam *ὄνος*, in Græco Matthæi tex-
tu posita, *asinum* transferri potest; maxime
cū articulo careat: vnde Græcanicus Scho-
liastes sic intellexit. Denique Syriaca dicitio

ܐܝܢܐ

Chamoro eadē cum illa qua
propheta utitur, *ܐܝܢܐ*, *asinū*

plerumque significat. Verūm, non sic legunt,
asinum inquam, in Matthæo, Latini codices:
asinam habent B. Hieronymo & B. Augusti-
no suffragantibus. fortē, quia, mandatum de
asina cum pullo adducenda præcedit, & nar-
ratio de adducta cum pullo asina sequitur:
Interpres, similiter vertendum esse Prophetæ
vaticinium, existimauit; ita nimirum, *vt.* &
asinum & pullum manifestē complecteretur.

C. 21. v. 30. Varia est hoc loco Græcorum
codicum

Noui Test. Lectiones.

codicum lectio. Quidam *ναὶ κύριε*; quidam *ἐν τῷ κύριε ἐν τῷ πνεύματι*. Plærique, quotquot nos vidimus, *ἐν τῷ κύριε* legunt. Prima lectio, apud Origenem reperitur: Secunda, Latinis exemplaribus accedit: Tertia, germana esse videtur; quippe, cui, præter Græcorum exemplarium multitudinem, etiam Syri, & Græci interpretes, Theophylactus atque Euthymius, consentiant. Proinde, dubitari fortè possit, scriptorū mne, vel errore, vel audacia, pro ego, positum sit in Latino textu eo: quanquam & in Græco, vocum *ἐν τῷ* & *ἐγώ*, eadem sit affinitas & significatio.

C. 23. versus 14. quem manuscripta, alia è medio auferunt, alia variè legunt, in octauo Evangeliorum canone; in quo soli Marcus & Lucas conveniunt, olim positus est. B. Hieronymus & Christianus Druthmarus, in Matthæum scribentes, cū reliquis increpationes explicent, huius ne mentionem quidem faciunt. Similiter neque Origenes legisse videtur. Apud reliquos tamen interpretes Græcos explicatam, & in codicibus, tum Græcis, tum Syriacis, lectam, reperimus; sed, illi versui, qui hic est 13, præpositam, quamvis Græcorum codicum haud pauci postponant, quo ordine, à D. Hilario in Matthæum commentante, enarrari, notauimus.

C. 23. v. 35. Hieronymus, in Evangelio quo vtuntur Nazareni, pro *Barachia*, *Iosida* scriptum reperit.

C. 24. v. 36. In quibusdam Latinis codicibus, additum olim fuit, Hieronymo teste, *neque filius*, cū in Græcis, & maxime Adamantij & Pierij exemplaribus, quæ ipse viderat, non esset adscriptum. Cæterum, edidit id Adamantius longè lateque, & alij veteres

Notationes in varias

veteres huius Euangelij Tractatores, Hilarius, Chrysostomus, Auctor operis imperfecti, Theophylactus, Druthmarus. Legunt autem illud etiam hodie tria eorum quæ habemus manuscriptorum: quartum id adscribit in margine. Cætera vero hæc agnoscunt quibus, Græci & Syrii libri, Græcicisquæ Scholiastes, ac Latini glossmatici posteriores, suffragantur. Porro, in Marci euangelio planè legitur, capitis 13. versu 32.

Cap. 24. vers. 41. Pars ista, Duo in lædo, unus assumetur, & unus relinquetur, in multis codicibus, tum Græcis, tum Latinis, nō habetur. A Syrico interprete, Hieronymo, Theophylacto, Druthmaro, Euthymio, & Auctore operis in Mattheum imperfecti, non legitur. Cæterum ab Origene, Chrysostomo, Hilario, Beda, & Anselmo, Mattheum enarrantibus, exponitur, & in Parisiensi Græco exemplari reperitur. Simile quid, de eo est, quod apud Lucam additur, de duobus in agro: nam in Syriis quidem legitur; in Latinis verò & Græcis codicibus, his legitur; aliis minimè. Inter Commentatores quoque, Ambrosius, Augustinus*, & Beda, edisserunt: at, imperfecti operis Auctor, Theophylactus, & Euthymius, non agnoscunt.

Cap. 25. v. 1. Et sponse sicut in Latinis exemplaribus constanter legitur: ita in Græcis concorditer non legitur. His, Græci interpretes, Euthymius, Theophylactus, Chrysostomus, volunt. Illis, textus Syriacus, Tractatoresquæ, D. Hilarius, imperfecti operis Auctor, & B. Anselmus, consentiunt. Origenes, habet unde videri possit legisse: habet item unde videri possit non legisse. Augustinus epistola 120. cap. 32. & legit & exponit: at, quæstione 19. inter 83. nec legitur, nec loco suo exponitur: verum, sub quæstionis finem,

Libro 2.
quæst. cii.
Gel. c. 44.

Noui Test. Lectiones.

nem, ipse, se legisse, significat. id quod, & sermone de verbis Domini 22. accidit: eadem enim utroque loco sunt verba.

C. 26. v. 28. Quædā Cypriani exemplaria, epistola ad Cæciliū, quæ est tertia libri secundi, legunt: *Hoc est enim sanguis meus.* & hoc etiam modo, rectè vertuntur, tum Græca, tum Syra.

C. 26. v. 28 Græci cum Syris legunt *effunditur*, cum in Matthæo, tum in Marco & Luca: quo modo, in verbis consecrationis, Ambrosius legisse videtur, lib. 4. de Sacram. c. 6.

C. 27. v. 8. Videri possit vox ista, ex primo Actorum capite desumpta, & Matthæi narrationi inserta: quæ neque in Græcis, neque in Syriacis exemplaribus, inuenitur.

C. 27. v. 9. Nonnulli *Ieremiam* pro *Zachariam*, scriptorum errore, positum esse, suspicantur: est enim quædam vocum affinitas. Alij, nec *Ieremiam*, nec *Zachariam*, ab Evangelista nominatum, sed absque alicuius Prophetæ nomine, ut aliàs plerunque, scriptum ab eo existimant: *Tunc impletum est, quod dictum est, per Prophetam, dicentem.* Pro horum sententia facit, tum, quod olim, quidam evangeliorum codices, hoc modo habuerint, teste Augustino l. 3. de consensu euang. cap. . . tum quod Syriacus textus hoc pacto legat. *Quin & vetustum Evangeliorum exemplar, quod ex bibliotheca Societatis Iesu commodatum nobis est; albū, hoc planè modo scribit, quo & Lyranus in quibusdam libris legisse videtur.* Legitur hunc in modum etiam apud Rupertum: verum, in commentariis Scriptorum, ait, incuria inoleuisse, ut hîc, pro *Zacharia*, *Ieremias* nominaretur. Alij vulgatam tuerentur lectionem, cui Græci & Latini codices, olim ac inde plerique, consentiunt.

C. 27. v. 31. Marci c. 15. v. 22. & Ioannis

C. 19.

Notationes in varias

e. 19. vers. 17. Quidam, id quod Euthymij interpres Hentenius refert, pro *Golgotha*, *Golgotha* legendum putat, nam præterquã quod hoc modo Chaldaica lingua Caluariam vocet: sic scriptum, in vetustis Latinis exemplaribus, reperisse se dicit. Inter Latinos codices, quos vidimus uos, sola Biblia, quæ anno 1529. Coloniae fuit excusa, in Matthæi & Iohannis Euangelis, *Golgotha* legunt, eaque, quod verisimile est, studio emendato: ceteri, cum impressi, tum scripti, aut *Golgotha* habent, aut *Golgotha*. *Golgotha* ubique seruant manuscripta lectissima. Hieronymus etiam, libris de locis & nominibus Hebraicis, *Golgotha* legit. Similiter legunt Græci codices, quos consulimus, omnes: vno demto, qui, in Iohannis Euangelio, *Golgotha* scribit. In Syriaco exemplari *Cogolio* legitur.

C. 27. v. 40. Græca & Syra participiis vtiuntur, quæ, si, ut vulgò, non præmittunt *Vah*, per secundam exponi personam magis exigunt: itaque plerique omnes interpretes transferunt. Si verò præponant *Vah* (id quod Interpres noster legisse videtur) ut in xra exemplaria quædam præponunt; rectè tertia vertantur persona: eaque acrior sit irrisio, mutata statim persona.

IN EVANGELIUM secundum Marcum.

C. Ap. 1. vers. 2. Græcorum codicum plerique, cum Theophylacto & Euthymio, Prophetis legunt. Verùm *Isaia* Prophetæ germanam esse lectionem, colligi posse videtur, ex concordia Latinorum codicum, quibus, imprimis Hieronymus cum in libro de optimo genere interpretandi, tum in enarratione

ratione
Aucto
ment
tores,
ahj; te
Chryso
Syriac
brorum
canum
confor
eliū qui
sub fin
dum el
dum à
&, in t
Cap
Boaner
ris tran
ad Heb

eam qu
quæ S
primu
quit, y
emend
legere,
filios
denote

C. 6.
loci co
do, eti
enang
tioni L
conuer
ci, Lat

C. 7.
Græci
& Sido
eti mi

Noui Test. Lectiones.

ratione 3. capit. prophetæ Malachiæ; dein Auctor quæstionum veteris & noui testamenti, quæst. 57. & posteriores Latini tractatores, Beda, Albertus, Lyranus, Gorran, & alij; tum Auctor Homiliarum in Marcum, Chrysostomi titulum præferentium; adhuc Syriaci codices, denique & Græcorum librorum nonnulli, noster videlicet ad Vaticanum collatus, & Parisiensem cum 2°. 8us. consonant. In tertio Irenæi libro, ante mediū quidē 11. capit. prior lectio reperitur, sub finē verò eiusdē capit. posterior. Notandum est autem & hoc, quod versum secundum à primo, quidam solo commate sepiat, & in tertij versus fine, punctum collocent.

Cap. 3. v. 17. Græci Latiniq. libri ferè *Boanerges* habent. D. Iansenio, *Bonæreges*, literis transpositis, verius legi videtur, hoc enim ad Hebræam vocem בְּנֵי רִגְוִי Bene reges, &

eam quæ inde formetur Chaldæis, eamq. quæ Syris, propius accedit. D. Hieronymus, primum Danielis caput enarrans: Non, inquit, ut plerique putant, *Boanerges*, sed emendatius legitur *Beuereem*. *Be-e-reem* legere, quæ Bene-reges maluit, eo quod illud, filios tonitru; hoc, filios tumultus, propriè denotet: ceterum possit hoc pro illo accipi.

C. 6. v. 14. V. Beda & S. Thomas, in huius loci commentariis, dicebant legunt. hoc modo etiam Augustinus, libri 2. de consensu euang. cap. 43. legit: lectioque ista, & narrationi Lucæ, & ordini ipsius Marci, optimè convenit. Verùm, codices euangeliorū, Græci, Latini, & Syriaci, cōformiter dicebat habēt.

C. 7. v. 31. Syriaci Græciq. codices, & Græci interpretes, legunt: *Et it. ex. de f. Tyri & Sidonis, venit ad &c.* Nostriorum codicum etiam mira lectio Iansenio videatur, Græcos nonnullos

Notationes in varias

nonnullos sibi consentiētes habet, Parisiensium secundum & octauum.

C. 8. v. 10. D. Augustinus, lib. 2. de consensu euang. c. 51. Dalmanutha, inquit, quod in quibusdam codicibus (apud Marcum) legitur, nō dixit Mattheus, sed Magedan. Non autem dubitandum est, eundem locum esse, sub utroque nomine. Nam plerique codices non habent, etiam secundum Marcum, nisi Magedan. quæ Augustini verba in commentarium suum Beda transtulit. Hieronymum quoque, & in Matthæo, & in Marco, Magedan, legisse, ex libro de locis Hebraicis, perspicuum est. Horum lectioni accedit vnus Græcus codex, qui legit μαγδαλά, quæ est vulgaris Græcorum codicum in Matthæo lectio, & Parisiensium secundus, qui habet: *εις τὰ ἑβρα μαδεγαδά*. Atqui, exemplaria pleraque Græca, Syrica etiam, & quæ nunc temporis existant Latina, Dalmanutha concorditer legunt.

C. 13. v. 14. Syriaci codices, & Græcorum plerique, cum Theophylacto & Enthymio, addunt: *Quæ dicta est à Daniele Propheta*. Verum, sicut exemplaria Latina, partem istā in Marco non legunt; ita nec quædam Græca (Parisensium duo, secundū atque octauum, nostræque ad Vaticanum collatio) nec Augustinus epistola 80. & lib. 2. de consensu euangel. cap. 77.

C. 14. v. 3. Latini codices atque enarratores, in Ioanne, *pistici* constanter habent; in Marco, quidam *pistia*, plerique omnes *spicati* legunt; Græci, utrobique *pistici* constantissimè scribunt. Quidam, in Latino, & Ioannis, & Marci Euangelio, *spicati* vertendum putant: existimant enim, Euangelistas, Latinam vocem in Græco posuisse, sed corruptè,

Noui Test. Lectiones.

πικρῆς pro σπικρῆς vel πικρῆς, vulgari Græcorum more: tum, quod, nihil, de pistica nardo, in classicorum scriptorum libris, reperiatur: tum, quod si à fide dicta sit, πικρῆς seu πικρὴ dicenda, non πικρῆ fuerat. Syri, utroque loco, nardum capitalem seu praestantem dixerunt.

C. 15. v. 8. Græci codices, cum Theophylacto atque Euthymio, habent καὶ ἀναβήσας ὁ ὄχλος, id est, & cum vociferata esset turba. his Syri consentiunt. Coniiciunt plerique, à Latino interprete, ἀναβήσας lectum: & sanè, Vaticanus codex ἀναβήσας legit.

C. 15. v. 29. Multi codices, secunda persona, legunt *destruis, reedificas*. Græca & Syra participiis utuntur: itaque ad utrumque modum verri possunt. Ceterum, vetustiora emendatioraque nostræ editionis exemplaria, tertia scribunt persona; & quidem *ædificat* ferè, non *reedificat*, quemadmodum Græcè non est nisi οἰκοδομῶν.

C. 15. v. 36. *Dicens: Sinite*; hæc lectio, ut nostrorum, ita Græcorum, plerorumque omnium est codicū. D. Iansenio probabile est, locum esse depravatū. Cum enim Marcus, Dominica passionis historiam, eodem describat ordine, & eisdem penè verbis, quibus Matthæus: verisimile putat, etiam hoc loco, à Marco, sicut Matthæus habet, scriptum οἱ ὅλοι τοὶ ἔλαβον, ἄφεσιν. Ceteri verò dicebāt: *Sine*. cumque fortè deessent verba illa, εἰ δὲ λοιποὶ, ceteri verò, à scriptore mutata esse, ἔλαβον in λήβον dicebant in *dicens*, & ἄφεσιν in ἄφετε *Sine* in *Sinite*. Huc coniecturæ suffragantur, duo quidem Parisienſiū exemplaria Græca, secundum & quartum, quali-

Notationes in varias

tercunque, nam numero singulari, & φς legunt; Similiter, vetustum Latinum manuscriptum Abbatiae Leodiensis, & textus V. Bedae commentariis adiunctus, nam, eundem ad modum habent *Sine*; Textus vero Syriacus, quam maxime: ita enim scribit, & in Caesareo & in Regio codice

οοοοο ο;ζοιο

quod est, & dixerunt, vel dicebant: *Sinite*. quod vero *Sinite* habeat, nihil obstat: sic enim legit etiam in Matthæo.

C. 15. v. 47. Alphæi & Mariæ Cleophae filius, Iacobi minoris frater, qui in Latinis exemplaribus *Ioseph* dicitur, in Græcis *Iosef* appellatur; in Syricis similiter non hoc solum loco, verumetiam

Ιωοο ΝΔΥΙ

aliis omnibus quibus eius est mentio, Mar. 13. v. 55. Matth. 27. v. 56. Mar. 6. v. 3. Marci 15. v. 40. Eodem modo nuncupatur à Patribus, Epiphanio heresi 78. refellente, Hieronymo aduersus Heluidium agente, Theophylacto, atque Euthymio, euangelia enarrantibus. Hoc autem de Hieronymo notandum est, quod, nomen istud, *Ioses*, *Iosetis*, in sectat; ita verba Marci legat: *Maria autem Magdalene & Maria Iacobi & Iosetis viderunt*, &c. Porro, codex Græcus Bibliothecæ Vaticanæ, cap. Matth. 13. Ιωσφ scribit; similiter, Græca Aldi editio, Græcaque Colinaei, capite Matthæi 27. Origenes etiam, Matthæi caput 13. edisserens, *Ioseph* legit; certius vero 17. enarrans, ultimo in Matthæum tractatu.

Noui Test Lectiones.

IN EVANGELIUM secundum Lucam.

Capite 1. vers. 45. Marginis lectio vulgarior est; textus probatior. hunc Syra consonant; illi Ambrosii commentariis interiectus textus. Græca ad utramque ambigua sunt.

C. 2. v. 38. Plurique codices Græci ἐν ἑβραῖῳ ἡμῶν legunt; unus, litera δ insignitus, ἐν τῷ ἰσραήλ; Vaticanus, τῷ ἰσραήλ. Itaque, textus lectio, quæ vltatior est, Vaticano cōformis est; marginis autem, quæ spectatiorum est exemplarium; plurisque codicibus Græcis; Syricis etiam, sed differenter. Nam, si Syricos codices sequaris, *Ierusalem* à præcedenti nomine regitur; si Græcos, genitivus est quietis. Reperitur quoq; marginis lectio, apud Irenæum lib. 3. cap. 11. & apud enarratores, Bedam, Theophylactum, Euthymium.

C. 4. v. 5. Illū temptationū Christi à diabolo ordinem, quem in Luca noster habet textus, habent similiter in Luca, Græci omnes, Syrici, Latiniq; libri, quos videre potuimus, suffragantibus, Origene, Augustino, Theophylacto, Euthymio, & posterioribus Latinis enarratoribus. Cæterum, testatur quidam; id quod Iansenius refert; antiquos quosdam codices habere, in Luca, ordinem eundem quem Matthæus habet: quem sanè, & B. Ambrosius, Lucam explanans, cū in textu, tum in commentariis, servat, ita ut ordinis mutationem, quæ in Evangelio Lucæ reperitur, ex scriptoris v. tio accidisse, videri fortasse possit; cū etiam plurique codices Græci, Theophylacto atque apertissimè Euthymio

Notationes in varias

ad stipulâibus, in ea tentatione, quâ loco secundo apud Lucâ ponitur, addant: *Vade post me sathana.* Non est enim ver. simile, B. Lucam aliam subiecturum fuisse sathanæ tentationem, postquam narraffet, eum à Domino repulsum. Verumenimvero, pars ista, nec in Latiniis libris habetur, nec in Syricis additur, nec in Græcis quibusdâ, nominatim, Vaticano, & Parisiensi secundo, septimo atque octavo inuenitur, nec deniq; ab Origene, Ambrosio, Beda posterioribûq; Latinis legitur.

C. 10. v. 1. & 17. De discipulorum istorum numero non nihil est controuersie. Plurique enim omnes Græcorum codicum. *septuaginta* fuisse scribunt. Hi, Syriaco textui conformes sunt. Volûerunt enim eis, auctores Græci, Theophylactus & Enthymius, in hunc scribentes locum; præterea, Eusebius Cæsar. lib. 1. Ecclesiast. Historiæ cap. 14. vbi & Clementem, ex libro dispositionum quarto, citat, qui, vnum ex *septuaginta* discipulis, Cepham fuisse dicat, cui in faciem Paulus restitit; adhæc, B. Irenæus cap. 13. libri tertii contra hæreses. Inter Latinos quoque Patres, B. Damasus, epistola quarta, quæ est de Chorepiscopis, & S. Ambrosius, Lucam enarrans, mentionem discipulorum, non nisi *septuaginta*, faciunt. & Damasus quidem, etiam decimumtertium Concilij Neocæsariensis canonem proferit, in quo *septuaginta* duntaxat nominantur. Ambrosius vero, sermone de Quadragesima, qui est num. 24. *septuaginta* discipulos, quos, secundo ab Apostolis gradu, propter salutem hominum, à Domino directos, Lucas Euangelista testatur, 70. palmis comparat, quæ in Ebron iuxta duodecim fontium aquas creuerant, vt est Exodi 15. v. 27. quibus eos & superiores Enthymius ac Theophylactus, comparant. Illis, & à D. Hieronymo,

Noui Test. Lectiones.

renymo, comparantur, epistola ad Fabiolam, quæ est de 42. mansionibus Israëlitarum. de sexta namque mansionem agens: Injta has aquas, inquit, 70. creuerunt palmæ, quos & ipsos secundi ordinis intelligimus præceptores, Luca evangelista testante, duodecim fuisse Apostolos, & septuaginta discipulos minoris gradus. Hæc Hieronymus. Porro, Latini Evangeliorum codices, discipulos istos, numero *septuaginta duos* fuisse, constâtissimè tradunt. Hi libris quibusdam Græcis consentiunt. Notatum namque inuenimus in D. Werneri exemplari, Bibliothecæ Vaticanæ Græcum apographum, priore huius capituli loco, 72. legere. Annotarunt & Parisienses, priore quidem loco, etiam 72. scribi, verum sine ullius citatione exemplaris; posteriore verò, secundum Græcorum codicum, illum nimirum ex Italia transmissum, 72. habere. Insuper, consentiunt Latini libri, ut posteriores Latinòs enarratores præteream, Bedæ; quodque amplius est, Augustini lib. 2. quaestionum euangel. cap. 14. aliisque in locis; arque inter auctores Græcos, Epiphano, sub finem tomi primi libri primi aduersus hæreses. Anacletus etiam, antiquitate, pontificatu, & martyrio celeberrimus, epistola tertia, quæ est, de Patriarchis, Primatibus, & reliquis Episcopis, dicit, ad Apostolorum adiumentum, electos à Domino, discipulos septuaginta duos, quorum presbyteri locum tenent.

C. II. v. 3. Hanc Dominicæ orationis partem fiat voluntas tua, sicut in celo, & in terra, in Evangelio D. Lucæ, à Beda non lectam, ex commentariis eius perspicuum est; ab Augustino non lectam, ex Enchiridij cap. 116. clarum est. Inter Græcos codices, vnus Vaticanus, plerisque Latinis codicibus, & quidem

Notationes in varias

ſpectatiſſimis quibuſque ſimiliter, tollebat.

C. 11. v. 11. Noſtri codices legunt: *Quis autem ex vobis, patrem petiſt panem; nunquid, &c.* Græci verò paulò aliter: *Quem autem ex vobis patrem, petet filius panem, nunquid, &c.* Similiter Syrici: *Quis autem ex vobis pater, quem petet cum filius eius panem, nunquid, &c.* quibus accedit B. Auguſtini lectio, ſermone de verbis Domini 29. *Quis eſt veſtrum, à quo petiſt filius ſuus panem? nunquid, &c.*

C. 12. v. 8. Græci & Syri legunt: *Omnis qui- annque conſeſſus fuerit in me coram hominibus; & filius hominis conſtebitur in illo coram angelis Dei.* Hiſ conformiter, duo Latina manuſcripta, Q. correktiſſimum ſanè exemplar, & A. ex inſtrutiſſima eximij M. N. Auguſtini Hunnæ bibliotheca, cum multis aliis, deſumpta, habent, hoc in me; illud in illo. Similis eſt ſcripturæ locus, Matth. 10. v. 32. quem D. Cyprianus, Epiſtola ſexta libri tertij, adſe- æns, eodem planè legit modo, quo, & hic, & ibi, cum Græcis, Syri.

C. 12. v. 35. In manuſcriptis veſtris, complures ſpectatiorẽſque Latini codices tollunt; Græci conſtãter reiſciunt; Syrorum libri non legunt; Patrum vetuſtiſſimi non agnoſcunt; Tertullianus lib. 4. aduerſus Marcionẽ; Cyprianus lib. 2. aduerſus Iudæos cap. 18. & ſub finem libri de ſimplicitate prælatorum; Hilarius ſuper illud Pſalmi 112. *Lucerna pedibus meis verbum tuum;* Ambroſius idipſum enarrans, rurſumque Euangelium Lucæ exponens; Auguſtinus libri de continentia c. 7. & ſermone de verbis Domini 23. Auctor operis imperfecti in Matthæum, in fine Homil. 15. Euthymius in hunc ſcribens locum, Theophylaſti, Latina quidem exemplaria, in commentariis, etiam repetiunt, quod in textu non legant; exemplar autem Græcum, Ro-

Noui Test. Lectiones.

ma excusum, sicut in textu non habet, ita neque in commentariis. Verum, D. Gregorius, Hom. 13. in Euangelia, & legit & exponit; similiter Petrus Chrysologus sermon. 22. & utroq; antiquior B. Hieronymus, 16. Ezechielis caput edisserens.

C. 15. v. 4. & 8. Si, pro *nonne*, legeretur *non*, (quomodo 15. versu qui id magis exigat, in vno legimus manuscripto) id quod, tam Græca quam Syra, permittunt, clarior commodiorque esset versionis nostræ textus.

C. 21. v. 38. *Manicabat* ficta vox esse videtur, ad imitationem Græcæ *ἡμῶν*: quam ita, potius *Manizabat* esset. Pro *manicabat*, quidam *mane ibat*; quod in tribus extat manuscriptis; nonnulli *manitabat*, id quod in vno inuenimus, legendum esse coniiciunt. Vocem *manicare* legit olim Augustinus*, quibusdam in libris, Iudicum 9. capite, pro eadem Græca *ἡμῶν*: quam si dubium esse debet an interpretis hinc dederit, *manitabat* proximum esse existimari.

August. q.
46. in l.
Iud.

C. 22. v. 43. & 44. D. Hilarius lib. 10. de Trinitate: Nec sanè, ait, ignorandum à nobis est, & in Græcis, & in Latinis codicibus complurimis, vel de adueniente angelo, vel de sudore sanguinis, nil scriptum reperiri. Ambigentibus igitur, utrum hoc, in libris variis, aut desit, aut superfluum sit (incertum enim hoc nobis relinquitur de diuersitate librorum) ceterè, si quid sibi, ex hoc, hæresis blanditur, &c. Hieronymus quoque circa medium lib. 2. contra Pelag. In quibusdam, inquit, exemplaribus, tam Græcis quam Latinis, inuenitur, scribente Luca: *Apparuit illi Angelus de calo confortans eum* (haud dubium quin Dominum Saluatorem) & *factus in agonia prolixius orabat: factusq; est sudor eius*,
sicus

Notationes in varias

sicut gutta sanguinis decurrens in terram. Sal-
nator in passione ab Angelo confortatur, &c.
Hodie, nec in Latinis vllis, nec in Græcis,
nec in Syriacis libris, deesse hæc comperiun-
tur: nec mediæ postremæq; ætatis enarrato-
res, cum enarrent vnamiter, quidquam hu-
iusmodi, de sui temporis codicibus notant.

IN EVANGELIUM
secundum Ioannem.

Cap. 1. vers. 28. Chrysostomus, Theophy-
lactus, & Euthymius, Græci. Tractato-
res, sectionis vtriusque meminerunt: il-
la autem exemplaria putant emendatiora,
quæ Bethabara legunt, quo modo vunc pla-
rique libri Græci in vulgus noti scribunt,
Latini codices Bethania, constanter habent,
consentientibus Syris, & inter Græca, quæ
hodie sunt, exemplaria, Vaticano, Complu-
tensi, Regio, & Parisiensium manuscriptoris
omnibus, & littera significatis.

Cap. 4. versu 46. Hieronymus in caput Isa.
65. Regulus, inquit, qui Græcè dicitur βασι-
λεύς, quem nos de aula regia, rectius in-
terpretari possumus, palatinum; non solum
fi 11, sed vniuersa domus suæ reperit sanita-
tem. Syri ܠܚܝܬܐ id est, seruus regis, inter-
pretati sunt. Interpres noster, βασιλίσκος,
forè legio.

C. 5 v. 2. In tredecim manuscriptoris libris
& regia editione est super; in aliquot recens
exensis (quos nota MS significare coacti su-
mus) in. Vtrunque permittunt Græca, quæ,
Nonno & Euthymio adstipulantibus, sic
habent: ἐπὶ δὲ, ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις, ἐπὶ τῇ
αὐτῇ

Novi Test Lectiones.

ἀρεβᾶτιν, κολυμβήθρα, ἡ &c. id quod alij
 virtunt ad probaticam, & super probaticam.
 Sene porro nobis Latini manuscripti 30. im-
 pressique complures, qui absque prepositione
 probatica piscina coniunctim legant, hoc mo-
 do: Est autem Ierosolymis probatica piscina, qua
 &c. His suffragantur, inter Latinos Patres
 Beda & Hieronymus, inter Græcos manife-
 ste Theophylactus. Hieronymi libro de locis
 Hebraicis hæc sunt verba: Bethesda, piscina
 in Ierusalem, quæ vocabatur ἀρεβᾶτιν,
 & à nobis interpretari potest, pecualis. Theo-
 phylacti, in Ioannem scribentis, inter alia
 ista: Probatrica autem dicebatur piscina, eo
 quod oves (quæ Græcè πρῶβατα dicuntur)
 ad sacrificium destinata illuc congregaban-
 tur, & intestina eorum illic abluebantur.
 Neque solum in commentariis hoc innot,
 verum etiam in textu legit, sed Græci exem-
 plaris, Romæ excusi, quo & Philippus Mon-
 tanus est usus, ἔστι δὲ, ἐν τῷ τόπῳ ἀρεβᾶ-
 τιν κολυμβήθρα. His Syra accedunt, quo-
 rum hæc est translatio: Est autem illic, in
 Ierusalem, locus quidam ablutionis, qui, &c.
 Est, qui, coniunctim legi malit cum præposi-
 tione; ἐπὶ τῇ ἀρεβᾶτιν κολυμβήθρα (quo
 modo Græca Aldi editio scribit) ita ut sit
 sensus: Est Ierosolymis ad probaticam pisci-
 nam, domus nimirum quæ vocatur, domus
 benignitatis, seu misericordiæ. Beth-helda
 enim dictam putat, à בֵּית, quod domum, &
 חַלְדַּי, seu מְדִינַת כַּלְדַּי. Chaldaicè, quod misericordiā
 significat: eo quod in ea miseris subvenire-
 tur, quomodo in pschodochiis solet, & sa-
 re, Syricum Evangelium

ܐܝܬܐ ܕܥܝܬܐ ܕܝܪܘܫܐܠܡ ܕܐܪܒܐ ܬܝܬܐ

Notationes in varias

Beth-hesda scribit, ita ut, nec aliud de derinetur, nec aliud significet. Verum, ipsum ablutionis locum, sic appellatū dicit, fortē, quod, in eo, languentes infirmosque Deus benignē curaret. Istud Hebraicum nomē, Latini codices, *Bethsaida*, vocant, quod, domum piscationis, denotat. His, inter Græcos libros, Vaticanus, & Theophylacti textus, conveniunt. Plurisque libris Græcis, qui Bethesda scribunt, Hieronymus, libro de locis Hebraicis, suffragatur.

C. 5. v. 27 & 28. Græci interpretes, ferē, locum hunc sic distinguunt: *facere*. *Quia filius hominis est, nolite mirari hoc*. His Syriacus textus suffragatur. Alteram distinctionē, Latini evangeliorum codices, & quibus nos utimur, Græci, habent: quæ, etsi, à Chrysostomo, eiusque Abbreniatore, tanquam Pauli Samosatensis, reiciatur: tamē à Latinis Patribus, & inter Græcos, Cyrillo, recipitur, & catholicē rectēque exponitur.

C. 6. v. 22. Græci codices plerique omnes intericiunt nonnihil, hoc enim modo habent: *Nisi una illa, in quam ascenderant discipuli eius, & quia, &c.* Nostris libris, octavus, inter Græcos Parisiensium codices, conformis est: & facile illud, ex sequentibus, potest intelligi.

C. 7. v. 39. Unus antiquorum codicū manusccriptorum cœnobij S. Germani, quem Parisienses latum vocarunt, legit: *Nondum enim erat spiritus, quia, &c.* Hoc modo, & B. Augustinū legisse, cū hunc ex professo tractavit locum, non potest non ei certum esse, qui, attentē & cum iudicio, tractatum eius legerit. Hoc eodem, vel proximo modo, etiam D. Hieronymum legisse, qui responsionem eius ad nonam Hedibię quæstionem evoluerit, vix dubitare poterit. Alia quædam

Paris-

Noui Test. Lectiones.

Parisiensium manuscripta, legunt: *Nondum enim erat spiritus sanctus, quia &c.* His, plarique Græcorum codicum, & interpretes, Theophylactus atque Euthymius, suffragantur. Chrysostomus quoque, prout ex correctione Montani Parisiis est editus, adstipulatur. qui & hom. 2. in Acta: Nōdum enim, inquit, erat spiritus, qui pōst docuit eos. Sensum autem huius lectionis, exprimit Græcus codex β à Parisiensibus insignitus, qui addit ἐπ' αὐτοῖς. *nondum enim erat spiritus sanctus super eos.* Plarique Latinorum codicum, tam scriptorum, quàm excusorū, & quidē nostri omnes, legunt: *Nondū enim erat spiritus datus, quia &c.* His Syra conveniunt. Consentit & Græcum exemplar Vaticanum, quanquam addat etiam *sanctus*, 2. lectionis: ita enim nobis eius lectio signata est, *ἔπειτα γὰρ ἦν πνεῦμα ἁγίου ἐξ ὑμῶν, ὅτι, &c.* Hanc lectionem aliis in locis secutus est Augustinus, lib. 4. de Trinitate cap. 20. quæstione 62. inter 83. lib. 32. cōtra Faustum cap. 17. Hoc etiam pacto legunt, Leo sermone 2. de Pentecoste, & posteriores Latini enarratores: denique, *datus* qui non addunt, vel rectè vel apertè subaudiunt.

C. 8. v. 25. Manuscriptum S. Germani latum legit *quod*; Dionysij oblongum & Societatis album, integrioris fidei, *quia*; Plarique omnes libri *qui*: *Principium qui & loquor vobis.* Secundo legendi modo disertè suffragatur Augustinus, in proprio loci commentario. Syrica versio ad hos tres modos ambigua est. Græcæ editio solum primum non admittit. ὅτι enim, si coniunctim scribas, ὅτι, quem ad modum ferè codices habent, coniunctio est *quia* vel *quod*; si diuisim, ὅ, τι, *relatiuum* est *quod*; qui verò esse non potest. Nonnus *latium*

Notationes in varias

latinum intellexit: Chrysostomus, Theophylactus, atque Euthymius, pro coniunctione acceperunt.

C. 8. v. 27. Multi codices eius habent: sed vetustiores, B. Augustino suffragare, eis. Vñ Græcum Parisiensem exemplar, & significatum, scribit *αὐτοῦ* eius: pleraque verò omnia Græca exemplaria, Syris ad stipulantibus, *αὐτοῖς* eis legunt. Græci Theophylacti Romæ excusi textus, *αὐτοῦ*, quod est eius, vel potius suum habet: at Euthymius *αὐτοῖς* eis siue ipsi manifestè legit, cui vult Chrysostomi explicatio & Nonni paraphrasis. Est altera hoc loco varietas. Quidam Latini codices omittunt Denm: quibus Græca exemplaria pleraque omnia, Græci quæ interpretes, Chrysostomus, Nonnus, Theophylactus, & Euthymius, quin etiam Augustinus, & Syrica editio, concorditer suffragantur. Plurisque verò omnibus Latinis antigraphis quæ id addunt, Græcum illud exemplar & concordat.

C. 12. v. 3. Quæ, de voce *πίστις*, de quæ eius simul hoc loco lectione, circa 3. versum capituli 14. Euangelij secundum Marcum, annotata sunt. quere.

C. 12. v. 7. Nonnulli librorum typis excusorum legunt: *Sine illam, in diem sepultura mea servauit illud*; vt, ea Biblia, quæ anno 1529. in ædibus Quenteliani Coloniae sunt edita. consonat hæc lectio codicibus Syriacis, & plurisque Græcis. Verum, in scriptis Latinis libris, non inuenitur. scriptorum enim ea est lectio, quæ & huius textus: quibus, nostra ad Vaticanam castigatio, & vnus eorum Græcorum codicum, qui ex Regis Francorum Bibliotheca communicati fuere, planè respon-

Noui Test Lectiones.

respondet, & vult Græci Nonni paraphrasis.

C. 18. v. 13. D. Cyrillus, nonnihil interijciens, hoc legit modo: qui erat pontifex anni illius. Miserunt autem eum ligatum ad Caipham pontificem. erat autem Caiphas, &c. Quod verò postea v. 24. dicitur, dictum ab Evangelista putat, repetendo, & ad priora orationem reduciendo, ut eam, quæ tertio facta est, Petri negationem, commodè recenseret. quam obrem non legit: Et misit eum Annas, sed: Misit igitur eum Annas. vel, Miserat igitur eum Annas. utroque enim modo aoristus ἀπείχετο vertipotest. Hæc Cyrilli lectio, quaestionis difficultatem soluit maximam, quæ ex nostra oritur lectione. Verum, si Cyrillo similiter non legamus (neque enim alibi hæc eius lectio reperitur) nil verat, cur non similiter intelligamus.

C. 19. v. 27. Latinorum librorum optimi in sua legunt; alij in suam. Prior lectio, est Ambrosij, Augustini, Bedæ, Ruperti, Alberti. Pro eadem facit, quod Græci, & Interpretes & Codices, constanter legant εἰς τὰ ἴδια, hoc est, in propria, seu in sua. In sua autem, intelligit Augustinus, officia seu obsequia. Syri scribunt Leuathe, quod est, ad, siue apud se, σιλο

huius εἰς τὰ ἴδια, dantes, quo modo & Epiphanius profert heresi 78. λέγει δὲ, inquit, τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὁπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἔλαβεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν. εἰ δὲ εἴχεν ἄνδρα, εἰ εἴχεν οἶκον, εἰ εἴχε τέκνα, εἰς τὰ ἴδια ἀναχώρει, καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλοτερον.

C. 20. v. 25. Pleraque Latina exemplaria *ἑκσταμ* legunt, nonnulla tamen aliter: exemplar

*Ambros. in
exhortatio-
ne ad Vir-
gines.*

Notationes in varias

plac enim cœnobitarum S. Victoris, *figuram*
habet. S. Dionysij oblongum, S. Germani
oblongum, Constantiense, Langianum, &
Societatis Iesu album, lectissima manuscri-
pta, *figuram* scribunt. Græcè est *ἰὸν τύπον*,
id quod, figuram, vestigium, similitudinem
ex impressione relictam, denotat. Cæterum,
quâvis Græci libri concorditer legât: *ἐξ οὗ μὴ*
ἰδὼ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς τὸν τύπον τῆς ἡλῶν,
καὶ ἑλῶ τὸ δάκρυα εἰς τὸν τύπον τῆς ἡλῶν,
videtur, qui Evangelia in Syriacam trans-
fudit linguâ, veroque loco *τύπον* legisse: sic
enim vertit: Si non videro in manibus eius

ἰδὼ *ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς τὸν τύπον τῆς ἡλῶν,*
καὶ ἑλῶ τὸ δάκρυα εἰς τὸν τύπον τῆς ἡλῶν,
loca clauorum, & misero
in ea digitos meos. Latinum
quoque Interpretem, si non
priori, at posteriori loco,

τύπον legisse, probabile est. Quomodoque
verò legendum dicatur, significare Euange-
lista voluit, vestigia vulnerum clavis effecto-
rum: quæ, D. Augustinus, tractatu in Cano-
nicam Iohannis tertio, cicatrices nuncupat.

C. 21. v. 22. Triplex loci huius lectio in La-
tinis exemplaribus reperitur. Prima, quæ hodie
in plerisque est: *Sic eum volo, &c.* Hæc B. Am-
brosio, tum in psalmum 45. scribenti, tum de
Psalmi 118. octonario Res sermonē habenti,
consentit: Conformis est etiam Augustino
& Bedæ, Iohannis Evangelium enarrantibus.
Altera lectio est: *Si eum volo, &c.* quàm reperit
quidam in codice evangelico, qui, ob vetu-
statis miracolum, ut ait, in Bibliotheca Col-
legij Constantiensis servatur: reperit & in
exemplari, cuius copiam Canonici Corsen-
doncenses fecerant. Nobis Aquisgrano trans-
scriptum

Noui Test. Lectiones.

scriptum est, Caroli Magni codicem constanter legere. Aliquot excusos libros publicitus notum est convenire. ista lectio, codicibus Græcis, omnibus, quos ipsi vidimus, compluresque alij ante nos videre, responderet: Evangelio Syrico concinit: Interpretum Græcorum lectioni atque expositioni consonat. Tertia lectio est: *Si sic eum volo, &c.* quæ in nouum reperta est eximius manuscriptis. Refert Nicol. Zegerus, nactum se fuisse vetustum quoddam Correctorium, quod olim, tam in Græcis, quàm in antiquis Latinis, *Si sic*, scriptum fuisse, testabatur. Victorinus Marianus, in scholiis quæ in B. Hieronymum scripsit, notat, antiquissimum quendam Græcum codicem, habere, *ἐὰν ἂν τὸν θεὸν μένειν ἔτιω*, Si eum volo manere sic. Scribit & Ioannes Gagneus in commentario quodam in Ioannem, *ἐὰν ἔτιω*, id est, *si sic*, haberi. Triplex ista varietatis ratio, reperitur etiam proximo versu 23. quo repetuntur ab Evangelista eadem ipsa Christi verba: ubi id solum peculiariter est notandum, quod Latinorum librorum nonnulli, eorum qui priori loco à vulgari lectione, *Sic eum* recedunt, hoc aliter quàm illo habeant. id quod probandum non est. Voluit enim Evangelista, id quod Seruator dixerat, totidem iisdemque verbis repetere, nec iuxta sensum quidem mutatis.

I N A C T A

Apostolorum.

C Ap. 1. v. 14. Id quod nos *conuersus* legimus, quidam *conuersans* legendum putat: quod *συναυλιζόμενος*, siue, ut quidam codices habent, una littera exempta, *συναλι-*

Notariones in varias

συναλιζόμενος sit, conueniens, siue congregans aut coniungens se, cum eis videlicet conuerfians. *συναλιζέσθαι* conuerfari *ἡμολογουμένως* significat: sed *συναλιζέσθαι*, quod hīc in omnibus nostris Græcis antigraphis est, non solum congregare, coniungere, aut conuenire, verumetiam *συνεχθίσειν* conuesci denotat. Sic namque vocem istam hoc loco à se lectā, Græci Tradatores, Chrysostomus, Theophylactus, Oecumenius, sunt interpretati. *συναλιζόμενος*, ait inter eos Theophylactus, *τοῦ τῆς κοινωνίαν ἔχοντος κοινωνίαν τρεπέσθαι*, hoc est, cōmuni utens sale, commun-que utens mēsa. Præterea, qui Acta Apostolica in Syriacam transfudit linguam, & cūm edisset cum eis panem, vertit. Denique Hieronymus, Hedibz uæstioni septimæ respondens, conuescens legit.

Cap. i. v. 15. Militorum sententia est, pro *hominum*, *nominum*, legendum esse: Græci enim libri *ὀνομάτων* *nominum* constanter habent. Manuscriptum vñum, S. Germani latum, signantur Parisienses, atque ex eis alij *nominum* legere: verūm id huiusmodi est, ut ei soli fidendum haud facile sit. Nullum verò alium codicem, siue inter nostros, siue ab aliis annotatum, cōsentire inuenimus. Quare, ex Latinorum librorum concordia, quidam *hominum* ab Interprete versum esse, ut clarior esset oratio, existimant. Certe, qui Apostolorum Acta ex lingua Græca in Syriacam olim transfudit, ita vertit: Erat autem istæ turba hominum. Plenè autem Latineq; verteretur: Et erat simul numerus capitum.

Cap. 10. v. 41. Beda in retractionibus in Acta scriptis, ab Augustino & Græcis, addi, per quadraginta dies, annotat. Nos, in Syriacis quidem

Noui Test. Lectiones.

quidem codicibus, & Græcis, tam interpre-
tibus, quàm libris, non inuenimus: inueni-
mus autem in vno Latino scripto, ab eximio
M. N. Hunno communicato; insigni sanè
illo ar, non admodum antiquo.

C. 13. v. 6. Latinorum codicum, quidam
Bar-iesu, plerique *Barieu* legunt. Hierony-
mus, explicans Hebraica nomina, *Berien* le-
git, & maleficum, sine, in malo, interpreta-
tur: monēt etiā, *Bar-iesu* corruptè à quibus-
dam scribi. Beda, *Barieu*, non *Bar-iesu* legen-
dum putat; quòd indignum sit, magum, Iesu
filium dici. Exemplaria Græca constanter
Bariesus aut *Bariesum* legunt; eisque, & Chry-
sostomi, & Theophylacti, & Oecumenij le-
ctio, consonat. Suspiciatur Beda, deprauatio-
nem accidisse, quòd *Bapen* *Barieu*, si vir-
gulam abbreviationis notam superponas,
idem quod *Bapenou* *Bariesu*, plenè scriptū
significet. Ceterum, *Bar-iesu*, vt in Græcis
omnibus, ita in Latinis libris manuscriptis
fide dignissimis, inuenio. Editio Syrica, Bar-
schoumo, scribit, id quod significat filium
nominis, hoc est, virū nominatū & celebrē.

C. 13. v. 33. Latinorum librorum multi *fi-
liis vestris* legunt; plures, itique meliores, *filiis
nostris*. O signatum exemplar, *filiis eorum
vobis* habet: quæ Græci enarratoris Theo-
phylacti est lectio, probè loco congruēs. Sed,
quæ apud Chrysostomū atq; Oecumenium,
& in Græcis ac Syricis noui Testamenti edi-
tionibus lectio est, *filiis eorum nobis*, optimè
quadrat. ad quam duo Latina manuscripta
accedunt.

C. 13. v. 33. Pro eo quod habemus, *Sicut &
in psalmo secundo scriptum est*, nonnulli co-
ces; ex nostris, vnus; *Sicut - & in psalmo scri-
ptum est* legunt; nonnulli, Beda teste, *sicut - &
in psalmo*

Notationes in varias

in psalmo primo scriptum est. Postremo hoc modo Hilarium legisse, ex commentariis eius in Psalmum secundum, claro clarius est. Hieronymum quoque legisse similiter, ex enarratione Psalmi primi colligitur. ait enim: Apud Hebræos, & primus, & secundus, vnus est Psalmus: quod in Apostolorum quoque actibus comprobatur. His conformiter, Textum, Oecumenij commentariis adiunctum, & sex Græca exemplaria, diuersis locis excusa, legere notaui mus. Cæterum, plerique Latinorum, pluresque Græcorum codicum, eorum quidē quos nos vidimus; Chrysostomi etiam, Theophylacti & Syrorum textus, textui nostro consonant.

C. 16. v. 22. Græcis & Sytis anceps est sermo, vtrum Magistratus dilacerarint tunicas Apostolorum, an suas ipsorum. Cæterum, cum Latini libri plerique omnes, atque inter eos optimi quique; Latinis enarratoribus ad stipulantibus, eorum legant; quin id interpretes dederit, dubitari vix potest.

C. 22. v. 17. Quod nos habemus in suppositis, annotat V. Beda, quosdā codices, in mentis excessu, quosdam, in pauore; quosdam in alienatione legere. his enim modis, quod Græcis est, *ἐν ἐκστάσει*, transferri potest.

C. 24. v. 6. 7. & 8. Tres eorum codicum, quibus Parisienses sunt vsi, Quem apprehendimus, à quo poteris, legunt; & quæ intermedia sub tollunt. Sultulerunt eadem Græci codices, quos enarrator quidam consuluit, vno dempto, in cuius spatio marginali, minutissimi formulis adscripta fuerant. Quidam etiam Latini Bedæ codices, hæc ipsa transfixerunt. Verum, habita ea fuisse in Græco, & Latino alius, Beda ipse annotat. Parisienses, nam suorum Græcorum exemplarium deesse cognarunt. Nos in omnibus, quos vidimus, & Latini

Latin
& ap
sost
niam
bus n
tur t
C.
Adru
Adru
nullis
Pro p
coru
to Bed
ber, ci
post
nauer
scribi
zant
metur
drum
modos
Adru

I

C
A
in
sunt mo
conf. fac
veteru
gust. in
etoris c
butoru
selmi, 8
rum. D
pite 7. l
qui conse

Noui Test. Lectiones.

Latinis, & Græcis libris, ea inuenimus; quin & apud Syros, & Græcos interpretes, Chrysostomum, Theophylactum, atque Oecumenium, reperimus: sed obseruatis varietatibus non paucis eorum quibus hæc leguntur, tum Græcorum, tum Latinorum.

C. 27. v. 2 Maior Latinorum codicū pars *Adrumetinam* nauem vocat: nouem nostri *Adrumētinam* legunt: utrique modo in nonnullis exemplaribus præmittitur aspiratio. Pro priori legendi modo facit Catalogus locorum huius libri, in 3 Hieronymi & quinto Bedæ tomo exstans, qui, Hadrumetus, habet, ciuitas in Byzantio, regione Africa. Pro posteriori facit Syriacum testamētum, quod, nauem quæ erat ex Adramanto ciuitate describit. Apud Plinium, ciuitas Africa Byzantiæ, quæ capite 4. lib. 5. vocata est Adrumetum, cap. ultimo sexti libri scribitur Hadrumetum. Fortè, utroque appellata fuit inodo: itaque, idem sit, Adrumentina, quod Adrumetina.

IN EPISTOLAM ad Romanos.

C Ap. 1. vers. 32. Duplex est loci istius lectio. Prior est: *Qui, cum iust. Dei cogn. non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui ea fac. sed etiam qui cons. fac.* Hæc, Latinorum est codicum, & veterum Patrum, Cypriani lib. 1. epist. 4. August. in Psalm. 57. Isichij in Leuit. c. 20. Auctoris commentariorum Hieronymo attributorum, Primalij, Sedulij, Haymonis, Anselmi, & posteriorum Latinorum enarratorum. D. Ambrosius, libri de bono mortis capite 7. legit: *Non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Græcica Scholia,

Notationes in varias

lia, quanquam non approbent, indicat, quodd, nonnullis locus hic ita legi soleat, vt facere grauius, consentire sit leuius. Posterior lectio ista est: *Qui cum iust. Dei cognouissent, quoniam qui talia agunt, dig. sunt morte, non solum ea faciunt, sed etiam consentiunt facientibus.* Quæ, vt Græcorum est librorum, ita & Syriacorum exemplarum, & Græcorum interpretum, Origenis, Chrysostomi, Theodoret, Theophylacti, Oecumenij, & de Origene quidem non dubitabit, qui commentarium eius intropexerit: de cæteris autem, dubitandi nulla est ratio. Auctor commentariorum Ambrosio adscriptorū, magis in lectioni posteriori vult, ex iis, quæ scribit in finem huius, & in principium sequentis capitis, sagax Lector iudicet. B. Augustinus, libello quo huius epistolæ quasdam propositiones explicat, disserere legit: *Non solum ea faciunt, sed etiam consentiunt facientibus.* Symmachus Pont. hunc locum contra Anastasium Imperfert: vt, consentire, grauius esse, doceat. Latinorum noui testamenti codicum varietatem, nec reprehendimus aliam, quàm quod vnus, Ge. l. à Parisiensibus notatus, geminum qui tollat; nec Græcorum aliam, quàm quod vnus, Titelmanno & Sasbout testibus, *οὐκ ἔγνωσαν*, id est, non intellexerunt, addat.

Cap. 2. v. 4. Plurique Latinorum codicum legunt: *An dñi. bon. eius, &c. contemnis ignoras, quoniam, &c.* Quidam, sed ij boni: *An dñi. boni eius, &c. contemnis ignoras, quoniam, &c.* Prior lectio conformior est editioni Syriacæ: & reperitur apud antiquos Patres, Hieronymum in cap. 32. inq̃ue orationem Ieremiam Ambrosium lib. de fuga sæculi cap. 3. Argentinum lib. quæstionum super Exodum cap. 24. & tract. de quibus cap. 4. Posterior lectio

Græc
& ipsi
71.
Cap. 1.
Hier
foston
Theop
C. 2.
hemu
quæren
Quam
stræ g
dens q
redun
Grego
inueni
versu
hoc ve
fita in
sus, &
riam d
rentibu
Syriac
phylact
rentibus
do, quo
ralium
Comm
ij qui A
C. 2.
pretis g
stanter
quoscun
in marg
Typogr
mas, qu
gno MS
rem con
rim hoc

Noui Test. Lectiones.

Græcis codicibus responder: inueniunturque & ipsa, in veterum scriptis; Irenæi, lib. 4. cap. 71. Origenis, lib. 3. periarcho, ante med. cap. 1. Cypriani lib. 1. ad Quirinum cap. 35. Hieronymi, in Amos caput primum; Chrysostomi, Theodoreti, Primasij, Anselmi, Theophylacti, Occumenij, in Paulum.

C. 2. v. 7. Scripti omnes libri, quotquot habemus, & priores excusi, non *querunt*, sed *querentibus*, quo modo Græcè est, legunt. Quamobrem, hæc proculdubio editionis nostræ genuina est lectio. Neque verò præcedens *qui* obstat, quod Græcè nō est: aut enim redundat (in vno namque scripto, & in eo Gregorij loco, qui paulò rōst citatur, non inuenimus) aut *sunt* subintelligitur, id quod versu proximo, multi codices exprimunt; hoc versu, quidam, ex glossa inter lineas posita in textum relatum. Est autem huius versus, & Græci, & Latini, varius, secundum variam distinctionem, sensus. Si enim post *querentibus* comma ponatur, is erit sensus, quem Syriacum testamentum, Origenes, & Theophylactus, exprimunt. Si verò comma, *querentibus* præcedat, eo exponendus erit modo, quo exponunt, D. Gregorius, lib. 28. moralium cap. 13. Græcicus scholiastes, & Commentarii, tum ij qui Hieronymo, tum ij qui Ambrosio adscribuntur.

C. 2. v. 15. Textus lectio, haud dubiè interpretis germana trāslio est: eam enim constanter seruant scripti impressique codices quoscunque vidimus, qui fidei sint bonæ. Vt in margine est, duntaxat posteriores aliquot Typographorum editiones legere compertimus, quas, quia commodè aliud non erat, signo MS notare coacti sumus. Apud auctorem commentariorum Ambrosio adscriptum hoc modo legitur; apud Augustinum 15.

Notationes in varias

cap. libri 2. de sermone Domini in monte, il-
lo. Siue autem genituius, Græco more, abso-
lutè positos intelligas; siue à præcedenti no-
mine *conscientia* rectos, verumque, qui Græci
sunt genitui, patiuntur.

C. 5. v. 1. Latini codices, *habemus* legunt,
non *habemus*: Græci, edinverso, *ἔχουσιν*, ferè
habent, non *ἔχουσιν*. Pro Græcis, facere vi-
detur commentarius Ambrosio attributus.
Latinis, verus codex, Græcus, coenobij Dio-
nyssiani, Gagnæo teste, suffragatur; item La-
tini enarratores adspiciuntur, Auctor com-
mentariorum Hieronymo adscriptorum, Pe-
trus Chrysologus sermone 110. Primasius,
Haymo, Anselmus, Auctor Glossæ, Carenfis,
Lombardus, Lyranus, Thomas, alique: quin
& tractatores Græci. Origenes, Chrysosto-
mus, Theodoretus, Theophylactus, Oecum-
menius. Syriacum utroque intelligi po-
test modo.

C. 5. v. 8. Multi libri addunt *si*: sed anti-
quiōres emendatiōesque, cum vulgaribus
non paucis, Græcis exemplaribus confor-
miter, omittunt.

C. 7. v. 25. Latini codices ferè legunt: *Græ-
tia Dei*, atque ita legunt & Veteres; Irenæus
lib. 3. cap. 22. Origenes hunc enarrās locum;
Ambrosius lib. de Dominicæ incarn. sacra-
mento c. 7. oratione in obitum Theodosij
lib. 2. de Abraham cap. 6. Chrysostomus ex-
plicās versum septimum Psalmi 121.; Augu-
stinus cum multis aliis in locis, tum sermo-
nibus, 5. de verb. Apost. & 49. ac 53. de diuer-
sis; Auctores commentariorum que D. Ambro-
sio & B. Hieronymo adscribuntur, Primasius,
Sedulius, Haymo, Anselmus, auctor Glossæ,
& Latini enarratores his posteriōres. Porro
aliter Græci libri scribunt. Quidam, *ἡ ἐκ*
δὲ

Noui Test. Lectiones.

δὲ τοῦ Θεοῦ habent, hoc est, *Gratia autē Deo* quam scripturam videri possint redolere Latina exemplaria non paucā, quę habent: *Gratia autem Dei*: sed recentiora illa minusquę emendata. Plerique Gręci libri, ἐὺχαριστῶ τοῦ Θεοῦ, scribunt, id est, *Gratias ago Deo*, quę & Syriaci testamenti lectio est. Hoc etiam modo & legunt & intelligunt Gręci tractatores, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, atq; inter Latinos, Hieronymus, Algasia quęstioni octauę respondens.

C. 8. v. 20. Latinorum librorum plerique in spe legunt; insignes quidam, cum D. Primasij textu, in spem. Gręcę est ἐλπίδι, quod est, in spe, vel, sub spe; Syriacę al fabro, quod est, ad spem, vel, in spem. Quidam sequentibus hoc iungunt: potest enim & præcedentibus & sequentibus copulari.

Cap. 8. v. 31. & 34. Triplex huius loci pronuntiatio est. Una, quam textus habet. Altera: *Quis ac. ad. el. Dei? Deus, qui iustificat? Quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mor. est, imo qui (Ec.) etiam int. pro nobis?* Tertia: *Quis ac. ad. el. Dei? Deus qui iustificat: quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mor. est, immo qui (Ec.) etiā interpellat pro nobis, & hoc, vel, interrogādo, vel enunciādo.* Omnes hi pronuntiandi modi boni sunt, habentque singuli auctores suos veteres & recentes: secundū portō Augustinus probat, 3. de doctrina Christ. cap. 3.

C. 8. v. 37. Augustini locus est lib. 4. de doctrina Christiana c. 20. Similiter legit lib. 22. de ciuitate Dei cap. 23. ubi Gręcā sententiam optimē explicans: *In his omnibus, legit, superuincimus, per eum qui dilexit nos.* Legitur autem & propter apud Veteres, vt, collatione super hanc epist. 3. Franciscus Titel. ostēdit.

Notationes in varias

Cap. 8. v. 38. *Neque fortitudo*, nec in Græcis libris, nec in Syris, quibus, vnus ex Latinis nostris manuscriptis libris, M littera notatus, cōformis est; nec in multorum veterum interpretum reperitur Commentariis; neq; mirum, non habet enim, ad quod respōdeat. Veruntamē, Origenem legisse, ex commentariis eius, verē colligi videtur. Hieronymus ad Algasia quæstio. 9. habet quidem hanc partem, sed omittit quod in textu nostro præcedit: *Neque virtutes*. cui, Augustinianum ex s. litteris speculum, & maius Malmundarij exemplar, concinunt. Concinit, & Primasius enarrator, & quæ Primasius securus est, in S. Pauli epistolas apud D. Hieronymū exstantia scholia. Scriptum T littera signatum, loco huius, *neque fortitudo*, habet, *neque virtus*, tollitque similiter quod dictum est *neque virtutes*: cui Augustini lectio, libri de doctr. Christiana quarti, cap. 20. & expositio, eo libello, quo huius Epistolæ quasdam explicat propositiones, per omnia consonant. Verū, non est hic ordo, Græcis, & Syris. Videt ex his possit alterum superfluere, vel *neque virtutes*, vel, *neque fortitudo*, siue, vt aliās legitur, *neque virtus*; & quidem, diuersas hæc esse, eiusdem partis, aliter atque aliter lectæ, translationes. Porro, *neque virtus*, clarum satis esse videtur, non esse nostræ editionis: post hoc, *neque fortitudo*, cedere videtur *neque virtutes*. quæ de relatiuis in prototypo.

C. 9. v. 25. Græci libri tollunt istud: *Et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam*. Vetus Latina exemplaria, auferunt illud, *Et non dilectam, dilectam*. His inter alia, D. Hieronymi lectio, scribētis in caput Osee primū, conformis est. Illis consentiunt enarratores, Origenes, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, & Au-

Auc

Noui Test Lectiones.

etor comment. apud Ambrosium; Augustinus etiam, sub finem lib. 1. ad Simplicianum, & libri contra Faustum 22. cap. 89. Syri, vnum duntaxat legunt: verum, id huiusmodi est, ut, utrumque complectatur, utrumque significet, eundem ad modum ipse propheta.

C. 10. v. 5. Græci libri, cum Syris, hoc modo legunt: *Moses enim scribit, seu, describit, iustitiam quæ ex lege,* (ita videlicet, quod Syri addunt) *quod, qui fecerit ea homo, vivet in eis.* His, Origene excepto, consentiunt enarratores Græci, quos mox recensuimus.

C. 11. v. 5. *Salva*, ab exemplaribus Latinis duobus, & ab universis libris Græcis, omittitur. à Chrysostomo, Theodoro, Theophylacto, Oecumenio, non legitur. Scribitur quidem, & in Prosperi lib. 1. de vocatione gentium*, & in Ambrosio adscriptis commentariis, & in Augustini libro secundo de bona perseverantia, 18. cap. & in Origene denique enarrationibus: at, qui horum verba diligenter excusserit, habebit, unde, adiectitium esse suspicetur. Syri sensum dederunt lectionis Græcæ: *Sic & hoc tempore, remanserunt reliquie, per electionem gratiæ.*

Cap. 3.

Cap. 11. v. 18. Quod Græcè est, ἐφ' ὅσον, hoc est (si verbum verbo reddatur) *ad quantum*, non solum ad tempus, sed etiam ad rationem referri potest.

C. 11. v. 22. Augustini locus est, lib. 21. de civit. Dei cap. 18. Similiter legit Hieronymus, caput Michææ secundum exponens. Vulgatus interpres, facillè, pro *πᾶντα*, legisse potuit *πᾶντα*, omisso articulo.

Cap. 12. v. 1. Ex Græco & Syro rectè etiam vertitur *rationale*: itaque plerique hodie reddunt.

C. 12. v. 2. Latini codices, olim, etiam hoc modo

Notationes in varias

Cap. 6.

modo legerunt: *Ut probetis, quæ sit voluntas Dei, quod bonum, & beneplacitum, & perfectum.* id quod, ex Hieronymo interprete cōmentariorum Origenis, ex Augusti. Epistola 85. & lib. 10. de ciuit. Dei, denique ex Auctore Enarrationum Ambrosij nomen præferentium, manifestum est. Altera lectio, quæ ex castigatione B. Hieronymi nostræ editionis esse videtur, apud D. Cyprianum est, lib. 3. Epistola 25. & S. Hieronymum, post medium lib. 1. aduersus Iovinianum, atque à Primasio, Haymone, & Anselmo, vt posteriores præteream, diserte explicatur. Syriacus sermo, lectionem, non nisi hanc, admittit; Gregorius, ad vtramque ambiguus est.

C. 12. v. 10. Complures nostræ ætatis scriptores *caritate* legendum esse conuiciūt; profectò non absque argumētis. Primum enim Græcè est *τῆ φιλαδελφίας*: qui datius est modi, quem Latini suo ablatiuo exprimunt; caritate fraterna. Deinde, nō est Græcè participium *diligentes*, sed, quod accusandi casum non fert, nomen *φίλος*, quod exponere possis affectuosi. Præterea, non aptè congruit vox *inuicem*, si *caritatem* legas. Insuper, huiusmodi formam, cuiusmodi hæc sententia sexto casu *caritate* lecta, referunt subsequentes. Adhæc, hunc in modum, & legunt & intelligunt veteres, cum Græci, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, tum Latini. Terentianus, libro in Marcionem 5. legit: A more fraternitatis inuicè affectuosi. Simili ferè modo, illorum auctor commentariorum, quæ Ambrosio vulgò tribuūtur: Fraternitatis amore inuicem benigni. Adstipulantur Hieronymiana scholia, Sedulij collectanea, Primasij atq; Haymonis commentaria. Iam verò

& La-

Noui Test. Lectiones.

& Latina aliquot nostræ editionis exemplaria reperimus, quæ caritate legant; nominatim, Romanum Breuiarium nouum, & manuscriptum Plantini medium.

C. 12. v. 11. Varia hæc lectio, olim, in Græcis, & præsertim Latinis codicibus fuit; id quod, ex Hieronymi Epistola ad Marcellā*, post priorē.
 Origenis commentariis, Ambrosij illius expositionibus, & Glossa ordinaria, patet. Est, & hodie, eadem inter Græcos libros uarietas. nam, etsi τῶν ἁγίων δελεῖοντες communiter legant; Regius tamen, & sex à Parisiensibus notati, τῶν κρείων ἀκλέωντες habēt. In Latinis codicibus, diuersitas ista, hodie, non deprehenditur: constanter enim *Domino seruientes* legunt, quibus, Syriacus Textus, & Commentaria, Chrysostomi, Theodoretī, Theophylactī, Oecumenij, Hieronymiastri, Primasij, Sedulij, Haymonis, Anselmi, consentiunt. Varietati occasionem dedit affinitas Græcarum uocum κρείων & κλειῶν.

Cap. 12. v. 13. D. Hilarius, sub finem libri, quem in Constantium Augustum scripsit, Petrus Chrysologus sermone 120. & auctor commentar. Ambrosij nomen præferētium, legunt: *Memoriis sanctorum communicantes*. Chrysostomus autem, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, Græci, & Latini, Haymo ac posteriores, legunt: *Necessitatibus sanctorum commun.* Origenes, uel, eius Interpret, & auctor comment. apud Hieronymum, utriusque lectionis meminerunt. Diuersitas, ex vicinitate Græcarum dictionum κρείων & κλειῶν, orta uidetur. Hodie, Latini, Græci, & Syriaci codices, concorditer constanterque legunt: *Necessitatibus sanct. comm.*

C. 13. v. 5. Multi codices *necessitati* legunt; sed plures melioresque, cum Augustino & Prima-

Notationes in varias

Primasio, necessitate. Græci libri ferè scribunt, *Δὶδ' ἀνέγκη υποτάσσασθαι*, Ideo necessitas subiici. cuius paraphrasin Syri dederunt hanc: Ideo necesse est nobis ut subiiciamur. Interpres, aut legit, aut intellexit, *δὶδ' ἀνέγκη υποτάσσασθαι*.

C. 13. v. 12. Existimant quidam, *processit*, à librariis, in *præcessit* mutatum: eo quòd vox Græca *προχωρήειν*, procedere, progredi, ad finem tendere, significet. Sanè, hæc est vocis propria significatio, secundum quam, Chrysostomus, & clarissimè Theophylactus, hunc Apostoli locum sunt interpretati. Significat tamen eadem dictio, &, præterire, transire, præcedere. vnde, veteres Latini, aliquando, *Nox præterit* legunt, vt, Hieronymus in c. 26. Matth. quandoque, *Nox transiit*, vt, Cyprianus sermone de zelo & luore; aliàs *Nox præcessit*, vt, Ambrosius sermone 52. Vox Syriaca *ܠܚܝܬܐ* transire significat.

Cap. 14. v. 9. Græci legunt: *Et mortuus est; & resurrexit, & vixit, vel reuixit*; Syri: *Mortuus est, & vixit, & surrexit*. Apud Irenæum libri 3. cap. 20. & auctorem commentariorum quæ in Ambrosij sunt operibus: *Et vixit, & mortuus est, & resurrexit*. Porro, Latini codices, constanter alterum duntaxat legunt; & plerique quidem *resurrexit*; qui tam verò minime contemnendi, *reuixit*. Porro *reuixit* existimant quidam germanum esse, vertissimè Interpretem: *Et mortuus est, & reuixit*: quo modo Anacleti Papæ prima epistola scribit: id quod aptissimè respondet ei quod sequitur: *Ut & mortuorum & vivorum dominetur*. Origenes, vel Hieronymus eius translator suppletorquæ, *vixit*, idque solum, legit: cui ea quæ in Ambrosij sunt operibus commentaria concinere mihi certè videntur.

Noui Test. Lectiones.

videntur, tamen si alio *vixit* loco habeant.

C. 15. v. 31. Duo ex nostris scriptis codicibus, pro *in Ierusalem*, legunt *in Ierosolymis*, tredecim *in Ierosolyma*, quatuordecim *in Ierosolymam*. Ex quo videri possit, vertisse Interpretem: *Et obsequij mei oblatio in Ierosolymam, accepta fiat sanctis*. quo modo atque ordine Græcè legitur: *Et ut ministerium meum, in eis in Ierosolymam*, quod in Ierosolymam, acceptum fiat sanctis. neque enim *eis* motum in loco significat. ut intelligi ex hoc Græco legendi modo possit, *Accepta fiat in Ierosolyma*, aut, *Sanctis qui sunt in Ierosolyma*; neque *in* articulus patitur id sequentibus iungi. Duo peruetusta scripta, perfectissimè ad Græcam scripturam respondentia, habet: *Et ministerium meum*, quod Ierosolymam deferitur, acceptabile sanctis fiat: quibus persimilis est ista Syrorum interpretatio: *Et ministerium, quod defero sanctis qui in Ierusalem*, bene suscipiatur. Porro Chrysostomus & Theophylactus, nec legentes, nec interpretantes, *Ierusalem* meminerunt.

C. 16. v. 5. Plurique Græcorum, & codicum, & interpretum, suffragantibus Syris, legunt: *Qui est primitia Achaiae in Chr.* Verum, Latina exemplaria, consentientibus Latinis Traditoribus, *Asie* constanter scribunt. His consonat Parisiensium codex Græcus, E signatus: eisdem adstipulantur Hieronymus in capite Ezechielis 43. & Origenes, non solum in huius loci commentariis, sed etiam homilia in Numeros vndecima. Quamobrem, communis Græcorum codicum lectio, deprauata putatur, occasione eius, quod est 1. Corinth. 16. v. 15.

C. 16. v. 27. *to cui*, ab emendatissimo exemplati, quod M. N. Hunnæus inter alia
contra

Notationes in varias

contribuit, Q. notato, tollitur: à Regiorum
Bibl. orum textibus, Latino, Græco, Syriaco,
non agnoscitur. Plurimum cerè lucis ora-
tionis adferat eius omiffio: verùm, in omni-
bus pendè, & Græcis, & Latinis codicibus, re-
peritur: ab Auguftino libri aduerfus Maxi-
minum 3. cap. decimotertio, & enarratori-
bus, quos vidimus, omnibus, legitur. Græci
id, paret con esse dorent, quod repetitione o-
pus effet adfumptum: quibus B. Auguftinus
accedit. Circa eundem hunc verfum, aduer-
timus, eam ferè, etiam Veterum, esse lectio-
nem: *Cui gloria in.* Tria scripta legunt, *Cui
honor in.*

I N E P I S T O L A M

ad Corinthios priorem.

C Ap. 2. v. 14. Triplex ferè hoc loco est le-
ctio: vna, eaque frequētissima, *Quia spi.*
examinatur; altera: *Quia spir. examinan-*
tur, quæ in Comolutenfibus est Biblis, ter-
tia: *En qua,* vel, *Quæ spi. examinantur,* quæ in
aliquot est manuscriptis. Græcè est *ὅτι πνεύ-*
μα τὸ ἐν ἐκείνῳ ἐξετάζεται. id quod *ἡ ἐκείνη*
ἐξέτα. transferas: *Quia spi. examinatur.* Non-
nulli id referūt ad animale m hominem: cæ-
terum, si, quod verifimilius fit, cum Græ-
cis Tractatoribus, ad ea quæ sunt spiritus Dei
referas, Latine vertendum est, *Quia spi. exa-*
minantur: nisi fortè, non *ὅτι* coniunctionem,
sed *ὅ.* *π* relatiuum legas: tunc enim reddas,
Id quod spi. examinatur, quomodo intellexisse
videtur Syri. Primus vertendi modus re-
sponderet primo legendi; secundus, secundo
legendi; tertius, tertio vicinissimus est.

C. 7. v. 33 & 34. Duplex hoc loco est lectio.
prior

Noui Test. Lectiones.

prior est: *quom. pl. uxori. Diuisa est mulier & virgo. Quae innupta est cogitat.* Hæc, Hieronymi tempore, Latinorū codicū fuit: testis est ipse, primo aduersus Iouinianum libro. atque ad hunc modum, &, contra Heluidium disputans*, &, Eustochium ad custodiendam virginitatem adhortans*, citat. Eadem hæc lectio, hodie Græcorum est codicum; ita enim habent: *πῶς ἀρ. τῇ γυναί. μεμείραται ἢ γυνὴ καὶ ἢ παρθένος. ἢ ἀγαμος μεμείραται.* Sub finem libri. Circa medium epi- stola. Hanc sequuntur interpretes Græci, Chrysostomus, Theophylactus, Oecumenius; & Basilii lib. de vera virgin. Græcis codicibus Syriacum testamentum similiter legit: *quom. pl. uxori sua.* Porro, differentia est, inter mulierem & virginem. *Quae non est viri, meditat.* Hanc lectionem in duobus vetustis exemplaribus Latinis inuenimus; sed quæ à nostra frequenter discrepent editione. Posterior lectio est: *quom. pl. uxori, & diuisus est. Et mulier innupta, & virgo, cogitat.* Hæc, Græcorum codicum Hieronymi, fuit; patet, ex eodem in Iouinianum loco; ubi etiam, hanc, ut quæ Apostolica sit veritatis, altero præfert. Iuxta hunc modum, profertur locus iste ab Ambrosio, initio libri de viduis; & exornitur ab Haymone, & eo posterioribus Latinis enarratoribus. Hoc pacto legunt hodie Latini libri. Inter Græcos autē, duos signarunt Parisienses, s. & 12, qui eodē planē modo legant: *πῶς ἀρ. τῇ γυναί. καὶ μεμείραται ἢ γυνὴ ἢ ἀγαμος, καὶ ἢ παρθένος, μεμείραται.* Commentaria, quæ sunt in Ambrosij o. enibus, lectionem habent, ex dictis duabus compositam: *quom. pl. uxori, & diuisus est. Diuisa est mulier & virgo. Quae non est nupta, sollicita est de re quæ Domini sunt.*

L. 1. v. 33. Voculam decem tollit Latinum Paris.

Notationes in varias

Parisiensium exemplar Ge. l. conformiter libris Syricis, & plerisque Græcis, suffragantibus enarratoribus Græcis, Theophylacto & Oecumenio. Ex nostris manuscriptis, Malmundarij maiori, minori litera addita conspicitur. Ceterum, ut in omnibus nostræ editionis sinceris codicibus reperimus, ita est in Græco Parisiensium codice 12, & B. Chrysostomi textu, cum Latine, tum Veronæ Græcè edito, consentientibus Auctore commentariorum Ambrosio attributorum, Haymone, & qui hunc ætate sequuntur, Latinis explanatoribus.

C. 14. v. 38. Græcè est: *εἰ δὲ τις ἀγνοῖ, ἀγνοῖτω*, id est, *Si quis autem ignorat, ignoret*. Syriacè similiter est; atque hoc modo, Chrysostomus, Theophylactus, & Oecumenius non solum legunt, sed etiam intelligunt. Verum, Latini, & codices, & interpretes, constanter scribunt: *Si quis autem ignorat, ignorabitur*. Fortè enim, vetus Interpres, non ἀγνοῖτω, sed ἀγνοῖσθαι, ἀγνοῖται, aut ἀγνοῖσθαι legit.

Cap. 15. v. 11. Hieronymus, in Epitaphio Marcellæ, propter; Auctor enarrationū apud Ambrosium, quod in duobus est manuscriptis, pro habet. Augustinus autem, sub finem Epistolæ 89, lib. 1. de sermone Domini in monte cap. 25, & sermone de verbis Apostoli 18, perlegit: & iurasse Apostolum, ex hoc loco, præsertim ut apud Græcos est, probat. unde, & Syri, expressè transulerunt: *Iam per vestram gloriam, &c.* Verum, ἤ, non solum ἡ, quod est iurantis, sed etiam οὐκ, quod est causam dantis, significare, ita ut propter verū rectè possit, his verbis Græca scholia doceri: *Νῦν τὰν ὑμῶν καὶ ἡμῶν*. *qui vult,*

Noui Test. Lectiones.

ὁμνῶν, λέγων, καὶ τὴν ὑμετέραν καύχουσαν;
ἢ διὰ τὴν ὑμετέραν καύχουσαν δοποθῆναι
καὶ λέγει δὲ τὴν αὐτῶν προκοπὴν. Chry-
sostomus, & Theophylactus, propter intel-
lexisse videntur.

C. 15. v. 51. Triplicē olim fuisse loci istius
lectionem, ex Hieronymi ad Minerium &
Alexandrum epistola, Augustini 20. de ciui-
tate Dei libro^o, ac 3. ad Dulcitium quæstio-
ne, illis quæ Hieronymo tribuuntur com-
mentariis, & Græcis Oecumenij scholiis,
manifestum est. Vna fuit: *Omnes resurgemus,*
non omnes autem immutabimur. altera: *Non om-*
nes dormiemus, omnes autem immutabimur. ter-
tia: *Omnes dormiemus, non omnes autem immu-*
tabimur. Prima, frequentior erat in exempla-
ribus Latinis; tertia, in nonnullis erat Lat-
inis; 24 & 3. in Græcis. Hodie, prima sola La-
tinorum est codicum; secunda, Græcorum
plætorumque omnium & Syriacorum; tertia,
in Complutensium ac Regionariorum
marginibus, & S. Pagnini translatione, Græ-
cè extat.

C. 15. v. 52. Tuba si omittas, vt in bonis
quibusdam libris omittitur, ex eo quod præ-
cedit subaudiendum relinquitur.

C. 16. v. 15. Plæraque exemplaria Græca,
suffragantibus plærisque Græcorum inter-
pretum, & Syriaco Textu, etiam & *Fortunati*
tollunt. Porro, inter Græcos Parisiensium
codices vndecimus, & Græca Colinae edi-
tio, conformiter Latinis libris & enarrato-
ribus, καὶ φερευνάτου addunt.

Notationes in varias
IN EPISTOLAM AD
Corinthios posteriorem.

CAp. i. vers. 6. Id, quod à Latinis multis
codicibus, addi signatur, deest autem in
antiquis: *Sine consolamur, pro vestra con-*
solatione, videtur adiectum ex altera inter-
pretatione, primum fortè ab aliquibus mar-
gini adscripta, quòd vulgata translatio, quæ
exhortari pro consolationem accipere vti-
tur, minus conveniens iudicaretur, & tan-
dem ab aliis in textum relata. Græcis enim
unica sententia est; *εἰ τε παρὰ κλημάδα,*
ὑπὲρ τῶν ὑμῶν παρὰ κλημάτας, quæ, &: *Sine*
cons. pro ves. cons., &: *Sine exh. pro ves. exh.*,
verum potest. Auctor commentariorum quæ
adscribuntur Ambrosio, legit: *Sine exhortatio-*
nem consequimur, pro ves. exh. Is, qui Græca
Syriacè reddidit, & plurimi eorum qui ea-
dem Latine reddiderunt, transulerunt: *Sine*
consolationem accipimus, pro vestri consolatione.

C. i. v. 6. Et salute posterius, in Græcis ex-
emplaribus legitur, Græco Interprete Oecu-
menio manifestè consentiente. Transigunt
id porro emendatiores Latinorum codicum,
Ambrosiano textui & Syriacis editionibus
conformiter. Pro, *quæ operatur tolerantiam,*
Græci, *τῆς ἐνεργούσης* aut *ἐνεργούσης*
ὑπομονῆς, scribunt, operante in tolerantia. Ita
verò & Malmundarij manus exemplar habet
in tolerantia; minus, cum aliis octo, in toleran-
tiam legit. Commentator apud Amb. *Quæ*
operatur per patientiam, legit. Syrorum senten-
tia, sed plenior, hæc est: *Ut vos consolationem*
accipiat, & sit in vobis sedula operatio, seu, per-
severantia, quæ sustineatis eas passiones, quas &
nos patimur. Hic quoque notandum, alium
esse textus ordinem in Græcis codicibus, alium

Noui Test. Lectiones.

aliū in Græcis interpretibus, aliū denique in Latinis codicibus atque interpretibus. Græci codices plerunque hoc ordine legunt: *Sine autem tribulamur, pro ves. exh. & sal. quæ operatur in tolerantia ear. pass. quas & nos patimur. Sine exh. pro ves. exh. & sal. & spes nostra firma pro vobis, scientes.* Græci Interpretes, isto: *Sine autem trib. pro ves. exh. & sal. quæ op. in tol. ear. pass. quas & nos pat. & spes nostra firma pro vobis. Sine exh. pro ves. exh. & sal. scientes.* Latini codices atque interpretes, eo ordine legunt quem huius editionis textus habet. & his quidem Syri cōsentiunt. Græcis autē Interpretibus, sex Parisiensium Græci codices conformes sunt; inter quos Complutensis est, cui Regius respondet.

Chrysost.
Theoph.
Oecum.

A. 8. 3. 6.
12. 17.

C. 1. v. 11. *Vobis legūt Græca Parisiensium exemplaria quinque, primum, quartum, septimum, decimum, decimum tertium, ad stipulante Oecumenio. Nobis autem habent, plerique codices Latini, & multi Græci, suffragantibus Syris, & tractatore Theophylacto.*

A. 8. 3. 6.
17.

C. 1. v. 13. Græci legunt: *Quam quæ legitis aut etiam cognoscitis; Syri: Quam quæ cognoscitis, & vobis persuasa habetis.* His conformiter, præter Græcorum exegeses, Commentaria in Ambrosij operibus, interpretari videntur; his verbis: Ea se dicit scribere, quæ non solum literis cernerent, sed & operibus eius manifesta haberent.

C. 1. v. 21. *Nos vobiscum, ut in textu est, legunt plerique omnes codices, Græci atque Latini, consentientibus Syris, & Tractatoribus, Chrysostomo, Haymone, Theophylacto, Oecumenio. Ambrosiaster, vos vobiscum legisse videtur; ait enim: Christum dicit confirmare gentes, in fide promissa Iudæis. In quo, & hoc adverte, quodd, pro In Christo, legat: Christus Dominus.*

C. 12

Notationes in varias

C. 12. v. 11. Plærunque legitur: *Nihil enim minus feci: sed fui vertisse* Interpretem, manuscripta veriora docēt, quibus Scholiastes Hieronymo coniunctus adstipulatur. Græca hoc modo rectè trāsferas: *Nihilo enim inferior fui, iis &c.* Syra, isto: *Propterea quod non defeci, ab iis, &c.*

C. 13. v. 2. Codices Latini non pauci, bis addunt, pro quo quidam corruptè vobis scribunt. Græca constantissimè τὸ δευτέρῳ legunt, id est, secundò, vel, iterum. Clarissimum autem sensum dederunt Syri: *Pradixi vobis, & iterū pradico vobis: sicut & bis, cum essem apud vos, dixi vobis (ita) & nunc absens scribo, iis, &c.* Auctor comment. Ambrosij nomine, τὸ δευτέρῳ, secundo aduentu interpretatur; hoc sensu: Sicut, cum secundò ad vos venissem, dixi vobis; ita & nunc, &c. quæ expositio & Græcorum Interpretum est. Notandum verò & hoc, à Græcis & Syris, concorditer constanterque addi, scribo, hoc ordine; *Et absens nunc scribo, iis.* quod, à Latinis non minus constanter omittitur, minimè necessarium.

IN EPISTOLAM

ad Galatas.

Cap. 13.

C. Ap. 2. v. 5. Vsq̃ue ad Hieronymi temporã, Latina exemplaria, sine negatione legerunt: *Quibus ad horam cessimus subiectioni*, quod, ex Irenæo tertium aduersus hæreses librum scribente, & Hieronymo locum hunc exponente, aliisq̃ue veteribus, patet. Atque, ad hunc modum, cum Latinis exemplaribus legendum esse, Tertullianus libro in Marcionem quinto, & Auctor enarrationum, quæ Ambrosij præferunt nomen, docent.

Noui Test. Lektionen.

docent. Verùm, Græcorum codicum lectionem: *Quibus neque ad horam cessimus subiectioni*, quam Tertullianus vitiatam existimat, Hieronymus præfert: eamque, cum Hieronymo, nobilissimi Tractatores, Augustinus, Chrysostomus, Theodoretus, Sedulius, Theophylactus, Haymo, Oecumenius, sequuntur: Apud posteriores plærosque omnes Latinos enarratores tenet: ac sola hodie, tam in Latinis, & Syricis, quàm Græcis codicibus, reperitur. Latini porro codices non pauci omittunt *τὸ* quibus, quemadmodum & Tertullianus atque Ambrosiaster. Atqui, præstantissimi quique, cum Hieronymo, Augustino, & Græcis, tum codicibus tum interpretibus, addunt.

Ibidem, siue *subiectioni*, siue *subiectione* legas, ille est sensus, quem exprimunt Syri: *Sed ne ad horam quidem plenitudinem abiecinus nos ad subiectionem eorum*; hoc est, ut pseudadelphis subiiceremur. Græcè est *ἐκ τῶν αὐτῶν*, ἢ, qui Latine per ablativum *subiectione* transferendus videtur, nisi quòd in omnibus penè libris, atq; apud omnes enarratores, priores & posteriores, *subiectioni* legatur. Fortassis *subiectioni*, vel ab Interprete ex Græco, vel à Castigatore ex veteri editione quæ relatio quibus carnerit, relictum est, quanquam apud Veteres dativus *subiectioni* legatur.

C. 3. v. 1. Græcè est *καὶ ὁμολογεῖτε*, quod, & credere verti potest, & obedire. Credere autem, ab Interprete nostro, hoc loco versum esse, si quidem particula hæc ab eo hic versa sit; quinto verò huius epistolæ capite. ubi similis est sententia, *obedire*, Hieronymus, quintum caput enarrans, testatur. Notat porro, tum in 5. tum in 3. caput, à quibusdam non legi hæc verba 3. cap. non credere, siue, non obedire

Notationes in varias

Sive veritati. Legitur, ait, in quibusdam Græcis, nonnullisque Latinis codicibus: *Non credere veritati*: sed, quia, hoc, in vetustis Adamantij exemplaribus, nō habetur, omisimus: Omittit idipsum & alij Veterum. nam Augustinus, Chrysostomus, Haymo, Ambrosiaster, nec legunt, nec exponunt. Theodoretus autem, Sedulius, Theophylactus, Oecumenius, & Pseudieronimus, etsi adiunctis scripturæ verbis addatur, in commentariis ne quidem attingunt. In Syricis libris non legitur. Latinum Constantiensis Collegij exemplar prorsus omisit: Paulinum, extra contextum duntaxat, manu recentiore habuit: alterum Constantiense, *τὸ veritati tantum*, non addidit. at Græca exemplaria, quæ, vel totum, vel totius partem, omitterent, non inuenimus.

C. 1. v. 7. Apud Hieronymū est *cognoscitis*: Syri *cognoscite* transtulerunt. Vox prototypi *γινώσκετε*, dubia est.

C. 5. v. 7. Hieronymus hoc caput enarrans: Sequitur, ait, *Nemini consenseris*: sed, quia nec in Græcis libris, nec in his qui in Apostolum commentati sunt, hoc scriptum inuenimus, prætereundum videtur. Hæc ille. Neque Enarratores Hieronymo posteriores, Augustinus, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, Lyranus, huius partis meminerunt. Hodie etiam, nec in Græcis, nec in Syricis libris, nec in Latinis antiquitate ac fide dignissimis quibusque, legitur. Porro, Auctores commentariorum quæ Hieronymum & Ambrosium mentionatur, exponunt.

Noui Test. Lectiones.

IN EPISTOLAM

ad Ephesios.

Cap. i. v. 6. Græci libri *filio suo* nō legunt; tantum *ἐν τῷ ἡγαπῶμεν*. quamobrem Hieronymus, in huius loci commentariis: Nec putandum, inquit, quod in Latinis codicibus habetur, scriptum esse *in dilecto filio suo*, sed simpliciter *in dilecto*. Consentiant Interpretes Græci, Chrysostomus, Theodor. & Occum. à quibus non facile separandus est Theophylactus. Duo Latinorum manuscriptorum, Ge. l. & So. l., ad hunc scribunt modum; sed, quod vereor; aut ex Græco, aut ex Hieronymi commentario, immutata. Syri habent *per dilectum suum*.

Cap. 2. v. 16. Quod Græcis est *ἐν ἑαυτῷ*, tum ad corpus, tum ad crucem, quæ Græcè *σταυρὸς* dicitur, referri posse, Theophylactus monet. Hieronymus, & *in semetipso*, & *in ea*, id est, cruce, propter pronominis ambiguitatē, intelligi posse, docet. Ipse autem, ad crucem referre, & proinde *in ea* vertere, mauult. Quo planè modo intellexerunt & Syri; qui, quod de cruce præcedit, sequentibus coniunxerūt, pronomine illo omisso, hac ratione: *Et in cruce sua interfecit inimicitiam*. Latini codices, & olim, & nunc, *in semetipso* legunt: quos, præter posteriores enarratores, Haymonē & alios, Auctor enarrationum apud Ambr. sequitur. His, Testamentum Græcum, quod, cum interpretatione Latina, contextus lineis inserta, in Regiis Bibliis exstat, omninò conforme est: nam *ἐν ἑαυτῷ* legit; id quod, non aliud, quàm *in semetipso* significat.

Cap. 4. v. 29. Pro eo, inquit Hieronymus, quod nos posuimus, *ad edificationem oportunitatis*,

Notationes in varias

nitatis, hoc est, quod Græcè dicitur, τῆς
 θεότητος; in Latinis codicibus, propter eupho-
 niam, mutauit Interpres, & posuit *ad adifica-
 tionem fidei*. Hanc veteris Interpretis muta-
 tionem, enarratores huius Epistolæ, qui in
 Hieronymi & Ambrosij operibus extant, re-
 tinent; & plerique Latini codices, etiam ho-
 die, reseruant. Deprehendimus autem, duo
 miræ vetustatis exemplaria, vnum Malmun-
 daciensis Abbat. & manus, alterum Societatis
 Iesu, quod latum dicimus, iuxta Hierony-
 mi translationem *opportunitatis* legere: qui-
 bus 3m. concinit, Glittera notatum. Quatuor
 alia vtrunque iungunt, sic, *Ad adificationem
 fidei opportunitatis*. Sanè, quod Græcè legitur,
 & quidem constanter, τὸ πρὸς ἐκδόχην τῆς
 θεότητος, optinè transferas, *ad adificationem
 opportunitatis*, siue, vsus: id quod per hypalla-
 gen dictum videtur, pro, ad opportunitatem,
 siue, vsu adificationis; in quem sensum red-
 diderunt Syri: Sed qui decorus & utilis, com-
 modus, seu opportunus, ad adificationem. Nec
 insolens est figura ista scripturis sacris. Ha-
 bemus Isaïæ primo: Cognouit asinus præse-
 pe domini sui; pro, Cognouit asinus dominū
 præsepis sui: aliaque similia multa sunt loca.
 C. 5. v. 5. Complutensis excusio, &, quæ ex
 ea expressa est, Reg. 1, *Qui est idolorum seruus*
 legunt; quo modo Græci codices, Grecis in-
 terpretibus consentientibus, οὗτος ἐστὶν εἰδω-
 λολάτρης. Porro, manuscripta omnia La-
 tina exemplaria, quotquot habemus, nume-
 ro 36, & cætera typis excusa, concorditer
Quod est idolorum seruus seruant, ad stipulan-
 tius enarratoribus usque qui nostram editio-
 nem explicant; ita vt videatur germana hæc
 nostræ editionis esse lectio, atque Interpres
 legisse,

Noui Test. Lectiones.

legisse, ut Gagnei⁹ monet, ὁ ἐστὶν εἰδωλολα-
τρεία. In Hieronymo est quod ex parte cō-
uenit, *Quod est idolis seruīēs*; in Ambrosiastro,
quod integrè, *Quod est idololatria*. Syrica
editio, tam Regia quàm Cæsarea, legit: *Aut
auarus, aut cultor idolorum*. Verùm, antiquissi-
mum exemplar Syriacum manuscriptum, ex
Orientis partibus huc allatum; cuius vidēdi
copiam, vir, antiquarium linguarum cogni-
tione præstantissimus, Franciscus Raphelin-
gius, nobis fecit; hoc, Græcis consentiēs, ha-
bet: *Aut auarus, qui est cultor idolorum*.

Cap. 5. vers. 13. Græcè est τὸ φανερόν, quod,
quia participium medium est, & acti-
uè exponi potest, & passiuè. Actiuè exposue-
runt Syri: passiuè, Tractatores Græci.

Cap. 5. v. 27. Græci codices Parisiensium,
ε & ιζ, textui, qui ferè obtinet, conformi-
ter, αὐτὸς ipse legit.

Cap. 6. v. 13. Græci codices, cum Græcis
enarratoribus, legunt, καὶ ἀπαντα κατε-
ργασάμενοι, ὧν αἱ, quod D. Hieronymus ad
verbū reddidit: *Et vniuersa operati. stare*. Cy-
prianus scribit Epistola 6. lib. 4: *Ut, cum om-
nia perfeceritis, stetis*. Auctor comment. apud
Hieronymum, legit, ut plerique omnes La-
tini codices: quorū lectioni & Syricū testa-
mentum accedere videtur: habet enim: *Et,
postquam preparati fueritis in omni re, consistatis*.

IN EPISTOLAM ad Colossenses.

Cap. 1. v. 12. Deo & Patri, ut textus cum
multis codicibus habet, legunt quatuor
Parisienhū codices Græci, α. β. θ. ιζ. Ipsi α,
t 5 Textus

Notationes in varias

Textus Græcus Regiorum Bibliorum, ut
vbique, & hic, responder.

C.2.v.11. Augustinus Epistola 59. in solu-
tione quæstionis septimæ, testatur, in non-
nullis Latinorū exemplaribus, ita scriptum
fuisse: *In expoliatione corporis peccatorum car-
nis.* Quo modo etiam hodie, in quibusdam
haberi, Adamus Sasbout notat. Ad hūc mo-
dum, Græci libri, constanter legunt. Syri ha-
bent: *In expoliatione carnis peccatorum, in circ.*
ch. Obiter & hoc addimus, pro corporis, non-
nulla Latina exemplaria, *cutis* legere, malè,
glossam quorundam textus loco.

IN EPISTOLAM AD Thessalonicenses priorem.

C Ap.2. vers. 7. Græci & Syriaci codices,
omittunt, quod in initio huius versus
legitur, pronomen *vobis*. Consentit La-
tinus commentarius qui Ambrosij nomine
exstat: consonantque quatuor nostra Latina
scripta, antiqua illa admodum, sed non per-
inde nostræ editionis studiosa. Scriptum G
littera insignitum, pro eo quod sequitur *one-
ri*, disertè scribit *honori*. Multa sic habent *one-
ri*, ut faciliè, vna mutata litterula, possit esse
honori, nempe, cum adspiratione scribunt,
honeri. Ambrosiaster *honori* expressè legit:
Dionysius Richelius vtrumq; explicat. Gæ-
ca in vtrumque sensum verti posse, Græco-
rum commentaria docent. Cum possemus in
auctoritate esse, transferunt multi. Syra, si
eodem sensu, rectissimè transferantur.

Statim, duo Parisiensiu Latina scripta, *lenes*
habent pro *parvuli*, conformiter Græcis plæ-
risque codicibus qui *ἡμεῖς* legunt. Omnia
porro nostra Latina exēplaria, Latinis enar-
ratoribus

Noui Test. Lectiones.

ratoribus adstipulantibus, parvuli scribunt;
4. & 9. Græcis Parisiensium exemplaribus,
quæ $\nu\eta\pi\tau\omicron\varsigma$ legunt, similiter, ut omittā quod
& $\eta\pi\tau\omicron\varsigma$ parvuli reddi possit. Inter Græcos
Tractatores, Chrysostomus $\eta\pi\tau\omicron\varsigma$, Oecume-
nius $\nu\eta\pi\tau\omicron\varsigma$ habet: Theophylactus utrumq;
attingit. Varietati occasionem dedit affini-
tas dictionum $\eta\pi\tau\omicron\varsigma$ & $\nu\eta\pi\tau\omicron\varsigma$. Syri humiles
translulerunt.

C. 2. v. 16. Haymo utramque edisserit lectio-
nem. Græca, utrouis modo vertantur, rectè.
Syri *peruenit*, alij *præuenit*, translulerunt. Por-
rò *præuenit* legūt Latini codices antiquiores.

C. 4. v. 1. Præstātiores Latini codices, cum
Haymone, & nono Parisiensium Græco ex-
emplari, *sicut & ambulatis* legunt. Atqui, par-
ticula ista, in plarisque omnibus Græcis ex-
emplaribus, Græcis interpretibus Syrisque
suffragantibus, omninò non innenitur.
Quamobrem explicandæ sententiæ gratia
quidam olim adiectā putant.

IN EPISTOLAM AD Thessalonicenses posteriorem.

C. Ap. 2. v. 13. Codices Græci, cum Syris,
vos constanter habent. Montano, Theo-
phylactus nos legisse videtur: id quod
est in pluribus ac verioribus Latinis libris.
Notandum est hîc insuper, quod, pro *primiti-*
tias, Græci legant $\alpha\tau\alpha\ \alpha\pi\chi\eta\varsigma$, quod est, *ab*
initio, à principio; consentientibus Syris, &
Auctore Commentariorum, quæ sunt inter
Ambrosij opera. Fortè, interpretes noster, legi-
 $\alpha\tau\alpha\ \alpha\pi\chi\eta\varsigma$, quod primitias sonat.

Notationes in varias
IN EPISTOLAM AD
Timotheum priorem.

CAp. 2. v. 6. Latina spectatissime antiquitatis ac fidei exemplaria, auferunt has tres voces cuius confirmatum est; dicitur, *testimonium temporibus suis scribunt, ut per appositionem intelligas, semetipsum vel redemptionem testimonium.* His D. Haymo & Hieronymianus Scholiastes aditupulantur: suffraganturq; Græci, tum codices, tum enarratores. Syri habent, Testimonium quod venit tempore suo; nempe, *τὸ quod venit, explicandæ sententiæ gratia adiecerunt.*

C. 3. v. 2. Vni Græcæ voci *σώφρονα* duæ hæc respondeant, *prudentem & pudicum*, quarum altera ex altera versione videri possit adiecta. potest enim *τὸ σώφρονα* utrumque ad modum verti. Aliquot editionis nostræ manuscripta *pudicum* tollunt: quibus alia aditupulantur, quæ, etsi non tollant, cum tamen variis habeant locis, addititium esse satis monstrant. Ex Ambrosiastri editione, quæ *prudentem* tollit, *pudicum* legit, videri possit nostræ adiectum fuisse.

C. 5. v. 5. Tria ex nostris manuscriptis, cum textu Regio, *speravit in Deum, & instat habent, omnino Græcis conformiter: quâquam præteritum præsentis loco usurpatum intelligi possit.*

IN EPISTOLAM AD
Timotheum posteriorem.

CAp. 1. v. 15. Spectatiores Latini codices *Phygelus* seu *Phizelus* habent: quo modo est & in quibusdam exemplaribus Græcis (*Φύγελος*) & in epistola Hieronymi

Noui Test. Lectiones.

127, ad Fabiolam de vestibus sacerdotum, & in commentariis Ambrosio adscriptis. Magdali denique correctorium monet, media correpta hoc nominis legendum esse.

C.2.v.14. Græcè non est, vt nec Syriacè, nisi; solum, ad subuersionem audientium: vt id quod præcedit per parenthesin intelligas, aut ad nullam utilitatem exponas. An Interpres, an alius quispiam, elucidationis gratia nisi adiecerit (potest enim ita fons Græcus intelligi, Ad nihil vtile, ad subuersionem audientium vtile) dubium fit.

C.2.v.25. Glossa est textui addita.

C.4.v.5. Irreperunt fortè ex altera translatione istius quod in principio est versus, *ὁὐ δ' ἐ νῆ φε*: id quod transferri potest, & *Tu verò vigila*, & *Tu verò sobrius esto*. Auctor nostræ editionis transtulit *Tu verò vigila* (hoc enim constâter ac sine omni varietate in nostrâ editione legitur) Auctore eius editionis quæ Ambrosiaster est vsus, *Tu verò sobrius esto*. eo enim loco legit Ambrosiaster *Tu verò sobrius esto*, quo nos *Tu verò vigila*.

C.4.v.14. Plærique, nostræque editionis studiosiores, tum scripti, tum impressi, Latini codices, reddet expressè habent, suffragantibus, auctore Glossæ, Haymone, & B. Augustino, libri cōtra Faustū 16. c.22, & primi de ferm. Dom. in monte cap.37. Græcum Parisiensem exemplar, & *ὁὐτο δ' ἐ φε* reddet habet: itaque legitur & apud Latinum Chrysostomum, commentario minimè repugnan- te, vt non dicam manifestè consonante.

C.4.v.19. *Priscam* est in plærisque omnibus & fidè dignissimis Latinis antigraphis, scriptis maximè; sed & in Græcis omnibus, quotquot vidimus, ex Complutensi non oriundis. Cæterum, dubium non est, vtroque
hanc

Notationes in varias
hanc modò vocaram fuisse, eodem nomine,
nunc *Priscillam*, nunc *Priscam*, elato.

IN EPISTOLAM ad Titum.

CAp. 1. v. 8. Eadem vox Græca *σωφροσύνη*
& *prudentem* & *sobrium* verti potest. No-
stra editio *sobrium* vertit (id enim li-
bri omnes legunt) ex altera editione ; ea cre-
do , qua Ambrosialiter est usus ; adiecta est à
quibusdam altera versio *prudentem*. hoc enim
plures verioresque libri omittunt.

C. 2. v. 5. Id quod superiori proxime loco
annotatum est, hîc rursus contigisse videtur ;
sed hîc contrà, *prudentes* germanam esse edi-
tionis nostræ versionem, adiecitiam *sobrias*,
hoc enim à quibusdam libris omittitur ; à
nullis illud, hoc ab aliis tertio , ab aliis se-
cundo legitur loco ; illud constanter ab om-
nibus primo, eo quo Græcè *σωφροσύνη*. Variè
Interpres, nunc hoc, nunc illo modo, τὸ σὺ-
φρον reddît.

IN EPISTOLAM ad Philemonem.

Vers. 6. Plærique omnes Latini codices
manuscripti, cum plærisque omnibus
exemplatibus Græcis, prætermittunt
operis: quibus Syri, & Tractatores, Græci ac
Latini, veteres ac recetiores, quotquot con-
sultimus, volunt.

V. 6. Quædam Latina scripta, pro quod est,
habent *quæ est*; plæraque verò neutrum ha-
bent, vi & impressa plæraque. Cæterùm, sub-
audiendum esse huiusmodi aliquid, *quod est*,
quæ est, *quod sit*, aut *qui est*, si quidem addas
in vobis aut *vobis*, Græca indicant: quan-
quam

Noui Test. Lectiones.

quam qua est Græco congruere haud possit.

V. 6. *In vobis* legunt septem exemplaria manuscripta: quibus adstipulantur, Græci codices complures, Theophylactus Græcus enarrator, & Syrica antiqua. *In nobis* habent septem alia manuscripta: quibus, Græca Complutensis & Regia editio, omnesque Græci Parisiensiū codices, auxiliantur; Hieronymus præterea, & Hieronymo iunctus Scholiastes. Maior vero Latinerū librorum pars, tum scriptorum, tum impressorum, neutrum legit, nec *in vobis*, nec *in nobis*; tantum, *in agnitione omnis boni in Christo Iesu*. quibus, Haymo, Auctor glossæ, Lombardus, Carenfis, Lyranus, Gorranus, Bruno, Richelius, concinunt.

IN EPISTOLAM

ad Hebræos.

CAP. I. vers. 14. Fide digniores libri, cum Haymone & Brunone, *capient* legunt, suffragantibus Græcis & Syris, quorum ad verbum translationem Augustinus habet, 3. de trinitate cap. 11. Propter eos qui futuri sunt hæreditatem possidere salutis.

C. 5. v. 11. Haymo, si ad hunc modum non legit, in hunc sensum exposuit: Illa, inquit, difficultas interpretandi sermonem, &c. Sic & alij plerique.

C. 7. v. 9. Augustinus, cuius verbis Beda pro commentario utitur, ad eundem planè modum legit quo Græci: Propter Abraham, & Leui accipiens decimam, decimatus est, libri decimi de Genesi ad literam capite 19. ὁ δὲ τὰς λαμβάνων est Græcè: id quod Syri significanter reddiderunt, Ille qui decimas accipiebat.

C. 7. v. 25. Haymo utriusque lectionis meminit.

Notationes in varias

minit. Ambrosius Catharinus aliiq̃ue, eam quæ in margine est probant.

C. 9. v. 26. Vox *desitutio* admodum similis est Græcæ, *ἡ δέσμις*, quasi depositionem dicas: vtraque verò sensu conuenit. Syrum, vt aboleret peccatum, habet.

C. 11. v. 6. Plærique Latinorum codicum, cum Syrico testamento, addunt *Deo*: quidam verò, cum Græcis exemplaribus, Græcisq̃ue tractatoribus Oecumenio & Theophylacto, tollunt, atque ex eo quod proximè antecedit subaudiendum relinquunt.

C. 13. v. 1. Græci codices, cum Græcis interpretibus, Chrysostomo, Theophylacto, & Oecumenio, id non agnoscunt. Verisimile est glossema esse, textui à scribis aut lectoribus additum.

C. 13. v. 2. Græci, tum codices, tum interpretes, *ἐλαδον* constanter legunt; quibus consentiens, Latinorum codicum vnus, qui est S. Germani latas, *Latuerunt* habet. Cuius sensum ea dat lectio, quæ apud Augustinum, tum alibi, tum cap. 41. questionum super Genesin, reperitur: *Per hæc enim quidam, nescientes, hospitio receperunt angelos.* Syri hoc modo sunt interpretati: *Per hanc enim, digni fuerunt quidam, qui, cum non sentirent, exciperet angelos.*

IN EPISTOLAM Iacobi.

C. Ap. 3. v. 3. Latinorum codicum quoddam, pro *si, legere sicut*, *Sicut autem equis, &c.* in proprio loci commentario, restatur Beda, Græcorum librorum plærique, scribunt cum Syris, *ἰσθὺ*, seu *ἰσθ*, quod est *scire*; nonnulli, cum Latinis nostris, *ἐἰ*, id est,

Noui Test. Lectiones.

id est, Si autem. Legitur autem in vetustioribus Latinis libris, Si autem equorum frenos, ita planè ut Græcè est.

Cap. 3. v. 12. Græci hoc habent modo: Sic, nullus fons, salsam & dulcem facere aquam. quæ Græcorum lectione veritatem exstimatorum, vulgatam Latinorum, cui accedit ista Syrorum: Sic, nec aqua salza, possunt effici dulces.

C. 4. v. 5. Diuersa est huius loci distinctio: una: An putatis, q. in a. script. dicat: Ad inuid. conc. sp. qui hab. in vobis? quam noster textus Syro conformiter habet. Altera: An putatis, q. in a. script. dicat? ad inuid. conc. sp. qui hab. in vobis. quam Beda refert. Tertia: An putatis, q. in a. script. dicat? ad inuid. conc. sp. qui hab. in vobis? quam Beda sequitur. Quarta: An putatis, q. in a. script. dicat, ad inuidiam? conc. sp. qui hab. in vobis. quam Oecumenius exponit. Possit & quinta addi: An pu., q. in a. scrip. dicat, ad inuidiam: Conc. sp. qui ha. in vobis?

C. 5. v. 3. Apud Augustinum*, conformiter in speculo. margini; apud Oecumenium, similiter textui, legitur. Non est autem praterendum, quòd, Syri, & nonnulli codices Græci, Oecumenio consentiente, illud, *ὡς αὖτε*, sicut, ignis, ad sequentia referat: Tanquam ignem thesaurizatis, &c. quanquā *ὡς* à Syris nō addatur.

C. 5. v. 6. Multa Latina exemplaria, cū V. Beda, ad hunc distinguūt modū: In die occisionis adduxistis; melius, arbitror, alia, cum Græcis.

Cap. 5. v. 20. Notandum sanè, inquit Beda, quòd quidam codices habent: *Saluabit animam suam a morte*. Et, ex ambiguo Græco, ita etiam rectè interpretari potest. Planè, ambigua sunt Græca; siue tollant *ἀπο τοῦ*, ut pleraque; siue addant, ut, cum Syris, quædam. Ambigua sunt autem & Syra. Ceterum, sicuti rectius intelligas eius; ita ea sola est

Notationes in varias
la est lectio Latinorum codicum, quotquot
nos, post alios, vidimus.

IN EPISTOLAM

Petri priorem.

Cap. 2. v. 5. Beda utriusque meminit le-
ctionis, & tertiæ: *In domum spiritalem.*
Hæc, apud Augustinum, Psalmum 86.

* *Epist. 57.* enarrantem; quæ in istorum Bibliorum mar-
gine est, apud eundem, Dardano scriben-
tem*, reperitur. Quamquam, posteriori loco,
nonnulla exemplaria, *domus spirituales*, le-
gant: quo modo est & in quibusdam novi
testamenti codicibus.

Cap. 2. v. 8. Beda: Quidam, inquit, codices
habent: *In quo & positi sunt.*

* *Tract. 21.* C. 2. v. 11. *Nobis, nobis*, legunt, cum Augu-
stino*, & Syris, plarique codices Græci.
* *in Ioann.* *Vobis, Vobis*, habent Beda, Oecumenius, &
Græca Parisiensium exemplaria *ſ. & ſ.*
Nobis, vobis, scribunt Carensis & Richelius
manifestè, cum Græcis Hispanorum editio-
nibus, & Parisiensium ea quæ anno 49. pro-
dierit. Augustino hoc peculiare est, quod se-
quimur habeat.

Cap. 2. v. 23. Græci codices constanter le-
gunt: *Tradebat autem indicanti iussu.* Græcis
Syri conſonant: *Sed tradebat iudicium suum*
iudici iustitia. Græcis, & Syris, Augustinus,
Tractat. in Iohannem 21. consentit: *Sed*
commendabat illi, qui iussu indicat.

C. 3. v. 8. Exemplaria Græca, constantissi-
mè legunt *τὸ ὁρᾶς*, id est, *finis* autem,
vel, *summa* autem. Syra consentiunt. At Beda
in pæ interpretatur.

C. 3. v. 15. V. Beda addidisse videtur & *ſile*.
Syri habent *de ſpe ſilici*. Verùm, Græci codi-
ces,

Noui Test. Lectiones.

des, cum emendatissimis Latinis, fidei non meminerunt: iisque, præter alios, Gregorius Magnus*, & Scholialtes Græcanicus, suffragantur.

*In fine partis, de vita pastoris.

Cap. 3. v. 19. Spiritibus concorditer legunt exemplaria Græca; iisque astipulantur Syra. Codices quidam Latini, etiam Beda teste, carne legunt pro carcere: verum, cum Græcis, Syri reclamant. Græci enim ἐν φυλάκῃ, id est, in carcere; Syri, quem intellexerint carcerem, significantes, ὅπου quod est, in sepul-

chro, vel, in inferno, legunt. Quod, iuxta libros quosdam, addit Beda conclusi: Qui in carne conclusi erant; Syris & 1^a exemplari Parisiensium Græco, conforme est. Patrum, Hieronymi in cap. Isa. 54. & Augustini epist. 99. hæc lectio est: In quo, & his, qui in carcere erant conclusi, spiritibus, veniens præd.

C. 4. v. 12. Vtramque lectionem, in aliis, & aliis codicibus, reperiri, testis est Beda. Græcum ἐξ ὧν ἐσθ' αὐτοῦ, hoc loco, mirari, cōnvenientius, cum Syris transferas. Quamobrem & Cyprianus*: Charis, nolite mirari ardorem accidentem vobis. Cæterum Interpres, si peregrinari, id quod videtur, Græcam sectatus vocem transtulit, mirari intellexit.

*L. 4. ep. 66

C. 4. v. 14. Syri habent: Quoniam spiritus gloriosus Dei requiescit super vos. Græcorum codicum plerique legunt: Quoniam quod gloria, & qui Dei spiritus, super vos requiescit. Quoniam: Quoniam quod gloria, & virtutis, & qui Dei spiritus super vos requiescit. Vnus: Quoniam quod gloria, & qui Dei spiritus super vos requiescit. Addunt autem consequenter, conformiter omnes: Secundum eos quidem blasphematur, secundum vos autem glorificatur. Quod, in Latinis quidem & Syriis libris non in-

Pro quod, & qui vertas licebit.

1. 1. a.

a. R.

8.

Notationes in varias
uenim⁹: at in Cypriani monumētis legimus.
Libri 4. epist. 6. hunc locum hoc modo legit:
*Quia maiestatis & virtutis Domini nomen, in
vobis requiescit, quod quidem secundum illos blas-
phematur, secundum nos autem honoratur.*

IN EPISTOLAM Petri posteriorem.

Cap. 1. v. 16. Vtrum verterit Interpres,
doctas, an indoctas, ex Græca voce *δοκ-
σιμους*, constare non potest.

C. 2. v. 7. Alterum scriptum: *A nefando-
rum impudica conuersatione eruit; Tertium &
quartum legebat: A nefandorum iniusta ac lu-
xuriosa conuersatione eripuit. Græci habent: A
nefandorum in lascinia conuersatione liberauit.*

IN EPISTOLAM Iohannis primam.

Cap. 2. v. 14. Græci, Syri, & antiqui codi-
ces Latini, ad stipulantibus Tractatori-
bus, Augustino, Beda, Oecumēnio, re-
petunt hoc loco versiculum hunc: *Scripti, vel
scribo vobis, Patres, quia cognouistis eum, qui ab
initio est. Vna est Complutensis editio Græca
(Regia namque eadem est) quæ non repetat.
Cum sequitur, Scribo v. inuenies, Græcis ea-
dem est dictio, quæ paulo ante adolescentes
translata est.*

Cap. 2. v. 22. Non, videtur Interpres, vt in
Græco erat, reliquisse: nec alius est sensus,
quàm, mēdax est, qui negat Iesum esse Chri-
stum; seu, qui negando asserit, quòd Iesus
non sit Christus.

Noui Test. Lectiones.

C. 4. v. 3. Græci libri legunt: *Et omnis spiritus, qui non confitetur, Iesum Christum in carne venisse, ex Deo non est.* Græcis Syri cōsentiunt, & Cyprianus, lib. 2. contra Iudæos c. 7. suffragatur. Latini codices habent: *Et omnis spiritus, qui soluit Iesum, ex Deo non est.* His, D. Leo, epist. 10. cap. 5. adstipulatur. Istud, & in Græcis codicibus, olim lectum fuisse, Græcus Socrates, Historiæ Tripar. lib. 12. testatur. Augustinus, tractatu sexto, legit atque exponit utrumque, tam id, scilicet, quod in Græcis, quàm quod reperitur in codicibus Latinis.

Cap. 4.

C. 4. v. 3. Græci habent: *Et hic est* Antichristi.* Syri: *Sed hic est ab ipso pseudochristo;* Cyprianus: *Sed de Antichristi spiritu.*

* ille G 9.

C. 5. v. 7 & 8. Codicibus Syris, illisque Latinis, non pauca Græcorum exemplarium consentiunt. Antiquū etiam Correctorium, quod M. N. Hunnæus contribuit, deesse hæc ipsa libris Græcis, & antiquis Latinis, annotat. His & multi veterum patrum suffragantur. Inter Latinos, Augustinus, lib. 3. contra Maximinum cap. 22. Leo epist. 10. cap. 5. Beada hanc enarrans scripturam; Inter Græcos, Cyrillus, lib. 14. thesauri, c. 5. Oecumenius, in hunc scribens locum. Et horum, tum auctororum, tum codicum, plerique, etiam, *τὸ ἐν τῇ γῇ*, auferunt. Hieronymus autem, præfatione in Catholicas Epistolas, ab infidelibus translatoribus, patris, verbiq; ac spiritus testimoniū, omissum, queritur. id quod pro textus lectione facit: cui Græca Complutensis editio, & quæ ex ea sunt, cum aliis quas vidimus non paucis, consonant Inter omnes Parisiensem, ne vnus est, qui dissideat: nisi, quòd *ἐν τῇ γῇ*, duntaxat *τὸ ἐν τῇ γῇ*, confodiāt: si tamen semicirculus, lectionis designans

Notationes in varias

terminum, suo loco sit collocatus. Eidem lectioni, Higinii, à B. Petro Papæ noni, lectio, quæ in prima eius Epistola extat, accedit.

C. 5. v. 8. Istud, *Et hi tres unum sunt*, quamvis à Græcis Regiorum Bibliorum textibus, multisque Latinis exemplaribus, tollatur; legitur, ab aliis Latinis libris, à Patribus, quorum iam producta sunt loca, à codicibus Syris, & à reliquis, quæcunque vidimus, exemplaribus Græcis; at differenter. Latini enim codices, cum Augustino, Cyrillo, Leone, Beda, *Et hi tres unum sunt*, habent; Græci vero, cum Oecumenio & Syricis: *Et hi tres, ad, vel in unum sunt*; Higinus: *Et tres in nobis sunt*. Ex quo & hoc observa, quòd, tres in terra testâtes, aquam numeret, sanguinem, & carnem; cæteris vniuersis contradicentibus.

IN EPISTOLAM

Iohannis tertiam.

Vers. 4. Textus lectio, plerisque omnibus Latinis libris, & decimo Parisiensium Græco exemplarium, conformis est. Lectionis varietas, ex vocum $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma$ & $\chi\alpha\epsilon\acute{\alpha}\nu$ vicinitate, nata est.

IN EPISTOLAM

Iudæ.

Vers. 3. Quod Græcè est $\epsilon\pi\alpha\gamma\gamma\epsilon\lambda\iota\sigma\mu\epsilon\nu\acute{o}\varsigma$, rectius *supercertare* vertas, nisi deponentis more *supercertari* accipias.

Vers. 12. Græcorum codicum, quidam $\pi\alpha\tau\epsilon\rho\varsigma\ \phi\epsilon\rho\acute{o}\nu\sigma\mu\epsilon\nu\acute{o}\varsigma$, alij $\pi\alpha\tau\epsilon\rho\varsigma\ \phi\epsilon\rho\acute{o}\nu\sigma\mu\epsilon\nu\acute{o}\varsigma$ legunt. Illud, margini; vtrumque, textui, non male conuenit.

IN

Noui Test. Lectiones.

IN APOCALYPSIN.

CAp. 5. v. 10. Quædam Græca exemplaria habent: *Et fecisti eos Deo nostro, reges & sacerdotes. & regnabunt super terram: Alia: Et fecisti nos Deo nostro, reges, & sacerd., & regnabimus super terram.*

Cap. 8. v. 3. Primasius legit: *Ut daret orationes sanctorum.* si tamen non sit mendum.

C. 8. v. 12. Primasius scribit: *Et dies eandem partem amitteret, & nox similiter;* Græci habent: *Et dies non luceret tertium sui, & nox similiter.*

Cap. 12. v. 2. Primasius habet: *Et erat prægnans, & clamabat.* Græci codices legunt: *Et in utero habens clamat, vel, ut quidā, clamabat.*

Cap. 13. vers. 15. Pleraque Græcorum exemplaria, conformiter textui, & Primasio, *πρόσθη* legunt.

C. 14. v. 5. Multi Græcorum codicū, textui suffragantur: Alij, Complutensis nimirum cum filiis, margini auxiliantur. Aretha vero, tractator Græcus, loco istius: *Ante thronum Dei,* legit: *Hi sunt qui sequuntur agnum.*

C. 15. v. 3. Græcorum librorum, plurimi, *τῶν ἁγίων*, id est, *sanctorum*, legunt: quidam, *τῶν ἐθνῶν*, id est, *gentium*. His, Primasius & Aretha; illis, contentiunt, quædam Latina exemplaria. Quod autem plerisque Latinis *seculorum* legatur, foris, dictionum contractarum affinitas, causam dedit. quædā enim veterum exemplarium *sclo* *sclo*, quædam scribunt *sclo* *sclo*. Cæterum, est, & inter *ἁγίων* & *ἐθνῶν*, Græcè, non parva affinitas.

C. 18. v. 2. Optima scripta Latina, consentientibus Aretha & codicibus Græcis, α, ιε, & Regiis, legunt: *Et excl. forti voce dicens.*

Notationes in varias

Primasius legit: *Et excl. voce magna & forti dicens; quod accedit illis & exemplaribus Græcis, quæ habent: Et exclam. in fortitudine, voce magna dicens.*

Cap. 18. v. 13. & 14. Odoramentorum, & sequentia nomina, usque ad & equorum, quæ nos gignendi; Græci accusandi casu, legunt. Quæ autem deinde sequuntur, hoc modo: *Et equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animas hominum.* Græcis, Primasij lectio accessisse videtur.

C. 19. v. 1. Latinus Regiorum Bibliorum textus, legit: *Salus, & virtus, & gloria Deo nostro;* cui, Græcus eorūdem Bibliorum textus, cum Parisiensium exemplaribus α. & 18. conformis est. Alia Græca exemplaria habent: *Salus, & gloria, & honor, & virtus, Domino Deo nostro:* quibus Arethæ lectio accedit. Primasius: *Salus & claritas Deo nostro.*

C. 19. v. 15. Textus Regiorum Bibliorum, Græcus, & Latinus, addunt τὸ ex utraq; parte, suffragantibus Arethæ, Primasio, & Parisiensium codicibus α. & 18. Verum, sunt alia Græca exemplaria non pauca, quæ, textum & Bedæ similiter, omittant.

Cap. 21. v. 11. Primasius legit: *Quasi lapidi Iaspidis, resurgenti in modum crystalli.*

C. 21. v. 15. Græci legunt: *Habebat mensuram calanum, seu arundinem auream.* Primasius, *Habebat arundinem auream ad mensuram.*

Cap. 22. v. 11. Quædam exemplaria Græca, conformiter margini, *ἡ ἀρεθὴ τῆς τοῦ θεοῦ* τῶ; alia, similiter textui, *ἡ ἀρεθὴ τοῦ θεοῦ*, legunt. Illis, Arethæ consentit. Primasius monet, aliam translationem iustiora faciat habere.

Cap. 22. vers. 14. Græci libri, Arethæ suffragante,

Noui Test. Lectiones.

gante, legūt: *μακάριοι οἱ ποιεῖντες τὰς ἐν-
τοιας αὐτοῦ*, id est. *Beati qui faciunt praece-
pta eius*. Latini, & quidem constanter, scri-
bunt: *Beati, qui lauant stolas suas*. Fortè igitur,
ab interprete nostro, lectum est: *μακά-
ριοι οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτοῦ*. Quae
lectio, si, quod Nicolaus Zegerus annotauit,
verum est, in nonnullis codicibus extat.

F I N I S.

H A S Noui Testamenti va-
rias lectiones, ex diuersis vulga-
tę editionis manuscriptis exem-
plaribus, olim quidem, ex com-
missione Facultatis nostrę theo-
logicę, magna ex parte colle-
ctas: nunc verò, ex eiusdem Fa-
cultatis commissione, auctas, &
fideliter examinatas, vidi, &
probaui, Anno 1573. die 28.
Augusti.

*I. Molanus Louaniensis, Apo-
stolicus Regiusque librorum
Censor; & pro tempore, De-
canus Facultatis Theologicę
Louaniensis.*

Notationes istę in nouum Testamen-
tum, tum auctiores, tum verò ex-
ctiores, iis quę nuper prodierunt,
dignę mihi visę sunt quę typis ex-
cuderentur, ita vt sunt à venerabili
D. ac M. Francisco Lucas S. Th. L.
concinnaatę, textui vulgatę editio-
nis lucem allaturę.

Brugis 18. Iul. Anno 1579.

*Ita est, Iacobus Eckius S. Th. L. Archi-
diaconus Brugensis, idemquę libro-
rum censor designatus.*

I

M

adfi
tion
tum
num
agitu
vel si
gent
versu
inuen
ante
lustr

A

B

A

12. de

35. L

44

INDEX IN NOVVM TESTA- MENTVM LOCV- PLETISSIMVS.

I. H. L E C T O R I S.

N hoc Noui Testamenti indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat, proxime deinde sequentes vsque ad hoc signum †, vel (si hoc signum non adsit) ad proximam vsque sequentis libri citationem, sunt versuum in eodẽ capite signatorum notæ. Cùm autem asteriscus seu stella numero apponitur, indicium est, rem de qua agitur, per plures versus in eo capite tractari: vel significat locum illum esse inter reliqua diligentius notandum. Porro si quod quæris, in versu hinc notato contingat non adeo perspicue inueniri, tum aliquot ex propinquis versibus antecedentibus, vel sequentibus tibi erunt perlustrandi. Vale.

A B B A pater, Marc. 14, 36. Roman. 8, 15. Galat. 4, 6.

A B E L occisus 1 Ioan. 3, 12. de eodem lege Matth. 23, 35. Lucæ 11, 51. Hebræ. 11, 4 † 12, 24.

A B N E G A T I O sui ipsius, Mat. 4. 19 † 5, 29 † 10, 39 † 16, 24 † 19, 21. Marc. 10, 21. Luc. 9, 23 † 14, 26 † 17, 33 Ioan. 12, 25.

Abnegatio omnium rerũ, Matth. 4. 19 † 19, 21, 27. Mar. 8, 19

Index Noui Testamenti.

7, 17 † 10, 28. Luc. 5, 11 † 14, 26 † 18, 22. 1 Corinth. 7, 29. Ioan. 12, 25. Phil. 3, 7.

ABRAHAM appella-
tur pater multarum gentiū,
& omniū credentiū. Mat. 3,
9. Luc. 19, 9. Ioan. 8, 39. Rom.
4, 11, 17, 18 † 9, 7. Gal. 3, 8. de
ipso & eius semine vide
Matth. 8, 11. Act. 7, 2, 16. Heb.
11, 17.

Abrahæ filij qui dican-
tur, Ioann. 8, 33. Roman.
9, 7. Gal. 3, 7.

ABSTINENTIA à
quibusdam cibis, Matth. 12,
4. Marci 2, 23. Lucæ 6, 1. Act.
15, 29.

Abstinentum à cibo &
potu etiam, Rom. 14, 20, 21.
1 Cor. 8, 13.

ABVSVS vestium,
Mat. 11, 8. Marc. 12, 38. Luc.
7, 25 † 16, 19 † 20, 45. 1 Ti-
moth. 2, 9. 1 Pet. 3, 3.

ACCEPTIO perso-
narum, vide Persona.

ACHAIA, Aðor. 18, 12,
27 † 19, 21. Rom. 15, 26. 1 ad
Cor. 16, 15. 2 ad Cor. 1, 1 † 9,
2 † 11, 10. 1 ad Theff. 1, 7.

ADHORTARI ad bo-
num, Act. 11, 23 † 14, 21 † 20,
2 *. 1 Theff. 5, 11. Tit. 2 *. † 3,
2. Hebr. 7, 12.

ADVENTVS Domi-
ni expectandus, Matth. 24, 42
† 25, 13 † 26, 10. Márc. 13, 33.
Luc. 12, 40 † 21, 34. Rom. 13,
12. Eph. 6, 18. Coloff. 4, 1. 1
Theff. 5, 6. 1 Petr. 4, 7 † 5, 8.
Apoc. 3, 3 † 16, 15.

ADULTERIVM, In-
xuria, & fornicatio, Act. 15,
20. Rom. 1, 26. 1 Cor. 5, 1 † 6,
9, 15 † 10, 8. Eph. 5, 5. Coloff.
3, 5. 1 Theff. 4, 3. 1 Timoth.
1, 10. Hebr. 13, 4.

Adulteriū carnale & spi-
rituale prohibetur, committi-
tur, & punitur, Matth. 5, 27
† 14, 3 † 19, 9. Ioan. 8, 3. 1 Co-
rinth. 6, 10. 1 Theff. 4, 3. Heb.
13, 4. Jacob 4, 4.

ÆGROTATIO &
morbus poena peccati, Mat.
9, 2. Ioann. 5, 14. 1 Corinth.
11, 30.

Ægroti visitandi sunt &
consolandi, Mat. 25, 37, 40.
Ioan. 11, 3 † 12, 9. 2 Cor. 1, 4.

ÆNEAS sanatur, Act.
9, 33.

AGABVS imminetem
famem prædicit, Act. 11, 28.
& Paulo manus iniciendas,
21, 11.

AGRIPPA audit Pau-
lum, Actorum 26, 2.

Alpha & ω, primus &
nouissimus est Dominus, A-
poc. 1, 8 † 2, 8 † 21, 6 † 22, 13.

ALPHAEVΣ, pater Ia-
cobi Apostoli, Matthæi 10,
3. Mar. 3, 18. Luc. 6, 15. Act.
1, 13.

ANDREAS à Chri-
sto vocatur, Mat. 4, 18. Marc.
1, 16. Ioan. 1, 40.

ANGELI, horumque
ministerium & natura, Mat.
1, 20 † 13, 19 † 4, 11 † 11, 10
† 13, 39, 49 † 16, 27 † 18, 10 † 22,
30 † 24, 31 † 26, 53 † 28, 2. Mat.
13, 31.

13, 32. L.
15 † 12, 8.
51 † 5, 4.
19 † 6, 15.
† 11, 13.
† 27, 23.
† 1, 10 † 4.
Theff. 1,
† 5, 21. H.
† 13, 2. 1.
Petri 2,

Angel.
44. 2 Per.
Angel.

pellantur
dicatores.
1, 2. Luc.

calyps. 2.
AN I.

piorū fla-
cum Ch.
Phil. 1, 2.

tra eos c.
in diem.
ANN.

dat Dom.
2, 36.

ANN.
Luc. 3, 2.

ANT.
& eius r.
Mar. 13,

20, 29.
4, 1. 2 Ti.
Ioan. 2,

Iud. 10. A.
† 14, 9 † 1.
ANT.

pit Apo-
sto præd.
19, 26 †.
ANTI.

Index Noui Testamenti.

RIVM, In-
tio, Aët. 15.
Cor. 5, 1 & 6,
5, 5. Colof.
1 Timoth.

male & spi-
ar, cōmitti-
Matth. 5, 27
n. 8, 3, 1 Co-
ff. 4, 3. Heb.

ATIO &
eccati. Mat.
1 Corinth.

ndi sunt &
25, 37, 40.
Cor. 1, 4.
natur, Aët.

minētem
Aët. 11, 28.
ficiendas,

udit Pau-

rimus &
minus, A-
22, 13.
pater la-
thæi 10,
6, 15. Aët.

à Chri-
8. Marc.

orum que
ra, Mat.
11, 10
10 & 22,
8, 2. Mat.
13, 31.

23, 32. Luc. 1, 13, 19, 28 & 2, 9,
15 & 12, 8 & 16, 22 & 22, 43. Io. 1.
51 & 5, 4 & 20, 12. Aët. 1, 10 & 5,
19 & 6, 15 & 7, 30 & 8, 26 & 10, 3
& 11, 13 & 12, 7, 11, 13 & 23, 9
& 27, 23. Rom. 8, 38. Gal. 1, 8
& 3, 10 & 4, 14. Colof. 2, 12, 2
Thess. 1, 7. 1 Timoth. 3, 16
& 5, 21. Hebr. 1*. & 2, 2 & 12, 22
& 13, 2. 1 Petr. 1, 12 & 3, 22, 2
Petr. 2, 11. Iudæ 9. Apoc.*

Angelorum ruina, Ioan. 8,
44, 2 Petr. 2, 4. Iudæ 6.

Angelorum nomine ap-
pellantur doctores & præ-
dicatores, Matt. 11, 10. Mar.
1, 2. Luc. 7, 27. Gal. 4, 14. Apo-
calyps. 2*, 3*.

ANIMAE quorundam
piorū statim post mortē sunt
cum Christo, 2 Corinth. 5, 8.
Phil. 1, 24. Apoc. 14, 13. con-
tra eos qui putant illas vsq;
in diem iudicii quiescere.

ANNA prophetissa lau-
dat Dominum Deum, Luc.
2, 36.

ANNAS sacer Caiphæ,
Luc. 3, 2. Ioan. 18, 13. Aët. 4, 6.

ANTICHRISTVS,
& eius regnum, Matt. 24, 24.
Mar. 13, 6. Ioan. 5, 43. Aët. 1,
20, 29. 2 Thess. 2, 3. 1 Tim.
4, 1. 2 Tim. 3, 2. 2 Petr. 2*, 1
Ioan. 2, 18, 22 & 4, 3. 2 Ioan. 1, 7.
Iud. 10. Apo. 11, 7 & 12, 8 & 13*,
& 14, 9 & 19*. & 19, 20 & 20, 2, 8.

ANTIOCHIA susci-
pit Apostolorum de Chri-
sto prædicationem. Aët. 11,
19, 26 & 13, 1.

ANTIQUAE viz in-

quirendæ & observandæ, &
à nouis declinandum, Rom.
16, 17. Gal. 1, 6, 7, 8. 1 Tim. 6,
20. 2 Tim. 4, 3. 2 Petri 3, 17.
1 Ioan. 2, 24. 2 Ioan. ver. 7.
Iudæ ver. 18, 19, 20.

APOLO vir facun-
dus, & Scripturarū peritus,
Aët. 18, 24. 1 Corinth. 1, 12 & 3,
4 & 16, 12.

APOSTOLVS ma-
gnus est Christus, Hebr. 3, 1.

Apostoli eliguntur ex di-
scipulis, Luc. 6, 13. mittuntur
ad annuntiandum regnum
Dei in Iudæa, Mat. 10*. Lu. 9,
24, 45. reuertuntur, 9, 10.
mittuntur in vniuersum mū-
dum ad euangelizandū, Mat.
28, 19. Marc. 16, 15. Luc. 24,
46. Ioann. 15, 16, 27 & 20, 21.
Aët. 1, 8 & 10, 42.

Apostoli vsi sunt mēbra-
nis, seu libris, 2 Tim. 4, 13.
hortantur ad studiū legendi,
1 Tim. 4, 13, 15.

Apostoli & Prophetæ ha-
buerunt spiritum Dei, Matt.
10, 20. Marc. 1, 11. Ioan. 14,
17. Aët. 1, 1 & 2, 4 & 3, 1 & 9, 17 & 19,
6. 1 Cor. 2, 12 & 13, 3. 2 Cor.
13, 3. 1 Thess. 4, 8. 2 Timot. 3,
16. 1 Petr. 1, 11, 2 Petr. 1, 21.

APPARITIONES
Dei, angelorum, & hominū,
Mat. 17, 3 & 28, 2, 9. Marc. 9, 3
& 16, 5, 9, 12, 14. Luc. 9, 30 & 24,
4, 15, 36. Ioan. 20, 12, 14, 19, 26
& 21, 1. Aët. 1, 10 & 16, 9 & 18, 9.

AQVA nominatur per-
secutio. Matt. 7, 25. Luc. 6, 48.
Apoc. 12, 17.

Aqua

Index Noui Testamenti.

Aqua Benedicā, vide Benedicō.

ARCA Noë, Matth. 24, 38. Luc. 17, 27. Hebr. 11, 7. 1 Pet. 3, 20.

ARCHELAUS regnat loco patris sui Herodis, Matth. 2, 22.

AVARITIA, Matth. 6, 19. 16, 14, 46. 27, 3. Marc. 8, 36. Luc. 12, 15. Ioā. 12, 4. Act. 5, 1. 18, 19. 24, 26. 1 Cor. 6, 20. Eph. 5, 2. Philip. 4, 11. Col. 3, 5. 1 Timoth. 6, 9. ad Titum 1, 7, 11. Hebr. 13, 5.

AVDIENDVM verbum Dei, vide Verbum Dei.

B.

BALAA doctrina, 2 Pet. 2, 45. Apoc. 2, 14.

BAPTISMVS a Christo praeceptus, Mat. 28, 19. Marc. 16, 16. Ioan. 3, 5.

Baptismi docuerunt Apostoli, & administrarūt, Act. 2, 38, 41. 8, 12, 36. 9, 18. 10, 47. 16, 15, 33. 19, 4. 12, 16. Roman. 6, 3. 1 Cor. 1, 14. Gal. 3, 27. Eph. 4, 5. Hebr. 6, 2.

Baptismus saluat, 1 Pet. 3, 21. baptismus est lauacrum regenerationis, Tit. 3, 5.

Baptism⁹ tollit omnia peccata, Mat. 18, 14. 18, 19. Mar. 1, 4. 16, 16. Ioan. 1, 33. 3, 5. Act. 2, 38. 8, 12, 18. 13, 3. 16, 33. 8, 2. Rom. 6, 3, 4, 5, 6. 1 Cor. 6, 11. Eph. 5, 26. Coloss. 2, 11. Tit. 3, 5. Hebr. 10, 22. 1 Pet. 3, 21.

Baptismus non est iterandus, Eph. 4, 5. Hebr. 6, 6. 10, 26. Idem declarat ipse signatura, 1 Cor. 10, 2.

Baptismus Ioannis, Mat. 3, 6. 21, 25. Marc. 1, 4. 11, 30. Luc. 3, 16. 7, 29. 10, 4. Ioan. 1, 25, 3. 3, 23. Act. 1, 5. 11, 16. 13, 24. 19, 3.

Baptismus poenitentiae praedicatur, Marc. 1, 4. Luc. 3, 3. Act. 2, 38. 13, 24. 19, 3. Rom. 6, 3. Col. 2, 12.

Baptismi nomine significatur passio, Matth. 20, 22. Mar. 10, 38. Luc. 12, 50.

Baptismus in Spiritu sancto, & igne, Mat. 3, 11. Mar. 1, 8. Luc. 3, 16. Ioan. 1, 33. Act. 1, 5. 2, 4. 11, 15.

BAPTIZANDI sunt parvuli, Mat. 11, 28. 13, 14. 19, 13. Marc. 10, 14. Luc. 18, 15. Ioan. 3, 5. Act. 2, 39, 41. 16, 15, 33. 18, 8. 1 Cor. 1, 16. 10, 2. 15, 22. 1 Timot. 2, 4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum Illuminari, Hebr. 6, 4. aliquando per Renouari, Heb. 6, 6.

Baptizatus Christus, Mat. 3, 15. Mar. 1, 9. Luc. 3, 21. in baptizatum delabitur Spiritus sanctus, Mat. 3, 16. Mar. 1, 8. Luc. 3, 21. Ioan. 1, 35.

Baptizat Christus per discipulos, Ioan. 3, 22. 4, 2.

Baptizata integra domus, 1 Corinth. 1, 14. Act. 16, 15. 33. 18, 8. 10, 33.

Baptizati accipiunt Spiritu

um sancto
5. induunt
27. in mo
tur, Rom
baptizatu
Baptiza
Act. 8, 1
Baptiza
Act. 8, 38
Baptiz
tilis, AG.
BAR
Paulum
uar, AG.
BAH
pretium
postolor
Paulum
mittitur
redit in
iterum ro
cum Pau
BAR
mittitur
15, 16. Lu
40. Acto.
BAR
donatur,
BE
beatorum
eterna,
125. Ma
16, 22. 1
17, 2, 1
2, 9. 15
Tim. 4
Hebr. 10
12. Apoc
1. 7. 1
mo 10
23. 15,
3, 15, 16

Index Noui Testamenti.

um sanctum, Act. 2, 38 † 19.
5. induunt Christum, Gal. 5,
27. in morte ipsius baptizatur,
Rom. 6, 3. in vnū corpus
baptizatur, 1 Cor. 12, 13, 27.

Baptizatus Simon Magus,
Act. 8, 13.

Baptizatus Eunuchus, Act.
8, 38.

Baptizatus Cornelius gē-
tilis, Act. 10, 47.

B A R I E H V à Deo per
Paulum vsu oculorum pri-
uatur, Act. 13, 11.

B A R N A B A S ponit
pretium agri ante pedes A-
postolorum, Act. 4, 37. ducit
Paulum ad Apostolos, 9, 27.
mittitur Antiochiam, 11, 22.
redit in Ierusalem, 11, 30.
iterum recipit se Antiochiā
cum Paulo, 12, 25.

B A R A B B A S latro di-
mittitur, Matth. 27, 26. Mar.
15, 16. Luc. 23, 25. Ioan. 18,
40. Act. 3, 14.

B A R T I M A E V S visu
donatur, Mar. 10, 46, 52.

B E A T I T V D O seu
beatorum gaudium, & vita
eterna, Matt. 13, 43 † 19, 28
† 25. Mar. 12, 25. Luc. 9, 33,
† 16, 22 † 22, 29. Ioan. 16, 20
† 17, 2, 24. Rom. 8, 30. 1 Cor.
2, 9 † 15, 41. 2 Corin. 12, 3. 2
Tim. 4, 8. 1 Petr. 1, 4, 8 † 5, 4
Hebr. 10, 35 † 12, 23. Iac. 1,
12. Apoc. 2. 5. 7, 9, 15 † 14,
1 † 22. Beatitudo quo-
modo comparetur, Mat. 20,
23 † 25, 34. Marc. 10, 40. Ioā.
3, 15, 16, 36 † 5, 24 † 20, 29.

Act. 2, 21 † 15, 17 † 16, 3.
Roman. 1, 10 † 10, 4. Ephes. 1,
13 † 2, 6. 1 Thess. 5, 9. 2 Thess.
2, 13. 2 Tim. 1, 9. Tit. 1, 1 † 3,
5. 1 Petr. 1, 9. Heb. 5, 12.

B E L L A N D V M armis
quoque spiritualibus, Rom.
13, 12. 2 Cor. 10, 4. Ephes. 6,
11. Galat. 5, 17.

B E N E D I C T I O qua
homo homini benedicit. Lu-
cæ 2, 34 † 6, 28. Roman. 12, 14.
Hebræ. 7, 2.

Benedictio qua creaturæ
sanctificantur, 1 Tim. 4, 5.
Hebr. 9, 2, 3.

B E T H S A I D A vrbs
natiua Andreæ & Philippi,
Ioan. 1, 44 † 12, 21. deplo-
ratur, Mat. 11, 21. Luc. 10, 13.

B L A S P H E M I A Mat.
12, 31. Mar. 3, 28. Luc. 12, 10.
Rom. 2, 24. Col. 3, 8. Iud. 9.
Apoc. 13, 6 † 16, 11, 21.

B O N A opera pietasque
vera in Deum commendan-
tur. Mat. 5, 24, 29, 30. Luc. 1,
75 † 3, 11. Ioan. 12, 26. Rom.
12. 13. 14, 17. Philip. 3, 3.
Iac. 1, 27. vide Opera.

Bonitas & benignitas Dei
erga suos, Matt. 11, 28 † 18, 19.
Luc. 1, 30 † 6, 36 † 15, 20, 27
† 23, 43. Rom. 11, 4, 31. 2 Cor.
1, 3. Ephes. 2, 4. 1 Tim. 1, 13, 16.

C.

C A E C I T A S tum cor-
poris, tum animi, Mat. 15,
14. Marc. 8, 18. Lucæ 9, 19.
Ioan. 9, 1, 4 † 12, 40. Act. 9, 8,
18 † 13,

Index Noui Testamenti.

18. 17. Rom. 1. 2. 11. 10.
2 Corinth. 4. 4. Ephel. 4. 18.
2 Petr. 1. 9. 1 Ioan. 2. 17. A-
pocal. 3. 17.

Cæci illuminantur, Matth.
9. 30. 20. 34. Marc. 8. 25. 10.
46. Luc. 18. 35. Ioan. 9. 7.

CAEREMONIAE
Teu cultus externus in oran-
do, Matth. 2. 1. 16. 39. Marc.
14. 35. Luc. 22. 41. 1 Corint.
11. 4. 1 Timoth. 2. 8.

CAIN primus filius A-
dam occidit suum fratrem
Abel, 1 Ioan. 3. 12.

CALIX iræ & furoris,
Apoc. 16. 19.

Calix passionis, Matth. 20
22. 26. 38. Marc. 10. 38. Luc.
22. 42. Ioan. 18. 11.

CANA ciuitas Galilæe,
vbi Christus aqua in vinum
mutauit, Ioan. 2. 7.

CANANAEAE mul-
lieris filia à dæmonio libe-
ratur, Matth. 15. 28.

CAPHARNAVM,
ciuitas Galilæe, in qua cre-
pit Iesus prædicare, Matth. 4.
17. Luc. 4. 31. curat ibidem
seruum Centurionis, Mat. 8.
13. appellatur ciuitas eius,
9. 1. increpatur, 11. 13.

CAPTIVOS inuisc-
re, Mat. 23. 37. A. & 12. 5. 2 Ti-
moth. 1. 16. Hebr. 13. 3.

Captiuos nō deserit Deus,
Actorum 5. 18. 12. 17. 16.
25.

CARNEM suam cru-
cificare quomodo quisque
debeat, Roma. 6. 12. 8. 12. 13.

14. Galat. 5. 16. Eph. 4. 22. 5.
3. Tit. 2. 12. 1 Petr. 2. 1. 4. 2. 6.
Hebr. 12. 1.

CASTITAS cœlibum
præfertur castitati coniugali,
Mat. 19. 12. 22. 30. 1 Cor. 7.
25. 32. 34. 38. Apoc. 14. 4.

Castitas hæc consulitur vt
perfectio euangelica, Matth.
19. 12. 1 Corint. 7. 25.

Castitatis laus, Matth. 5.
8. 48. 19. 12. 22. 30. 25. 1.
Luc. 1. 27. 20. 34. Actorum
24. 25. Rom. 2. 7. 1 Cor. 7. 25.
2 Cor. 6. 5. 11. 2. 1 Tim. 3.
3. 3. 2. 4. 12. 5. 2. Tit. 1. 2. 1.
5. Apoc. 14. 4.

CAVENDVM à pseu-
doprophetis, Mat. 7. 15. Mar.
8. 15. 13. 6. Luc. 17. 23.

CAYPHAS summus
Sacerdos consilium dat cō-
tra Christum, Ioann. 1. 49
18. 14. prohibet Apostolis
ne prædicent, Act. 4. 18.

CEPHAS, vide Petrus.
CERTI non sumus de
accepta peccatorum remis-
sione, vel vita æterna conse-
quenda, Rom. 8. 17. 11. 20.
1 Cor. 4. 3. 4. 5. 9. 27. 10. 12.
Philipp. 2. 12. 3. 11. 13. 1 Ti-
moth. 1. 19. 2 Petr. 3. 17. Hebr.
3. 14. 4. 1.

CHARITAS virtus
fide præstantior, Mar. 12. 33.
1 Cor. 12. 31. 13. 1. 8. 13.
Colossens. 3. 24. 1 Tim. 1. 5.
1 Petr. 4. 8. 1 Ioan. 4. 16.

Charitas fraternæ, Mat. 7. 3.
19. 19. 22. 38. Ioan. 13. 14. 34.
15. 12. Roman. 12. 10. 13. 10.
4. Cor.

1 Cor.
15. 1.
1 Thes.
13. 1. 1.
4. 7.
mici, M.
35. 1. 23.
12. 20.

CH
Dei filii
17. 5.
15. 39.
3. 5. Ioan.
30. 1. 1.
8. 3. H.
3. 10. 2.
3. 8. 2. 4.
Chri

ritu san-
1. 35.

Chri
virgine
2. 6.
in Beth
2. 6. 11.
Chri

8. 46. 2.
22. 1. 10.
26. circ
baptiza

3. 16. M.
Chr

demon
nis, M

11. 8. 2.
22. 4.
9. 7. 1. 10.
10. 16. 7.

1. 14. 2.
16. 35. 1.
35. 10.
27. 14.

Index Noui Testamenti.

1 Cor. 13*. Gal. 5, 14. Eph. 4, 15*. 5, 1. Phil. 2, 2. Col. 3, 13. 1 Thess. 4, 9. 1 Tim. 1, 5. Heb. 13, 1. 1 Petr. 4, 8. 1 Ioan. 3, 23. 4, 7. Diligendi etiam inimici, Matth. 5, 44. Luc. 6, 27, 35. 23, 31. Act. 7, 60. Rom. 12, 20. vide Dilectio.

CHRISTVS est verus Dei filius, Mat. 3, 17. 14, 33. 17, 5. Marc. 1, 1. 5, 7. 9, 7. 15, 39. Luc. 1, 31. 3, 22. 9, 35. Ioan. 1, 34, 49. 6, 69. 7, 36. 11, 27. 19, 7. Roman. 1, 4. 8, 3. Hebr. 1, 2. 5, 8. 6, 7. 3, 10, 29. 2 Petr. 1, 17. 1 Ioann. 3, 8. 4, 9. 5, 20.

Christus conceptus de Spiritu sancto, Mat. 1, 20. Luc. 1, 35.

Christus natus ex Maria virgine, Mat. 1, 25. Luc. 1, 31. 2, 6, 11. Galat. 4, 4. natus in Bethlehem, Mat. 2, 1. Luc. 2, 6, 11. Ioan. 7, 42.

Christus sine peccato, Ioan. 8, 46. 2 Cor. 5, 21. 1 Petri 2, 22. 1 Ioan. 3, 5. Hebr. 4, 15. 7, 26. circumciditur, Luc. 2, 21. baptizatur in Iordane, Mat. 3, 16. Marc. 1, 9. Luc. 3, 21.

Christus manifestatur & demonstratur certis testimoniis, Matth. 1, 1, 16, 23. 3, 11. 8, 19. 11, 5. 16, 16. 17, 5. 22, 41. 26, 64. 27, 53. Marc. 9, 7. 16, 39. Luc. 1, 31, 41. 2, 10, 16. 3, 29. 22, 68. Ioann. 1, 14, 29, 32, 49. 3, 11. 3, 2. 13, 16, 35. 5, 39. 6, 69. 7, 40. 9, 35. 10, 7, 24, 36. 11, 27, 41. 12, 17. 14. 15, 25. 17, 1. 20, 22.

Rom. 1, 2. 8, 3. 9, 5. 2 Cor. 5, 19. Galat. 4, 4. Phil. 2, 6. Coloss. 2, 9. 1 Timoth. 3, 16. Tit. 2, 11. Heb. 1*. 5*. 1 Ioan. 5, 20.

Christus est agnus Dei, Ioan. 1, 29. Act. 8, 31. 1 Corinth. 5, 7. Apoc. 5, 6, 12. 7, 9. 17. 14, 1. 13, 8. 17, 14.

Christus est dominus dominantium, & rex regum, Coloss. 2, 10. 1 Timoth. 6, 15. Apoc. 1, 5. 17, 14. 19, 16. Christus est imago Dei, 2 Cor. 4, 4. Hebr. 1, 3.

Christus est lux gentium & totius mundi, Luca 2, 32. Ioann. 1, 4. 3, 19. 8, 12. 9, 5. 12, 35, 46. Act. 13, 47. 1 Ioan. 1, 5. 2, 8. Apocal. 2, 1, 23.

Christus verus pastor, Matth. 26, 30. Marc. 14, 27. Ioan. 10, 11. Hebr. 13, 20. 1 Petr. 2, 25. 5, 4.

Christus docuit & predicauit, Matth. 4, 17. 5*. 6*. 7*. Marc. 1, 14. Luc. 4, 15. 6, 20*. curauit omnem infirmitatem, Mat. 4, 23. 8*. 9, 2, 10, 28. Marc. 8, 23. Luc. 17, 12.

Christus transfiguratur, Matth. 17, 2. Marc. 9, 2. Luc. 9, 29.

Christus per proditorum traditur, quare Iudas.

Christus passus est, Matth. 16, 21. 17, 12, 22. 20, 18, 22. 26, 37, 66. 27*. Marc. 8, 31. 9, 31. Luc. 17, 25. 18, 31. 23*. Ioan. 18, 28. 19*. Act.

Index Noui Testamenti.

3, 18 & 32 † 17, 3. Roman. 8, 32, 1. Pet. 2, 21 † 4, 1. Hebr. 2, 18 † 13, 12.

Christus est crucifixus, Matth. 27, 35. Marc. 15, 24. Luc. 23, 32. Ioan. 19, 18. Acto. 2, 23 † 4, 10. 1 Corinth. 2, 2. 2 Corinth. 13, 4.

Christi passio predicta, Matt. 20, 22. Ioann. 3, 14, 16 † 8, 18 † 12, 32.

Christus mortuus est & sepultus propter peccata nostra, Matth. 27, 49, 58. Marc. 15, 37, 42. Luc. 23, 45, 49. Ioan. 19, 30, 40. Acto. 13, 29. Rom. 5, 6 † 6, 10 † 8, 34 † 14, 9. 1 Corinth. 15, 3. 2 Corinth. 5, 15. 1 Thessal. 5, 10. vt prae-dixerat futurum, Matth. 16, 21 † 20, 22.

Christus tertia die resurrexit a mortuis, Matth. 28, 6. Marc. 16, 6. Luc. 24, 5. Ioan. 20, 9. Acto. 2, 24, 31 † 10, 40 † 13, 30 † 17, 31. Rom. 4, 25 † 8, 34 † 14, 9. 1 Corinth. 15, 4, 12. 2 Timoth. 2, 8. idque praedictum, Matth. 12, 40 † 16, 21 † 17, 22 † 20, 22. Marc. 8, 31 † 9, 31 † 10, 34. Luc. 11, 30 † 18, 33. Ioan. 2, 19.

Christus ascendit in caelum, Marc. 16, 19. Luc. 24, 51. Ioan. 3, 19 † 6, 62. Acto. 1, 9. Ephes. 1, 20 † 4, 8. 1 Pet. 3, 22. Hebr. 4, 14.

Christus est Deus & Dei filius a principio, & ab aeterno, Ioan. 1, 1 † 4, 8, 9 † 17, 3, 24. Colossens. 1, 16. Hebr. 12.

Christus mediator, reconciliator & aduocatus, Ioan. 6, 44, 65 † 10, 7 † 14, 6. Acto. 4, 12. Roman. 3, 25 † 5, 2 † 8, 34. Galat. 3, 20. Ephes. 1, 14, 17. Colossens. 1, 19. 1 Timoth. 2, 5. Hebr. 7, 24 † 8, 6 † 9, 15 † 12, 24. 1 Ioan. 2, 1 † 4, 10.

Christus sedet ad dexteram Dei patris. Matth. 22, 44. Marci 16, 19. Luc. 22, 69. Acto. 7, 56. Roman. 8, 34. Ephes. 1, 20. Colossens. 3, 1. 1 Pet. 3, 22. Hebr. 1, 13 † 10, 12 † 12, 2.

Christus venturus est iudicare viuos & mortuos, Matth. 16, 27 † 24, 30 † 25, 31. Luc. 17, 24, 30 † 21, 25. Ioan. 5, 22. Acto. 1, 11 † 10, 42 † 17, 31. Roman. 2, 16. 2 Corinth. 5, 10. 1 Thessal. 4, 16. 2 Thess. 1, 7. 2 Timoth. 4, 1. 1 Pet. 4, 5. Hebr. 9, 28. Iud. 14. Apoc. 1, 7 † 20, 11.

Christo omnia tradita sunt a Patre, & subiecta, Matth. 11, 27 † 28, 18. Luc. 10, 22. Ioan. 3, 35 † 17, 2. Ephes. 1, 22.

Per Christum cuncta sunt creata, Ioan. 1, 3. Ephes. 3, 9. Col. 1, 15. Hebr. 1, 2.

Christus est Leo, Apo. 5, 5.

Christus est stella matutina, 1 Pet. 1, 19. Apoc. 2, 16.

Christus nouit omnia, Ioan. 16, 30 † 21, 17. Apo. 2, 3.

Christus est vnus cum patre, Ioan. 10, 30 † 14, 10, 12 † 17, 21.

Christus

Ch
quod
10, 42
90. Lu
4. 1 Th
CH
lantur
† 26, 2
Ch
di, qui
tur, Ad
13, 15,
2 † 6,
12 † 13,
† 4, 12
Colof.
moth.
Christ
Christ
1 Ioan.
Chr
sto, Ioan
CI
in con
Rom. 1
4, 3. 2
ras.
Cibu
tiamur
Cib
vide Al
CI
carnali
59 † 2,
† 15, 1,
29 † 3, 17
Gal. 2,
11. Phil
CL
Roman
Iudgos
huius t

Index Noui Testamenti,

Christus sibi reputat fieri
quod Christianis sit, Matth.
10, 42 † 18, 5 † 25, 35. Marc. 9,
90. Luc. 10, 10. Actorum 9,
4. 1 Theff. 4, 8.

CHRISTIANI appel-
lantur fideles, Actor. 11, 26
† 26, 28. 2 Corinth. 10, 7.

Christiani dicuntur san-
cti, quia sanctitatem profic-
tur, Act. 9, 41. Rom. 1, 7 † 12,
13 † 15, 26 † 16, 2, 15. 1 Cor. 1,
2 † 6, † 14, 33. 2 Cor. 1, 1 † 7, 1,
12 † 13, 12. Eph. 1, 15 † 5, 2, 18
† 4, 12 † 6, 18. Phil. 1, 1 † 4, 21.
Colos. 1, 5, 1. Theff. 5, 27. 1 Ti-
moth. 5, 10. Heb. 6, 10 † 15, 24.

Christiani viuendum sicut
Christus vixit, Galat. 2, 19.
1 Ioan. 1, 7 † 2, 6 † 3, 3.

Christiani erunt cū Chri-
sto, Ioan. 12, 26 † 14, 3 † 17, 24.

CIBORVM & potus
in conuiuiis luxus cauēdus,
Rom. 13, 13. Gal. 5, 21. 1 Petr.
4, 3. 2 Pet. 2, 13. vide Ebrie-
tas.

Cibus sumendus cū gra-
tiarum actione. vide Gratia.

Cibi delectus habendus.
vide Abstinētia.

CIRCUNCISIO
carnalis & spiritalis, Luc. 1,
59 † 2, 21. Ioan. 7, 22. Act. 7, 8
† 15, 1, 24 † 16, 3. Rom. 2, 25,
29 † 3, 1 † 4, 10. 1 Corint. 7, 19.
Gal. 2, 1 † 5, 2 † 6, 12. Eph. 2,
11. Phil. 3, 2. Col. 2, 11 † 3, 11.

CLAVDIVS Cæsar
Romanus, præcipit omnes
Iudeos exire Roma. Act. 18, 2.
huius tempore magna erat

in orbe annonæ caritas, Act.
11, 28.

Claudius Lysias mittit
Paulum ad Felicem præfe-
ctum Cæsareæ, Act. 23, 23, 30.

CLEOPHAS ibat
cum altero discipulo in E-
maus, Luc. 24, 13. cognouit
Christum in fractione
panis, 24, 30.

COGITATIONES
cordis Deus nouit, Ioan. 2,
25. & nulla latet eum, Mat.
9, 4. Heb. 4, 12.

COGNOSCERE li-
cet subinde homines ex ver-
bis & factis, Mar. 7, 16 † 12,
33. Luc. 6, 44.

Cognosci Deus humana
sapientia non potest, nisi ipse
reuelet paruulis & humili-
bus, Mat. 11, 25 † 16, 17. Luc.
10, 21. Ioann. 7, 28 † 8, 19, 27
† 10, 14 † 14, 4 † 15, 15 † 17, 6.
Act. 17, 23. 1 Corint. 1, 17,
18 † 1, 6, 10 † 3, 19. Col. 1, 26.

CONCORDIA cō-
mendatur, Rom. 12, 16 † 15, 6.
1 Cor. 1, 10. Eph. 4, 3. Phil. 2,
2 † 3, 17 † 4, 2. 1 Pet. 3, 8.

CONCUPISCEN-
TIA prohibetur, Mat. 5, 28.
Mar. 4, 19. Rom. 6, 12 † 7, 2 † 13,
14. Gal. 5, 16. Colos. 3, 5. 1
Theff. 4, 3. 1 Timoth. 6, 11. 2
Tim. 2, 22. 1 Cor. 10, 6. 1 Pet.
1, 15 † 2, 11 † 4, 3. 2 Pet. 1, 4.
1 Ioan. 2, 16. Jac. 1, 14 † 4, 1.
Iud. 21.

Cōcupiscentiæ carnis cru-
cifigere, refrægere & moni-
ficare iubemur, Rom. 6, 12

Index Noui Testamenti.

† 8, 12 † 13, 14. Galat. 5, 16.
Ephes. 4, 22 † 5, 3. Colos. 3, 5.
Tit. 2, 12. 1 Petr. 2, 1 † 4, 3, 6.
Hebr. 12, 1.

CONDONANDVM
fratri in nos peccanti, Matt.
5, 23 † 6, 14 † 18, 22, 35. Luc.
17, 3. Eph. 4, 32. Col. 3, 13.

CONFESSIO pec-
catorum, Mar. 3, 6 † 16, 19 Luc.
11, 4 † 18, 13. Ioan. 20, 23. Iac.
5, 16. 1 Ioan. 1, 8, 9.

CONFIRMATIO-
NIS sacramentum, Act. 8, 17. Heb. 6, 2.

CONFITERI Chri-
stum & eius doctrinā, Matt.
10, 32. Luc. 12, 8. Rom. 10, 9.
1 Petr. 17, 15. vide Erube-
scere Euangelium.

CONIVRATIO &
feditio, eiusque punitio, Act.
5, 36, 37 † 19, 23 † 23, 13, 20.

CONNVBIVM, vi-
de Matrimonium.

Connubium spiritale in-
ter Deum, & animam, Mat.
9, 15 † 22, 2 † 25, 5. Marc. 2, 19.
2 Corinth. 11, 2. Apocal. 19,
7 † 21, 2, 9.

CONSCIENTIAE
bonae tranquillitas, 1 Ioann.
3, 21. 2 Corinth. 1, 12.

CONSILIA mala dis-
sipat Deus, Mat. 27, 62. Act. 5,
10 † 9, 14 † 13, 12, 19 † 17, 12.

CONSOLATIO pau-
perum, vide Eleemosyna.

CONSORTIVM bo-
norum, & malorum, vide
Societas.

CONSTANTIA fi-

delium, Mat. 14, 3. Act. 4, 8, 13.
1 Thess. 1, 6.

CONSTITVTIO-
NES superiorum potes-
tem constituendi habentium,
seruandae sunt vt ipsius Dei,
Luc. 10, 16. Act. 16, 4. 1 Thess.
4, 2, 8. Roman. 13, 1. Tit. 3, 1.

CONTRISTARE
Spiritus sanctum, Eph. 4, 30.
Contristari ad poeniten-
tiam commendatur, 2 Co-
rinth. 7, 9.

CONTRITIO vera
praedicatur, Mat. 1, 2 † 4, 17.
Luc. 3, 3, 8 † 13, 3 † 24, 47. Act.
2, 38 † 3, 19 † 8, 22 † 17, 35 † 19,
21 † 26, 20.

Contritioni verae promit-
titur remissio sen venia, Luc.
15, 18. Act. 3, 19 † 16, 18, 20.

Contritionis verae exem-
pla, Mat. 26, 74. Luc. 7, 37, 44
† 15, 18 † 18, 13 † 9, 8 † 12, 62
† 23, 41. Act. 2, 37.

Contritionis falsae exempla,
Matth. 27, 4. Act. 8, 13, 23.
Hebr. 12, 17.

COOPERARI gra-
tiae Dei, vide Liberum arbi-
trium.

COR siue voluntas ho-
minis à Deo pro facto acce-
ptatur, Mat. 15, 8. Marc. 12, 41.
Luc. 21, 1. 2 Cor. 8, 12. quare
Voluntas pro facto.

Cormundatur & sanctifi-
catur per Christum, Ioan. 15,
10 † 15, 3 † 17, 19. Act. 15, 9.
1 Cor. 6, 11. Eph. 5, 26. 1 Petr.
1, 22. 1 Ioan. 1, 7 † 3, 3. Heb. 1,
3 † 9, 14 † 10, 10, 14 † 13, 12.
COR-

Index Noui Testamenti.

CORNELIVS Centurio conuertitur, Actuum 10, 2, 44.

CORONA vitæ, 2 Timoth. 4, 8. 1 Pet. 5, 4. Iacob. 1, 12. Apoc. 2, 10.

CORREPTIO fraterna, Mat. 18, 15. Luc. 17, 3. Galat. 2, 11. 1 Timoth. 5, 20. 2 Timoth. 2, 25. Hebr. 3, 13. Iacob. 5, 19.

Correptio impiorum est pijs in timorem & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis esse debeat, Mat. 7, 3. Luc. 6, 41. Ioan. 8, 3. 1 Tim. 3, 2. 2 Tit. 1, 6.

CREATOR omnium rerum Deus, Mat. 11, 25. Ioan. 1, 3. Actuum 4, 24. 14, 14. 17, 24. 1 Cor. 8, 6. Eph. 3, 9. Col. 1, 16. Hebr. 1, 2, 10. 3, 4. 12, 3. Apoc. 4, 11. 5, 6. 14, 7.

CRESCERE in scientia, Ephes. 4, 15. Colossens. 1, 10. 1 Petri 2, 2.

CRUX & tribulatio omnibus pie viuētibz, Mat. 10, 16. 12, 14. 16, 24. 24, 9. Marc. 13, 9. Luc. 14, 26. 21, 11. Ioan. 15, 20. 1 Act. 9, 23. Gal. 4, 29. 1 Thes. 3, 3. 2 Timoth. 3, 12. 1 Pet. 4, 1, 12. 5, 10.

Crux a Deo imponitur ad nostram utilitatem, 1 Corin. 11, 3. 1 Petri 4, 17. Hebr. 12, 5. Apoc. 1, 19.

Per Crucem & res aduersas pertingimus ad cognitionem Dei, & ad æternam gloriam, Mat. 7, 24. Luc. 14, 26,

46. Ioan. 12, 25. Act. 14, 21. Rom. 8, 17. 2 Corinth. 4, 8, 17. 5, 1. Phil. 2, 8. 2 Thessal. 1*. Hebr. 2, 9. 12, 2.

Crux patienter est & læto animo ferenda, Matth. 5, 10. 10, 38. Ioan. 15, 20. 16, 33. Act. 5, 41. 16, 25. 2 Cor. 8, 2. Col. 1, 24. Hebr. 10, 34. Iac. 1, 2, 12. 1 Pet. 4, 12, 16.

In Cruce & afflictione consolatio, Mat. 5, 10. Ioan. 15, 20. 16, 20, 33. Rom. 8, 18. 1 Corinth. 10, 13. 2 Cor. 1, 4, 8.

Per Crucem experitur nos Dñs, 2 Thes. 1, 4. 1 Pet. 1, 7.

D.

DAEMONES expelluntur, Mat. 8, 16, 31. 9, 33. 12, 22. 17, 18. Luc. 4, 35. 8, 2. 28. 9, 41. 10, 17. 11, 10. Act. 5, 16. 8, 7. 16, 18. etiam per malos, Mat. 7, 22. Marc. 9, 38. Luc. 9, 49. Act. 19, 13.

Dæmones agnoscunt & credunt Deum, Mat. 8, 29. Marc. 1, 24. 3, 11. 5, 7. Luc. 4, 34, 41. 8, 18. Act. 19, 15. Iaco. 2, 19. vide Diabolus.

DAMNATIO æterna quæ parata est Diabolo & omnibus impijs, Mat. 1, 12. 5, 29. 8, 12. 29. 13, 50. 18, 8. 22, 13. 23, 33. 25, 10, 42. Mar. 9, 47. Luc. 3, 17. 10, 16, 2. 25. Hebr. 10, 27. 2 Thes. 1, 8. 2 Petri 2, 4. Iud. 6. Apoc. 19, 20. 20, 10. 21, 8.

DARE melius quàm accipere, Act. 20, 33.

x 3

Dan.

Index Noui Testamenti.

Dandum sine acceptione personarum, maximè autem domesticis fidei. Matth. 5, 42. Luc. 6, 30, 32. Rom. 12, 13. Galat. 6, 10. vide Eleemosyna.

DAVIDIS filius appellatur Christus, Matth. 1*, 15, 22. 22, 45. Marc. 12, 35. Luc. 20, 41. Act. 2, 20. 13, 22. 2 Tim. 2, 8. Apoc. 5, 5.

DETRACTIO numeratur inter grauius peccata, Rom. 1, 30. 1 Cor. 12, 20. 1 Petr. 2, 1, 12. Iac. 4, 11.

DEVS est omnipotens, & nihil apud eum est impossibile, Matth. 19, 26. Marc. 9, 23. 10, 27. 14, 36. Luc. 1, 37. 18, 27. Eph. 3, 20. Apoc. 16, 7, 14. 19, 6.

Deus omnia regit & gubernat pro sua voluntate, Mat. 4, 33. 11, 26. 20, 14. Luc. 12, 31. Ioan. 5, 17. Rom. 9, 35. 2 Cor. 3, 5. Phil. 2, 13. Heb. 13, 21. Apoc. 4, 11.

Deus est pater omnium fidelum ipsi obtemperantium, Mat. 6, 9. 18, 14. 23, 8. Luc. 11, 2. Ioan. 20, 17. Rom. 8, 15. 1 Cor. 8, 6. 2 Cor. 1, 3. 6, 18. Eph. 3, 14. 4, 6. 1 Thessal. 1, 3. 2 Thessal. 1, 1. 2. 16.

Deus est verax & fidelis, Ioan. 3, 31. 8, 26. Rom. 3, 4. 2 Cor. 1, 8. 10, 12. 1 Thess. 5, 24. 2 Thess. 3, 3. 2 Timoth. 2, 13. Tit. 1, 2. 1 Ioan. 1, 9. 5, 20. Heb. 20, 23. Apoc. 3, 7, 14.

Deus est in essentia vnus, Mar. 12, 29. Ioan. 17, 3. 1 Cor. 8, 6. 12, 6. Gal. 3, 20. Ephes.

4, 6. 1 Timoth. 2, 5.

Deus est trinus in personis, vide Trinitas.

Deus æternus est, nec principium habet, nec finem: sed est ipse principium & finis, Rom. 16, 26. Heb. 1, 8. Apoc. 1, 8. 17, 6. 22, 13.

Deus nouit, audit, & videt omnia, Mat. 6, 4. 23, 2. Mar. 2, 8. 14, 13. Luc. 22, 10. Ioan. 1, 47. 13, 21. 16, 30. 21, 17. Act. 15, 8. Roman. 8, 27. 1 Thess. 2, 4, 1. 1 Ioan. 3, 20. Heb. 4, 13. Apoc. 2, 23.

Deum nemo in hac vita mortali videre potest, Ioan. 1, 18. 6, 46. 1 Tim. 6, 16. 1 Ioan. 4, 12.

Deus & diuina omnia non possunt humana industria aut ingenio comprehendere, Mat. 11, 25. 13, 11. 16, 17. Luc. 8, 10. 10, 21. 24, 44. Ioan. 1, 10. 3, 3. 6, 44. 65. 12, 8, 17. 17, 6. Act. 16, 14. Rom. 1, 19. 11, 33. 1 Cor. 2*, Gal. 1, 11. 1 Tim. 6, 16. Apo. 3, 7.

Deus est immensus & incircumscriptus, Matth. 5, 35. Act. 7, 48. 17, 24.

Deus est Dominus ac creator celi & terræ. vide Creator.

Deus est index totius mundi, reddens unicuique mercedem pro merito, Mar. 16, 27. 25, 31. Act. 17, 31. Rom. 2, 6. 2 Tim. 4, 8. Heb. 12, 23.

Dei misericordia, patientia, charitas, sapientia, verbum, quæ re suis quæq; locis pro

Index Novi Testamenti.

Deo soli attributa, subinde in scripturis & aliis per communicationem tribuuntur.

Deus solus bonus, Matth. 19, 7. Luc. 18, 19. aliis tribuitur bonitas, Matth. 7, 17. Marc. 9, 50. Luc. 6, 45.

Deus solus iustus, 2 Mach. 1, 25. alij quoque iusti, Mat. 1, 19 & 10, 41 & 25, 46. Luc. 1, 6. Rom. 1, 17.

Deus solus pius, Apoc. 15, 4. alij etiam pii, 1 Pet. 2, 9.

Deus solus beatus, 1 Tim. 6, 15. alij beati, Mat. 5* & 16, 17 & 24, 46. Luc. 1, 45 & 14, 14. Iacob. 1, 1.

Deus solus potens, 1 Tim. 6, 15. alij potentes, Luc. 1, 52. Act. 8, 27 & 18, 24.

Deus solus peccata remittit, Luc. 5, 21. dimittit & alij, Mat. 18, 18. Ioann. 20, 23.

Deo soli honor & gloria, 1 Timot. 1, 17. aliis quoque tribuuntur, Luc. 14, 10. Ioan. 5, 44.

Deus solus adorandus, Mat. 4, 10. aliis adoratio tribuitur, vide Adoratio.

Deus cuius mali sit causa, & cuius non sit: vide Malū.

DIABOLVS studet semper perditioni hominū, Mat. 4, 3. & 28, 13, 19. Luc. 8, 12 & 13, 9. 14 & 22, 31. Acto. 5, 3 & 13, 8. 2 Cor. 4, 4 & 11, 14. Eph. 6, 11. 1 Thes. 2, 18. 1 Pet. 5, 8. Apoc. 2, 10 & 12, 9 & 20, 7.

Diabolus non plura potest quā ei Deus permittit,

Matt. 8, 31. Mar. 5, 12, 13. Eph. 2, 2. 2 Tim. 2, 26. Apoc. 20, 7.

Diabolus pater & princeps mundi omniumq; in-piorum, Mat. 4, 9. Luc. 4, 6. Iob 41, 25. Ioann. 8, 44 & 12, 31 & 14, 30 & 16, 11. 2 Corint. 4, 4. Ephes. 2, 2 & 6, 12. Col. 2, 15.

Diaboli imperium per Christum sublatum, Mat. 12, 29. Luc. 10, 18 & 11, 22. Ioan. 12, 31. Coloss. 1, 13 & 2, 15. 2 Timoth. 1, 10. 1 Ioan. 3, 8. Heb. 2, 14. Apoc. 12, 9 & 20, 2.

Diaboli filij, Ioan. 8, 44. Act. 13, 10. 1 Ioan. 3, 10.

D I A C O N I, Acto. 6, 8 & 21, 8. Phil. 1, 1. 1 Tim. 3, 8.

D I E S nouissimus, & iudicium extremum, Mat. 12, 36 & 13, 41, 49 & 16, 27 & 24*. & 25, 31, 42. Marc. 13*. Luc. 17, 24. 30. Act. 1, 11 & 3, 20 & 17, 31. Rom. 2, 5, 16 & 14, 10. 1 Corint. 15*. 2 Cor. 5, 10. 1 Thess. 4, 10 & 5, 2. 2 Thess. 1, 7 & 2, 1. Tit. 2, 13. 2 Petri 3, 13. Heb. 9, 28. Iudæ 14. Apoc. 1, 7 & 20, 11.

Dies Domini, Philip. 1, 6 & 2, 19. 1 Thess. 5, 2. 2 Tim. 4, 8.

Dies Domini & hora nullo cognita, Matth. 24, 36, 50. Marc. 13, 32. Luc. 17, 24, 30. Act. 1, 7. 1 Thess. 5, 1. 2 Pet. 3, 10. Apoc. 3, 3 & 16, 15.

D I L E C T I O Dei erga suos, Ioann. 3, 16 & 10, 12 & 13, 1. 18 & 15, 9 & 16, 27. Rom. 5, 8. Gal. 2, 21. Eph. 3, 19 & 5, 2.

Diligendus est Deus super omnia, Matth. 10, 37 & 22, 36. Mar. 12, 30. Luc. 7, 47 & 10, 27. Ioan.

Index Noui Testamenti.

27. Ioan. 21, 15. Rom. 5, 5 § 2,
28, 15. 1 Cor. 10, 21. 1 Ioan. 4,
17. Dilectio. vide Charitas.

DIONYSIVS Areo-
pagita cōuertitur, Act. 17, 34.

DISCORDIA vitā-
da, Mat. 12, 24*. Luc. 11, 17.
2 Corinth. 14, 33. Gal. 5, 15.
2 Timoth. 2, 23.

DIVITES quomodo
se erga pauperes habere de-
beant, Matth. 6, 10 § 19, 21.
Luc. 14, 13 § 16*. § 18, 22. Act.
2, 45 § 1, 34. 1 Tim. 6, 18. vide
Eleemosyna.

Diuitiarū vanitas & con-
temptus, & quemadmodum
in diuitiis non sit sperandum.
Matth. 3, 22 § 19, 21. Luc. 8, 14
§ 12, 15. 1 Tim. 6, 9. Iac. 1, 11.

Contra Diuites impios,
Luc. 6, 24 § 16, 19, 24. Iacobi 5,
2. vide Avaritia.

DOCTRINA Apo-
stolica scripta & non scripta
transmittere tenenda, Rom. 16, 17.
Gal. 1, 8, 11. 2 Thess. 2, 15. 1
Cor. 11, 3, 34.

Doctrina Apostolorum est
Christi doctrina. Luc. 10, 16.
2 Corinth. 14, 36. 2 Corinth.
2, 14, 17 § 7, 20. 1 Thessal. 2, 2,
23. Galat. 1, 11.

DOLVS, Marc. 7, 22.
Act. 5, 1. Rom. 1, 29.

DOMVS ædificata su-
per petram, firma manebit,
Mat. 7, 24 § 16, 18. Luc. 6, 48.
Rom. 8, 35.

Domus corporis nostri, 2
Cor. 5, 1. 2 Pet. 1, 14.

DOMINI & domine

erga seruos & ancillas totā-
que familiam officium, &
auctoritas, Ephes. 6, 9. Co-
loss. 4, 1.

DRVSILLA vxor Fe-
licis præfecti, audit doctrinā
euangelicā à Paulo, Act. 24,
24, 24.

E.

EBRIETAS & gula,
Deo magnopere displicet,
Luc. 12, 45 § 21, 34. Rom.
13, 13. 1 Corinth. 5, 10 § 6, 10
§ 15, 32. Gala. 5, 21. Eph. 5, 18.
1 Thess. 5, 7. 1 Tim. 3, 3. Tit.
1, 7. 1 Pet. 4, 3. Hebr. 12, 16.
vide Ieiunium.

ECCLESIA accipitur
pro templo materiali, 1 Co-
rint. 11, 18 § 14, 34.

Ecclesia accipitur pro coe-
tu fidelium, Mat. 18, 18. Act.
5, 11 § 8, 1 § 16, 4. Rom. 16, 16,
23. 1 Cor. 6, 5 § 11, 16 § 12, 28
§ 14, 5. 2 Cor. 8, 18, 23, 24 § 11,
8 § 12, 13. Eph. 5, 23. Phil. 4,
15. Col. 1, 15. 1 Tim. 3, 5, 15.
Iacob. 5, 14. Apoc. 1, 11 § 12,
16.

Ecclesia pro coetu vnius
provinciæ, Rom. 16, 2. 1 Co-
rint. 1, 2 § 16, 1. 2 Corint. 8, 2.
Gal. 1, 2. 2 Thess. 1, 1. 1 Pet.
5, 13. Apoc. 2, 1*. § 3, 1.

Ecclesia pro prælatis, &
propositis, Mat. 18, 17.

Ecclesia est vna & visibi-
lis præfigurata, per vnam &
visibilem arcam Noë, 1 Pet.
3, 20. per ciuitatem sanctā
Ieru-

Index Noui Testamenti.

ancillas totā-
officiunt, &
phes.6,9. Co-

L A vxor Fe-
udit doctrinā
Paulo, Actos.

S & gula,
pere displi-
2, 34. Rom.
5, 10, 6, 10
7. Eph. 5, 18.
im. 3, 3. Tit.
Hebr. 12, 16.

A accipitur
iali, 1 Co-

ur pro cœ-
16, 18. Act.
om. 16, 16,
16, 12, 18
23, 24, 11,
3. Phil. 4,
1, 3, 5, 15,
1, 11, 12,

etu vnus
2, 1 Co-
rint. 8, 2.
1 Petr.

atis, &

visibi-
nam &
1 Petr.
sanctā
Ieru-

Ierusalem, Apocal. 21, 2.
per vineam, Mat. 20, 1*. Mar.
12, 1. Luc. 20, 9. Apoc. 14, 15.
per nauem. Luc. 5, 3. per
sagenam comprehendentem
bonos & malos pisces Mat.
13, 4. per agrum, Matt. 13,
24. per regnum cælorum,
Matt. 13*, 25*.

Ecclesia firmamentū ve-
ritatis errare nō potest, Mat.
16, 18, 28. 10. Lucæ 21, 32.
Ioan. 14, 16, 17, 11, 20.
1 Tim. 3, 15* 1 Ioan. 2, 27.

Ecclesia est corpus Christi
Ephes. 1, 22, 4, 4, 5, 23. 1 Co-
rinth. 12, 27.

Ecclesia seu fidelium cœtus,
tenetur sacerdotibus pasto-
ribusque suis quæ ad vitam
sunt tuendam necessaria sup-
peditare, Matt. 10, 10. Luc. 10,
7. Rom. 15, 27. 1 Cor. 9, 7, 11.
Gal. 6, 8. Phil. 2, 29, 4, 10, 16.
1 Thess. 5, 1. Hebræ. 13, 7.

Tenetur etiam pro suis præ-
fectis orare, Act. 4, 29, 12, 5.
Rom. 15, 30. Eph. 6, 18. Phil.
1, 19. Coloss. 4, 2. 2 Thess. 3, 1.
Heb. 13, 18.

Ecclesia est sponsa Christi,
2 Cor. 11, 2. Eph. 5, 26. Apoc.
19, 8, 21, 10.

Ecclesie caput est Chri-
stus, 1 Corinth. 12, 27. Eph.
1, 22, 4, 15, 5, 23. Col. 1, 18
2, 10.

Ecclesie quasi membra
quædam sunt veri fideles, 1
Cor. 12, 12. Ephes. 3, 6*.

Ecclesie clauces promit-
tuntur, & potestas, Mat. 16,

19. traduntur, Ioan. 20, 23.
exercentur, Mat. 18, 17. vide
Excōmunicatio & Cōfessio.

Ecclesiam sibi Christus
comparauit, & emit sangui-
ne suo, Act. 20, 28. 1 Cor. 6,
20, 7, 23. Ephes. 2, 13. Colos.
1, 14. 1 Pet. 1, 18. Hebr. 9, 12. x
Ioan. 1, 7. Apo. 1, 5, 9, 14, 4.

Ecclesiam suā Deus pro-
tegit, Mat. 18, 20, 22, 20. Ioan.
14, 23. 2 Cor. 6, 16.

E L E E M O S Y N A
pauperibus eroganda, Mat. 6,
3, 10, 42, 19, 21, 25, 35, 42.
Luc. 3, 11, 6, 35, 11, 41, 12.
33, 4, 13, 16, 9, 21, 19, 8, 21,
1. Act. 2, 42, 6, 2, 9, 39, 10, 2
1, 29, 20, 35. Rom. 12, 8, 15,
26. 1 Cor. 16, 1*. 2 Cor. 8, 4, 15
9*. Eph. 4, 28. Hebr. 13, 16.
1 Ioan. 3, 17. Iacob. 2, 15.
quere Misericordia.

E L Y M A S magus fis-
cicus, Actos. 13, 8.

E M E R E & vendere
quomodo oporteat, Matt. 7,
2. Luc. 14, 18. 1 Corint. 7, 30.
1 Thessal. 4, 6.

E P I S C O P I, eorum
electio & officium, Mat. 20, 23,
26. Luc. 4, 16, 22, 26. Ioan. 10,
4, 14, 21, 15. Act. 1, 24, 6, 3, 11,
22, 14, 20, 10, 28. Rom. 15, 16,
25. 1 Cor. 3, 5, 4, 1, 16, 1, 9. 2
Cor. 1, 6, 1, 5, 10, 8, 6, 4. Eph.
1, 15, 3, 2. Col. 1, 23. 1 Tim.
3, 1, 4, 6. 2 Tim. 2, 1, 15, 24.
Tit. 1, 5. 1 Petri 5, 2.

E R V B E S C E R E nul-
lus debet Euangelium, Mar.
8, 38. Luc. 9, 26. Rom. 1, 16. 2
x 5
Timoth.

Index Noui Testamenti.

Timoth. i. 2.

ESVRIRE iustitiam, Mat. 5, 6. Luc. 1, 53. 1. Apoc. 21, 6. 22, 17.

EVANGELIVM Christi, eiusque prædicatio, Mat. 1, 21. 28. 28. 19. Mar. 16, 15. Luc. 2, 16. 24, 46. Ioan. 3, 16. 6, 35. 8, 12. 10, 6. 12, 46. Rom. 1, 16. 3, 1. 24. 28, 3. 1 Cor. 1, 15. 29. 4, 15. 15, 1. 2 Corint. 5, 18. Galat. 1, 6, 11. Ephes. 1, 13. 1 Timoth. 1, 15. 2 Tim. 1, 8. 2, 8. 1 Pet. 4, 17.

Euangelium adfert fiduciam, simul & timorem, consolationem, & errorem, Mat. 3, 7. 23. 23, 37. 13, 19. 23, 38. 22. 9, 15. 10, 33. 11, 12. 12, 37. 41. 13, 29. 40, 50. 15, 13. 16, 27. 18, 6. 7. 20, 10. 22, 13. 14. 24, 12. 24. 25, 12. 13, 30. 41. Mar. 10, 25. 31. 13. Luc. 3, 17. 6, 24. 25. 6, 21. 12, 20. 40. 42. 13, 5. 26, 30. 16, 22. 17, 30. 34. 19, 22. 10, 47. 21. 10. 5, 28. 15, 16. Ad. 5, 5. 6. Rom. 1, 18. 2, 5. 6. 23. 9, 16. 11, 20. 22. 13, 2. 14, 12. 1 Cor. 3, 13. 17. 5, 5. 10, 8. 11, 29. 15, 5. 16, 22. 2 Cor. 7, 1. 8, 10. 13, 5. Gal. 5, 21. 24. Eph. 5, 5. Phil. 3, 12. 1 Tim. 5, 24. Heb. 9, 27. 10, 26. 27. Iac. 4, 9. 1 Pet. 4, 12. 5, 8. 2 Pet. 1, 30. 2, 4. 3, 10. Iud. 15.

Euangelizari debetur necessarii vite sustentatio, Mat. 10, 9. Marc. 6, 8. Luc. 9, 4. 10, 7. Reman. 15, 26. 1 Cor. 9, 7. 11, 13. Gal. 6, 6. 1 Timot. 5, 17. 2 Timot. 2, 6.

EVCHARISTIA:

Mat. 26, 26. Mar. 14, 22. Luc. 22, 19. 1 Cor. 11, 24. 10, 16. frequenter sumenda, Act. 2, 42. 20, 7.

Eucharistia sub altera tantum, nimirum panis specie, Ioan. 6, 58. data à Christo, Luc. 24, 30, 31. ab Apostolis, Ad. 2, 42. 20, 7. in quorundamque loco Syri vocè *ἁρτος* panem reddunt nomine

ἁρτος

Id est EVCHARISTIA.

In Eucharistia non remanet substantia panis post consecrationem, sed est verum Christi corpus & sanguis, Mat. 26, 26. Mar. 14, 22. Luc. 22, 19. Ioan. 6, 51.

EXACTIO, census, & tributum debetur principibus, Mat. 17, 24. 22, 17. Mar. 12, 16. Luc. 20, 22. Rom. 13, 7.

EXCOMMVNICATIO à Christo instituta & præcepta, Mat. 5, 29. 16, 19. 18, 18. Marc. 9, 42. Ioan. 20, 23.

Excommunicatio in vfu fuit Apostolis, 1 Corinth. 5, 3, 10. 2 Thess. 3, 6, 14. 1 Tim. 1, 20. Tit. 3, 10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem & emundationem ecclesie, & ad correctionem eius qui excommunicatur. 1 Cor. 5, 4. 1 Tim. 1, 20. 2 Thess. 3, 14. ut spiritus

ritus e

rinth.

Ex

foru

42. 10

Ex

morib

ter err

resipis

16, 16

2, 8

20. 6

33, 5

Ex

Matth

Tit. 3,

F A

ter

7. Luc.

21, 11

14. 11

F A

mulat

12, 37

rinth.

3, 22

1 Pet.

F E

dix. A

F E

la de

2, 15

3. Gal.

F E

dix. A

F I

variè

fidelit

seruan

Index Noui Testamenti.

ritus eius saluus fiat, 1 Corinth. 5*.

Excommunicatio Pharisaeorum, Ioan. 9, 22, 34 & 12, 42 & 16, 2.

Excommunicandi qui in moribus aut doctrina graui-ter errantes admoniti, nolunt resipiscere, Mat. 18, 17. Rom. 16, 16. 1 Cor. 5*. 2 Corinth. 2, 8. 2 Thessal. 3*. 1 Timoth. 1, 20 & 6, 5. 2 Timoth. 2, 17, 21 & 3, 5. Tit. 3, 10. Ioan. ep. 2, 10.

Excommunicati vitandi, Matth. 18, 17. 1 Corinth. 5*. Tit. 3, 10.

F.

FAMES numeratur inter mala peccata, Mat. 24, 7. Luc. 4, 23 & 15, 14. Act. 7, 21 & 11, 28. Rom. 8, 35. 2 Cor. 8, 14 & 11, 27. Apoc. 6, 8 & 18, 8.

FAMVLORVM famularumque officium, Luc. 12, 37, 45. Act. 12, 13. 1 Corinth. 7, 21. Ephes. 6, 5. Col. 3, 22. 1 Timoth. 6, 1. Tit. 2, 9. 1 Petr. 2, 18.

FELIX praefectus Iudaeae, Act. 23, 24 & 24*.

FERMENTVM, mala doctrina, Mat. 16, 6. Marc. 8, 15. Luc. 12, 1. 1 Corint. 5, 5. Galat. 5, 9.

FESTVS praefectus Iudaeae, Act. 24, 27.

FIDES in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate & veritate Dei in seruandis promissis, Rom. 3,

3. pro veritate & constantia verborum inter homines, 1 Tim. 2, 7. pro virtute, Mat.

2, 13 & 9, 22 & 17, 20. Marc. 5, 34. Luc. 5, 20. Rom. 3, 2 & 4, 3 & 5,

1. pro fide viuâ & formata per charitatem, Matth. 9, 22 & 15, 28. Marc. 5, 34 & 10, 52.

Luc. 7, 50. Roman. 3, 22. Gal. 5, 6. Hebr. 11*.

pro fide mortua absque charitate, Mat. 7, 21, 22. 1 Cor. 13, 2 & 15, 2. Iacob. 2, 26.

pro sponsione seu voto, 1 Tim. 5, 12. pro fiducia, Iacob. 1, 6.

Fides charitate inferior, vide Charitas.

Fides viuâ quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis est, Mat. 9, 2, 22, 29 & 21,

22. Marc. 16, 16. Luc. 18, 42. Ioan. 1, 12 & 3, 15, 16, 36 & 6,

35 & 7, 37 & 11, 25 & 14, 12 & 20, 29. Act. 3, 16 & 10, 43 & 15, 9 & 16, 31. Roman. 1, 16 & 3, 22.

Gal. 3, 8. Eph. 2, 7. Hebr. 11, 6*.

Fides non facit nos certos aut securos de accepta peccatorum remissione, aut consequenda vitæ æternæ, vide Certi.

Fides sine operibus nõ iustificat. 1 Cor. 13, 2. Gal. 5, 6. Iacobi 2, 24.

Fides ipsa etiam appellatur opus bonum, Phil. 1, 6.

Fides est vna, Ephes. 4, 5.

Fidei viuæ & operanti tribuitur iustitia & salus, Mar.

16, 16. Luc. 1, 45 & 8, 48 & 13, 41. Ioan. 5, 24 & 17, 3. Act. 13,

38 & 16, 31. Rom. 3, 22 & 4, 3 & 23 & 5* & 10, 1, 10. Phil. 3, 9. 1 Petr.

Index Noui Testamenti.

Petr. 2, 6. Heb. 4, 3.

Fidei prædicatio ad eorum
qui præfunt in ecclesia, iudi-
cium referrenda est Gal 2. 2

Fidē Gentilium etiā respicit Deus, Mar. 8, 5, 13 ‡ 15, 28. Luc. 7, 9 ‡ 10, 31 ‡ 17, 16. Ioan. 4, 47. Act. 10, 3 ‡ 8, 26.

Infidelitas seu incredulitas punitur, Mat. 8, 28-34, 30-34, 17. Marc. 16, 16. Luc. 1, 16-24, 24. Ioan. 3, 18, 36-37, 7-8, 24-25, 48-50, 27. Rom. 11, 20. Heb. 3, 18-4, 2-11, 6. Apoc. 21, 8.

FILIORVM officium
erga parentes, Mat. 4, 20 $\neq$ 10,
35 $\neq$ 15, 4 $\neq$ 19, 19. Mar. 10, 19.
Luc. 2, 48 $\neq$ 18, 20. Act. 7, 14
 $\neq$ 22, 3. Eph. 6, 1. Col. 3, 20. 1
Tim. 5, 1, 1 Petr. 5, 5.

FOENVM & herba ci-
rò transiens omnis homo, 1
Petr. 1, 24. Iacobi 1, 10.

FOENVS, vide Vfsura.
FORNICATIO irā
Dei prouocat. 1 Cor. 6, 9, 13.

15. Col. 3, 5. Heb. 13, 4. for-
nicatio non solum in opere
externo, sed & in affectu pro-
hibetur, Matt. 5, 28.

FRATRES & sorores
Christi qui sunt, Matt. 12, 49
† 28, 10. Marc. 3, 33. Lu. 8, 21.
Ioan. 20, 17. Hebr. 2, 12.

FRUCTVS boni o-
peris, quære Opus.
FUNDAMENTVM
est Christus, 1 Cor. 3, 11. Eph.
2, 20. 1 Pet. 2, 6. fundamen-
tum etiam Apostoli, Eph. 2,
20. Apoc. 21, 14. & peculia-

riter Petrus, Matth. 16, 18.
Ioann. 21, 15, 17. cuius fides
nunquā deficiet, Luc. 22, 31.

F V R T V M prohibetur, Mat. 19, 18. Ioann. 12, 6.
1 Cor. 6, 10. Apoc. 9, 21.

G.

GABRIEL apparet
Zacharię sacerdoti. Luc.
1, 11. virgini Marię, 1, 26.

GAIVS baptizatus à Paul-
lo, 1 Cor. 1, 14. hospes eius-
dem, Rom. 16, 23.

G A L I L A E A recipit
Christum, Ioan. 4, 45. in Ga-
lilæa incipit Christus prædi-
care, Mat. 4, 12. Act. 10, 37.

GAMALIEL vir peritus Legis, Act. 5, 34 † 22, 3.

GAVDERE & Izan
honestè licet, Lucz 1, 14.
Theff. 1, 6 ± 5, 16.

Gaudium in persecutione, Mar. 5, 12. A&S, 41 § 20, 24. Rom. 5, 3. Coloss. 1, 24. Hebr. 10, 34 § 11, 25.

Gaudium spiritus, Lucz
10, 21. Roman. 12, 12 $\frac{1}{2}$ 14, 17.
Galat. 5, 22. Philippens. 4, 4.
1 Thessal 5, 16.

GENTIVM vocatio,
Matth. 2, 2, 7[†] 8, 11[†] 21, 31, 45
† 22, 9. Ioan. 10, 16. Act. 8,
26, 30 † 10⁴. 1 Corinth. 12, 13.
Ephes. 2, 10.

GEN V omne fle&endi
Dño, Rom. 14, 11. Phil. 2. 10.

GLADIUS non cuius
permittendus, Mat. 26, 51. Mar.
14, 47. Luc. 22, 49. Ioã. 18, 10.
Gladius

Gladi
Dei, Eph
Apocal. 1
Thessal. 2

G L C
nibus qu
Ioan. 9, 2
† 12, 23. n
Philim

Philip. 1.
2, 10. qu
Glor
Beatitud

GR
ris accip
pernatu
ciente. I

1, 15. Ro
2 Cor. 1,
13, 9. fac

Grati
cultum,
que ne
arrogare

2 Cor. 1.
3. Phil. 2.
Pet. 1, 2.
G R

menda
5, 19. L
Act. 4,
2 Cor.

6. Col.
2 Thef
Grat
cibum

‡ 15, 3
 6 ‡ 14
 11, 23.

14, 6. 1
4, 3.
G V
& Cil

Index Noui Testamenti.

Gladius spiritus est verbū
Dei, Eph. 6, 17. Hebr. 4, 12.
Apocal. 1, 16 † 2, 16 † 19, 15. 2
Thessal. 2, 8.

G L O R I A Dei in om-
nibus querenda, Matth. 6, 9.
Ioan. 9, 24 † 17, 4. Act. 3, 12
† 12, 23. 1 Corint. 6, 20 † 10, 31.
Philip. 1, 20. Coloss. 3, 17. Tit.
2, 10. querre Honor.

Gloria beatorum, vide
Beatitudo.

G R A T I A in Scriptu-
ris accipitur pro dono su-
pernaturali Deo gratum fa-
ciente, Luc. 1, 28 † 2, 40. Ioan.
1, 15. Rom. 1, 7. 1 Cor. 16, 23.
2 Cor. 1, 12. Galat. 5, 5. Hebr.
13, 9. Iacobi 4, 6.

Gratiæ donū quā sit oc-
cultum, & reconditū, quod-
que nemo facile illud sibi
arrogare debeat, 1 Cor. 4, 4.
2 Cor. 10, 14 † 13, 5. Gal. 6,
3. Phil. 2, 12. 1 Petr. 4, 18. 2
Petr. 1, 10. 1 Ioan. 4, 1.

G R A T I T U D O cō-
mendatur, Mat. 11, 25. Marc.
5, 19. Luc. 18, 43. Ioan. 11, 41.
Act. 4, 21 † 27, 35. Rom. 6, 17.
2 Cor. 6, 1. Eph. 5, 19. Phil. 4,
6. Col. 2, 7 † 3, 15. 1 Thess. 5, 18.
2 Thess. 1, 3. 1 Tim. 4, 3.

Gratiæ agēdæ ante & post
cibum sumptum, Mat. 14, 19
† 15, 36 † 26, 25. Mar. 6, 41 † 8,
6 † 14, 22. Luc. 9, 16. Ioan. 6,
11, 23. Act. 27, 35. Roman.
14, 6. 1 Corin. 10, 30. 1 Timo.
4, 3.

G V L A, vide Ebrietas,
& Ciborum luxus.

H.

H A E R E T I C O S, &
Infideles relinquit Deus
ad iustorum probationem, 1
Cor. 11, 19. Hæretici iā inde
à temporibus Apostolorum
extiterunt, 1 Timoth. 1, 20. 2
Tim. 2, 18. 1 Ioan. 2, 18. 2 Ioā.
7. Apoc. 2, 15.

Hæreticos futuros etiam
nostris temporibus prædictū
est, Mat. 24, 5, 24. Ioan. 5, 43.
1 Timoth. 4, 1. 2 Timot. 3, 1. 2
Petr. 2, 1 † 3, 3. Iudæ 18.

Hæreticorū mores & do-
ctrina, ibidem.

Hæretici vitandi, Mat. 7,
15. Rom. 16, 17. 2 Timoth. 2,
17 † 3, 5. Tit. 3, 10. 2 Thessal. 3,
14. Ioan. 2, 10.

Hæretici malè tolerantur
à præfectis, Apoc. 2, 14.

Hæresis, fornicatio spiri-
talis: vide Fornicatio.

H E R O D E S Aſcalonita
occidit infantes, Mat. 2, 16.
& moritur, 2, 19.

Herodes Antipas filius
Herodis, tetrarcha Galilææ,
Luc. 3, 1. occidit Ioannem
Baptistā, Mat. 14, 9. Herodes
& Pilatus morte Christi in-
ter se reconciliantur, Luc. 23,
12. Act. 4, 27.

H E R V S & Hera: vide
Dominus & Domina.

H O M I N I S regenera-
tio, Mat. 18, 3. Ioan. 1, 13 † 3, 3.
6 † 4, 14 † 7, 38. 1 Corint. 4, 15.
Galat. 4, 10. Ephes. 4, 22. Co-
loss. 1, 8. Tit. 3, 5. 1 Petr. 1, 23
† 2, 2. Iacobi 1, 18.

H O M I.

Index Noui Testamenti.

20. Apoc. 18, 23 § 21, 3.

INDVLGENTIAE

2 Cor. 1, 10.

IN FERNVS & dā-
natio parata diabolo & an-
gelis eius, vide Damnatio.

Inferni poena varia & hor-
ribilis, Mat. 8, 12. Luc. 13, 27
§ 16, 23. Apocal. 14, 9 § 18, 7
§ 20, 14. nunquā termināda,
Matth. 25, 41, 46. Marc. 9, 47.
2 Theff. 1, 9.

INFIDELITAS, vi-
de Fides.

INGRATITVDO,

& eius punitio, Matt. 11, 20.
Luc. 17, 18. Ioan. 11, 46. Rom.
1, 21. 2 Timoth. 3, 2.

INNOCENTIA sua
cuique tuenda, Aët. 2, 14 § 6,
14 § 7, 2 § 28, 17.

INOBEDIENTIA
eiusque punitio, Mat. 17, 17.
Aët. 7, 39. Rom. 2, 8. Galat.
3, 10. 2 Theff. 1, 8.

INVIDIA & odium,
Luc. 15, 18. Ioan. 12, 4. Rom.
1, 29 § 13, 12. Gal. 5, 15, 20. Ia-
cobi 3, 14 § 4, 2. 1 Petr. 2, 1. 1
Ioan. 3, 12, 15 § 4, 20.

IOANNA vxor Chuse
sequitur Christum, Luc. 8, 3.

IOANNES Baptista
filius Zachariae, Luc. 1, 55, 59,
60. Euangelium regni de-
nuntiat, & baptizat, Mat. 3, 1.
Marc. 1, 4, 5. Ioan. 1, 28 § 3, 23,
26. vestitus eius ex pilis ca-
melorum, & victus locustae
& mel syluestre, Marc. 1, 6.
noluit haberi maior quam
erat, Ioan. 1, 19, 20, 26 § 3, 18.

mittit discipulos ad Christū,
Mat. 11, 2. capite truncatur,
Mat. 14, 8. dicitur Helias,
Malach. 4, 5. Mat. 11, 14 § 17,
10. Luc. 1, 17.

Ioānes filius Zebedaei vo-
catur, Matth. 10, 2. vocatē à
Christo diligitur, Ioan. 13, 23
§ 19, 26 § 10, 2 § 21, 7, 20. scri-
bit quae vidit, Ioā. 19, 35 § 21,
24. 1 Ioan. 1, 1.

IRA, Mat. 5, 22. Luc. 4,
28. Gal. 5, 20. Eph. 4, 26. Col.
3, 8. Tit. 1, 7. Iacobi 1, 19.

IVDA S Iscariotes eli-
gitur in Apostolum, Mat. 10,
4. inquit pactum cū Phariseis,
Luc. 22, 4. prodit Christum,
Matth. 26, 10, 46. Mar. 14, 43.
Ioan. 13, 5. secundum pro-
phetiam, Psal. 40, 10 § 14,
14 § 108, 8. Ioan. 6, 70 § 12, 4 § 13,
21. suspendit se, Matth. 27,
4. Aët. 1, 18.

Iudas Galileus dispersus
cum suis, Aët. 5, 37.

Iudas & Silas cum Paulo
& Barnaba Antiochiam mit-
tuntur, Aët. 15, 22, 27.

IVDICABVNT fan-
cti de hoc mundo, Matth. 19,
28. 1 Cor. 6, 2. Iud. 14.

Iudicium peruersum, Mat.
7, 1 § 12, 7. Luc. 6, 37 § 7, 33.
Ioan. 7, 24 § 2, 16. Aët. 18, 4.
Rom. 2, 1 § 14, 4. 13. 1 Cor. 4,
5. 1 Tim. 5, 21. Iacobi 4, 11.

Iudicium Dei extremum,
vide Dies nouissimi.

Iudicium officii, Luc. 18, 2
§ 13, 1, 13, 21. Ioā. 7, 24 § 8, 15.

IVRARE quatenus
liceat

Index Noui Testamenti.

liceat vel non liceat, & quàm
variis modis cōtingat, Mat.
5, 33 & 23, 16, 18, 20, 21, 22.
Hebr. 6, 13, 16. Iacob. 5, 12.
Apoc. 10, 6.

I V S T I verè in hac vita,
Luc. 1, 6 & 15, 7. Ioa. 8, 36 & 17,
17, 19. 1 Cor. 6, 11. Heb. 12,
23*. 2 Pet. 2, 7. 1 Ioan. 3, 1, 7.
App. 3, 4 & 14, 5. vide Pecca-
tum.

I V S T I T I A E summa
perfectio non habetur in hac
vita, in qua sine peccato non
vivimus, Mat. 6, 12. Luc. 17,
3, 10. Rom. 3, 9, 23 & 7*. Gal.
3, 22. Eph. 2, 3. 1 Ioan. 1, 8.

Iustitia nostra est per Chri-
stum, & primam iustificatio-
nem peccatorumque remis-
sionem nulla præcedit bona
merita, A. Gor. 10, 4 & 12, 39.
Rom. 1, 17 & 3, 22, 24 & 5, 1, 18
& 10, 4, 10. 1 Cor. 1, 30. Gal.
2, 16 & 3, 11 & 5, 5. Philip. 3, 9.
Tit. 3, 7. 1 Petr. 3, 18.

I V S T I F I C A T I O
qua quis ex iusto fit iustior,
ascribitur bonis operibus,
Rom. 2, 13. Iac. 2, 21, 24. Apo.
22, 11.

Iustificatio impii non so-
lùm fidei ascribitur, sed etiã
aliis virtutib*, vt Spei, Rom.
8, 23. Charitati, Luc. 7, 47. 1
Corin. 4, 2. 1 Ioan. 4, 7, 8, 9.
Pœnitentiæ operibus, Matt.
3, 2, 8. Luc. 7, vbi ponitur
exemplum Magdalene. 15,
exemplum filij prodigi. 18,
exemplum Publicani.

L.

L A B O R & dolor com-
munis omnibus homini-
bus, Ioa. 2, 1, 3. Act. 18, 3 & 20,
34. 1 Cor. 4, 12. Eph. 4, 28. 2
Thess. 2, 9 & 4, 1. 2 Thes. 3, 8, 12.

Laborati merces debetur,
Mat. 10, 10. Luc. 10, 7. 1 Cor.
9, 9, 14. 1 Tim. 5, 18. Iac. 5, 4.

L A V D E S Deo canen-
da, Ephes. 5, 19. Colos. 3, 16.
Heb. 13, 15. Iac. 5, 13.

L A Z A R V S iacer ante
ostium diuitis epulonis, Luc.
16, 20.

Lazarus suscitatur à mor-
te, Ioan. 11, 43. persecutio-
ne sustinet à Iudæis, 12, 10.

L E B B A E V S cogno-
mine Thaddæus, discipulus
Christi, Mat. 10, 3. appella-
tur Iudas filius Iacobi, Luc.
6, 16.

L E G I S officium & o-
peratio, Rom. 3, 20 & 4, 15 & 5,
20 & 7, 1, 7. Gal. 3, 19. 1 Tim.
1, 8. Heb. 7, 18, 27.

Legē Dei sine spiritu eius
non possumus implere, Luc. 18,
22. A. Gor. 15, 10. Roman.
8, 2.

punitio vel merces eorū,
qui Legem Dei præuarian-
tur, vel observāt: vide Obe-
dientia, & Inobedientia.

Legis cærimoniz abrogā-
tur per Christum, Matth. 11,
13. Mar. 15, 38. Act. 13, 38 & 15,
11. Rom. 6, 14 & 7, 4 & 8, 3. Gal.
3, 13 & 4, 5. Ephes. 2, 13. Co-
loss. 2, 14. 1 Pet. 1, 11, 18.

Lex noua Christianorum
con-

confi-
ritate,
36. Ioa.
Galat.
L I I
Apoc.

L I
coop-

3, 2, 3 &
1, 3. Lu-
37. A. G.

man. 10
20.2 Co-

lip. 2, 2
29 & 3,
2 Tim.

13. Iac.
1 Ioan.

Libe-
8, 32. R.
Galat. 5
16*. 2 Pe-

Libe-
18.
à L I
uendum

2, 1. Iac.
vide De-

Lingu-
da, Matth.

1, 19 & 3,
Loquend-

L O
T A S, v

L O C
vera, hon-
tibus pro-

5, 27 & 12,
3. Col. 3,
L V C
4, 14. ma-
ad Timot

Index Noui Testamenti.

consistit potissimum in charitate, Matt. 5, 44 † 7, 12 † 22, 36. Ioann. 13, 34. Rom. 1, 10. Galat. 5, 14 † 6, 2. 1 Tim. 1, 5. **LIBER** vitæ, Philip. 4, 3. Apoc. 3, 5 † 20, 12 † 21, 27. **LIBERVM** arbitrium cooperatur gratiæ Dei, Matt. 3, 2, 3 † 11, 33 † 12, 28. Marc. 1, 3. Luc. 3, 4. Ioan. 1, 2 † 7, 37. Act. 3, 19 † 8, 22 † 9, 6. Roman. 10, 13. 1 Cor. 3, 9 † 15, 20. 2 Cor. 7, 1. Eph. 5, 14. Philip. 2, 22, 13 † 4, 13. Coloss. 1, 29 † 3, 9, 10. 1 Timot. 4, 16. 2 Tim. 2, 21. Hebr. 4, 16 † 12, 12. 13. Iacob. 4, 8. 1 Petr. 1, 22. 1 Ioan. 2, 3. Apoc. 3, 20. **Libertas** Euangelica, Ioan. 8, 32. Roman. 6, 18 † 8, 2, 21. Galat. 5, 13. 1 Petr. 1, 18 † 2, 16. 2 Petr. 2, 19. **Libertas** praua, 2 Petr. 2, 18. **à LINGVA** mala cauendum. 1 Cor. 15, 33. 1 Petr. 2, 1. Iaco. 1, 19 † 3, 3, 8 † 4, 11. vide **Detractio**. **Lingua** discretè moderanda, Matth. 12, 6. Luc. 6, 45. Iac. 1, 19 † 3, 2. 1 Petr. 3, 10. vide **Loquenda**. **LONGANIMITAS**, vidè **Patientia**. **LOQVENDA** sunt vera, honesta, & quæ audientibus prodesse queant, Matt. 5, 27 † 12, 36. Eph. 4, 29 † 3, 3. Col. 3, 8. 1 Petr. 3, 10. **LVCA** S medicus, Col. 4, 14. manet cum Paulo, 2. ad Timoth. 4, 11.

LVX est Christus, Ioan. 1, 5 † 8, 12 † 9, 5 † 12, 35 † 46. 1 Ioan. 1, 5 † 2, 8.

Lux sunt Christiani, Mat. 5, 15. Roman. 2, 19. Philip. 2, 15.

LYDIA purpuraria credit in Christum, Act. 16, 14.

M.

MACE DONIA mittit elemosynam pauperibus Ierosolymitanis, Roman. 15, 26. 2 Corint. 8, 1. Paulus vocatur in Macedonia, Act. 16, 9.

MAGDALENA, vide **Maria**.

MAGI primitiæ Gentium Christum adorant, Mat. 2, 11.

Magia, vide **Incantationes**.

MALCHO præcidit Petrus auriculam, Ioan. 18, 10.

Maleficia, vide **Incantat.**

MALORVM consortium vitandum, 2 Corint. 6, 14. 2 Ioan. 10. Apoc. 18, 4. Malum non est reddendū pro malo, Roman. 12, 14. 17. 1 Corint. 4, 12. 1 Thies. 5, 17. 1 Petr. 3, 9.

Malorum etiā ministrorum opera vitant Deus, Mat. 7, 1. Marc. 9, 2. Luc. 9, 19.

MANENDVM est nobis in Christo, Ioan. 15, 4. Roman. 8, 1. 1 Cor. 4, 13 † 12, 13. Coloss. 2, 6. 1 Ioan. 1, 6, 12 † 3, 24 † 3, 18.

MANSVETVDO

y

com-

Index Noui Testamenti.

commendatur, Matth. 5, 4
 ‡ 11, 29. Gal. 5, 21 ‡ 6, 1. Eph.
 2, 2. Colof. 3, 12. 2 Timoth.
 2, 25. Tit. 2, 2.

M A R I A vocatur, & est
 mater Domini, Luc. 1, 43.
 mater Iesu, Matthæi 2, 13.
 Ioan. 19, 25.

Maria virgo multis dotata
 virtutibus, fide digna, Luc. 1,
 38, 45. Ioan. 2, 5. spe plena,
 Ioann. 2, 5. charitate per-
 fecta, Luc. 1, 56 ‡ 2, 7. Ioann.
 2, 3 ‡ 10, 25. casta, Luc. 1,
 35. humilis, Luc. 1, 38, 48.
 misericors, Ioan. 2, 3. pru-
 dens, Luc. 2, 19. modesta,
 Luc. 2, 48. pia, Luc. 1, 46, 47.
 benigna, Luc. 1, 40. fortis,
 Ioan. 19, 25. sapiens, Ioan.
 2, 5. pauper, Matth. 2, 11.
 Luc. 2, 7, 24. patiens, Matth.
 2, 13. Luc. 2, 25. virtute præ-
 cellens omnes, Luc. 1, 28, 48.

Maria salutatur ab ange-
 lo, Luc. 1, 28. visitat Eli-
 zabeth, & laudat Deum,
 Luc. 1, 39, 46. proficisci-
 tur cum Ioseph in Bethle-
 hem, Luc. 2, 4. in Aegy-
 ptum, Matth. 2, 14. reuer-
 titur inde in terram Israël,
 Matth. 2, 14. inuenit Chri-
 stum in templo, Luc. 2, 45.
 assistit cruci, & Apostolo
 Ioanni commendatur, Ioan.
 19, 25. manet cum Aposto-
 lis, Act. 1, 14.

Maria Magdalena desset
 sus peccata, Luc. 7, 38. obti-
 net peccatorum remissionem,
 Luc. 7, 48. liberata septem

dæmoniis, adhæret & mini-
 strat Christo, Luc. 8, 2, 3.
 vngit Dominum, Mat. 26, 6.
 Marc. 14, 3. Ioan. 11, 2 ‡ 12, 3.
 adest Christo in cruce mor-
 rienti, Ioan. 19, 25. stat ad
 monumentum plorās, Ioan.
 20, 11. Christus ei apparet
 post resurrectionem, Mar. 16,
 9. Ioan. 20, 14. nunciat re-
 surrectionem discipulis, Ioan.
 20, 18.

M A R I T I officium &
 auctoritas in vxorem, 1 Cor.
 7*, ‡ 11, 2, 10. Ephes. 5, 12.
 Col. 3, 18. Tit. 2, 4. 1 Timoth.
 2, 11. 1 Petri 3, 1.

M A R T H A hospitio
 excipit Dominum, Luc. 10,
 38. ostendit suam fidem,
 Ioann. 11, 27.

M A T R I M O N I V M.
 Mat. 5, 32 ‡ 19, 3, 7 ‡ 22, 24,
 30. Marc. 6, 18 ‡ 10, 2, 6, 7, 8, 9
 ‡ 12, 20*. Luc. 2, 5 ‡ 1, 19 ‡ 16,
 18 ‡ 20, 34. Ioan. 2, 1, 2. Rom.
 7, 2, 3. 1 Cor. 7*. Ephes. 5, 3,
 32. 1 Tim. 3, 2 ‡ 5, 9. Heb. 13,
 4. 1 Pet. 3, 1.

Matrimonium indissolu-
 bile, Mat. 5, 32 ‡ 19, 7. Mar. 10,
 11. Luc. 16, 18. 1 Cor. 7, 10.

Matrimonium spiritale,
 quære Connubium.

Matrimonium cuius rei
 sacramentum, Ephes. 5, 32.
 confert gratiam & sanctifi-
 cationem, 1 Thess. 4, 4.

M A T T H A E V S pub-
 licanus vocatur, Mat. 9, 9 ‡ 10,
 3. appellatur Levi filius Al-
 phæi, Marci 2, 14. Luc. 5, 27.

M E N

Index Noui Testamenti.

MENDACIVM, Ioā. 8, 44. Act. 5, 4, 8. Ephes. 4, 25. Coloss. 3, 9.

MENSVRA qua mēsi fuerimus remerietur nobis, Mat. 7, 2. Mar. 4, 24. Luc. 6, 38.

MERCES debetur operibus, Mar. 5, 12 & 6, 1 & 10, 41, 42 & 20, 8. Marc. 9, 41. Luc. 6, 35 & 10, 7. Ioan. 4, 36. Rom. 4, 4. 1 Cor. 3, 8. 1 Timoth. 5, 12. Apoc. 22, 12.

MERITA operum, vide Opera.

MESSIAS s. i. Christus, & verus vnctus est Dominus noster Iesus, Ioan. 1, 4 & 4, 25 & 7, 41 & 11, 27. Matth. 26, 64. Marc. 14, 62. Luc. 22, 67. Act. 17, 3 & 18, 38 & 19, 4. Ioā. 5, 1.

MICHAEL pugnat cū diabolō, Iudā 9. Apo. 12, 7.

MINISTRO RVM etiā malorū opera dignatur vti Dei bonitas, Matth. 7, 22. Marc. 9, 38. Luc. 9, 49. quos & iubet audiri, Matth. 23, 3.

MIRACVLA operatur Deus per Sanctos & eorum reliquias: vide Sancti & Reliquia.

MISERICORDIA: vide Bonitas Dei: item Charitas.

Misericordiz opera proximo exhibenda, Mat. 5, 7 & 9, 13 & 10, 41 & 18, 31 & 25, 41. Mar. 9, 40. Luc. 6, 35 & 10, 33. Rom. 12, 13. Galat. 6, 12. Coloss. 3, 12. 1 Tim. 5, 10. quare Ele. mosyna.

MISSAE sacrificium à

Christo institutum, Luc. 22, 10. & ab eius discipulis vsitatum, Act. 13, 2. *λεῖτερον τὸν δ' αὐτὸν.*

Missæ sacrificij mentionē facit Paulus, 1 Corin. 10, 16 & 11, 23*.

MORBVS: vide Aegrotatio.

MORS est pœna peccati, Rom. 5, 12, 17 & 6, 23. & Corin. 15, 21. Eph. 2, 2. Col. 2, 13. 1 Timoth. 5, 6. Iac. 1, 15.

Mors, & cærus dies mortis omni homini constitutus est, Ioan. 7, 30 & 8, 20. Rom. 5, 12 & 6, 23. Heb. 9, 27.

Mortis hora incertissima, Mat. 24, 43. Luc. 12, 40. 1 Thess. 5, 2. 2 Thess. 2, 2. Iacobi 4, 14.

Mors corporis, iustus est quasi somnus quidā, & dormitio, Mat. 9, 24. Ioan. 11, 11. Act. 7, 60 & 13, 36. 1 Corin. 15, 29. 1 Thess. 4, 13.

Mortem nostrā sua morte deuicit Christus, Rom. 6, 9. 1 Cor. 15, 54. 2 Timot. 1, 10. Hebr. 2, 14. Apoc. 21, 4.

Mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibeatur, Mat. 9, 23. Luc. 7, 13. Ioā. 11, 33. Act. 9, 2 & 9, 39. 2 Thess. 4, 13. Mortui ad vitam reuocantur, Matth. 9, 25 & 27. 52. Mar. 5, 41. Luc. 7, 13 & 3, 54. Ioā. 11, 43. Act. 9, 40 & 10, 10.

Mortuorum sepultura: vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum suffragia: vide, Purgatorium.

MOYSES apparet in transf.

Index Noni Testamenti.

transfiguratione Christi, Mat. 17, 3. Lucæ 9, 30.

MVNDITIES interior & exterior commendatur, Mat. 5, 8 & 23, 25. Luc. 11, 39. 2 Cor. 7, 1. 1 Pet. 1, 22.

MVRMVRATO-RES quos imitentur, & que illis pœna metueda, Mat. 20, 12. Luc. 15, 2 & 19, 7. Ioan. 6, 41*. Act. 6, 1. 1 Cor. 10, 30. Iudæ 16.

N.

NATHANAEL venit ad Christi notitiam Ioann. 1, 45, 46, 47. Christus manifestat se ipsi Nathanael, 21, 2.

NICODEMVVS oculus discipulus Christi, Ioan. 3, 1 & 7, 50*. & 10, 39.

NOVVM Testamentū, Mat. 26, 28. Marc. 14, 24. Luc. 22, 20. 1 Cor. 11, 24. Hebræor. 8, 8 & 9, 15 & 10, 16 & 13, 20.

Nouum cælū & noua terra post mundi innoationē, 2 Petr. 3, 13. Apoc. 21, 1.

NVDI vestiendi, Mat. 25, 26, 39. vide Misericordia.

O.

OBEDIENDVM Deo cuiusque præceptis, & quæ obedientibus sit con-
stituta merces, Mat. 4, 19 & 7, 24 & 21 & 15, 3 & 17, 5 & 25, 3. Luc. 5, 4 & 10, 16. Ioann. 2, 7. Act. 4, 19 & 5, 31. Rom. 16, 19.

Phili. 2, 8, 12. 1 Thes. 4, 3 & 5, 18. 1 Petr. 1, 22. Iacob. 1, 22.

Obedientia inferiorū erga superiores; vide Subditorum officium.

OCCIDERE: vide Homicidium.

OCVLVS simplex, & rectus, Matth. 6, 22. Luc. 11, 34.

Oculus nequam, Matth. 6, 22. Marc. 7, 22. Lucæ 11, 34. 1 Ioan. 2, 16.

Oculus mentis, Lucæ 24, 29. Act. 26, 18. Eph. 1, 18.

ODIVM: vide Inuidia.
ONESIPHORO optat Paulus misericordiam, 2 Tim. 1, 16.

OPERVm merita, & retributio seu merces, Mat. 5, 12 & 10, 42 & 16, 27 & 25, 34. Romano. 2, 6. 1 Corint. 15, 28. 2 Corinth. 5, 10. 2 Timot. 4, 8. Hebr. 6, 10 & 10, 35 & 11, 26. Iacob. 2, 24. Apocal. 20, 7, 8 & 22, 12.

Operari bene propter mercedem & retributionem licitum est, Matth. 5, 12. 2 Timoth. 4, 8. Hebr. 11, 26.

nō in quolibet Opere homo peccat, 2 Pet. 1, 10. 1 Ioan. 3, 6, 9 & 5, 18.

Opera bona quæ sint: vide Bona opera.

Opera à nobis proximo exhibita tanquam sibi facta reputat Deus, siue bona sint siue mala, Mat. 24, 40. Act. 9, 5. 1 Cor. 2, 12.

OPINIONES, & cogita-

Index Noui Testamenti.

cogitationes hominum frequenter sunt erroneæ, Matt. 3, 14. 16, 22. Marc. 8, 32. 10, 12, 4. 13, 8.

ORARE in nomine Iesu, Ioan. 14, 13. 15, 16. 16, 23, 26. 1 Ioan. 5, 14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Mat. 20, 10. Marc. 10, 35. Rom. 8, 26. 1 ac. 4, 3.

Orare noctes & dies, Luc. 12, 1. 1 Thessal. 3, 10. 1 Tim. 5, 2. 1 Tim. 1, 3.

Orare sine intermissione, Mat. 7, 7. Luc. 11, 9. 18, 1. Act. 10, 2. Ephes. 6, 18. Colos. 4, 2. 1 Thess. 5, 17.

Orare ut fidei prædicatio successus habeat felices, Eph. 6, 19. Col. 4, 3. 2 Thess. 3, 1.

Orare alium pro alio, Eph. 6, 18. Colos. 4, 2. 1 Thess. 5, 25. 2 Thess. 3, 1. 1 Timo. 2, 1. 1 ac. 5, 16.

Orare pro inimicis, Matt. 5, 44. Luc. 6, 28. 23, 34. Act. 7, 60.

Orare Sanctos cum Christo regnantes: vide Sanctos.

Orare pro defunctis: vide Purgatorium.

Oratio, quomodo, quando, cui, & ubi fieri debeat, & quid petendum, Matt. 6, 5, 9. 7, 7. 18, 19. 20, 20. 21, 22. 26, 38. Marc. 11, 24. 13, 33. Luc. 11, 2, 9. 18, 1. 22, 40. Ioan. 4, 2. 9, 3. 14, 13. 15, 7. 16, 23. Act. 1, 14. 2, 42. 4, 24, 31. 10, 2. 11, 23. Roman. 8, 26. 12, 12. 1 Cor. 14, 13. Eph.

6, 18. Col. 4, 2. 1 Thess. 5, 17. 1 Tim. 2, 1. Hebr. 13, 18. 1 Petri 3, 12. 1 Ioan. 5, 4. 1 ac. 1, 6. 4, 3. 5, 13. Apocal. 19, 10. 22, 9.

Orationes quæ sunt quæadmodum oportet, exaudit Deus, Ioan. 9, 31. Act. 10, 4.

ORDINIS sacramentum, Ioan. 20, 22. 1 Tim. 4, 14. 5, 22. 2 Tim. 1, 6. Tit. 1, 5.

OSCVLVM pudicum, pacis & charitatis symbolum, Luc. 15, 20. Act. 20, 37. Rom. 16, 15. 1 Cor. 16, 20. 2 Cor. 13, 12. 1 Thess. 5, 26. 1 Pet. 5, 14.

OTIVM: vide Acedia.

P.

PARENTVM officium, Mat. 10, 37. Eph. 6, 4. Col. 3, 21. 2 Tim. 3, 15. Tit. 2, 4.

PASTORES, præceptores, & alij præfecti quæ debeant esse sollicitudine & cura in eos quos sue fidei commissos habent, Mat. 18, 12. 24, 45. Luc. 15, 4. Ioan. 10, 11. 13, 2. 17, 9. 18, 2. Act. 20, 22, 28, 31. Rom. 9, 23. 12, 7, 8. 1 Cor. 4, 14. 2 Cor. 11, 28, 29. Galat. 3, 19.

PATIENTS & longanimis est Deus, Mat. 18, 27. Rom. 2, 4. 1 Timor. 1, 16. 2 Petri 4, 9.

Patientia & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum, Matth. 5, 39. Rom. 5, 3. 12, 12. 15, 4. 2 Cor. 6, 4. Gal. 5, 22. Eph. 4, 2. 1 Thess. 5, 14. 2 Thess. 1, 4. 7. 1 Timor. 6, 11. 2

y 3

Tim. 2

Index Nomi Testamenti.

Tim. 2, 3, 12. 1 Pet. 1, 6 § 2, 19
§ 3, 14, 17 § 4, 1. 2 Pet. 1, 6. Heb.
10, 35 § 11, 25 § 12, 1. Iaco. 5, 7.
P A V P E R E S : vide E-
leemosyna.

P A V L V S Iudæ⁹ ex tri-
bu Bēiamin. Rom. 11, 1. Phil.
3, 5. natus & educatus Tharsi,
Act. 22, 3. persequitur Chri-
stianos, 9, 1. Gal. 1, 13. 1 Tim.
1, 13. convertitur, Acto. 9°.
est doctorgentiū, Rom. 11, 13
§ 15, 16. Gal. 2, 2, 8. 1 Tim. 2, 7.
2 Tim. 1, 11. prædicat Antio-
chie, Act. 13, 10°. Iconie, 14,
1. Lystri, 14, 6, 13. Thesi, 17, 1.
Beroez, 17, 10. Athenis, 17,
22, 28. Corinthi, 18, 1. voca-
tur in Macedoniā, Act. 16, 9.
capitur, 21, 27. deducitur
Cæsaream, 23, 23, 30. ve-
hitur Romā, 27°. 28°. sistitur
Neroni, 2 Tim. 4, 22.

Paulus nemini voluit esse
oneri, Act. 20, 33. 2 Cor. 11, 9.
11 § 12, 1. 1 Thes. 2, 9. 2 Thes.
3, 8. vocabatur olim Saulus,
Acto. 7, 59 § 2, 1 § 13, 1.

P A X quædā temporalis,
quædā æterna, Mat. 5, 9. Mar.
9, 50. Lucæ 14, 32. Acto. 9, 31.
Rom. 12, 18. 1 Cor. 14, 33. Eph.
4, 3. 2 Tim. 2, 22. 1 Pet. 3, 11. Heb.
12, 14. Iaco. 3, 18. Apoc. 4, 4.

Pax interna qualis est in-
ter Deū & eius amicos, Luc.
2, 14 § 14, 36. Ioan. 14, 27 § 16,
33 § 20, 19. Acto. 10, 36. Rom.
5, 1. Ephes. 2, 14. Philip. 4, 7.

P E C C A T V M origi-
nale, Rom. 5, 12, 17 § 6, 2 § 7,
8, 11, 13, 17°. Gal. 5, 17. Eph.

2, 3. tollitur per Christum,
Ioan. 1, 29. Rom. 3, 23, 24 § 5,
9, 15, 17, 18, 19 § 6, 3 § 7, 24
§ 8, 1, 2. Gal. 3, 22. Ephes. 2, 5.
Peccatum solus Deus pro-
pria auctoritate remittere po-
test, Matth. 9, 2. Mar. 2, 5. Lu-
cæ 5, 20 § 7, 48.

Peccatum Sacerdos re-
mittit auctoritate diuina,
Matth. 18, 18 Ioan. 20, 13.

Peccatum remittitur per
Christū, Mat. 1, 21 § 9, 2 § 11,
28 § 20, 28 § 16, 27. Marc. 2, 5.
Luc. 24, 46. Ioan. 1, 29. Acto.
2, 38 § 1, 12 § 10, 35, 43 § 13, 38.
Rom. 4, 25 § 5, 9. 1 Cor. 6, 11
§ 15, 3. 2 Cor. 5, 21. Gal. 1, 4.
Col. 1, 14. Ephes. 1, 7 § 5, 25. 1
Tim. 1, 15. Tit. 2, 14. 1 Petr. 1,
18 § 1, 24 § 3, 18 § 4, 1. Heb. 1,
2 § 9, 12, 14. 1 Ioan. 1, 7 § 2, 12
§ 3, 5. Apoc. 1, 5.

Peccatum in Spiritū san-
ctum, Mat. 12, 31. Marc. 3, 28.
Luc. 11, 15 § 12, 10. Heb. 6, 6
§ 10, 26. 1 Ioan. 5, 16.

Peccanti in nos fratri cō-
donandū: vide Remittendū.

Peccatum contra naturā,
Roman. 1, 27. 1 Corint. 6, 10.
1 Tim. 1, 10.

Peccatum ex ignorantia,
Lucæ 23, 34. Ioā. 9, 41 § 15, 24
Acto. 3, 17. 1 Tim. 1, 13.

Peccatum ex malitia &
data opera, Matth. 23, 13. Ioan.
1, 49. Acto. 4, 18. Heb. 6, 5
§ 10, 16.

Peccatorum confessio: vi-
de supra Confessio.

Peccatum non solum non
impu-

imputa-
mittitur
ac mun-
Corinth.
Ioan. 1,

P E H
& adue-
rinth. 5.
13, 1 Pe-
P E

T I A
10, 22 §
54. Ioan.
23 § 13
Petr. 2,
poc. 2,
P E

de Cru-
P E I
ceptio
sonam
Marc. 1,
10, 34.
Ephes.

1, 17. Ia-
P E
vocatū
tur Ch-
latur S-
Ioann.
phas, I-
§ 3, 22
tur Si-
mon I-
Ioan. 2,
& de n-
tentia
72, 75.
Act. 1,
§ 10, 3
confite-
Petr.

Index Noui Testamenti.

imputatur, sed etiā verè remittitur, & anima abluitur ac mundatur, A^{ct}. 2, 38. 1 Corinth. 6, 11. 2 Petr. 1, 9. 1 Ioan. 1, 9.

PEREGRINI sumus & aduenæ in hac vita, 2 Corinth. 5, 7. Phil. 3, 20. Heb. 11, 13. 1 Petr. 2, 11.

PERSEVERANTIA commendatur, Matth. 10, 22. 15, 22. 24, 13. Luc. 9, 54. 1 Ioan. 6, 61. A^{ct}. 2, 42. 11, 23. 13, 43. 14, 21. Hebr. 3, 14. 2 Petr. 2, 20. 1 Ioann. 2, 24. Apoc. 2, 16.

PERSECVTIO: vide Crux.

PERSONARVM acceptio illicita, nec Deus personam respicit, Matth. 22, 16. Marc. 12, 14. Lucæ 20, 21. A^{ct}. 10, 34. Rom. 2, 11. Galat. 2, 6. Ephes. 6, 9. Colof. 3, 25. 1 Petr. 1, 17. Iacobi 2, 1, 9.

PETRVS à Christo vocatur, Mat. 4, 18. confite-
tur Christum, 16, 16. appel-
latur Simon, 4, 18. 10, 2. Ioann. 20, 2. appellatur Cephas, Ioan. 1, 42. 1 Cor. 1, 12. 3, 22. 9, 5. Gal. 2, 9. appella-
tur Simon Bar-Iona, & Si-
mon Ioannis, Matth. 16, 17. Ioan. 21, 25. negat Christum, & de negatione facta pœnitentiam agit, Matth. 26, 69, 70, 72, 75. prædicat, & loquitur, A^{ct}. 1, 16. 11, 1. 13, 12. 14, 1. 17, 34. sanat claudum, 3, 4. conficitur in carcerem, 12, 3.

Petrus primus Apostolo-

rū, Mat. 10, 2. 16, 18. 24, 17. Lucæ 22, 31. 1 Ioan. 21, 17.

PHARISÆVS inui-
tat Christum, Lucæ 7, 36.

Phariseus & publicanus
orant simul in templo, Lucæ
18, 10.

Pharisæi grauiter incre-
pantur, Mat. 3, 7. 23, 1. 23, 4. 23, 17. Ioan. 8, 44. A^{ct}. 7, 55. 13, 15. Philip. 3, 2.

PHILÉVS & Her-
mogenes auersi à Paulo, 2 ad
Tim. 1, 15.

PHILIPPVS vocatur
à Christo, Ioan. 1, 43. recen-
setur inter Apostolos, Mar-
c. 10, 3. cupit videre Patrem,
Ioan. 4, 8.

Philippus diaconus eligi-
tur, A^{ct}. 6, 5. prædicat in
Samaria, A^{ct}. 8, 5. baptizat
Aethiopem eunuchum, A^{ct}.
8, 37. suscipit Paulum & so-
cios eius hospitio, A^{ct}. 21, 8.

PIETAS: vide Bona
opera.

PIGNVS salutis no-
stræ est Spiritus sanctus. Ro-
man. 8, 16. 2 Cor. 1, 22. 5, 5. Ephes. 1, 13. 4, 30.

PIGRITIA: vide A-
ccedia.

PILATVS & Herode
sunt amici, Lucæ 23, 12.

Pilatus Christum innocen-
tem morti addicit, Mat. 27,
26. Ioan. 19, 16.

POENITENTIA &
satisfactio pro peccatis, Ma-
rc. 3, 8. Lucæ 3, 8. A^{ct}. 2, 38. 2
22. 2 Corinth. 7, 10.

Index Noui Testamenti.

Pœnitentia prædicatur, Mat.
3, 2 & 4, 17. Lucæ 3, 3, 8 & 11, 3
& 24, 47. Act. 2, 38 & 3, 19 & 3,
21 & 17, 30 & 20, 22 & 26, 20.
Pœnitentiæ veræ, promif-
sa est venia, Act. 3, 19 & 26,
18, 20.

Pœnitentiæ veræ exempla.
Matth. 26, 75. Lucæ 7, 37, 44
& 15, 18 & 18, 13 & 19, 8 & 22, 62
& 23, 41. Act. 2, 37.

Pœnitentiæ falsæ exem-
pla, Matth. 27, 4. Act. 8, 13, 23.
Heb. 12, 17.

PRAEFECTI: vide
Superiores & Pastores.

PRECARI: vide
Orare.

PROMISSIO: vide
Votum.

Promissiones Dei cū con-
fessione sunt, Marc. 16, 16.
Ioann. 1, 16, 36 & 6, 47 & 8, 31
& 13, 17 & 15, 7, 14. Rom. 8, 17.
Colof. 1, 23. Heb. 3, 14. 2 Petr.
1, 4. Apoc. 2*, & 3*, & 21, 7.

PROVIDENTIA:
vide Dei gubernatio, & pro-
videntia.

PSEVDOPRO-
PHETAE, non sunt au-
gendi, Mat. 7, 15 & 14, 11. Luc.
11, 1. Act. 20, 29. 1 Cor. 15,
2. Philip. 3, 2. Col. 2, 8. 1 Tim.
1, 2. 2 Tim. 2, 17 & 3, 1. 2 Petr.
1, 1. Ioan. 4, 1. Lucæ 4, 8.

PVBLIIVS suscipit
spiritum Paulum, Act. 28, 8.
PURGATORIVM,
est, locum ubi sunt ani-
mæ, quæ viuorum precibus
operibus iuari possunt,

& purgantur, esse confirma-
tur, Marc. 5, 25 & 12, 32. 1 Cor.
3, 16. Phil. 2, 10. 2 Tim. 1, 18.
1 Ioan. 5, 16. Apoc. 5, 3, 13.

Q.

QVAESTIONES
inuiciles quæ sunt vi-
tanda, Mart. 24, 3. Ioan. 6, 52
& 21, 31. Act. 1, 6. 1 Tim. 1, 4
& 6, 3. 2 Tim. 2, 16. Tit. 3, 9.

QUIESCENDVM
à peccatis, Rom. 6, 6*. Ga-
lat. 2, 18.

Quies continget populo
Dei, Hebr. 4, 9.

Quietem & pacem certā
consequentur iusti, Luc. 16,
22. Apoc. 14, & 3.

R.

RATIONEM Deo
requiſque pro se redditu-
rus est, Mat. 12, 36 & 18, 23 & 25,
31*. Rom. 14, 12. 2 Cor. 5, 10.

REGENERATIO:
vide Homo.

Regeneratio est immuta-
tio carnis in spiritum, Ioan.
3, 5. carnalium affectionū in
spiritalem affectum, Rom. 8,
5, 13. infidelitatis in fidem,
Ioan. 1. Galat. 3, 26. 1 Ioan.
5, 1. inuouatio mentis per
spiritum sanctum, Tit. 3, 5.
Gal 4, 6. atque adeo carna-
lis naturæ in diuinam natu-
ram, 2 Petr. 1, 4. Col. 2, 11. vt
qui mali fuimus, sanctifice-
mur, 1 Cor. 6, 11. Ephes. 5, 8.

Rege-

Index Noui Testamenti.

Regenerati interius, etiam
exterius in nouitate uir-
tutis, Rom. 6*. 7, 6. 12, 1.
Eph. 4, 22. Col. 3, 9. 1 Cor. 5,
7. 2 Cor. 5, 15. 1 Petr. 4, 2.

REGNUM Dei vim
patitur, Matth. 11, 12. Luc. 16,
16. Galat. 5, 16. Apocal. 2*,
21, 7.

Regnum Dei spirituale,
internum & aeternum, Matt.
6, 10. 13*. Luc. 1, 28. 12, 31, 32.
22, 20. 23, 2. Ioan. 6, 14. 12,
14, 34. 18, 33, 36. 1 Timoth.
1, 17. Hebr. 1, 8. 2, 9.

RELINQUENTES
omnia propter Christum, cen-
tuplum recipient, Mat. 19, 29.
Marc. 10, 29. Luc. 18, 29.

RELIQUIAE & ve-
stes sanctorum quam vim à
Deo habeant, quidque per
eas operetur Deus, ut fimbria
Christi, Matt. 9, 20. 14, 36.
sudaria Pauli, Act. 10, 12.
umbra Petri, Act. 5, 15.

REMITTENDVM
proximo in nos peccanti,
Matth. 5, 23. 24. 18, 22, 35.
Luc. 17, 3. Ephes. 4, 32. Colos.
3, 13.

REPVDII libellus,
Matth. 5, 30. 19, 7. Marc.
10, 4.

RESURRECTIO
mortuorum, & carnis ad glo-
riam facta mutatio, Matth.
22, 23, 31. Luc. 20, 35. Ioan. 5,
21, 28. 6, 39. 11, 24. Act. 23,
24, 15. 1 Corinth. 15*. 2 Co-
rinth. 4, 14. 5*. Colos. 3, 4.
Philip. 3, 21. 1 Thes. 4, 13.

16. 2 Timothei 2, 11. Apoc.
20, 12.

S.

SABBATHVM, Mat.
12, 1, 10. Marc. 2, 23. 3, 2
6, 2. Luc. 4, 16, 31. 6, 1. 13,
11, 14. 14, 1. Ioann. 5, 10. 7,
22. 9, 14. Act. 13, 14, 27, 44
15, 21. 18, 4. 20, 7. 1 Corin.
16, 2. Hebr. 4, 10.

SADDVCAEI ne-
gant mortuorum resurrectio-
nem, Matth. 22, 23. Act. 4, 1
23, 8.

SALVS: vide Beatitudo.

SAMARIA nolebat
recipere verbum Dei, Luc.
9, 52. recepit verbum Dei,
Act. 8, 5.

Samaritanus miseretur vul-
nerati, Luc. 10, 33.

Samaritana loquitur cum
Christo apud puteum, Ioan. 4, 7.

SANCTVS est Deus,
Apoc. 4, 8.

Sanctos nos esse conuenit,
Ephes. 5, 26. 1 Thessal. 4, 3.
1 Petri 1, 16. qui sanctus,
sanctificetur adhuc, Apocal.
22, 11.

Sanctos oramus sine iniu-
ria Mediatoris, ut pro nobis
orent, sicut & petimus ab al-
liis hominibus preces, ut
Paulus Rom. 15, 30. Col. 4, 3.
Ephes. 6, 19. 1 Thessal. 5, 25.
1 Thess. 3, 1. Hebr. 13, 18. Nec
mirum Sanctos nostras pre-
ces cognoscere; quia sunt
angelus Dei, Matth. 22, 30.

y 5

Luc. 15,

Index Noui Testamenti.

Luc. 15, 10. & offerunt Deo nostras preces, Apocal. 5, 8

† 8, 3.

Sanctorum ministerio aliquando tribuitur quod soli Deo præcipue conuenit, Matth. 18, 16, 18. Ioann. 20, 13. Rom. 11, 14. 1 Corinth. 9, 20, 21. 1 Timoth. 4, 6. Iac. 5, 19. vide titulum, Deo soli attributa, &c.

Sancti sunt cum Christo in cælis regnantes, Ioan. 12, 26† 17, 24. 2 Corinth. 5, 8. Philip. 1, 23. Apocal. 3, 21† 7, 9† 14, 13.

Sancti faciunt miracula, nam Apostoli eiiciunt demonia, Marc. 6, 13† 16, 17. Luc. 10, 17. Ioannes & Petrus sanant claudum, Actorum. 3, 6. Petrus excitat Tabitham, 9, 41. etiam sola sua umbra sanat, 5, 15. Paulus restituit claudum, 14, 9.

etiam per sudaria curat infirmos, 19, 12. reddit vitæ puerum ex lapsu mortuum, 20, 10.

Sancti plura quoque alia fecere miracula, quæ longum esset enumerare, ad Hebr. 11, 3.*

SANGVINIS Christi cōpersio, Heb. 9, 14† 10, 19† 12, 24. 1 Pet. 1, 2.

Sanguinis fluxus sistitur, Matth. 9, 20.

Sanguinis innocentis effusio, Mat. 23, 34. Luc. 11, 50. Apoc. 6, 10† 18, 24.

Sanguine Christi empti

sumus, 1 Corinth. 6, 20† 7, 23. Act. 20, 28. 1 Pet. 1, 18. Apoc. 5, 9.

SAPIENTIAE diuina origo, proprietates, laus, & utilitas, Luc. 21, 15. Rom. 11, 33. 1 Corinth. 1, 17† 2, 6, 10† 3, 19. Coloss. 2, 3. Iacobi 1, 5† 3, 15.

SAPPHIRA mentitur Spiritui sancto, & cadit in terram mortua, Actorum 5, 1, 8.

SATISFACTIO: vide Pœnitentia.

SCANDALVM seu offencilum proximo nec in vita nec in doctrina ponendum, Matthæi 17, 27† 18, 6. Marci 9, 42. Luc. 17, 1. Roman. 14, 1, 15. 1 Corinthior. 8, 13. 2 Corinthior. 6, 3. 1 Thesalonicens. 5, 22.

quicumque nobis scandalum esse possent, vitandi. Matt. 5, 29† 16, 22. Marc. 9, 42. Roman. 16, 17.

SCRIPTURA sacra vnde sit, & quis eius usus, Matth. 4, 4† 22, 29. Luc. 4, 4† 6, 29. Ioann. 5, 39† 10, 44† 20, 30. Act. 15, 21† 17, 11. Roma. 1, 2† 4, 23† 5, 4. 1 Corinth. 9, 9† 10, 11† 15, 3. 2 Timot. 3, 15. 2 Petri 1, 20† 3, 1. Apoc. 1, 19.

Scriptura difficilis intellectu, 2 Petri 1, 16. nec omnia scriptis Apostoli mandarunt, Ioan. 20, 10† 21, 25. 1 Corinth. 11, 34. 2 Thes. 3, 15.

Ioan.

Ioan.

S E

Mur

S E

opus

12† 27

13, 20

S I

rum:

S I

titur

27. p

lo, 18

17, 14

S I

excep

6. Ma

S I

dona

S I

humil

Deus

sibi v

11, 25

Ad. 4

S I

10, 16

Ephes

S O

Temp

S O

quere

Mat. 7

14. Ep

Apoc.

S O

mia m

† 10, 9

8, 14†

1 Corinth

13, 5

S O

Index Novi Testamenti.

Ioan. epist. 2, 12. † epist. 3, 13.

SEDITIONOSI, vide Murmuratores.

SEPELIRE mortuos, opus misericordiae, Mat. 14, 12 † 27, 58. Ioan. 19, 39. Act. 13, 29. 1 Cor. 15, 4.

SERMO Christianorum: vide Loquenda.

SILAS cū Paulo mittitur Antiochiam, Act. 15, 27. profectus est cum Paulo, 15, 40. remansit Beroeae, 17, 14.

SIMON in Bethania excipit Dominum, Matt. 26, 6. Marc. 14, 3. Ioan. 12, 1.

SIMONIA: vide Vēdi dona Dei.

SIMPLICIBVS & humilibus reuelat subinde Deus quod abscondit iis qui sibi videntur sapientes, Mar. 11, 25. Luc. 2, 9, 5 † 8 † 10, 21. Act. 4, 13. 1 Cor. 1, 14 † 2, 1.

Simplex & rectus, Matt. 23, 16. Act. 2, 46. Rom. 16, 18. Ephes. 5, 5. Coloss. 3, 22.

SOBRIETAS: vide Temperantia.

SOCIETAS bonorū querenda, malorum vitanda: Mat. 7, 15. Act. 19, 9. 2 Cor. 6, 14. Ephes. 5, 11. 2 Tim. 4, 14. Apoc. 12, 4.

SOLICITUDO nimia improbanda, Mat. 6, 25 † 10, 9, 23 † 13, 22 † 16, 7. Luc. 8, 14 † 12, 22 † 14, 18 † 21, 31. 1 Cor. 7, 32. Phil. 4, 6. Hebr. 12, 5. 1 Pet. 5, 7.

SOMNIA & visiones

in quibus olim Deus suae voluntatis aperiebat, Mat. 1, 20 † 2, 12, 13. Act. 16, 9 † 18, 9 † 23, 11 † 27, 23.

SORES Christi: vide Fratres.

SOSIPATER comes Pauli, Act. 20, 4.

SOSTHENES princeps Synagogae percutitur, Act. 18, 7.

SPEs iustorum non in temporalibus rebus, sed in Deo eiusque promissionibus fundatur, Mat. 10, 37 † 12, 21. Rom. 5, 2 † 8, 24. 2 Cor. 5, 2. Col. 1, 27. 1 Thess. 1, 3. 1 Timoth. 4, 8 † 6, 17. Heb. 3, 6. 1 Petr. 1, 13.

Spes non facit nos securos, nec excludit timorem: vide Timor.

SPINAe appellatur sollicitudines huius mundi, diuitiae, & voluptates vitae, Matt. 13, 7, 22 † 19, 22. Marc. 4, 7, 12 † 10, 22. Luc. 8, 7, 14 † 18, 22.

SPIRITVS sanctus promittitur, Mat. 3, 11. Ioan. 7, 39 † 14, 16, 26 † 15, 26 † 16, 7. mittitur, Act. 2, 1.

Spiritus Dei edocet mentes, Matt. 10, 20. Marc. 13, 11. Luc. 12, 11 † 21, 14. Ioan. 6, 45 † 14, 16, 26 † 15, 26 † 16, 13. Rom. 8, 16, 26. 2 Cor. 1, 22 † 5, 5. Eph. 1, 13 † 4, 20, 21. 1 Ioan. 2, 27.

Spiritus probandi sunt viri à Deo sint, 1 Corint. 14, 29. 1 Thess. 5, 21. 1 Ioan. 4, 1.

SPONSVS spiritalis

Index Noui Testamenti.

est Christus, Mat. 9, 15 † 25, 1.
Marc. 2, 19. Luc. 5, 34. Ioan.
3, 29. 2 Corinth. 11, 2. Ephe.
5, 24. Apoc. 19, 7 † 21, 2.

Sponsa Christi: vide Ec-
clesia.

STEPHANVS eli-
gitur, Acto. 6, 5. accusatur, 6,
11. respondet ad accusatio-
nem, 7*. lapidatur, 7, 57.

STVLTI TA, Matth.
7, 26 † 25, 2. Marc. 7, 22. Eph.
5, 4.

Stulticia est apud Deū sa-
pientia huius mundi, 1 Co-
rinth. 1, 18*. † 3, 19.

SVBDITORVM of-
ficium, Matth. 17, 24 † 22, 16,
21. Luc. 20, 22. Rom. 13, 1, 7.
1 Thess. 5, 12. 1 Tim. 2, 1. Heb.
13, 37. Tit. 1, 1. 1 Petr. 2, 13.

SVPERIORVM iu-
dicium, & rectorum officium
& auctoritas in subditos,
Matth. 22, 17, 21 † 26, 5. 1. Luc.
20, 22. Ioann. 3, 31 † 10, 11. 1
Cor. 15, 24. Rom. 12, 8 † 13, 1.
2 Timot. 2, 1. Tit. 3, 1. Heb. 13,
17. 1 Petr. 2, 13. vide Rex, lu-
dex.

SVPERBIA prohibe-
tur, committitur, & punitur,
Lucæ 1, 47 † 10, 15 † 14, 7, 11
† 18, 11 † 22, 24. Acto. 12, 21.
Rom. 1, 30 † 11, 20. 2 Tim. 3,
2. 1 Petr. 5, 5. 2 Petr. 2, 18. Iudæ
16. Apoc. 18*.

T.

TABITHA suscitatur
à mortuis, Acto. 9, 36, 40.

TEMPERANTIA

circa cibum, potum, & vo-
luptates commédatur, Rom.
13, 13 † 14, 1. 1 Cor. 7*. Gal.
5, 23. 1 Tim. 3, 2. 2 Tim. 1, 7.
Tit. 1, 8 † 2, 6, 12. 1 Petr. 1, 15
† 5, 8. 2 Petr. 1, 6.

TEMPLVM spirituale
& domus Dei, Mat. 7, 24 † 16,
18. Ioann. 2, 19. 1 Corin. 3, 16
† 6, 19. 2 Cor. 6, 16. Ephes. 2,
20. 1 Timoth. 3, 15. Hebr. 3, 6.
1 Petr. 2, 5. vide Ecclesia.

Templum domus Dei, &
domus orationis vocatur.
Matth. 21, 13. Christus ipse
& omnes fideles frequenter
in templo versabantur, Mat.
24, 1. Mar. 11, 11 † 12, 35. Luc.
2, 37 † 19, 45. Acto. 2, 46 † 3, 1
† 5, 10, 21 † 21, 26 † 22, 17.

Templa manufacta nō in-
habitat Deus, quasi iis con-
cludi possit, vel illis indigeat
vt homo ædibus, Acto. 7, 48
† 17, 3.

Alioqui Deus in Templis
materialibus habitare dici-
tur, Mat. 23, 21. Act. 7, 46.

in TENEBRIS versa-
tur mūdus, & amat eas. Ioā.
1, 5 † 3, 19 † 8, 12 † 12, 35. Act. 26,
17. 1 Thess. 5, 7. 1 Ioan. 2, 11.

TENTARE Deū non
licet, Mat. 4, 7. 1 Cor. 10, 9.

Tentat (seu verius) probat
Deus suos variis modis, Ro-
man. 5, 4. 2 Petr. 2, 9. Iacobi
1, 2.

Tentari non patitur Deus
suos supra id quod possunt,
1 Corinth. 10, 13. 2 Petr. 1, 9.

Apoc. 2,

Index Noui Testamenti.

Apoc. 2, 10.

TERTVLIVS Ora-
tor accusat Paulū. Act. 24, 2.

TESTAMENTVM,
Gal. 4. vide Nouum Testa-
mentum.

TESTIMONIUM
tum verū, tum falsum. Mat.
18, 16 † 19, 18 † 26, 59 † 28, 13,
Marc. 10, 19. Ioan. 8, 17. Act.
6, 11. Rom. 13, 9. 2 Cor. 13, 1.
1 Tim. 5, 19. Heb. 10, 28. vide
Mendacium.

THADDAEVS: vide
Lebbaeus.

THEODAS occisus
est, Act. 5, 37.

THESAVRVS mi-
nus diligendus magis diligi-
tur, Mat. 6, 19 † 19, 22. Marc.
10, 22. Luc. 12, 33 † 18, 23.
Ioan. 6, 26. 2 Cor. 4, 18.

THOMAS Didymus
paratum se offert cū Christo
ire in mortem. Ioan. 11, 16.
erat incredulus, 20, 25, 27.

TIMENDVS est
Deus, & ante oculos habен-
dus, Matth. 10, 28. Luc. 12,
5. 1 Petr. 2, 17 † 3, 15. Apocal.
14, 7.

Timoris Dei exempla,
Luc. 2, 25. Act. 8, 2 † 9, 31
† 10, 2, 35.

Timor & sollicitudo non
repugnat fidei, aut spei, Ro-
man. 11, 20*. 1 Cor. 9, 27 † 10,
12. Philipp. 2, 12* † 3, 11, 13.
Hebr. 3, 14 † 4, 1*. 2 Petr.
3, 17.

Timēt & reuerentur bo-
nos etiam mali, Marc. 6, 20.

Act. 5, 13 † 16, 29.

TIMOTHEVS cir-
cunciditur, & proficiscitur
cum Paulo, Act. 16, 3.

mittitur cum Paulo in Ma-
cedoniam, 19, 22. accepit
gratiam per impositionem
manuum, 1 Tim. 4, 14. 2 Ti-
moth. 1, 6.

TITVM Gentilē noluit
Paulus circumcidi, Gala. 2, 3.
Titus à Paulo constitutus e-
piscopus Cretenfis, Tit. 1, 5.

TRADITIONES
etiam sine scripto ab Apo-
stolis acceptæ, seruandæ no-
bis sunt, 2 Thess. 2, 15.

Tradiderūt Apostoli quæ-
dam viuæ tantum voce, 1
Cor. 11, 34. epist. Ioan. 2, vers.
12, & 3, vers. 13.

TRIBVLATIO: vide
Crux.

TRIBVTVM: vide
Exactio.

TRINITAS figura-
ta & declarata, Matth. 3, 16
† 10, 20 † 17, 5 † 28, 19. Luc. 4,
18. Ioann. 3, 35 † 14, 16, 26
† 15, 26 † 16, 3. 1 Ioan. 5, 7.

TVBA clangent angeli
in consummatione sæculi,
Matt. 24, 31. 1 Corint. 15, 52.
1 Thess. 4, 16.

V.

VAE vx, quibus & qua
ob causas interminetur
Scriptura, Matt. 11, 21 † 18,
† 23, 15*. Luc. 6, 24 † 10, 13 †
42 † 17, 1. 1 Cor. 9, 16. Iud.
11. Apoc.

Index Noui Testamenti.

91. Apoc. 8. 13 & 9. 12 & 11. 14
 & 12. 12 & 12. 10. 16.
V E N D I non debent
 dona Dei, Mat. 10. 2. Act. 8. 20
 & 20. 35. 1 Cor. 9. 15. 12 Co-
 rint. 13. 9 & 12. 13. quare E-
 mero.
V E N T E R pro Deo eli-
 gitor, Rom. 16. 18 Phil. 3. 19.
V E R B U M Dei vni-
 uersum non est scriptis tra-
 ditum, Ioann. 14. 26 & 20. 21
 & 21. 25. 1 Cor. 13. 3. 2 Thes.
 2. 15. 2 Ioan. 12. 3 Ioan. 18.
 Verbum Dei non audien-
 dum solum & loquendum,
 sed & corde credendum, &
 factis præstandum, Matth. 5.
 21 & 7. 24 & 5. 8 & 28. 20. Luc.
 6. 47 & 11. 18 & 12. 47. Ioann.
 13. 17. Heb. 4. 2. Iac. 1. 22.
 Verbi Dei contemptus, &
 punitio eius, Matth. 10. 14
 & 11. 20. Luc. 10. 10. Act. 13.
 45 & 12. 6. Roman. 1. 21. 30. 2
 Thess. 1. 2. 10. Heb. 2. 4. vide
 inobedientia.
 Verbum Dei manet in æ-
 ternum, Matth. 5. 18 & 24. 35.
 Marc. 13. 31. Luc. 16. 17 & 21.
 1. 1 Pet. 1. 25.
 Verbum Dei quantum sit vir-
 tutis & efficacitatis, Matth. 8.
 3. 26. Marc. 1. 27. Luc. 5. 13.
 & 8. 24 & 8. 41.
 Verba sunt ponderanda,
 non leuiter effutienda,
 Matth. 12. 36. Coloss. 4. 6.
 Jobi 1. 19.
V E S T I E N D I sunt
 di, Mat. 25. 36. vide Elec-
 toryna.
 Vestium abusus: vide A-
 busus.
 Vestes scindere, Mat. 26.
 65. Act. 14. 13 & 16. 22.
V I D V I S benefacien-
 dum est Mat. 23. 14. 1 Tim.
 5. 3. 16. Iac. 1. 27.
 Viduas pias quid deceat,
 Luc. 2. 37. 1 Tim. 5. 3. 5. Tit.
 2. 3.
V I G I L A R E : vide
 Aduentus Domini.
V I N D I C T A soli Deo
 eiusq; ministris ac magistra-
 tui commissæ, vnde & aliis
 est prohibita, Mat. 5. 39. Luc.
 9. 54 & 18. 6. 7. 8. Roma. 12.
 10. Gal. 5. 10. 1 Thess. 5. 15.
 2 Timot. 4. 14. Heb. 10. 30. 1
 Petr. 3. 9. Iac. 5. 4. Apocal. 6.
 10. vide Remissio.
V I N E A appellatur
 Christi ecclesia, Matth. 20. 1
 & 21. 33. Mar. 12. 1. Luc. 20. 9.
V I R G I N I T A S com-
 mendatur, Mat. 19. 12. 1 Co-
 rint. 7. 25. Apoc. 14. 4.
 Virginitas præfertur con-
 iugio, 1 Cor. 7. 38. 40.
V I S I T A R E & con-
 solari infirmos seu ægros,
 opus misericordiz, Matth.
 25. 37. 40. Ioann. 11. 3 & 12.
 9. 2 Cor. 1. 4.
V I S E R E Sanctos de-
 siderat Paulus, Rom. 1. 11 & 15.
 23. 32. Galat. 4. 20. 1 Thess. 1.
 2. 17.
V I T A fidelium ad quam
 regulæ sit instituenda, Mat.
 5. 48 & 11. 29. Luc. 6. 36. Ioan.
 12. 26 & 13. 13 & 15. 12 & 11. 15.
 Rom.

Index Noui Testamenti.

Rom. 6, 14 † 8, 39 † 13, 14 † 15, 2. Ephe. 2, 9 † 4, 1, 23 † 5, 1, 9. Phil. 1, 27 † 2, 5, 14. Colof. 2, 6 † 3, 9, 12. 1 Theff. 4, 3. Tit. 2, 1 † 3, 8. Heb. 12, 2. 1 Petr. 1, 15 † 1, 17 † 3, 17 † 4, 1. 1 Ioan. 1, 7 † 2, 6.

Vita humanæ breuitas & vanitas, Luc. 12, 18. Ephef. 5, 10. Hebr. 13, 14. 1 Petr. 1, 14. Iac. 1, 10 † 4, 14.

Vita pro fratribus ponere, Ioan. 15, 13. 1 Ioan. 3, 16.

VIVENDVM Deo, non sibi, Rom. 14, 7. 2 Corin. 5, 15. Gal. 2, 20. 2 Theff. 5, 10. 1 Pet. 4, 2.

VNCTIONIS extreme sacramentum, Iacobi 5, 14.

VOLVNTAS nostra accommodanda volūtatī diuinæ, Mat. 6, 10 † 26, 39. Mar. 14, 36. Lucæ 22, 42. Act. 21, 14. 1 Cor. 4, 19. Hebr. 6, 3. Iac. 4, 15. vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Mat. 7, 21 † 12, 50. Marc. 3, 35. Ioann. 6, 39. Roman. 12, 2. Ephef. 5, 17. Col. 1, 9. 1 Theff. 4, 3. 1 Tim. 2, 4. 1 Ioan. 2, 17.

Voluntas Dei non est vt aliquis pereat, Ioann. 6, 39. 1 Timot. 2, 4. 2 Pet. 3, 9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, vide Cor.

VOLVPTAS carnis, vide Concupiscentia.

VOTVM, Matth. 14, 7. Actorum 18, 18 † 21, 23 † 23, 12.

Vorum castitatis seruandæ, seu non cognoscendi virum, Lucæ 1, 34. non sine datione violatur, 1 Tim. 5, 12.

VSVRA, Luc. 6, 34 † 19, 8.

VXORIS officium, 1 Cor. 7. † 11, 5, 9 † 14, 34. Ephef. 5, 22. Colof. 3, 18. 1 Timoth. 2, 11 † 3, 11 † 5, 2, 10. Tit. 2, 4. 1 Pet. 3, 1. vide Mariti officium.

Z.

ZACHAEVS excipit Christum suis ædibus, Luc. 19, 6.

ZACHARIAS filius Ioiadæ siue Barachæ sacerdotis lapidatus, Matth. 23, 35.

Zacharias pater Ioannis Baptistæ, Lucæ 1, 5.

ZEBEDÆVS pater Iacobi & Ioannis, Matth. 4, 21. vxor eius Salome intercedit pro filiis apud Christum, Mat. 20, 20.

ZELVS & Zelotypia, Mat. 21, 12. Ioan. 2, 17. Actor. 9, 1. Philip. 3, 2.

FINIS.

I N

I

S

J

J

E

A

Epist

ca

Euan

tr

Epist

su

Euan

L

M

Epist

fra

sen

Euan

dic

mo

Epist

en

mi

Euan

ter

Epist

agn

Euan

Lu

INDEX EPISTOLARVM ET EVANGELIORVM

qua è veteri & nouo Testamento excerpta, in templis, Dominicis, & alijs festis diebus leguntur, in quo notatur Epistola, aut Euangelij principium tantum: & subinde quod finem illorū cōsequitur. R littera, vsum Romanum significat.

ADVENTVS.

Dominica prima.

Epist. Et hoc scientes tempus, vsque ad finem capitis. Rom. 13. c. d.

Euang. Et cūm appropinquassent. Et cūm intrasset. Matth. 21. a.

Dominica secunda.

Epist. Quaecūq; enim scripta sunt. Certus sum autem, Rom. 15. a.

Euang. Et erunt signa in sole. Attendite autē Luc. 21. e. Rom. Ioānes autē cūm audisset. Matth. 11. a.

Dominica tertia.

Epist. Sic nos existimet homo. Hæc autem fratres, 1 Cor. 4. a. R. Gaudete in Domino semper. Philip. 4. a.

Euangelium. Ioannes autē cūm audisset. Amē dico vobis. Matth. 11. a. R. Et hoc est testimonium. Ioan. 1. b.

Feria quarta quatuor temporum.

Epist. Et erit in nouissimis diebus Proiecisti enim. Esa. 2. a. Item epistola. Et adiecit dominus loqui. Quia antequā sciat. Esa. 7. b.

Euang. In mense autem sexto Exurgens autem. Luc. 1. c.

Feria sexta.

Epist. Egredietur virga. Habitabit lupus cū agno. Esa. 11. a.

Euang. Exurgens autē Maria, Quia respexit. Luc. 1. d.

Sabbato.

Epistola, Clamabant enim ad Dom. in die illa. Esa. 19. d

Item epistola, Lætabitur deserta. In cubilibus, Esa. 35. a

Item epist. Super montē excelsū. Quis mensus est. Esa. 40. c

Item epist. Hec dicit Dominus Christo meo Cyro. Væ qui contradicit. Esa. 45. a

Item epist. Angelus autem Domini, Confirmi Domino. Dan. 3. e

Item epist. Rogamus autē vos fratres. Cuius est aduentus secundum. 2 Thess. 2. a

Euang. Anno quinto decimo. Dicebat ergo ad turbas, Luc. 2. a

Dominica quarta.

Epist. Gaudete in Dño semper. De cetero fratres. Phil. 4. a R. Sic nos existimet, 1 Cor. 4. a

Euang. Et hoc est testimonium. Altera die vidit Ioannes, Ioannis 1. b. R. Anno quinto decimo, Luc. 3. a

NATALIS DOMINI.

In vigilia.

Epistola, Propter Sion non. Habitabit enim. Esa. 62. a

Item epistola, Paulus seruus Christi Iesu. Omnibus qui sunt Romæ. Rom. 1. a

Euangelium, Cū esset desponsata. Hoc autem, Matth. 1. c

In Gallicantu.

Epistola, Populus qui ambu. Zelus Domini. Esa. 9. a

Item Epistola, Apparuit enim gratia. Nemo re, Tit. 2. c.

Euangelium, Factum est autem in diebus illis, exiit. Et factum est, Luc. 2. a.

In aurora.

Epistola, Spiritus Domini super me. Tu autē vocaberis, Esa. 61. a. & 62. d

Item epi. Cū autē benigni. Fidelis sermo, Tit. 3. b

Euang.

Euang. Et factum est, vt disces. Et postquam.
Luc. 2. b. c.

In die, ad magnam missam.

Epistola. Propter hoc sciet. Recedite recedi-
te. Esa. 52. b.

Item epi. Multiphariè. Ad quem autem an-
gel. Heb. 1. a.

Euang. In principio. Ioannes testimonium,
Ioannis 1. a.

In die S. Stephani protomartyris.

Epist. Stephanus autè. Saulus autem. Act. 6.
e. & 7. g.

Euang. Ecce ego mitto, ad finem vsque cap.
Matth. 23. d.

In die S. Ioannis Euangeliste.

Epist. Qui timet Deum. Homines stulti. Ec-
cles. 15. a.

Euang. Sequere me. Sunt autem. Ioan. 21. f.

In die sanctorum Innocentium.

Epist. Et vidi: Et ecce agnus. Et vidi alterum
angelum. Apoc. 14. a.

Euangelium. Qui cum recessissent. Defun-
cto. Matth. 2. b. c.

Dominica intra octauas Natalis Domini.

Epist. Dico autem quanto. Sed tunc quidem.
Gal. 4. a.

Euang. Et erat pater eius. Et ibant parentes.
Luc. 2. e.

In Circumcisione Domini.

Epistola, Apparuit enim. Nemo te contem-
nat. Tit. 2. c.

Euang. Et postquam con. Et postquam imp.
Luc. 2. c.

In Epiphania Domini.

Surge illuminare. Omne pecus. Esa. 60. a.

Euang. Cum autem natus. Qui cum reces.
Matth. 2. a.

Dominica intra octauas Epiphania.

Epistola, Obsecro itaq; vos. Habentes autè.
Rom. 12. a.

Euangelium, Et cum factus esset annorum.

ad finem vsque caritis, Luc. 2. f

Dominica prima post octauas Epiphania.

Epist. Habentes autem donationes. Nolite esse prudentes, Rom. 12. b

Euang. Et die tertia nuptie. Post hæc descen. Ioan. 2. a

Dominica secunda post octauas Epiphania.

Epistola. Nolite esse prudentes, vsque ad finem capitis.

Euang. Cum autem descēdisset. Cum autem introisset, Matth. 2. a

Dominica tertia post octauas Epiphania.

Epistol. Nemini quicquam. Et hoc scientes. Rom. 13. c

Euag. Et ascēdente eo. Et cū venisset. Mat. 8. c

Dominica quarta post octauas Epiphania.

Epist. Induite vos ergo. Mulieres, Colos. 4. b

Euag. Simile factū est regnū cælorū hominī qui seminauit. Aliam parabolā, Matt. 13. d

Dominica in Septuagesima.

Epist. Nescitis quod hi qui in itadio. Sed nō in pluribus, 1 Cor. 9. d. & 10. a

Euang. Simile est enim regnum. Et ascēdēs. Matth. 20. a

Dominica in sexagesima.

Epist. Libenter enim iufferis. Propter quod placeo, 2. Cor. 11. d. e. & 12. a. b. c

Euag. Cum autem turba multa. Nemo autē, Luc. 8. a

Dominica in quinquagesima.

Epist. Si linguis hominum, &c. ad finem vsque capitis, 1 Cor. 13. a. b. c. d

Euang. Assumpsit autem Iesus duodecim, vsq; ad finem capitis, Luc. 18. e

Feria quarta cinerum.

Epist. Nunc ergo dicit Dominus, cōuertimini. Et eum qui ab aquilone, Ioel 2. c

Euang. Cum autem ieiunatis. Lucerna corporis, Matth. 6. b. c

Feria quinta in capite ieiunij.

Epistol. In diebus illis egrotauit Ezechias.

Hoc

Hoc autem tibi erit, Esa. 38. a

Euang. Cū autē introisset Caph. Et cū
venisset Iesus in domum, Matth. 8. a

Feria sexta in capite ieiunij.

Epist. Clama, ne cesses. Si abstuleris, Esa. 58. a

Euāg. Audistis quia dictū est: Diliges proxi-
mū tuum. Et cū oratis, Matth. 3. g. 6. a

Sabbato in capite ieiunij.

Epist. Si abstuleris de medio tui, &c. vsque
ad finem capitis, Esa. 58. c

Euang. Cū iero factum esset. ad finem vsq;
capitis, Mar. 6. g

Dominica prima in quadragesima.

Epist. Adiuuantes autē exhortamur. Os no-
strum, 2 Cor. 6. a

Euangelij. Tunc Iesus ductus est. Cū au-
tem, Matth. 4. a

Feria secunda.

Epist. Ecce ego ipse super pa. Vos autem gre.
Ezech. 34. c

Euang. Cū autem venerit filius ho. &c. ad
finem vsque capitis, Matth. 23. c

Feria tertia.

Epi. Querite Dñm dū. Quia in lat. Esa. 55. b

Euā. Et cū intrasset Iesus Hier. Manē autē
Matth. 21. b

Feria quarta.

Epi. Ascēde ad me. cap. tis finē vsq; Exo. 24. c

Item epist. Cumq; venisset illuc. 3 Re. 19. a

Euā. Tunc responderunt ei quidā de scri-
bis, &c. vsque ad finem capitis, Matt. 12. c

Feria quinta.

Epist. Quæso Domine Deus cæli, &c. vsque
ad finem capitis, Neemia, 1. b

R. Et factus est sermo Domini. Quod si
genuerit filium, Ezech. 18. a

Euāg. Et ingressus inde Iesus. Et cū trās.
Matth. 13. c

Feria sexta.

Epist. Anima quæ pec. Et dicunt filij Israël:
Ezech. 18. c

Euang. Post hæc erat dies. Propterea perſ.
Ioan. 5. a.

Sabbato.

Epist. Respice de sanctuario. &c. vsq; ad capi-
tis finem. Deut. 26. d.

Itē epist. Si enim custo. En ppono. Deu. 11. c.
Item epistola. Benefaciat vobis. Et nunc hic.
2. Mach. 1. a.

Itē epistola. Misere nostri. In ira flammæ.
Ecclef. 36. a.

Item epist. Rogamus autem vos fratres, cor-
ripite. Fidelis est qui. 1. Theff. 5. c.

Euangeliū. Et post dies sex. Et interrogaue.
Matth. 17. a.

Dominica secunda in quadragesima.

Epi. De cætero ergo. Itaq; qui hæc. 1. The. 4. a
Euang. vt in præcedente sabbatho.

Feria secunda.

Epist. Et nunc Domine Deus noster. Cum-
que adhuc. Dan. 9. d.

Euang. Ego vado, & quæretis. Hæc illo lo-
quen. Ioan. 8. c.

Feria tertia.

Epist. Surge, & vade in. Factum est autem. 3.
Reg. 17. b.

Euang. Tūc Iesus locutus est. Vē vobis scrib.
Matth. 23. a.

Feria quarta.

Epist. Dñe Deus rex. Omnis quoque. Hest. 13
Euā. Et ascendēs Iesus Hierosol. Et egrediē-
tibus illis ab Hiericho. Matth. 20. b. c.

Feria quinta.

Epist. Maledictus homo qui confidit. Perdix
sonit quæ non. Hierem. 17. a.

Euan. Homo quidam erat diues. &c. ad capi-
tis vsque finem. Luc. 16. e.

Feria sexta.

Epist. Dixit Ioseph fratr. Confestim igitur.
Genes. 37. b.

Euang. Homo quidam erat paterf. &c. vsque
ad 22. capitis principium. Matth. 22. d.

Sabbat.

Sabbato.

Epist. Quod cum audisset Rebecca. Viues
gladio. Gene. 27. a.

Euan. Homo quidam habuit duos filios, vsq;
ad capitis finem. Luc. 15. c.

Dominica tertia in quadragesima.

Epi. Estote imitatores mei. Probat. Eph. 5. a.

Euang. Et erat eiciens dæ. Turbis autem.
Luc. 11. b. c.

Feria secunda.

Epist. Naamã princeps militiæ. Obsecro ita-
que. 4. Reg. 5. a.

Euan. Vniue dicetis mihi hanc. Et descen-
dit in Caph. Luc. 4. d.

Feria tertia.

Epist. Mulier autem quædam de. Facta est
autem. 4. Reg. 4. a.

Euan. Si autem peccauerit in te. Ideo assimi-
latum. Matth. 18. b. c.

Feria quarta.

Epist. Honora patrem tuum & matrem. Veni
ad te. Exod. 20. b.

Euang. Tunc accesserunt ad. Et egressus in-
de Iesus. Matth. 15. a.

Feria quinta.

Epist. Verbum quod factum est ad. Ecce vos
confiditis. Hier. 7. a.

Euang. Surgens autem Iesus de synag. & c. vsq;
ad principium quinti capitis. Luc. 4. f. g.

Feria sexta.

Epist. Cumq; indigeret aqua popu. Mi sit in-
terea. Num. 20. a.

Euang. Venit ergo in ciuitate. Post duos au-
tem. Ioan. 4. a.

Sabbato.

Epist. Et erat vir habitans in. Helchias au-
tem. Dan. 13. a.

Euan. Iesus autem perrexit. Iterum ergo locu.
Ioan. 8. a.

Dominica quarta in quadragesima.

Epistolorum Scriptum est enim, & c. ad finem
vsque

vsque cap. Galat. 4. c

Euang. Post hæc abiit. Iesus ergo cum cognouisset, Ioan. 6. a

Feria secunda.

Epistola. Tunc venerunt duæ, &c. vsque ad quartum caput, 3 Reg. 3. c

Euang. Et propè erat Pascha, vsque ad tertium caput, Ioan. 2. c

Feria tertia.

Epist. Vade & descende. Et reuersus est, Exo. 32. b

Euang. Iam autem die festo. Christus cum, Ioan. 7. b

Feria quarta.

Epist. Et sanctificabo nomen meum. Et saluabo vos, Ezech. 36. e

Euangelium. Et præteriens Iesus. Et dicit ei. Ioan. 9. a

Feria quinta.

Epist. Profecta est igitur. Erat autem fames, 4 Reg. 4. d

Euang. Et factum est deinceps. Et exiit hic sermo, Luc. 7. b, c

Feria sexta.

Epist. Factum est autem post hæc, &c. vsque ad finem capitis, 3 Reg. 17. c

Euang. Erat autem quidam languens. Quidam autem ex ipsis, Ioan. 11. a

Sabbato.

Epist. In tempore placito. Ecce in manibus. Est. 49. e

Eu. Ego sum lux. Dixit ergo iterum, Ioan. 8. b

Dominica in passione.

Epist. Christus autem assitens. Vbi enim Testamentum, Heb. 9. c

Euang. Quis ex vobis arguet. vsque ad finem capitis. Ioan. 8. f

Feria secunda.

Epist. Et factum est verbum Domini, &c. ad finem vsque capitis, Ionæ 3. a

Euang. Audierunt Pharisei turbam. Non-dum

dum enim erant. Ioan. 7. e

Feria tertia.

Epist. Quod cum audissent, &c. vsque ad finem capitis, Dan. 14. e

Euang. Post hac autem ambulabat. Iam autem die, Ioan. 7. a

Feria quarta.

Epistola. Non facies furtum. Leges meas custo. Leuit. 19. c

Euang. Facta sunt autem. Quærebant ergo, Ioan. 10. c

Feria quinta.

Epi. Ne quæsumus, tradas. Et nō cess. D. 3. d

Euang. Rogabar autē illum quidam, &c. vsq; ad 8. capitis Luc. 7. e. f.

Feria sexta.

Epist. Domine, omnes qui te derē. Hęc dicit Dominus Hier. 17. b.

Euang. Collegerunt ergo Pontifices. Proximum autem. Ioan. 11. f.

Sabbato.

Epist. Venite, & cogitemus contra. &c. vsque ad 19. caput. Hier. 18. c

Euang. Hęc locutus est, &c. vsq; ad finē cap. Ioh. 17. a. R. Cogitauerunt autē principes sacerdotū. Cū autē tot signa. Ioan. 12. b

Dominica in Ramis Palmarum.

Post benedictionem Palmarum.

Epist. Venerūt autē in Helim. Audiui enim murmur. Exod. 15. d. 16. a

Euang. Et cū appropinquas. Et cū intrasset. Matth. 21. a.

Ad missam.

Epist. Hoc enim sentite. Itaq; char. Phil. 2. a

Euang. Passio Domini, secundū Matthæum, cap. 26. & 27. eiusdem

Feria secunda.

Epist. Dominus Deus aperuit. Ecce vos omnes. Esa. 50. b

Euang. Iesus ergo ante sex. Cogitauerunt autem. Ioan. 12. a

Feria tertia.

Epist. Tu autem Domine de. Propterea hæc.
Hierem. 11. d.

Euang. Passio Domini, secundum Marcum
cap. 14. & 15. eiusdem.

Feria quarta.

Epist. Ecce Saluator tuus. Et dixit. Esai. 62. d.
63. a. b.

Item epist. Quis credidit auditui. vsque ad si-
nem capitis. Esa. 53. a.

Euang. Passio Domini, secundum Lucam.
cap. 22. & 23. eiusdem.

Feria quinta in cena Domini.

Epist. Conuenientibus ergo. Itaq; fratres. 1.
Corinth. 11. d.

Euang. Ante diem festum. Amen, amen dico
vobis. Ioan. 13. a.

Feria sexta in parasceue.

Epist. Dixit quoq; Dominus ad Moysen, &c.
Et transibo. Exod. 12. a.

Item epist. In tribulatione sua. Ipse autem.
Osai 6. a.

Euang. Passio Domini, secundum Ioannem.
cap. 18. & 19.

Sabbato sancto.

Epist. Igitur si confurrexistis. Mortificate
ergo membra. Col. 3. a.

Euang. Vespere autē Erexerunt. Matth. 28. a.

IN DIE PASCHAE.

Ep. Expurgate vet⁹. Scripsi vobis 1. Cor. 5. e.
Enā. Et cū transisset Sab. At illæ exeuntes.

Mar. 16. a.

Feria secunda.

Epist. Verbum quod misit. Adhuc loquente
Petro. Act. 10. f.

Euang. Ecce duo ex illis. Dum autē hæc.
Luc. 24. b.

Feria tertia.

Ep. Viri fratres, filij. Filius mens es, Act. 13. d.

Euang. Dum autem hæc lo. Vos autem testes
estis. Luc. 24. f.

Feria quarta.

Epist. Videns autē Petrus. Vt quūve. Act. 3. b
Euang.

Euang. E
diffe

Epist. C
Euang. C
Ioan

Epist. I
Euang.
10. b.

Epist. C
2. b. c.
Euang.
16. d.

Epist. C
Euang. b
16. b.

Epist. E
Iac.
Euang. A
16. e.

Epist. C
capit
Euang.
dæm

Epist. C
2. a.
Euang.
que

I N
Epist. P
Euang.
que.
D

Epist. S
1. Pe

Euan. Postea se manifestauit. Cum ergo prae-
dissent. Ioan. 21. a.

Dominica prima post Pascha.

Epist. Quoniam omne. Qui uero non. 1. Ioan. 5. a.

Euan. Cum ergo sero. usque; ad finem capitis.
Ioan. 20. e.

Dominica secunda post Pascha.

Epist. In hoc enim, usque; ad finem cap. 1. Pet. 2. d.

Euang. Ego sum pastor. Propterea me. Ioan.
10. b.

Dominica tertia post Pascha.

Epist. Charissimi, obse. Quia enim. 1. Pet.
2. b. c.

Euang. Modicum, & iam. Et in illo die. Ioan.
16. d.

Dominica quarta post Pascha.

Epist. Omne datum op. Estote autem. Iacob. 1. c.

Euan. Et nunc vado. Omnia quaecum. Ioan.
16. b.

Dominica quinta post Pascha.

Epist. Estote autem facti. usque ad finem cap.
Iac. 1. d.

Euan. Amen, amen dico. Respondite eis. Ioan.
16. e. f.

Feria secunda in Rogationibus.

Epist. Confite mini ergo, &c. usque ad finem
capitis. Iac. 5. d.

Euang. Quis uestrum habebit. Eterat eiciens
demonium. Luc. 11. a.

Feria tertia in Rogationibus.

Epist. Obsecro igitur ueritatem dico. 1. Tim.
2. a.

Euang. Petite, & dab. Omnia ergo quaecun-
que. Matth. 7. a. b.

IN DIE ASCENSIONIS.

Epist. Primum quidem ser. Tunc reuersi. Act. 1. a.

Euang. Nouissimè autem, &c. ad cap. finem us-
que. Marc. 16. c.

Dominica intra octauas Ascensionis.

Epist. Estote itaque prudentes. Charissimi.
1. Pet. 4. b.

Euan.

Euang. Cum autem venerit paracl. Hæc au-
tem vobis. Ioan. 15. d. 16. a.

IN DIE PENTECOSTES.

Epi. Et cum compl. Stupebant autē. Act. 2. a.

Euang. Si quis diligit me. Surgite eamus.

Ioan. 14. c. *Feria secunda.*

Epist. Et præcepit nobis præd. Tunc rogave-
runt. Act. 10. f. g.

Euan. Sic enim Deus dil. Post hæc. Ioan. 3. b.

Feria tertia.

Epi. Quum autē aud. Cum vidisset. Act. 8. c.

Euan. Amen, amen dico vobis, qui. Ego sum
pastor, Ioan. 10. a.

Feria quarta quatuor temporum.

Epist. Diligite iustitiam. Propter hoc, qui lo.
Sap. 1. a.

Item epi. Stans autem Petrus. Viri Israëlita.
Act. 2. b. c.

Item epi. Per manus autem. Exurgens autem
Act. 5. c.

Euan. Nemo potest venire. Litigabant. Ioan.
6. c.

Feria sexta.

Epist. Viri Israëlita. Viri fratres. Act. 2. c. d.

R. Et filia Sion. Et erit post. Ioel. 2. f.

Euang. Et factum est in vna. Et post hæc. Lu-
cæ 5. d.

Sabbato.

Epist. Et erit post hæc. Effundā, vsque ad finē
cap. Ioel. 2. g. Item. Cum ingressi fue. Post-
quam. Leuit. 23. b. Item epi. Cum intraue-
ritis. Quando comp. Deut. 26. a. Item epist.
Si in præceptis. Ego Dominus. Leu. 26. a.

Item epist. Sequenti verō, &c. ad cap. finem
vsque. Act. 1. f. g. Item epist. Iustificati. Vt
quid enim. Rom. 5. a.

Euang. Surgens autē Iesus, vsque ad finem
capitis. Luc. 14. f.

IN DIE TRINITATIS.

Epi. Gratia Domini. &c. vsq; ad finem. 2. Co-
rinth. 13. d.

R. Qui non diligit, &c. vsque ad capitis fi-
nem. 1. Ioan. 4. b.

Euan.

Euan. I.

R. E.

Luc.

Epi. Q.

1. Io.

Euan. I.

finer.

IN

Epi. Eg.

rinth.

Euan. C.

I.

Epi. N.

Euan. F.

Epi. H.

Euang.

I.

Epist. E.

E. 1. a. E.

R. Fa.

Luc.

Epi. In.

Euan. F.

R. Di.

Epist. A.

Euang.

Mat.

R. In.

I.

Epist. H.

Rom.

Euan. I.

R. At.

Mat.

I.

Epist. E.

Euā. Att.

Euan. In principio. Iohānes testimo. Ioā. 1. a.
R. Estote ergo misericordes. Nō est enim.
Luc. 6. f.

Dominica prima post Pentecosten.

Epi. Qui non dilig. &c. vsque ad finē capitis.
1. Ioā. 4. b.

Euan. Homo quidam erat diues, &c. vsq; ad
finem capitis. Luc. 16. 1.

IN DIE SACRAMENTI.

Epi. Ego enim accepi. Ideo inter vos. 1. Co-
rinth. 11. e.

Euan. Caro enim. Hæc dixit in syna. Ioā. 6. f.

Dominica secunda post Pentecosten.

Epi. Nolite mirari. In hoc cogno. 1. Ioā. 3. c.

Euan. Homo quidam. Ibant autem. Luc. 14. d

Dominica tertia post pentecosten.

Epi. Humiliamini. Per Siluanum. 1. Pet. 5. b.

Euang. Erant autē appro. Aut quæ. Luc. 15. a.

Dominica quarta post Pentecosten.

Epist. Existimo enim. Spe enim. Rom. 8. d.

Eua. Estote ergo mise. Nō est enim. Luc. 6. f.

R. Factum est autem cū tur. Et factum.

Luc. 5. a.

Dominica quinta post Pentecosten.

Epi. In fine autem. Parati semper. 1. Pet. 3. b.

Euan. Factum est autem. Et factum. Luc. 5. a.

R. Dico autē vobis, quia. Esto con. Mat. 5. c

Dominica sexta post Pentecosten.

Epist. An ignoratis. Non ergo. Rom. 6. a.

Euang. Dico autem vobis. Esto contentiens.

Mat. 5. c.

R. In diebus illis. Et statim ascē. Marc. 8. a.

Dominica septima post Pentecosten.

Epist. Humanum dico, &c. vsque ad finem.

Rom. 6. d.

Euan. In diebus illis. Et statim ascē. Mar. 8. a.

R. Attendite à falsis. Multi dicent mihi.

Mat. 7. c.

Dominica octaua post Pentecosten.

Epist. Ergo fratres, debi. Si tamen. Rom. 8. c.

Eua. Attendite à falsis. Multi dicēt. Mat. 7. c.

R. Homo

R. Homo quidam erat. Qui fidelis est in.
Luc. 16. a.

Dominica nona post Pentecosten.

Epist. Hæc autem in. Propter quod. 1. Cor.
10. a.

Euā. Homo quidā erat. Qui fidelis. Luc. 16. a
R. Et vt appropinquauit. Principes autē.
Luc. 19. e.

Dominica decima post Pentecosten.

Epist. Scitis autem. Sicut enim. 1. Cor. 12. a.

Euan. Et factū est cūm. Principes. Luc. 18. b.
R. Duo homines. Afferebant. Luc. 18. b.

Dominica undecima post pentecosten.

Epist. Notum autem. Sed abundan. 1. Cor.
15. a.

Euā. Duo homines. Afferebant au. Luc. 18. b.
R. Et iterum exiens, ad finē vsque capit.
Marc. 7. d.

Dominica duodecima post Pentecosten.

Epist. Fiduciam autem. Nam nec. 2. Cor. 3. b.

Euan. Et iterū exiens. vsque ad finē capitū.
Mat. 7. d.

R. Beati oculi Factum est. Luc. 10. d. e.

Dominica decima tertia post Pentecosten.

Epist. Abrahā dicta. Prius autem. Galat. 3. c.

Euang. Beati oculi. Factum est. Luc. 10. d. e.

R. Et factum est. Interrogatus. Luc. 17. c.

Dominica 14. post Pentecosten.

Epist. Dico autem. Si spiritu. Gal. 5. c.

Euang. Et factum est. Interrogatus. Luc. 17. c.

R. Nemo potest. Nolite ergo. Mat. 5. c.

Dominica 15. post Pentecosten.

Epist. Si spiritu. Videte qua. Galat. 5. d. 6. a.

Euan. Nemo potest. Nolite ergo. Matih. 6. c.

R. Et factum est. Et exiit hic. Luc. 7. b. c.

Dominica 16. post Pentecosten.

Epist. Propter quod, &c. vsque ad cap. finem.
Ephe. 3. c.

Euan. Et factum est. Et exiit hic sermo. Luc.
7. b. c.

R. Et factum est. Dicebar autem. Luc. 14. a.

Feria

Epist. 1.

capit.

Item e

Nec

Euang

Ma

Epist.

capit

Euang

capit

Epist. U

Item e

Leu

Item e

finem

Item e

Don

Item e

niel.

Item e

9. a.

Euang

13. a.

Epist. C

4. a.

Euang

Luc.

R. Ph

pitis.

Epist. G

Euang.

capit

R. Er

Epi. Re

Euang. I

Feria quarta quatuor temporum.

Epist. Ecce dies venient, &c. vsque ad finem
capitis Amos. 9. d.

Item epistol. Congregatusque. Leuitæ autē.
Nemix 8. a.

Euangelium. Et respondens. Et inde profecti.
Mar. 9. c.

Feria sexta.

Epist. Conuertere Israël, &c. vsque ad finem
capitis. Oleez 14. a.

Euang. Rogabat autem, &c. vsque ad finem
capitis. Luc. 7. e.

Sabbato.

Epist. Decima die. Et locutus est. Leuit. 23. e.
Item epistola, A quindodecimo. Locutusque.
Leuit. 23. f.

Item epistola, Pasce populum. &c. vsque ad
finem capitis. Mich. 7. c.

Item epistola, Sicut cogitavi ut. Hæc dicit
Dominus. Zach. 8. c.

Item epist. Angelus autem. Benedictus. Da-
niel. 3. c.

Item epist. Tabernaculum. Si enim. Hebr.
9. a.

Euangelium. Arborem fici. Dicebat ergo. Luc.
13. a. b.

Dominica 17. post Pentecosten.

Epist. Obsecro itaque. Vnicuique autē. Eph.
4. a.

Euangelium. Et factum est. Dicebat autem.
Luc. 14. a.

R. Pharisei autem, &c. vsque ad finem ca-
pitis. Matth. 22. d.

Dominica 18. post pentecosten.

Epist. Gratiarum ago. Fidelis. 1. Corinth. 1. a.

Euang. Pharisei autem, &c. vsque ad finem
capitis. Matth. 22. d.

R. Et ascendens in. Et cum. Matth. 9. a.

Dominica 19. post pentecosten.

Epi. Renouamini aug. Omnis scilicet. Eph. 4. c.

Euang. Et ascendens in. Et cum. Matth. 9. a.

R. Simile

R. Simile factum est regnum. Tūc abeun-
tes. Matth. 22. 3.

Dominica vicesima post Pentecosten.

Epistola. Videte itaque. Mulieres viris. Eph.
5. c. d.

Euang. Simile factum est. Tunc abeuntes.
Matth. 22. a.

R. Et erat quidam. Hoc iterum. Ioā. 4. f. g.

*Dominica vicesima prima post
Pentecosten.*

Epist. De cætero. Per omnem. Ephes. 6. b.

Euan. Et erat quidam. Hoc iterū. Ioan. 4. f. g.

R. Ideo assimilatum est, &c. vsque ad capi-
tis finem. Matth. 18. c.

Dominica vicesima secunda post Pentecosten.

Epist. Confidens hoc. Scire autē. Philip. 1. a.

Euan. Ideo assimilatum, &c. vsque ad finem
cap. Matth. 18. c.

R. Tunc abeuntes. Et audientes. Mat. 22. b.

Dominica vicesima tertia post Pentecosten.

Epist. Imitatores mei. Gaudete. Philip. 3. d.
& 4. a.

Euan. Tūc abeuntes. Et audientes. Mat. 22. b.

R. Hæc illo loquen. Et transeūte. Mat. 9. e.

Dominica vicesima quarta post Pentecosten.

Epist. Ideo & nos. Cum gaudio. Coloss. 1. b.

Euan. Hæc illo loqu. Et transeunt. Mat. 9. c.

R. Cū videritis. De die autem illa. Mat.
24. b.

Dominica vicesima quinta post Pentecosten.

Epi. Ecce dies veniunt. Ad Prophetas. Hie-
rem. 23. a.

Euang. Cū subleuasset. Iesus ergo. Ioan. 6. a

PROPRIVM SANCTORVM.

In die sancti Andrea Apostoli.

Epist. Corde enim creditur. Sed dico. Rom.
10. c.

Euang. Ambulans. Et circumibat. Mat. 4. c.

In Conceptione beate Marie.

Epistola. Ego quasi vitis. Hæc omnia. Eccles.
24. c.

Euan-

Euangelii. Libergenerationis. Omnes itaque, Matth. 1. a.

In die sancti Thomae Apostoli.

Epist. Ergo iam non, &c. vsque ad finem capitis. Ephe. 2. d.

R. Agnouit eum in be. Circūpedes. Eccl. 44. d. 45. a.

Euangelii. Thomas autem. Multra quidem. Ioan. 20. f.

In die Purificationis beate Mariae.

Epist. Ecce ego mittam. Et accedam. Malach. 3. a.

Euangelium. Et postquā. Et erat pater. &c. Luc. 2. d.

In die sancti Matthiae Apostoli.

Epist. In diebus illis, exurgens, &c. vsque ad finem capitis. Act. 1. c.

Euan. Hoc est praecep. Hec mando. Ioā. 15. b.

R. Confitebor tibi, vsque ad finem capitis Matth. 11. d.

In die Annuntionis beate Mariae.

Epist. Et adiecit Dominus. Quia antequam. Esa. 7. b.

Euan. In mense autem. Et discessit. Luc. 1. c.

In die sancti Marci Euangel.

Epist. Beatus homo. Fili mi, ne. Prouerb. 5. b.

R. Similitudo autem. Cumque aspicerē. Ezech. 1. c.

Euan. Ego sum vitis. In hoc. Ioannis 15. a.

R. Post haec autē. In quamcunque autem. Luc. 10. a.

In die sanctorum philippi & Iacobi

Apostolorum.

Epistola. Exurgens autē. Adueniens autem. Act. 5. d.

R. Tunc stabunt. Ergo errauimus. Sapient. 5. a.

Euan. Non turbetur. Si quid. Ioannis 14. a.

In die sancti Ioannis Baptiste.

Epistol. Audue insula. Haec dicit Dominus. Esa. 49.

R. Priusquā te. Et factum est. Hierem. 1. b.
Euang. Fuit in diebus. Et dixit Zacharias.
Luc. 1. a.

In die Apostolorum petri & Pauli.

Epistola. Eodem autem. Consideransque ve.
Act. 12. a.

Euang. Venit autem Iesus. Tunc præcepit.
Matth. 16. b. c.

In die beata Maria Magdalene.

Epist. Mulierē fortem, &c. ad finem vsq; ca-
pit. Prouerb. 21. b.

Euang. Maria autem stabat. Cū ergo serd.
Ioan. 20. c.

R. Rogabat autem, &c. vsque ad finem ca-
pit. Luc. 7. e.

In die sancti Iacobi Apostoli.

Epist. Iam non eritis, &c. vsque ad finem capi-
tis. Ephes. 2. d.

R. Benedictus Deus. Non enim. 2. Corin.
1. a.

Euang. Tunc accessit. Et egredie. Mat. 20. c.

In die sancti Laurentij.

Epist. Qui parce leminat. vt in omnibus. 2.
Corinth. 9. b.

Euan. Amen dico vobis. Nunc anima. Ioan.
12. d.

In die Assumptionis beata Mariae.

Epist. Et in his omnibus. Et quasi. Ecclesiast.
24. a. b.

Euang. Factum est dum, &c. vsque ad finem
capitis. Luc. 10. g.

In die Natiuitatis beata Mariae.

Epistola, & Euangelium, vt supra in Conce-
ptione eiusdem.

In exaltatione sanctae Cynce.

Epist. Videte qualibus literis, &c. vsque ad
capitis finem. Galat. 9. c.

R. Humiliauit semetipsum. Itaq; charis-
simi. Philip. 2. a. b.

Euangeliū. Et ego si exal. Hoc locutus. Ioan-
nis 12. e.

In die sancti Matthæi.

Epist. Vnicuique autē. Vt iam nō. Ephe. 4. b.
R. Similitudo autem. Cumque aspicerem.
Ezech. 1. c.

Euangelium, Et cum transiret. Tūc access. Mat.
9. a.

In die sancti Michaelis.

Epist. Et significauit. Et fecit nos. Apocal. 1. a.
Euan. In illa hora. Venit enim. Matth. 18. a.

*In die sanctorum Dionysii & socio-
rum eius.*

Epist. Stans autē Paulus, &c. vsque ad finem
capitis. Act. 17. c.

Euang. Et descendens. Secundū hęc. Luc. 6. c.

In die sancti Luca.

Epist. Post hęc vidi. Et mittebant. Apoc. 4. a.
R. Similitudo autem vultus eorum homi-
nis. Cumque aspicerem. Ezech. 1. c.

Euā. Post hęc autē. Nolite transire. Luc. 10. a.

**IN DIE OMNIUM SAN-
CTORVM.**

Epist. Et vidi alie. Et respondit. Apocal. 7. a.
Euangelium. Videns autē. Sic enim per. Mat.
5. a.

In commemoratione defunctorum.

Epist. Et facta collatione, &c. vsque ad finem
capitis. 2. Machab. 12. g.

Item epist. Nolumus autē vos, &c. ad capitis
finem vsque. 1. Thess. 4. c. d.

Item epist. Et audiui vocem. Et vidi. Apoc.
14. c.

Item epist. Ecce mysterium vobis. Itaque fra-
tres. 1. Cor. 15. g.

Euang. Dixit ergo Martha. Et cum hęc. Ioā-
nis 11. c.

Item euangelium. Ego sum panis. Caro enim.
Ioan. 6. e. f.

Item euang. Sicut enim pater. Amen amen
dico vobis, quia. Ioan. 5. d.

Item euan. Omne quod dat. Murmurabant,
Ioan. 6. d.

Item Euan. Amen amen dico vobis, quia ve-
nit. Non possum ego. Ioan. 5. d.

COMMUNE SANCTORVM.

In Natali Apostolorum.

Epist. Ergo iam non, vsque ad finem capitis.
Ephes. 2. d.

Item epist. Scimus autem. Quis accusabit.
Rom. 2. e. f.

Item epist. Vnicuique autē. Vt iā non simus.
Ephes. 4. b.

Euang. Hoc est praeceptum. Hæc mando.
Ioan. 15. b.

Item euan. Ecce ego mitto. Cū autem per.
Matth. 10. b.

Item: Hæc mando vobis. Cū autē venerit.
Ioan. 5. c.

Item: Ego sum vitis. In hoc clari. Ioan. 15. a.

Item: Facta est autē con. Ait autē. Luc. 22. c.

Item: Vos estis sal terræ. Nolite putare. Mat.
5. b.

In Natali vnus Martyris.

Epi. Beatus diues supra mēsam. Eccl. 13. a. b.

Epi. Beatus homo. Fili mi, ne es. Pron. 3. b. c.

Memore esto Dominū. Mali autē. 2. Tim. 2.

b. 3. c. Iustus autē si morte. Populi autem.

Sap. 4. b. Cor suum trader. Sapientiā eius.

Eccl. 39. a. Nemo mihi. Fidelis sermo. 2. Ti-

mo. 2. a. b. Beatus vir qui in. Et firm. Eccles.

14. c. d. & 15. a. Doctrinis variis. Obedite

præpositis. Heb. 13. b. Benedictus Deus. Nō

eim. 1. Corinth. 1. a.

E. angeliū. Si quis vult post me, &c. vsque ad

finem capitis. Matth. 16. d. Amen, amē dico

vobis, nisi. Nunc anima. Ioā. 12. d. Qui vos

autē. In ipsa. Luc. 10. c. Si quis vult post.

Factum est. Luc. 9. c. Nolite arbitrari, &c.

vsque ad finem capitis. Mat. 10. d. Nihil est

oper. Qui autem ne. Mat. 10. e. Si quis ve-

nit ad. Bonum est sal. Luc. 14.

In Natali plurimorum Martyrum.

Epistola. Qui per fidem, &c. vsque ad finem

capitis

capitis. Heb. 11. f. g. Lingua sapiētū. Doctrina mala Prouerb. 15. a. Iustorū animæ. Qui confidunt. Sapient. 3. a. Iusti autem in per. Ibunt directē. Sapi. 5. c. d. Et respōdit vnus de. vsque ad finē capitis. Apocal. 7. d. Benedictus. Non enim volumus. 2. Cor. 1. a. Et absterget. Timidus autem. Apocalyp. 21. b. Sed illi viri miser. Eccle. 44. b. Rememoramini autē. Quod si subtrax. Heb. 10. f. Quis ergo nos: ad finem vsque capitis. Rom. 8. g. Quia spectaculum. Nam si decem. 1. Cor. 4. b. c. Alij verò ludibria, &c. vsque ad finē capitis. Heb. 11. g. Expectatio iustorū. Qui despiciet. Prouerb. 10. d. 11. a. Et reddidit iustis. Quoniā sapientia. Sapient. 10. d. Tunc stabunt iusti. Ergo errauimus. Sapient. 5. a. Sapientia omnium. Cor suum ad. Eccle. 39. a. Qui timet Dominum. Si pœnitentiam. Eccles. 2. d.

Euangelium. Et descendens. Secundum hæc. Luc. 6. c. Cū autem audier. Cū autē vider. Lucæ 12. c. Et cū egrederetur. Cū autē vider. Luc. 13. a. Attendite à fermento. Qui autē negauerit me. Luc. 12. a. Sedente autem eo. Et prædicabitur. Matth. 24. a. Videns autem. Sic enim persecuti. Matth. 5. a. Cū autem persequentur. Qui autē. Matth. 10. c. Qui vos audit. In ipsa hora. Luc. 10. c. Væ vobis qui ædificatis, &c. vsq; ad finem capitis. Luc. 11. g.

In Natali vnus confessoris.

Epist. Abraham magnus. Et circumcinxit. Eccle. 44. d. 45. a. In omni opere. Ego ex ore. Eccle. 47. b. & 24. a. Hæc autem profugum, Hæc populum. Sapiēt. 10. b. Dilectus Deo. Excelsum fecit. Eccles. 45. a. Et illi quidem. Lex enim. Heb. 7. d. Doctrinis variis. Obedite præpositis. Heb. 13. Iustus autē si morte. Populi autem. Sapient. 4. b.

Euang. Sicut enim homo peregre. Accedens autem. Mat. 25. b. Sint lumbi. Ait autem ei.

Luc. 11. e. Vigilate ergo. Si autem dixerit.
Mat. 24. 1. Videre, vigilate, &c. vsq; ad finē
capitis. Marc. 13. d. Nemo lucernā. Etcū
loqueretur Luc. 11. e. Noli timere pusillus.
Sint lumbi. Luc. 12. d. Homo quidā nobilis.
Veruntamē Luc. 19. b. c. Ecce nos reliqui-
mus, &c. vsque ad finem capitis. Mat. 12. d.

In Natali plurimarum virginum.

Epist. Qui gloriatur. Timeo autē. 2 Corinth.
10. d. & 11. a. Sapientiā autem non. Et si di-
uitiæ. Sapiē. 7. d. & 2. a. Exaltasti super ter-
ram. Cū adhuc iunior sum. Eccles. 51. b.
Confitebor tibi Domine rex. Circumde-
runt. Eccles. 51. a. Mulierem fortem, &c. ad
finem vsque capitis. Prov. 31. b. Sapientia
laudabit. Ego mater pulchræ. Eccle. 24. a. b.
De virginibus autem. Quæ autem nupta.
1 Corinth. 7. e.

Euan. Simile est regnum cælorum thesauro.
Iterum simile est regnum cælorū saginæ.
Mat. 13. f. Tunc simile erit regnum cælo-
rum decem virginibus. Sicut enim homo.
Matth. 25. a.

In dedicatione Ecclesie.

Epist. Et ego Ioannes vidi. Et dixit mihi. A-
pocalyp. 21. 2.

Euan. Egressus, perambul. Hæc illis audi.
Lu. 19. a.

In sponsalibus.

Epist. Nescitis quoniam corpora vestra, &c.
vsque ad finem capitis. 1. Cor. 6. d.

Euangelium. Et accedentes Pharisei. Et in
domo. Mar. 10. a.

EPISTO.

EX VETERI TESTAMEN-
to toto anno in sancta Ecclesia die-
bus festis leguntur.

De sancto Iohanne Euangelista. Eccl. 15.

QUis timet Deum, faciet bona, & qui
continens est iustitiæ, apprehendet il-
lam, & obuiabit illi quasi mater hono-
rificata. Et quasi mulier à virginitate susci-
piet illum. Cibabit illū pane vitæ & intelle-
ctus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illū.
Et firmabitur in illo & non flectetur, & cōri-
nebit illum, & non confundetur, & exaltabit
illū apud proximos suos. In medio ecclesiæ
aperiet os suum, & implebit illum spiritu sa-
pientiæ & intellectus, & stolā gloriæ induet
eum. Iocunditatem & exultationē thesauri-
zabit super eum. Et nomine æterno hæredi-
tabit illum Dominus Deus noster.

In festo Epiphania Domini. Esa. 60.

Surge illuminare Hierusalem, quia venit
lumen tuū, & gloria Domini super te or-
ta est. Quia ecce tenebræ operiēt terram, &
caligo populos. Super te autē oriētur Domi-
nus, & gloria eius in te videbitur. Et ambu-
labūt gentes in lumine tuo, & reges in spīe-
dore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos
& vide, omnes isti congregati sunt, venerunt
tibi. Filij tui de longē venient, & filij matris de
latere surgent. Tunc videbis & effries, & mi-
rabitur, & dilatabitur cor tuum, quādo con-
uersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo
gentium venerit tibi. Inundatio camelorū
operiet te, dromedarij Madian & Ephā. Om-
nes de Saba venient, aurum & thus deferen-
tes, & laudem Domino annuntiantes.

Dominica ultima post festum Trinitatis. Hier. 23.

Ecce dies veniunt, dicit Dñs, & suscitabo David germen iustum, & regnabit rex, & sapiēs erit, & faciet iudicium & iusticiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israël habitabit cōfidenter. Et hoc est nomē quod vocabūt eum, Dominus iustus noster. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dñs. Et nō dicent vltra Vniuit Dominus, qui eduxit filios Israël de terra Aquilonis, & de cunctis terris ad quas eieceram eos illuc, & habitabūt in terra sua, dicit Dominus omnipotens.

In festo S. Nicolai Episcopi. Ecl. 44.

Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi: ideo inreuerādo fecit illū Dñs crescere in plebem suam. Benedictionē omnium gentium dedit illi, & testamentum suū confirmauit super caput eius. Cognouit eum in benedictionibus suis, & conseruauit illi misericordiam suam, & inuenit gratiā coram oculis Domini. Magnificauit eum in cōspectu regum, & dedit illi coronam gloriæ. Statuit illi testamentum sempiternum, & dedit illi sacerdotium magnum: & beatificauit illū in gloria fungi sacerdotio, & habere laudem in nomine ipsius, & offerre illi incensum dignum in odorem suauitatis.

In Cōceptione B. Mariæ virginis. Ecl. 24.

Ego quasi vitis fructificau: locustarē odoris, & flores mei fructus honoris & honoris. Ego mater pulchrę dilectionis & timoris & agnitionis & sanctę spei: in me omnis gratia vię & veritatis, in me omnis spes vitę, & virtutis. Transite ad me omnes qui cōcupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini. Spiritus enim meus super mei dulcis, &

& hereditas mea super mel & fauū. Memoria mea in generatione seculorū. Qui edūt me, adhuc esuriēt: & qui bibunt me, adhuc sitiēt: & qui audiūt me, nō cōfundetur: & qui operātur in me, non peccabunt: & qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

Thome Apostoli. Eccl. 14.

Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur: & in sensu cogitabit circumspectionē Dēi. Cibabit illū pane vitę & intellectus, & aqua sapientię salutaris potabit illū. Et confirmabitur in illo & non flectetur, & continebit illum & nō confundetur, & exaltabit illum apud proximos suos, & nomine æterno hereditabit illum Dominus Deus noster.

Pontiani martyris. Sap. 10.

Iustū deduxit Dñs per vias rectas, & ostēdit illi regnum Dēi, & dedit illi sciētiā sanctorum. Honestauit illū in laboribus, & complenit labores illius. In fraude circūuentium illū affuit illi, & honestū fecit illū. Custodiuit eū ab inimicis: & à seductoribus tutauit illum, & certamen forte dedit illi ut vinceret, & sciret, quoniam omniū potentior est sapientia. Hęc venditum iustū non dereliquit, sed à peccatoribus liberauit eū, descenditque cum illo in foueā, & in vinculis non dereliquit illū, donec afferret illi sceptrū regni & potentiam aduersus eos qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculauerunt illum, & dedit illi claritatem æternam Dominus Deus noster.

Agnētis Virginis. Eccl. 51.

Confitebor tibi Dñe Rex, & collaudabo te Deum Saluatorem meum. Confitebor nomini tuo, quoniam adiutor & p̄rector factus es mihi, & liberaasti corpus meū à perditione, à laqueo linguę iniquę, & à labiis operantium mendacium. Et in conspectu

assistentium factus es mihi adiutor, & liberaſſi
me ſecūdm multitudinē miſericordiæ no-
minis tui. A rugiētibus præparatis ad eſcam,
de manibus perſequentium animam meam,
& à multis tribulationibus quæ circumdēde-
runt me. A preſſura flammæ quæ circumdēdit
me, & in medio ignis nō ſum eſtuata. A mul-
titudine ventris iñferi, & à verbo mēdacij. A
rege iniquo, & à lingua iniuſta. Laudabit vſq;
ad mortem anima mea Dominū, & vita mea
appropinquans erat in inferno deorſum. Cir-
cūdederunt me vñdique, & nō erat qui ad-
iunaret. Reſpiciens eram ad adiutoriū meū,
& nō erat qui adiunaret. Memorata ſum miſe-
ricordiæ tuę Dñe, & cooperationis tuę, quę
à ſeculo ſunt. Qm̄ eruiſ ſuſtinētes te, & libe-
ras eos de manu angulſtiæ. Dñe Deus noſter.

In Purificatione Mariæ. Malach. 3.

Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego mitto
angelum meum, & præparabit viā tuā
ante faciem tuā. Et ſtatim veniet ad tēplum
ſanctum ſuum dominator, quē vos quæritis,
& angelus teſtamenti quē vō vultis. Ecce
venit, dicit Dñs exercituum: Et quis poterit
cogitare diē aduentus eius? Et quis ſtabit
ad vidēdum eum? Ipſe enim quaſi ignis cō-
ſans, & quaſi herba ſullonū. Et ſedebit con-
ſans, & emundans argentiū, & purgabit filios
Leui. Et colabit eos quaſi aurum, & quaſi ar-
gentum: & erunt duo offerentes ſacrificia in
iuſtitia. Et placebit Dño ſacrificium iuda &
Ieruſalem, ſicut diēs ſeculī, & ſicut anni an-
tiqui, dicit Dominus omnipotens.

In feſto annūciationis Mariæ. Eſa. 7.

In diebus illis, Loquutus eſt Dominus ad
Achaz, dicens: Pete tibi ſignū à Dño Deo
tuo in profundū inferni, ſive in excelſum ſu-
p̄. Et dixit Achaz: Non petam, & nō tenta-
bo Dñm. Et dixit: Audite ergo domus Da-
uid: Nūquid parū vobis eſt moleſtos eſſe ho-
minibus,

minibus, quia molesti estis & Deo meo? Propter hoc dabit Dñs ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum.

Philippi & Iacobi Apostolorum. Sap. 5.

S Tabunt iusti in magna cōstantia aduersus eos qui se angustiauerūt, & qui abstulerunt labores eorū. Videntes autem turbabuntur timore horribili. Et mirabūtur in subitatione insperatę salutis. Gemētes prę angustia spiritus dicent intra se, poenitentiam agentes, & prę angustia spiritus gemētes: Hi sunt quos aliquādo habuimus in derisum, & in similitudinem improprij. Nos insensari vitam illorum existimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Quomodo ergo computari sunt inter filios Dei, & inter sanctos Dei cōsillorum est?

Pancratij Martyris. Sapient. 5.

I Vti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio eorum apud altissimum. Ideo accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Dñi, quoniam dexterā suā teget eos, & brachio sancto suo defendet illos. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorū. Induent pro thorace iustitiā, & accipient pro gleba iudiciū certum. Sument scutū inexpugnabile & quia cōibunt directē promissiones, & ad certum locum deducet eos Dominus Deus noster.

Servatij Episcopi. Ecce sacer. Eccles. 44. Requie Nicolai.

Odulphi conf. Epist. Beatus vir. Eccl. 14. Requie Thome.

In Natiuitate Iohannis Baptiste. Isai. 49.

H A Ecce dicit Dominus: Audite insulae & attendite populi, de longē Dominus ab
vtero

EPIST. EX

utero vocauit me, de ventre matris meae recordatus est nominis mei, & posuit os meum quasi gladium acutum, sub umbra manus suae protexit me, & posuit me sicut sagittam electam, in pharetra sua abscondit me. & dixit mihi: Seruus meus es tu in Israël, quia in te gloriabor. Et nunc haec dicit Dominus formans me ex utero seruum sibi, dedi te in lucem gentium ut sis salus mea usque ad extremum terrae. Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt propter Dominum Deum tuum & sanctum Israël qui elegit te.

In festo Visitationis Mariae. Cantic. 1.

Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreae, hinnuloque ceruorum. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestram, propiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi. Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit. Vox turturis audita est in terra nostra, fideus protulit grossos suos, vineae florentes dediderunt odorem suum. Surge, propera amica mea, speciosa mea, & veni, columba mea, in foraminibus petrae, in cauerna maceratae, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

In translatione S. Martini, Epist. Ecce sacer. Eccles. 44. 11 in festo sancti Nicolai.

In festo Mariae Magdalene. Prouerb. ultimo.
Mulierem fortem quis inueniet? procul de ultimis finibus precium eius. Confiat in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit: reddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitae suae. Quaesit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Facta est quasi nauis institoris de longe portans panem

nem su
dam d
cōfide
manu
fortitu
chium
est neg
lucern
digni
suam a
ad paup
goribu
vestiti
fecit fit
Nobili
senator
& cing
& deco
nouissi
clemen
tas dom
Surrex
cauerun
congreg
vniuersi
do. Mu
Date ei
eam in p

Bene
ded
illi parte
gratiam
cauit eu
bis suis
conspet
in fide, &
& elegit
cepta, &
facit

VETER. TEST.

nam suum, & de nocte surrexit, deditq. prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis: cōsiderauit agrum, & emit eum, & de fructu manuum suarum plantrauit vineā. Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum. Gustauit, & vidit, quoniā bona est negotiatio eius: non extinguetur nocte lucerna eius. Manum suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fuscum: manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem: non timebit domui suæ à frigoribus hiuis. Omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. Stragulatam vestem fecit sibi, hyssus & purpura indumentū eius. Nobilis in portis vir eius, quando federit cū senatoribus terræ. Sindonē fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo. Fortitudo & decor indumentum eius: & ridebit in die nouissimo: os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius: cōsiderauit semitas domus suæ, & panem ociosa nō comedit. Surrexerūt filię eius, & beatissimam prædicauerunt, & vir eius laudauit eā. Multæ filię congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Fallax gratia, & vana est pulcritudo. Mulier timens Deum, ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum, & laudē eam in portis opera eius.

Iacobi Apostoli. Eccl. 44.

Benedictio Dñi super caput iusti. Ideo dedit illi Dominus hereditatē, & diuisit illi partem in tribubus duodecim, & inuenit gratiam in cōspectu omnis carnis: Magnificauit eum in timore inimicorum, & in verbis suis mōstra placauit, glorificauit eum in cōspectu Regum, & ostendit illi gloriā suā: in fide, & lenitate ipsius sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne, & dedit illi præcepta, & legem vitæ & disciplinæ, & excelsit illum, statuit illi testamentū sempiternum.

EPIST. EX

ternum, circumcinxit eum zona iustitiz, & induit eum Dominus corona gloriæ.

In festo Assumptionis Mariæ. Eccles. 24.

I Dominus requiem quæsiui, & in hereditate Domini morabor. Tunc præcepit & dixit mihi Creator omnium, & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Israël hereditare, & in electis meis mitte radices. Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata, similiter requieui, & in Hierusalem potestas mea. Et radicaui in populo honorificato, & in partes Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion: quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rose in Hiericho: quasi oliua speciosa in cæpis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aqua in plateis. Sicut cinamomum & balsamum aromatizans odorem dedi, & quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris.

In decollatione sancti Iohannis Baptista.

Pro. 10. & 11.

Ex præstatione iustorum lætitia, spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via Domini, & pavor his qui operantur malum. Iustus autem in æternum non commouetur, impij autem non habitabunt super terram. Os iusti parturit sapientiã, & lingua prædorum peribit. Labia iusti considerant placita, & os impiorum perversa. Simplicitas iustorum friget eos, & supplantatio peruersorum uallabit illos. Iustitia rectorum liberauit eos, & in insidijs suis capiuntur iniqui. Iustus de angustia liberatus est, & tradetur impijs pro eo. Simulator ore decipit amicum suum, iusti autem liberabuntur scientia. In bonis iustorum exaltabitur ciuitas, & in perditione impiorum erit laudatio. In benedictione

Etione

